LENİN

ULUSAL VE SÖMÜRGESEL ULUSAL SORUN ÜZERİNE

V. İ. LENİN

ULUSAL VE SÖMÜRGESEL ULUSAL SORUN ÜZERİNE

inter
yayınları

Zorunlu Bir Dil Gerekli midir? 169-171
Avusturya'da ve Rusya'da Ulusal Programın Tarihine İlişkin 172-174
İnes Armand'a 175-176
Ulusal Hak Eşitliği Üzerine Yasa Tasarısı 177-179
Yahudilerin Haklarına İlişkin Tüm Sınırlamaların ve Genel Olarak Kökene ya da Herhangi bir Milliyete Aidiyetle Bağlı Tüm Sınırlamaların Kaldırılması Üzerine Yasa Tararısı 178
Ulusal Politika Sorununa İlişkin 180-188
Ulusal Hak Eşitliği 189-191
S. G. Şaumyan'a 19-V-1914 192-193
Ulusların Hak Eşitliği ve Ulusal Azınlıkların Haklarının Korunması Üzerine Yasa Tasarısı 194-196
İşçilerin İnce Milliyetçilikle Demoralize Edilmesi 197-200
Ulusaların Kendi Kaderini tayin Hakkı Üzerine 201-266
1— Ulusların Kendi Kaderini Tayini Nedir? 202
2— Sorunun Tarihsel Somut Konuluşu 207
3— Rusya'da Ulusal Sorunun Somut Özellikleri ve Rusya'nın Burjuva-Demokratik Dönüşümü 210
4— Ulusal Sorunda Pratiklik 215
5— Ulusal Sorunda Liberal Burjuvazi ve Sosyalist Oportünistler 221
6— Norveç'in İsveç'ten Ayrılması 232
7— 1896 Londra Uluslararası Kongresi'nin Kararı. 239
8— Ütopist Karl Marx ve Pratik Rosa Lüxemburg. 243
9— 1903 Programı ve Onun Tasfiyecileri 252
10— Sonuç 262
Oksen Lola'nın "Ukrayna'lı İşçilere Çağrı"sına "Yazı Kurulunun Notu" 267
Büyük Rusların Ulusal Gururu Üzerine 268-272
Barış Sorunu 273-278
İtalya'da Emperyalizm ve Sosyalizm'den. (Not) 279-283

Bazı Tezler. Yazı Kurulu Tarafından Sunulmuştur 284-287
Devrimci Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı 288-295
Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı (Tezler) 296-310
1— Emperyalizm, Sosyalizm ve Ezilen Ulusların Kurtuluşu 296
2— Sosyalist Devrim ve Demokrasi Uğruna Mücadele 297
3— Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkının Anlamı ve Federasyonla İlişkisi 299
4— Ulusların Kendi Kaderini Tayini Sorununun Proleter-Devrimci Konuluşu 300
5— Ulusal Sorunda Marksizm ve Proudhonculuk. 302
6— Ulusların Kendi Kaderini tayini Konusunda Üç Ülke Tipi 304
7— Sosyal-Şovenizm ve Ulusların Kendi Kaderini Tayini 305
8— Yakın Gelecekte Proletaryanın Somut Görevleri. 306
9— Ulusların Kendi Kaderini Tayini Konusunda Rus ve Polonya Sosyal-Demokrasisinin ve II. Enternasyonalin Tutumu 307
Emperyalizm–Kapitalizmin En Yüksek Aşaması'ndan Herkesçe Anlaşılır Bir İnceleme 311-337
VI— Dünyanın Büyük Güçler Arasında Paylaşılması 311
IX— Emperyalizmin Eleştirisi 323
Junius Broşürü Üzerine 338-352
Kendi Kaderini Tayin Tartışmasının Sonuçları 353-395
1— Sosyalizm ve Ulusların Kendi Kaderini Tayini 354
2— Demokrasi Emperyalizm Altında "Realize Edilebilir" mi? 359

3— İlhak Nedir?..... 361
4— İlhaklardan Yana mı, Karşı mı?..... 364
5— Sosyal-Demokrasi Neden İlhaklara Karşıdır?. 368
6— Bu Sorunda Sömürgeler "Avrupa"nın Karşısına Konabilir mi?..... 370
7— Marksizm mi Proudhonizm mi?..... 373
8— Hollandalı ve Polonyalı Enternasyonalist Sosyal Demokratların Konumunda İstisnai ve Ortak Olan Yanlar..... 381
9— Engels'in Kautsky'ye Bir Mektubu..... 386
10— 1916 İrlanda Ayaklanması..... 388
11— Son..... 393
Gelişen "Emperyalist Ekonomizm" Eğilimi Üzerine..... 396-406
Marksizmin Bir Karikatürü ve "Emperyalist Ekonomizm" Üzerine..... 407-462
1— Savaşlar ve "Anavatan Savunması" Konusunda Marksist Tavır..... 409
2—"Yeni Çağ Anlayışımız" 416
3— Ekonomik Tahlil Nedir?..... 420
4— Norveç Örneği..... 429
5— Monizm ve Düalizm Üzerine..... 437
6— P. Kiyevski'nin Değindiği ve Tahrif Ettiği Diğer Politik Sorunlar..... 447
7— Sonuç. Aleksinski Yöntemleri..... 460
Proleter Devrimin Askeri Programından..... 463-466
N. D. Kiknadze'ye..... 467-470
İnes Armand'a 471-472
İnes Armand'a 473-474
İnes Armand'a 475-481
İnes Armand'a 482-483
1905 Devrimi Üzerine Bir Konferans'tan..... 484-486
İnes Armand'a 487-490

İstatistik ve Sosyoloji 491-498
Ön Açıklama 491
Ulusal Hareketlerin Tarihi Durumu 491
Bölüm 1. Biraz İstatistik 493
I 493
II 497
Devrimimizde Proletaryanın Görevleri'nden. Proletarya Partisinin Bir Platform Taslağı 499-500
RSDİP(B) Tüm-Rusya Konferansı (Nisan Konferansı) 24-29 Nisan (7-12 Mayıs) 1917 501-508
Ulusal Sorun Üzerine Konuşma 29 Nisan (12 Mayıs). 501
Ulusal Sorunda Karar 507
Finlandiya ve Rusya 509-513
Fabrikalarda ve Alaylarda İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetine Seçilecek Temsilciler İçin Görev 514-516
Bolşevikler Devlet İktidarını Koruyabilecek mi?'den 517-518
Parti Programının Revizyonuna İlişkin'den 519-520
II. Tüm-Rusya İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri Kongresi, 25-26 Ekim (7-8 Kasım) 1917 521-525
Barış Üzerine Konuşma 26 Ekim (8 Kasım) 521
Barış Üzerine Kararname 521
Donanmanın Birinci Tüm-Rusya Kongresi'nde Konuşma'dan 22 Kasım (5 Aralık) 1917. Tutanak Kayıtları 526-527
Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirgesi 528-530
Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri Makalesi'nin İlk Taslağı'ndan. Stenografik Tutanak 531-533
RKP(B) Program taslağı'ndan 534-536
Rusya'da Proletarya Diktatörlüğünün Ana Görevleri Bölümünden 534
Ulusal İlişkilere İlişkin Program Maddesi 535
Ulusal Sorun Üzerine Program Maddesinin Son Taslağına Ek 536

RKP(B) VIII Parti Kongresi. 18-23 Mart 1919 537-546
Parti Programı Üzerine Rapor'dan 19 Mart 537
Parti Programı Üzerine Rapor'a Sonsöz'den 19 Mart. 544
Yahudilere Karşı Pogrom Tahrikleri Üzerine 547-548
Türkistan'daki Komünist Yoldaşlara 549-550
Doğu Halkları Komünist Örgütleri II. Tüm-Rusya Kongresi'nde Rapor. 22 Kasım 1919 551-562
RKP(B) MK'nın Ukrayna'da Sovyet İktidarı Üzerine Bir Karar Tasarısı 563-566
Denikin'e Karşı Zafer Nedeniyle Ukrayna İşçi ve Köylülerine Mektup 567-573
Hindistan Devrimci Birliği'ne 574
Ulusal ve Sömürgesel Soruna İlişkin Tezlerin İlk Taslağı. (Komünist Enternasyonal II. Kongresi İçin) 575-582
Komünist Enternasyonal'e Kabul Şartları'ndan 583
Komünist Enternasyonal II. Kongresi, 19 Temmuz - 7 Ağustos 1920 584-592
Uluslararası Durum ve Komünist Enternasyonal'in Ana Görevleri Üzerine Rapor'dan, 19 Temmuz 584
Ulusal ve Sömürgesel Sorun Komisyonu'nun Raporu, 26 Temmuz 587
VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi, 22-29 Aralık 1920 593-594
Halk Komiserleri Konseyi'nin Faaliyeti Üzerine Rapor'dan, 22 Aralık 593
11. Ordu Devrimci Savaş Konseyi'ne Telgraf 595
Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Dağıstan ve Dağ Cumhuriyeti'ndeki Komünist Yoldaşlara 596-598
Komünist Enternasyonal III. Kongresi, 22 Haziran - 12 Temmuz 1921 599-600
Komünist Enternasyonal III. Kongresi'nde RKP'nin Taktiği Üzerine Rapora İlişkin Tezlerden (İlk Taslak) 599
2— Uluslararası Ölçekte Sınıf Güçlerinin Karşılıklı İlişkisi 599

RKP'nin Taktiği üzerine Rapor'dan, 5 Temmuz 601
Bir Transkafkasya Cumhuriyetleri Federasyonu Kurulması Üzerine Öneri Taslağı 602
Pravda'nın Onuncu Yıldönümü İçin 603-606
Büyük Güç Şovenizmine Karşı Mücadele Üzerine Politbüro İçin Not 607
Observer ve Manchester Guardian Muhabiri Farbmann İle Röportaj'dan 608
Milliyetler ya da "Otonomizasyon" Sorunu Üzerine 609-616
Milliyetler ya da "Otonomizasyon" Sorunu Üzerine (Devam) 612
Az Olsun, İyi Olsun'dan 617-620
Notlar 621-662

ÖNSÖZ

Elinizdeki derleme, V. İ. Lenin'in ulusal ve sömürgesel ulusal sorun alanında en önemli çalışmalarını içermektedir.

V. İ. Lenin'in büyük tarihsel kazanımı, yeni tarihsel koşullar altında —emperyalizm ve proleter devrimleri çağında— Marksizmi daha da geliştirerek, ulusal ve sömürgesel ulusal sorunda eksiksiz ve bütünlüklü bir öğreti yaratmış ve Komünist Parti'nin ulusal politikasını hazırlamış olmasıdır.

Derleme, 1895 ve 1896 yıllarında yazılmış olan "Sosyal-Demokrat Parti'nin Program Taslağı ve Açıklaması"ndan bir parçayla başlıyor. V. İ. Lenin daha bu çalışmada ve aynı şekilde "Programımızda Ulusal Sorun" (1905) ve "Yahudi İşçilere" (1905) makalelerinde, ulusal sorunun önemine dikkat çekmiş, oportünistlere karşı mücadele içinde bütün halklar için kendi kaderini tayin hakkını savunmuş, Çarlığa ve kapitalizme karşı mücadelede tüm milliyetlerin işçilerinin birleşmesinin zorunluluğunu vurgulamış, proleter partinin inşasında enternasyonal ilkeyi temellendirmiştir.

Derlemeye, V. İ. Lenin'in "Ulusal Soruna İlişkin Eleştirel Notlar", "Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Üzerine", "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı", "Kendi Kaderini Tayin Tartışmasının Sonuçları", "Junius Broşürü Üzerine", "Marksiz-

min Bir Karikatürü Üzerine ve 'Emperyalist Ekonomizm' Üzerine" gibi ulusal soruna ilişkin programatik çalışmaları alınmıştır.

Bu eserlerde partinin ulusal soruna ilişkin programı ve politikası Lenin tarafından her yönüyle teorik olarak temellendirilmekte, ulusal ve sömürgesel sorunda anti-Marksist anlayışlar şiddetle eleştirilmektedir.

Lenin, ulusal sorunun çözümünde, partinin, kapitalizmin gelişmesindeki her iki objektif tarihsel eğilimi: milliyetlerin uyanması ve ulusal boyunduruğa karşı mücadelenin gelişmesi eğilimi ile,-ulusal çitlerin yarılması, emperyalizm çağında zor yoluyla, sömürgesel fetihler ve halkların boyunduruk altına alınmasıyla gerçekleştirilen uluslararası ekonomik bağların yaratılması eğilimini gözönünde bulundurduğunu gösterdi.

Proletarya partisi, diye öğretti Lenin, ulusal ve sömürgesel baskıya karşı, tüm halkların hak eşitliği için, tüm ulusların ayrı devlet kurmaya kadar varan kendi kaderini tayin hakkı için tutarlı bir mücadele yürütmek zorundadır; proletarya partisi, ilerici, emperyalizme karşı yönelen ulusal kurtuluş hareketlerini her biçimde desteklemek zorundadır.

Lenin, emperyalizm döneminde sömürgesel ulusal sorunun, proleter devrim, proletarya diktatörlüğü genel sorununun bir bileşeni haline geldiğine dikkat çekmiştir. Metropollerdeki proleter hareketin sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketiyle emperyalizme karşı ortak bir mücadele cephesinde birleşmesi gerekliliğini temellendirmiştir. Lenin, sömürge ve bağımlı halkların ulusal kurtuluş hareketinin nihai zaferi için önkoşulun, komünist ve işçi partileri tarafından sevk ve idare edilen proletaryanın hegemonyası, onun köylülükle ittifakı ve proleter olmayan kitlelerin diğer geniş katmanlarının ulusal kurtuluş mücadelesine katılımı olduğunu öğretmiştir.

Lenin, milliyetçilik sorununun soyut olarak ele alınmasına karşı çıkmıştır. Ezilen ulusların milliyetçiliğinin, emperyalist boyunduruğa

karşı yöneliyorsa, ilerici bir rol oynadığı ve sömürgeciliğe karşı, ezilen ulusların kurtuluşu için mücadelede işçi sınıfıyla onun partisi tarafından yararlanılması gerektiği düşüncesini savunmuştur.

"Marksizmin Bir Karikatürü Üzerine ve 'Emperyalist Ekonomizm' Üzerine" çalışmasında Lenin, farklı ülkelerde sosyalizme geçiş yollarının çeşitliliği üzerine dahiyane vargısını ortaya koydu. "Tüm uluslar sosyalizme ulaşacak, bu kaçınılmaz", diye yazıyordu Lenin, "ama hiçbirisi aynı tarzda olmayacak, her biri demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu varyasyonuna, toplumsal yaşamın çeşitli yanlarının sosyalist yeniden şekillenişinin şu ya da bu temposuna kendilerinden birşey katacaklardır."[1] Lenin'in bu tezi, tarihsel gelişimin tüm seyri tarafından doğrulanmıştır ve tüm ülkelerin komünist ve işçi partileri için bir eylem kılavuzudur.

"Dünya Politikasında Patlayıcı Madde", "Asya'nın Uyanışı", "Yenilenen Çin" çalışmalarında, Prag Konferansı'nın kararlarında ve derlemenin içerdiği diğer eserlerde V. İ. Lenin, emperyalist büyük güçlerin talancı sömürge politikasını teşhir etmiş, Çin, Hindistan, Endonezya, İran, Türkiye ve Finlandiya'daki ulusal kurtuluş hareketini yürekten selamlamıştır.

Lenin, proleter enternasyonalizmi ilkesinin önemini, sosyal ve ulusal baskıdan kurtuluşları için mücadelede işçilerle çeşitli milliyetlerden tüm emekçiler arasında sıkı bir ittifakın gerekliliğini, burjuva milliyetçiliğine ve şovenizme karşı uzlaşmaz mücadelenin gerekliliğini tüm açıklığıyla vurgulamıştır. Lenin, halkların kardeşliği ideolojisinin kurucusu ve ilham kaynağıdır.

Bolşevik Parti, Lenin'in sevk ve idaresi altında, Rus işçi sınıfıyla Rusya'nın tüm milliyetlerinin emekçilerinin birliğini kurdu ve onları, sosyal ve ulusal baskıya son veren Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin zaferine götürdü.

---

1 Bkz. elinizdeki Cilt, s. 454. —Red.

V. İ. Lenin, proletarya diktatörlüğü ve sosyalist inşa koşulları altında Komünist Parti'nin ulusal sorundaki politikasını hazırladı; Sovyet ülkesinde ulusal sorunun çözümü onun sevk ve idaresi altında gerçekleşti. Leninci ulusal politikanın, halkların eşitliği, bağımsızlığı ve dostluğu politikasının yüce ilkeleri, Lenin tarafından kaleme alınmış olan "Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Deklarasyonu"nda en anlamlı ifadesini buldu.

Bu derlemenin içerdiği Parti Programı Taslağı'nda ve RKP(B) VIII. Kongresi'nde Parti Programı Üzerine Rapor'da, "Ulusal ve Sömürgesel Sorun Üzerine Tezlerin İlk Taslağı"nda, Doğu Halkları Komünist Örgütlerinin II. Tüm-Rusya Kongresi'ndeki raporda, Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi'ndeki raporlarda, RKP(B) MK'nın Ukrayna'da Sovyet İktidarı üzerine kararında, "Türkistan'daki Komünist Yoldaşlar"a ve "Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Dağıstan ve Dağ Cumhuriyeti'ndeki Komünist Yoldaşlara" mektuplarında Lenin, Sovyet sosyalist milliyetler devletinin inşası için temel ilkeleri ortaya koydu. Sovyet cumhuriyetleri arasında sıkı bir ittifakın gerekliliğini temellendirdi ve eskiden ezilen ulusların ekonomik, politik ve kültürel geriliği aşmalarına yardımcı olma, ulusal dillerini ve edebiyatlarını geliştirmede, ulusal kadroları yetiştirmede onlara en büyük desteği sunma ve tüm milliyetlerin emekçi kitlelerinin kendilerine ait bir Sovyetik devlet yaşamı yaratma ve anadilinde konuşma ve öğrenme hakkını pratikte gerçekleştirme görevini ortaya koydu. Lenin, geri kalmış halkların, emekçilerin iktidarının kurulması koşulları altında ve ileri sosyalist ulusların desteğiyle kapitalist gelişme yolundan kaçınabilecekleri ve yavaş yavaş ataerkil-feodal ilişkilerden sosyalizme geçebilecekleri tezi için bilimsel bir temel sundu.

V. İ. Lenin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kurucusudur. Sovyet Cumhuriyetlerinin hak eşitliği temelinde birleşik bir sosyalist devlette gönüllü olarak bir araya gelmeleri görevi teorik olarak onun tarafından formüle edilmiş ve pratikte ortaya konmuştur. Lenin, birleşme sorununun başarıyla çözülmesinin, sosyalist inşanın kaderi

için, tüm Sovyet halklarının ekonomik ve politik gelişimi için çok önemli olduğuna dikkat çekmiştir. Lenin Sovyet Cumhuriyetlerinin birleşmesi için çalışmayı yönetmiş ve proleter enternasyonalizmi için ciddi bir tehlike oluşturan gerek büyük güç sapmasına gerekse de burjuva-milliyetçi sapmaya karşı kararlılıkla mücadele etmiştir.

Derleme, V. İ. Lenin'in 30 ve 31 Aralık 1922'de dikte ettiği "Milliyetler ya da 'Otonomizasyon' Sorunu Üzerine" mektubu da içermektedir. SSCB I. Sovyet Kongresi'nin doğrudan hazırlandığı ve hayata geçirildiği günlerde kaleme alınmış olan bu mektupta V. İ. Lenin, proleter enternasyonalizmi ilkelerinin hayata geçirilmesini, Sovyetler Birliği'nin büyük ve küçük halkları arasında dostluğun sağlamlaştırılmasını ısrarla talep etti. Lenin, ulusal politika sorunlarının çözümünde işgüzarlığı ve kırtasiyeciliği şiddetle eleştirmiş ve SSCB halklarının inisiyatif ve işbirliğinin gelişmesini engelleyebilecek aşırı merkeziyetçiliğe ve bürokratik yozlaşmalara karşı uyarıda bulunmuştur. Demokratik merkeziyetçiliğin, gerek yerel özelliklerin gerekse de yerel inisiyatifin tam ve pürüzsüz gelişme olanağını, ortak hedefe doğru hareket etmenin yolları, tarzları ve araçlarının çeşitliliği olanağını dışlamamakla kalmayıp, bilakis önşart koştuğuna dikkat çekmiştir.

Lenin, milliyetçilik sorununun soyut biçimde genel olarak ortaya konmasına karşıydı ve eskiden başka halkları ezmiş olan bir ulusun milliyetçiliğiyle, eskiden ezilen bir ulusun milliyetçiliğini, "büyük bir ulusun milliyetçiliğiyle küçük bir ulusun milliyetçiliğini"[1] kesin olarak birbirinden ayırt etmek gerektiğini vurguluyordu. V. İ. Lenin, birleşmiş olan bütün ulusların eşitliğinin, biçimsel olarak değil, fiilen gerçekleştirilmesini ve aynı şekilde tarihi geçmişte büyük güç ulusunun hükümeti tarafından eskiden ezilen küçük uluslara yapılmış hakaretlerin kökünü kazımayı özellikle gerekli görüyordu. "...Hiçbir şey", diye yazıyordu Lenin, "proleter sınıf dayanışmasının gelişimini ve sağlamlaşmasını, ulusal adaletsizlik kadar engellemez, ve... 'incinmiş' ulusal azınlıklar, hiçbir şeye, eşitliğe ve bu eşitliğin çiğnenmesine, ister ih-

1 *Bkz. elinizdeki Cilt, s. 610.* —***Red.***

malden, ister sadece şaka yollu olsun, bu eşitliğin proleter yoldaşları tarafından çiğnenmesine duyarlı oldukları kadar duyarlı değildir."[1] Eskiden ezilen küçük ulusların emekçilerinin, eski egemen ulusa karşı güvensizliğini, kuşkusunu ortadan kaldırmak için Lenin, Parti ve Sovyet fonksiyonerleriyle diğer fonkisyonerlerden, gerçek proleter enternasyonalizminden ayrılamayacak olan en büyük dikkati, nezaketi ve yumuşaklığı talep ediyordu.

Leninci ulusal politikanın hayata geçirilişinde Komünist Partisi, Sovyet ülkesinin tüm uluslarını, yekpare kardeşçe bir ailede birleştirdi, güçlü Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni yarattı, vatanımızın tüm halklarına yüksek bir ekonomik ve kültürel gelişme sağladı.

Son yıllarda Komünist Partisi ve Sovyet hükümeti tarafından, ekonomik ve kültürel inşada Birlik Cumhuriyetleri kabinelerinin ve Cumhuriyet bakanlıklarının haklarını genişletmek yönünde bir dizi önlem alınmıştır; bazı Birlik bakanlıkları Birlik Cumhuriyetlerinin bakanlıklarına dönüştürüldü ve işletmeler, cumhuriyetlerin ekonomik organlarının yetkisi altına sokuldu. Bütün bunlar, yerel yaratıcı inisiyatifin daha da gelişmesine, Birlik Cumhuriyetlerinin güçlenmesine ve ülkemiz halklarının dostluğu ve kardeşçe işbirliğinin sağlamlaşmasına katkıda bulunacaktır. Komünist Partisi, Sovyetler Birliği halklarının dostluğunun, Sovyet sosyalist milliyetler devletinin sağlam temellerinin daha da sağlamlaşması için yorulmaksızın çalışıyor, emekçileri Sovyet yurtseverliği ve proleter enternasyonalizmi ruhuyla eğitiyor.

Lenin, SSCB'de ulusal sorunun doğru çözümünün muazzam uluslararası öneme sahip olduğuna dikkat çekmiştir. Sosyalist Ekim Devrimi ve Sovyet devletinin yaratılması, sömürge ve bağımlı ülkelerde ulusal kurtuluş hareketlerinin yükselişinde çok etkili olmuş ve bütün ezilen halklara sömürgecilikten kurtuluş yolunu göstermiştir. Lenin, Rusya, Çin ve Hindistan halklarının mücadelesinin, sosyalizmin nihai zaferi için tayin edici öneme sahip olduğunu gösterdi. "Mücadelenin sonucu", diye yazıyordu Lenin 1923'te, "son tahlilde, Rusya, Hindistan, Çin vs.nin dünya nüfusunun dev çoğunluğunu oluşturmalarına

1 *Bkz. elinizdeki Cilt, s. 611. —Red.*

bağlıdır. Tam da nüfusun bu çoğunluğu son yıllarda olağanüstü bir hızla kurtuluşları için mücadeleye savruluyorlar, öyle ki bu anlamda, dünya çapında mücadelenin nihai sonucunun ne olacağı konusunda en ufak bir kuşku bile olamaz. Bu anlamda sosyalizmin nihai zaferi tamamen ve kesinlikle garantidir."[1]

Yüce Lenin'in öngörüsü tamamen onaylanmıştır. Emperyalizmin sömürge sistemi, sömürgecilerin egemenliklerini koruma yönündeki umutsuz çabalarına rağmen, derin bir krizden geçiyor ve çöküyor. Yabancı emperyalistleri ülkesinden kovan, iç düşmanlarını yenen ve sosyalist inşa yolunu tutan büyük Çin halkının zaferi, emperyalizmin sistemi için ağır bir darbeydi. Kore ve Vietnam'da, gittikçe sağlamlaşan halk cumhuriyetleri ortaya çıktı. Hindistan, Burma, Endonezya, Mısır ve bir dizi başka ülke sömürge rejimini yıktılar. Sömürgelerde ve bağımlı ülkelerde ulusal kurtuluş hareketi gittikçe güçleniyor. Doğu halkları, tarihi gelişmede, uluslararası sorunların çözümünde gittikçe daha büyük bir rol oynuyorlar.

Sovyet halkı, Lenin'in vasiyetine sadık kalarak, Çin Halk Cumhuriyeti'yle ve sosyalist kampın diğer ülkeleriyle kardeşçe ilişkileri her biçimde sağlamlaştırıyor, emperyalist boyunduruktan kurtulmuş olan halklarla dostluğu ve işbirliğini sağlamlaştırıyor, ulusal kurtuluşları için mücadele eden sömürge ve bağımlı halklara en büyük sempatiyi gösteriyor, barış içinde bir arada yaşama, eşitlik, toprak bütünlüğüne ve egemenliğe karşılıklı saygı ilkeleri temelinde tüm halklarla ilişkilerini geliştiriyor.

Yüce Lenin'in yaratmış olduğu Sovyet sosyalist milliyetler devleti, sosyalist kampın tüm ülkelerine, sosyal ve ulusal baskıya karşı mücadele eden tüm halklara, halkların dostluğu ve işbirliğinin fiilen hayata geçirilmesi ve ulusal sorunun çözümü için bir örnektir.

Derlemeye alınan makaleler ve diğer belgeler, kronolojik sıraya göre düzenlenmiştir. Tüm çalışmalar V. İ. Lenin, Eserler, 4. Rusça Baskı'dan alınmıştır.

SBKP MK
Marksizm-Leninizm Enstitüsü

*1 Bkz. elinizdeki Cilt, s. 617-618. —**Red.***

Sosyal-Demokrat Parti'nin Bir Program Taslağı ve Açıklaması'ndan

PROGRAMIN AÇIKLAMASI'NDAN[1]

A) 5— Kapitalist sınıfın egemenliğine karşı bugün artık tüm Avrupa ülkelerinin işçileri, aynı şekilde Amerika ve Avustralya'nın işçileri mücadele veriyorlar. İşçi sınıfının birliği ve beraberliği yalnızca bir ülkeyle veya bir milliyetle sınırlı değildir: çeşitli ülkelerin işçi partileri, tüm dünya işçilerinin çıkar ve hedeflerinin tam eşitliğini (dayanışmayı) yüksek sesle ilan ediyorlar. Ortak kongrelerde toplanıyorlar, tüm ülkelerin kapitalistler sınıfına ortak talepler yöneltiyorlar, kurtuluşu için çabalayan tüm birleşik proletarya için uluslararası bir bayram günü (1 Mayıs) saptıyorlar ve tüm milliyetlerin ve tüm ülkelerin işçi sınıfını büyük bir işçi ordusunda birleştiriyorlar. Tüm ülkelerin işçilerinin bu birleşmesi, işçileri tahakküm altında tutan kapitalistler sınıfının egemenliğini tek bir ülkeyle sınırlamamasıyla zorunluluk haline geliyor. Çeşitli ülkeler arasında ticari ilişkiler gittikçe sıklaşıyor ve yaygınlaşıyor; sermaye sürekli olarak bir ülkeden diğerine dolaşıyor. Bankalar, sermayeyi her yerden toplayan ve ödünç olarak kapitalistlere dağıtan bu muazzam sermaye depoları, ulusal bankalardan uluslararası bankalar haline geliyorlar, bütün ülkelerden sermayeler toplayıp

Avrupa'yla Amerika'nın kapitalistlerine dağıtıyorlar. Artık kapitalist girişimler kurmak için büyük anonim şirketler yalnızca bir ülkede değil, birçok ülkede birden kuruluyor; kapitalistlerin enternasyonal şirketleri ortaya çıkıyor. Sermayenin egemenliği enternasyonaldir. Bu nedenle tüm ülkelerin işçilerinin kurtuluş mücadelesi de ancak bu mücadele, işçilerin uluslararası sermayeye karşı ortak mücadelesi olduğunda başarılı olabilir. Bu yüzden gerek Alman gerekse de Polonyalı ve Fransız işçileri, kapitalistler sınıfına karşı mücadelede Rus işçisinin müttefikidir, öte yandan gerek Rus gerekse de Polonyalı ve Fransız kapitalistleri onun düşmanlarıdır. Son zamanlarda yabancı kapitalistler sermayelerini Rusya'ya seve seve aktarıyorlar, burada fabrika ve işletmelerinin şubelerini açıyorlar ve Rusya'da yeni girişimler kurmak için şirketler kuruyorlar. Hükümetin sermayeye karşı hiçbir yerde olmadığı kadar hayırhah ve hizmetine amade olduğu, Batı Avrupa'dakinden daha az ölçüde birleşmiş ve direnişe daha az yatkın işçiler buldukları ve işçilerin yaşam düzeyinin ve dolayısıyla ücretlerinin de çok daha düşük olduğu genç ülkenin üzerine açgözlülükle saldırıyorlar — öyle ki, yabancı kapitalistler kendi ülkeleriyle karşılaştırıldığında inanılmaz, muazzam kârları cebe indirebiliyorlar. Uluslararası sermaye elini Rusya'ya da uzatmış bulunuyor. Rus işçileri de ellerini, uluslararası işçi hareketine uzatıyorlar...

Haziran-Temmuz 1896'da
hapishanede yazıldı.

İlk kez 1924'te
"Proletarskaya Revolutsiya"
(Proleter Devrim) No: 3 (26)'da
yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 2, S. 92/95, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 1, s. 467-468, —İnter Yayınları.)

PROGRAMIMIZDA ULUSAL SORUN

Parti programının taslağında, başka hususların yanında "devlet içindeki tüm ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımayı" da garanti altına alan demokratik bir anayasa temelinde cumhuriyet talebini ileri sürdük. Bu program talebi birçoklarına yeterince açık değilmiş gibi geldi, ve 33. sayıda Ermeni sosyal-demokratlarının manifestosunu tartışırken bu maddenin anlamını şöyle açıkladık. Sosyal-demokrasi, ulusların kendi kaderini tayinini, her ne türden olursa olsun, zorla ya da haksızlıkla dışarıdan etkileme yönündeki her türlü girişimle daima mücadele edecektir. Ne var ki, kendi kaderini tayin özgürlüğü için mücadelenin kayıtsız-şartsız tanınması, bizi her ulusal kendi kaderini tayin talebini desteklemekle yükümlendirmez. Proletaryanın partisi olarak sosyal-demokrasi, kendi pozitif ve en önemli görevini, halkların ve ulusların değil, her milliyet içindeki proletaryanın kendi kaderini tayinini geliştirmekte görür. Daima ve mutlaka bütün milliyetlerin proletaryasının ***en sıkı*** birliğini hedeflemeliyiz, ve ancak tek tek istisnai durumlarda, yeni bir sınıf devletinin yaratılmasına ya da bir devletin tam politik birliği yerine daha gevşek bir federatif birlik konmasına vs. çıkan talepleri ileri sürebilir ve aktif olarak destekleyebiliriz.[1]

---

1 Bkz. V İ. Lenin: Eserler, Cilt 6, s. 320–323. ***—Red.***

Ulusal sorundaki programımızın bu yorumu Polonya Sosyalist Partisi'nin (PPS)[2] şiddetli protestosuna neden olmuştur. "Rus Sosyal-Demokrasisinin Ulusal Sorundaki Tavrı" ("Przedsvit"[1], Mart 1903) adlı makalede, PPS, bizim bu "esrarlı" kendi kaderini tayinimizin "hayret verici" yorumu ve "belirsizliği" üzerine hiddetlenip, bizi doktrinerlikle suçluyor ve "dil, milliyet, kültür vs. sırf burjuva icatlar olduğu için, işçinin kapitalizmin tamamen yok edilmesi dışında hiçbir şeyle ilgilenmemesi gerekir" vs. "anarşist" anlayışını bize malediyor. Ulusal sorunda sosyalistler arasında öyle alışılmış ve öyle yaygın olan neredeyse tüm yanılgıları içeren bu argümantasyon üzerinde uzun uzun durmaya değer.

Yorumumuz neden öyle "hayret verici"? Neden "sözcük" anlamından bir sapma görülüyor? Ulusların kendi kaderini tayin ***hakkı***nın tanınması, her ulusun her kendi kaderini tayin etme talebini ***desteklemeyi*** mi gerektiriyor? Bütün yurttaşların özgür birlikler kurma ***hakkı***nın tanınması, biz sosyal-demokratları, her yeni birliğin kurulmasını ***desteklemekle*** kesinlikle yükümlendirmiyor, hatta, bu hakkın tanınması, şu ya da bu birliğin kurulmasına karşı tavır almamızı ve onu amaca uygunsuz ve saçma buluyorsak, buna karşı ajitasyon yapmamızı kesinlikle engellemez. Biz, Cizvitlere bile özgür ajitasyon ***hakkı***nı teslim ve kabul ediyoruz, ama Cizvitlerle proleterler arasında bir ittifaka karşı mücadele ediyoruz (elbette polis yöntemleriyle değil). Yani "Przedsvit" şunları söylediğinde: "Bu kendi kaderini serbestçe tayin talebi sözcük anlamıyla kavranacak olursa (ve biz şimdiye kadar ona bu anlamı atfettik), bu bizi hoşnut kılacaktır", programın sözcük anlamından sapanın tam da PPS olduğu tamamen apaçıktır. Varılan sonucun biçimsel açıdan mantıksız olduğuna kuşku yoktur.

Fakat yorumumuzu biçimsel olarak gözden geçirmekle yetinmek istemiyoruz. Sorunu özü itibariyle de dobra dobra ortaya koyalım: Sosyal-demokrasi ulusal bağımsızlığı daima kayıtsız şartsız mı talep etmelidir, yoksa sadece belli koşullar altında mı, ve hangi koşullar al-

1 *Şafak.* —***Red.***

tında? PPS bu soruyu daima kayıtsız şartsız tanıma anlamında yanıtlamıştır, ve bu nedenle, federatif bir devlet düzeni talep eden ve "ulusların kendi kaderini tayin hakkının tam ve kayıtsız şartsız tanınması"nı savunan ("Revolutsionnaya Rossiya"[3], No: 18, "Ulusal Köleleştirme ve Devrimci Sosyalizm" makalesi) Rus Sosyal-Devrimcilerine beslediklerı müşfik duygulara hiç şaşmıyoruz. Ne yazık ki bu, sözde Sosyal-Devrimcilerin sözde partisinin gerçek niteliğini yüzüncü ve bininci kez gösteren burjuva-demokratik tumturaklı sözlerden birinden başka bir şey değildir. Ve bu laflara aldanan, bu sahte parıltıdan gözleri kamaşan PPS, kendi payına bununla, teorik kavrayışında ve politik faaliyetinde proletaryanın sınıf mücadelesiyle bağının ne kadar zayıf olduğunu tanıtlamaktadır. Ulusların kendi kaderini tayin talebini işte bu mücadelenin çıkarlarına ***tabi kılmalıyız.*** Ulusal sorunda bizim tavrımızla burjuva-demokrat tavrın farkı tam da bu koşulda yatmaktadır. Burjuva demokratı (ve onun izinden yürüyen bugünün sosyalist oportünisti de), demokrasinin sınıf mücadelesini bertaraf ettiğini zanneder ve bu nedenle tüm politik taleplerini soyut, genel, "kayıtsız şartsız", "tüm halkın" çıkarları bakış açısından ya da hatta ebedi mutlak ahlaki ilke bakış açısından koyar. Sosyal-demokrat ise bu burjuva hayalini, ister soyut idealist felsefede, ister kayıtsız-şartsız ulusal bağımsızlık talebinde dile gelsin, her zaman ve her yerde acımasızca teşhir eder.

Bir Marksistin ulusal bağımsızlık talebini ancak koşullu olarak, hem de yukarıda açıklanan koşul altında tanıyabileceğini kanıtlamak gerekecek olursa, o zaman Polonya proletaryasının Polonya'nın bağımsızlığı talebini Marksist bakış açısından hareketle ***savunan*** bir yazarın sözlerini aktarmak istiyoruz. Karl Kautsky 1896'da "Finis Poloniae?"[1] adlı makalede şunları yazmıştı: "Demek ki, proletarya Polonya sorununa eğilir eğilmez, Polonya'nın bağımsızlığı lehine tavır almaktan, bununla ise, uluslararası militan proletaryanın sınıf çıkarlarıyla genelde bağdaşabildiği ölçüde, bu yönde daha bugünden atılabilecek her adımı desteklemeyi onaylamaktan başka bir şey yapamaz."

---

*1 "Polonya'nın Sonu mu?" —**Red.***

"Bu ihtiyat kaydı", diye devam ediyor Kautsky, "kesinlikle konmalıdır. ***Ulusal bağımsızlık, militan proletaryanın sınıf çıkarlarıyla, kayıtsız şartsız, her türlü koşul altında amaçlanması gerekecek kadar içten bir bağ içinde değildir.***[1] Marx ve Engels İtalya'nın birleşmesini ve kurtuluşunu en büyük kararlılıkla savundular, fakat bu, 1859'da Napolyon'la ittifak kuran İtalya'ya karşı çıkmalarını engellemedi." ("Neue Zeit", XIV, 2, s. 520.)

Görüyorsunuz: Kautsky ulusların ***kayıtsız-şartsız*** bağımsızlık talebini kategorik olarak reddetmekte, kategorik olarak, sorunun sadece genel-tarihsel değil, aynı zamanda tam da sınıf temeline dayandırılmasını talep etmektedir. Marx ve Engels'in Polonya sorunundaki tavrını ele aldığımızda, onların da bu sorunu baştan itibaren böyle koyduklarını görürüz. "Neue Rheinische Zeitung"[4] Polonya sorununa büyük yer verdi ve sadece Polonya'nın bağımsızlığını değil, aynı zamanda Polonya'nın bağımsızlığı için Almanya'nın Rusya'ya karşı savaşmasını kararlılıkla talep etti. Fakat aynı zamanda Marx, Frankfurt Parlamentosunda Polonya'nın özgürlüğünü savunan, ama Polonya sorununu herhangi bir tarihsel tahlil olmadan, sadece "alçakça haksızlık" gibi burjuva-demokratik söylemlerle çözmek isteyen Ruge'ye karşı ateş püskürmekteydi. Marx, devrimci tarihsel anlarda "polemik"ten korktukları kadar başka hiçbir şeyden korkmayan pimpirikli ve darkafalı devrimcilerden değildi. "İnsancıl" yurttaş Ruge'yi acımasız alaylara boğan Marx, Güney Fransa'nın Kuzey Fransa tarafından ezilmesi örneğiyle, her ulusal baskının her zaman demokrasi ve proletarya açısından haklı bir bağımsızlık çabasını ortaya çıkarmadığını gösterdi. Marx, özel sosyal koşullara atıfta bulundu, bunların sonucunda "Polonya ... Rusya, Avusturya ve Prusya'nın devrimci bölümü haline gelmiştir Hatta, hâlâ kısmen feodal temelde duran soyluluk bile eşi görülmemiş bir özveriyle demokratik-tarım devrimine katıldı. Almanya daha en beylik meşruti ve bitmez tükenmez felsefi ideolojiler içinde el yordamıyla yürümeye çalışırken, Polonya çoktan Doğu Avrupa demokrasisinin

1 İtalikler bizim.

ocağı haline gelmişti... Biz" (Almanlar) " Polonya'nın ezilmesine yardım ettiğimiz sürece, Polonya'nın bir kısmını Almanya'ya eklediğimiz sürece, Rusya'ya ve Rus politikasına bağlı kalacağız, bizzat bizdeki ataerkil-feodal otokrasiyi temelli kıramayacağız. Demokratik bir Polonya'nın tesisi, demokratik bir Almanya'nın tesisinin ilk koşuludur."[5]

Bu açıklamaları böylesine ayrıntılı biçimde aktardık, çünkü uluslararası sosyal-demokraside 19. yüzyılın neredeyse bütün ikinci yarısında korunan Polonya sorunundaki tavrın hangi tarihsel koşullar altında oluştuğunu çok canlı biçimde gösteriyorlar. O zamandan beri değişen koşulları görmezden gelmek ve Marksizmin eski çözümlerinde diretmek, öğretinin ruhuna değil lafzına bağlı kalmak olur, yeni politik durumun tahlilinde Marksist araştırma yöntemlerini uygulamayı bilmeden eski kararları şabloncu bir şekilde yinelemek olur. O zamanlar ve şimdi —son burjuva devrimci hareketler dönemi ve çılgınca bir gericilik dönemi, proleter devrim arifesinde tüm güçlerin bütün kuvvetlerini toplama dönemi— açıktır ki birbirinden farklıdır. ***O zamanlar*** tam da Polonya bir bütün olarak devrimciydi, sadece köylülük değil, soylular kitlesi de. Ulusal kurtuluş mücadelesinin gelenekleri öyle güçlü ve öyle derin kök salmıştı ki, Polonya'nın en iyi evlatları, ülkedeki yenilgiden sonra, her yerde devrimci sınıfları desteklemeye soyundular. Dombrovski ve Vrublevski'nin[6] anısı, proletaryanın 19. yüzyıldaki en görkemli hareketiyle, Parisli işçilerin son —ve umut ederiz ki son başarısız— ayaklanmasıyla kopmaz biçimde birbirine bağlıdır. ***O zamanlar*** Avrupa'da demokrasinin tam zaferi Polonya yeniden tesis edilmeden gerçekten olanaksızdı. ***O zamanlar*** Polonya gerçekten Çarlığa karşı uygarlığın kalesi, demokrasinin öncü gücüydü. ***Bugün*** Polonya'nın egemen sınıfları —Almanya ve Avusturya'da Leh soyluları, Rusya'da [Leh —ÇN] sanayi ve finans kodamanları—, Polonya'yı ezen ülkelerin egemen sınıflarının yandaşları olarak ortaya çıkarken, eski devrimci Polonya'nın yüce geleneklerini kahramanca devralan Polonya proletaryasıyla birlikte Alman ve Rus proletaryası omuz omuza kurtuluş için mücadele ediyor. ***Bugün*** Avrupa'nın poli-

tik gelişimini büyük bir dikkatle izleyen ve Polonyalıların kahramanca mücadelesine tamamen sempati duyan komşu ülkedeki Marksizmin önde gelen temsilcileri, buna rağmen açıkça şöyle diyorlar: "Petersburg bugün Varşova'dan çok daha önemli bir devrimci merkezdir, Rus devrimci hareketi şimdiden Leh hareketinden daha büyük bir uluslararası öneme sahiptir." Leh sosyal-demokratlarının programındaki Polonya'nın yeniden tesisi talebinin amaca uygunluğunu savunurken daha 1896'da Kautsky böyle diyordu. Ve 1848'den bugüne kadar Polonya sorununun gelişmesini araştıran Mehring, 1902'de şu sonuca vardı: "Leh proletaryası bayrağına bir Leh sınıf devletinin, bizzat egemen sınıfların adını bile duymak istemedikleri bir sınıf devletinin yeniden tesisini yazmak isterse, 1791'de Polonya soylularının başına geldiği gibi mülk sahibi sınıfların başına gelebilecek, fakat emekçi sınıfların başına asla gelmemesi gereken bir tarihsel karnaval oyunu oynamış olacaktır. Hele hele bu gerici ütopya, aydınların ve küçük-burjuvazinin, ulusal ajitasyonun henüz belli bir yankı bulduğu kesimlerini proleter ajitasyona duyarlı kılmak için ortaya çıkarsa, küçük ve ucuz anlık çıkarlar uğruna işçi sınıfının kalıcı çıkarlarını feda eden çirkin oportünizmin kuruntusu olarak iki kez kadüktür.

Bu çıkarlar kesinlikle, Polonyalı işçilerin her üç parçadaki yoldaşlarıyla kayıtsız-şartsız omuz omuza mücadele etmelerini emretmektedir. Bir burjuva devriminin özgür bir Polonya yaratabileceği zamanlar geçti; bugün Polonya'nın yeniden doğuşu ancak, modern proletaryanın zincirlerini kırdığı sosyal devrimle olanaklıdır."[7]

Mehring'in çıkardığı bu sonucun altına tereddütsüz imzamızı koyuyoruz. Sadece şunu belirtelim ki, argümantasyonda Mehring kadar ileri gitmesek de, sonuç yine de kusursuzdur. Hiç kuşkusuz bugün Polonya sorunu elli yıl öncekinden özsel olarak farklıdır. Fakat bugünkü bu durumu ebedi olarak görmemek gerekir. Hiç kuşkusuz sınıf antagonizması, ulusal sorunları bugün çok arka plana itmiştir, fakat doktrinerliğe düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalmadan, şu ya da bu ulusal sorunun geçici olarak politik olayların önplanına çıkmasının olanaksız

olduğu iddia edilemez. Hiç kuşkusuz, kapitalizmin devrilmesinden önce Polonya'nın yeniden tesisi çok uzak bir ihtimaldir, fakat bunun bütünüyle olanaksız olduğu, Polonya burjuvazisinin belli koşullar altında bağımsızlıktan yana tavır alamayacağı vs. söylenemez. Bu nedenle Rus sosyal-demokrasisi hiçbir şekilde kendi elini kolunu bağlamaz. Programında ulusların kendi kaderini tayin hakkı talebine yer verirken, ***bütün*** olanaklı ve hatta bir bütün olarak ***düşünülebilecek*** tüm durumları göz önüne alır. Bu program, Polonya proletaryasına, sosyalizmden önce gerçekleştirilmesi olasılığı son derece küçük de olsa, özgür ve bağımsız Polonya Cumhuriyeti'ni kendi şiarı yapmasını asla dışlamaz. Bu program sadece, gerçek bir sosyalist partinin proletaryanın sınıf bilincini bulanıklaştırmamasını, sınıf mücadelesini karartmamasını, işçi sınıfını burjuva-demokratik söylemle kandırmamasını ve proletaryanın bugünkü politik mücadelesinin birliğini bozmamasını talep etmektedir. Ve kendi kaderini tayini ancak onunla kabul ettiğimiz tam da bu koşul, her şeyin özüdür. PPS boş yere, meseleyi Rus ve Alman sosyal-demokratlarından onu ayıran şeyin, onların kendi kaderini tayin hakkını, özgür ve bağımsız bir cumhuriyet için çaba gösterme hakkını reddetmeleri olarak gösterme yönünde çaba sarfediyor. PPS'nin şahsında gerçek bir sosyal-demokrat işçi partisini görmemizi engelleyen bu değil, onun sınıf bakış açısını unutması, onu şovenizmle karartması ve mevcut politik mücadelede birliği bozması olgusudur. İşte PPS'nin sorunu genelde nasıl koyduğuna ilişkin bir örnek: "... Polonya'yı koparmakla Çarlığı sadece zayıflatabiliriz; onu Rus yoldaşlar yıkmak zorundadır." Ya da devamla: "... otokrasinin yok edilmesinden sonra Rusya'dan ayrılarak kaderimizi tayin edeceğiz." Bu korkunç mantığın, Polonya'nın yeniden tesisi program talebi bakış açısından bile hangi korkunç sonuçlara vardığına dikkat edin. Polonya'nın yeniden tesisi, demokratik gelişimin olanaklı (ama burjuvazinin egemenliği altında kesinlikle güvencede olmayan) bir sonucu olduğu ***için, bu nedenle*** Polonya proletaryası Rus proletaryasıyla birlikte Çarlığı yıkmak için değil, bilakis "sadece" Polonya'yı koparak onu zayıflatmak için mücadele etmelidir. Rus Çarlığı Almanya, Avusturya vs. burjuvazisi ve hü-

kümetleriyle gittikçe daha sıkı bir ittifak kurduğu ***için, bu nedenle*** Polonya proletaryası, bugün ***bir ve aynı*** boyunduruğa karşı mücadele ettiği Rus, Alman ve diğer proletaryayla ittifakını zayıflatmalıdır. Bu, ulusal bağımsızlığın burjuva-demokratik kavranışı yararına proletaryanın en önemli yaşamsal çıkarlarından vazgeçmekten başka bir şey değildir. Bizim otokrasiyi devirmeye yönelik hedefimizden ***farklı olarak*** PPS'nin gütmek istediği Rusya'nın dağılması, ekonomik gelişme bir politik bütünün çeşitli parçalarını gittikçe daha sıkı birbirine bağladığı, bütün ülkelerin burjuvazileri ortak düşmanları proletaryaya karşı ortak müttefikleri Çar'dan yana gittikçe daha sıkı birleştiği sürece, boş bir laftır ve öyle kalacaktır. Buna karşılık, bugün bu otokrasinin boyunduruğu altında inleyen ***proletaryanın güçlerinin dağılması*** üzücü bir gerçekliktir, PPS'nin hatasının dolaysız sonucudur, burjuva-demokratik formüllere tapmasının dolaysız sonucudur. Proletaryanın bu dağılışına gözerini yummak için PPS, kendisini şovenizme kadar alçaltmak ve örneğin Rus sosyal-demokratlarının görüşlerini şöyle yorumlamak zorunda kalmıştır: "Biz (Polonyalılar) sosyal devrimi beklemeli ve o zamana kadar da ulusal boyunduruğu sabırla taşımalıyız." Bu düpedüz yalandır. Rus sosyal-demokratları böyle bir şeyi sadece asla önermemekle kalmamışlardır, bilakis tam tersine, Rusya'daki her türlü ulusal baskıya karşı bizzat kendileri mücadele etmekte ve tüm Rus proletaryasını aynı şeyi yapmaya çağırmaktadırlar; ***kendi*** programlarına sadece dillerin, milliyetlerin vs. tam hak eşitliğini değil, aynı zamanda her ulusun kendi kaderini bizzat tayin etme hakkının tanınmasını da almaktadırlar. Bu hakkı tanıyan bizler, ulusal bağımsızlık taleplerini desteklememizi proleter mücadelenin gereksinimlerine ***tabi kılıyorsak***, bu tavrımızı ancak bir şovenist, Rusların "yabancı kökenlilere" karşı güvensizliği olarak ilan edebilir, çünkü gerçekte bu tavır, zorunlu olarak, sınıf bilinçli proletaryanın burjuvaziye karşı güvensizliğinden kaynaklanmalıdır. PPS ulusal sorunun şu karşıtlıktan ***ibaret olduğunu*** düşünüyor: "Biz" (Polonyalılar) ve "onlar" (Almanlar, Ruslar vs.). Sosyal-demokrat ise bir başka karşıtlığı önplana çıkarır: "Biz" —proleterler ve "onlar"— burjuvazi. "Biz" proleterler, devrimci proletarya

onun karşısına çıktığında, burjuvazinin özgürlüğün, vatanın, dilin ve ulusun çıkarlarına nasıl ***ihanet ettiğini*** düzinelerce kez gördük. Fransız ulusunun en ağır boyunduruk ve aşağılanma anında, Fransız burjuvazisinin nasıl Prusyalılara iltihak ettiğini, ulusal savunma hükümetinin nasıl halka ihanet hükümetine dönüştüğünü, ezilen ulusun burjuvazisinin, elini iktidara uzatmaya kalkan kendi hemşerilerini, proleterleri alaşağı etmek için nasıl ezen ulusun askerlerinden yardım istediğini gördük. Ve bu nedenle biz, şovenist ve oportünist saldırıların bizi bir an bile şaşırtmasına izin vermeden, Polonyalı işçiye her zaman şunu söyleyeceğiz: Ancak Rus proletaryasıyla kurulacak en tam ve en sıkı bir ittifak, otokrasiye karşı günlük siyasi mücadelenin taleplerini layıkıyla yerine getirebilir, ancak böyle bir ittifak, tam politik ve ekonomik kurtuluşun güvencesidir.

Polonya sorunu üzerine söylediklerimiz, tümüyle ve bütünüyle herhangi bir başka ulusal soruna da uygulanabilir. Otokrasinin lanet olası tarihi bize, onun tarafından ezilen çeşitli halkların işçi sınıflarının korkunç bir ***yabancılaşmasını*** miras bırakmıştır. Bu yabancılaşma, otokrasiye karşı mücadelede en büyük kötülüktür, en büyük engeldir ve bu kötülüğü kanun derekesine çıkarmamalıyız, ayrı partilere ya da "federatif" bir partiye dair "ilkeler"le bu alçaklığı takdis etmemeliyiz. Asgari direniş yolunu tutmak ve şimdi "Bund"un[8] da yapmak istediği gibi herkesin kendi köşesine çekilmesine izin vermek elbette daha basit ve kolaydır. Birliğin gerekliliğini daha da kavradıkça, tam birlik olmadan otokrasiye karşı ortak saldırının olanaksızlığına daha da kanaat getirdikçe, bizim politik koşullarımız altında merkeziyetçi bir mücadele örgütünün gerekliliği daha da güçlü bir şekilde ortaya çıktıkça, sorunun "basit", fakat sadece görünürdeki bir çözümüyle, özü itibariyle ise temelden yanlış bir çözümüyle yetinmeye o kadar az meyilli olacağız. Yabancılaşmanın zararlılığı tanınmazsa, proletarya partisinin kampında bu yabancılaşmaya ne pahasına olursa olsun ve radikal bir biçimde son verme isteği olmazsa, o zaman "federasyon" incir yaprağına da gerek yoktur, o zaman "taraflar"dan birinin aslında hiç çözmek istemediği bir sorunu çözmeye çalışmanın faydası yoktur, o zaman en iyisi,

otokrasi tarafından ezilen tüm milliyetlerin proleterlerini bu otokrasiye ve gittikçe daha sıkı biçimde birleşen uluslararası burjuvaziye karşı mücadelenin başarısı için merkeziyetçiliğin gerekli olduğuna ikna etme işini canlı deneyimlerin ve gerçek hareketin vereceği derslere bırakmaktır.

Iskra No: 44,
15 Temmuz 1903

Eserler, Cilt 6, s. 452–461.

(Seçme Eserler, C. 2, s. 320-329, —İnter Yayınları.)

YAHUDİ İŞÇİLERE[9]

Parti merkez organı redaksiyonu, RSDİP III. Kongresi üzerine raporun Yidiş dilinde yayınlanması vesilesiyle birkaç şey söylemeyi gerekli görmektedir.

Tüm dünyanın sınıf bilinçli proletaryasının yaşam koşulları, çeşitli milliyetlerin işçilerinin planlı sosyal-demokrat mücadelesinde mümkün olduğunca sıkı bir bağın ve daha büyük bir birliğin kurulmasını talep etmektedir. Yarım yüzyılı aşkın zaman önce ilk kez duyulan büyük şiar: "Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşiniz!", şimdi artık sadece çeşitli ülkelerin sosyal-demokrat partilerinin şiarı değildir. Bu şiar, gerek uluslararası sosyal-demokrasinin taktiğinin birleştirilmesinde, gerekse de aynı despotik devletin boyunduruğu altında özgürlük ve sosyalizm için mücadele eden çeşitli milliyetlerin proleterleri arasında örgütsel birliğin kurulmasında gittikçe daha çok yaşayan bir gerçeklik haline geliyor.

Rusya'da tüm milliyetlerden işçiler, ve herşeyden önce de Rus milliyetine mensup olmayan işçiler, başka hiçbir devlette varolmayan bir ekonomik ve politik boyunduruk altında acı çekmektedir. Yahudi işçiler sadece, kendilerini kanuni haklardan mahrum bir milliyet olarak baskı altında tutan genel ekonomik ve politik boyunduruk altında değil, ayrıca bir de en temel yurttaşlık haklarını da gaspeden bir boyun-

duruk altında acı çekiyorlar. Bu boyunduruk ne kadar ağırsa, çeşitli milliyetlerden proleterlerin mümkün olduğunca sıkı birliğinin gerekliliği de o kadar zorunludur, çünkü böyle bir birlik olmadan bu boyunduruğa karşı muzaffer bir mücadele mümkün değildir. Zorba Çarlık otokrasisi, baskı altında tuttuğu milliyetler arasında ne kadar çelişki, güvensizlik ve düşmanlık ekme gayretindeyse, onun bilinçsiz kitleleri vahşi pogromlara kışkırtma politikası ne kadar iğrençse, biz sosyal-demokratlar da bir o kadar, çeşitli milliyetlerden tüm dağınık sosyal-demokrat partileri yekpare bir Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nde birleştirmeye çalışma görevine sahibiz.

1898 ilkbaharında yapılan Partimizin I. Kongresi önüne, bu birliği gerçekleştirme hedefini koydu. Parti'nin ulusal sınırlı bir karakteriyle ilgili her türlü düşünceyi dışlamak için, kendisine Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi değil, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi demiştir. Yahudi işçilerinin örgütü, "Bund", Parti'ye otonom bir parça olarak katıldı. Ne yazık ki bu andan itibaren Yahudi ve Yahudi olmayan sosyal-demokratların bir partide birliği sarsılmış oldu. "Bund"un liderleri arasında, sosyal-demokrasinin tüm dünya görüşüyle açıkça çelişen milliyetçi düşünceler yaygınlaşmaya başladı. Yahudi işçilerin Yahudi olmayan işçilerle yakınlaşması yönünde çalışmak yerine, "Bund", kongrelerinde ulus olarak Yahudilerin özel konumunu vurgulayarak onların bunlardan kopması yoluna gitti. Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi I. Kongresi'nin, "Bund"un Parti ile daha sağlam birliği yönündeki çalışmasını sürdürmek yerine "Bund", Parti'den ayrılma yönünde adımlar attı: "Bund" önce RSDİP'in yekpare Yurtdışı Örgütü'nden çıktı ve bağımsız bir yurtdışı örgütü kurdu; sonra 1903 yılında Partimizin II. Kongresi büyük bir oy çokluğuyla, "Bund"u Yahudi proletaryasının tek temsilcisi olarak tanımayı reddedince, "Bund" RSDİP'ten de ayrıldı. Sadece Yahudi proletaryasının tek temsilcisi olduğunda değil, ayrıca faaliyetinin herhangi bir teritoryal çerçeve tarafından sınırlanamayacağında da sımsıkı diretti. Kendiliğinden anlaşılır ki, RSDİP II. Kongresi bu tür koşulları kabul edemezdi, çünkü bir dizi bölgede, örneğin Güney Rusya'da, örgütlü Yahudi proletaryası genel Parti örgütü

içindedir. Bunu dikkate almaksızın "Bund" Parti'den ayrıldı ve böylece, II. Kongre'de yapılan ortak çalışmalara rağmen ve Parti'nin programına ve örgütsel tüzüğüne rağmen sosyal-demokrat proletaryanın birliğini parçaladı.

Rusya Sosyal-demokrat İşçi Partisi II. ve III. Kongrelerinde, Parti'den bu ayrılışın, "Bund"un ağır ve üzücü bir hatası olduğu sarsılmaz inancını ifade etmiştir. "Bund"un bu hatası onun ilkesel olarak savunulamaz milliyetçi görüşlerinin sonucudur, onun, kaçınılmaz olarak federalist örgüt ilkesine yol açan, Yahudi proletaryasını tek başına temsil etme tekeli gibi temelsiz bir iddiasının sonucudur, yıllardır süren Parti'den uzaklaşma ve uzak durma politikasının sonucudur. Biz, bu hatanın düzeltilmesi gerektiğine ve hareketin daha da gelişmesiyle mutlaka düzeltileceğine inanıyoruz. İdeolojik bakımdan kendimizi sosyal-demokrat Yahudi proletaryasıyla bir olarak görüyoruz. Merkez Komitemiz II. Parti Kongresi'nden sonra milliyetçi bir politika yürütmemiş, bilakis bir yörenin tüm işçilerini, gerek Yahudi gerekse Yahudi olmayanları, bir bütün olarak birleştiren komiteler (Polesye, Kuzey Batı) oluşturmaya çalışmıştır. RSDİP'in III. Kongresi'nde Yidiş dilinde literatür yayınlanmasına karar verildi. Bunu şimdi hayata geçirmeye başlıyoruz ve Rusça yayınlanmış olan RSDİP III. Kongresi üzerine raporun tam çevirisini Yidiş dilinde basıyoruz. Yahudi işçiler —gerek şu anda Partimizde bulunanlar, gerekse de geçici olarak Partimizin dışında olanlar— bu rapordan Partimizin nasıl geliştiğini göreceklerdir. Yahudi işçiler bu rapordan, Partimizin II. Kongre'den sonra çekmek zorunda kaldığı iç krizi artık aşma yolunda olduğunu göreceklerdir. Partimizin gerçek çabalarının neler olduğunu ve diğer ulusal sosyal-demokrat parti ve örgütlerle ilişkisinin nasıl olduğunu, Parti bütününün ve onun merkezi heyetinin, onu var eden tek tek parçalarla ilişkisinin nasıl olduğunu göreceklerdir. Son olarak —ki en önemlisi budur—, RSDİP III. Kongresi'nin, mevcut devrimci anda tüm sınıf bilinçli proletaryanın politikası için hangi taktik direktifleri hazırladığını göreceklerdir.

Yoldaşlar! Çarlık otokrasisine karşı politik mücadele zamanı, proletaryanın, Rusya'nın bütün sınıfları ve halklarının özgürlüğü için, sosyalizme doğru proleter çabanın özgürlüğü için mücadele zamanı yakınlaşıyor. Ağır sınavlar bekliyor bizi. Rusya'da devrimin sonucu, bizim bilincimize ve hazırlık çalışmamıza, birliğimize ve kararlılığımıza bağlıdır. O halde daha cesaretle ve daha birlik içinde iş başına! Çeşitli milliyetlerden proleterlerin, gerçekten birleşik Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin sevk ve idaresi altında özgürlüğe doğru yürüyebilmeleri için elimizden gelen her şeyi yapalım!

Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi
Merkez Organı Redaksiyonu

1905 Mayıs sonu (Haziran başı) yazıldı.

İlk kez 1905'te Yidiş dilinde basılan "Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi III. Kongresi Üzerine Rapor" broşürüne önsöz olarak yayınlandı.

Eserler, Cilt 8, s. 496–499

RSDİP Birlik Kongresi'ne Taktik Platform'dan

RSDİP Birlik Kongresi'ne Karar Taslakları

DİĞER MİLLİYETLERİN SOSYAL-DEMOKRAT PARTİLERİYLE İLİŞKİ

1) Devrimin seyri içinde Rusya'nın tüm milliyetlerinin proletaryasının ortak mücadele aracılığıyla gittikçe daha güçlü birleşeceği;

2) bu ortak mücadelenin, Rusya'nın çeşitli ulusal sosyal-demokrat partilerinin gittikçe daha büyük yakınlaşmasına yol açtığı;

3) birçok kentte eski federatif komiteler yerine, ilgili yörenin tüm ulusal sosyal-demokrat örgütlerinin birleşik komitelerinin oluşturulduğu;

4) çoğu ulusal sosyal-demokrat partilerin şu anda artık, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi II. Kongresi tarafından haklı olarak reddedilmiş olan federasyon ilkesinde ısrar etmedikleri;

mülahazasıyla açıklarız ve Kongre'nin kararlaştırmasını isteriz ki:

1) Rusya'nın tüm ulusal sosyal-demokrat partilerinin, yekpare

bir Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nde acilen kaynaşması için en enerjik önlemlerin alınması gereklidir;

2) Birleşmenin temeli, her yörenin tüm sosyal-demokrat örgütlerinin tam olarak kaynaşması olmalıdır;

3) Parti, kültür ve yaşam tarzı özellikleri de hesaba katılarak, her milliyetin sosyal-demokrat proletaryasının tüm Parti çıkarlarının ve gereksinimlerinin tatmin edilmesini pratikte güvence altına almalıdır; bunun araçları ve yolları şunlar olabilir: ilgili milliyetin sosyal-demokratlarının özel konferanslarının düzenlenmesi, ulusal azınlıkların yerel, bölgesel ve merkezi parti organlarında temsili, özel yazar, yayıncı ve ajitatör gruplarının oluşturulması vs.

Not: Ulusal azınlıkların Parti MK'sında temsili, örneğin, genel parti kongresinin MK'ya, Rusya'nın şu anda ayrı sosyal-demokrat örgütlerinin bulunduğu yörelerinde bölge parti kongreleri tarafından aday gösterilecek adaylar arasından belirli sayıda üye alması biçiminde olabilir.

20 Mart 1906'da
"Partiniye İzvestiya"
(Parti Haberleri) No. 2'de
yayınlandı.

Eserler, Cilt 10, s. 152/153.

STUTTGART'TAKİ ULUSLARARASI SOSYALİSTLER KONGRESİ'NDEN[10]

Bu yılın Ağustos ayında Stuttgart'ta toplanan Uluslararası Sosyalistler Kongresi, olağanüstü kalabalık katılım ve tam temsille karakterizeydi. Beş kıtanın beşi de, toplam sayıları 886'yı bulan delege göndermişti. Fakat Kongre sadece, proleter mücadelenin uluslararası birliğinin muazzam bir gösterisi olmakla kalmadı, aynı zamanda sosyalist partilerin taktiğinin saptanmasıyla bağıntılı olarak da mükemmel bir rol oynadı. Kongre, şimdiye dek sadece tek tek sosyalist partiler çerçevesinde karara bağlanan bir dizi sorunda genel geçerli kararlar aldı. Çeşitli ülkeler için yekpare, ilkesel bir çözüm bekleyen artan sayıdaki bu sorunlarda, sosyalizmin uluslararası bir güç olarak birleşmesi özellikle açık görülmektedir.

Daha aşağıda Stuttgart kararlarının tam metnini veriyoruz.[11] Fakat Kongre'nin en önemli tartışma konularını ve tartışmaların karakterini vurgulamak için burada her birine kısaca değinmek istiyoruz.

Sömürge sorunu, uluslararası kongreleri ilk kez meşgul etmiyor. Bugüne dek kongrelerin kararları hep burjuva sömürge politikasının bir yağma ve şiddet politikası olarak kesin biçimde mahkûm edilmesinden ibaretti. Fakat bu kez Kongre'nin ilgili komisyonunun bileşimi öyleydi ki, başta Hollandalı van Kol olmak üzere oportünist unsurlar üstünlüğü ele geçirdiler. Karar taslağına, sosyalist rejim altında uygar-

laştırıcı etkide bulunabilecek her türlü sömürge politikasını Kongre'nin ilkesel olarak reddetmediği cümlesi eklendi. Komisyon azınlığı (Alman Ledebour, Polonyalı ve Rus sosyal-demokratları ve daha birçokları) bu düşünceyi şiddetle protesto etti. Sorun karar için Kongre'ye sunuldu ve iki akımın gücü arasındaki nicel fark o kadar azdı ki, mücadele eşi görülmedik bir tutkuyla alevlendi.

Oportünistler van Kol'un etrafında toplandı. Alman delegasyonunun çoğunluğu adına Bernstein ve David "sosyalist sömürge politikası"nın tanınmasından yana konuştular ve radikallere karşı verimsiz negatif bakış açıları nedeniyle, reformların önemi konusundaki anlayışsızlıkları nedeniyle, pratik bir sömürge programının yokluğu nedeniyle vs. verip veriştirdiler. Onlara başkalarının yanısıra Kautsky de cevap verdi, kendini Kongre'ye, Alman delegasyonunun çoğunluğuna ***karşı*** çıkma çağrısında bulunmak zorunda hissetti. Haklı olarak, reformlar için mücadelenin reddinin sözkonusu olamayacağına dikkat çekti: kararın herhangi bir tartışmaya yol açmayan diğer bölümlerinde bu bütün kesinliğiyle ifade edilmişti. Sözkonusu olan, bugünkü burjuva yağma ve şiddet rejimine taviz verip vermeyeceğimizdi. Kongre'de tartışılan şey bugünkü sömürge politikasıydı, bu politika ise vahşilerin doğrudan köleleştirilmesine dayanıyordu: burjuvazi sömürgelerde fiilen köleciliği yürürlüğe koyuyor, yerlileri inanılmaz kötü muamelelere ve tecavüzlere maruz bırakıyor, içkiyi ve frengiyi yaygınlaştırarak onları "uygarlaştırıyor" idi. Ve bu durum karşısında sosyalistler, kaçamaklı sözlerle sömürge politikasının ilkesel kabulünün mümkün olduğundan sözediyorlar! Bu doğrudan burjuva bakış açısına iltihak anlamına gelirdi. Bu, proletaryanın, burjuva ideolojisine, bugün özellikle gururla başını kaldıran burjuva emperyalizmine tabi kılma yolunda kesin bir adım atmak demek olurdu.

Komisyonun teklifi Kongre'de 10 çekimser oya karşılık (İsviçre) 108'e karşı 128 oyla reddedildi. Burada belirtelim ki, Stuttgart'ta oylama için ilk kez tek tek uluslara farklı oy hakkı —20'den (aralarında Rusya da bulunan büyük uluslar) aşağıya doğru 2 oya (Luxemburg) kadar— tanınmıştı. Ya sömürge politikası gütmeyen ya da ama sömür-

ge politikası altında acı çeken küçük ulusların tamamı, proletaryaya bile bir ölçüde fetih hırsı bulaştırmış olan devletlere üstün geldiler.

Sömürge sorunundaki bu oylama olağanüstü önemlidir. İlk olarak bu, burjuva tuzaklarına direnemeyen sosyalist oportünizmin kendi kendini özellikle net biçimde teşhiri etmesidir. İkinci olarak burada Avrupa işçi hareketinin, proletarya davasına az zarar vermeyecek olan ve bu yüzden ciddi bir dikkati hak eden olumsuz bir özelliği ortaya çıkmıştır. Marx birçok kez, Sismondi'nin çok büyük öneme sahip bir vecizesine dikkat çekmişti. Eski çağ proleterleri —diyordu bu vecize— toplumun sırtından yaşıyordu. Modern toplum proleterlerin sırtından yaşıyor.[12]

Gerçi mülksüz olan, ama emekçi olmayan sınıf, sömürücüleri devirmeye muktedir değildir. Sadece tüm toplumun onların emeğiyle yaşadığı proleterler sınıfı, sosyal devrimi gerçekleştirebilecek durumdadır. Fakat şimdi kapsamlı sömürge politikası Avrupa proletaryası için ***kısmen*** öyle bir durum yaratmıştır ki, bir bütün olarak toplum onun emeğiyle ***değil,*** bilakis neredeyse köle derekesine indirilmiş sömürge yerlilerinin emeğiyle yaşıyor. Örneğin İngiliz burjuvazisi, Hindistan ve diğer sömürgelerin milyonlarca ve on milyonlarca nüfusundan, İngiliz işçilerinden elde ettiği kârdan çok daha büyük kârlar elde ediyor. Böylesi koşullar altında belirli ülkelerde, bu ülkelerin proletaryasına sömürge şovenizminin bulaştırılması için maddi, ekonomik bir temel ortaya çıkıyor. Bu elbette ancak geçici bir olgu olabilir, fakat yine de tüm ülkelerin proletaryasını böyle bir oportünizme karşı mücadele için birleştirmek amacıyla, belayı açıkça görmek, nedenlerini kavramak gerekiyor. Ve bu mücadele kaçınılmaz olarak zafer kazanacaktır, çünkü "ayrıcalıklı" uluslar, kapitalist ulusların bütünü içinde gittikçe daha küçük bir bölümü oluşturuyorlar...

1907 Ağustos sonu
Eylül başı yazılmıştır.

20 Ekim 1907 tarihli
"Proletari" No. 17'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 13, s. 59–61, Rusça.

DÜNYA POLİTİKASINDA PATLAYICI MADDE

Avrupa'nın ve Asya'nın çeşitli ülkelerinde devrimci hareket son zamanlarda o kadar canlı ortaya çıktı ki, proletaryanın uluslararası mücadelesinde öncekileri çok çok aşan yeni bir safhanın çizgilerini gayet açık bir şekilde görebiliyoruz.

İran'da, Birinci Rus Duması'nın dağıtılmasının ve 1905 sonundaki Rus ayaklanmasının çok tuhaf biçimde birbirine bağlı olduğu bir karşı-devrim gerçekleşti. Japonlar tarafından yenilerek rezil olan Rus Çarı'nın birlikleri, karşı-devrimin hizmetinde ellerinden geleni yaparak intikam alıyorlar. Kazakların kitlesel kurşunlamalarda, tedip seferlerinde, katliamlarda ve yağmalamalarda gösterdiği kahramanlıkların ardından, İran'da devrimin bastırılmasında gösterdikleri kahramanlıklar geliyor. Kara-Yüz çiftlik sahiplerinin ve ayaklanmalarla, iç savaşla dehşete düşmüş kapitalistlerin başındaki Nikola Romanov'un İranlı devrimcilere karşı hiddetlenmesi anlaşılır birşeydir; hıristiyan Rus savaşçılarına uluslararası cellatlık rolü de ilk defa düşüyor değil. İngiltere'nin ikiyüzlülükle ellerini masumiyet içinde yıkaması ve aynı zamanda İranlı gericilere ve istibdat yandaşlarına karşı apaçık dostça bir tarafsızlık gayreti içinde olması biraz farklı türden bir olgudur. Kendi ülkesindeki artan işçi hareketiyle hiddetlenen, Hindistan'da devrimci

mücadelenin büyümesinden ürkmüş olan liberal İngiliz burjuvaları, kitlelerin sermayeye karşı, kapitalist sömürge sistemine karşı, yani kölelik, yağma ve tecavüz sistemine karşı mücadelesi sözkonusu olduğu, "en uygar", anayasacılığın en yüksek okulunda eğitilmiş Avrupalı politikacıların nasıl ***canavarlar*** haline gelebileceklerini gittikçe daha sık, daha açık ve daha çarpıcı bir şekilde gösteriyorlar. Bir yandan Hindistan'a hükmedenlerin, öte yandan karşı-devrimci Rus hükümetinin aralarında neredeyse paylaşmaya koyuldukları bir ülkede, İranlı devrimcilerin durumu zordur. Fakat Tebriz'deki inatlı mücadele, savaş şansının tekrar tekrar, görünürde çoktan hezimete uğramış devrimcilerin safına geçmesi, Rus Lyahovlarının[13] ve İngiliz diplomatlarının desteğine rağmen Şah'ın başıbozuklarının[1] alttan gelen şiddetli bir direnişe çarptıklarını gösteriyor. Restorasyon çabalarına karşı askeri direniş gösterebilen ve bu tür çabaların kahramanlarını yabancılardan yardım almak zorunda bırakan devrimci bir hareket yok edilemez, ve İran gericiliğinin tam zaferi bile bu koşullar altında yalnızca yeni halk ayaklanmalarının uvertürü olabilir.

Türkiye'de Jöntürklerin[14] yönettiği, ordunun devrimci hareketi zafere ulaştı. Ne var ki, Türkiye'nin II. Nikola'sı, ünlü Türk anayasasını yeniden tesis etme sözüyle şimdilik paçasını kurtardığı için, bu zafer sadece yarım bir zaferdir ya da sadece bir zafer kırıntısıdır. Ancak devrimlerde bu tür yarım zaferler, eski rejimden böyle zorla alınmış, acele tavizler, içsavaşın çok daha tayin edici, çok daha şiddetli, büyük halk kitlelerini kapsayan yeni etapları için en emin garantidir. Halk da iç savaş okulundan boşuna geçmez. Bu zorlu bir okuldur ve karşı-devrimin zaferleri, öfkeli gericilerin taşkınlıkları, eski iktidarın asilere karşı vahşi öç alma eylemleri vs. de ***kaçınılmaz olarak*** müfredata dahildir. Fakat ancak ıslah olmaz müşkülpesentler ve bunak mumyalar halkların bu ıstıraplı okuldan geçmek zorunda olmasından yakınabilirler; bu okul, ezilen sınıflara iç savaşı yürütmeyi ve devrimde zafer kazanmayı öğretir. Modern köleler kitlesinde, sindirilmiş, du-

---

1 *Başıbozuklar (Türkçe) — gayri-nizami birlikler, çeteler. —**Red.***

yarsız ve bilgisiz kölelerin içlerinde sonsuza dek bastırdıkları ve köleliklerinin utanç vericiliğini görmüş olan köleleri en büyük tarihsel kahramanlık eylemlerine götüren kini biriktirir.

Hindistan'da tam da son zamanlarda "uygar" İngiliz kapitalistlerinin yerli köleleri, "efendileri"ni gayet nahoş tarzda rahatsız ediyorlar. Hindistan'daki İngiliz yönetim sistemi denen baskıların ve haydutlukların sonu gelmiyor. Dünyanın hiçbir yerinde, tabii ki Rusya hariç, böyle kitlesel bir sefalet yoktur, halk böylesine kronik bir kıtlık çekmez. Özgür Britanya'nın, örneğin John Morley gibi, Rus ve Rus olmayan Kadetler için bir otorite, "ilerici" (gerçekte ise sermaye önünde uşakça yaltaklanan) basının bir yıldızı olan en liberal ve en radikal adamları bile, Hindistan'ın iktidar sahipleri olarak rollerinde gerçek birer Cengiz Han haline gelirler ve kendilerine emanet edilmiş halkı "sakinleştirmeye" hizmet eden tüm önlemleri, politik protestocuların ***kırbaçlanmasını*** onaylamayı bile becerirler! İngiliz Sosyal-Demokratlarının küçük haftalık gazetesi "The Justice"[15] ("Adalet"), Hindistan'da, Morley ayarındaki bu liberal ve "radikal" alçaklar tarafından ***yasaklandı.*** Ve İngiliz parlamento üyesi ve "Bağımsız İşçi Partisi"nin (Independent Labour Party) lideri Keir Hardie, Hindistan'a gidip yerlilere demokrasinin en temel gereklerini anlatmaya cüret ettiğinde, tüm İngiliz burjuva basını bu "asi"ye karşı gerçek bir uğultu kopardı. En nüfuzlu İngiliz gazeteleri şimdi de Hindistan'ın huzurunu bozan "ajitatörler"den diş gıcırdatarak sözediyorlar ve Hindistan'ın demokrat yazarlarına karşı yargıçların hakiki Rus, Plehve'ye yakışan kararlarını ve idari öç alma eylemlerini selamlıyorlar. Fakat Hindistan'da sokaklar ***kendi*** yazarlarını ve politik liderlerini savunmaya başlıyor. İngiliz çakallarının Hintli demokrat Tilak'a karşı verdiği alçakça karar —Tilak uzun yıllar sürgüne mahkûm edildi; bu arada kısa süre önce İngiliz Avam Kamarası'na yöneltilen bir sorudan, Hintli jüri üyelerinin beraatten yana oldukları ve kararın ***İngiliz jüri üyelerinin*** oylarıyla verildiği ortaya çıktı!—, parababalarının uşaklarının bir demokrata karşı bu öç alma eylemi, Bombay'da sokak gösterilerine ve bir greve yolaçtı. Hindistan'da da proletarya artık bilinçli bir politik kitle mücadelesi

için olgundur; böylece Hindistan'daki İngiliz-Rus yöntemlerinin ölüm saati geldi! Asya ülkelerine karşı sömürgeci yağma politikasıyla Avrupalılar, bunlardan birinin, Japonya'nın, bağımsız bir ulusal gelişimini garantileyen büyük askeri zaferler için çelikleşmesini sağladılar. Hindistan'ın İngilizler tarafından yüzyıllardır yağmalanışının, bu "ileri" Avrupalıların İran ve Hint demokrasisine karşı bugünkü mücadelesinin, milyonlarca Asyalı proleteri, aynı şekilde (Japonlar gibi) kendilerini ezenlere karşı muzaffer bir mücadele için ***çelikleştireceğine*** hiç kuşku yoktur. Sınıf bilinçli Avrupalı işçi bugün artık Asya'da da yoldaşlar buluyor, ve bu yoldaşların sayısı günbegün ve saatbesaat artıyor.

Çin'de de, ortaçağ koşullarına karşı devrimci hareket son aylarda özellikle güçlü biçimde kendini belli etti. Elbette, bu hareket üzerine henüz kesin birşey söylenemez, haberler öylesine kıt ve Çin'in çeşitli kesimlerinde isyanlar hakkında raporlar öylesine çok. Fakat Çin'de, özellikle Rus–Japon savaşından sonra, "yeni ruh"un ve "Avrupaî etkiler"in güçlü bir şekilde arttığına hiç kuşku yok; dolayısıyla eski Çin isyanlarının bilinçli demokratik bir harekete dönüşümü de kaçınılmazdır. Sömürgeci yağma politikasının bazı üyelerinin bu kez kendilerini rahatsız hissetmeye başladıkları, Fransızların Hindi-Çin'deki davranışlarından çıkıyor: Devrimcilerle hesaplaşmada Çin'in "kadim devlet iktidarı"na ***yardım ettiler***. "Kendilerine ait" komşu Asyalı mülklerinin güvenliğinden korktular.

Fakat Fransız burjuvazisini yalnızca Asya'daki mülkleri kaygılandırmıyor. Paris yakınındaki Villeneuve-St.-Georges'da barikatlar, bu barikatları kurmuş olan grevcilerin üzerine ateş edilmesi (30 Temmuz Perşembe) — bu olaylar Avrupa'da sınıf mücadelesinin keskinleştiğini bir kez daha gösterdi. Kapitalistler adına Fransa'yı yöneten radikal Clémenceau, proletarya içinde cumhuriyetçi-burjuva illüzyonların son kalıntılarını yok etmek için alışılmadık bir gayretle çalışıyor. "Radikal" hükümetin emriyle hareket eden birliklerin işçiler üzerine ateş açmasıyla, Clémenceau'nun idaresi altında şimdiye kadar oldu-

ğundan neredeyse daha sık karşılaşılıyor. Bu yüzden Clémenceau'ya, Fransız sosyalistleri tarafından "kanlı" lakabı takıldı, ve onun ajanlarının, polislerinin ve generallerinin yine işçi kanı döktüğü bugün, sosyalistler, bu en ilerici burjuva cumhuriyetçinin bir zamanlar işçi delegelerine söylediği veciz sözü anımsıyorlar: "Barikatın karşıt taraflarındayız!" Evet, Fransız proletaryası ve en uç burjuva cumhuriyetçiler şimdi kesin olarak barikatın karşıt taraflarında yerlerini alıyorlar. Fransa işçi sınıfı, cumhuriyetin kazanılmasında ve savunulmasında çok kan döktü; cumhuriyetçi devlet düzeninin tamamen sağlamlaştığı bugün ise, mülk sahipleriyle emekçiler arasında tayin edici mücadele gittikçe daha hızlı yaklaşıyor: "Basit bir katliam değildi" diye yazıyor "l'Humanité"[16] 30 Temmuz üzerine, "bir meydan savaşıydı adeta". Generaller ve polisler işçileri ne pahasına olursa olsun kışkırtmak ve barışçıl, silahsız gösteriyi bir kan gölüne çevirmek istiyorlardı. Fakat grevcilerin ve göstericilerin kuşatılması sırasında, silahsız kişilere saldırı sırasında askeriye direnişle karşılaştı, bu davranış derhal barikatların kurulmasına yol açtı ve tüm Fransa'yı heyecana boğan olaylara neden oldu. Hafif tahtalardan yapılmış bu barikatlar gülünç derecede kötüydü, diye yazıyor aynı gazete. Fakat önemli olan bu değil, Üçüncü Cumhuriyet'in barikatları kullanım dışı bırakmış olmasıydı. Şimdi "Clémenceau onları yine gündeme sokuyor" ve bunu yaparken tıpkı "Haziran 1848 cellatlarının ve 1871 yılında Gallifet'in" iç savaş üzerine konuştuğu o aynı açıklıkla argüman yürütüyor.

30 Temmuz olayları vesilesiyle bu büyük tarihi olayları yalnızca sosyalist basın anmıyor. Burjuva gazeteler de bunu yapıyor; şiddetli bir öfkeyle işçilere saldırıyor ve onları sanki sosyalist devrime başlamak istiyormuş gibi davranmakla suçluyorlar. Bu gazetelerden biri bu fırsatla, tarafların mücadele alanındaki ruh halini yansıtan küçük ama karakteristik bir öykü anlatıyor. İşçiler yaralı yoldaşlarından birini, grevcilere karşı saldırıya komuta etmiş olan General Virvaire'in yanından geçirirken gösterici kalabalığın arasından "Saluez!" ("Selâm verin!") sesleri yükseldi. Ve burjuva cumhuriyetin generali yaralı düşman önünde resmî selama durdu.

Proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelenin keskinleşmesi tüm ileri kapitalist ülkelerde gözlemleniyor, fakat tarihsel koşulların, politik ilişkilerin ve işçi hareketinin biçimlerinin farklılığı, bir ve aynı eğilimin farklı görünüm biçimlerini koşullandırıyor. Tam politik özgürlüğün hüküm sürdüğü ve proletarya içinde hiç, ya da en azından bir ölçüde canlı devrimci ve sosyalist bir geleneğin bulunmadığı Amerika ve İngiltere'de, bu keskinleşme, tröstlere karşı güçlü bir harekette, sosyalizmin olağanüstü büyümesinde, mülk sahibi sınıflar tarafından artan oranda dikkate alınışında ve bazen salt ekonomik işçi örgütlerinin bağımsız proleter ve planlı bir politik mücadeleye geçişinde kendini gösteriyor. Avusturya'da ve Almanya'da, kısmen de İskandinav ülkelerinde, sınıf mücadelesinin keskinleşmesi seçim mücadelesinde, partilerin karşılıklı ilişkisinde, olası her renkten tüm burjuvaların ortak düşman proletaryaya karşı karşılıklı yakınlaşmasında, adli ve polisiye zecri önlemlerin şiddetlenmesinde ifadesini buluyor. İki düşman kamp yavaş ama emin bir şekilde güç topluyor, örgütlerini sağlamlaştırıyor ve sanki sessiz ve kararlı bir şekilde, gelecek devrimci meydan savaşlarına hazırlanıyorlarmış gibi tüm kamu yaşamında birbirlerinden gittikçe daha sert ayrılıyorlar. Latin ülkelerinde, İtalya'da, esas olarak ise Fransa'da sınıf mücadelesinin keskinleşmesi, proletaryanın gizli kini, kendisini ezenlere karşı ani öfkeyle patlayıp, parlamenter mücadelenin "barışçıl" ortamı yerini gerçek bir içsavaştan sahnelere bıraktığında, özellikle fırtınalı, vahşi, kısmen düpedüz devrimci patlamalarda dile geliyor.

Çeşitli ülkelerde proletaryanın uluslararası devrimci hareketi bir kararda ve türdeş yürümüyor, zaten yürüyemez de. Tüm çalışma alanlarında tüm olanaklardan tam ve çok yönlü yararlanma ancak çeşitli ülkelerin işçilerinin sınıf mücadelesinin sonucu olarak ortaya çıkar. Her ülke ortak akıma kendi değerli, orijinal çizgilerini katar, ama her bir ülkede hareket şu ya da bu tekyanlılığın, çeşitli sosyalist partilerin şu ya da bu teorik veya pratik eksikliklerinin acısını çeker. Fakat bir bütün olarak uluslararası sosyalizmin muazzam ilerlediğini, düşmana karşı tam bir dizi somut mücadelede proletaryanın milyonluk orduları-

nın saflarını sıklaştırdığını, burjuvaziye karşı tayin edici mücadelenin, işçi sınıfının Komün dönemine, bu son büyük proleter ayaklanmasına göre çok daha fazla ***hazırlıklı*** olduğu bir mücadelenin yaklaştığını açıkça görüyoruz.

Tüm uluslararası sosyalizmin kaydettiği bu ilerleme ve aynı zamanda Asya'da devrimci-demokratik mücadelenin keskinleşmesi, Rus devrimini çok özgül ve özellikle zor bir duruma sokuyor. Rus devrimi gerek Avrupa'da gerekse de Asya'da büyük bir uluslararası müttefike sahiptir, ama aynı zamanda ve ***tam da bu yüzden*** yalnızca ulusal değil, yalnızca Rus değil, aynı zamanda ***uluslararası*** bir düşmana da sahiptir. Proletaryanın artan mücadelesine karşı bir tepki, tüm kapitalist ülkelerde kaçınılmazdır ve bu tepki tüm dünyanın burjuva hükümetlerini hem Asya'da hem de özellikle Avrupa'da her türlü halk hareketine karşı, her türlü devrime karşı birleştiriyor. Liberal Rus entelektüellerinin çoğunluğu gibi, Partimiz içindeki oportünistler de bugüne dek Rusya'da, burjuvaziyi "itmeyen" ve ürkütmeyen, "aşırı" bir tepki üretmeyen ve devrimci sınıfların iktidarı ele geçirmesine yol açmayan bir burjuva devrimi düşlüyorlar. Boşa umut! Dargörüşlü ütopya! Dünyanın tüm ileri devletlerinde patlayıcı madde o kadar hızlı birikiyor, daha düne kadar derin uykuda olan Asya ülkelerinin çoğuna alevler o kadar açık sıçrıyor ki, uluslararası burjuva gericiliğin güçlenmesi ve her bir ulusal devrimin şiddetlenmesi kesinlikle kaçınılmazdır.

Rusya'daki karşı-devrim, devrimimizin tarihsel görevlerini çözmeyecektir ve çözemez de. Rus burjuvazisi kaçınılmaz olarak uluslararası anti-proleter ve anti-demokratik akıma gittikçe daha çok yaklaşıyor. Rus proletaryası liberal müttefiklere bel bağlamamalıdır. O, devrimin tam zaferine dek kendi yolunda yürümek zorundadır; bunu yaparken Rusya'da tarım sorununun bizzat köylü kitleleri tarafından kaçınılmaz olarak zor yoluyla çözümüne dayanmak zorundadır; onların Kara-Yüz çiftlik sahiplerinin ve Kara-Yüz otokrasisinin egemenliğini devirmesine yardım etmek zorundadır; Rusya'da proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlüğündeki görevlerini görmek ve mü-

cadelesinin ve zaferlerinin uluslararası devrimci hareketle kopmaz biçimde bağlı olduğunu daima akılda tutmak zorundadır. (Gerek Rusya'da gerekse dünyada) karşı-devrimci burjuvazinin liberalizmi hakkında daha az hayal! Uluslararası devrimci proletaryanın güçlenmesi ve büyümesi için daha fazla özen!

"Proletari" No: 33,
23 Temmuz (5 Ağustos) 1908.

Eserler, 4. Baskı, Cilt: 15, s. 159–165, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 4, s. 307–313, —İnter Yayınları.)

BALKANLARDAKİ VE İRAN'DAKİ OLAYLAR

Sadece Rusya'nın değil, tüm Avrupa'nın politik basını son dönemde Balkanlardaki olaylarla doldu taştı. Bir süre bir Avrupa savaşı tehlikesi çok yaklaşmış gibi göründü, şimdi de bu tehlike —meselenin yaygara ve gürültü patırtıyla sınırlı kalıp savaşa varmama olasılığı çok daha büyük olsa da— hâlâ bertaraf edilmiş değildir.

Krizin karakterine ve buradan Rus İşçi Partisi için doğan görevlere kısaca bakalım.

Rus-Japon savaşı ve Rus Devrimi, Asya halklarının politik yaşama uyanmasına özel bir sebep olmuştur. Ama bu uyanış bir ülkeden diğerine öyle yavaş sıçramıştır ki, İran'da Rus karşı-devrimi neredeyse tayin edici bir rol oynamıştır ve hâlâ da oynamaktadır, Türk devrimi ise hemen, başta Rusya olmak üzere karşı-devrimci bir güçler koalisyonuna çarpmıştır. Elbette bu son iddia, ilk bakışta, Avrupa basınının genel tonuna ve diplomatların açıklamalarına zıtmış gibi görünüyor: bu açıklamalara bakılırsa ve yarı-resmi gazetelerin makalelerine inanılırsa, hepsi yenilenmiş Türkiye'ye "sempati" dolular, hepsi Türkiye'deki anayasal rejimin sadece sağlamlaşmasını ve gelişmesini istiyorlar ve burjuva Jöntürklerin "itidali"ni öve öve bitiremiyorlar.

Ancak bütün bu laflar, Avrupa'nın bugünkü gerici hükümetlerinin

ve bugünkü gerici Avrupa burjuvazisinin aşağılık burjuva ikiyüzlülüğünün tipik bir örneğidir sadece. Gerçekte kendisine demokrasi diyen hiçbir Avrupa ülkesi, Avrupa'nın kendisini demokratik, ilerici, liberal, radikal vs. diye tanımlayan hiçbir burjuva partisi, Türk devrimine yardım etmek, onun zaferine, sağlamlaştırılmasına katkıda bulunmak yönünde ciddi bir iradeyi hiçbir biçimde göstermemiştir. Tersine, hepsi de Türk devriminin başarasından ***korkuyorlar,*** çünkü onun başarısı kaçınılmaz olarak şu iki anlama gelir: bir yandan tüm Balkan halklarında otonomi ve gerçek demokrasiye yönelik çabanın gelişmesi, öteyandan İran devriminin zaferi, Asya'da demokratik hareket için yeni bir teşvik, Hindistan'da bağımsızlık mücadelesinin şiddetlenmesi, Rus sınırının korkunç bir bölümü boyunca özgürlükçü koşulların oluşumu ve dolayısıyla Kara-Yüzler Çarlığının politikasını zorlaştıracak, Rusya'da devrimin canlanmasını kolaylaştıracak yeni koşulların yaratılması vs.

Balkanlarda, Türkiye'de ve İran'da şu anki olayların özü, Asya'da gelişmekte olan demokratizme ***karşı*** Avrupa devletlerinin karşı-devrimci bir koalisyonudur. Hükümetlerimizin tüm çabaları, Avrupa'nın "büyük" gazetelerinin tüm vaazları, bu olguyu gizlemeye, kamuoyunu yanıltmaya ve Avrupa'nın sözümona uygar uluslarının daha az uygar olan ve Asya'nın demokrasiye en hararetli biçimde ulaşmaya çalışan uluslarına karşı ***karşı-devrimci koalisyonunu*** ikiyüzlü konuşmalar ve diplomatik hokuspokusla örtmeye yöneliktir. Ve şu anda proletaryanın politikasının tüm amacı, burjuva riyakârlığının maskesini indirmek ve en geniş kitlelerin önünde, kendi ülkelerindeki proleter sınıf mücadelesinden korktukları için Asya devrimi karşısında jandarma rolü oynayan ve oynamaya yardımcı olan Avrupa hükümetlerinin gerici karakterini açığa çıkarmaktır.

Avrupa'nın Türkiye ve Balkan ülkelerindeki tüm olayları içine alan entrikalar ağı, olağanüstü sıkı dokunmuştur ve küçük-burjuva halk, dikkatleri olayların önemsiz, tali yanlarına ve ayrıntılarına çekerek bir bütün olarak sürecin anlamını karartmaya çalışan diplomatların

tuzağına düşüyor. Bunun tersine bizim görevimiz, uluslararası sosyal-demokrasininin görevi, halka tam da olayların genel bağıntısını, tüm olup bitenlerin temel doğrultusunu ve asıl itici güçlerini açıklamaktır.

"Bir lokma kapmaya" ve mülklerini ve sömürgelerini genişletmeye çalışan kapitalist devletlerin rekabeti, ayrıca bağımlı veya Avrupa'nın "vesayeti altındaki" halklar içindeki bağımsız demokratik hareketten duyulan korku, tüm Avrupa politikasının iki itici gücü bunlardır. Ilımlı ve ihtiyatlı davranışlarından dolayı Jöntürkler övülüyor, yani Türk devrimi zayıf olduğu, en alt halk tabakalarını uyandırmadığı, kitlelerin gerçekten bağımsızlığına yol açmadığı, Osmanlı İmparatorluğu'nda başlamakta olan proleter mücadelenin karşısında düşmanca durduğu için övülüyor — ve aynı zamanda Türkiye yağmalanmaya devam ediliyor. Türk bölgesini alışılmış tarzda yağmalamaya devam etme olanağı için övgü yağdırılıyor. Jöntürkler övülüyor ve bu arada, açıkça ***Türkiye'nin paylaşılmasına*** yönelik bir politika sürdürülüyor. Leipzig sosyal-demokratlarının organı "Leipziger Volkszeitung"[17] bu konuda son derece doğru ve isabetli şeyler söylemiştir:

> **"Mayıs 1791'de, anavatanın selametini düşünen aklı başında adamlar Polonya'da politik bir reform yaptılar. Prusya kralıyla Avusturya İmparatoru 3 Mayıs anayasasını övüp, onu komşu devlere mutluluk getirecek bir eser olarak selamladılar, tüm dünya, Polonyalı reformatörlere, Paristeki Jakobenlerden çok farklı biçimde itidalli icraatları nedeniyle övücü şeyler söyledi... 23 Ocak 1793'te Prusya, Avusturya ve Rusya anlaşma imzalayarak, Polonya'yı aralarında paylaştılar!**
>
> **Ağustos 1908'de Jöntürkler, şaşırtıcı derecede pürüzsüz geçen politik bir reform yaptılar ve tüm dünya onları Rusya'daki korkunç sosyalistlerden çok farklı itidalli icraatları için övdü... Ekim 1908 Türkiye'nin bölünmesi sonucuna varan olaylarla kaynıyor."**

Gerçekten de, diplomatların ***eylemlerine*** bakmadan, devrimci Türkiye'ye karşı mihver devletlerinin kolektif tavrını hesaba katmadan, onların ***sözlerine*** inanmak düpedüz çocukça olurdu. Diplomatların açıklamalarına safça inancın hiçe dönüşmesi için, bazı ülkelerin dışişleri bakanlarıyla devlet başkanlarının toplantıları ve müzakereleri

olgusunu, bunları izleyen olaylarla karşılaştırmak yeter. Jöntürk devriminden hemen ertesinde ve Avusturya ve Bulgaristan'ın deklarasyonlarından kısa süre önce, Ağustos ve Eylül'de şu toplantıları görüyoruz: Marienbad ve Karlsbad'da Bay İzvolski, Kral Eduard'la ve Fransız Cumhuriyeti'nin Başbakanı Clemenceau ile buluşuyor, Avusturya Dışişleri Bakanı Kont Ährenthal Salzburg'da İtalyan Dışişleri Bakanı Tittoni ile buluşuyor, ayrıca 15 Eylül'de İzvolski ve Ährenthal Buchlau'da, Bulgaristan Prensi Ferdinand'la Franz Joseph Budapeşte'de, İzvolski Almanya Dışişleri Bakanı von Schoen ile ve sonra Tittoni ve İtalya kralıyla buluşuyor.

Bu olguları izaha ne hacet! Avusturya ve Bulgaristan'ın çıkışından ***önce, önemli olan her şey***, kralların ve bakanların kişisel buluşmalarında, altı güç arasında: Rusya, Avusturya, Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere arasında en gizli ve en doğrudan biçimde görüşülmüştü. ***Daha sonra*** gazetelerde başlayan, Bosna ve Hersek'in Avusturya tarafından aneksiyonuna (ilhakına) İtalya, Almanya ve Rusya'nın onay verdiklerini iddia ederken Ährenthal'ın doğruyu söyleyip söylemediği konusundaki kavga, ***sadece bir komedi***den, sadece liberal küçük-burjuvaların kanabileceği bir ***yanıltmaca***dan başka bir şey değildir. Avrupa devletlerinin dış politikasının elebaşları, İzvolski, Ährenthal ve bakanlarıyla birlikte tüm o taçlı haydutlar çetesi basına bu kemiği kasten attılar: kimin kimi aldattığı ve kimin kime zarar verdiği konusunda birbirinizi dişleyin ve kavga edin beyler, Avusturya mı Rusya'ya, yoksa Bulgaristan mı Avusturya'ya vs., Berlin Anlaşması'nı[18] kim "ilk olarak" yırtmaya başladı, bir güçler konferansı planına ilişkin herkesin tavrı ne ve saire, ve saire. Buyrun, kamuoyunu bu ilginç ve önemli —oo! son derece önemli!"— sorunlarla meşgul edin. ***Önemli ve esas olanı*** gizlemek için gereksinim duyduğumuz şey tam da budur: sorunun özü, yani Jöntürk devrimine karşı tavır, Türkiye'nin paylaşılmasına dair diğer adımlar, Çanakkale Boğazı sorununun üzerine şu ya da bu sos dökülerek revizyonu, ve Rus Kara-Yüzler Çarı'na İran devrimini boğma izninin verilmesi ile ilgili daha önceden yapılmış anlaşmalar. Tüm amaç budur, bizim, tüm Avrupa gerici burjuvazisinin liderlerinin

gerçekten gereksinim duyduğu ve yaptığı şey budur. Basındaki ve parlamentodaki liberal aptallar, nasıl başladığını ve onun mu, bunun mu şunu ya da bunu hangi biçimde söylediği ve sömürgeci gasp politikasının ve demokratik hareketlerin bastırılmasının kesin olarak hangi sosla formüle edilip, imzalanıp tüm dünyaya servis yapılabileceği gevezeliğiyle uğraşadursunlar.

Bütün büyük Avrupa güçlerinin liberal basını —şu anda en "doygun" durumda olan Avusturya'nınki hariç— şimdi ***kendi*** hükümetini ***kendi*** ulusal çıkarlarını yeterince gözetmemeyle suçlamakla meşgul. Her ülkenin liberalleri, kendi ülkesini ve kendi hükümetini, sanki bunlar en büyük beceriksizliği göstermiş, sanki durumdan en az onlar "yararlanmış", sanki kandırılmış gibi gösteriyorlar vs. İşi, Avusturya'nın başarılarının kendilerini "kıskandırdığı" (kelimesi kelimesine Bay Milyukov'un ifadesi) açıklamasını yapmaya kadar vardıran bizim Kadetlerimiz[19] de tam da bu politikayı güdüyorlar. Genelde liberal vatandaşların ve özelde bizim Kadetlerin tüm bu politikası, ilerlemenin ve özgürlüğün gerçek çıkarlarına yapılmış en iğrenç ikiyüzlülük ve en çirkin ihanettir. Birincisi, bu politika gerici hükümetlerin komplosunu gizleyerek halk kitlelerinin demokratik bilincini karartmaktadır; ikincisi, her ülkeyi sözümona aktif dış politika yörüngesine itmektedir, yani sömürgelerin yağmalanması ve güçlerin Balkan yarımadasının işlerine müdahalesi sistemini—her zaman gerici olan bir müdahale— onaylamaktadır; üçüncüsü bu politika, halkların ilgisini "biz" ne kadar elde edeceğiz, paylaşımda "bize" ne kadar düşecek, pazarlıkta "biz" ne kadar alacağıza çekerek gericiliğe düpedüz yardımcı olmaktadır. Tam da şu anda gerici hükümetlerin en acil biçimde, ilhaklarında veya "tazminat" taleplerinde vs. kamuoyuna dayanma olanağına gereksinimleri var. Bakın, diyorlar, ülkemin basını beni kendi çıkarlarını hiç düşünmemekle, ulusal çıkarları yeterince gözetmemekle, tavizkârlıkla suçluyor, savaşla tehdit ediyor, dolayısıyla taleplerim "en alçak gönüllü ve en adil" talepler olarak tamamen yerine getirilmelidir!

Rus Kadetlerinin politikası, aynı Avrupalı liberal burjuvalarınki

gibi, gerici hükümetler önünde uşakça yaltaklanmak, sömürge fetihlerinin, talanın ve başkalarının işlerine müdahalenin savunulmasıdır. Kadetlerin politikası, "muhalefet" bayrağı altında yürütüldüğü ve bu yüzden birçok kişiyi yanılttığı, normalde Rus hükümetine inanmayan birçok kişiye güven verdiği, kitlelerin bilincini bozduğu için özellikle zararlıdır. Bu nedenle Duma temsilcilerimiz ve tüm Parti örgütlerimiz, ***gerek Duma kürsüsünden gerekse de*** bildirilerde ve toplantılarda otokrasinin gerici politikasıyla Kadetlerin riyakâr muhalefeti arasındaki ***bağıntıyı*** açığa çıkarmadan sosyal-demokrat propaganda ve ajitasyonda ciddi bir adım atılamayacağını gözönünde bulundurmak zorundadırlar. Aynı zamanda, Kadetlerin dış politikasının ***öz olarak*** aynı şey olduğunu halka açıklamadan, halka gerici Çarlık politikasının tüm zararlılığı kavratılamaz. Aynı zamanda Kadetlerin boş laflarına, şaklabanlıklarına, yüzeyselliklerine ve hilelerine karşı mücadele edilmeden, şovenizme ve dış politikada Kara-Yüzler ruhuna karşı mücadele edilemez.

Liberal burjuvazinin bakış açısı karışısında uysallıklarıyla sosyalistlerin nereye vardıklarına ilişkin bir örnek. Ünlü oportünist organ "Sosyalist(???) Aylık Dergi"de[20] Max Schippel, Balkan krizi vesilesiyle şöyle yazıyor: "Berlin'deki merkez organımızda" (yani "Vorwärts"de[21]) "yakınlarda tekrar tekrar ifade edilmiş olan, Balkanlardaki gerek mevcut gerekse de olası altüst oluşlarda Almanya'nın işi olmadığı anlayışı egemen olsaydı, hemen hemen bütün düşünen partili yoldaşlar bunu herhalde bir hata olarak görürlerdi. Elbette orada toprak ele geçirmeye çalışacak değiliz... Fakat bir yandan Avrupa ile öte yanda tüm Asya ve Afrika'nın büyük bölümleri arasında bu önemli bağlantı parçasındaki daha büyük güç kaymaları elbette bizim uluslararası konumumuzu da doğrudan etkilemektedir... Rus gericiliğinin herhangi bir biçimdeki tayin edici önemi şimdilik tamamen olanaksızdır... Rusya'ya karşı... ellili yılların demokrasisi gibi, ne pahasına olursa olsun düşmanlık göstermek için hiçbir nedenimiz yok." (S. 1318–1319.)

Sosyalist maskeli bu bön liberal, Rusya'nın "Slav kardeşleri"ne duyduğu "şefkat"ten, onun gerici entrikalarını farketmemiştir! (Alman burjuvazisi adına) "biz", "bizim" durumumuz vs. derken, ne Jöntürk devrimine indirilen darbeyi, ne de İran devrimine karşı Rusya'nın adımlarını farketmiyor!

Alıntılanan cümleler 22 Ekim tarihli dergidedir. 18 (5) Ekim'de "Novoye Vremya"[22], "Tebriz'de anarşinin inanılmaz boyutlara ulaştığı", bu kentin "yarı vahşi devrimciler tarafından yarı yarıya tahrip edilip yağmalandığı" üzerine bir alarm makalesi yayınlamıştı. Görüldüğü gibi, Tebriz'de devrimin Şah'ın birlikleri üzerinde zaferi, hemen yarıresmi Rus organının öfkesine yol açtı. İran devrim ordusunun lideri Sattar Han bu makalede "Azerbaycan'ın Pugaçov'u" olarak tanımlanıyordu (Aderbaycan veya Azerbaycan İran'ın kuzey eyaletidir, başkenti Tebriz'dir, nüfusu Reclus'a göre tüm İran nüfusunun neredeyse beşte biridir). "Sorun", diye yazıyordu "Novoye Vremya", "Rusya'nın, İran sınırındaki milyonluk ticaretimizi yerle bir eden bu rezaletlere sonsuza dek katlanıp katlanamayacağıdır... tüm doğu Transkafkasya'nın ve Aderbaycan'ın etnografik açıdan bir bütün oluşturduğu unutulmamalıdır... Transkafkasya'nın Tatar yarı-entelektüelleri, Rus tebaası olduklarını unuttular, Tebriz'deki karışıklıkları sıcak bir ilgiyle karşıladılar oraya gönüllülerini yolluyorlar... komşumuz Aderbaycan'ın huzura kavuşturulması bizim için çok daha önemlidir. Ne kadar üzücü olursa olsun, Rusya, her türlü müdahaleye karşı olmasına rağmen, koşullar tarafından meseleyi kendi eline almaya zorlanabilir."

20 Ekim'de Petersburg'tan Alman "Frankfurter Zeitung"a[23] telgrafla, Rusya için "tazminat" olarak Aderbaycan'ın işgalinin öngörüldüğü haberi geçildi. 24 (11) Ekim'de aynı gazete Tebriz'den bir telgraf haberi yayınladı: ***"Altı Rus piyade taburu, topçuları ve süvarileriyle birlikte önceki gün Rus sınırını geçtiler, bugün Tebriz' işgal etmeleri bekleniyor."***

Max Schippel'in, liberal ve polis basınının iddia ve yeminlerini, ***ulumalarını*** kölece tekrarlayarak, Alman işçilerini, gericilik kabusu

olarak Rusya'nın öneminin geçmişte kaldığına ve Rusya'ya karşı ne pahasına olursa olsun düşmanlık göstermenin yanlış olduğuna ikna etmeye çalıştığı gün, Rus ordusu sınırı geçti.

İranlı devrimciler Kanlı Nikola'nın birlikleri tarafından yeniden katledilecekler. Gayri-resmi Lyahov'u Aderbaycan'ın resmi işgali izliyor ve Rusya, I. Nikola'nın Macar devrimine karşı birlikler göndererek 1849'da Avrupa'da yaptığını Asya'da tekrarlıyor. O zamanlar Avrupa'daki burjuva partiler arasında, günümüzün tüm burjuva demokratlarının yaptığı gibi özgürlükten sadece riyakârca söz etmek değil, özgürlük için mücadele edebilecek bir gerçek demokrasi hâlâ vardı. O zamanlar Rusya, en azından bazı Avrupa ülkelerinin isteğine karşı Avrupa'nın jandarmalığı rolünü oynamak zorundaydı. Ama şimdi, "kanlı" Clemenceau'nun "demokratik" cumhuriyeti de dahil, ***tüm*** Avrupalı büyük güçler, kendi ülkelerinde demokrasinin proletarya lehine her türlü genişlemesinden ölümüne korktukları için, Rusya'nın Asya'nın jandarması rolünü oynamasına ***yardım*** ediyorlar.

Rusya, Avusturya, Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere'nin ***gerici Eylül komplosunun***, Rusya'nın İran devrimi karşısında "eylem özgürlüğü"nü ***içerdiğine*** en ufak bir kuşku yoktur. Bunun, yıllar sonra tarihi bir derlemede yayınlanacak olan gizli bir belgede mi kayıtlı olduğu, yoksa İzvolski'nin bunu sevgili şeriklerine sadece söylediği mi, ya da onların kendilerini mi "ima"da bulunarak: biz "işgal"den "ilhak"a geçiyoruz, siz Lyahov'dan işgale mi ya da herhangi başka bir biçime mi geçiyorsunuz dedikleri — bütün bunlar son derece önemsizdir. Esas önemli olan, büyük güçlerin karşı-devrimci Eylül komplosu resmi biçimde ne kadar az formüle edilmiş olursa olsun, bu ***komplonun*** bir ***olgu olması*** ve anlam ve öneminin her geçen gün daha güçlü ortaya çıkmasıdır. Bu, proletaryaya ve demokrasiye karşı bir komplodur. Asya'daki devrimin doğrudan bastırılmasına, ya da dolaylı olarak zayıflatılmasına yönelik bir komplodur. Bu, bugün Balkanlarda, yarın İran'da, ertesi gün belki Küçük Asya'da, Mısır'da vs. sömürge yağmasının ve toprak fetihlerinin sürdürülmesine yönelik bir komplodur.

Bu taçlı haydutların ve uluslararası sermayenin birleşik güçlerini, ancak proletaryanın dünya devrimi yok edebilecek durumdadır. Bütün sosyalist partilerin günlük görevi, kitlesel ajitasyonu yükseltmek, bütün ülkelerin diplomatlarının oyununu teşhir etmek ve, ister doğrudan jandarma işlevi görsünler, ister bu jandarmanın suç ortağı, dostu ve finansörü olsunlar, ***bütün müttefik güçlerin*** oynadığı aşağılık rolün kanıtları olan tüm olguları açıkça ve berrakça göstermektir.

İzvolski'nin açıklamasının ve Kadetlerle Oktobristlerin bir gensorusunun beklendiği Duma'daki Rus sosyal-demokrat temsilcilerinin üzerinde olağanüstü ağır, ama olağanüstü de yüce bir görev vardır. Onlar en önemli gerici devletin, karşı-devrimin baş komplocusunun politikasını maskeleyen bir kurumun üyeleridirler ve ***tüm gerçeği söylemeyi*** bilmek ve bu cesareti göstermek zorundadırlar. Böyle bir anda Kara-Yüzler Duması'nın sosyal-demokrat temsilcilerinin elinde çok olanak vardır, ama kendilerinden de çok şey talep edilmektedir. Çünkü Duma'da, Oktobrist-***Kadet*** bakış açısı ***dışında*** sesini yükseltebilecek onlardan başka ***hiç kimse*** yoktur. Böyle zamanlarda ve böyle koşullar altında ise bir Kadet "protestosu", hiç yoktan daha kötüdür, çünkü bu sadece, aynı kurtlar politikası adına, ***aynı*** kapitalist kurt sürüsünün ***arasından*** bir protesto olacaktır.

Yani gerek Duma fraksiyonumuz gerekse de tüm diğer Parti örgütleri için sözkonusu olan şudur: iş başına! Kitleler içindeki ajitasyonun önemi şimdi, normal zamanlardakinden yüz kat daha büyüktür. Bunu yaparken tüm Parti ajitasyonumuzda üç husus önplana çıkarılmak zorundadır. Birincisi, sosyal-demokrasi, Kara-Yüzler'den Kadetlere kadar ve onlar da dahil tüm gerici ve liberal basının tersine, güçlerin konferanslar ve anlaşmalar, Avusturya'ya karşı İngiltere ile ya da Almanya'ya karşı Avusturya ile ittifaklar, ya da herhangi başka ittifaklar diplomatik oyununun maskesini indirmek zorundadır. Artık bir ***emrivaki*** haline gelmiş olan ve hükümetlerin açık müzakereler komedisiyle gizlemeye çalıştığı güçlerin karşı-devrimci komplosunu açığa çıkarmak görevimizdir. Diplomatik komedilere karşı, gerçeğin halk

önünde açığa çıkarılması için, uluslararası anti-proleter gericiliğin teşhiri için! İkincisi, bu komplonun sözde değil gerçekte var olan meyvelerini ve sonuçlarını, yani Türk devrimine indirilen darbeyi, İran devrimini bastırmada Rusya'nın desteklenmesini, başkalarının işlerine müdahaleyi ve demokrasinin, ulusların kendi kaderini tayin hakkının temel prensibinin çiğnenmesini açığa çıkarmak zorundayız. Genel olarak tüm dünya sosyal-demokratlarının programı gibi bizim programımız da bu hakkı savunmaktadır. Ve bir yandan Avusturyalıların, öte yandan Rus Kara-Yüzleri'nin "Slav kardeşler"le ilgili kaygılarından daha gerici bir şey yoktur. Bu "kaygı", Rusya'yı Balkanlarda çoktandır ünlendirmiş olan en aşağılık entrikaların bahanesidir. Bu "kaygı" daima, şu ya da bu Balkan ülkesinde ***gerçek*** demokratizme karşı bir darbe anlamına gelmektedir. Güçlerin Balkan ülkeleriyle ilgili tek dürüst "kaygısı" ancak ve ancak, onları kendi hallerine bırakmak, yabancı müdahalelerle yaşamlarını zorlaştırmamak, Türk devriminin ayağına çelme takmamaktan ibaret olabilirdi. Fakat işçi sınıfı böyle bir politikayı burjuvaziden elbette bekleyemez!

Tüm burjuva partileri —Kadetlerimiz de dahil ismen en liberalleri ve "en demokratikleri" de— kapitalist dış politika bakış açısına sahiptirler. Sosyal-demokrasinin özellikle enerjik bir biçimde dikkat çekmesi gereken üçüncü husus budur. Liberaller ve Kadet Partisi de aslında kapitalist ulusların aynı yarışından yanadır, sadece, bu yarışın, Kara-Yüzlerin öne çıkardığından başka biçimlerini öne çıkarmaktadırlar, sadece, şimdiki hükümetin dayandığından farklı uluslararası anlaşmalar istemektedirler. Ve burjuva dış politikasının bir biçimine karşı aynı politikanın başka bir biçiminden yana bu liberal mücadele, hükümete karşı, onun (yağma ve müdahale açısından!) diğerlerinin gerisinde kaldığı yönündeki bu liberal suçlamalar, kitleler üzerinde en ahlak bozucu etkiye sahiptir. Kahrolsun her türlü sömürge politikası, kahrolsun tüm müdahale politikaları ve yabancı topraklar, yabancı halklar, yeni ayrıcalıklar, yeni pazarlar, Boğazlar vs. uğruna kapitalist mücadele. Sosyal-demokrasi, "barışçıl ve adil" bir kapitalist gelişim saçma küçük-

burjuva ütopyasını paylaşmamaktadır. Sosyal-demokrasi, dünyada uluslararası devrimci proletarya dışında başka hiçbir barış ve özgürlük savunucusu olmadığını bildiği için, tüm kapitalist topluma karşı mücadele etmektedir.

PS. Bu makale ***dizgiye*** verilmişti ki, gazetelerde ***Petersburg Telgraf Ajansı*** kaynaklı, Rus birliklerinin İran sınırını geçtikleri haberini tekzip eden bir telgraf yayınlandı. Bu telgraf 24.X. tarihli "Frankfurter Zeitung"un ikinci sabah baskısında görülüyor. ***Üçüncü*** baskıda ise 24.X. ***akşam*** saat 10.50 tarihli İstanbul'dan bir telgraf, 24.X. akşamında İstanbul'da, Rus birliklerinin İran sınırını geçtiklerinin öğrenildiği yazıyor. ***Sosyalist basın dışında*** yabancı basın şimdilik Rus birliklerinin İran'ı istilası hakkında susuyor.

Sonuç: Tüm gerçeği kesin olarak öğrenemiyoruz. Her halükârda, Çarlık hükümeti ve ***St.-Petersburg Telgraf Ajansı*** kaynaklı "tekzipler" elbette en ufak bir güvenilirliğe sahip değildir. Rusya'nın, güçlerin bilgisi dahilinde, entrikalardan, birlik göndermeye kadar her türlü yöntemle İran devrimine karşı mücadele ettiği olgudur. Azerbaycan'ın işgaline yönelik bir politika güttüğü de hakeza her türlü kuşkudan uzaktır. Birlikler sınırı henüz geçmediyse de, bunun için tüm önlemler mutlaka hazırdır: Ateş olmayan yerden duman çıkmaz!

"Proletari" No. 37,
16 (29) Ekim 1908.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 15, s. 198–208, Rusça.

A. M. GORKİ'YE

3.I.11

Sevgili A. M.! Mektubunuza çoktandır yanıt vermek istiyordum, fakat buradaki kavganın[1] (yüz bin kere lanet olsun!) şiddetlenmesi nedeniyle, elim değmedi.

Oysa sizinle sohbet etmeyi çok istiyorum.

Herşeyden önce, unutmadan: Tria, Jordaniya ve Ramişvili ile birlikte tutuklandı. Bunun gerçek olduğu kesin. Yazık oldu çocuğa. Bir devrimci.

"Sovremennik"e[24] gelince. Bugün "Rech"te[25] ilk fasikülün özetini okudum ve küfretmekten kendimi alamıyorum. Vodovosov Muromtsev üzerine... Kolosov Mihailovski üzerine, Lopatin "Bizimkiler Değil" vs. Nasıl küfretmeyeyim ki? Ve sanki eğlenmek istiyor gibi, bir de siz: "Realizm, demokrasi, aktivite".

Sanıyor musunuz ki, bunlar iyi sözcükler? Bunlar, bizde Kadetler ve Sosyal-Devrimcilerden, buradaki Briand ya da Millerand, İngiltere'deki Lloyd George'a vs. kadar, dünyadaki bütün burjuva tilkiler ta-

1 *Troçki alçağı "Golos" ve "Vperyod"çuları bize karşı birleştiriyor. Savaş!*

rafından kullanılan ***kötü*** sözcükler. Kötü ve cafcaflı sözcükler ve içerik de Sosyal-Devrimci–Kadetçi bir nitelik vaadediyor. Güzel değil.

Tolstoy'a gelince, ikiyüzlüler ve haydutların onu bir aziz haline getirecekleri konusundaki fikrinizi tamamen paylaşıyorum. Plehanov da yalan laflara ve Tolstoy dalkavukluğuna öfke duyuyor ve bu konuda mutabıkız. Bu mesele yüzünden MO'da (bir sonraki sayı) "Naşe Zarya"dan[26] hesap soruyor, ben de aynı şeyi "Mysl"de[27] yapıyorum (bugün birinci sayısı geldi. Bizi kutlayın — Moskova'da ***bizim*** dergimiz, Marksist bir dergi. Bugün ne kadar da sevinçliydik!). "Zvezda"nın[28] 1. sayısı da (16. XII. St. Petersburg'ta yayınlandı) ***aptalca*** bir notla birlikte Plehanov'un iyi bir tefrikasını yayınlıyor, bu konudaki görüşümüzü ***redaksiyona*** bildirdik. Bu aptal Jordanski bunu muhtemelen Bonç ile birlikte kaleme aldı! Fakat "Sovremennik" "Tolstoy ve dinine ilişkin efsaneye" karşı nasıl mücadele edebilir. Vodovosov ve Lopatin mi edecek? Şaka yapıyor olmalısınız.

Öğrencilere dayak atmaya geçilmiş olması, bana göre bir teselli, fakat Tolstoy'un ne "pasifizm"ine, ne anarşizmine, ne halkçılığına, ne de dinine göz yumulamaz.

Sosyal-demokrasinin uluslararası politikasındaki donkişotluğa gelince, haklı olmadığınıza inanıyorum. Revizyonistler çoktan beri, sömürgecilik politikasının ilerici olduğunu, kapitalizmi yaygınlaştırdığını, o nedenle onu "açgözlülük ve barbarlıkla suçlamanın" yanlış olacağını, zira "bu nitelikler olmadan" kapitalizmin adeta "felce uğrayacağı"nı iddia ediyorlar.

Eğer sosyal-demokratlar, işçilere, herhangi bir yerde kapitalist gelişme olmadan, kapitalist gelişmeden geçmeden kurtuluşun mümkün olduğunu söyleselerdi, bu donkişotluk ve sızlanma olurdu. Fakat biz bunu söylemiyoruz. Biz şunu söylüyoruz: Sermaye sizi yiyip bitiriyor, İranlıları yiyecek, herkesi yiyecek ve siz onu yıkasıya kadar da yiyecek. Gerçek budur. Ve şunu eklemeyi de unutmuyoruz: Kapitalizm üzerinde zaferin garantisi, sadece onun gelişmesinde yatmaktadır.

Marksistler, tröstlerin yasaklanması, ticaretin sınırlandırılması vs. vs. gibi hiçbir gerici ***önlemi*** savunmuyorlar. Fakat ***herkes kendine göre:*** Homyakov ve ortakları İran'a baştan başa demiryolları inşa edebilir, Lyahovları oraya gönderebilirler — Marksistlerin işi ise ***işçilerin gözünü açmaktır.*** O yiyip yutuyor, gırtlakları sıkıp boğuyor, kendinizi savunun.

Sömürge politikasına ve uluslararası haydutluğa karşı proletaryanın örgütlenmesiyle, proleter mücadele için özgürlüğün savunulmasıyla gerçekleşen ***direniş,*** kapitalizmin gelişmesini ***engellemeyip,*** bilakis ***hızlandırır***, çünkü kapitalizmi daha uygar ve teknik olarak daha yüksek yöntemler uygulamaya zorlar. Kapitalizm var, kapitalizm var. Oktobristlerin ve Kara-Yüzlerin kapitalizmi var, ***Halkçıların*** kapitalizmi var ("realist, demokratik", "aktivite" dolu). İşçilerin önünde kapitalizmin "açgözlülüğünü ve barbarlığını" ne kadar çok kanıtlarsak, birinci tür kapitalizmin dayanması o kadar zor olacak, ikinci türden kapitalizme geçişi o kadar emin olacaktır. Bu ise bizim işimize, proletaryanın işine yarar.

Çelişkilere düştüğümü mü sanıyorsunuz? Mektubun başında "realizm, demokrasi, aktivite" sözlerini kötü bulmuştum, şimdi ise iyi mi buluyorum? Burada çelişki yok: proleter için kötü, burjuva için iyi.

Almanların, oportünistlerin daniskası olan bir dergisi var: "Sozialistische Monatshefte". Orada çoktandır Schippel ve Bernstein gibi beyler, devrimci sosyal-demokrasinin uluslararası politikasına saldırıyor ve bu politikanın "merhametli" insanların "ağıdı"nı anımsattığını haykırıyorlar. Bu, oportünist dolandırıcıların numarasıdır babacık. Eğer uluslararası politikayla ilgileniyorsanız bu dergiyi Napoli'den getirtip yazılarını çevirtin. Elbette sizin orada, İtalya'da da böyle oportünistler vardır — İtalya'da olmayan sadece Marksistler, bu ülkenin en iğrenç yanı da bu.

Uluslararası proletarya sermayeyi iki yandan sıkıştırıyor: Oktobrist sermayeyi demokratik sermayeye dönüştürerek, Oktobrist serma-

yeyi ***kendinden*** uzaklaştırıp, vahşilere ***naklederek***. Bu ise sermayenin tabanını genişletiyor ve onu ölümüne yaklaştırıyor. Artık Batı-Avrupa'da neredeyse hiç oktobrist sermaye kalmamış, neredeyse tüm sermaye demokrat olmuştur. Oktobrist sermaye İngiltere ve Fransa'dan Rusya ve Asya'ya geçmiştir. Rus Devrimi ve Asya'daki devrimler = Oktobrist sermayenin kovulması ve yerine demokratik sermayenin konması için mücadele. Fakat demokratik sermaye = tekne kazıntısı. Bundan öteye yol yok. Bundan sonrası yok.

"Zvezda"yı ve "Mysl"i nasıl buldunuz? Bana göre birincisi renksiz. Fakat ikincisi ***tamamen*** bizim gazetemiz ve beni muazzam sevindiriyor. Fakat hızla tırpanlayacaklar.

Znaniye'ye tarım sorunu üzerine bir kitabımı sığdıramaz mısınız? Pyatnitzki ile bir konuşun. Bir türlü yayıncı bulamıyorum. İnsanın adeta çıldırası geliyor.[29]

Notunuzu okuyorum: "Ellerim titriyor ve üşüyor" — ve ben öfkeleniyorum. Kapri'deki şu berbat evler! Bu bir skandal! Bizde bile istimli kalorifer var ve oldukça sıcak, oysa sizin "elleriniz üşüyor". Baş kaldırmak gerekiyor.

Sıkıca elinizi sıkarım. Sizin ***Lenin***

Bologna'dan okula gelmem için bir davet aldım (20 işçi). Reddettim[1]. "Vperyod"çularla uğraşmak istemiyorum. İşçileri yine buraya getirtiriz.

Paris'ten Kapri Adası'na.
İlk kez 1924'te yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 54, s. 383–385, Rusça.

---

1 Bkz. V İ. Lenin: Eserler, 4. Baskı, Cilt 16, s. 298/299, Rusça. ***—Red.***

RSDİP VI. ("Prag") Tüm-Rusya Konferansı[30]

5–17 (18–30) Ocak 1912

KONFERANS KARARLARI'NDAN

Tüm-Rusya Parti Konferansı'nda Ulusal Merkezlerin Delegelerinin Yokluğu Üzerine

Konferans, Rusya'nın tüm milliyetlerinden sosyal-demokrat işçilerin birliğinin sağlamlaştırılmasının olağanüstü önemli olduğunu kabul ederek ve ülkede "Ulusallar"la birliği sağlamanın ve ulusal örgütlerin tüm Rusya için merkezle bağını pekiştirmenin mutlaka gerekli görürken, aynı zamanda şunları tespit etmek zorundadır:

1) Tecrübe, Rus örgütlerinden tamamen yalıtık olarak çalışan "Ulusallar"ın en kötü tipte bir federasyon oluşturdukları ve —çoğu kez kendi istek ve arzularının dışında— en önemli Rus örgütlerini, RSDİP'in en gerekli ve en önemli parti girişimlerini, ulusal merkezler Rusya'daki çalışmaya pratik olarak kesinlikle katılmadıkları ölçüde

gerçekleştirememe durumuna düşürdükleri parti içindeki böyle bir durumun tahammül edilemezliğini kesinlikle kanıtlamıştır.

2) Ulusal merkezlerden biri (Bund") geçen yıl Tasfiyecilere açıkça yardım etmişken ve RSDİP'te bir bölünme örgütlemeye çalışırken, diğerleri ise (Letonyalıların ve Polonya sosyal-demokrasisinin merkezi), en tayin edici anda, Parti'yi yıkanlara, Tasfiyecilere karşı mücadeleden uzak durmuşlardır.

3) Ulusal örgütlerden Parti'ye sadık unsurlar ve herşeyden önce bütün proleter Parti yandaşları —***Rus*** örgütlerinin yaşamı üzerine haberler kendilerine ulaştığı ölçüde—, illegal Rus sosyal-demokrat örgütleri ile birlikten, Rusya Örgütleme Komisyonu'nu desteklemekten ve Tasfiyeciliğe karşı müqadeleden ***yana*** olduklarını kesin bir dille açıklarlar.

4) Her üç ulusal örgütün Merkez Komiteleri üç kez Parti Konferansına çağrılmış (Yurtdışı Örgütleme Komisyonu tarafından, Rusya Örgütleme Komisyonu tarafından ve Konferans delegeleri tarafından) ve kendilerine, temsilcilerini delege olarak gönderme olanağı tamamen verilmiştir.

Tüm bunlar karşısında Konferans, ulusal merkezler delegelerini Tüm-Rusya Parti Konferansı'na göndermek istemiyorlar diye RSDİP'in çalışmasını ertelemeyi olanaklı görmediğinden —"ulusallar"ın bulunmamasından tümüyle ve bütünüyle onların merkezlerini sorumlu tutar ve RSDİP MK'sını, RSDİP'e mensup ulusal örgütlerle birlik ve normal ilişkiler kurma doğrultusunda yorulmaz çaba sarfetmekle görevlendirir.

Konferans, Rusya'nın tüm milliyetlerinden sosyal-demokrat işçilerin, bütün engellere rağmen, proletaryanın davası için ve işçi sınıfının bütün düşmanlarına karşı hepbirlikte ve elele mücadele edeceklerine olan inancını ifade eder.

Rus Hükümeti'nin İran'a Saldırısı Üzerine

Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi, İran halkının özgürlüğünü boğmaya kararlı olan ve bu yolda hiçbir barbar ve iğrenç eylemden çekinmeyen Çarlık çetesinin haydutça politikasını protesto eder.

Konferans, Rus hükümetinin, Rus liberallerinin her biçimde reklamını yaptığı ve desteklediği İngiltere hükümeti ile ittifakının, her şeyden önce Asya demokrasisinin devrimci hareketine karşı yöneldiğini ve bu ittifakın, İngiltere'nin liberal hükümetini Çarlığın kanlı canavarlıklarının suçortağı yaptığını tespit eder.

Konferans, İran halkının mücadelesine ve özellikle Çarlık zorbalarına karşı mücadelede birçok kurban vermiş olan İran Sosyal-Demokrat Partisi'nin mücadelesine olan tam sempatisini ifade eder.

Çin Devrimi Üzerine

Hükümet basınının ve —Rus kapitalistlerinin çıkarları doğrultusunda— Çin devrimci hareketinden yararlanarak Rusya sınırındaki bölgeleri Çin'den koparma propagandası yapan liberal gazetelerin ("Reç") kampanyası karşısında Konferans, Asya'nın kurtuluşuna götüren ve Avrupa burjuvazisinin egemenliğini sarsan Çin halkının devrimci mücadelesinin uluslararası öneme sahip olduğunu saptar; Çin'in devrimci cumhuriyetçilerine selamlarını yollar, Rusya proletaryasının Çin'in devrimci halkının başarılarını izlerken duyduğu büyük coşkuyu ve tam dayanışmayı dile getirir ve Çarlığın ilhak politikasını destekleyen Rus liberalizminin tavrını mahkûm eder.

Çarlığın Finlandiya ile İlgili Politikası Üzerine

Rus Çarlığının ve karşı-devrim Duması'nın Fin halkının haklarını ve özgürlüğünü yok eden yasaları gerçekleştirmesinden sonra ilk kez toplanan RSDİP Konferansı, kardeş Fin Sosyal-Demokrat Partisi'yle

tam dayanışmasını ifade eder, Finlandiya ve Rusya işçilerinin, halkın haklarını ayaklar altına alan karşı-devrimci Rus hükümetine ve karşı-devrimci burjuvaziye karşı mücadelede görevlerinin birliğinin altını çizer ve ancak Rusya ve Finlandiya'nın işçilerinin ortak çabalarıyla Çarlığın yıkılabileceği ve Rus ve Fin halkının özgürlüğe kavuşabileceği yolundaki kesin inancını dile getirir.

Ocak 1912'de yazılmıştır.

Şubat 1912'de
"RSDİP Tüm-Rusya Konferansı"
broşüründe yayınlanmıştır.
MK tarafından yayınlandı, Paris.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 17,
s. 415/416, 434/435, Rusça.

ÇİN'DE DEMOKRASİ VE NARODNİZM

Çin Cumhuriyeti'nin geçici Başkanı Sun Yat-sen'in Brüksel'de çıkan sosyalist gazete "Le Peuple"den [Halk] aldığımız makalesi, biz Ruslar için olağanüstü öneme sahiptir.

Bir atasözü şöyle der: Dışta duran daha iyi görür. Sun Yat-sen, Avrupa eğitimi almış olmasına rağmen besbelli Rusya'yı hiç tanımayan, "dışta duran" olağanüstü ilginç bir tanıktır. Ve cumhuriyeti kazanmış olan militan ve muzaffer Çin demokrasisinin bu Avrupa eğitimi almış temsilcisi —Rusya'dan ve Rus deneyimlerinden, Rus yazınından tamamen bağımsız bir şekilde— bizlerin önüne bütünüyle Rus sorular atıyor. En ileri Çin demokratı, kelimesi kelimesine bir Rus gibi yargıda bulunuyor. Bir Rus Narodnikiyle benzerliği o kadar büyük ki, ana düşüncelerde ve tam bir dizi tekil ifadede tam bir uyuma kadar varıyor.

Dışta duran daha iyi görür. Büyük Çin demokrasisinin patformu —çünkü Sun Yat-sen'in makalesi tam da böyle bir platformu temsil ediyor— bizi, Asya'nın mevcut burjuva devrimlerinde demokratizmle Narodnizm arasındaki karşılıklı ilişkiler sorununu yeni dünya olaylarının bakış açısından gözden geçirmeye sevkederek, bunun için bir kez daha elverişli bir vesile sunuyor. Bu, Rusya'nın 1905'te başlayan dev-

rimci dönemde karşı karşıya kalmış olduğu en ciddi sorunlardan biridir. Fakat Çin cumhuriyetinin geçici başkanının platformundan anlaşılacağı gibi, bu sorunla yalnızca Rusya değil, tüm Asya karşı karşıyadır, özellikle de bu platform, Rusya, Türkiye, İran ve Çin'deki devrimci olayların gelişimiyle karşılaştırıldığında. Rusya pekçok bakımdan ve çok özsel bakımlardan hiç kuşkusuz Asyaî devletlerden biridir, hem de Asyaî devletlerin en vahşi ve ortaçağcıl, fena halde geri kalmış devletlerinden biri.

Rus burjuva demokrasisi, en eski ve tekil öncüsünden, soylu Herzen'den başlayıp, 1905 yılındaki Köylü Birliği[31] üyelerinin, 1906'dan 1912'ye kadarki ilk üç Duma'nın Trudovik vekillerinin şahsındaki kitlesel temsiline kadar, Narodnizm eğilimlidir. Şimdi Çin'in burjuva demokrasisinin de tamamen aynı Narodnik eğilimle ortaya çıktığını görüyoruz. Şimdi dünyayı kapsayan kapitalist uygarlık akımının içine kesin olarak çekilen yüzlerce ve yüzlerce milyon insanın derin devrimci hareketinden doğmuş olan düşüncelerin "sosyal anlam ve önemi"nin neden ibaret olduğunu Sun Yat-sen örneğinde inceleyelim.

Sun Yat-sen'in platformunun her satırı, militan, dürüst demokratik anlayışla doludur. Bir "ırk" devriminin yetersizliği için tam kavrayış. Ne bir damla apolitiklik, ne de politik özgürlüğün küçümsenmesi, ya da örneğin Çin otokrasisinin bir Çin "sosyal reformu"yla, bir Çin anayasal değişimiyle vs. bağdaştırılabilirliği düşüncesinin kabulü. Cumhuriyet talebiyle tam demokrasi. Kitlelerin durumu, onların mücadelesi sorununun doğrudan ortaya atılması, emekçilerle ve sömürülenlerle sıcak dert ortaklığı, onların hakkına ve gücüne inanç.

Önümüzde, yüzyıllardır süren köleliğinden yalnızca şikayet etmeyen, eşitlik ve özgürlüğü yalnızca düşlemeyip, aynı zamanda Çin'in zalimlerine karşı ***mücadele etmeyi*** de bilen gerçekten büyük bir halkın gerçekten büyük ideolojisi duruyor.

Vahşi, ıssız, Asyaî Çin'in geçici başkanıyla, Avrupa ve Amerika'daki cumhuriyetlerin, ileri uygarlık ülkelerinin çeşitli başkanları

arasında bir karşılaştırma kendiliğinden dayatıyor. Oradaki cumhuriyetlerin başkanları genellikle burjuvazinin elinde idareci, ajan ya da kukladırlar, baştan sona çürümüş, tepeden tırnağa pisliğe ve kana boyanmışlardır, padişahların ve büyük hanların kanıyla değil, grevler nedeniyle ilerleme ve uygarlık adına kurşunlanan işçilerin kanıyla. Oradaki başkanlar, gençliklerinin tüm ideallerinden çoktan kopmuş, son haddine kadar fahişeleşmiş ve kendilerini tümüyle ve bütünüyle milyonerlere, milyarderlere ve bujuvalaşmış feodallere satmış olan bir burjuvazinin temsilcileridir.

Burada, bir cumhuriyetin Asyaî geçici başkanı; gerilemeyen, bilakis yükselen, gelecekten korkmayan, bilakis ona inanan ve özveriyle onun uğruna mücadele eden bir sınıfa; geçmişten nefret eden ve ölmüş olanı, her türlü yaşamı boğan kokuşmuşluğu bir kenara atmayı bilen bir sınıfa; kendi ayrıcalıkları uğruna geçmişin korunmasına ve yeniden kurulmasına sarılmayan bir sınıfa özgü yücegönüllülük ve kahramanlıkla dolu bir devrimci demokrat.

Ne demek? Yoksa bu, materyalist Batı'nın çürüdüğü ve ışığın yalnızca mistik, dindar Doğu'dan ışıdığı anlamına mı geliyor? Hayır, tam tersine. Bu, Doğu'nun kesin olarak Batı'nın yoluna adım attığı, şimdi ***yüzlerce ve yüzlerce milyon*** yeni insanın Batı'nın savaşarak kazandığı idealler uğruna mücadeleye katıldığı anlamına geliyor. Batı'nın, artık karşısında onun mezar kazıcısının, proletaryanın durduğu burjuvazisi çürümüştür. Fakat Asya'da ***hâlâ,*** dürüst, militan ve tutarlı demokrasiyi temsil edebilecek yetenekte olan, XVIII. yüzyıl sonu Fransa'sındaki büyük kâhinlerin ve büyük eylem insanlarının değerli arkadaşı bir burjuvazi var.

Tarihsel olarak ileri bir davaya hâlâ yetenekli bu Asya burjuvazisinin baş temsilcisi ya da temel sosyal dayanağı köylülerdir. Onların yanı sıra artık, Yuan Şi-kai gibi, liderleri özellikle ihanete yetenekli olan bir liberal burjuvazi vardır: bunlar daha düne kadar "göğün oğlu"ndan korkuyor ve önünde sürünüyorlardı; sonra, bir başka güç görüp, devrimci demokrasinin zaferini hissettiklerinde, göğün oğluna

ihanet ettiler, ve yarın da herhangi bir eski ya da yeni "anayasal" göğün oğluyla bir anlaşma uğruna demokratlara ihanet edeceklerdir.

Emekçi kitleleri ateşleyen, onları mucizeler gerçekleştirmeye yetenekli kılan ve Sun Yat-sen'in platformunun her cümlesinde görülebilen güçlü, dürüst demokratik bir yükseliş olmadan, Çin halkının yüzyıllar süren kölelikten gerçekten kurtuluşu imkânsız olurdu.

Fakat bu militan demokrasi ideolojisi, Çin Narodniklerinde: birincisi, sosyalist hayallerle, Çin'de kapitalizm yolundan kaçınabilme, kapitalizmin önünü alabilme umuduyla, ve ikincisi, radikal bir tarım reformu planı ve propagandasıyla bağlıdır. Tam da bu iki ideolojik-politik akım, kavramın özgül anlamında, yani demokratizmden farkı anlamında ***Narodnizmin,*** demokratizmin bütünleyenini oluşturan unsurunu temsil eder.

Bu akımların kaynağı ve anlam ve önemi nedir?

Çin demokrasisi, kitlelerin muazzam bir düşünsel ve devrimci yükselişi olmadan Çin'de eski düzeni devirip cumhuriyeti kazanamazdı. Böyle bir yükseliş, emekçi kitlelerin durumuyla en samimi dert ortaklığını, onları ezenlere ve sömürenlere karşı en şiddetli nefreti önşart koşar ve üretir. Fakat ileri Çinlilerin, bu yükselişi yaşadıkları ölçüde ***tüm*** Çinlilerin, kurtuluş düşüncesini aldıkları Avrupa ve Amerika'da artık ***burjuvaziden*** kurtuluş, yani sosyalizm gündemdedir. Çin demokratlarının sosyalizm için, kendi ***sübjektif*** sosyalizmleri için sempatileri kaçınılmaz olarak buradan kaynaklanır.

Onlar sübjektif olarak sosyalistlerdir, çünkü kitlelerin ezilmesine ve sömürülmesine karşıdırlar. Fakat Çin'in, geri kalmış, yarı-feodal bir tarım ülkesinin ***objektif*** koşulları, neredeyse yarım milyarlık bir halkın gündemine bu baskının ve bu sömürünün yalnızca belirli tarihsel-kendine özgü biçimini, yani feodalizmi koyuyor. Feodalizm, tarımın ve aynî ekonominin egemenliğine dayanıyordu; Çin köylüsünün feodal sömürüsünün kaynağı, onun şu ya da bu biçimde toprağa ***zincirlenmesi*** idi; bu sömürünün politik taşıyıcıları feodallerdi, sistemin başı olarak imparatorla birlikte hepsi ve teker teker her biri.

Ve şimdi Çin demokratlarının sübjektif-sosyalist düşünce ve programlarından, pratikte ***sadece bir tek*** "taşınmaz mülk"ün "tüm hukuki temellerinin değiştirilmesi" programının, ***yalnızca*** feodal sömürünün yokedilmesi programının çıktığı görülüyor.

Sun Yat-sen'in Narodnizminin, onun tarımın burjuva-demokratik dönüşümünün ilerici, militan, devrimci programının ve onun güya sosyalist teorisinin ***özü*** burada yatar.

Bu teori, doktrin açısından bakıldığında, bir küçük-burjuva "sosyalist"in ve gericinin teorisidir. Çünkü Çin'de kapitalizmin "önünün alınabileceğini", Çin'in geriliğinin bir sonucu olarak orada "sosyal devrim"in daha kolay olduğunu vs. düşlemek bütünüyle gericidir. Ve bizzat Sun Yat-sen, yaşamın görmeye zorladığı şeyi, yani: "Çin'in dev bir endüstriyel" (yani kapitalist) "gelişmenin arifesinde bulunduğu", Çin'de "ticaretin" (yani kapitalizmin) "muazzam ölçülerde gelişeceği", "bizde 50 yılda pekçok Şanghay'ların", yani kapitalist zenginliğin ve proleter yoksulluğun ve sıkıntının milyonlarca merkezi "olacağı"nı gördüğünde, kendi gerici Narodnik teorilerini eşsiz, denebilir ki neredeyse çocukça bir saflıkla berhava ediyor.

Fakat sorun, —ve sorunun tüm özü de burada yatıyor, hadım edilmiş liberal yarı-Marksizmin önünde sıkça durakladığı en ilginç nokta burada yatıyor— Sun Yat-sen'in, gerici ekonomik teorileri temelinde gerçekten gerici bir tarım programı savunup savunmadığıdır.

Meselenin püf noktası, onun bunu savunmadığıdır. Ve zaten Çin'deki sosyal koşullarının diyalektiği, Avrupa'daki sosyalizme samimiyetle sempati duymuş olan Çinli demokratların, onu gerici bir teoriye dönüştürmüş olmaları ve Çin'de kapitalizmin "önünün alınabileceği" yönündeki bu gerici teori ***temelinde, katıksız kapitalist,*** maksimal kapitalist bir tarım programı uygulamalarında yatmaktadır!

Ve gerçekten de, Sun Yat-sen'in makalesinin başlangıcında o kadar mükemmel ve muğlak sözünü ettiği "ekonomik devrim" neye yol açar?

Rantın devlete teslimine, yani Henry Georges'un istediği gibi bir tür tek tip vergi aracılığıyla toprağın ulusallaştırılmasına. Sun Yat-sen tarafından önerilen ve ilan edilen "ekonomik devrim", bundan farklı bir ***gerçeği*** içermiyor.

Taşrada ücra bir köşedeki toprakla Şanghay'daki toprağın değeri arasındaki fark, rantın büyüklüğündeki farktan ibarettir. Toprağın değeri sermayeleşmiş ranttır. Toprağın "değer artışı"nı "halkın mülkiyeti" olacak biçimde yatırmak, rantın, yani toprağın mülkiyetinin devletin eline vermek ya da başka bir deyişle, toprağı ulusallaştırmak demektir.

Böyle bir reform kapitalizm çerçevesinde mümkün müdür? Sadece mümkün değil, aynı zamanda en katıksız, maksimum oranda tutarlı, ideal, en mükemmel kapitalizmdir. Marx bunu "Felsefenin Sefaleti"nde gösterdi ve "Kapital"in III. Cilt'inde ayrıntılı olarak kanıtladı; "Artı-Değer Teorileri"nde Rodbertus'a karşı polemikte bunu özellikle anlaşılır bir biçimde açımladı.[32]

Toprağın ulusallaştırılması, mutlak rantı yok etme ve yalnızca diferansiyel rantı bırakma olanağı verir. Tarımda ortaçağ tekellerinin ve ortaçağ ilişkilerinin mümkün olduğunca ortadan kaldırılması, mümkün en büyük toprak ticareti özgürlüğü, toprağın işlenmesinin pazara uyumunda en büyük kolaylık — Marx'ın öğretisine göre toprağın ulusallaştırılması bu anlama gelir. Tarihin cilvesi şu ki, Narodnizm, "kapitalizme karşı mücadele" adına tarımda öylesine bir tarım programı uyguluyor ki, bunun tam olarak hayata geçirilmesi tarımda kapitalizmin ***en hızlı*** gelişimi anlamına gelirdi.

Asya'nın en geri kalmış tarım ülkelerinden birinde, toprak sorununda bu en ileri burjuva-demokratik programın yaygınlaşmasına hangi ekonomik zorunluluk yol açtı? Feodalizmin tüm biçim ve tezahürleriyle yokedilmesi zorunluluğu.

Çin Avrupa ve Japonya'nın ne kadar çok gerisinde kaldıysa, o ölçüde parçalanma ve ulusal dağılma tehdidiyle karşı karşıyaydı. Onu

ancak, politika alanında Çin cumhuriyetini yaratma, tarım alanında toprağın ulusallaştırılması aracılığıyla en hızlı kapitalist ilerlemeyi garantileme yeteneğine sahip devrimci halk kitlelerinin kahramanlığı "yenileyebilirdi"

Bunun başarılıp başarılamayacağı ve ne ölçüde başarılacağı başka bir konudur. Çeşitli ülkeler burjuva devrimlerinde politik ve tarım demokrasisinin çeşitli basamaklarını gerçekleştirdiler, hem de en renkli kombinezonlarla. Kararı, uluslararası durum ve Çin'deki toplumsal güç dengeleri verecektir. İmparator muhakkak feodalleri, bürokrasiyi ve Çin din adamlarını birleştirecek ve restorasyonu hazırlayacaktır. Liberal monarşistlikten liberal cumhuriyetçiliğe bile güçbela dönüşmüş olan (ne kadar süreyle?) burjuvazinin temsilcisi Yuan Şi-kai, monarşiyle devrim arasında bir idareimaslahat politikası güdecektir. Sun Yat-sen'in temsil ettiği devrimci burjuva demokrasisi, çok doğru olarak Çin'in "yenilenme" yolunu, politik reformlar ve tarım reformları meselesinde köylü kitlelerinin mümkün olan en büyük bağımsızlığı, kararlılığı ve ataklığını geliştirmekte arıyor.

Ve son olarak, Çin'de Şanghay'ların sayısı arttığı ölçüde, Çin proletaryası da artacaktır. Muhtemelen, Sun Yat-sen'in küçük-burjuva ütopyalarını ve gerici görüşlerini eleştirirken, aynı zamanda onun politik programının ve tarım programının devrimci-demokratik özünü mutlaka özenle vurgulayacak, koruyacak ve geliştirecek, şu ya da bu Çin sosyal-demokrat işçi partisini oluşturacaktır.

"Nevskaya Zvezda"
(Neva Yıldızı) No: 17,
15 Temmuz 1912.
İmza Vl. İlyin.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 18, s. 143–149, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 4, s. 314–320, —İnter Yayınları.)

YENİLENEN ÇİN

İlerici ve uygar Avrupa, Çin'in yenilenmesine ilgi duymuyor. Geri kalmış dört yüz milyon Asyalı özgürlüğü kazandı, politik yaşama gözlerini açtı. Yerküre nüfusunun ***dörtte biri*** deyim yerindeyse uykulu bir yaşamdan ışığa, harekete, mücadeleye geçti.

Uygar Avrupa bunu hiç önemsemiyor. Şimdiye kadar Fransız Cumhuriyeti bile Çin Cumhuriyeti'ni henüz resmen tanımadı! Yakında bu konuda Fransız millet meclisinde bir gensoru verilecek.

Avrupa'nın bu kayıtsızlığı neyle açıklanır? Batı'da her yerde, dörtte üçü artık çürümüş olan, işçilere karşı sert önlemler karşılığında ya da yüzde 5 daha fazla kazanç karşılığında bütün "uygarlığı"nı herhangi bir macerapereste satmaya hazır olan emperyalist burjuvazinin hüküm sürmesiyle. Bu burjuvazi Çin'e şimdi ***sadece,*** —Rusya'nın Moğolistan'ı "şefkatle bağrına basması"ndan sonra— Japonların, İngilizlerin, Almanların vs. en iyi lokmaları koparacakları bir ganimet parçası gibi bakıyor.

Fakat Çin'in yenilenmesi buna rağmen ilerliyor. Şu anda parlamento seçimleri, eski despotizmin ***ilk*** parlamentosunun seçimleri başlıyor. Avam Kamarası 600, "Senato" 274 üyeden oluşacak.

Oy hakkı genel ve doğrudan ***değil.*** Oy hakkına yalnızca, seçim

bölgesinde en az iki yıldır yerleşik olan, yaklaşık iki ruble civarında dolaysız vergi ödeyen ya da yaklaşık 500 ruble değerinde mülke sahip olan 21 yaşın üstündekiler sahip. Önce ikinci seçmenler seçiliyor, bunlar da milletvekillerini seçecekler.

Böyle bir oy hakkı bile, proletaryanın yokluğunda ya da bütünüyle güçsüz olduğu bir durumda, varlıklı köylülüğün burjuvaziyle bir ittifakına işaret ediyor.

Çin'in politik partilerinin karakteri de aynı hususa işaret ediyor. Belli başlı üç parti var:

1) "Radikal Sosyalist" Parti — gerçekte bu partide, tıpkı bizim "Halkçı Sosyalistler"imizde (ve "Sosyal-Devrimciler"imizin onda dokuzunda) olduğu gibi, ***kesinlikle hiçbir*** sosyalizm yoktur. Bu, küçükburjuva ***demokrasisinin*** bir partisidir. Ana talepleri şunlardır: Çin'in siyasi birliği, ticaretin ve sanayiin "sosyal anlamda" gelişimi (bu bizim Narodniklerimizde ve Sosyal-Devrimcilerimizde "emek ilkesi" ve "dengeleme" kadar muğlak bir laf), barışın korunması.

2) İkinci parti liberallerdir. Bunlar "Radikal Sosyalist" partiyle ittifak içindedir ve onunla birlikte ***"Ulusal Parti"***yi oluşturuyor. Bu parti büyük bir olasılıkla, ilk Çin parlamentosunda çoğunluğa sahip olacaktır. Bu partinin lideri ünlü Dr. Sun Yat-sen'dir. Kendisi şimdi özellikle yaygın bir demiryolu ağı planının hazırlığıyla meşgul (Rus Narodniklerinin bilgisine: Sun Yat-sen bunu ***kesinlikle,*** Çin'in kapitalizm kaderinden "kaçınması" ***için*** yapıyor!).

3) Üçüncü parti, kendisine "Cumhuriyetçiler Birliği" diyor — politikada tabelaların ne kadar aldatıcı olduğuna tipik bir örnek! Gerçekte bu, esas olarak yüksek devlet memurlarına, çiftlik sahiplerine ve ***Kuzey*** Çin burjuvazisine, yani ülkenin en geri bölgesinin burjuvazisine dayanan ***muhafazakâr*** partidir. "Ulusal" Parti, ağırlıklı olarak, Çin'in daha endüstriyel, daha ilerici, daha gelişmiş ***güneyinin*** partisidir.

"Ulusal Parti"nin temel dayanağı geniş köylü kitlesidir. Liderleri, yurtdışında öğrenim görmüş entelektüellerdir.

Çin'in özgürlüğü, köylü demokrasisinin ve liberal burjuvazinin ittifakıyla kazanıldı. Bir proletarya partisi tarafından yönlendirilmeyen köylülerin, sağa devrilmek için sadece uygun anı kollayan liberallere ***karşı*** demokratik pozisyonlarını koruyup koruyamayacaklarını yakın gelecek gösterecektir.

"Pravda"[33] *No: 163,*
8 Kasım 1912.
İmza: T.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 18,
s. 371–372, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 4, s. 321–322, —İnter Yayınları.)

İŞÇİ TEMSİLCİLERİNİN BAZI KONUŞMALARINA İLİŞKİN'DEN[34]

3– Üçüncü tez — Balkan Savaşı, uluslararası durum ve Rusya'nın dış politikası.

Bu en güncel konu kesinlikle atlanmamalıdır. Konu şu sorulara ayrılır:

a) Balkan Savaşı. Rus işçi milletvekili de şu şiarı ilan etmelidir: Federatif Balkan Cumhuriyeti. Slav–Türk düşmanlığına karşı. ***Tüm*** Balkan halklarının özgürlüğü ve eşitliği ***için.***

b) Balkan savaşına diğer güçlerin karışmasına karşı. Basel Uluslararası Sosyalistler Kongresi'nde[35] barış gösterisine mutlaka katılınmalıdır. Savaşa karşı savaş! Her türlü müdahaleye karşı! Barış için! İşçilerin şiarları bunlardır.

c) Genelde Rus hükümetinin dış politikasına karşı — ve özellikle fetih "hevesleri"nden (ve başlamış bulunan fetihlerden) sözederek: İstanbul Boğazı, Türkiye Ermenistan'ı, İran, Moğolistan.

d) Finlandiya, Polonya, Ukrayna, Yahudiler vs. gibi ezilen halklara işaret ederek hükümetin resmi milliyetçiliğine karşı. Tüm milliyetlerin ***politik kendi kaderini tayin*** şiarı, olası bütün beylik lafların (ör-

neğin ***sadece*** "hak eşitliği" gibi) aksine, mutlaka tam olarak formüle edilmelidir.

e) O kadar kaba değil, fakat özellikle ikiyüzlülüğü, halkı "rafine" biçimde aldatması nedeniyle zararlı olan liberal milliyetçiliğe karşı. Bu liberal (İlerlemeci-***Kadet***) milliyetçilik kendini nerede gösterir? "Slavlar"ın görevleri üzerine şovenist konuşmalarda, Rusya'nın "büyük güç görevleri" üzerine söylevlerde, Rusya, İngiltere ve Fransa'nın başka ülkeleri ***yağmalamak*** için ittifakı üzerine konuşmalarda...

Kasım 1912'de yazıldı.

İlk kez 1930'da,
V İ. Lenin, Eserler, Cilt XVI'nın
2./3. baskısında yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 18, s. 387–388, Rusça.

RSDİP MK'nın Parti İşçileriyle Danışma Konferansı'nın Bildirisi ve Kararları[36]

KARARLAR'DAN

"Ulusal" Sosyal-Demokrat Örgütler Üzerine

1) 1912 yılının deneyimleri, RSDİP Ocak Konferansı'nın (1912) bu sorundaki kararının[1] doğruluğunu tamamen onaylamıştır. Polonya sosyal-demokratlarına karşı sosyal-demokrat olmayan aday Jagiello'nun "Bund" tarafından desteklenmesi ve Parti programının Tasfiyecilerin[37], "Bund"un ve Letonyalı sosyal-demokratların Ağustos Konferansı (1912) tarafından milliyetçi doğrultuda ihlal edilmesi, sosyal-demokrat partinin inşasında federalist ilkelerin tamamen iflas ettiğini ve "ulusal" sosyal-demokrat örgütlerin yalıtıklığının proletarya davasına verdiği ağır zararları apaçık göstermiştir.

2) Bu nedenle Konferans, Rusya'nın tüm milliyetlerden işçilerine gericiliğin saldırgan milliyetçiliğine karşı en kararlı direniş, emekçi kitleler arasında milliyetçiliğin tüm ve her türlü tezahürüne karşı mü-

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 65/66.*—***Red.***

cadele, tek tek bölgelerde sosyal-demokrat işçilerin, uzun yıllardan beri Kafkasya'da olduğu gibi, çalışmalarında yerel proletaryanın bütün dillerini kullanan ve gerçekte tabandan birliği gerçekleştiren yekpare RSDİP örgütlerinde sımsıkı kaynaşma çağrısı yapar.

3) Konferans, Polonya'nın sosyal-demokrat işçilerinin mücadelesini olağanüstü zayıflatan Polonya sosyal-demokrasisi saflarındaki bölünmeden duyduğu derin üzüntüyü dile getirir. Konferans kendini, bugün Polonya proletaryasının sosyal-demokrat örgütlerinin çoğunluğunu temsil etmeyen Polonya sosyal-demokrasisi Genel İdare Kurulunun, bu çoğunluğa karşı mücadelede caiz olmayan araçlar kullandığını saptamak zorunda görür (örneğin tüm Varşova örgütüne karşı asılsız provokasyon kuşkusu). Konferans, Polonyalı sosyal-demokrat işçilerle temasa gelen tüm Parti örgütlerine, Polonya sosyal-demokrasisinin gerçek birliğini sağlamaya katkıda bulunmaya çağırır.

4) Konferans, "Bund"un, Cumhuriyet şiarının terkedildiği, illegal çalışmanın geri plana itildiği ve proletaryanın devrimci görevlerinin unutulmaya terkedildiği son (IX.) Konferansı'nda alınan kararlarındaki aşırı oportünizmi ve Tasfiyeciliği kaydeder. Aynı şekilde "Bund"un tek tek bölgelerde (Varşova, Lodz, Vilna vs.) sosyal-demokrat işçilerin birleşmesine karşı, RSDİP 1906'dan beri Parti kongreleri ve konferanslarında birçok kez savunmuş olduğu birleşmeye karşı direnişi mahkûm edilmelidir.

5) Konferans, Tasfiyeciliğe karşı enerjik bir propaganda yürüten Letonya örgütlerinin devrimci sosyal-demokrat işçilerini selamlar ve Letonya Sosyal-Demokrasisi MK'sının, Tasfiyecilerin Parti düşmanı adımlarını desteklemeye eğilim göstermesinden duyduğu üzüntüyü dile getirir.

6) Konferans, başlamış bulunan devrimci yükselişin, ekonomik ve politik kitle grevlerinin, sokak gösterilerinin ve açık devrimci kitle mücadelesinin başka biçimlerinin, milliyet farkı gözetmeksizin sosyal-demokrat işçilerin sağlam birliğine ve tamamen kaynaşmasına katkıda

bulunacağına ve böylece Rusya'nın bütün halklarını ezen Çarlığa ve Rusya'nın tüm uluslarının birleşen burjuvazisine karşı saldırıyı güçlendireceğine olan kesin inancını ifade eder.

Şubat 1913'te broşür olarak
RSDİP MK Yayınevinde yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 18, s. 434–436, Rusça.

A. M. GORKİ'YE

Sevgili A. M.!

Ne biçim aptallıklar yapıyorsunuz, azizim? Aşırı çalışıyorsunuz, aşırı yorgunsunuz ve sinirleriniz bitkin durumda. Bu kesinlikle iyi değil! Kapri'de, hem de kışın, ziyaretçi akınının büyük ihtimalle durulduğu bir dönemde, daha düzenli bir hayat sürmeniz gerekirdi. Denetimsiz kalınca herhalde kendinizi bıraktınız, öyle mi? Gerçekten de bu hiç güzel değil. Kendinizi toparlayın ve sıkı bir idare (rejim) uygulayın, gerçekten! Bu günlerde hasta olmak kesinlikle caiz değil. Yoksa geceleri çalışmaya mı başladınız? Ben Kapri'ye geldiğimde, bana düzensizliği benim yarattığımı, önceleri sizin hep zamanında yattığınızı söylemiştiniz. Dinlenmeli ve sıkı bir rejim yapmalısınız, mutlaka.

Troyanovski ve karısına buluşma isteğinizi bildireceğim. Bu gerçekten güzel olurdu. Onlar iyi insanlar. Henüz çalışmada pek fazla görmedik, fakat şimdiye kadar onların hakkında öğrendiklerimiz, onların lehinde. Aynı zamanda zenginler. Kendi dışlarına çıkıp, dergi için çok şey yapabilirler. Bayan Troyanovskaya yakında Rusya'ya gidiyor.

"Prosveşçeniye"yi[38] ***benimsemeniz*** beni ve buradakileri müthiş sevindirdi. Ve itiraf etmeliyim ki, şöyle düşünmüştüm: Dergimiz ya da

dergiciğimiz üzerine bir şeyler yazdığım gibi A. M.'nin bütün hevesi kaçacak. Bu tür düşünceler için bin kez özür diliyorum.

Yavaş yavaş edebiyatçıları işe çekmemiz ve "Prosveşçeniye"yi ileri taşımamız gerçekten mükemmel olacak! Mükemmel! Yeni, proleter bir okur —dergiyi ucuz tutuyoruz—, siz, sızlanmanın, dönekliğin olmadığı, demokratik bir edebiyat getiriniz. İşçileri birleştirmek bizden. Ve bunlar mükemmel işçiler. İşçi küryesinden altı Duma temsilcisi, son derece sevindirici bir biçimde ***parlamentodışı*** çalışmaya koyuldular. Gerçek bir işçi partisinin yaratılacağı yer burası! Üçüncü Duma'da hiçbir zaman bu kadarı yapılamadı. "Luç"da[39] (No: 24) dört temsilcinin istifaları üzerine yazdıkları mektubu gördünüz mü?[40] Mükemmel bir mektup, değil mi?

Ve "Pravda"da – okudunuz mu? Aleksinski iyi yazıyor ve şimdilik orayı gürültüye boğmuyor! Hayret! O bir "manifesto" gönderdi (neden "Pravda"ya geldiğine ilişkin). Bu yayınlanmadı. Yine de ***şimdilik*** ortalığı gürültüye boğmuyor. Hay-ret! Buna karşılık Bogdanov vaveyla koparıyor: "Pravda" No: 24'te büyük bir aptallık var. Hayır, bundan birşey çıkmaz! "Mühendis Manny"sini okudum. Aynı Machçılık = idealizm, öyle üstü örtülü ki, işçiler de, "Pravda"nın aptal redaktörleri de göremiyorlar. Hayır, o, aynı Lunaçarski gibi (makalesi için çok teşekkürler) iflah olmaz bir Machçı. Eğer Lunaçarski'yi estetikte Bogdanov'dan, aynı politikada Aleksinski'nin ondan ayrılmaya başlaması gibi ayırabilseydik... evet, ah şu eğer sözcüğü olmasaydı...

Madde ve onun yapısı üzerine öğretiye gelince, bu konuda yazmak gerektiği ve bunun "şekilsiz Rus ruhunun emdiği zehire" karşı iyi bir çare olduğu düşüncenize tamamen katılıyorum. Fakat bu zehire haksız olarak "metafizik" diyorsunuz. Buna ***idealizm*** ve agnostisizm demek gerekir.

Machçılar materyalizmi metafizik olarak tanımlıyorlar! Ve tam da bir sürü ünlü çağdaş fizikçi radyum, elektronlar vs. "mucizesi"ne ***da-***

yanarak sevgili tanrıyı —gerek en kaba, gerekse de en rafine biçimlerde— felsefi idealizm olarak gizlice içeriye sokmaya çalışıyorlar.

Milliyetçilikle daha ciddi biçimde uğraşmak gerektiği hususunda sizinle tamamen aynı fikirdeyim. Burada mükemmel bir Gürcü çalışmaya koyuldu ve "Prosveşçeniye" için büyük bir makale yazıyor, bunun için de ***bütün*** Avusturya belgelerini ve diğer belgeleri topladı.[41] Bu işi hızlandıracağız. Fakat sizin kararlarımıza (bunları size basılı olarak yolluyorum) "boş laf, hercümerç" diye küfretmeyi yeğlemeniz haksızlık. Hayır, bu boş laf değil. Bizde Kafkasya'da da sosyal-demokrat Gürcüler + Ermeniler + Tatarlar + Ruslar ***on yıldan fazla bir süre birlikte tek bir*** sosyal-demokrat örgüt içinde çalıştılar. Bu laf değil, ulusal sorunun proleter çözümüdür. Tek çözümdür. Riga'da da böyleydi: Rusla + Letonyalılar + Litvanyalılar; ***sadece ayrılıkçılar*** —"Bund"— kendilerini ayırdılar. Vilna'da da aynısı.

Ulusal soruna ilişkin iki iyi sosyal-demokrat broşür mevcut: Strasser'in ve Pannekoek'in. Size göndereyim mi? Sizin orada bulmak mümkünse, Almancadan size kim tercüme edebilir?

Avusturya'daki gibi böyle iğrenç bir şey bizde ***olmayacak***. Buna izin vermeyeceğiz! Bunun ötesinde biz Büyük Ruslar bizde daha güçlü temsil ediliyoruz. İşçilerle birlikte "Avusturya ruhu"nu içeri sokmayacağız.

Pyatnitzki'ye[42] gelince, ben mahkemede dava açmaktan ***yanayım***. Teklif tekellüfe hiç gerek yok! Burada duygusallık affedilmez olacaktır. Sosyalistler resmi mahkemelerden yararlanmaya kesinlikle karşı değillerdir. Biz legaliteden yararlanmaktan ***yanayız***. Marx ve Bebel sosyalist hasımlarına karşı bile mahkemeye başvurmuşlardır. Bunun ***nasıl*** yapıldığını bilmek gerekiyor, fakat yapılmak zorunda.

Pyatnitzki cezalandırılmak zorunda, nokta. Bunun için birileri sizi suçlayacak olursa, bunu yapanların yüzüne tükürün. İkiyüzlüler suçlamada bulunacaktır. Pyatnitzki'ye başeğmek, mahkeme korkusu nedeniyle yaptığına gözyummak ***affedilmez*** bir hata olacaktır.

Gereğinden fazla gevezelik ettim. Bana sağlığınızın nasıl olduğunu yazın.

Sizin ***Lenin***

Not: Petersburg'lu bir ***Foma*** tanıyoruz. Şimdi Narim'de. Ural'lı bir Foma? Gerçekten anımsayamıyoruz. 1907 Parti Kongresi'ndeki Petersburglu Foma idi.

1915 Şubat'ının ikinci yarısında yazılmıştır.

Krakov'dan Kapri Adasına.
İlk kez 1924'te yayınlanmıştır.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 35,
s. 57–59, Rusça.

KARL MARX'IN ÖĞRETİSİNİNİN TARİHİ YAZGILARI'NDAN

III

Oportünistler "demokrasi" altında "toplumsal barış"ın hüküm sürdüğü ve fırtınaların zorunlu olmadığı üzerine övgüler dizedururken, Asya'da, dünyayı sarsacak şiddetli fırtınaların yeni bir merkezi ortaya çıktı. Rus devrimini, Türk, İran ve Çin devrimleri izledi. Bugün tam da bu fırtınalar ve onların Avrupa'daki "yankıları" çağında yaşıyoruz. Çeşitli "uygar" sırtlanların diş biledikleri büyük Çin Cumhuriyeti'nin yazgısı ne olursa olsun, dünyada hiçbir güç Asya'da eski serfliği geri getiremez, Asyalı ve yarı-Asyalı ülkelerdeki halk kitlelerinin kahraman demokratik ruhunu süpürüp atamaz.

Kitle mücadelesini hazırlama ve geliştirme koşullarını göz önünde bulundurmayan kimi kişiler, Avrupa'da kapitalizme karşı tayin edici mücadelenin uzun süre ertelenmesi yüzünden umutsuzluğa ve anarşizme sürüklendiler. Bugün bu anarşist umutsuzluğun ne denli dargörüşlü ve yüreksiz olduğunu görüyoruz.

800 milyon nüfusuyla Asya'nın, Avrupa'da uğrunda mücadele edilen aynı idealler uğruna mücadeleye girmiş olması olgusundan umutsuzluk değil, güven duymamız gerekir.

Asya devrimleri bize, liberalizmin aynı karaktersizliğini ve alçaklığını, demokratik kitlelerin bağımsız hareket edebilmelerinin aynı büyük önemini ve proletaryanın kendini her türlü burjuvaziden aynı şekilde açıkça ayırdığını gösterdi. Kim, gerek Avrupa'nın ve gerekse Asya'nın deneyimlerinden sonra, ***sınıflardan bağımsız*** bir politikadan ve ***sınıflardan bağımsız*** bir sosyalizmden söz ederse, o kafese kapatılarak bir Avustralya kangurusunun yanında sergilenmeyi hak eder.

Asya'dan sonra Avrupa da hareketlenmeye başladı — ama Asya tarzında değil. 1872–1904 "barışçıl" dönemi bir daha geri gelmemek üzere geçmişte kalmıştır. Pahalılık ve tröstlerin baskısı, ekonomik mücadeleyi şimdiye dek görülmedik biçimde şiddetlendirmiş, ve liberalizm tarafından en fazla demoralize edilmiş olan İngiliz işçilerini bile harekete geçirmiştir. Gözlerimizin önünde bir siyasi kriz, "en bağnaz" burjuva-junker ülke olan Almanya'da bile olgunlaşıyor. Çılgınca silahlanma ve emperyalizmin politikası, bugünkü Avrupa'da daha çok bir barut fıçısına benzeyen bir "toplumsal barış" yaratmıştır. ***Tüm*** burjuva partilerinin parçalanması ve proletaryanın olgunlaşması, önüne geçilemez bir biçimde ilerliyor.

Marksizmin ortaya çıkışından sonraki dünya tarihinin her üç büyük dönemi de onu yeniden doğrulamış ve ona yeni zaferler getirmiştir. Ama proletaryanın öğretisi olarak Marksizme daha da büyük bir zaferi, önümüzdeki tarihsel dönem getirecektir.

"Pravda" No: 50,
1 Mart 1913.
İmza: V. İ.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 18, s. 546/547, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 11, s. 66-67, —İnter Yayınları.)

UYGAR AVRUPALILAR VE VAHŞİ ASYALILAR

Ünlü İngiliz sosyal-demokrat Rothstein, Alman işçi basınında, İngiliz Hindistanı'nda anlamlı ve tipik bir olay hakkında bilgi veriyor. 300 milyondan fazla nüfuslu bu ülkede devrimin neden bu kadar hızlı geliştiğini, bu olay bütün teorilerden daha iyi gösterir.

Hindistan eyaletlerinden birinde büyük bir kent olan Rangoon'da (nüfusu 200.000'den fazla) bir gazete çıkaran İngiliz gazeteci Arnold, "Bir İngiliz Mahkemesi Karikatürü" adıyla bir makale yayınlar. Makale oradaki İngiliz yargıç Andrew'u teşhir ediyordu. Bu makale nedeniyle Arnold bir yıl hapis cezasına çarptırılır, fakat meseleyi takip ederek, Londra'daki en üst mahkemeye kadar "ulaşır", çünkü Londra'da ilişkileri vardır. Bizzat Hindistan Hükümeti aceleyle cezayı 4 aya "indirir" ve Arnold serbest bırakılır.

Tüm bu skandal neden ortaya çıkmıştı?

İngiliz Ordusu'ndan Albay MacCormick'in bir sevgilisi vardır, onun da Anna isminde onbir yaşında Hintli bir hizmetçisi. Uygar ulusun asil temsilcisi Anna'yı tuzağa düşürüp tecavüz ederek, kızı evine kapatır.

Ve bir müddet sonra Anna'nın babası ölüm yatağında kızını çağırtır. Bunun üzerine tüm köy hikayeyi öğrenir. Ahali öfkeden deliye döner. Polis, MacCormick hakkında tutuklama kararı çıkarmak zorunda kalır.

Ne var ki yargıç Andrew onu kefaletle serbest bırakır ve sonra, bir dizi utanmazca hukuk ihlalinin ardından, MacCormick'i beraat ettirir! Asil albay, bu tür durumlarda bütün kibar beylerin yaptığı gibi, Anna'nın fahişe olduğunu söyler ve ispat için beş tanık gösterir. Fakat Anna'nın annesinin gösterdiği sekiz tanığı yargıç dinlemeye ihtiyaç bile duymaz!

Gazeteci Arnold iftira suçlamasıyla mahkeme önüne geldiğinde, mahkeme başkanı "Sir" ("pek muhterem") Fox, Arnold'un iddiasının tanık ifadeleriyle araştırılmasına izin vermez.

Hindistan'da bu tür hikayelerin binlerce ve milyonlarca kez yaşandığını herkes bilir. "İftiracı" Arnold'un (Londra'da nüfuzlu bir gazetecinin oğlu!) hapisten salıverilmesi ve meseleyi kamuoyu önüne getirebilmesi ancak olağanüstü koşullar nedeniyle mümkün olur.

İngiliz liberallerinin, Hindistan yönetiminin başına "en iyi" adamlarını getirdiklerini unutmayınız. Kısa süre önce ünlü radikal yazar John Morley, "Avrupa biliminin yıldızı", her Avrupalı ve Rusyalı liberalin gözünde "son derece şerefli" bir adam, Hindistan genel valisiydi, Mac Cormick, Andrew ve Fox'un şefiydi.

Asya'da ***"Avrupa"*** ruhu uyandı: Asya halkları demokratik bilince ulaştı.

"Pravda" No. 87,
14 Nisan 1913.
İmza: V.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 37/38, Rusça.

ASYA'NIN UYANIŞI

Çin, daha kısa süre önce, asırlardan beri tam bir durgunluk yaşayan ülkelerin tipik örneği sayılmıyor muydu? Fakat şimdi Çin'de politik yaşam kaynıyor, toplumsal hareket ve demokratik atılım hızla gelişiyor. 1905 yılının Rus hareketinin ardından demokratik devrim tüm Asya'yı sardı: Türkiye, İran, Çin. İngiliz Hindistanı her geçen gün daha çok kaynıyor.

İlginç olan, devrimci-demokratik hareketin şimdi de toplam 40 milyon nüfusa sahip Hollanda Hindistanı'nı —Java Adasını ve diğer Hollanda sömürgelerini— sarmasıdır.

Bu demokratik hareketin temsilcisi, birincisi, İslam bayrağı altında ulusal bir hareketin doğduğu Javà'daki halk kitleleridir. İkinci olarak kapitalizm, oraya yerleşmiş Avrupalılardan Hollanda Hindistanı'nın bağımsızlığını savunan yerli aydınlar yaratmıştır. Üçüncü olarak Java'da ve diğer adalarda sayıca oldukça kalabalık olan Çinli nüfus, devrimci hareketi yurtlarından buraya taşımışlardır.

Hollanda Hindistanı'nın bu uyanışını anlatan Hollandalı Marksist Van Ravesteyn, Hollanda hükümetinin kök salmış despotizmi ve keyfiliğinin şimdi yerli nüfustan halkın kararlı direnişi ve protestosuyla karşılaştığına işaret etmektedir.

Devrim öncesi dönemin bilinen tezahürleri görülüyor: şaşırtıcı bir hızla birlikler ve partiler ortaya çıkıyor. Hükümet bunları yasaklıyor ve böylece daha büyük bir öfkeye ve hareketin büyümesine neden oluyor. Örneğin Hollanda hükümeti kısa süre önce, tüzük ve programında ***bağımsızlık*** özleminden sözedildiği için "Hint Partisi"ni feshetti. Hollanda'nın polis hafiyeleri (bunlar gerek din adamlarının, gerekse de liberallerin tam onayını almışlardır: Avrupa liberalizmi iliklerine kadar çürümüş bulunuyor!) bunda Hollanda'dan ayrılmaya yönelik, cezayı gerektiren bir çaba görmüşlerdir! Feshedilen parti elbette bir başka isimle yeniden kuruldu.

Java'da, şimdiden 80.000 üyesi olan ve kitle toplantıları düzenleyen yerli ahalinin ulusal birliği kurulmuştur. Demokratik hareketin büyümesi durdurulamıyor.

Dünya kapitalizmi ve 1905 yılının Rus hareketi, Asya'yı kesin olarak uyandırmıştır. Gözü yıldırılmış, ortaçağ durgunluğunda ezdirilen yüzlerce milyon insan yeni bir yaşama, temel insan hakları için, demokrasi için mücadeleye uyanmışlardır.

Dünyanın ileri ülkelerinin işçileri, dünyanın bütün bölgelerinde ve bütün biçimlerdeki bu kurtuluş hareketinin muazzam büyümesini ilgi ve coşkuyla izliyor. İşçi hareketinin gücü karşısında korkuya kapılan Avrupa burjuvazisi, kendini gericiliğin, militarizmin, klerikalizmin, karanlığın kollarına atmıştır. Ne var ki, canlı canlı çürüyen bu burjuvazinin yerini Avrupa ülkelerinin proletaryası ve Asya ülkelerinin kendi güçlerine inançla ve kitlelere güvenle dolu genç demokrasisi alıyor.

Asya'nın uyanışı ve Avrupa'nın ileri proletaryasının iktidar uğruna mücadelesinin başlaması, 20. yüzyıl başlarında başlamış olan dünya tarihinin yeni çağını karakterize etmektedir.

"Pravda" No. 103,
7 Mayıs 1913.
İmza: F.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 65/66, Rusça.

İŞÇİ SINIFI VE ULUSAL SORUN

Rusya, ulusal bakımdan çokrenkli bir ülkedir. Kara-Yüz milliyetçiliği, hükümet politikasının, burjuvazinin desteklediği çiftlik sahiplerinin politikasının ta iliğine işlemiştir.

Bu politikanın sivri ucu, Rusya nüfusunun ***çoğunluğunu*** oluşturan ***çoğu*** halklara karşı yönelmiştir. Fakat bunun yanında başka ulusların (Polonya, Yahudi, Ukrayna, Gürcüstan vs.) burjuva milliyetçiliği de başını kaldırıyor ve ulusal mücadeleyle, daha doğrusu ulusal bir kültür için mücadeleyle, işçi sınıfını büyük uluslararası görevlerinden ***saptırmaya*** çalışıyor.

Ulusal sorun bütün sınıf bilinçli işçiler tarafından açıkça ortaya konmalı ve çözülmelidir.

Burjuvazi halkla birlikte, emekçilerle birlikte özgürlük için mücadele ederken, ulusların tam özgürlüğü ve tam eşitliğini savunuyordu. İleri ülkeler, İsviçre, Belçika, Norveç bize, özgür ulusların gerçekten demokratik koşullar altında nasıl birbirleriyle barış içinde geçindiklerinin ya da barış içinde ayrıldıklarının örneğini sunuyor.

Şimdi burjuvazi işçilerden korkuyor, Purişkeviç'le, gericilikle ittifak arıyor, demokratizme ihanet ediyor, ulusların ezilmesini ya da eşitsizliğini savunuyor, ***milliyetçi*** şiarlarla işçileri demoralize ediyor.

Bugün ulusların gerçek özgürlüğünü ve bütün ulusların işçilerinin birliğini sadece proletarya savunuyor.

Çeşitli ulusların özgürce ve barış içinde birbiriyle geçinmesi ya da (eğer isterlerse) ayrılarak ayrı devletler kurabilmesi için, işçi sınıfının savunduğu tam demokratizme gerek vardır. Hiçbir ulusa, hiçbir dile ayrıcalık yok! Herhangi bir ulusal azınlığa karşı en ufak bir sınırlama yok, en ufak bir adaletsizlik yok! — işçi demokrasisinin ilkeleri bunlardır.

Kapitalistler ve çiftlik sahipleri, ne pahasına olursa olsun çeşitli ulusların işçilerini bölmek istiyorlar, fakat bizzat bu dünyanın egemenleri, milyonlar "getiren" "işler"in (örneğin Lena altın madenleri) sahipleri olarak kendi aralarında mükemmel anlaşıyorlar — Ortodokslar ve Yahudiler, Ruslar ve Almanlar, Polonyalılar ve Ukraynalılar, ***sermaye*** sahiplerinin tümü, bütün ulusların işçilerini elbirliğiyle sömürüyorlar.

Sınıf bilinçli işçiler, bütün ulusların işçilerinin her türlü eğitimsel, sendikal, politik ve diğer örgütlerinde ***tam birliği*** için mücadele ediyorlar. Varsın Kadet baylar, kendilerini, Ukraynalıların eşitliğini reddederek ya da sınırlayarak lekelesinler. Varsın tüm ulusların burjuvazisi ulusal kültür, ulusal görevler vs. gibi ikiyüzlü safsatalarla oyalansın.

İşçiler, ulusal kültür ya da "ulusal-kültürel özerklik" üzerine süslü sözlerle bölünmelerine izin vermiyorlar. Tüm ulusların işçileri, hep birlikte, ortaklaşa, ortak örgütler içinde, gerçek kültürün garantisi olan tam özgürlük ve tam eşitliği savunuyorlar.

İşçiler tüm dünyada, özgürlüğün habercileri ve baskının düşmanları tarafından uzun süreden beri hazırlanmakta olan kendi uluslararası

kültürlerini yaratıyorlar. Eski dünyanın, ulusal baskının, ulusal kavgaların ya da ulusal ayrılığın dünyasının karşısına işçiler, herhangi bir ayrıcalığa, insanın insan tarafından ezilmesine yer olmayan tüm ulusların emekçilerinin birliğinin yeni dünyasını koyuyorlar.

"Pravda" No. 106,
10 Mayıs 1913.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 71/72, Rusça.

GERİ AVRUPA VE İLERİ ASYA

Bu sözcükleri karşılaştırmak paradoks gibi görünüyor. Avrupa'nın ileri, Asya'nın ise geri olduğunu kim bilmez ki? Fakat bu makaleye başlık olarak seçtiğimiz bu sözcükler acı bir gerçeği içeriyor.

Mükemmel biçimde gelişmiş tekniği, zengin ve çok yönlü kültürü ve anayasalarıyla uygar ve ileri Avrupa, egemen burjuvazinin, büyüyen ve güçlenen proletaryadan duyduğu korkuyla geri, can çekişen, ortaçağ kalıntısı herşeyi desteklediği tarihsel bir ana girmiştir. Batan burjuvazi, sarsılmakta olan ücret köleliğini muhafaza etmek için, miadını doldurmuş ve batan bütün güçlerle ittifak yapıyor.

İleri Avrupa'da, geri olan herşeyi destekleyen burjuvazi hüküm sürüyor. Avrupa günümüzde burjuvazi ***sayesinde*** değil, ona ***rağmen*** ileridir, çünkü sadece ve sadece proletarya, daha iyi bir gelecek için savaşanların milyonluk ordularını gittikçe büyütmekte, sadece proletarya, geriliğe, barbarlığa, ayrıcalıklara, köleliğe ve insanın insan tarafından aşağılanmasına karşı amansız düşmanlığı korumakta ve geniş-letmektedir.

"İleri" Avrupa'da ***sadece*** proletarya ***ileri*** bir sınıftır. Yaşayan burjuvazi ise batmakta olan kapitalist köleliği koruyabilmek için her türlü barbarlığa ve canavarlığa, her türlü cinayete hazırdır.

Tüm Avrupa burjuvazisinin bu çürümüşlüğüne mali aferistlerin ve kapitalist haydutların bencil amaçları için Asya'da ***gericiliği*** desteklemesinden daha bariz bir örnek göstermek zordur.

Asya'da her yerde güçlü bir demokratik hareket büyüyor, yayılıyor ve güçleniyor. Burjuvazi orada ***henüz*** halkla birlikte gericiliğe karşı yürüyor. ***Yüzlerce*** milyon insan hayata, aydınlığa, özgürlüğe uyanıyor. Bu dünya hareketi, kolektivizme giden yolun demokrasiden geçtiğini bilen tüm bilinçli işçilerin yüreğinde nasıl bir sevinç yaratıyor! Tüm gerçek demokratlar bu genç Asya'ya ne büyük sempati duyuyorlar!

Ya "ileri" Avrupa? Çin'i yağmalıyor ve Çin'deki demokrasi düşmanlarına, özgürlük düşmanlarına yardım ediyor!

İşte basit, fakat öğretici küçük bir hesap örneği. Çin ile yapılan yeni borç anlaşması Çin demokrasisine ***karşı*** yapılmıştır: "Avrupa", bir askeri diktatörlük hazırlığı içinde olan Yuan Şi-kai'dan ***yanadır***. Neden ondan yanadır? Kârlı bir iş nedeniyle. 250 milyon ruble tutarındaki borç yüzde 84 kurla verilmişti. Bunun anlamı şudur: "Avrupa" burjuvaları Çinlilere 210 milyon ödüyorlar; halktan ise 225 milyon ruble alıyorlar. Bu bir çırpıda, birkaç hafta içinde ***15 milyon ruble*** safi kâr demektir! Gerçekten de bu ne biçim bir ***"safi"*** kârdır?

Peki, ya Çin halkı bu borcu kabul etmezse? Çin bir cumhuriyettir, ya parlamentonun çoğunluğu borca ***karşıysa***?

Eh, o zaman "ileri" Avrupa, "uygarlık", "düzen", "kültür" ve "anavatan" üzerine bir yaygara koparacaktır ki! O zaman silahlarını doğrultacak ve "geri" Asya'nın cumhuriyetini maceracı, hain ve gericiliğin dostu Yuan Şi-kai ile ittifak içinde boğacaktır!

Bütün egemen Avrupa, bütün Avrupa burjuvazisi, Çin'de gericiliğin ve ortaçağın bütün güçleriyle ***ittifak*** halinde bulunuyor.

Buna karşılık tüm genç Asya, yani Asya'nın yüzlerce milyon emekçisi, tüm uygar ülkelerin proletaryası şahsında güvenilir bir müt-

tefike sahiptir. Gerek Avrupa'nın gerekse de Asya'nın halklarını kurtaracak olan proletaryanın zaferini dünyanın hiçbir gücü engelleyemeyecektir.

"Pravda" No. 113,
18 Mayıs 1913.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 77/78, Rusça.

Letonya Sosyal-Demokrasisi IV. Parti Kongresi'ne Bir Platform Taslağı'ndan[43]

ULUSAL SORUN

Bu sorun, gerek sosyalizm açısından genel-ilkesel konuluşu itibariyle, gerekse de pratik-örgütsel bakımdan (kendi Partimizin inşası) tüm sosyal-demokrat örgütler tarafından zorunlu olarak ele alınmayı ve çözülmeyi gerektirmektedir.

Tasfiyecilerin 1912 yılındaki Ağustos Konferansı, tarafsız Menşevik Plehanov'un bile itiraf ettiği gibi, RSDİP programını ***"sosyalizmin milliyetçiliğe uydurulması"*** anlamında ihlal etmiştir.

Gerçekten de bu konferans, Bundçuların önerisiyle ve II. Parti Kongresi'nin kararına rağmen, "ulusal-kültürel özerklik" şiarının caiz olduğunu açıklamıştır.

(Rusya'da Yahudi milliyetçiliğinin ***tüm burjuva*** partileri tarafından desteklenen) bu şiar, sosyal-demokrasinin ***enternasyonalizmine*** aykırıdır. Demokratlar olarak biz, herhangi bir milliyetin en küçük de olsa herhangi bir baskı görmesine, hakeza şu ya da bu milliyete tanınan herhangi bir ayrıcalığa kesinlikle düşmanız. Demokratlar olarak

biz, sözcüğün ***politik anlamında*** (bkz. RSDİP programı) ulusların kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrılma hakkını talep ediyoruz. Devlet içindeki bütün ulusların mutlak ***eşitliğini*** ve her ulusal azınlığın haklarının mutlak korunmasını talep ediyoruz. Başka şeylerin yanında ulusal özelliklerle sınırlanacak olan tek tek bölgelerin kapsamlı özyönetim ve özerkliğini talep ediyoruz.

Bütün bu talepler her tutarlı demokrat için ve hele hele her sosyalist için bağlayıcıdır.

Fakat sosyalistler genel-demokratik taleplerle yetinmezler. Sosyalistler, ***burjuva milliyetçiliğinin*** tüm ve türlü biçimine karşı, kaba ve ince tezahürlerine karşı ***mücadele ederler***. ***Bir*** ulusun proletaryasıyla burjuvazisini ***birleştiren*** ve ***çeşitli*** ulusların proleterlerini birbirinden ***ayıran*** "ulusal-kültürel özerklik" şiarı işte tam da böyle bir tezahürdür.

Sosyal-demokratlar daima ***enternasyonalizm*** görüşünde olmuşlardır. Derebeylerine ve polis devletine karşı bütün milliyetlerin eşitliğini savunduğumuzda, ***"ulusal kültür"***ü değil, içine her ulusal kültürden sadece bir bölümün, yani her ulusal kültürün tutarlı demokratik ve sosyalist içeriğinin girdiği ***enternasyonal*** kültürü savunuyoruz.

"Ulusal-kültürel özerklik" şiarı, tek tek ulusların kültürel birliği hayaliyle işçileri aldatmaktadır, oysa gerçekte bugün her ulus içinde feodal, burjuva ya da küçük-burjuva "kültür" ağır basmaktadır.

Biz, burjuva milliyetçiliğinin şiarlarından biri olarak ulusal kültüre karşıyız. ***Biz, tutarlı demokratik ve sosyalist proletaryanın enternasyonal kültüründen yanayız.***

Tüm milliyetlerin tam hak eşitliği ve devletin en tutarlı demokratik niteliği koşullarında ***bütün*** milliyetlerden işçilerin birliği —, bütün uluslararası devrimci sosyal-demokrasinin olduğu gibi, bizim de şiarımız budur. Bu gerçek proleter şiar proletarya ve burjuvazinin "ulusal" birliği üzerine hayal ve yanılsamalar yaratmaz, oysa "ulusal-kültürel

özerklik" şiarı mutlaka böyle bir yanılsama yaratır ve emekçiler arasında böyle bir hayal yayar.

Ulusal bakımdan özellikle çok karışık bir nüfusun olduğu bir bölgede yaşayan biz Letonyalı sosyal-demokratlar için; Letonyalıların, Rusların, Estonyalıların, Almanların vs. burjuva milliyetçiliğinin temsilcileri tarafından kuşatılmış olan bizler için "ulusal-kültürel özerklik" şiarının burjuva yalancılığı apaçıktır. Sosyal-demokrat örgütlerimiz içinde pratikte sınanmış ***bütün*** milliyetlerden işçilerin bütün ve her türlü örgütlerinin ***birliği*** şiarı bizim için çok değerlidir.

"Ulusal-kültürel özerklik" şiarı, sık sık Avusturya'ya atıfta bulunularak savunuluyor. Buna yapılan atıfa karşı, birincisi, ulusal sorun alanında Avusturyalı baş teorisyen Otto Bauer'in bakış açısının ("Milliyetler Sorunu ve Sosyal-Demokrasi" adlı kitabında) K. Kautsky gibi son derece ihtiyatlı bir yazar tarafından bile ulusal momentin ***güçlendirilmesi*** ve uluslararası momentin ***tamamen ihmal edilmesi*** olarak nitelendiği (bkz. K. Kautsky, "Ulusallık ve Enternasyonallik", Rusça çevirisi mevcuttur); ikincisi, bizde şimdiye kadar ***sadece***, bütün burjuva Yahudi partileriyle birlik içinde Bundçular "ulusal-kültürel özerklik"i savunurken, ***gerek*** Bauer'in, ***gerekse de*** Kautsky'nin Yahudilerin ulusal özerkliğinden yana ***olmadıkları*** ve Kautsky'nin (aynı yerde) doğrudan, Doğu Avrupa (Galiçya ve Rusya) Yahudilerinin bir ulus değil bir ***kast*** olduklarını söylediği; üçüncüsü, Avusturya sosyal-demokratlarının[44] Brünn (1899) milliyetler programının da tamamen topraktan bağımsız (bireysel) ulusal özerklikten yana ***olmadığı***, sadece tüm devlet içinde bir ulusun bütün ulusal bölgelerinin birliği talebine kadar gittiği (Brünn Programı madde 3); dördüncüsü, apaçık uzlaşmacı olan (ve enternasyonalizm bakış açısından tatmin edici olmayan) bu programın da bizzat Avusturya'da ***tam bir fiyaskoyla*** sonuçlandığı, çünkü uzlaşmanın barışa değil, Çek ayrılıkçıların bölünmesine yol açtığı; beşincisi, Kopenhag Kongresi'nde[45] bütün Enternasyonal tarafından oybirliğiyle mahkûm edilen bu Çek ayrılıkçılarının, Bundçuların ayrılıkçılığının kendilerine yakın olduğunu (bkz. "Çekoslovak Sos-

yal-Demokrat" Nr. 3, ayrılıkçıların yayın organı, Prag, Hybernska 7'den parasız istenebilir) açıkladıkları; altıncısı, bizzat Bauer'in çeşitli milliyetlerin politik sosyal-demokrat ***yerel*** örgütlerinin birliğini talep ettiği gözönünde bulundurulmalıdır. Bizzat Bauer, onu bugün ***tam*** bir bölünmeye götürmüş olan Avusturya partisinin "ulusal yapısı"nı çelişik ve dayanaksız bulmaktadır.

Kısacası, Avusturya'ya yapılan atıf Bundçuların ***lehine*** değil, ***aleyhine*** konuşmaktadır.

Tabandan birlik, bütün milliyetlerden sosyal-demokrat işçilerin bütün yerel işçi örgütlerinde tam birliği ve kaynaşması — bizim şiarımız budur. Kahrolsun aldatıcı ve uzlaşmacı burjuva "ulusal-kültürel özerklik" şiarı!

Partimizin inşasında da federasyona ***karşıyız,*** bütün uluslardan sosyal-demokratların yerel (sadece merkezi değil) örgütlerinin ***birliğinden*** yanayız.

Kongre, gerek ulusal-kültürel özerklik şiarını, gerekse de Parti inşasında federatif ilkeyi reddetmelidir. Letonyalı sosyal-demokratlar, Polonyalı sosyal-demokratlar gibi, Kafkasyalı sosyal-demokratların tüm 1898–1912 dönemi boyunca (Parti tarihinin tam ***14*** yılı boyunca) yaptıkları gibi, sosyal-demokrat enternasyonalizme sadakati korumalıdırlar.

Mayıs 1913'te yazıldı.

İlk kez Letonca olarak "Biletens Latviyas Sozialdemokratiyas Ahrsemyu Grupu Biroya isdevums" No. 8'in özel baskısında yayınlandı.

Rusça ilk kez 1929 yılında V. İ. Lenin, Eserler, Cilt 17'nin 2./3. baskısında yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 91–94, Rusça.

ULUSAL SORUNA İLİŞKİN TEZLER[46]

1— Programımızın (ulusların kendi kaderini tayin hakkı üzerine) maddesi, kendi kaderini ***siyasi*** tayin, yani ayrılma ve bağımsız devlet kurma hakkı anlamı dışında yorumlanmamalıdır.

2— Rusya sosyal-demokratları için sosyal-demokrat programın bu maddesi

a) gerek genel olarak demokrasinin temel ilkeleri aşkına;

b) gerek ***Rusya sınırları içinde ve üstelik de onun kenar bölgelerinde*** birbirinden çok farklı ekonomik, sosyal ve diğer koşullarda yaşayan ve üstelik (Büyük Rusların dışında Rusya'nın bütün ulusları gibi) Çarlık monarşisi tarafından inanılmaz biçimde ezilen uluslar bulunduğu için;

c) son olarak, devletlerin burjuva-demokratik dönüşümünün, az çok büyük ölçüde, dünyanın her yerinde bağımsız ulusal devletlerin ya da birbirlerine çok yakın ve akraba milliyetlerden oluşan devletlerin kurulmasına yol açtığı için — bu değişiklik bütün Doğu Avrupa'da (Avusturya ve Baikanlar) ve Asya'da, yani Rusya'ya komşu ülkelerde, ya henüz tamamlanmadığı, ya da yeni başladığı için ***mutlak*** zorunludur;

d) Bugün Rusya, Batı'da 1867'den beri siyasi özgürlüğün ve anayasal düzenin temellerinin sağlamlaştığı ve şimdi de genel seçim hakkının yürürlüğe konduğu Avusturya'dan, Doğu'da cumhuriyetçi Çin'e kadar çevresindeki ***tüm*** ülkelere kıyasla en geri ve en gerici devlet biçimine sahiptir. Bu nedenle Rusya sosyal-demokratları, tüm propagandalarında bütün ulusların ayrı devlet kurma, ya da ait olmak istedikleri devleti seçme hakkında ısrarlı olmak zorundadırlar.

3— Sosyal-demokrasinin, bütün milliyetlerin kendi kaderlerini tayin hakkını tanıması durumu, tüm sosyal-demokratlardan

a) egemen (ya da nüfusun çoğunluğunu oluşturan) ulusun, devlet olarak ayrılmak isteyen bir ulusa karşı her türlü şiddet uygulamasına enerjik biçimde karşı çıkmalarını;

b) böyle bir ayrılma sorununun ancak ve ancak sözkonusu bölgedeki halkın genel, doğrudan, eşit ve gizli oyu temelinde çözülmesini talep etmelerini;

c) gerek Kara-Yüzler-Oktobrist, gerek burjuva-liberal partilere karşı ("İlerlemeciler"[47], Kadetler vs.), bunların genelde ulusal baskının herhangi bir biçimini savundukları ya da göz yumdukları ya da özellikle ulusların kendi kaderini tayin hakkını reddettikleri her yerde, yorulmak bilmez bir mücadele yürütmelerini talep etmektedir.

4— Sosyal-demokrasinin tüm milliyetlerin kendi kaderini tayin hakkını tanıması durumu, sosyal-demokratların, şu ya da bu ulusun devlet olarak ayrılmasının her özel durumda amaca uygun olup olmadığını bağımsızca değerlendirmekten kaçınacakları anlamına kesinlikle gelmez. Tam tersine, sosyal-demokratlar, hem kapitalizmin gelişme ve çeşitli ulusların proleterlerinin tüm milliyetlerin birleşik burjuvazisi tarafından ezilmesi koşullarını, hem de demokrasinin genel görevlerini ve ilk planda ve herşeyden önce proletaryanın sosyalizm için sınıf mücadelesinin çıkarlarını dikkate alarak bağımsız bir değerlendirme yapmalıdırlar.

Bu düşünceden hareketle özellikle şu husus hesaba katılmalıdır. Rusya'da, bir dizi tarihsel ve sosyal koşullar sayesinde kültürel olarak en gelişmiş ve en özgürleşmiş ve bu yüzden de ayrılma hakkını "en doğal" gerçekleştirebilecek iki ulus var. Bunlar Finlandiya ve Polonya'dır. 1905 Devrimi'nin deneyimleri, bu iki ulus içinde bile egemen sınıfların, yani çiftlik sahipleri ve burjuvazinin, özgürlük için devrimci mücadeleyi reddettiklerini ve Finlandiya ve Polonya'nın devrimci proletaryasına duydukları ***korkudan dolayı*** Rusya'daki egemen sınıflara ve Çarlık monarşisine yanaşmak istediklerini göstermiştir.

Bu nedenle sosyal-demokrasi, tüm uluslardan proletaryayı ve emekçi sınıfları, bal gibi tatlı ya da ateşli "anavatan" nutuklarıyla proletaryayı ***bölmeye*** ve ***onun dikkatini,*** başka ulusların burjuvazisiyle ve Çarlık monarşisiyle hem ekonomik hem de politik bir ittifaka giren burjuvazinin entrikalarından ***saptırmaya*** çalışan "kendi" burjuvazilerinin milliyetçi şiarlarla doğrudan kandırmasına karşı en enerjik biçimde uyarmalıdır.

Proletarya, bütün ulusların işçilerinin istisnasız bütün işçi örgütlerinde en sıkı ve sağlam birliği olmadan, sosyalizm mücadelesini yürütemez ve günlük ekonomik çıkarlarını savunamaz.

Proletarya, özgürlüğü, Çarlık monarşisini yıkmak ve yerine demokratik cumhuriyeti kurmak için devrimci mücadeleden başka türlü bir yolla kazanamaz. Çarlık monarşisi ulusların özgürlüğü ve hak eşitliğini ***dışlar*** ve bunun da ötesinde hem Avrupa'da ve hem de Asya'da barbarlığın, vahşetin ve gericiliğin ana kalesidir. Bu monarşiyi ise ancak, bütün uluslardan emekçi kitlelerin tutarlı demokratik ve devrimci mücadeleye yetenekli unsurlarının başında duran Rusya'nın tüm uluslarının birleşik proletaryası yıkabilir.

Bu nedenle, "kendi" ulusunun burjuvazisiyle siyasi birliği, bütün ulusların proleterleriyle sağlam birliğe yeğ tutan işçi, kendi çıkarlarına aykırı davranır, sosyalizmin çıkarlarına ve demokratizmin çıkarlarına aykırı davranır.

5— Tutarlı demokratik bir devlet biçimi için mücadelede sosyal-demokrasi milliyetlerin mutlak hak eşitliğini talep eder, bir ya da daha fazla ulusun ne türden olursa olsun her türlü ayrıcalığına karşı mücadele eder.

Özellikle de sosyal-demokrasi bir "resmi" dili reddeder. Rusya'da böyle bir şey son derece gereksizdir, çünkü Rusya nüfusunun onda yedisi akraba Slav boylarındandır, bunlar, eğer özgür bir devlette özgür bir eğitim var olsaydı, ekonomik ilişkilerin gereksinimleri nedeniyle, ***bir*** dil için herhangi bir "devlet" ayrıcalığı olmadan kolayca anlaşma olanağı bulabilirlerdi.

Sosyal-demokrasi, feodal çiftlik sahipleri ve mutlakiyetçi-feodal devletin memurları tarafından gerçekleştirilen Rusya'nın eski idari bölümlenmesinin yerine, modern ekonomik yaşamın ihtiyaçlarına yanıt veren ve mümkün olduğunca nüfusun ulusal bileşimine uygun bir idari bölümlenmeyi talep eder.

Devletin, yaşam alışkanlıklarındaki özellikler ya da nüfusun ulusal bileşimiyle birbirinden ayrılan tüm bölgeleri kapsamlı bir özyönetim ve özerkliğe ve genel, eşit ve gizli oyla seçilen kurumlara sahip olmalıdır.

6— Sosyal-demokrasi, ülkenin neresinde yaşıyor olursa olsun her azınlığın haklarını korumak için, tüm imparatorlukta geçerliliğe sahip olan bir yasa çıkarılmasını talep eder. Bu yasa gereğince, herhangi bir ulusal çoğunluğun kendisine ulusal üstünlük sağlamaya ya da bir ulusal azınlığın haklarını kısıtlamaya (eğitim, dil ve bütçe meselelerinde vs.) kalkışmasına yardım eden her önlem geçerliliğini yitirmeli ve böyle bir önlemin hayata geçirilmesi cezayla yasaklanmalıdır.

7— Sosyal-demokrasi "ulusal-kültürel" (ya da kısaca "ulusal") "özerklik" şiarına ve bunun gerçekleştirilmesine yönelik projelere olumsuz bakar, çünkü (1) bu şiar, proleter sınıf mücadelesinin enternasyonalizmine kesinlikle aykırıdır, (2) proletaryanın ve emekçi kitlelerin burjuva milliyetçiliğinin düşüncelerinin etki alanına çekilmesini

kolaylaştırır, (3) onları devletin tutarlı demokratik dönüşümü görevinden toptan saptırabilir, oysa ulusal barışı (kapitalizmde bir bütün olarak olanaklı olduğu ölçüde) ancak bu tür dönüşümler sağlayabilir.

Sosyal-demokratların saflarında ulusal-kültürel özerklik sorununun özellikle keskinleştiğini dikkate alarak, bu teze ilişkin bazı açıklamalar sunuyoruz.

a) Sosyal-demokrasi açısından, ister doğrudan, ister dolaylı olarak olsun, ***ulusal*** kültür şiarını ileri sürmek caiz değildir. Bu şiar doğru değildir, çünkü insanlığın tüm ekonomik, politik ve düşünsel yaşamı daha kapitalizm altında gittikçe enternasyonalleşmektedir. Sosyalizm onu tamamen enternasyonalleştirir. Daha şimdiden bütün ülkelerin proletaryası tarafından sistemli olarak oluşturulan enternasyonal kültür, (herhangi bir ulusal topluluğun) "ulusal kültür"ünü bir bütün olarak içine almaz, bilakis ***her*** ulusal kültürden ***sadece*** onun tutarlı demokratik ve sosyalist unsurlarını alır.

b) Sosyal-demokrasinin programlarında ulusal kültür şiarına çekingen bir biçimde de olsa yanaşma muhtemelen tek örneğini, Avusturyalı sosyal-demokratların Brünn programının 3. maddesi oluşturur. Bu 3. madde şöyledir: "Bir ve aynı ulusun bütün özyönetim bölgeleri, birlikte, kendi ulusal meselelerini tamamen özerk biçimde halleden yekpare ulusal bir birlik oluşturur."

Bu bir uzlaşma şiarıdır, çünkü onda eksteritoryal (şahsi) ulusal özerkliğin izi bile yoktur. Fakat bu şiar da yanlış ve zararlıdır, çünkü Lodz, Riga, Petersburg ve Zaratov'daki Almanları bir ulus olarak birleştirmek kesinlikle Rusya sosyal-demokratlarının meselesi değildir. Bizim meselemiz, Rusya'daki Alman işçilerin tüm diğer ulusların işçileriyle birlikte sosyalizmin enternasyonal kültürünü savunmak ve geliştirmek amacıyla birleşmesi için, tam demokratizm için ve ***bütün*** ulusal ayrıcalıkların ortadan kaldırılması için mücadele etmektir.

(Bu şiarın tutarlı savunucularının planına göre) kurulacak ulusal parlamentoları ve ulusal müsteşarlarıyla eksteritoryal (şahsi) ulusal

özerklik şiarı, daha da hatalıdır (O. Bauer ve K. Renner). Kapitalist ülkelerin bütün ekonomik koşullarına aykırı, dünyanın hiçbir demokratik devletinde sınanmamış bu tür kuruluşlar, tutarlı demokratik kuruluşlar oluşturmaktan umudunu kesmiş ve burjuvazinin ulusal kavgalarından kurtuluşu her ulusun proletarya ve burjuvazisinin bazı ("kültürel") sorunlarda yapay olarak ayrılmasında arayan kişilerin oportünist hayalleridir.

Koşullar sosyal-demokratları bazen şu ya da bu geçici uzlaşma çözümüne tabi olmaya zorluyor, fakat biz başka ülkelerden uzlaşma çözümlerini değil tutarlı sosyal-demokrat çözümleri almalıyız. Hele şimdi Avusturya'da tamamen iflas etmiş ve ayrılıkçılığa ve Çek sosyal-demokratlarının ayrılmasına yol açmış olan Avusturyanın bu başarısız uzlaşma girişimini almak hepten aptallıktır.

c) Rusya'da "ulusal-kültürel özerklik" şiarının tarihi, bu şiarın istisnasız ***bütün*** burjuva Yahudi partileri ve ***sadece*** Yahudi partileri tarafından benimsendiğini göstermektedir, "Bund" bunların peşinden eleştirisiz gitmiştir, fakat tutarsız bir biçimde ulusal Yahudi parlamentosunu (Sejm) ve ulusal Yahudi müsteşarları reddetmiştir. Ayrıca, bir uzlaşma şiarı olan ulusal-kültürel özerklik şiarını hoşgören ya da savunan Avrupalı sosyal-demokratlar bile, bu şiarın Yahudiler için kesinlikle uygulanamaz olduğunu kabul etmektedirler (O. Bauer ve. K. Kautsky). "Galiçya ve Rusya'daki Yahudiler ulustan çok bir kasttır, ve Yahudiliği ulus olarak muhafaza etme girişimleri gerçekten de onun varlığını özel bir kast olarak sürdürme çabalarından başka bir şey değildir." (K. Kautsky.)

d) Uygar ülkelerde, kapitalizm koşullarında ulusal barışa ***sadece,*** tüm devlet örgütünde ve idaresinde demokratizmin ***azami*** ölçüde gerçekleştirildiği yerde (İsviçre) (nispeten) oldukça geniş ölçüde yaklaşıldığını gözlemliyoruz. Tutarlı demokratizmin şiarları (cumhuriyet, milis, memurların halk tarafından seçilmesi vs.), proletaryayı ve emekçi kitleleri ve genel olarak her ulus içindeki bütün ileri unsurları en ufak ulusal ayrıcalığı bile olanaksız kılan koşullar için mücadelede birleşti-

rirken — "ulusal-kültürel özerklik" sloganı ulusların eğitim işlerinde (ya da genel olarak "kültürel" meselelerde) ayrılmasını, olası bütün ayrıcalıkların (bu arada ulusal ayrıcalıkların da) temellerinin muhafazasıyla kesinlikle bağdaşan bir ayrılmayı propaganda ediyor.

Tutarlı demokratizmin şiarları bütün ulusların proletaryasını ve ilerici demokrasisini (ayrılmalarını değil, tersine eğitim işleri de dahil bütün meselelerde ulusların demokratik unsurlarını birleştirmelerini gerektiren unsurları) ***birleştirirken,*** ulusal-kültürel özerklik şiarı ise çeşitli ulusların proletaryasını ***böler*** ve onları tek tek ulusların gerici ve burjuva unsurlarına bağlar.

Tutarlı demokratizmin şiarları gericilerin ve bütün ulusların karşı-devrimci burjuvazisinin amansız düşmanlığıyla karşılaşırken, ulusal-kültürel özerklik şiarı gericiler ve bazı ulusların karşı-devrimci burjuvaları için tamamen kabul edilebilirdir.

8— Yani Rusya'nın ekonomik ve politik koşullarının bütünü, sosyal-demokrasiden, mutlaka, bütün milliyetlerin işçilerinin istisnasız ***bütün*** proleter örgütlerde (politik, sendikal örgütler, kooperatif ve eğitim örgütleri vs.) ***birleşmesini*** talep etmektedir. Parti inşasında federasyon değil, ulusal sosyal-demokrat grupların kurulmasını değil, ilgili yerdeki bütün ulusların proleterlerinin birliğini [talep etmektedir — ÇN]. Burada propaganda ve ajitasyon, yerli proletaryanın ***bütün*** dillerinde yapılmalı, bütün uluslardan işçilerin hangi türden olursa olsun her türlü ulusal ayrıcalığa karşı mücadeleleri birlikte yürütülmeli, Partinin yerel ve bölge örgütleri özerk olmalıdır.

9— RSDİP tarihinin on yılı aşkın deneyimleri yukarıda anlatılan tezleri doğrulamaktadır. Parti 1898'de "Rusya" partisi olarak, yani Rusya'nın bütün milliyetlerinden proletaryanın partisi olarak doğmuştur. 1903'te, "Bund"un, Parti kongresinin onu Yahudi proletaryasının ***tek*** temsilcisi olarak tanıması talebini reddetmesinden sonra "Bund Parti'den ayrıldığında da o "Rusya" partisi olarak kalır. 1906 ve 1907 yıllarında yaşam bu talebin çürüklüğünü tamamen gösterir, çok sayıda

Yahudi proleter bir dizi yerel örgütte ortak sosyal-demokrat çalışmayı sürdürür ve "Bund" Parti'ye geri döner. Stockholm Parti Kongresi (1906), ***bölgesel*** özerklik zemininde duran gerek Polonyalı, gerekse de Letonyalı sosyal-demokratları birleştirir, fakat Parti Kongresi federasyon prensibini ***benimsemez*** ve bütün yörelerde bütün milliyetlerden sosyal-demokratların birliğini talep eder. Yıllardan beri Kafkasya'da bu prensip izlenmektedir, Varşova'da (Polonyalı işçiler ve Rus askerler), Vilna'da (Polonyalı, Letonyalı, Yahudi ve Litvanyalı işçiler), Riga'da izlenmektedir; bu son üç merkezde ayrılıkçılık yaparak ayrılan "Bund"a karşı bu prensibe uyulmuştur. 1908 Aralık Konferansı'nda RSDİP, bütün milliyetlerden işçilerin federasyon ***ilkesine göre olmayan birliği*** talebinin yinelendiği özel bir karar alır. Bundçu ayrılıkçıların Parti kararını bölücülük yaparak uygulamamaları, tüm bu "en kötü tipte federasyon"un[48] çökmesine yol açar — "Bund" ayrılıkçılarını Çek ayrılıkçılarına yaklaştırır ve tersine (bkz. "Naşa Zarya"da Kosovski ve Çek ayrılıkçılarının organı "Çekoslovak Sosyal-Demokrat", 1913, No. 3, Kosovski üzerine); ve sonunda (1912'de) Tasfiyecilerin Ağustos Konferansı'nda "Bund"dan ayrılıkçılarla Tasfiyecilerin ve Kafkasya'daki tasfiyecilerin bir bölümünün "ulusal-kültürel özerklik"i ***sessizce ve gizlice, gerçekte bu şiarı savunmaksızın,*** Parti programına sokma çabasına yol açar!

Gerek Polonya, gerekse de Letonya ve Kafkasya'nın devrimci sosyal-demokrat işçileri yine bölgesel özerklik ve ***bütün*** uluslardan sosyal-demokrat işçilerin ***birliğini*** savunurlar. "Bund"un tasfiyeci ayrılığı ve Varşova'daki sosyal-demokrat olmayanlarla ittifakı, ***bir bütün olarak*** ulusal sorunu, gerek teorik önemi gerek Parti inşasındaki önemi açısından bütün sosyal-demokratların ***gündemine*** oturtur.

Uzlaşmacı çözümler, tam da, bu çözümleri partinin iradesine karşı dayatanlar tarafından ihlal edilir ve bütün milliyetlerden sosyal-demokrat işçilerin birliği her zamankinden daha yüksek sesle talep edilir.

10— Çarlık monarşisinin vahşi-saldırgan Kara-Yüz milliyetçiliği, ayrıca —gerek Büyük Rus (Bay Struve, "Ruskaya Molva"[49], "İlerle-

meciler" vs.), gerek Ukrayna, Polonya (ulusal "demokratlar"ın[50] anti-Semitizmi), gerek Gürcü, Ermeni vs.— ***burjuva*** milliyetçiliğinin yeniden canlanması — bütün bunlar, Rusya'nın bütün bölgelerindeki sosyal-demokrat örgütlerden, ulusal soruna bugüne kadar olduğundan daha fazla dikkat göstermelerini ve —tutarlı enternasyonalizm ve bütün uluslardan proleterlerin birliği ruhuyla— bu sorunun tutarlı marksist çözümünü geliştirmelerini talep etmektedir.

α) Ulusal kültür şiarı doğru değildir ve sadece ulusal sorunun kavranışındaki burjuva dargörüşlülüğü ifade eder. Enternasyonal kültür.

β) Ulusal ayrılığın ebedileştirilmesi ve ince bir milliyetçiliğin uygulanması — ulusların birleşmesi, yakınlaşması ve karışması ve ***başka,*** uluslararası bir kültürün ilkelerinin ifadesi.

γ) Küçük burjuvanın umutsuzluğu (ulusal kavgalara karşı umarsız mücadele) ve radikal-demokratik dönüşümlerden ve sosyalist hareketten duyulan korku — kapitalist devletlerde ulusal barışı ancak radikal-demokratik dönüşümler kurabilir, ve ancak sosyalizm ulusal kavgaya son verebilir.

δ) Eğitimde ulusal küreler[51]

ε) Yahudilik.

1913 yılında yazıldı.

İlk kez 1925'te, Lenin Derlemesi, Cilt III'te yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 213–221, Rusça.

RSDİP MK'nın Parti İşçileriyle 1913 Yaz Konferansı'nın Kararları'ndan [52]

ULUSAL SORUNA İLİŞKİN KARAR

Kara-Yüz milliyetçiliğinin kudurması, liberal burjuvazi içinde milliyetçi eğilimlerin artması ve ezilen milliyetlerin üst tabakaları içinde milliyetçi eğilimlerin güçlenmesi, şu anda ulusal soruna önemli bir yer ayırmaktadır.

Sosyal-demokrasi içindeki durum (Kafkas sosyal-demokratlarının, "Bund"un ve Tasfiyecilerin Parti programını[53] lağvetme vs. çabaları), Parti'yi, bu soruna daha da büyük dikkat göstermeye zorluyor.

RSDİP programına dayanarak Konferans —ulusal sorunda sosyal-demokrat ajitasyonun doğru şekillenmesi yararına— şu yönergeleri ileri sürer:

1— Sömürü, zenginleşme ve herkesin herkese karşı mücadelesi üzerine kurulu kapitalist toplumda ulusal barış mümkün olduğu ölçüde, ona ancak, mecburi bir resmi dil saptanmadığında, halka ülkedeki tüm dillerde ders veren okullar açıldığında ve anayasaya bir ulusun ne türden olursa olsun tüm ayrıcalıklarını ve bir ulusal azınlığın haklarının her türlü ihlalini geçersiz ilan eden bir temel yasa konduğunda tüm ulusların ve dillerin tam hak eşitliğini garanti eden tutarlı, sonuna ka-

dar demokratik, cumhuriyetçi bir devlet düzeninde ulaşılabilir. Burada kendi kendini yöneten ve özerk bölgelerin sınırlarının bizzat yerel nüfus tarafından, ekonomik koşullar ve yaşam koşulları, nüfusun ulusal bileşimi vs. göz önünde bulundurularak saptandığı, bölgelere verilecek cömertçe bir özerklik ve tamamen demokratik bir yerel öz yönetim özellikle gereklidir.

2— Bir devletin sınırları içindeki eğitim işlerinin milliyetlere göre bölünmesi, genelde demokrasi, özelde ise proletaryanın sınıf mücadelesinin çıkarları açısından kesinlikle zararlıdır. Rusya'da bütün Yahudi burjuva partileri ve çeşitli ulusların küçük-burjuva, oportünist unsurları tarafından benimsenen sözümona "ulusal-kültürel" özerklik ya da "ulusal gelişme özgürlüğünü garanti eden kurumların yaratılması" planı tam da böyle bir bölünmeden ibarettir.

3— İşçi sınıfının çıkarları, bir devletin tüm milliyetlerinden işçilerin, yekpare proleter —siyasi, sendikal, kooperatifsel, kültürel vs.— örgütlerde kaynaşmasını gerektirir. Ancak çeşitli milliyetlerden işçilerin yekpare örgütlerde böyle kaynaşması, proletaryaya, uluslararası sermayeye karşı ve gericiliğe karşı, hakeza anti-proleter çabalarını genellikle "ulusal kültür" bayrağı altında kabul ettiren tüm ulusların çiftlik sahiplerinin, papazlarının ve burjuva milliyetçilerinin ajitasyonuna ve çabalarına karşı da muzaffer bir mücadele yürütme olanağı verir. Tüm dünyayı kapsayan işçi hareketi proletaryanın uluslararası kültürünü yaratmakta ve her geçen gün daha da geliştirmektedir.

4— Çarlık monarşisi tarafından ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrılma ve bağımsız bir devlet kurma hakkını, Sosyal-Demokrat Parti mutlaka savunmak zorundadır. Gerek genelde uluslararası demokrasinin temel ilkeleri, gerekse de özelde Rusya nüfusunun çoğunluğuna, Avrupa ve Asya'daki komşu devletlerle karşılaştırıldığında en gerici ve en barbar devlet sistemini temsil eden Çarlık monarşisinin uyguladığı eşi görülmedik milli zulüm bunu gerektirmektedir. Ayrıca, ulusal kurtuluş hareketlerinin bir dizi kanlı bastırılışı geleneğiyle desteklenen ve sadece Çarlık monarşisi ve tüm gerici par-

tiler tarafından değil, özellikle de karşı-devrim döneminde monarşi karşısında uşak ruhlu Büyük Rus burjuva liberalizmi tarafından da büyütülüp beslenen Büyük Rus Kara-Yüz milliyetçiliğinin kökü kazınmadıkça demokratik bir devlet kurabilecek durumda olmayan Büyük Rus halkının kendi özgürlük davası da bunu gerektirmektedir.

5— Ulusların kendi kaderini tayin (yani ayrılma sorununun çözümünün devletin anayasası tarafından tamamen özgür ve demokratik tarzda garanti edilmesi) hakkı sorununu, şu ya da bu ulusun ayrılmasının amaca uygun olup olmadığı sorunuyla karıştırılması caiz değildir. Sosyal-Demokrat Parti bu sorunu tek tek her durumda, tamamen bağımsız olarak, tüm toplumsal gelişmenin çıkarları ve proletaryanın sosyalizm uğruna sınıf mücadelesinin çıkarları bakış açısından kararlaştırmak zorundadır.

Sosyal-demokrasi burada, ezilen ulusların çiftlik sahiplerinin, papazlarının ve burjuvazisinin, kendileri işçi sınıfının arkasında egemen ulusun çiftlik sahipleri ve burjuvazisiyle tüm uluslardan emekçi kitlelerin aleyhine anlaşmalar yaparlarken, işçilerin birliğini bozma ve onları aptallaştırma yönündeki çabalarını sık sık milliyetçi şiarlarla gizlediklerini gözönünde bulundurmalıdır.

Konferans, ulusal program sorununu Parti kongresinin gündemine koyar. MK'yı, Parti basınını ve yerel örgütleri, ulusal sorunu mümkün olduğunca ayrıntılı biçimde (broşürlerle, tartışmalarla vs.) ele almaya çağırır.

Eylül 1913'te yazıldı.

1913'te, "RSDİP Merkez Komitesi'nin Parti İşçileriyle 1913 Yaz Konferansı'nın Bildirisi ve Kararları" broşüründe yayınlandı. MK tarafından basıldı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 384–386, Rusça.

S. G. ŞAUMYAN'A MEKTUP

6.XII.1913

Sevgili dost! 15. XI. tarihli mektubunuza çok sevindim. Benim durumumda birinin, Rusya'dan yoldaşların, özellikle de ciddiyetle düşünen ve ilgili sorunla uğraşanların fikirlerine müthiş değer verdiğini bilmelisiniz. Bu nedenle, çabucak verdiğiniz yanıt beni özellikle memnun etti. Böyle mektuplar alınca, insan kendini daha az soyutlanmış hissediyor. Bu kadar lirik yeter. Meseleye gelelim.

1— Siz Rusya'da resmi bir dilden ***yanasınız***. O "gereklidir; büyük ilerici öneme sahipti ve bundan böyle de olacaktır". Bununla kesinlikle hemfikir değilim. Bu konuda uzunca bir süre önce "Pravda"da[1] yazmıştım, ve şimdiye kadar da beni çürüten olmadı. Gerekçeniz beni kesinlikle ikna etmiyor — tam tersine. ***Rus*** dili yığınla küçük ve geri ulus için ilerici bir öneme sahipti — kuşkusuz. Fakat zorlama olmadan çok daha büyük bir ilerici öneme sahip olabileceğini gerçekten görmüyor musunuz? "Resmi dil", insanları Rus dilinden ***iten*** bir sopaya benzemiyor mu yoksa?? Ulusal sorunda özellikle önemli olan bu psikolojik yanı, en küçük zorlamanın, merkezileştirmenin, büyük devletlerin, yekpare bir dilin tartışma götürmez ilerici önemini kirlettiğini, lekelediğini, mahvettiğini kavramak istememeniz nasıl mümkün olabilir?? Ama psikolojiden ***daha da*** önemlisi ekonomidir: Rusya'da

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt s. 136–139. —**Red.***

artık, Rus dilini bir zorunluluk kılan ***kapitalist*** bir ekonomi mevcuttur. Ve siz ekonominin gücüne inanmıyor ve ekonomiyi polis güruhunun koltuk değnekleriyle desteklemek "istiyorsunuz", öyle mi?? Bununla ekonomiyi çarpıttığınızı, onu frenlediğinizi gerçekten görmüyor musunuz?? İğrenç polis ekonomisinin yok olması, Rus dilini korumak ve yaygınlaştırmak için gönüllü birlikleri ona (bine) katlamayacak mıdır?? Hayır, sizinle kesinlikle hemfikir değilim ve sizi Prusya kraliyet sosyalizmiyle suçluyorum[1]!!

2— Siz özerkliğe ***karşısınız. Sadece*** bölgelerin öz yönetiminden yanasınız. Bununla hiç hemfikir değilim. Engels'in, merkeziyetçiliğin yerel "özgürlükleri"[54] kesinlikle dışlamadığı yönündeki açıklamasını düşününüz. Neden Polonya için özerklik de, Kafkasya, Güney, Ural için değil?? Özerkliğin ***sınırları*** merkezi parlamento tarafından çizilecektir! Biz kesinlikle demokratik merkeziyetçilikten yanayız. ***Federasyona*** karşıyız. Biz Jakobenlerden yanayız ve Jirondenlere karşıyız. Fakat özerklikten korkmak — Rusya'da... rica ediyorum, bu gülünçtür! Gericidir. Özerkliğin zararlı ***olabileceği*** bir örnek bulun bana, bir örnek uydurun! Bulamazsınız. Daryürekli: sadece özyönetim yorumu ise Rusya'da (ve Prusya'da) sadece iğrenç polis rejiminin işine yarar.

3— "Kendi kaderini tayin hakkı sadece ayrılma hakkı anlamına gelmez. O, federatif bağlanma hakkı, özerklik hakkı anlamına da gelir", diye yazıyorsunuz. Kesinlikle hemfikir değilim. O, ***federasyon*** hakkı anlamına ***gelmez***. Federasyon, eşit olanların bir ittifakıdır, ***genel*** muvafakatı gerektiren bir ittifaktır. Nasıl olur da, ***bir*** tarafın, diğer tarafın onunla ***muvafakatı*** üzerine hakkı olabilir? Bu saçma. Biz ilke olarak federasyona karşıyız; federasyon ekonomik birliği zayıflatır, yekpare bir devlet için uygunsuz bir tiptir. Ayrılmak mı istiyorsun? Eğer ekonomik bağlantıyı koparabilirsen, ya da daha doğrusu: eğer "ortak yaşam"ın boyunduruğu ve sürtüşmeleri, ekonomik bağlantıyı ***bozacak*** ve mahvedecek derecedeyse, cehennem ol git. Ayrılmak iste-

---

1 "Prusya kraliyet sosyalizmi" Lenin'de Almanca. ***—Alm. Red.***

miyor musun? O zaman, lütfen, ***benim*** yerime karar verme, federasyon ***"hakkı"na*** sahip olduğunu sanma.[55]

"Özerklik hakkı"?? Yine yanlış. Biz tüm parçalar için ***özerklikten yanayız***, ayrılma ***hakkından*** yanayız (herkesin ***ayrılmasından yana*** değil!). Özerklik, demokratik bir devletin inşası için ***bizim*** planımızdır. Ayrılma kesinlikle bizim planımız değildir. Biz kesinlikle ayrılma için ajitasyon yürütmeyiz. Genelde biz ayrılmaya karşıyız. Fakat ulusal ortak yaşam meselesini, bazen özgürce ayrılmanın ardından beraberliğin daha da büyük olacak kadar bozmuş olan koyu gerici Büyük Rus milliyetçiliği karşısında ayrılma ***hakkından*** yanayız !!

Kendi kaderini tayin hakkı, genel merkeziyetçilik öncüllerimizden bir ***istisnadır***. Koyu gerici Büyük Rus milliyetçiliği göz önüne alındığında bu istisna mutlak zorunludur, ve bu istisnadan en ufak bir vazgeçiş (Rosa Luxemburg'taki gibi) oportünizmdir, koyu gerici Büyük Rus milliyetçiliği yararına budalaca bir oyundur. Ancak bu istisna genişletilmiş anlamda yorumlanmamalıdır. Burada sözkonusu olan ve olması gereken şey ***ayrılma hakkından*** başka bir şey değildir, kesinlikle değildir.

Bu konuda "Prosveşçeniye" dergisinde yazıyorum.[56] Bana mutlaka daha ayrıntılı biçimde yazın; bu makaleyi bitirdiğimde (üç sayıda yayınlanacak), başka bir şey daha yollayacağım. Kararı esas olarak ben geçirttim. Yazın ulusal sorun[57] üzerine konferanslar verdim ve bu konuyu biraz inceledim. Bu nedenle "ısrarlı olmaya" niyetliyim; ama elbette: bu sorunu daha çok ve daha uzun incelemiş olan yoldaşların sözünü dinlerim[1].

4— Programın "değiştirilmesine" karşı, bir "ulusal program"a karşı?? Bu konuda da hemfikir değilim. ***Sözcüklerden*** korkuyorsunuz. Korkmak için hiçbir neden yok. O (program) zaten ***herkes*** tarafından ***gizlice***, alçakça, en kötü anlamda değiştiriliyor. Buna karşılık biz onu

---

*1 "sözünü dinlerim" Lenin'de Almanca. —**Red.***

onun ruhu doğrultusunda, ***tutarlı***-demokratik ruh, Marksist (anti-Avusturya) ruh doğrultusunda yorumluyor, kesinleştiriyor, geliştiriyor, sağlamlaştırıyoruz. Bunu yapmak ***gerekliydi***. Gelsin o oportünist alçaklar (Bundçular, Tasfiyeciler, halkçılar) da, kararımızda değinilen ve karara bağlanan sorunlarımıza aynı şekilde ***eksiksiz*** ve aynı şekilde ***ayrıntılı kendi*** yanıtlarını versinler! İsterlerse denesinler! Hayır, oportünistlerin karşısında "sırtı yere gelen" biz değiliz, bilakis ***tüm*** noktalarda onları ***yendik***.

Ulusal sorun üzerine popüler bir broşür çok gerekli. Siz yazın. Yanıtınızı bekliyorum. Sıkıca sıkıyorum elinizi.

Sizin ***V. İ.*** Tüm arkadaşlara selamlar.

23 Kasım (6 Aralık) 1913'te yazıldı.

İlk kez 2 (15) Mart 1918'de
"Bakinski Raboçi" (Bakûlu İşçi)
No. 48'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 452–454, Rusça

"ULUSAL-KÜLTÜREL" ÖZERKLİK ÜZERİNE

Sözümona "ulusal-kültürel" özerklik planının veya programının özü (başka bir deyişle: "ulusal gelişme özgürlüğünü garantileyen kurumların kurulması") ***eğitimin milliyetlere göre ayrılmasından*** ibarettir.

Açık ya da gizli çeşitli milliyetçiler (bunlar arasında Bundçular da) bunu ne kadar çok karartmaya gayret ettikleri ölçüde, meselenin bu özü o kadar ısrarla vurgulanmalıdır.

Her ulus, ona mensup olan herhangi bir kişinin nerede yaşadığından bağımsız olarak (topraktan bağımsız olarak: "exteritoryal" özerklik tanımı buradan geliyor), ulusal-kültürel meselelerin onun uhdesinde olduğu, yekpare, devlet tarafından tanınan bir birlik oluşturur. Bu meselelerin en önemlisi eğitimdir. Her vatandaşın herhangi bir ulusal birliğe, ikamet yerinden bağımsız olarak gönüllü kaydı yoluyla bir ulusa aidiyetinin belirlenmesi, eğitimin milliyetlere göre bölünmesinin mutlak tamlığını ve mutlak tutarlılığını garantiler.

Böyle bir bölünmenin, genelde demokrasi ve özelde proleter sınıf mücadelesinin çıkarları bakış açısından caiz olup olmadığı sorusu ortaya çıkıyor.

Bu soruya yalpalamadan: kesinlikle gayricaizdir yanıtını vermek için "ulusal-kültürel özerklik" programının özünü net bir biçimde düşünmek yeterlidir.

Bir devlette çeşitli uluslar yaşadığı sürece, onlar ekonomik ve hukuki karakterli milyonlarca ve milyarlarca bağla ve tüm yaşam tarzıyla birbirleriyle bağlıdır. Eğitim nasıl bu bağın dışına çıkarılabilir? Bu saçmalığının klasik Bundçu formülasyonun somut vurgulanışında ifade edildiği gibi, eğitim de devletin "yetkisi"nden "alınabilir" mi? Eğer ekonomi, bir devlette yaşayan ulusları birbirine bağlıyorsa, onları "kültürel" ve özellikle eğitim sorunlarında kesin olarak birbirinden ayırma girişimi anlamsız ve gericidir. Tam tersine, yaşamda hayata geçirilecek olanın okulda hazırlanabilmesi için, okul sorununda ulusların birliği amaçlanmalıdır. Şu anda ulusların hak eşitsizliğini ve gelişme düzeylerinin eşitsizliğini görüyoruz; bu koşullar altında okul işlerinin milliyetlere göre ayrılması, daha geri uluslar için ***fiilen*** kaçınılmaz olarak bir ***kötüleşme*** anlamına gelecektir. Birleşik Devletler'in güneyindeki eski köleci eyaletlerde zenci çocukları bugün hâlâ özel okullara yerleştirilirken, kuzeyde Beyazlar ve Zenciler birlikte öğrenmektedir. Rusya'da yakınlarda "Yahudi okullarının ulusallaştırılması", yani Yahudi çocukların diğer milliyetlerin çocuklarından özel okullarda soyutlanması projesi ortaya çıktı. Bu projenin en gerici Purişkeviç çevrelerinden kaynaklandığını eklemeye gerek yok.

Hem demokrat olup hem de aynı zamanda okul işlerinin milliyetlere göre ayrılması ilkesi savunulamaz. Dikkkat edilsin: Sorunu şimdilik genel-demokratik, yani burjuva-demokratik bakış açısından ele alıyoruz.

Proleter sınıf mücadelesinin bakış açısından, okul işlerinin milliyetlere göre ayrılmasına, kıyaslanamayacak kadar daha kesin bir şekilde karşı çıkmak gerekir. Bir devletin tüm uluslarından kapitalistlerin, her milliyetten işçilere ***karşı***, anonim şirketlerde, kartellerde, tröstlerde, sanayi birliklerinde vs. en sıkı ve ayrılmaz biçimde birleştiklerini kim bilmez? Büyük tesislerden, maden ocaklarından ve fabrikalardan

ticari firmalara ve kapitalist tarım işletmelerine kadar ***herhangi bir*** kapitalist işletmede ***daima*** ve istisnasız işçilerin, sapa, barışçıl ve uyuşuk köydekinden daha renkli bir ulusal bileşimini gördüğümüzü kim bilmez?

Kentte yaşayan, gelişmiş kapitalizmi en iyi biçimde tanıyan ve sınıf mücadelesi psikolojisini en derinden, tüm yaşamıyla ve belki de daha ana sütüyle içselleştirmiş olan bir işçi, elinde olmadan ve mutlaka, okul işlerinin milliyetlere göre ayrılmasının sadece ***zararlı*** değil, aynı zamanda kapitalistlerin doğrudan alçakça ve dolandırıcı bir girişimi olduğunu görmek zorundadır. İşçiler, böyle bir düşüncenin propagandasıyla ve dahası, ilkokulların milliyetlere göre ayrılmasıyla parçalanabilir, birbirinden ayrılabilir ve güçsüzleştirilebilirken, çocukları zengin özel okullarda ve özel olarak istihdam edilen öğretmenlerle en iyi şekilde bakılan kapitalistler asla herhangibir "ulusal-kültürel özerklik" tarafından parçalanma veya zayıflatılma tehdidi altında değildir.

Gerçekte "ulusal-kültürel özerklik", yani okul işlerinin mutlak saf ve tutarlı şekilde milliyetlere göre ayrılması kapitalistler tarafından değil (onlar ***şimdilik***, işçileri parçalamak için, biraz daha kaba araçlar kullanıyorlar), bilakis Avusturya'nın oportünist küçük-burjuva entelektüelleri tarafından uydurulmuştur. Batı Avrupa'nın, renkli ulusal bileşime sahip hiçbir demokratik devletinde, bu dahiyane-küçük-burjuva ve dahiyane-milliyetçi düşüncenin ***izine dahi*** rastlanmaz. Sadece Avrupa'nın doğusunda, ***her türlü*** sosyal ve politik yaşamın, dil sorunları nedeniyle sefil-darkafalı didişmeyle (hatta daha da kötüsü: kavgalarla) engellendiği geri, feodal, dinci, bürokratik Avusturya'da çaresiz küçük-burjuvanın bu düşüncesi ortaya çıkabilirdi. Kediyle köpek barıştırılamıyorsa, o zaman en azından okul işleri alanında tüm uluslar tamamen ve mutlak bir tutarlılıkla "ulusal küryeler"de birbirinden ayrılmalıdır! — işte budala "ulusal-kültürel özerkliği" doğuran psikoloji budur. Enternasyonalizminin bilincinde olan ve buna değer veren proletarya, ince milliyetçiliğin bu budalalağına asla kanmayacaktır.

Rusya'da ***sadece*** Yahudilerin ***tüm*** burjuva partilerinin, ayrıca

(1907 yılında) çeşitli ulusların[58] ***küçük-burjuva***, sol halkçı partilerinin konferansının ve son olarak ***sahte Marksist*** grupların küçük-burjuva, oportünist unsurlarının, yani Bundçuların ve Tasfiyecilerin (bunların bunu açıkça ve doğrudan, kararlılıkla yapmaya bile cesaretleri yoktu) "ulusal-kültürel özerkliği" kabul etmiş olmaları bir tesadüf değildir. Devlet Duması kürsüsünden ***sadece,*** milliyetçilik illetine yakalanmış yarı-Tasfiyeci Çenkeli ve küçük-burjuva Kerenski'nin "ulusal-kültürel özerklik"ten söz etmiş olmaları bir tesadüf değildir.

Aslında Tasfiyecilerle Bundçuların bu sorunda Avusturya'ya nasıl dayandıklarını okumak çok komik. Birincisi, bütün karışık uluslu ülkelerden neden en gerisi ***örnek*** olarak alınıyor? Neden en ileri ülke alınmıyor? Bu, anayasa için örneklerini, ileri ülkelerde, Fransa, İsviçre ve Amerika'da değil de her şeyden önce geri devletlerde, Prusya ve Avusturya'da arayan kötü Rus liberallerinin, yani Kadetlerin alışkanlıklarına benzer bir tarzdır!

İkincisi, milliyetçi Rus küçük-burjuvaları, yani Bundçular, Tasfiyeciler, sol halkçılar vs., ***özellikle*** seçtikleri Avusturya örneğini bir de kendileri kötüleştiriyorlar. Bizde en çok ve öncelikle tam da Bundçular (ve Bundçuların —her zaman bilinçli olarak değil— yedeğinde gittikleri ***tüm*** Yahudi burjuva partileri) propaganda ve ajitasyonlarında "ulusal-kültürel özerklik" planını kullanıyorlar. Oysa "ulusal-kültürel özerklik" düşüncesinin anavatanı Avusturya'da, bu düşüncenin asli sahibi Otto Bauer, kitabının özel bir bölümünü, bu "ulusal-kültürel özerklik" düşüncesini Yahudilere uygulamanın ***olanaksız*** olduğunu kanıtlamaya ayırmıştır!

Otto Bauer'in ***tek*** exteritoryal (oturduğu kendine ait bir bölgesi olmayan) ulusu, ulusların exteritoryal özerkliği planından dışlamış olması, onun ne kadar tutarsız olduğunu ve kendi düşüncesine ne kadar az inadığını uzun konuşmalardan daha iyi kanıtlamaktadır.

Bu, Bundçuların nasıl Avrupanın ***demode*** planlarını benimseyip, onun hatalarını ona katladıklarını ve bu hataları "daha da geliştirerek" saçmalığa vardırdıklarını göstermektedir.

Çünkü, üçüncüsü, Avusturyalı sosyal-demokratlar Brünn Parti Kongresi'nde (1899) kendilerine sunulmuş olan "ulusal-kültürel özerklik" programını ***reddetmişlerdir***. Sadece, devletin ulusal olarak sınırları çekilmiş tüm ***bölgelerinin*** bir birliği biçiminde bir uzlaşmayı kabul etmişlerdir. Bu uzlaşmada ***ne*** exteritoryalite, ***ne de*** okul işlerinin milliyetlere göre ayrılması vardır. Bu uzlaşma projesine göre, (kapitalist anlamda) en gelişmiş yerleşimler, kentler, fabrikalar, maden ocakları, büyük mülkler vs. okul işlerini milliyetlere göre ***parçalamaz.***

Rus işçi sınıfı gerici, zararlı, küçük-burjuva, milliyetçi "ulusal-kültürel özerklik" düşüncesine karşı mücadele etmiştir ve edecektir.

"Sa Pravdu"[59] *No. 46,*
28 Kasım 1913.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 455–458, Rusça.

RSDİP'İN ULUSAL PROGRAMI ÜZERİNE

MK'nın danışma konferansı "Bildiri"de yayınlanmış olan ulusal sorun üzerine kararı[1] kabul etti ve ulusal program sorununu parti kongresinin gündemine koydu.

Ulusal sorunun şu anda, gerek karşı-devrimin tüm politikasında ve burjuvazinin sınıf bilincinde, gerekse de Rusya'nın proleter sosyal-demokrat partisinde neden ve nasıl önplana çıktığı, bizzat kararda ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Durum çok açık olduğu için, sanırım buna değinmeye gerek yok. Teorik Marksist literatürde bu durum ve sosyal-demokrasinin ulusal programının temelleri son dönemde zaten aydınlatıldı (burada ilk planda Stalin'in makalesini vurgulamak gerekir[60]). Bu yüzden bu makalede sorunun salt Parti'yi ilgilendiren yanını ortaya koymakla ve Stolipin ve Maklakov'ların boyunduruğuyla baskı altında tutulan legal basının söyleyemeyeceği şeyleri tartışmakla yetinmeyi uygun buluyoruz.

Rusya'da sosyal-demokrasi, gelişmesinde tümüyle ve bütünüyle, daha eski ülkelerin, yani Avrupa'nın deneyimlerine ve bu deneyimlerin teorik çökeltisine, yani Marksizme dayanmaktadır. Ülkemizin özgünlüğü ve sosyal-demokrasinin ülkemizde ortaya çıktığı tarihsel anın

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 113–115* —**Red.**

özgünlüğü, birincisi, bizde —Avrupa'dan farklı olarak— sosyal-demokrasinin oluşumunun burjuva devriminden ***önce*** başlaması ve burjuva devrimi ***sırasında*** sürmesinden ibarettir. İkincisi, bizde proleter demokrasinin genel burjuva ve küçük-burjuva demokrasisinden ayrılması için kaçınılmaz mücadele —aslında bütün ülkelerin geçmiş oldukları aynı mücadele—, Maksizmin Batı'da ve bizde tam teorik zaferi koşulları altında cereyan etmektedir. O nedenle bu mücadele, biçimi itibariyle Marksizm için bir mücadele olmaktan çok, kendilerini "neredeyse Marksist" lafızlarla kamufle eden küçük-burjuva teorilerden yana veya onlara karşı bir mücadeledir.

"Ekonomizm" (1895–1901) ve "Legal Marksizm" (1895–1901, 1902) döneminden beri bu böyledir. Sadece tarihi doğrulardan korkan kişiler, bu akımların Menşevizmle (1903–1907) ve Tasfiyecilikle (1908'den 1913'e dek) sıkı, doğrudan bağını ve akrabalığını unutabilirler.

1901–1903 yıllarında Rusya işçi hareketinin teori ve pratiğinde Marksizmi ilk ve esas olarak temellendirmekle eşzamanlı olarak RSDİP'in programını hazırlayan ve kesin olarak ortaya çıkaran eski "Iskra", diğer sorunlarda olduğu gibi ulusal sorunda da küçük-burjuva oportünizmine karşı mücadele etti. Bu [küçük-burjuva oportünizmi –ÇN] ifadesini ilk planda "Bund"un milliyetçi çabalarında ve yalpalamalarında bulmaktaydı. Eski "Iskra" "Bund"un milliyetçiliğine karşı inatçı bir mücadele yürüttü, bu mücadeleyi unutmak, tüm belleğini yitirmek ve kendini Rusya'nın tüm sosyal-demokrat işçi hareketinin tarihsel ve düşünsel temelinden koparmak demektir.

Öte yandan RSDİP programının Ağustos 1903'teki İkinci Parti Kongresi'nde kesin onayı sırasında, oturumlarına neredeyse tüm kongrenin katıldığı ***Program Komisyonu'nda*** cereyan ettiği için Kongre tutanaklarına geçmemiş olan bir mücadele oldu; bazı Polonyalı sosyaldemokratların, "ulusların kendi kaderini tayin hakkı"nı tartışmalı hale getirme, yani bambaşka bir yönden oportünizme ve milliyetçiliğe kayma yönündeki kaba girişimine karşı bir mücadele oldu.

Ve bugün, on yıl sonra, mücadele aynı iki ana ***doğrultuda*** yürüyor, bu ise, bu mücadelenin, Rusya'da ulusal sorunun tüm objektif koşullarıyla nasıl sıkı bir bağ içinde bulunduğunu kanıtlıyor.

Avusturya'da Brünn Parti Kongresi'nde (1899) (Kristan, Ellenbogen vs. tarafından savunulan ve Güney Slavlarının tasarısında ifadesini bulan) "ulusal-kültürel özerklik" programı ***reddedildi. Teritoryal*** ulusal özerklik kabul edildi ve sadece tüm ulusal bölgelerin bir birliğinin kesin gerekliliği için sosyal-demokrasinin propagandası "ulusal-kültürel özerklik" düşüncesine bir ***tavizdir***. Bu düşüncenin Yahudiliğe uygulanamayacağını, bu uğursuz düşüncenin baş teorisyenleri özellikle vurgulamışlardır.

Rusya'da, —***her zaman olduğu gibi***—, bu küçük oportünist hatayı bir oportünist politika sistemi haline getirmeyi görev edinen kişiler çıktı. Almanya'daki Bernstein nasıl Rusya'da sağcı Kadetleri —Struve, Bulgakov, Tugan ve şürekâsı— ortaya çıkardıysa, (aşırı ihtiyatlı Kautsky'nin yargısına göre!) Otto Bauer tarafından "enternasyonal momentin ihmali" de Rusya'da "ulusal-kültürel özerkliğin" ***tüm*** Yahudi burjuva partileri tarafından ve bir dizi küçük-burjuva akım tarafından ("Bund" ve 1907 yılında ulusal sosyal-devrimci partilerin ***konferansı***) ***eksiksiz*** kabulüne ***yol açtı***. Geri kalmış Rusya, Batı Avrupa oportünizminin mikroplarının bizim işlenmemiş toprağımızda nasıl ***salgın hastalıklara*** yol açtığına deyim yerindeyse bir örnektir.

Bizde seve seve, Avrupa'da Bernstein'a "tolere edildiği"ne dikkat çekilir, fakat "kutsal" Rusya anacık dışında dünyanın hiçbir yerinde Bernsteincılığın bir Struvizme yol açtığını ve "Bauerciliğin" Yahudi burjuvazisinin ince milliyetçiliğinin sosyal-demokratlar tarafından haklı gösterilmesine yol açtığını eklemek unutulur.

"Ulusal-kültürel özerklik" en ince ve bu yüzden de en zararlı milliyetçilik demektir, işçilerin ulusal kültür şiarıyla demoralize edilmesi demektir, okul işlerinin son derece zararlı ve hatta anti-demokratik biçimde milliyetlere göre ayrılması demektir. Kısacası, bu program pro-

letaryanın enternasyonalizmine kesinlikle aykırıdır ve sadece milliyetçi darkafalıların ideallerine uyar.

Fakat Marksistlerin, eğer demokrasiye ve proletaryaya ihanet etmek istemiyorlarsa, ulusal sorunda özel ***bir*** talebi savunmaları gereken ***bir durum*** vardır: ulusların kendi kaderlerini tayin (RSDİP programı § 9), yani siyasi ayrılma ***hakkı***. Konferansın kararında bu talep o kadar ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve gerekçelendirilmiştir ki, hiçbir yanlış anlama olamaz.

Bu yüzden sadece, bu programa karşı öne sürülen şaşırtıcı bir cehaleti açığa vuran o oportünist itirazları kısaca karakterize etmek istiyoruz. Burada belirtelim ki, programın var olduğu ***10 yıl içinde*** RSDİP'in ***hiçbir bölümü***, hiçbir ulusal örgüt, hiçbir bölge konferansı, hiçbir yerel komite ve bir kongre veya konferansın hiçbir delegesi, 9. paragrafın değiştirilmesi veya kaldırılması sorununu ortaya atmaya kalkmamıştır!!

Buna dikkat edilmelidir. Bu bize, bu maddeye karşı itirazların bir nebze dahi ciddiyet ve Partili tavır içerip içermediğini hemen gösterir.

İşte size Tasfiyeci gazeteden Bay Semkovski. Partiyi tasfiye etmiş bir insanın fütursuzluğuyla açıklıyor: "Kimi mülahazalar nedeniyle, Rosa Luxemburg'un 9. maddeyi programdan tamamen çıkarma önerisinden yana değiliz." ("Novaya Raboçaya Gazeta"[61], No. 71.)

Mülahazaların ne olduğu sır! Programımızın tarihine ilişkin böyle bir cehalet sözkonusuyken "sır küpü"nü oynamamak mümkün mü? Emsalsiz fütursuzluğuyla aynı Bay Semkovski (herhangi bir parti ve herhangi bir programın burada ne önemi vardır ki) Finlandiya için bir istisna yaptığında, "sır küpü"nü oynamaması mümkün mü?

> "Eğer Polonya proletaryası ***bir*** devlet çerçevesi içinde tüm Rus proletaryasıyla birlikte ortaklaşa mücadele etmek niyetinde olsaydı, buna karşılık Polonya toplumunun gerici sınıfları Polonyayı Rusya'dan ayırmak isteselerdi ve bunun için bir referandumda (genel halk oylaması) oyların çoğunu alsalardı ne olurdu: Merkezi parlamentodaki biz Rus sosyal-demokratlarının, Polonyalı yoldaşlarımızla birlikte

ayrılmaya ***karşı*** mı, yoksa 'kendi kaderini tayin hakkı'nı ihlal etmemek için, ayrılmaktan ***yana*** mı oy kullanmamız gerekirdi?"

Böyle bir saflığa, böyle umutsuzca bir karışıklığa delalet eden sorular sorulduğunda gerçekten de ne yapmak gerek?

Kendi kaderini tayin ***hakkı***, sayın Bay Tasfiyeci, sorunun merkezi bir parlamento tarafından ***değil***, ***ayrılmakta olan azınlığın*** bir parlamentosu, meclisi, referandumu tarafından kararlaştırılması demektir. Norveç (1905) İsveç'ten ayrılırken, buna ***tek başına*** (İsveç'in yarı büyüklüğünde olan) Norveç karar vermiştir.

Bay Semskovski'nin herşeyi umarsızca birbirine karıştırdığını bir çocuk bile anlar.

"Kendi kaderini tayin hakkı", sadece genelde demokrasinin olduğu değil, aynı zamanda özelde ayrılma sorununun ***gayri-demokratik*** kararlaştırılmasının ***olamayacağı türden*** bir demokratik sistem demektir. Genel alındığında, demokrasi, militan ve ezen bir milliyetçilikle bağdaşır. Proletarya, bir ulusun bir devletin sınırları içinde zorla tutulmasını ***dışlayan*** bir demokrasi talep ediyor. Bu yüzden, "kendi kaderini tayin hakkını ihlal etmemek için", açıkgöz Bay Semkovski'nin zannettiği gibi, "ayrılmaktan yana oy kullanmakla" ***değil***, bu sorunda kararı, ayrılacak bölgenin ***kendisine*** bırakmakla yükümlüyüz.

Bay Semkovski'nin zihinsel yetenekleriyle bile, "boşanma ***hakkı***"nın, boşanmadan yana ***oy kullanmayı*** gerektirmediğini anlamanın zor olmaması gerektiği sanılırdı! Ama gel gör ki, mantığın temel kavramlarını unutmak 9. maddenin eleştirmenlerinin kaderidir.

Norveç İsveç'ten ayrıldığında İsveç proletaryası, milliyetçi küçük-burjuvazinin peşinden gitmek istemiyorduysa, İsveç'in papazları ve çiftlik sahipleri tarafından amaçlanan Norveç'in zorla ilhakına karşı ***oy kullanmak*** ve ajitasyon yürütmekle ***yükümlüydü***. Bu açıktır ve anlaması güç değildir. İsveç'in milliyetçi demokrasisi, kendi kaderini tayin ***hakkı*** ilkesinin, ***egemen, ezen*** ulusların proletaryasından talep ettiği gibi bir ajitasyondan vazgeçebilirdi.

"Gericiler çoğunluğa sahip olsaydı, ne olurdu", diye soruyor Bay Semkovski. Lise 3. sınıf öğrencilerine yakışır bir soru. Ve demokratik bir oylama gericilere çoğunluğu sağlasa ***Rus*** anayasasına ne olurdu? Bay Semkovski lüzumsuz, önemsiz, uygunsuz bir soru soruyor — yedi deli,. yetmiş bilgenin yanıtlayabileceğinden daha çok soru sorabilir denen cinsten bir soru.

Demokratik bir oylamada gericiler çoğunluğu oluşturursa, sadece bir tek şey olur ve olabilir: ya gericilerin kararı hayata geçirilir ve onun zararlı sonuçları kitleleri azçok hızlı bir biçimde, gericilere karşı demokrasinin safına iter; ya da demokrasiyle gericiler arasındaki çatışma, (Semkovskilerin bile muhtemelen duyduğu gibi) demokrasi altında da mümkün olan bir içsavaş veya başka bir savaşla karara bağlanır.

Kendi kaderini tayin hakkının tanınması, "en kötü burjuva milliyetçiliğine" "yardım etmek" demektir diye temin ediyor Bay Semskovki. Bu çocukça bir saçmalıktır, çünkü bu ***hakkın*** tanınması, kesinlikle, ne ayrılmaya ***karşı*** propaganda ve ajitasyonu dışlar, ne de burjuva milliyetçiliğinin teşhirini. Buna karşılık, ayrılma ***hakkının*** yadsınmasının, ***en kötü, koyu gerici Büyük Rus*** milliyetçiliğine "yardım etmek" anlamına geldiği hiç tartışma götürmez!

Rosa Luxemburg'un, uzun süre önce gerek Alman gerekse de Rus (Ağustos 1903) sosyal-demokrasisi içinde kendisiyle alay edilmesine yol açan gülünç hatasının özü de bundan ibarettir: ezilen ulusların burjuva milliyetçiliğine yardım etmekte duyulan korkuyla, ***ezen*** ulusun sadece burjuva değil, aynı zamanda en koyu gerici milliyetçiliğine bile yardım etmek.

Eğer Bay Semkovski Parti tarihinin ve Parti programının meselelerinde bu kadar ilgisiz olmasaydı, ***11 yıl önce*** "Zarya"da[62] (1903 yılında program haline gelen) RSDİP'in program taslağını savunurken, kendi kaderini tayin hakkını ***özellikle*** vurgulayan (s. 38) ve bu konuda şunları yazan Plehanov'u çürütmeyi görev bilirdi:

> "Burjuva demokratları için teoride bile bağlayıcı olmayan bu talep biz sosyal-demokratlar için bağlayıcıdır. Onu gözardı etseydik, ya da

> Büyük Rus ulusundan çağdaşlarımızın ulusal önyargılarını incitme korkusuyla bu talebi yükseltmeye karar veremeseydik, o zaman uluslararası sosyal-demokrasinin mücadele çağrısı: 'Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşiniz!', dudaklarımızda alçakça bir yalan haline gelirdi."

Plehanov daha "Zarya"da, Konferans kararında ayrıntılı olarak ortaya konmuş olan ana argümanı sunuyor — Bay Semkovskilerin 11 yıl dikkate almaya tenezzül etmedikleri bir argüman. Rusya'da Büyük Rusların oranı yüzde 43'tür, ama Büyük Rus milliyetçiliği nüfusun yüzde 57'si üzerinde egemenlik kurmuştur ve tüm ulusları ezmektedir. Bizde ulusal gericilere artık ulusal liberaller (Struve ve şürekâsı, İlerlemeciler vs.) de katılmışlardır ve ulusal demokratizmin "ilk çiçekleri" açmıştır (Bay Peşehonov'un Ağustos 1906'da, köylülerin milliyetçi önyargıları karşısında dikkat isteyen uyarısı anımsansın).

Rusya'da sadece Tasfiyeciler burjuva-demokratik devrimi tamamlanmış sayıyorlar, ancak dünyanın her yerinde ***böyle*** bir devrime ulusal hareketler eşlik etmiştir ve edecektir. Tam da Rusya'da bir dizi kenar bölgede, komşu devletlerde daha fazla özgürlüğe sahip olan ezilen uluslar var. Çarlık, özgür bir ekonomik gelişmenin önünde ***en büyük*** engeli teşkil ettiği ve var gücüyle Büyük Rus milliyetçiliğini tahrik ettiği için, komşu devletlerden daha gericidir. Elbette Marksistler, ***diğer koşullar aynı kalmak şartıyla***, her zaman büyük devletleri küçüklerine yeğlerler. Fakat Çarlık monarşisi altında koşulların, tüm Avrupa ve çoğu Asya ülkelerindekiyle aynı olduğu düşüncesinin yeşermesine izin vermek bile gülünç ve gerici olurdu.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkının yadsınması bu yüzden günümüz Rusya'sında kuşkusuz oportünizmdir ve bugüne dek herşeye kadir koyu gerici Büyük Rus milliyetçiliğine karşı mücadeleden vazgeçmek anlamına gelir.

"Sosyal-Demokrat"[63] *No. 32,*
15 (28) Aralık 1913.

Eserler, 4. Baskı Cilt 19, s. 488–494, Rusça.

BİR KEZ DAHA OKUL EĞİTİMİNİN MİLLİYETLERE GÖRE AYRILMASI ÜZERİNE

Marksistler, hükümet çevrelerimizin kaba gerici milliyetçiliğinden ve sağ Oktobrist partilerimizden başlayıp ta burjuva ve küçük-burjuva partilerin az çok ince ve gizli milliyetçiliğine kadar tüm varyasyonlarıyla milliyetçiliğe karşı kararlılıkla mücadele ediyorlar.

Gerici ya da Kara-Yüz milliyetçiliği bir ulusun ayrıcalıklarını garanti altına almaya çalışıyor ve tüm diğer ulusları tali, eşit haklara sahip olmayan ve hatta hiçbir hakka sahip olmayan bir konuma mahkûm ediyor. Hiçbir Marksist ve hatta hiçbir demokrat bile bu milliyetçiliğe karşı tamamen düşmanca bir tutum takınmadan edemez.

Ulusların hak eşitliğini sözde tanıyan burjuva ve burjuva-demokratik milliyetçilik, gerçekte (çoğunlukla gizlice ve halkın arkasından) bir ulusun belli ayrıcalıklarını savunur ve daima "kendi" ulusu (yani kendi ulusunun burjuvazisi) için daha büyük avantajlar elde etmeye, ulusları birbirinden ayırmaya ve aralarına sınır çekmeye, ulusal istisnasızlığı teşvik etmeye vs. çabalar. Burjuva milliyetçiliği en çok "ulusal kültür"den konuşup, bir ulusu diğerinden ayıran şeyi vurgulayarak çeşitli ulusların ***işçilerini*** birbirinden ***ayırır*** ve onları "ulusal şiarlar"la aptallaştırır.

Sınıf bilinçli işçiler ***her türlü*** ulusal baskıya ve ***her türlü*** ulusal ayrıcalığa karşı mücadeleyle yetinmezler. En incesi de dahil her milliyetçiliğe karşı mücadele ederler ve gericiliğe karşı ve her türlü burjuva

milliyetçiliğe karşı mücadelede ***tüm*** milliyetlerin işçilerinin sadece birliğini değil, aynı zamanda ***kaynaşmasını*** da savunurlar. Görevimiz ulusları birbirinden ayırmak değil, tüm ulusların işçilerini kaynaştırmaktır. Bayrağımızda "ulusal kültür" değil, tüm ulusları daha üst düzeyde, sosyalist bir birlikte bir araya getiren ve sermayenin uluslararası birliği tarafından daha bugünden hazırlanan ***enternasyonal*** kültür yazılıdır.

Küçük-burjuva, darkafalı milliyetçiliğin etkisi, sözümona "kültür ve halk eğitimi alanında özerklik", yani okul işlerinin (ve genelde ulusal kültür meselesinin) devlet elinden tek tek ulusların eline devrini savunan bazı "hakeza sosyalistler"e de bulaştı. Marksistlerin, ***ulusların arasına sınır çekilmesi*** lehine bu yana ajitasyona karşı, bu ince milliyetçiliğe karşı, ***okul işlerinin milliyetlere göre ayrılmasına*** karşı mücadele etmeleri doğaldır. Bundçularımız ve daha sonra da Tasfiyeciler "ulusal-kültürel özerkliği" Parti programına karşın savunmaya kalktıklarında, sadece Bolşevikler tarafından değil, aynı zamanda Parti'ye sadık Menşevikler (Plehanov) tarafından da mahkûm edildi.

Şimdi Bay An[64] "Novaya Raboçaya Gazeta"da (No. 103) bu kötü işi savunmaya çalışıyor, bu arada da sorunu çarpıtıp bize küfürler yağdırıyor. Küfürleri rahatça bir kenara bırakıyoruz — bu sadece Tasfiyecilerin aczini gösteriyor.

Ders dili olarak anadilin kullanıldığı okullar, diye temin ediyor Bay An, okul işlerinin milliyetlere göre ayrılması işte budur; "Pravda" yandaşları Rus olmayanların elinden ulusal okullarını gaspetmek istiyorlar.

Bay An'ın bu yöntemine sadece gülünüp geçilebilir, çünkü "Pravda" yandaşlarının, dillerin tam hak eşitliğini savunduğunu ve hatta bir resmi dili bile gereksiz gördüklerini herkes biliyor! Bay An aciz öfkesi içinde aklını yitirmeye başlıyor. Bu tehlikelidir, sayın Bay An!

Anadilinin hakları, Marksistlerin programının[65] 8. maddesinde gayet tam ve kesin olarak saptanmaktadır.

Bay An, anadilde ders yapan okulların, okul işlerinin milliyetlere göre ayrılması anlamına geldiği konusunda haklı olsaydı, o zaman "ulusal-kültürel özerkliği" ***reddeden*** 1903 yılındaki aynı kongrede ***anadilini eksiksiz*** tanıyan programı 1906 yılında Bundçular ve 1912 yılında Tasfiyeciler niçin "tamamladılar" (ya da daha doğrusu ***tahrif ettiler***)?

Hayır, Bay An, sorunu çarpıtmayı ve bu programın Tasfiyeciler tarafından ihlalini, Plehanov yoldaşın ifadesiyle, "sosyalizmi milliyetçiliğe uydurma"larını gürültü, yaygara ve küfürle örtbas etmeyi başaramayacaksınız.

Biz programı ihlal etmek istemiyoruz. Sosyalizmi milliyetçiliğe uydurmak istemiyoruz. Biz, herhangi bir biçimde "okul işlerinin milliyetlere devrini", "okul işlerinin milliyetlere göre ayrılmasını" savunmaksızın, tam demokrasiden, dillerin tam özgürlüğü ve hak eşitliğinden yanayız.

> "Sözkonusu olan okulların uluslara göre ayrılmasıdır", diye yazıyor Bay An, "yani birbirlerinin gelişimini engelleyen bu ulusların mevcut olması gerekir, dolayısıyla ***onları*** halk eğitimi alanında da ***birbirinden ayırmak zorunludur***."

Altını çizdiğimiz sözcükler, Tasfiyeciliğin Bay An'ı nasıl sosyalizmden koparıp milliyetçiliğe çektiğini açıkça gösteriyor. Bir devletin sınırları içindeki ulusların ***aralarına sınır çekmesi*** zararlıdır, ve biz Marksistler onları birbirine ***yaklaştırmaya*** ve ***kaynaştırmaya*** çalışıyoruz. Hedefimiz ulusların "aralarına sınır çekmesi" değil, eksiksiz bir demokrasiyle onların hak eşitliğinin güvence altına alınması ve aynı İsviçre'deki gibi (nispeten) barış içinde bir arada yaşamasıdır[1].

"Proletarskaya Pravda"[66] No. 9,
17 Aralık 1913.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 497–499, Rusça.

---

1 *Bay An cüretle, "İsviçre kantonlarında da ulusların karışmasının sözkonusu olmadığı"nı söylüyor. Kendisine Bern, Freiburg, Graubünden ve Wallis gibi dört kanton saydığımızda utanmayacak mı?*

ULUSAL SORUNA İLİŞKİN ELEŞTİREL NOTLAR[67]

Şu anda Rusya'nın kamu yaşamının sorunları arasında ulusal sorunun önemli bir yer tuttuğu apaçıktır. Gerek gericiliğin militan milliyetçiliği, gerek karşı-devrimci, burjuva liberalizmin milliyetçiliğe (özellikle Büyük Rus, sonra da Polonya, Yahudi, Ukrayna vs. milliyetçiliğine) geçişi ve son olarak da çeşitli "ulusal" (yani Büyük Rus olmayan) sosyal-demokratlar arasında, Parti programının ihlaline kadar varan milliyetçi yalpalamaların artışı — bütün bunlar bizi mutlaka ulusal soruna şimdiye kadar olduğundan daha fazla dikkat göstermekle yükümlendirmektedir.

Bu makale özel bir amaç gütmektedir: Marksistlerin ve hakeza Marksistlerin ulusal sorundaki bu program yalpalamalarını genel bağıntısı içinde incelemek. (5 Eylül 1913 tarihli) "Severnaya Pravda"[68] No. 29'da ("Dil Sorununda Liberaller ve Demokratlar"[1]) ulusal sorunda liberallerin oportünizmi üzerine yazma fırsatı buldum. Oportünist Yahudi gazetesi "Zait"[69] Bay F. Libman'ın bir makelesiyle bu makaleme eleştiriler yağdırdı. Öte yandan Ukraynalı oportünist Bay Lev Yurkeviç, ulusal sorunda Rus Marksistlerinin programının bir eleştiri-

---

1 *Bkz. V İ. Lenin: Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 317–320.* —***Red.***

siyle ortaya çıktı ("Dzvin"[70] No. 7/8, 1913). Bu iki eleştirmen o kadar çok soruna değindi ki, onlara yanıt vermek için, konumuzun çok çeşitli yanlarını tartışmak zorundayız. Bu yüzden bana, işe "Severnaya Pravda"daki makaleyi buraya basmakla başlamak yararlı olacak gibi görünüyor.

1— DİL SORUNUNDA LİBERALLER VE DEMOKRATLAR

Gazeteler sık sık Kafkasyalı bir valinin verdiği, Kara-Yüz ruhuyla değil, ürkek bir "liberalizm"le karakterize olan bir rapora dikkat çektiler. Vali başka şeylerin yanısıra yapay Ruslaştırmaya, yani Rus olmayan kavimlerin Ruslaştırılmasına karşı çıkıyor. Kafkasya'da ***bizzat*** Rus olmayan kavimlerin temsilcileri, çocuklarının Rusça öğrenmesine çaba harcıyorlarmış, örneğin Rus dil dersinin zorunlu olmadığı Ermeni kilise okullarında.

Rusya'daki en yaygın liberal gazetelerden biri olan "Ruskoye Slovo"[71] (No. 198) buna işaret ederek, Rusya'da Rus diline karşı düşmanca tutumun "yalnızca" Rus dilinin "yapay" bir biçimde (doğrusu: zorla olmalıydı) dayatılmasının sonucu olduğu haklı yargısına varıyor.

"Rus dilinin kaderi hakkında huzursuzluk duymaya gerek yok. O bizzat tüm Rusya'da kendini kabul ettirecektir", diye yazıyor gazete. Bu da doğrudur, çünkü ekonomik ilişkilerin gerekleri, bir devlette yaşayan milliyetleri (bir arada yaşamak istedikleri sürece) daima, çoğunluğun dilini öğrenmeye zorlayacaktır. Rusya'nın devlet biçimi ne kadar demokratik olursa, kapitalizm o kadar daha güçlü, daha hızlı ve daha yaygın gelişecektir, ekonomik ilişkilerin gerekleri, çeşitli milliyetleri o kadar acilen genel ticari ilişkiler için en uygun olan dili öğrenmeye zorlayacaktır.

Ama liberal gazete aceleyle, kendi suratına şamar indiriyor ve kendi liberal tutarsızlığını kanıtlıyor.

> "Ruslaştırma karşıtları arasında bile neredeyse hiç kimse", diye yazıyor, "Rusya gibi dev bir devlette ***bir*** genel resmi dilin olmak zo-

runda olduğunu ve bu dilin... ancak Rusça olabileceğini inkâr etmeyecektir."

Çarpık bir mantık! Küçük İsviçre için, ***bir*** genel resmi dile değil de, tamı tamına üç dile: Almanca, Fransızca ve İtalyancaya sahip olması bir kayıp değil, kazanımdır. İsviçre'de nüfusun yüzde 70'i Almandır (Rusya'da yüzde 43 Büyük Rus), yüzde 22'si Fransız (Rusya'da yüzde 17'si Ukraynalı), yüzde 7'si İtalyan'dır (Rusya'da yüzde 6'sı Polonyalı ve yüzde 4,5'u Belorus). İsviçre'deki İtalyanlar ortak parlamentoda çoğunlukla Fransızca konuştuklarında, bunu herhangi bir barbar polis yasasının zoruyla değil (İsviçrede bu yoktur), sadece, demokratik bir ülkenin uygar yurttaşları bizzat çoğunluğun anladığı dili yeğlediği için yaparlar. Fransızca İtalyanlarda nefret uyandırmaz, çünkü özgür, uygar bir ulusun dilidir, iğrenç polis önlemleriyle zorla dayatılmayan bir dildir.

Çok daha renkli ve korkunç geri "dev" Rusya, dillerden birinin en küçük de olsa bir ayrıcalığını muhafaza ederek kendi gelişimini neden ***engellesin?*** Tam tersi değil mi Bay liberaller? Rusya eğer Avrupa'ya yetişmek istiyorsa, mümkün olduğunca çabuk, mümkün olduğunca titiz ve mümkün olduğunca kararlı bir biçimde tüm ve her türlü ayrıcalığa son vermek zorunda değil midir?

Her türlü ayrıcalık ortadan kalktığında, dillerden hiçbiri artık dayatılmadığında, tüm Slavlar birbirini kolayca ve çabucak anlamayı öğrenecek ve ortak parlamentoda çeşitli dillerde konuşmalar dinlenecek olması "korkunç" düşüncesinden ürkmeyeceklerdir. Ve ekonomik ilişkinin gerekleri, verili bir ülkenin, bilinmesi ticari ilişkilerin çıkarı açısından çoğunluk için ***elverişli*** olan dili kendiliğinden ***belirleyecektir.*** Çeşitli uluslardan halk bunu gönüllü olarak kabul edeceğinden, bu belirleme o kadar zorlayıcı olacaktır, demokratizm ne kadar tutarlı olursa ve dolayısıyla kapitalizmin gelişimi ne kadar hızlı olursa, bu belirleme o kadar hızlı gerçekleşecek ve o kadar kapsamlı olacaktır.

Liberaller, tüm politik sorunlara olduğu gibi dil sorununa da, bir ellerini (açıkça) demokrasiye, diğerini (arkadan) derebeylerine ve po-

lislere uzatan ikiyüzlü bezirgânlar gibi yaklaşmaktadır. Biz ayrıcalıklara karşıyız, diye bağırıyor liberal, ama arkadan arkaya derebeylerinden kâh şu kâh bu ayrıcalığı koparıyor.

Sadece Büyük Rus değil (o zorba karakteri ve Purişkeviç ayarındaki baylarla akrabalığından dolayı hepsinden daha kötüdür), aynı zamanda Polonya, Yahudi, Ukrayna, Gürcü ve tüm diğer liberal-burjuva milliyetçiliğin ***hepsi*** böyledir. Hem Avusturya'da hem de Rusya'da ***tüm*** ulusların burjuvazisi, "ulusal kültür" şiarı altında ***gerçekte*** işçileri parçalama, demokrasiyi zayıflatma ve halkın haklarını ve halkın özgürlüğünü sattığı derebeyleriyle kötü bir trampa hedefini güder.

İşçi demokrasisinin şiarı "ulusal kültür" değil, demokratizmin ve tüm dünya işçi hareketinin uluslararası kültürüdür. Burjuvazi halkı olası tüm "pozitif" ulusal programlarla aldatadursun; sınıf bilinçli işçi ona şu yanıtı verecektir: Ulusal sorunun (kapitalizm dünyasında, kâr, nifak ve sömürü dünyasında çözümü mümkün olduğu ölçüde) sadece tek bir çözümü vardır, ve bu çözüm tutarlı demokratizmdir.

Kanıtlar: Batı Avrupa'da eski kültüre sahip bir ülke, İsviçre, Doğu Avrupa'da yeni kültüre sahip bir ülke, Finlandiya.

İşçi demokrasisinin ulusal programı: herhangi bir ulus için, herhangi bir dil için asla herhangi bir ayrıcalık yok; ulusların kendi kaderini siyasi tayini, yani devlet olarak ayrılması sorununun, tamamen özgür, demokratik yoldan çözümü; tüm devlet çapında geçerli, (Zemstvoların, kentlerin, komünlerin vs. vb.) uluslardan birine herhangi bir bakımdan bir ayrıcalık sağlayan ve ulusların hak eşitliğini veya ulusal azınlıkların haklarını çiğneyen herhangi bir önlemini yasadışı ve geçersiz kılan; ve her vatandaşın, böyle bir önlemin anayasaya aykırılıktan dolayı kaldırılmasını ve bu önlemleri kabul ettirmeye çalışanların mahkemelerce cezalandırılmasını talep etme hakkına sahip olduğu bir yasanın çıkarılması.

Çeşitli burjuva partilerin dil sorunu vs. nedeniyle ulusal didişmesinin karşısına işçi demokrasi her burjuva milliyetçiliğine denge olarak

şu talebi koyar: ***tüm*** milliyetlerden işçilerin ***tüm*** sendika, kooperatif, tüketim, eğitim ve tüm diğer işçi örgütlerinde mutlak birliği ve eksiksiz kaynaşması. Ancak böyle bir birlik ve kaynaşma, çoktan uluslararasılaşmış olan ve gittikçe uluslararasılaşan sermayeye karşı demokrasiyi ve işçilerin çıkarlarını, insanlığın yeni, her türlü ayrıcalığa ve sömürüye yabancı bir yaşam tarzına doğru gelişmesinin çıkarlarını başarıyla savunabilir.

2— "ULUSAL KÜLTÜR"

Okurun gördüğü gibi, "Svernaya Pravda"daki makale, bir örnekle, genel resmi dil sorunu örneğinde, ulusal sorunda derebeylerine ve polise yardım eden liberal burjuvazinin tutarsızlığını ve oportünizmini açıklamaktadır. Liberal burjuvazinin genel resmi dil sorunu dışında, daha tam bir dizi başka öz olarak yakın sorunda da aynı şekilde haince, riyakârca ve (liberalizmin çıkarlarının bakış açısından bile) aptalca hareket ettiği herkes açısından açıktır.

Buradan çıkan sonuç nedir? Bundan çıkan sonuç şudur ki, ***her türlü*** liberal-burjuva milliyetçilik, işçilerin saflarına en büyük demoralizasyonu taşır ve özgürlük ve proleter sınıf mücadelesi davasına en büyük zararı verir. Bu, burjuva (ve burjuva-feodal) eğilim "ulusal kültür" şiarıyla ***gizlendiği*** için, daha da tehlikelidir. Kara-Yüzler, dinciler ve ***tüm*** ulusların burjuvaları da gerici, kirli bezirgânlıklarını —Büyük Rus, Polonya, Yahudi, Ukrayna vs.— ulusal kültürü adına yürütüyor.

Marksist açıdan, yani sınıf mücadelesinin bakış açısından bakıldığında, şiarlar içi boş "genel ilkeler"e, deklamasyonlara ve laflara göre değil de sınıfların çıkarlarına ve politikasına göre değerlendirildiğinde, şu anki ulusal yaşamın gerçekliği budur.

Ulusal kültür şiarı burjuva (ve çoğu zaman da koyu gerici-dinci) bir aldatmacadır. Bizim şiarımız demokratizmin ve tüm dünya işçi hareketinin enternasyonal kültürüdür.

İşte Bundçu Bay Libman bu noktada kavgaya atılıyor ve şu mahvedici tiradla beni hurdahaş ediyor:

> "Ulusal soruna birazcık da olsa vakıf herkes, enternasyonal kültürün anasyonal[1] bir kültür (ulusal biçimi olmayan bir kültür) olmadığını bilir; ne Rus, ne Yahudi, ne Leh değil, sadece saf bir kültür olması gereken anasyonal kültür bir saçmalıktır; tam da enternasyonal düşünceler işçi sınıfına ancak, işçinin konuştuğu dile ve içinde yaşadığı somut ulusal koşullara uyumlu hale getirilmişse benimsetilebilir; işçi ulusal kültürünün düzeyine ve gelişimine kayıtsız kalmamalıdır, çünkü onun aracılığıyla ve sadece onun aracılığıyla 'demokratizmin ve tüm dünya işçi haraketinin enternasyonal kültürü'ne katılma olanağı elde eder. Bu çoktan biliniyor, fakat V. İ. bütün bunları bilmek istemiyor..."

Ortaya koymuş olduğum Marksist tezi, sözüm yabana, yerle bir edecek bu tipik Bundçu düşünce silsilesini iyice düşünün. Bay Bundçu bize, "ulusal soruna vakıf" birinin korkunç kendinden emin edasıyla, bayağı burjuva görüşleri "çoktandır bilinen" doğrular olarak sunuyor.

Evet, sayın Bundçum, enternasyonal kültür gayri-ulusal değildir. Hiç kimse bunu iddia etmedi. Hiç kimse "saf" bir —ne Leh, ne Yahudi, ne Rus vs.— kültürü ilan etmedi, dolayısıyla boş laf kalabalığınız sadece, okurun dikkatini başka yöne çekme ve meselenin özünü lakırdıcılıkla örtbas etme girişimidir.

Her ulusal kültürde, gelişmemiş de olsa, demokratik ve sosyalist bir kültürün ***unsurları*** vardır, çünkü ***her*** ulusta, yaşam koşulları kaçınılmaz olarak demokratik ve sosyalist bir ideoloji üreten emekçi ve sömürülen bir kitle mevcuttur. Fakat ***her*** ulusta burjuva (ve çoğu durumda üstelik koyu gerici ve dinci) bir kültür de vardır, hem de "unsur" biçiminde değil, ***egemen*** kültür olarak. Bu yüzden "ulusal kültür" genelde çiftlik sahiplerinin, papazların ve burjuvazinin ***kültürüdür***. Bu temel, Marksistler için elemanter gerçeği Bundçu gözardı etmiştir, laf kalabalığıyla "sihirbazlıkla yok etmiş"tir, yani sınıflar arasındaki uçu-

---

1 İnter = arası; a = gayri; enternasyonal = uluslar arası, tüm halkları kapsayan; anasyonal = gayri-ulusal, halka uygun olmayan, ulusal olmayan, ulussuz.

rumu ortaya çıkarıp aydınlatmak yerine, gerçekte okurdan gizlemiştir. Bundçu ***gerçekte***, tüm çıkarı sınıflarüstü bir ulusal kültüre inancın yaygınlaşmasını isteyen burjuva olarak davranmıştır.

"Demokratizmin ve tüm dünya işçi hareketinin enternasyonal kültürü" şiarını atarak, ***her*** ulusal kültürden onun ***sadece*** demokratik ve sosyalist unsurlarını alıyoruz; bunları ***sadece*** ve ***mutlaka, her*** ulusun burjuva kültürüne, burjuva milliyetçiliğine denge olarak alıyoruz. Hiçbir demokrat ve hele hele hiçbir Marksist, dillerin hak eşitliğini veya "yerel" burjuvaziyle yerel dilde polemik yürütmenin, "yerli" köylülük içinde ve "yerli" küçük-burjuvazi içinde anti-klerikal ve anti-burjuva propaganda yapmanın gerekliliğini yadsımıyor — bu konuda tek söz söylemeye bile gerek yok, fakat Bundçu bu tartışma götürmez doğrularla, tartışmalı olanı, yani gerçekte sorunun neden ibaret olduğunu gizliyor.

Sorun, Marksistler için doğrudan ya da dolaylı olarak ulusal kültür şiarını atmanın caiz mi olduğu, yoksa buna ***karşı*** mutlaka tüm dillerde, tüm yerel ve ulusal özelliklere "uyarlayarak" işçilerin ***enternasyonalizmi*** şiarını mı propaganda etmek gerektiğidir.

"Ulusal kültür" şiarının anlamı, ilgili entelektüelin, bu şiarı "ulusal kültür aracılığıyla enternasyonal kültürün gerçekleştirilmesi doğrultusunda" "yorumlama" sözüyle ya da iyiniyetiyle belirlenmez. Meseleyi böyle görmek çocukça sübjektivizm olurdu. Ulusal kültür şiarının anlamı, verili bir ülkenin ve dünyanın tüm ülkelerinin bütün sınıfları arasındaki objektif karşılıklı ilişkilerle belirlenir. Burjuvazinin ulusal kültürü bir ***olgudur*** (ve yineliyorum, burjuvazi her yerde çiftlik sahipleri ve papazlarla uzlaşmalara girer). İşçileri köreltip, onları aptallaştıran ve aralarında bölerek onların ipini burjuvazinin eline veren militan burjuva milliyetçiliği — bugünün temel gerçeği budur.

Proletaryaya hizmet etmek isteyen, tüm ulusların işçilerini birleştirmek ve gerek ***"kendi"*** gerekse de yabancı burjuva milliyetçiliğiyle azimle mücadele etmek zorundadır. Ulusal kültür şiarını himaye eden-

lerin yeri Marksistlerin değil, milliyetçi küçük-burjuvaların arasındadır.

Somut bir örnek alalım. Bir Büyük Rus Marksisti ulusal, Büyük Rus kültürü şiarını kabul edebilir mi? Hayır. Böyle birini Marksistlerden değil, milliyetçilerden saymak gerekir. Bizim görevimiz, Büyük Rusların egemen koyu gerici ve burjuva ulusal kültürüne karşı mücadele etmek ve yalnızca enternasyonal bir ruhla ve diğer ülkelerin işçileriyle en sıkı ittifak içinde, demokratik ve işçi hareketi tarihimizde de mevcut olan nüveleri geliştirmektir. Kendi Büyük Rus çiftlik sahiplerimize ve burjuvalarımıza karşı, onların "kültürü"ne karşı enternasyonalizm adına ve Purişkeviç ve Sturve'lerin özelliklerine "uyarlayarak" mücadele etmek — görevimiz budur, asla ulusal kültür şiarını ilan etmek ve ona göz yummak değil.

Aynı şey, en ezilen ve tahrik edilen Yahudi ulusu için de geçerlidir. Yahudi ulusal kültürü — bu hahamların ve burjuvaların şiarıdır, düşmanlarımızın şiarıdır. Ama Yahudi kültüründe ve tüm Yahudilik tarihinde başka unsurlar da vardır. Tüm dünyada var olan 10,5 milyon Yahudinin yarısından fazlası Galiçya'da ve Rusya'da, Yahudilerin ***şiddet*** kullanılarak kast olarak yaşamaya zorlandığı geri, yarı-barbar ülkelerde yaşamaktadır. Diğer yarısı, Yahudilerin kast olarak soyutlanmadığı uygar ülkelerde yaşamaktadır. Yahudi kültürünün büyük evrensel ve ilerici çizgileri: onun enternasyonalizmi, çağın ilerici hareketlerine açıklığı (demokratik ve proleter hareketlerde Yahudilerin oranı her yerde toplam nüfus içindeki Yahudi oranından daha yüksektir) kendini orada açık ve berrak biçimde göstermiştir.

Doğrudan ya da dolaylı olarak Yahudi "ulusal kültürü" şiarını atan, (niyeti ne kadar iyi olursa olsun) proletaryanın düşmanıdır, Yahudilik içinde ***eskinin*** ve ***kastsallığın*** yandaşıdır ve hahamların ve burjuvazinin suç ortağıdır. Buna karşılık ulusararası Marksist örgütlerde Rus, Litvanyalı, Ukraynalı ve diğer işçilerle birleşen ve böylece işçi hareketinin enternasyonal kültürünü oluşturmaya (hem Rus hem de Yahudi dilinde) katkıda bulunan Yahudi Marksistleri — bu Yahudiler

"ulusal kültür" şiarına karşı mücadele ederek, "Bund"un separatizminin tersine, Yahudiliğin en iyi geleneklerini sürdürmektedirler.

Burjuva milliyetçiliği ve proleter enternasyonalizmi — bunlar, tüm kapitalist dünyanın iki büyük sınıf kampına tekabül eden ve ulusal sorunda ***iki*** politika türünü (dahası: iki dünya görüşünü) dile getiren uzlaşmaz-düşman iki şiardır. Bundçular ulusal kültür şiarını savunup, bunun üzerine "ulusal–kültürel özerklik" denen tüm bir plan ve pratik bir program inşa ederken, gerçekte işçiler içinde burjuva milliyetçiliğinin tempo tutuculuğunu yapmaktadır.

3— "ASİMİLASYONCULUK" MİLLİYETÇİ UMACISI

Asimilasyonculuk[1], yani ulusal özelliklerin yitirilmesi, başka bir ulusun içine geçiş sorunu, Bundçuların ve yandaşlarının milliyetçi yalpalamalarının sonuçlarını açıkça gösterme olanağı sunyor.

Bundçuların alışılmış argümanlarını, daha doğrusu pratiklerini sadakatle ileten ve yineleyen Bay Libman, verili bir devletin tüm milliyetlerinden işçilerinin yekpare işçi örgütlerinde birlik ve beraberliği talebini (bkz. yukarıda "Severnaya Pravda"dan makalenin sonu) ***"eski asimilasyoncu lafazanlık"*** diye adlandırmıştır.

"Buna göre", diyor Bay F. Libman "Severnaya Pravda"daki makalenin sonuyla ilgili olarak, "bir işçi hangi milliyete mensup olduğu sorusuna şu yanıtı verecektir: Ben sosyal-demokratım."

Bundçumuz bunu nüktedanlığın doruğu sayıyor. Gerçekte ise, tutarlı-demokratik ve ***Marksist*** şiara ***karşı yönelen bu tür*** esprilerle ve "asimilasyonculuk" yaygarasıyla kendini kesin olarak teşhir ediyor.

Gelişen kapitalizm ulusal sorunda iki tarihsel eğilim tanır. Birinci eğilim: ulusal yaşamın ve ulusal hareketlerin uyanışı, her türlü ulusal

---

1 Harfiyen: benzeşleştirme, özümleme.

baskıya karşı mücadele, ulusal devletlerin yaratılması. İkinci eğilim: Uluslar arasında çok çeşitli ilişkilerin gelişmesi ve yoğunlaşması, ulusal çitlerin yerle bir edilmesi, sermayenin, bir bütün olarak ekonomik yaşamın, politikanın, bilimin vs. uluslararası birliğinin yaratılması.

İki eğilim de kapitalizmin evrensel yasasıdır. Birincisi, gelişiminin başlangıç evresinde ağırlıklıdır, ikincisi sosyalist toplum biçimine dönüşümüne doğru yol alan, olgun kapitalizmi karakterize eder. Marksistlerin ulusal programı, her iki eğilimi de hesaba katar, çünkü birincisi, ulusların ve dillerin hak eşitliğini, bu konuyla ilgili herhangi bir ***ayrıcalığa*** izin verilemeyeceğini (ve daha aşağıda ele alınacak olan ulusların kendi kaderini tayin hakkını) ve ikincisi, proletaryaya en kurnazca da olsa burjuva milliyetçilik bulaştırılmasına karşı enternasyonalizm ve uzlaşmaz mücadele ilkesini savunur.

"Asimilasyonculuk" üzerine vaveyla koparan Bundçumuzun meselesi aslında nedir? Uluslara karşı şiddet eylemlerinden, uluslardan birinin ***ayrıcalıklarından*** burada söz ***edemezdi***, çünkü "asimilasyonculuk" ifadesi buraya hiç uymuyor; çünkü gerek tek tek, gerek resmi, yekpare bir bütün olarak tüm Marksistler en küçük bir ulusal tecavüzü, baskıyı ve hak eşitsizliğini tüm kararlılıklarıyla ve tartışmasız mahkûm etmişlerdir; ve son olarak, Bundçunun saldırdığı "Severnaya Pravda" makalesinde de, bu genel Marksist düşünce mutlak bir kesinlikle dile getirilmiştir.

Hayır. Burada hiçbir kaçamak mümkündür değildir. Bay Libman "asimilasyonculuğu" mahkûm ederken, bundan anladığı şiddet eylemleri ***değildi***, hak eşitsizliği ***değildi***, ayrıcalıklar ***değildi***. Peki, her türlü şiddet ve her türlü hak eşitsizliği çıkarıldıktan sonra asimilasyonculuk kavramından geriye gerçek bir şey kalıyor mu?

Mutlaka. Geriye, kapitalizmin ulusal çitleri yıkma, ulusal farklılıkları silme, ulusları ***asimile etme*** tarihi eğilimi kalıyor, bu eğilim, geçen her on yılla birlikte daha güçlü ortaya çıkıyor ve kapitalizmi sosyalizme dönüştüren en büyük itici güçlerden birini temsil ediyor.

Ulusların ve dillerin hak eşitliğini tanımayan ve savunmayan, her türlü ulusal baskıya ya da hak eşitsizliğine karşı mücadele etmeyen, Marksist değildir, demokrat bile değildir. Buna hiç kuşku yok. Fakat aynı şekilde, başka bir ulusun Marksistlerini "asimilasyonculuk"tan ötürü yerin dibine batıran böyle bir hakeza-Marksist'in gerçekte sadece milliyetçi bir küçük-burjuva olduğuna da hiç kuşku yoktur. Saygıya layık olmayan bu insan türüne tüm Bundçular ve (hemen göreceğimiz gibi) Bay L. Yurkeviç, Dontsov ve şürekâsı ayarında Ukraynalı ulusal sosyaller dahildir.

Bu milliyetçi küçük-burjuvaların görüşlerinin tüm gerici karakterini somut olarak göstermek için, üçlü bir kanıt sunacağız.

Rus ortodoks Marksistlerinin "asimilasyonculuğu"na karşı en çok genelde Rusya'daki Yahudi milliyetçileri ve onlar arasında da özelde Bundçular verip veriştiriyor. Fakat yukarıda sunulmuş olan verilerden görüldüğü gibi, dünyadaki 10,5 milyon Yahudiden ***yaklaşık yarısı uygar*** dünyada, ***en büyük*** "asimilasyonculuk" koşulları altında yaşarken, sadece, şanssız, gözü korkmuş ve hiçbir hakka sahip olmayan, (Rus ve Polonyalı) Purişkeviçlerin kan kusturduğu Rusya ve Galiçya Yahudileri, ***en az*** "asimilasyonculuk", "yerleşim bölgesi", "numerus clausus" ve diğer Purişkeviç kepazeliklerine kadar varan en büyük soyutlanma koşulları altında yaşıyor.

Uygar dünyanın Yahudileri bir ulus değildir; en çok asimile olan onlardır, diyor K. Kautsky ve O. Bauer. Galiçya ve Rusya'daki Yahudiler ulus değildir; onlar burada ne yazık ki hâlâ (ve bu onların kendi suçu ***değil***, Bay Purişkeviçlerin suçudur) bir ***kasttır***. Yahudiliğin tarihini hiç kuşkusuz bilen ve yukarıda belirtilen olguları göz önünde bulunduran kişilerin yadsınamaz yargısı budur.

Bu olgular neyi ifade ediyor? "Asimilasyonculuğa" karşı sadece, tarihin tekerleğini geri döndürmek, Galiçya ve Rusya'daki koşullardan Paris ve New York'taki koşullara değil, tersine çevirmek isteyen gerici Yahudi küçük-burjuvalarının yaygara koparabileceğini ifade ediyor.

Yahudiliğin en iyi adamları, dünyaya demokrasi ve sosyalizmin ilerici önderlerini vermiş olan dünya tarihinin ünlü adamları, asimilasyonculuğa karşı asla verip veriştirmemişlerdir. Asimilasyonculuğa karşı sadece Yahudi "kıçı"nı huşu içinde seyredenler verip veriştiriyor.

Gelişmiş kapitalizmin modern koşulları altında ulusların asimilasyonu sürecinin genelde hangi boyutta gerçekleştiği konusunda, örneğin Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'ne göç edenler üzerine veriler temelinde yaklaşık bir fikir edinilebilir. On yıl içinde (1891–1900) oraya Avrupa'dan 3,7 milyon kişi ve dokuz yıl içinde (1901–1909) 7,2 milyon kişi göç etmiştir. 1900 yılındaki nüfus sayımında Birleşik Devletler'de 10 milyon yabancı sayılmıştır. Bu nüfus sayımına göre 78.000'den fazla Avusturyalı, 136.000 İngiliz, 20.000 Fransız, 480.000 Alman, 37.000 Macar, 425.000 İrlandalı, 182.000 İtalyan, 70.000 Polonyalı, 166.000 Rusya göçmeni (çoğu Yahudi), 43.000 İsveçli vs.'nin bulunduğu New York eyaleti, ulusal farkları öğüten bir değirmene benzemektedir. Ve New York'ta büyük ölçekte, uluslararası ölçekte gerçekleşen şey, her büyük kentte ve her fabrika yerleşiminde de gerçekleşmektedir.

Milliyetçi önyargılara saplanıp kalmayanlar, kapitalizmin yol açtığı ulusların bu asimilasyonu sürecinde muazzam bir tarihsel ilerleme, özellikle Rusya gibi geri ülkelerde var olan tüm taşranın ulusal kemikleşmesinin yerle bir edildiğini görmeden edemezler.

Rusya'yı ve Büyük Rusların Ukraynalılarla ilişkisini alalım. Bırakalım Marksistleri, her demokrat bile, Ukraynalıların eşi görülmedik aşağılanışına karşı mücadele edecek ve onların tam hak eşitliğini talep edecektir. Fakat Ukrayna proletaryasının Büyük Rus proletaryası ile şimdi ***bir*** devlet çerçevesinde mevcut olan bağını ve ittifakını ***zayıflatmak***, sosyalizme düpedüz ihanet ve Ukraynalıların burjuva "ulusal görevleri" bakış açısından ***bile*** budalaca bir politika olurdu.

Kendini hakeza Marksist olarak tanımlayan (zavallı Marx!) Bay Lev Yurkeviç, bu budala politikanın tipik bir örneğini sunuyor. 1906

yılında, diye yazıyor Bay Yurkeviç, Sokolovski (Basok) ve Lukaşeviç (Tuçapski), Ukrayna proletaryasının tamamen Ruslaşmıştır ve özel bir örgüte ihtiyacı yoktur diye iddia etmişlerdi. ***Sorunun özüne*** ilişkin tek bir olgu bile öne sürmeye çalışmadan, Bay Yurkeviç bu nedenle bu ikisine üzerine saldırıyor ve isteriyle, tamamen en ucuz, en aptalca ve en gerici milliyetçilik ruhuyla, bu "ulusal pasiflik"tir, "ulusal inkâr"dır, bu kişiler "Ukraynalı Marksistleri bölmüşler"dir (!!) vs. diye sızlanıyor. Bizde şimdi "işçiler arasında Ukrayna ulusal bilinci canlanmasına" rağmen, işçilerin ***azınlığı*** "ulusal bilinçliyken", çoğunluk; diye temin ediyor Bay Yurkeviç, "hâlâ Rus kültürünün etkisi altındadır." Görevimiz, diye haykırıyor milliyetçi küçük-burjuva, "kitlelerin peşinden gitmek değil, onlara önderlik etmek ve onlara ulusal görevleri kavratmaktır" ("Dzvin", s. 89).

Bay Yurkeviç'in tüm bu değerlendirmesi baştan sona burjuva-milliyetçidir. Fakat, bazılarının Ukraynalılara tam hak eşitliği ve özerklik, diğerlerinin ise bağımsız bir Ukrayna devleti istediği burjuva milliyetçilerinin bakış açısından bile, bu değerlendirmenin eleştiriye gelir tarafı yoktur. Ukraynalıların özgürlük çabalarının karşıtları, büyük Rus ve Polonyalı çiftlik sahipleri sınıfıdır, sonra da bu iki ulusun burjuvazisidir. Bu sınıflara hangi sosyal güç karşı koyabilir? 20. yüzyılın ilk on yılı bu soruya fiili bir yanıt verdi: Bu güç ancak ve yalnız, demokratik köylülüğü de beraberinde sürükleyen işçi sınıfıdır. Zafer kazanması halinde ulusal tecavüzün olanaksız olacağı gerçekten demokratik gücü bölme ve böylece zayıflatma çabasıyla Bay Yurkeviç, sadece genel olarak demokrasinin değil, aynı zamanda kendi ülkesinin, Ukrayna'nın çıkarlarına da ihanet ediyor. Büyük Rus ve Ukrayna proleterlerinin birlikte hareketiyle özgür bir Ukrayna ***mümkündür***, böyle bir birlik olmadan bunun lafı bile edilemez.

Ancak Marksistler burjuva-ulusal bakış açısıyla yetinmezler. Onlarca yıldır, Güneyde, yani Büyük Rusya'dan onbinlerce ve yüzbinlerce köylüyü ve işçiyi kapitalist tarım işletmelerine, maden ocaklarına ve kentlere çeken Ukrayna'da daha hızlı bir ekonomik kalkınma süreci açıkça gerçekleşiyor. Bu sınırlar içinde Büyük Rus ve Ukrayna prole-

taryasının "asimilasyonu" olgusuna hiçbir kuşku yoktur. Ve ***bu*** olgu ***kuşkusuz*** ilerici bir olgudur. Kapitalizm ahmak, kemikleşmiş, yerleşik ve ayı gibi kaba Büyük Rus veya Ukrayna köylüsünün yerine, yaşam koşulları, gerek Büyük Rus gerek Ukrayna'nın özgül ulusal darlığını dinamitleyen hareketli proleteri koyuyor. Varsayalım ki, zamanla Büyük Rusya ile Ukrayna arasında bir devlet sınırı oluşacak — bu durumda da Büyük Rus ve Ukraynalı işçilerin "asimilasyonu"nun tarihsel ilericiliğine, aynen Amerika'da ulusların öğütülmesinin ilericiliği gibi kuşku olmayacaktır. Ukrayna ve Büyük Rusya ne kadar özgür olursa, kapitalizmin gelişmesi de o kadar ***kapsamlı*** ve ***hızlı*** olacak ve devletin tüm bölgelerinden ve tüm komşu devletlerden (Rusya Ukrayna'nın komşu devleti olacak olursa) ***tüm*** ulusların işçi kitlelerini daha güçlü ölçüde kentlere, maden ocaklarına ve fabrikalara çekecektir.

Bay Lev Yurkeviç, Ukrayna ulusal meselesinin geçici bir başarısı uğruna, iki ulusun ***proletaryasının*** karşılıklı ilişkilerinin, kaynaşmasının, asimilasyonunun çıkarlarını yabana attığında, gerçek bir burjuva gibi, üstelik de basiretsiz, kuş beyinli ve ahmak bir burjuva gibi, yani bir darkafalı gibi davranıyor. Önce ulusal mesele, ancak ondan sonra proletaryanın meselesi, diyor burjuva milliyetçileri ve onların maiyetinde Bay Yurkeviç, Dontsov ve benzeri zavallı Marksistler. Her şeyden önce proletaryanın meselesi, diyoruz biz, çünkü o sadece emeğin kalıcı, temel çıkarlarını ve insanlığın çıkarlarını değil, aynı zamanda demokrasinin çıkarlarını da teminat altına alır, demokrasi olmadan ise ne özerk ne de bağımsız bir Ukrayna düşünülemez.

Son olarak, Bay Yurkeviç'in milliyetçi inciler açısından alışılmadık ölçüde zengin değerlendirmesinden şu inciye de değinmek gerekiyor. Ukraynalı işçilerin azınlığı ulusal bilinçliyken, diyor Bay Yurkeviç, "çoğunluk hâlâ Rus kültürünün etkisi altındadır".

Proletarya sözkonusu olduğunda, bir bütün olarak Ukrayna kültürüyle, yine bir bütün olarak Büyük Rus kültürünün karşı karşıya konması, burjuva milliyetçiliği yararına proletaryanın çıkarlarına en utanmazca ihanettir.

Her modern ulus içinde iki ulus vardır, diyoruz biz tüm ulusal sosyallere. Her ulusal kültür içinde iki ulusal kültür vardır. Purişkeviç, Guçkov ve Struve'lerin bir Büyük Rus kültürü vardır, ama Çernişevski ve Plehanov'un adıyla karakterize olan bir Büyük Rus kültürü de vardır. ***Aynen*** Almanya'da, Fransa'da, İngiltere'de, Yahudilerde vs. olduğu gibi Ukraynalılarda da ***iki tür*** kültür vardır. Ukraynalı işçilerin çoğunluğu Büyük Rus kültürünün etkisi altındaysa, burada Büyük Rus papaz ve burjuva kültürünün düşüncelerinin yanı sıra, Büyük Rus demokrasisinin ve sosyal-demokrasisinin düşüncelerinin de etkili olduğunu kesinlikle biliyoruz. Birinci türden "kültür"e karşı mücadelesinde Ukraynalı bir ***Marksist***, ikinci tür kültürü her zaman hariç tutacak ve işçilerine şöyle diyecektir: "Sınıf bilinçli Büyük Rus işçilerle, onların edebiyatıyla, fikirler manzumesiyle her ilişki olanağına mutlaka var güçle sarılın, ondan yararlanın, onu sağlamlaştırın — ***hem*** Ukrayna ***hem de*** Büyük Rus işçi hareketinin temel çıkarları bunu talep ediyor."

Ukraynalı bir Marksist, Büyük Rus zalimlere duyduğu ***kesinlikle haklı*** ve ***doğal*** nefretin, onu, sadece yabancılaşma duygusunu da olsa, bu nefretin çok küçük bir bölümünü, proleter kültüre, Büyük Rus işçilerin proleter davasına yansıtacak ***kadar*** sürüklemesine izin verecek olursa, böylece bu Marksist burjuva milliyetçiliğinin batağına batacaktır. Aynı şekilde bir Büyük Rus Marksisti, sadece bir an da olsa Ukraynalıların tam hak eşitliği talebini veya onların bağımsız bir devlet kurma ***hakkını*** unutacak olursa, sadece burjuva milliyetçiliğinin değil, Kara-Yüzler milliyetçiliğinin de batağına batacaktır.

Büyük Rus ve Ukraynalı işçiler ortaklaşa ve —***bir*** devlet içinde yaşadıkları sürece— en sıkı örgütsel birlik ve kaynaşma içinde proleter hareketin genel ya da enternasyonal kültürünü savunmak ve propagandalarının dili ve bu propagandanın saf yöresel ve saf ulusal ***özellikleri*** sorunu konusunda mutlak hoşgörüyle davranmak zorundadırlar. Bu Marksizmin mutlak bir talebidir. Bir ulusun işçilerinin diğerinden ayrılmasına yönelik her propaganda, Marksist "asimilasyonculuğa" her saldırı, bütün olarak bir ulusal kültürün, proletaryayı ilgilendi-

ren sorunlarda güya bir bütün oluşturan başka bir kültürle karşı karşıya konması vs., buna karşı amansız bir mücadele yürütülmesi gereken ***burjuva*** milliyetçiliğidir.

4— "ULUSAL-KÜLTÜREL ÖZERKLİK"

"Ulusal kültür" şiarı sorunu Marksistler için, sadece, ulusal sorunda burjuva propagandasından farklı olarak tüm propaganda ve ajitasyonumuzun ideolojik içeriğini belirlediği için değil, aynı zamanda, kötü ünlü tüm ulusal-kültürel özerklik programı bu şiar üzerinde yükseldiği için de son derece önemlidir.

Bu programın temel, ilkesel günahı, en kurnaz ve en kesin, sonuna kadar götürülen milliyetçiliği hayata geçirmeye çalışmasından ibarettir. Bu programın özü şudur: Her vatandaş kendisinin şu veya bu ulusa mensup olduğunu beyan eder ve her ulus, üyelerini zorunlu vergilendirme hakkı, bir ulusal parlamento (Seym) ve ulusal "müşavirleri" (Bakanları) olan tüzel bir birim oluşturur.

Böyle bir düşünce, ulusal soruna uygulandığında, Proudhon'un kapitalizme uygulanmış fikrine benzer. Kapitalizmi ve onun temeli olan meta üretimini yok etmek değil, bu temeli suiistimallerden, kanburlarından vs. ***temizlemek;*** değişimi ve değişim değerini ortadan kaldırmak değil, tersine onu "tesis etmek" ve genel geçerli, mutlak, ***"adil"*** hale getirmek ve yalpalamalardan, krizlerden ve suistimallerden temizlemek — işte Proudhon'un fikri buydu.

Proudhon ne kadar küçük-burjuvaysa, onun teorisi değişimi ve meta üretimini ne kadar mutlaklaştırıyor ve kâinatın incisi mertebesine yükseltiyorsa, burjuva milliyetçiliğini mutlaklaştırmak, kâinatın incisi mertebesine yükseltmek ve onu şiddetten, adaletsizlikten vs. temizlemek isteyen "ulusal-kültürel özerklik" teorisi ve programı da o kadar küçük-burjuvadır.

Marksizm, istediği kadar "adil", "temiz", rafine ve uygar olsun,

milliyetçilikle bağdaşmaz. Marksizm her türlü milliyetçiliğin yerine enternasyonalizmi, tüm ulusların, her demiryolu kilometresiyle, her uluslararası tröstle, her (ekonomik faaliyetinde, fakat fikirlerinde ve çabalarında da enternasyonal) işçi derneğiyle birlikte gözlerimizin önünde büyüyen daha üst bir birlikte kaynaşmasını koyar.

Milliyet ilkesi burjuva toplumda tarihsel olarak kaçınılmazdır, ve Marksist bu toplumu hesaba katar ve ulusal hareketlerin tarihi meşruiyetini kesinlikle tanır. Fakat bir milliyetçilik savunusuna dönüşmemek için, bu tanıma kendisini en katı biçimde bu hareket içinde ilerici olanla sınırlamalıdır ki, proleter sınıf bilincinin burjuva ideolojisiyle bulanıklaşmasına yol açmasın.

Kitlelerin feodal uykudan uyanışı, her türlü ulusal baskıya karşı halkın egemenliği için, ulusun egemenliği için mücadelesi ilericidir. Buradan Marksistler için, ulusal sorunun tüm kısmi alanlarında en kararlı ve en tutarlı demokratizmi savunma ***mutlak*** görevi doğar. Bu esas itibariyle negatif bir görevdir. Fakat proletarya milliyetçiliği desteklemekte daha öteye gidemez, çünkü buradan itibaren, milliyetçiliği ***güçlendirmeyi*** amaçlayan ***burjuvazinin*** "pozitif" faaliyeti başlar.

Her feodal boyunduruğu, her ulusal baskıyı, uluslardan veya dillerden birinin her türlü ayrıcalığını silkip atmak, demokratik bir güç olarak proletaryanın mutlak görevidir, ulusal nifakla karartılan ve engellenen proleter sınıf mücadelesinin mutlak çıkarıdır. Fakat burjuva milliyetçiliğini bu dar sınırlı, belirli bir tarihsel çerçeveyle verili sınırın ***ötesinde*** ilerletmek, proletaryaya ihanet etmek ve burjuvazinin safına geçmek demektir. Burada çoğunlukla çok ince ve Bundçu ve Ukraynalı ulusal sosyallerin tamamen unuttukları bir sınır mevcuttur.

Ulusal baskının her türüne karşı mücadele — evet, mutlaka. Her türlü ulusal gelişme ***için***, "ulusal kültür" ***için*** mücadele — asla. Kapitalist toplumun ekonomik gelişimi bize, tüm dünyada tam gelişmemiş ulusal hareketlerin örneklerini sunar, bir dizi küçük ulustan ya da bir dizi küçük ulusun sırtından büyük ulusların oluşmasının örnekleri,

ulusların asimilasyonunun örneklerini sunar. Burjuva milliyetçiliğinin ilkesi, kendi başına milliyetin geliştirilmesidir, burjuva milliyetçiliğinin diğerlerini dışlayıcılığı bundandır, umarsız ulusal kavgalar bundandır. Proletarya ise kesinlikle, her ulusun ulusal gelişimini savunmaya eğilimli değildir, bilakis tam tersine, kitleleri bu tür hayallere karşı uyarır, kapitalist ekonomik sistemin tam özgürlüğünü savunur ve zorla gerçekleştirilen ya da ayrıcalıklara dayananlar hariç, ulusların her türlü asimilasyonunu selamlar.

Milliyetçiliği, sınırları "adil" olarak çekilmiş belirli bir alanda sağlamlaştırmak, milliyetçiliği "tesis etmek" ve tüm ulusları özel bir devlet kurumunun yardımıyla kesin ve sürekli olarak birbirinden ayırmak — işte ulusal-kültürel özerkliğin ideolojik temeli ve içeriği budur. Bu düşünce baştan sona burjuvadır ve baştan sona yalandır. Proletarya hiçbir biçimde milliyetçiliğin sağlamlaştırılmasını destekleyemez; tersine, ulusal farklılıkları silmeye, uluslar arasındaki duvarları yıkmaya katkıda bulunan her şeyi, milliyetlerin birbiriyle ilişkilerini gittikçe sıkılaştıran her şeyi, ulusların kaynaşmasını sağlayan her şeyi destekler. Başka türlü davranmak, gerici milliyetçi küçük-burjuvazinin safına geçmek demektir.

Ulusal-kültürel özerklik projesi Avusturyalı sosyal-demokratların Brünn Kongresi'nde (1899) ele alındığında, bu projenin teorik değerlendirmesine neredeyse hiç ilgi gösterilmedi. Bu programa karşı iki argüman getirildiğini saptamak öğretici olacaktır: o, birincisi, klerikalizmin güçlenmesine yardım ederdi, ikincisi, "şovenizmin ebedileşmesi ve her küçük cemaatin, her küçük grubun içine taşınması sonucunu doğururdu" (Brünn Kongresi resmi tutanağı, s. 92, Almanca. Rusça çevirisi vardır, yayınlayan: milliyetçi Yahudi partisi "SERP"[72].)

Sözcüğün alışılmış anlamında "ulusal kültür"ün, yani okul işlerinin vs. şu anda dünyanın tüm ülkelerinde klerikallerin ve burjuva şovenistlerin ağırlıklı etkisi altında bulunduğuna kuşku yoktur. Bundçuların, "ulusal-kültürel" özerkliği savunurken, ulusların tesisiyle bunlar içindeki sınıf mücadelesinin tüm tali düşüncelerden arınmış, katıksız

bir sınıf mücadelesi olacağını söylemeleri, açıkça ve gülünç bir safsatadır. Gerçek sınıf mücadelesi her kapitalist toplumda öncelikle ekonomik ve politik alanda yürütülür. Okul işlerini ***bundan*** soyutlamak, birincisi, saçma bir ütopyadır, çünkü okul (ve genelde "ulusal kültür") ekonomiden ve politikadan ayrılamaz; ikincisi, kapitalist bir ülkenin tam da ekonomik ve politik yaşamı bizi, adım başında, saçma ve eskimiş ulusal çitleri ve önyargıları yerle bir etmeye zorlarken, okul işlerinin vs. soyutlanması "katıksız" klerikalizmi ve "katıksız" burjuva şovenizmini düpedüz koruyacak, şiddetlendirecek ve güçlendirecektir.

Anonim şirketlerde çeşitli ulusların kapitalistleri tam bir uyum içinde bir arada bulunuyor. Fabrikalarda çeşitli uluslardan işçiler birlikte çalışıyor. Gerçekten ciddi ve köklü her politik sorunda gruplaşma uluslara göre değil, sınıflara göre oluyor. Okul işlerini vs. "devletin yetkisinden alıp" uluslara devretmek, tam da, "katıksız" ulusal kültürün veya klerikalizmin ve şovenizmin ulusal işlenmesinin en kolay olduğu toplumsal yaşamın deyim yerindeyse en ideolojik alanını, ulusları kaynaştıran ekonomiden ***ayırma*** girişimini temsil eder.

"Exteritoryal" (teritoryal olmayan, şu ya da bu ulusun oturduğu bölgeye bağlı olmayan) veya "ulusal-kültürel" özerklik planının pratikte hayata geçirilişi sadece şu anlama gelir: ***okul işlerinin milliyetlere göre ayrılması,*** yani okul işlerine ulusal küryelerin sokulması. Proletaryanın sosyalizm için sınıf mücadelesinin bakış açısını bir yana bırakalım, demokrasinin bakış açısından bile bunun tüm gerici karakterini kavramak için, ünlü Bundçu planın bu ***gerçek*** özünü net bir biçimde göz önünde bulundurmak yeter.

Okul işlerinin "ulusallaştırılması" ile ilgili bir örnek ve bir proje, burada neyin önemli olduğunu açıkça gösterecektir. Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'nde hayatın her alanında Kuzey ve Güney eyaletleri ayırımı kendini bugüne dek korumuştur; birinde özgürlük ve köle sahiplerine karşı mücadelenin en güçlü gelenekleri, diğerinde köleciliğin en güçlü gelenekleri, zencilere zulüm kalıntıları, zencilerin iktisaden ezilmesi ve kültürel baskı altında tutulması (zenciler arasında oku-

ma yazma bilmeme oranı yüzde 44, beyazlar arasında yüzde 6) vs. Yani Kuzey eyaletlerinde zenciler beyazlarla birlikte aynı okullarda eğitilmektedir. Güneyde zenciler için özel "ulusal" ya da isterseniz ırk okulları vardır. Büyük bir olasılıkla bu, pratikte okulun "ulusallaştırılması"nın tek örneğidir.

Avrupa'nın doğusunda bugüne dek Beilis olayı[73] gibi şeylerin mümkün olabildiği, Yahudilerin Purişkeviçler tarafından zencilerinkinden çok daha kötü bir yaşama mahkûm edildiği bir ülke var. Bu ülkede, bakanlıkta kısa süre önce ***Yahudi okullarının ulusallaştırılması*** projesi ortaya çıktı. Ne mutlu ki, tıpkı tutarlı demokrasinin hayata geçirilmesine ve ulusal kavgaların sona erdirilmesine dönük tüm umutlarını yitirmiş ve şimdi, okulların ayrılmasından ötürü itişip kakışmasınlar..., bilakis bir "ulusal kültür" diğeriyle sonsuz itdalaşı amacıyla kendini "kurumsallaştırsın" diye okul işlerinde uluslar için özel ***mahfazalar*** icat etmiş olan Avusturyalı küçük-burjuvaların ütopyası gibi, bu gerici ütopyanın hayata geçirilmesi ihtimali neredeyse sıfır.

Ulusal-kültürel özerklik Avusturyada büyük ölçüde, bizzat sosyal-demokratlar tarafından ciddiye alınmayan yazarların bir kuruntusu olarak kaldı. Buna karşılık Rusya'da tüm Yahudi burjuva partileri ve çeşitli ulusların bazı darkafalı, oportünist unsurları tarafından, örneğin Bundçular, Kafkasya'da Tasfiyeciler, sol halkçı akımın Rus ulusal partilerinin konferansı tarafından programa alındı. (Parantez içinde belirtelim, bu Konferans 1907 yılında yapıldı ve bu karar Rus Sosyal-Devrimcileriyle[74] Polonyalı sosyal-yurtseverlerin, PPS'nin ***çekimser oylarıyla*** kabul edildi. Ulusal program alanında böyle temel öneme sahip bir sorunda çekimser oy kullanmak, Sosyal-Devrimcilerin ve PPS'çilerin şaşırtıcı derecede karakteristik bir davranış tarzıdır!)

Avusturya'da tam da "ulusal-kültürel özerklik"in baş teorisyeni olan Otto Bauer, kitabının özel bir bölümünü, bu programı Yahudilere uygulamanın olanaksız olduğunu kanıtlamaya ayırdı. Rusya'da Yahudiler arasında tam da tüm burjuva partiler ve onların papağanı "Bund" bu programı kabul etmiştir.[1] Bu ne demektir? Bu, tıpkı Rus Bernstein-

cıların (Struve, Tugan-Baranovski, Berdyayev ve şürekâsı) Marksizmden liberalizme hızlı evrimleriyle Alman Bernsteincılığının gerçek düşünce içeriğini açığa çıkarmış olmaları gibi, başka bir devletin politik pratiğiyle tarihin Bauer'in icadının saçmalığını açığa çıkarması demektir.

Ne Avusturyalı ne de Rus sosyal-demokratları "ulusal-kültürel özerlik"i programlarına almadılar. Fakat en geri ülkede Yahudi burjuva partileri ve bir dizi küçük-burjuva, güya sosyalist grup, burjuva milliyetçiliğinin düşüncelerini ince biçimde işçilerin içine taşımak için ***onu kabul ettiler***. Bu olguyu izaha ne hacet?

Ulusal sorunda Avusturya programına bir kez değinince, Bundçuların sık sık çarpıttığı doğruyu düzeltmeden geçemeyeceğiz. Brünn Parti Kongresi'nde ***katıksız*** bir "ulusal-kültürel özerklik" programı ***sunulmuştur***. Bu, Güney Slav sosyal-demokrasisinin programıdır, ve 2. paragrafı şöyledir: "Avusturya'da yaşayan her halk, üyelerinin oturduğu topraklardan bağımsız olarak, tüm ulusal (dilsel ve kültürel) meselelerini tamamen bağımsızca düzenleyen ve halleden özerk bir gruptur." Bu programı sadece Kristan değil, nüfuzlu Ellenbogen da savundu. Fakat lehte tek bir oy bile çıkmadığı için, gündemden kaldırıldı.

---

*1 Bundçuların, "ulusal-kültürel özerkliğin" tüm Yahudi burjuva partileri tarafından benimsendiği olgusunu çoğunlukla olağanüstü bir şiddetle reddetmeleri anlaşılır bir şeydir. Bu olgu "Bund"un gerçek rolünü çok açık ortaya sermektedir. Bundçulardan biri, Bay Manin, "Luç"ta inkârını tekrarlama girişiminde bulunduğunda, N. Skop. tarafından (bkz. "Prosveşçeniye" No. 3) tamamen teşhir edildi. Fakat Bay Lev Yurkeviç "Dzvin"de (No. 7/8, 1913, s. 92) "Prosveşçeniye"den (No. 3, s. 78) N. Sk.'nin, "Bundçular uzun süredir, tüm burjuva Yahudi parti ve gruplarıyla birlikte ulusal-kültürel özerkliği savunmaktadırlar" cümlesini aktarıp, bu alıntıyı, "Bundçu" sözcüğünü **silerek** ve "ulusal-kültürel özerklik" yerine "ulusal haklar"ı **geçirerek** tahrif ettiğinde, ancak hayretten insanın ağzı açık kalabilir!! Bay Lev Yurkeviç sadece bir milliyetçi değil, sadece sosyal-demokratların tarihi ve programı hakkında şaşılası bir kara cahil değil, aynı zamanda "Bund" lehine düpedüz bir alıntı **tahrifatçısıdır**. "Bund"un ve Bay Yurkeviçlerin durumu gerçekten kötü olmalı!*

Teritoryalist program, yani "bir ulusun üyeleri tarafından iskan edilmiş topraklardan bağımsız olarak" ***hiçbir*** ulusal grubun oluşturulamayacağı bir program kabul edildi.

Kabul edilen programın 3. paragrafı şöyledir: "Bir ve aynı ulusun özyönetim ***bölgeleri,*** birlikte, ulusal meselelerini tamamen özerk halleden ulusal homojen bir birlik oluştururlar" (bkz. "Prosveşçeniye" No. 4, 1913, s. 28 [75]). Bu uzlaşma programının da doğru olmadığı açıktır. Bir örnekle bunu açıklamak istiyoruz. Zaratov ilindeki Alman kolonistler topluluğu artı Riga veya Lodz'un Alman işçi banliyösü artı Petersburg civarındaki Alman yerleşimi vs. birlikte, Rusya'daki Almanların "ulusal homojen birliği"ni oluşturur. Sosyal-demokratların, verili bir devlette herhangi bir milliyetin herhangi bir topluluğu da dahil tüm ve her türlü birliklerin özgürlüğünü elbette asla reddetmemelerine rağmen, böyle bir şeyi ***talep edemeyecekleri***, böyle bir birliği ***savunamayacakları*** apaçıktır. Rusya'nın çeşitli yörelerinden ve sınıflarından Almanları vs. bir devlet yasasıyla homojen bir ulusal birlik içinde soyutlamakla, papazlar, burjuvalar, küçük-burjuvalar ve canı kim isterse o uğraşsın — ama sosyal-demokratlar değil.

5— ULUSLARIN HAK EŞİTLİĞİ VE ULUSAL AZINLIKLARIN HAKLARI

Ulusal sorun tartışmasında Rus oportünistlerinin en yaygın taktiği, Avusturya örneğine dayanmaktır. Oportünistlerin ("Novaya Raboçaya Gazeta"da Bay Semkovski ve "Zait"de Bay Libman) saldırdığı "Severnaya Pravda"daki[1] ("Prosveşçeniye" No. 10, s. 96–98) makalemde, ulusal sorunun, kapitalizmin dünyasında genelde mümkün olduğu ölçüde, ancak bir tek çözümü olduğunu ve bu çözümün tutarlı demokratizm olduğunu savunuyorum. Kanıt olarak başka şeylerin yanı sıra İsviçre'ye atıfta bulunuyorum.

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 136–139.* ***—Red.***

İsviçre'ye yapılan bu atıf, onu çürütmeye ya da önemini azaltmaya çalışan yukarıda adı geçen iki oportünistin hoşuna gitmiyor. Bakın, diyorlar, Kautsky de İsviçre'nin bir istisna olduğunu, İsviçre'de çok özel bir ademi merkeziyetçiliğin, özel bir tarihin, özel coğrafi koşulların, farklı dillerden nüfusun olağanüstü kendine özgü bir yerleşim dağılımı bulunduğunu vs. vs. söylüyor.

Bütün bunlar, tartışmanın özünden ***kaçma*** girişiminden başka bir şey değildir. Elbette İsviçre, homojen bir ulusal devlet olmadığı ölçüde bir istisnadır. Ama Avusturya ve Rusya da bunun gibi bir istisnayı (veya geriliği, Kautsky'nin eklediği gibi) oluşturmaktadır. İsviçre'de elbette sadece özel, kendine özgü tarihsel koşullar ve yaşam koşulları, onunla komşu Avrupa ülkelerinin çoğundan ***daha fazla*** demokratizm sağlamıştır.

Ama, izinden gidilmesi gereken bir ***örnek*** söz konusuyken, bütün bunlara ne gerek var? Bugünkü koşullarda tüm dünyada, şu ya da bu kurumun ***tutarlı*** demokratik temelde inşa edildiği ülkeler bir istisna oluşturmaktadır. Bu, programımızda tüm kurumlar için tutarlı demokratizmi savunmamıza engel midir?

İsviçre'nin özelliği, tarihinde, coğrafi ve diğer koşullarında yatar. Rusya'nın özelliği, proletaryanın, burjuva devrimi çağında daha önce hiç görülmemiş gücü ve ülkenin, objektif olarak, tüm olası dezavantajların ve yenilgilerin tehdidi altında, olağanüstü hızlı ve kesin bir atılımına yol açan korkunç genel geriliğidir.

Biz ulusal programı proletaryanın bakış açısından hazırlıyoruz. En iyi örnekler yerine en kötülerini model almak ne zamandan beri tavsiye ediliyor?

Her halükârda, kapitalizm altında ulusal barışın (gerçekleştirilebilir olduğu ölçüde) ***yalnızca*** tutarlı demokratizm ülkelerinde gerçekleştirilmiş olduğu kuşkuya yer bırakmayan ve inkâr edilemez bir olgu değil midir ?

Eğer bu bir kez sabitse, o zaman oportünistlerin İsviçre yerine Avusturya'ya yaptıkları ısrarlı atıflar gerçekten Kadetçe bir yöntemdir, çünkü Kadetler hep Avrupa'nın en iyi değil de en kötü anayasalarını kopya etmeye özen gösterirler.

İsviçre'de ***üç*** resmi dil vardır, fakat bir plebisitte yasa tasarıları ***beş*** dilde, yani üç resmi dil dışında iki "Latin" lehçesinde daha yayınlanır. İsviçre'de 1900 yılındaki sayıma göre bu iki lehçeyi 3.313.443 kişilik nüfustan 38.651'i konuşmaktadır, yani ***yüzde birden*** biraz fazlası. Orduda subaylara ve astsubaylara "askerlerle ilişkilerinde onların anadillerini kullanma konusunda en geniş özgürlük tanınmıştır." Graubünden ve Wallis kantonlarında (her birinin nüfusu 100.000'den biraz fazladır) bu iki lehçe tam hak eşitliğine sahiptir.[1]

İlerici bir ülkenin yaşamın içinden çıkarılmış bu ***deneyimini*** mi propaganda edeceğiz ve savunacağız, yoksa Avusturyalılardan, henüz dünyanın hiçbir yerinde denenmemiş (ve bizzat Avusturyalılar tarafından da henüz kabul edilmemiş) "exteritoryal özerklik" türünden ***ham hayalleri*** mi alacağız?

Bu ham hayalin propagandasını yapmak, okul işlerinin milliyetlere göre ayrılmasını propaganda etmek demektir, yani doğrudan zararlı bir propaganda yürütmek demektir. İsviçre'nin deneyimi, (nispeten) en büyük ulusal barışın, tüm devletin (yine nispeten) tutarlı demokratizminde ***pratikte mümkün olduğunu ve gerçekleştirildiğini*** göstermektedir.

> Bu sorunu incelemiş olanlar, "Doğu Avrupa'daki anlamıyla bir ***milliyetler sorunu*** İsviçre'de ***yoktur***", demektedirler. "Burada bu sözcük (milliyetler sorunu) bile bilinmemektedir..." "İsviçre milliyetler mücadelesini geride bırakmıştır... Bu sorun 1797'den 1803'e kadarki altüst oluşlarda kalmıştır."[2]

---

1 *Bkz. Rene Henry: "La Suisse et la question des langues" (İsviçre ve Dil Sorunu. —**Red.**), Bern 1907.*

2 *Bkz. Ed. Blocher: "İsviçre'de Milliyetler", Berlin 1910.*

Bu, feodalizmden kapitalizme geçişin çözüm bekleyen sorunlarını en demokratik tarzda çözen büyük Fransız Devrimi çağının, geçerken, başka şeylerin yanında, ulusal sorunu da ***"çözmeyi" bildiği*** anlamına gelir.

Şimdi Semkovski, Libman ve diğer oportünist baylar, bu "salt İsviçre'ye özgü" çözümün, Rusya'nın, sadece 200.000 kişilik nüfusta iki lehçenin, bölgelerinde dil ile ilgili ***tam hak eşitliğini*** amaçlayan 40.000 vatandaş tarafından konuşulduğu herhangi bir kazasına veya hatta kazasının bir bölümüne ***uygulanamaz*** olduğunu iddia etmeye kalksınlar bakalım!

Ulusların ve dillerin tam hak eşitliği propagandası her ulusta sadece tutarlı demokratik unsurları (yani sadece proleterleri) öne çıkarır ve onları milliyete göre değil, tüm devlet düzeninin köklü ve ciddi biçimde düzeltilmesi çabasında ***birleştirir***. Buna karşılık "ulusal-kültürel özerklik" propagandası, tek tek kişi ve grupların iyi niyetine bakmaksızın, ***ulusları*** birbirinden ***ayırır*** ve ***bir*** ulusun işçilerini fiilen ***kendi*** burjuvalarına yaklaştırır (bu "ulusal kültürel özerklik"in tüm Yahudi burjuva partileri tarafından kabulü).

Ulusal azınlığın haklarının güvence altına alınması, tam hak eşitliği ilkesiyle kopmaz bir bağ içindedir. "Severnaya Pravda"daki makalemde bu ilke Marksistlerin konferansının daha sonraki resmi ve daha eksiksiz kararındakiyle neredeyse aynı şekilde ifade edilmiştir. Bu karar, "anayasaya, bir ulusun her türden ayrıcalıklarını ve bir ulusal azınlığın haklarının her türlü çiğnenmesini geçersiz sayan bir temel yasanın alınmasını"[1] talep etmektedir.

Bay Libman bu formülasyonla alay etmeye çalışarak soruyor: "Bir ulusal azınlığın haklarının neden ibaret olduğu nereden biliniyor ki?" Örneğin, bu haklara, ulusal okullarda "kendine ait bir program" hakkı da dahil midir? Kendi yargıçlarına, memurlarına, anadilinde ders

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 113-114.* ***—Red.***

yapan okul hakkına sahip olmak için bir ulusal azınlık ne kadar büyük olmalı? Bay Libman bu sorulardan ***"pozitif"*** bir ulusal programın zorunluluğu sonucunu çıkarmak istiyor.

Gerçekte ise bu sorular, Bundçumuzun güya önemsiz detaylar ve ayrıntılar uğruna kavga maskesi altında içeriye nasıl gerici şeyler soktuğunu açıkça gösteriyor.

Kendine ait bir ulusal okulda "kendine ait bir program"!... Marksistler, benim sevgili ulusal-sosyalcim, örneğin mutlak dünyevi bir okul gerektiren ***genel*** bir okul programına sahiptir. Marksistlerin bakış açısından demokratik bir devlette hiçbir yerde ve hiçbir zaman bu genel programdan ***vazgeçmek*** caiz değildir (bunun kimi "yöresel" dersler, diller vs. ile tamamlanması yerli halkın kararıyla gerçekleşir). "Okul işlerini devletin yetkisinden alıp" uluslara devretmek ilkesinden ise, biz işçilerin, kendi demokratik devletimizde, halkın paralarını dinci bir okul için harcamayı "uluslar"a havale etmemiz sonucu çıkar! Bay Libman, kendisi farkında olmadan, "ulusal-kültürel özerklik"in gerici karakterini anlaşılır bir biçimde göstermiştir!

"Bir ulusal azınlık ne kadar büyük olmalı?" Bundçular arasında pek sevilen Avusturya programı bile bu konuda bir hüküm içermiyor. Şöyle deniyor (bizdekinden çok daha kısa ve daha muğlak bir biçimde): "Ulusal azınlıkların hakkı, imparatorluk parlamentosu tarafından kararlaştırılacak özel bir yasayla korunur." (Brünn Programı § 4.)

Neden kimse, tam da bu yasanın nasıl anlaşılması gerektiği, yani hangi azınlıklara hak tanıyacağı ve bu hakların neler olacağı sorusuyla Avusturyalı sosyal-demokratları rahatsız etmedi?

Bir programda ayrıntıları belirlemenin yersiz ve olanaksız olduğunu bütün aklı başında insanlar anlar da ondan. Bir program sadece temel prensipleri saptar. Verili örnekte temel ilke Avusturyalılar tarafından sessizce varsayılırken, Rus Marksistlerinin son konferansındaki kararda doğrudan ifade edilmektedir. Bu ilke şudur: herhangi bir ulusal ayrıcalığın ve her türlü ulusal hak eşitsizliğinin gayri caizliği.

Bundçuya sorunu kavratmak için somut bir örnek alalım. St. Petersburg kentinde 18 Ocak 1911 tarihli okul sayımına göre Halk "Aydınlatma" Bakanlığı'nın ilkokullarında 48.076 öğrenci vardı. Bunların 396'sı, yani yüzde birden azı Yahudidir. Öğrenciler arasında ayrıca iki Romen, bir Gürcü, üç Ermeni vs. vardır.[76] İlişkilerin ve koşulların bu çeşitliliğini kapsayacak "pozitif" bir ulusal program hazırlanabilir mi? (Fakat Petersburg tabii ki Rusya'daki en "renkli" milliyetler kenti değildir.) Öyle görünüyor ki, Bundçular ayarındaki ulusal "incelikler" uzmanları bile, böyle bir program ileri sürmeyecektir.

Yine de, devlet anayasasında, bir azınlığın haklarını çiğneyen her türlü önlemin geçersizliği üzerine temel bir yasa olsaydı, o zaman herhangi bir yurttaş, örneğin Yidiş dili, Yahudi tarihi vs. için özel öğretmenleri devlet kasasından görevlendirmeyi ya da Yahudi, Ermeni, Romen çocuklar için veya hatta tek bir Gürcü çocuk için devlet eliyle derslik teminini yasaklayan bir karamamenin kaldırılmasını talep edebilirdi. Her halükârda, hak eşitliği temelinde, ulusal azınlıkların tüm rasyonal ve haklı isteklerinin tatmininde mümkünatı olmayan bir yan yoktur ve hiç kimse, hak eşitliği propagandasının zararlı olduğunu iddia edemez. Buna karşılık okul işlerinin uluslara göre ayrılması propagandası, örneğin Petersburg'daki Yahudi çocukları için özel bir Yahudi okulu propagandası mutlaka zararlı olurdu ve ***her*** ulusal azınlık için, bir, iki, üç çocuk için ulusal okulların oluşturulması doğrudan olanaksız olurdu.

Ayrıca, herhangi bir genel devlet yasasında, özel bir okul veya ek derslerde özel öğretmenler vs. hakkı kazanmak için bir ulusal azınlığın ne kadar büyük olması gerektiğini saptamak olanaksızdır.

Buna karşılık, hak eşitliği üzerine genel bir devlet yasası, uygulamaya yönelik özel talimatnamelerle, bölge parlamentolarının, kentlerin, Zemtsvoların, komünlerin vs. kararnameleriyle pekâlâ ayrıntılı bir şekilde detaylandırılıp daha da geliştirilebilir.

6— MERKEZİYETÇİLİK VE ÖZERKLİK

Bay Libman yanıtında şöyle yazıyor:

> "Bizde Litvanya'yı, Baltık illerini, Polonya'yı, Volhinya'yı, Güney Rusya'yı vs. alın, her yerde karışık bir nüfus görürsünüz; orada, büyük bir ulusal azınlığın olmadığı tek kent yoktur. Ademi merkeziyetçiliği istediğiniz kadar geniş uygulayın, çeşitli yerlerde (özellikle kent belediyelerinde) hep çeşitli milliyetler bulursunuz; ve tam da demokratizm ulusal azınlığı ulusal çoğunluğun eline teslim eder. Fakat bilindiği gibi V. İ., İsviçre federasyonundaki gibi böyle bir federatif devlet biçimine ve sonsuz ademi merkeziyetçiliğe düşmandır. O halde, İsviçre örneğini neden verdi?"

İsviçre örneğini neden verdiğimi yukarıda açıkladım. Aynı şekilde, ulusal azınlıkların haklarının nasıl korunacağı sorununun, ***ancak***, eşitlik ilkesinden sapmayan tutarlı demokratik bir devlette genel bir devlet yasasının oluşturulmasıyla çözülebileceğini de açıkladım. Ama yukarıdaki alıntıda Bay Libman, Marksist ulusal programa karşı genellikle yapılan ve bu yüzden de incelenmeyi hak eden en yaygın (ve en yanlış) itirazlardan (veya şüpheci ifadelerden) birini daha tekrarlıyor.

Elbette Marksistler federasyona ve ademi merkeziyetçiliğe düşmandır, ve bunun nedeni de çok basittir, çünkü kapitalizm, gelişimi için mümkün olduğunca büyük ve mümkün olduğunca merkezileşmiş devletleri ister. ***Diğer koşullar aynı kalmak şartıyla,*** sınıf bilinçli proletarya daima daha büyük devletten yana olacaktır. Ortaçağ partikülarizmine karşı daima mücadele edecek ve daima, proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesinin genişçe gelişebileceği büyük toprakların mümkün olan en sıkı ekonomik birliğini selamlayacaktır.

Kapitalizmin üretici güçleri geniş ve hızlı bir şekilde geliştirmesi, içinde sadece burjuva sınıfının —ve onunla birlikte onun kaçınılmaz karşıtının, proleterler sınıfının da— birleşebileceği, bütün eski, ortaçağdan kalma, kastlara özgü, sınırlı lokal, darkafalı-ulusal inanç çitlerini ve diğer çitleri yerle bir ettiği devlet olarak bütünleşmiş ve birleşmiş büyük topraklar ***talep eder***.

Ulusların kendi kaderini tayin, yani ayrılma ve bağımsız ulusal devletini kurma hakkından ayrıca söz edeceğiz.[1] Fakat çeşitli uluslar ortak bir devlet oluşturdukları sürece ve ölçüde, Marksistler hiçbir koşul altında federatif prensibi veya ademi merkeziyetçiliği propaganda etmeyeceklerdir. Merkezileşmiş büyük devlet, ortaçağdan kalma parçalanmışlıktan tüm dünyanın gelecekteki sosyalist birliğine giden yolda ileriye doğru atılmış muazzam tarihi bir adımdır, ve böyle (kapitalizmle ***kopmaz*** biçimde bağlanmış) bir devlet ***üzerinden*** olanın dışında sosyalizme giden başka bir yol yoktur ve olamaz.

Fakat, merkeziyetçiliği savunurken sadece ***demokratik*** merkeziyetçiliği savunduğumuzu unutmak affedilmez olurdu. Bu bağıntıda genelde küçük-burjuvazi ve özelde de (aralarında müteveffa Dragomanov[77] da olmak üzere) milliyetçi küçük-burjuvazi bu sorunu öylesine karmakarışık etmiştir ki, bunu düzeltmek için yeniden yeniden zaman ayırmak gerekmektedir.

Demokratik merkeziyetçilik, özel ekonomik ve yaşam koşullarıyla, nüfusun özel bir ulusal bileşimiyle vs. karakterize olan bölgelerin ***özerkliğe*** sahip olduğu yerel özyönetimi sadece dışlamamakla kalmaz, tam tersine, zorunlu olarak ***hem birini hem diğerini*** talep eder. Bizde merkeziyetçilik sürekli olarak keyfilik ve bürokratizmle karıştırılıyor. Rusya'nın tarihi doğal olarak böyle bir yanılmacayı doğurmak zorundaydı, fakat bir Marksist için bu yine de kesinlikle affedilmezdir.

Bunu en iyi biçimde somut bir örnekle açıklayabiliriz.

Rosa Luxemburg "Ulusal Sorun ve Özerklik"[2] adlı ayrıntılı makalesinde, başka sayısız eğlendirici hatanın yanında (bunlara aşağıda değineceğiz), özerklik talebini sadece Polonya ile ***sınırlamaya*** çalışma özellikle eğlendirici hatasını yapıyor.

Ama önce onun özerkliği ***nasıl*** tanımladığına bakalım.

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 202–266.* ***—Red.***

1 *"Przeglad Socjaldemokratyczny"[78], Krakov 1908 ve 1909.*

Rosa Luxemburg, kapitalist toplum için önemli ve özsel tüm ekonomik ve politik sorunların asla özerk meclislerin değil, bilakis sadece, tüm devleti kapsayan merkezi parlamentonun yetkisinde olması gerektiğini tanıyor — ve bir Marksist olarak elbette tanımakla yükümlüdür. Bu sorunlar arasında şunlar bulunuyor: gümrük politikası, sanayi ve ticaret yasaları, ulaşım ve haberleşme (demiryolları, posta, telgraf, telefon vs.), ordu, vergi sistemi, medeni yasa[1] ve ceza yasası, okul işlerinin genel ilkeleri (örneğin sadece dünyevi okul üzerine yasalar, genel okul yükümlülüğü, asgari eğitim programı, okulların demokratik yapısı vs.), iş emniyeti yasaları, politik özgürlükler (mesleki birlikler halinde birleşme hakkı) vs. vs.

Tüm devlet çapındaki yasama gereğince, özerk meclislerin yetkisine, sadece tek tek yöreler, bölgeler veya tek tek uluslar için önemli olan sorunlar girer. Rosa Luxemburg bu düşünceyi de çok —aşırı demek için çok diyorum— ayrıntılı biçimde açımlıyor ve örneğin yerel demiryollarının (No. 12, s. 149), yerel karayollarının (No. 14/15, s. 376) vs. inşaatına dikkat çekiyor.

Ekonomik koşulların ve yaşam koşullarının birazcık da olsa önemli özgüllüğe, nüfusun özel bir ulusal bileşimine vs. sahip her bölgeye böyle bir özerklik tanınmadan, modern, gerçekten demokratik bir devletin düşünülemeyeceği çok açıktır. Kapitalizmin gelişimi yararına vazgeçilmez olan merkeziyetçilik ilkesi, böyle bir (yerel ve bölgesel) özerklikle sadece baltalanmamakla kalmaz, bilakis, tam tersine, onun sayesinde —bürokratik olarak değil ***demokratik*** olarak— gerçekleştirilir. Kapitalizmin kapsamlı, özgür ve hızlı gelişimi, gerek sermayenin yoğunlaşmasını, gerekse de üretici güçlerin gelişimini ve bir yandan burjuvazinin, diğer yandan proletaryanın ***tüm devlet*** ölçeğinde birleşmesini ***kolaylaştıran*** böyle bir özerklik olmadan imkânsız olurdu veya en azından son derece zorlaşırdı. Çünkü ***salt*** yerel (bölgesel, ulusal

1 Rosa Luxemburg düşüncesini geliştirirken ayrıntılara giriyor ve örneğin çok haklı olarak boşanma yasasına değiniyor (adı geçen dergi, No. 12, s. 162).

vs.) meselelere bürokratik müdahale, genelde ekonomik ve politik gelişmenin önünde en büyük engellerden biridir, özelde de merkeziyetçilik için tüm ciddi, kapsamlı ve temel sorunlarda bir engeldir.

Bu nedenle, muhteşem Rosa Luxemburg'umuzun nasıl büyük bir ciddiyetle ve "katıksız Marksist" ifadelerle, özerklik talebinin ***ancak ve yalnız*** Polonya'ya, hem de ***sadece*** bir istisna olarak uygulanabileceğini kanıtlamaya çabaladığını okurken insan gülümsemeden edemiyor! Elbette burada "yörecilik"ten eser yoktur, sadece "objektif" mülahazalar vardır..., örneğin Litvanya'ya ilişkin.

Rosa Luxemburg dört ili alıyor: Vilna, Kovno, Grodno ve Suvalki ve okurları (ve de kendisini), Litvanyalıların "esas olarak" bu illerde yaşadığına temin ediyor; bu illerin nüfusunu toplarken, toplam nüfusun yüzde 23'ünü, Şmudlar da Litvanyalı sayılırsa, yüzde 31'ini Litvanyalı olarak hesaplıyor, yani üçte birden az. Sonuç elbette, Litvanya'nın özerkliği düşüncesinin "keyfi ve yapay" olduğu yönünde çıkıyor (No. 10, s. 807).

Resmi Rus istatistiğimizin herkesçe bilinen eksiklerini bilen okur, Rosa Luxemburg'un hatasını hemen keşfedecektir. Niçin sadece yüzde 0,2, inamayacaksınız ama ***yüzde sıfır virgül iki*** Litvanyalının oturduğu Grodno ilini almak gerekmiştir? Niçin Litvanyalıların nüfusun çoğunluğunu oluşturdukları sadece Troki kazasını değil de tüm Vilna ilini almak gerekmiştir? Niçin Suvalki ilinin Litvanyalı kazalarını, yani yedi ilçeden Litvanyalıların nüfusun yüzde 72'sini oluşturdukları beşini değil de, tüm ili alarak yüzde 52 Litvanyalı saptamak gerekmiştir?

Modern kapitalizmin koşullarından ve taleplerinden söz edip de Rusya'nın ne "modern" ne de "kapitalist" değil de, ortaçağdan kalma, feodal, resmi-bürokratik idari taksimatına üstelik de en kaba biçimiyle (kazalar değil de iller) bağlı kalmak gülünçtür. Rusya'da bu taksimat ortadan kaldırılmadan ve yerine devlet hazinesinin ***değil***, bürokrasinin ***değil***, rutinin ***değil***, çiftlik sahiplerinin ***değil***, papazların ***değil***, gerçekten de kapitalizmin taleplerine uygun olan gerçekten "modern" bir

taksimat konmadan birazcık da olsa ciddi herhangi bir yerel reformdan sözedilemeyeceği gün gibi açıktır; ve kapitalizmin modern talepleri arasında hiç kuşkusuz, nüfusun ulusal bileşiminde mümkün olan en büyük birlik talebi de bulunacaktır, çünkü milliyet, dil birliği, iç pazarın tam olarak fethi için ve tam iktisadi ilişki serbestliği için önemli bir faktördür.

Polonya'nın "çok özel" özelliklerini değil de, teritoryal ulusal özerklik ilkesinin (Bundçular exteritoryal ulusal özerklikten yana!) işe yaramazlığını kanıtlamak isteyen Bundçu Medem'in, Rosa Luxemburg'un bu apaçık hatasını tekrarlaması gariptir. Bundçularımız ve Tasfiyecilerimiz tüm dünyada çeşitli ülkelerin ve çeşitli ulusların sosyal-demokratlarının tüm hatalarını ve tüm oportünist tutarsızlıklarını toplayıp, kendilerine malzeme olarak tüm ülkelerin sosyal-demokrasisinden mutlaka ***en kötü yanlarını*** benimsiyorlar: Bundçu ve Tasfiyeci çızıktırmaların kupürleri biraraya toplandığında, ortaya örnek bir sosyal-demokrat ***zevksizlik müzesi*** çıkar.

Bölgesel özerklik, diye ders veriyor bize Medem, bir bölge, bir "mıntıka" için uygundur, ama yarım milyondan 2 milyona kadar nüfusu bulunan ve bir il kadar yüzölçümü olan Leton, Eston vs. kazaları için uygun değildir: ***"Bu özerklik değil, basit bir Zemtsvo olurdu...*** Bu Zemtsvo'yu gerçek bir özerkliğin emrine vermek gerekirdi...", ve yazar eski illerin ve kazaların "delinmesi"ni mahkûm ediyor.[1]

Gerçekte ortaçağdan, serflik zamanından kalma devlet hazinesine göre yapılan idari taksimatın korunması, modern kapitalizmin koşullarının "delinmesi" ve kötürümleştirilmesi anlamına gelir. Ancak bu taksimatın ruhuyla dolu insanlar "işinin erbabı bilge tavrıyla" "Zemtsvo" ile "özerkliğin" karşılaştırılması üzerine mırın kırın edip, şablona göre büyük bölgelere "özerklik", küçük bölgelere ise Zemtsvo düşer diye kaygılanabilir. Modern kapitalizm bu bürokratik şablonları hiç talep etmez. Neden sadece yarım milyonluk değil, 50.000 nüfuslu bile özerk

1 *V. Medem: "Rusya'da Ulusal Sorun Üzerine" "Vestnik Yevropi" [79], Yıl 1912, No. 8 ve 9.*

ulusal kazalar olmasın? Neden böyle kazalar, eğer amaca uygunsa ve ekonomik ilişki için gerekliyse, çeşitli tarzlarda ve biçimlerde farklı büyüklüklerdeki komşu ilçelerle homojen bir özerk "mıntıka" olarak birleşmesin? Bütün bunlar Bundçu Medem'in sırrı olarak kalıyor.

Belirtelim ki, sosyal-demokrasinin Brünn ulusal programı, Avusturya'yı "tarihi hükümdarlık toprakları yerine" "ulusal olarak sınırları belirlenmiş özyönetim organları"na ayırmayı (Brünn Programı, § 2) önererek, tümüyle ve bütünüyle teritoryal ulusal özerklik zemininde durmaktadır. Biz bu kadar ileri gitmezdik. Hiç kuşkusuz, serbest ve kapsamlı, gerçekten modern ticari ilişki için en güvenilir faktörlerden biri nüfusun homojen ulusal bileşimidir. Hiç kuşkusuz hiçbir Marksist ve hatta hiçbir kararlı demokrat bile, Avusturya'nın hükümdarlık topraklarını veya Rusya'nın il ve ilçelerini (bunlar Avusturya'nın hükümdarlık toprakları kadar kötü değildir, ama yine de çok kötüdür) savunmayacak ve bu miadı dolmuş taksimat yerine, nüfusun ulusal bileşimine mümkün olduğunca uygun bir taksimatın konmasının zorunluluğunu yadsımayacaktır. Son olarak, hiç kuşkusuz her türlü ulusal baskının ortadan kaldırılması için, gayet küçük de olsa, bütünlüklü, homojen ulusal nüfusa sahip özerk kazaların oluşturulması son derece önemlidir, ve verili ulusun ülkenin ya da hatta yeryüzünün her tarafına dağılmış üyelerinden oluşan akla gelebilecek tüm serbest birlikler de bu kazalara "eğilim duyup" onlarla ilişkiye geçebilirler. Bütün bunlar yadsınamaz, bütün bunlar ancak kemikleşmiş, bürokratik bir bakış açısıyla yadsınabilir.

Nüfusun ulusal bileşimi en önemli ekonomik faktörlerden sadece ***biridir***, ama ***tek*** ve en önemli faktör ***değil***. Örneğin kentler kapitalizm altında ***son derece önemli*** bir ekonomik rol oynarlar ve kentler her yerde; gerek Polonya'da gerek Litvanya'da, gerek Ukrayna'da gerek Büyük Rusya'da vs. nüfusun en renkli ulusal bileşimiyle karakterizedir. "Ulusal" nedenlerle kentleri iktisaden onlara eğilim gösteren köylerden ve kazalardan ayırmak saçma ve olanaksızdır. Bu yüzden Marksistler bütünüyle ve sadece "ulusal topraklar" ilkesine dayanamazlar.

Zaten görevin Rus Marksistlerinin son konferansında öngörülen çözümü Avusturyalılarınkinden çok daha doğrudur. Bu konferansta bu soruna ilişkin olarak şu tez ortaya atılmıştır:

> "...kendi kendini yöneten ve özerk bölgelerin sınırlarının" (mevcut illerin, ilçelerin vs. sınırları uyarınca değil) "bizzat yerel nüfus tarafından, ekonomik koşullar ve yaşam koşulları, nüfusun ulusal bileşimi vs. göz önünde bulundurularak saptandığı, bölgelere" (elbette sadece Polonya'ya değil, aksine Rusya'nın tüm bölgelerine) "verilecek cömertçe bir özerklik ve tamamen demokratik bir yerel öz yönetim gereklidir."[1]

Nüfusun ulusal bileşimi burada, bürokrasiye ve Asyaîliğe değil, modern kapitalizme uygun yeni sınırların saptanması için temel olarak hizmet edecek olan başka koşullarla (her şeyden önce ekonomik, sonra genel yaşam koşulları vs. ile) ***bir sırada*** durmaktadır. Bu koşulları ancak bizzat yöre halkı tam olarak "dikkate alabilir" ve bu dikkate alış temelinde devletin merkezi parlamentosu özerk bölgelerin sınırlarını ve özerk meclislerin yetki alanını belirleyecektir.

*

Geriye ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı sorununu tartışmak kalıyor. Bu sorunda, gerek Tasfiyeci Semkovski gerek Bundçu Libman ve Ukraynalı ulusal-sosyalci Lev Yurkeviç gibi tüm milliyetlerden bir oportünistler koleksiyonu, Rosa Luxemburg'un hatalarını "halka yaymaya" koyuldu. Bir sonraki makalemizi, tüm "koleksiyon" tarafından iflah olmazcasına karman çorman edilmiş bu soruna ayıracağız.

Ekim–Aralık 1913'te yazıldı.

1913'te "Prosveşçeniye" dergisi
No. 10, 11, 12'de yayınlandı.
*İmza: **V. İlyin.***

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 1–34, Rusça.

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 114. —**Red.***

ZORUNLU BİR RESMİ DİL GEREKLİ MİDİR?

Liberaller gericilerden, en azından ***ilkokul*** için anadilinde ders hakkını tanımalarıyla ayrılıyorlar. Ama zorunlu bir resmi dilin olması gerektiği konusunda gericilerle tamamen hemfikirler.

Zorunlu bir resmi dil ne demektir? Pratikte bu, Rusya nüfusunun ***azınlığını*** oluşturan Büyük Rusların dilinin, Rusya'nın tüm diğer nüfusuna dayatılması demektir. Her okulda resmi dilde ders ***zorunlu*** olacaktır. Tüm resmi işlemler yerel halkın dilinde değil, mutlaka resmi dilde yapılmalıdır.

Zorunlu resmi dilin gerekliliği, onu savunan partiler tarafından nasıl haklı gösteriliyor?

Kara-Yüzler'in "kanıtları" tabii ki kısa ve özdür: bütün yabancı kökenlilere demir yumrukla muamele edilmeli ve "rahatlarına bakmalarına" izin verilmemelidir. Rusya bölünmez kalmalı ve Büyük Ruslar Rus vatanının güya kurucusu ve çoğaltıcısı olduklarından, tüm halklar Büyük Rus prensibine boyun eğmelidir. Bu yüzden egemen sınıfın dili zorunlu resmi dil olmalıdır. Bay Purişkeviçler, toplam nüfusun yaklaşık yüzde 60'ını oluşturan Rusya'nın Büyük Rus olmayan nüfusunun konuştuğu "berbat lehçeler"in bir bütün olarak yasaklanmasına karşı değildirler.

Liberallerin tavrı çok "daha uygar" ve "daha rafine"dir. Ana diline, belirli sınırlar içinde (örneğin ilkokullarda) izin verilmesinden yanadırlar. Fakat aynı zamanda zorunlu resmi dilden yanadırlar. "Kültür"ün çıkarları için, "bir" ve "bölünmez" Rusya'nın çıkarları için vs. bu gereklidir.

> "Devlet olmak kültür birliğinin onayıdır... Resmi dil, kesinlikle, devlet kültürünün bir unsurunu oluşturur... Devlet olmanın temelinde iktidarın birliği yatar ve resmi dil bu birliğin aracıdır. Resmi dil devlet olmanın tüm diğer biçimleri gibi aynı zorlayıcı ve genel yükümlendirici güce sahiptir...
>
> Rusya'nın bir ve bölünmez kalması nasip olacaksa, o zaman Rus yazı dilinin resmi yararı olanca kararlılıkla savunulmalıdır."

Resmi dilin zorunluluğu sorununda liberalin tipik felsefesi budur.

Yukarıda aktarılan cümleleri Bay S. Patraşkin'in liberal gazete "Den"deki[80] (No. 7) makalesinden aldık. Kara-Yüzler'in organı "Novoye Vremya", anlaşılır nedenlerden ötürü yazarı bu düşüncelerinden dolayı ateşli bir öpücükle ödüllendirdi. Bay Patraşkin burada "gayet akıllı uslu düşünceler" ifade ediyor, diyordu Menşikov'un gazetesi (No. 13 588). Kara-Yüzler, ulusal-liberal "Ruskaya Mysl"i de[81] bu tür "akıllı uslu" düşüncelerden dolayı sürekli övüyorlar. Liberaller, "kültürel" gerekçelerin yardımıyla, "Novoye Vremya"cıların böylesine hoşuna giden şeyleri propaganda ederken nasıl övmesinler ki?

Rus dili yüce ve güçlüdür, diyor bize liberaller. Rusya'nın herhangi bir kenar bölgesinde yaşayan herkesin bu yüce ve güçlü dili iyi bilmesini gerçekten istemiyor musunuz? Rus dilinin yabancı kökenlilerin edebiyatını zenginleştirdiğini ve onlara büyük kültür zenginliklerine iştirak etme olanağı sunduğunu vs. görmüyor musunuz?

Bütün bunlar doğru, liberal beyler, diye yanıtlıyoruz onları. Turgenyev'in, Tolstoy'un, Dobrolyubov'un, Çernişevski'nin dilinin yüce ve güçlü olduğunu sizden daha iyi biliyoruz. Rusya'da ikamet eden istisnasız tüm ulusların ezilen sınıfları arasında daha sıkı bir ortaklığın

ve kardeşçe bir birliğin oluşmasını sizden daha acilen istiyoruz. Ve elbette Rusya'nın her sakininin yüce Rus dilini öğrenme olanağına sahip olmasından yanayız.

Sadece şunu istemiyoruz: ***zorlama*** unsuru. İnsanları sopayla cennete sürmek istemiyoruz. Çünkü "kültür" üzerine istediğiniz kadar güzel laf edin — ***zorunlu*** resmi dil cebirle ve zorla öğretmekle bağlıdır. Yüce ve güçlü Rus dilinin, birilerinin onu ***sopayla*** öğrenmeye zorlanmasına ihtiyacı olmadığına inanıyoruz. Rusya'da kapitalizmin gelişmesinin ve genelde toplumsal yaşamın serpilip büyümesinin bütün ulusların birbirine yakınlaşmasına yol açtığından eminiz. Yüzbinlerce insan Rusya'nın bir ucundan diğerine savruluyor, nüfusun ulusal bileşimi karışıyor, soyutlanma ve ulusal kendi bildiğini okuma ortadan kalkmak zorundadır. Yaşam ve çalışma koşullarından dolayı Rus dilini bilmesi gerekenler, sopa olmadan da onu öğreneceklerdir. Zorlama (sopa) ise sadece, yüce ve güçlü Rus dilinin diğer ulusal grupların içine girişini zorlaştırmaya yol açacak ve her şeyden önce düşmanlıkları şiddetlendirecek, milyonlarca sürtüşme yaratacak, sinirliliği ve karşılıklı anlaşmazlığı artıracaktır vs.

Buna kimin ihtiyacı var? Rus halkının ve Rus demokrasisinin buna ihtiyacı yok. Rus halkı, "Rus kültürü ve devleti yararına" uygulananlar da dahil, hiçbir ulusal baskıyı tanımıyor.

Rus Marksistlerinin, tüm yerel dillerde okul işlerine izin verilmesi ve bir ulusun her türlü ayrıcalıklarını ve bir ulusal azınlığın haklarının her türlü ihlalini hükümsüz kılan temel bir yasanın anayasaya eklenerek, zorunlu bir devlet dilinin ***olmamasının*** zorunlu olduğunu söylemelerinin nedeni budur.

"Proletarskaya Pravda" No. 14 (32),
18 Ocak 1914.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 54–56 Rusça.

AVUSTURYA'DA VE RUSYA'DA ULUSAL PROGRAMIN TARİHİNE İLİŞKİN

Avusturya'da sosyal-demokrasinin ulusal programı, 1899 yılında Brünn Kongresi'nde tartışıldı ve kabul edildi. Bu Kongre'de "ulusal kültürel özerklik" denilen şeyin kabul edilmiş olduğu yanlış düşüncesi çok yaygındır. Tam tersine o Kongre'de ***oybirliğiyle reddedilmiştir***.

Güney Slav sosyal-demokratları Brünn Parti Kongresi'ne (bkz. Almanca resmi tutanağın XV. sayfası) şu şekilde formüle edilmiş bir ulusal-kültürel özerklik programı önermişlerdi:

> (§ 2) "Avusturya'da yaşayan her halk, ***üyelerinin yaşadığı topraklardan bağımsız olarak,*** tüm ulusal (dilsel ve kültürel) meselelerini tamamen bağımsızca düzenleyen ve halleden özerk bir gruptur."

Altını çizdiğimiz sözcükler "ulusal-kültürel özerklik"in (exteritoryal da denir) ***özünü*** özellikle açık ifade etmektedir: okul ve benzeri meselelerde devlet, herkesin herhangi bir ulusa özgür beyanı temelinde ulusların sınırlandırılmasını uygulamak zorundadır.

Gerek Kristan gerekse de nüfuzlu Ellenbogen Kongre'de bu programı savunmuşlardır. Fakat o daha sonra geri çekilmiştir. Bu programa tek bir oy bile verilmemiştir. Parti lideri Victor Adler şöyle diyordu: "Bugün herhangi bir kimsenin bu meseleyi pratikte uygulanabilir saydığından şüphe ederim" (s. 82 Protokol).

İlkesel itirazlardan olarak Preußler tarafından şu ileri sürüldü:

"Kristan ve Ellenbogen yoldaşların önerileri, şovenizmin ebedileştirilmesi ve her küçük cemaatin içine, her küçük grubun içine taşınması sonucuna yol açardı." (S. 92 agy.)

Brünn Parti Kongresi'nde kabul edilmiş olan programın ilgili 3. paragrafı şöyledir:

> "Bir ve aynı ulusun tüm özyönetim ***bölgeleri***, birlikte, kendi ulusal meselelerini tamamen özerk halleden bir ulusal homojen birlik oluştururlar."

Bu ***teritoryalist*** bir programdır, bu yüzden örneğin bir ***Yahudi*** ulusal-kültürel özerkliğini ***doğrudan dışlar***. "Ulusal-kültürel özerlik"in baş teorisyeni, Otto Bauer, kitabının ***özel*** bir ***bölümünü*** (1907), Yahudiler için "ulusal-kültürel özerklik" talep etmenin olanaksızlığını kanıtlamaya ayırmıştır.

Konuya gelirsek, belirtelim ki, Marksistler birliklerin, bu arada ulusal bölgelerin (kazaların, bucakların, köylerin vs.) birliğinin de tam özgürlüğünü savundurlar, fakat sosyal-demokratlar, devlet içindeki homojen ***ulusal birliklerin*** bir devlet yasasıyla ***sağlamlaştırılmasını*** hiçbir koşulda onaylayamazlar.

Rusya'da tam da ***tüm*** Yahudi burjuva partileri (fiilen onların papağanı olan Bund da), Avusturya'nın tüm teorisyenleri ve Avusturyalı sosyal-demokratların Parti Kongresi tarafından reddedilmiş olan "exteritoryal (ulusal-kültürel) özerklik" programını ***kabul etmişlerdir!!***

Bundçuların sık sık ve çok anlaşılır nedenle inkâr etmeye çalıştıkları bu olgu, ünlü "Ulusal Hareketin Biçimleri" kitabında (St. Petersburg 1910) – bkz. aynı zamanda "Prosveşçeniye", Yıl 1913, No. 3 – kolayca kontrol edilebilir.

Bu olgu, Rusya'nın daha geri ve daha küçük-burjuva sosyal yapısının, nasıl Marksistlerin bir bölümüne burjuva milliyetçiliğinin çok daha fazla bulaşmasına yol açtığını açıkça göstermektedir.

"Bund"un milliyetçi yalpalamaları daha ***İkinci*** Parti Kongresi'nde (1903) resmen ve karşı çıkılmaz biçimde mahkûm edilmiştir.

Bu Kongre'de Bundçu Goldblatt'ın, "milliyetlerin gelişme özgürlüğünü garanti eden kurumların kurulması" ("ulusal kültürel özerklik" için bir takma ad) ile ilgili değişiklik önergesi ***doğrudan reddedilmişti***.

Tasfiyecilerin 1912 yılındaki Ağustos konferansında, o zamana dek on yıl boyunca "Bund"la kararlılıkla mücadele etmiş olan Kafkasyalı Menşevikler, karşı-devrimin genel ***milliyetçi*** atmosferinin etkisi altında bizzat milliyetçiliğe kaydığında, ***asla sadece*** Bolşevikler tarafından değil, bu kararı, "sosyalizmin milliyetçiliğe uydurulması" diye adlandıran Menşevik Plehanov tarafından da kesinlikle mahkûm edildiler.

> "Kafkasyalı yoldaşlar", diye yazıyordu Plehanov, "politik özerklik yerine, kültürel özerklikten söz etmeye başlayarak, sadece, 'Bund'un hegemonyasına tabi oldukları gerçeğini ortaya koymuşlardır."

"Ulusal kültürel özerklik", Yahudi burjuva partileri, "Bund" ve Tasfiyeciler dışında sadece sol Halkçı akımın küçük-burjuva ulusal partilerinin konferansı tarafından kabul edildi. Fakat onlar içinden de sadece 4 parti ("SERP", yani Sosyalist Yahudi İşçi partisi, Belorus Hromada[82], Daşnaksutyun[83] ve Gürcü Federalist Sosyalistler[84]) bu programı kabul ederken, en büyük iki parti, Rus sol Halkçılar ve Polonyalı "Fracy"[85] (PPS) çekimser kalmışlardı!

Özellikle de Rus sol Halkçılar, ünlü Bundçu plana göre milliyetlerin devlet hukukuna dayanan ***zorunlu*** birliklerine karşı çıktılar.

Tarihe yaptığımız bu kısa gezintinin ardından, neden Marksistlerin 1913 yılındaki gerek Şubat gerekse de yaz konferansının, küçük-burjuva ve milliyetçi "ulusal-kültürel özerklik" düşüncesini kesinlikle mahkûm ettikleri anlaşılır.[1]

"Put Pravdi"[86] No. 13,
5 Şubat 1914.
İmza: M.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 82–84, Rusça.

---

1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 81–83, 114, ve V İ. Lenin: Eserler, 4. Baskı, Cilt 18, s. 404-405, Rusça. —Red.

İNES ARMAND'A

Sevgili arkadaşım! Sana "Şahtyorski Listok"[87] için Ukraynaca bir çağrı taslağı gönderiyorum ve onu (elbette benim adıma değil, en iyisi senin adına da değil) nazik bir şekilde Lola ve birkaç Ukraynalı ***üzerinden*** yayınlatmanı rica ediyorum (elbette Yurkeviç'e ***karşı*** ve Marksizm bayrağı altında işçilerin milliyetlere göre ***ayrılmasını*** ve Ukraynalı işçilerin ***ayrı*** bir ulusal örgütünü propaganda eden bu adi, iğrenç milliyetçi darkafalının ***mümkün olduğunca*** bilgisi olmadan).

Böyle bir taslağı neden ***benim*** kendi adıma oraya gönderemeyeceğimi anlayacaksındır. Lola bana, Yurkeviç'e karşı benimle aynı fikirde olduğunu yazıyor, ama Lola saftır. Oysa mesele acil. ***Ukraynalı sosyal-demokratların arasından,*** işçilerin milliyetlere göre ayrılmasına ***karşı*** birliğinden yana seslerin yükselmesi korkunç derecede önemli —ve şimdi "Şahtyorski Listok"tan (elime ancak bugün, 1 Nisan Çarşamba günü geçti, "Put Pravdi"nin Pazar sayısının eki)— ***derhal*** bu iş için yararlanılmalıdır.

Taslağımı değiştir (uluslara göre bölünmeye karşı doğrudan bir protesto olarak kalması şartıyla, ***her türlü*** değişikliği kabul ediyorum) — Lola onu ***tek başına*** ya da birileriyle beraber ***devralıp Ukraynaca-***

ya çevirsin **benim üzerimden** kendi adına ya da (daha iyisi) (en azından 2-3 kişilik) bir grup Ukraynalı Marksist (daha da iyisi: Ukraynalı işçiler) adına ***"Put Pravdi"***ye göndersin.

Bunu nazikçe ve hızla yapmak gerekir, Yurkeviç'e karşı ve ***onun haberi olmadan***, çünkü bu haydut işi mahvedebilir.

(Stepanyuk'un raporu ve Yurkeviç'in konuşması üzerine raporunu aldım: açıkça söyleyeyim, sana kızdım: Yurkeviç'te ***önemli olan*** şeyi kavramamışsın.)

Elini sımsıkı sıkarım. ***V. U.***

Taslağım Ukrayna tarzında ve birkaç canlı Ukrayna örneğiyle beslenirse çok iyi olur!! Ben ***"Put Pravdi"***yi sıkıştırırım.

19 Mart (1 Nisan) 1914'te yazıldı.

Krakov'dan Paris'e.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 35, s. 100-101, Rusça.

ULUSAL HAK EŞİTLİĞİ ÜZERİNE YASA TASARISI

Yoldaşlar!

Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Fraksiyonu, IV. Devlet Duması'na Yahudilerin ve diğer "yabancı kökenlilerin" haklarına getirilmiş olan sınırlamaların kaldırılması üzerine aşağıya eklenmiş olan yasa tasarısını sunmayı kararlaştırmıştır.

Yasa tasarısı, tüm uluslar için bütün ulusal sınırlamaların kaldırılmasını amaçlamaktadır: Yahudiler, Polonyalılar vs. Fakat tasarı Yahudilere yönelik sınırlamalar üzerinde özellikle ayrıntılı duruyor. Bunun sebebi anlaşılırdır: Rusya'da hiçbir milliyet Yahudiler kadar çok ezilmiyor ve zulûm görmüyor. Anti-Semitizm varlıklı tabakalar arasında daha da kök salıyor. Yahudi işçiler, hem işçi hem de Yahudi olarak çifte boyunduruk altında inliyor. Yahudilere zulûm son yıllarda inanılmaz boyutlara ulaştı. Yahudi pogromlarını ve Beilis olayını anımsamak yeter.

Bu koşullar altında örgütlü Marksistler Yahudi sorununa hakettiği dikkati göstermek zorundadır.

Yahudi sorununun ancak Rusya'da gündemde olan temel sorunlarla birlikte ciddi biçimde çözülebileceği açıktır. Purişkeviç'lerin mil-

liyetçi IV. Duması'ndan, Yahudilerin ve diğer "yabancı kökenlilerin" haklarına getirilmiş sınırlamaları kaldıracağını beklemediğimiz açıktır. Ama işçi sınıfı sesini yükseltmekle yükümlüdür. Ve özellikle ***Rus*** işçisinin sesi ulusal baskıya karşı yankılanmalıdır.

Yasa tasarımızı yayınlıyor ve Yahudi ve Polonyalı işçilerle diğer ezilen milliyetlerden işçilerin onun hakkındaki düşüncelerini açıklamalarını ve eğer gerekli görüyorlarsa ek öneriler sunmalarını bekliyoruz.

Ve aynı zamanda Rus işçilerin, yasa tasarımızı, yapacakları açıklamalar vs. ile enerjik biçimde destekleyeceklerini umuyoruz.

Yasa tasarısına, 4. madde gereğince kaldırılacak talimat ve hükümlerin ayrı bir listesini ekleyeceğiz. Bu ek sadece Yahudilerle ilgili olan yaklaşık 100 hükmü kapsayacaktır.

YAHUDİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN TÜM SINIRLAMALARIN VE GENEL OLARAK KÖKENE YA DA HERHANGİ BİR MİLLİYETE AİDİYETLE BAĞLI TÜM SINIRLAMALARIN KALDIRILMASI ÜZERİNE YASA TASARISI

1) Rusya'da yaşayan bütün milliyetlerden yurttaşlar yasa önünde eşittir.

2) Hangi cinsiyetten ve inançtan olursa olsun hiçbir Rusya yurttaşı, kökeni ya da hangisi olursa olsun bir milliyete aidiyeti nedeniyle politik ya da genel olarak tüm diğer haklarında sınırlandırılamaz.

3) Sosyal ya da politik yaşamın herhangi bir alanında Yahudilerin haklarını sınırlayan tüm ve her türlü yasalar, geçici kararnameler, yasa ekleri vs. kaldırılır. ***"Kendileri için özel hükümler saptanmadığı*** tüm durumlarda Yahudiler genel yasalara ***tabidirler"*** formülasyonu (Madde 767, Cilt IX) kaldırılır. Yahudiler için ikametgâh ve yer değiştirme hakkı, eğitim hakkı, devlet ve kamu görevlerinde bulunma hakları, seçim hakları, askerlik hizmeti, kentte ve köyde gayrimenkul edinme ve

kiralama hakkına vs. ilişkin tüm ve her türlü sınırlamalar kaldırılır; Yahudilerin serbest meslekleri vs. vb. icra etme haklarıyla ilgili bütün sınırlamalar kaldırılır.

4) Bu yasaya Yahudilerin haklarının sınırlandırılmasıyla ilgili olan ve kaldırılacak hükümlerin, kararların, geçici kararnamelerin vs. bir listesi eklenmiştir.

"Put Pravdi" No. 48,
28 Mart 1914.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 153-154, Rusça.

ULUSAL POLİTİKA SORUNUNA İLİŞKİN[88]

Hükümetimizin ulusal sorundaki politikasına değinmek istiyorum. Bizde İçişleri Bakanlığı'nın "görev alanı"na giren sorunlar içinde bu sorun en önemlilerden biridir. Devlet Duması'nın bu bakanlığın bütçesini son ele alışından bu yana, Rusya'da ulusal sorun yönetici sınıflarımız tarafından gündeme getiriliyor ve gittikçe şiddetleniyor.

Beilis olayı tüm uygar dünyanın dikkatini bir kez daha Rusya'ya çekmiş ve ülkemizde hüküm süren utanç verici durumları apaçık ortaya koymuştur. Rusya'da hukukun izi bile yoktur. Yahudilere karşı vicdansızca ve arsızca tahriklerde, resmi makamlar ve polis, cinayetlerin gizlenmesi ve örtbas edilmesine kadar her şeyi yapabilmektedir. Beilis olayından çıkarılacak ders tam da budur, bu olay ... en sıkı ve en mahrem ilişki...[1]

Rusya'nın soluduğu pogrom atmosferinden söz ederken abartmadığımı göstermek için, son derece "iyi yürekli", muhafazakâr, "bakan yapan" yazarın, Prens Meşçerski'nin tanıklığına başvurabilirim. İşte onun "Grajdanin"[89] adındaki dergisinde aktardığı "Kiev'li bir Rus"un söyledikleri:

---

1 *Elyazmasının sonraki sayfası kaybolmuştur.* —**Red.**

> "Hayatımızın atmosferi bizi boğuyor: nereye giderseniz gidin, her yerde komplo fısıltıları var, her yer kan kokuyor, her yerde gammazcılığın kötü kokusu var, her yer nefret, her yer homurdanma, her yer sızlanma dolu"...[1]

Rusya'nın soluduğu politik hava. Böyle bir atmosfer karşısında hak, hukuk, anayasa ve benzeri liberal naifliklerden söz etmek ya da böyle şeyler düşünmek düpedüz gülünçtür; daha doğrusu, bu kadar ciddi olmasaydı gülünç olurdu!

Ülkemizde biraz düşünebilen, biraz dikkatli herkes bu atmosferi her gün hissediyor. Fakat herkes bu pogrom atmosferinin ***önemini*** açıkça önemseyecek cesarete sahip değil. Ülkemizde neden böyle bir atmosfer hüküm sürüyor? Neden hüküm ***sürebiliyor?*** Sadece, ülke gerçekte kötü maskelenmiş bir ***içsavaştan*** geçtiği için. Bu gerçeği kabul etmek bazılarının hoşuna gitmiyor, bazıları bu olgunun üstünü örtmek istiyorlar. Gerek İlerlemeciler, gerek Kadetler olmak üzere liberallerimiz, neredeyse tamamen "anayasal" teorilerin paçavralarından böyle bir örtü dikmeyi çok seviyorlar. Fakat benim naçiz inancım odur ki, Devlet Duması kürsüsünden "heyecan verici güzel bir çılgınlık"[2] yaymaktan daha zararlı ve halk temsilcileri açısından daha canice bir şey yoktur.

Hükümetin Yahudilere ve diğer —"resmi" söylemi bağışlayınız— "yabancı kökenliler"e karşı tüm politikası, gerçek görüldüğünde ve ülkenin kötü maskelenmiş bir içsavaş içinde bulunduğu kesin biçimde kabul edildiğinde derhal anlaşılır, doğal, kaçınılmaz oluyor. Hükümet yönetmiyor, savaş yürütüyor.

Savaş için "hakiki Rus" pogrom yöntemleri seçiyorsa, bunun nedeni, ***elinde başka yöntemlerin bulunmamasıdır.*** Herkes nasıl yapabiliyorsa öyle kendisini savunuyor. Purişkeviç ve dostları kendilerini "pogrom" politikasından başka bir şeyle savunamazlar, çünkü ellerin-

---

1 *Elyazmasının sonraki sayfası kayboImuştur.* —***Red.***

2 *A. S. Puşkin'in "Kahraman" şiirinden.* —***Red.***

de bundan başka bir şey yok. Burada sızlanmanın anlamı yoktur, meseleyi anayasa, hukuk veya hükümet sistemi üzerine sözlerle halletmek saçmadır — burada sözkonusu olan Purişkeviç ve şürekâsının ***sınıf*** çıkarları ve bu sınıfın içinde bulunduğu zor durumdur.

Ya bu sınıfla enerjik bir biçimde, ve sadece lafta değil, "hesaplaşacaksın", ya da Rusya'nın tüm politikasında "pogrom" atmosferinin kaçınılmazlığını kabul edeceksin. Ya bu politikaya razı olacaksın, ya da halkın, kitlelerin, özellikle de proletaryanın bu politikaya karşı yönelen hareketini destekleyeceksin. Ya o, ya o. Burada orta yol olamaz.

Rusya'da resmi, yani açıkça abartılan ve "hükümetin niyetleri" gereğince tahrif edilen istatistiklere göre bile ülkenin tüm nüfusu içinde Büyük Ruslar sadece yüzde 43'tür. Rusya'da Büyük Ruslar nüfusun yarısından ***azını*** oluştururlar. Hatta Küçük Ruslar ve Ukraynalılar bile bizde resmen, ***bizzat*** Stolipin'in ağzından "yabancı kökenliler" arasında sayılmıştır. Yani Rusya'da***"yabancı kökenliler"*** nüfusun yüzde 57'sini, yani nüfusun çoğunluğunu, neredeyse beşte üçünü oluşturuyorlar, gerçekte ise beşte üçten fazladır. Beni Duma'ya, nüfusun ezici çoğunluğunu Ukraynalıların oluşturduğu Yekaterinoslov ili seçti. Şevçenko'yu kutlama yasağı, hükümete karşı ajitasyon açısından öylesine mükemmel, şahane, nadiren şanslı ve isabetli bir önlemdi ki, bundan daha iyi bir ajitasyon düşünemiyorum. Öyle sanıyorum ki, en iyi sosyal-demokrat ajitatörlerimizin tümü bile hükümete karşı, bu kadar kısa bir zamanda, hükümet düşmanlığı anlamında böylesine baş döndürücü başarılar elde edemezlerdi. Bu önlemden sonra milyonlarca ve on milyonlarca "ahali" bilinçli yurttaş olmaya ve Rusya'nın bir "halklar hapisanesi" olduğu vecizesinin doğruluğuna inanmaya başladılar.

Sağcı partilerimiz ve milliyetçilerimiz bugün "Mazepaistler"e[90] karşı öyle şiddetli yaygara koparıyor, ünlü Bobrinski'miz Ukraynalıların ***Avusturya*** hükümetinin baskılarına karşı öyle şahane bir demokrat gayretiyle savunuyor ki, gören de onun Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi'ne girmek istediğini sanır. Fakat Avusturya'ya eğilim duymak ve onun politik düzenini tercih etmek "Mazepaistlik" olarak niteleni-

yorsa, Bobrinski "Mazepaist" olarak tanımlanacak belki de son kişidir; çünkü o Avusturya'daki Ukraynalıların gördüğü baskılardan yakınıyor ve bu baskılar üzerine yaygara koparıyor!! Rus Ukraynalıların —örneğin benim temsil ettiğim Yekaterinoslav ili sakinlerinin— bunu okudukları ya da duyduklarında ne söyleyeceklerini bir düşünün. Eğer "bizzat" Bobrinski, milliyetçi Bobrinski, Kont Bobrinski, çiftlik sahibi Bobrinski, fabrikatör Bobrinski, en yüksek aristokrasiyle (neredeyse en yüksek "çevreler"le) görüşüp tanışan Bobrinski, utanç verici Yahudi yerleşim bölgeleriyle ya da Yahudilerin hodpesent valilerin keyfine göre alçakça sürülmeleriyle ya da okullardan anadillerinin kaldırılmasıyla karşılaştırılabilecek hiçbir yanı olmayan Avusturya'da ulusal azınlıkların durumunun kötü ve kasvetli olduğunu düşünüyorsa, Rusya'daki Ukraynalıların durumuna ne demeli?? Rusya'daki diğer "yabancı kökenliler"in durumuna ne demeli??

Bobrinski ve diğer milliyetçiler ve de sağcılar, Rusya'nın "yabancı kökenlileri" arasında, yani Rusya nüfusunun beşte üçü arasında, Avrupa ülkeleri arasında en geri kalmış olan Avusturya ile kıyaslandığında ***bile*** Rusya'nın ***geri kalmış olduğu*** bilincini uyandırdıklarını gerçekten farketmiyorlar mı?

Tüm melese şu: Purişkeviçler tarafından yönetilen, daha doğrusu Purişkeviçlerin çizmesi altında inleyen Rusya'nın durumu o kadar orijinaldir ki, milliyetçi Bobrinski'nin nutukları sosyal-demokrat ajitasyonu mükemmel açıklamakta ve körüklemektedir.

Ha gayret asil fabrikatör ve çiftlik sahibi Bobrinski: Hem Avusturyalı, hem de Rus Ukraynalıları uyandırma, bilinçlendirme, sarsma işinde bize yardımcı olacaksınız!! Yekaterinoslav'da bazı Ukraynalılardan, Ukrayna'nın Rusya'dan ayrılması için başarılı propagandası nedeniyle Kont Bobrinski'ye bir teşekkür yazısı yollamak istediklerini duydum. Ve bunu duyduğumda hiç şaşırmadım. Bir tarafında Şevçenko'nun kutlanması yasağına ilişkin kararnamenin, diğer tarafında ise Bobrinski'nin kulağa hoş gelen, Ukraynalılar ***lehine*** nutuklarından alıntıların yeraldığı bildiriler gördüm... Bu bildirileri Bobrinski'ye, Purişkeviç'e ve ***diğer*** bakanlara göndermeyi önerdim.

Fakat Purişkeviç ve Bobrinski Rusya'nın bir demokratik Cumhuriyete dönüştürülmesi için birinci sınıf birer ajitatörse, Kadetler de dahil liberallerimiz, ulusal politikanın bazı önemli sorunlarında Purişkeviçlerle ***muvafakatlarını*** halktan gizlemek istiyorlar. Herkesçe bilinen ulusal politikayı sürdüren İçişleri Bakanlığı'nın bütçesi üzerine konuşurken, Kadet Partisi'nin İçişleri Bakanlığı'nın ilkeleriyle ***muvafakatına*** değinmeden geçersem görevimi yerine getirmiş olmam.

Gerçekten de, en hafif deyimle, İçişleri Bakanlığı'na "muhalif" olmak isteyen birinin bu bakanlığın Kadetlerin kampındaki ***düşünsel*** müttefiklerini de tanıması gerektiği açık değil midir?

"Reç"in bildirdiğine göre, bu yıl 23–25 Mart tarihleri arasında St. Petersburg'da Kadet Partisi'nin ya da "Halkın Özgürlüğü Partisi"nin olağan konferansı yapılmıştır.

"Ulusal sorunlar", diye yazıyor "Reç" (No. 83), "... özellikle hararetli biçimde tartışıldı. N. V. Nekrasov ve A. M. Kolyubakin'in de katıldığı Kiev delegeleri, ulusal sorunun olgunlaşmakta olan muazzam bir faktör olduğuna, her zamankinden daha fazla dikkate alınması gerektiğine dikkat çektiler. Ancak F. F. Kokoşkin, gerek programın, gerek önceki politik tecrübenin, 'milliyetler'in kendi kaderini siyasi tayinine ilişkin 'esnek formüller'i çok ihtiyatlı biçimde kullanmayı gerektirdiğini söyledi."

"Reç" meseleyi böyle koyuyor. Bu anlatım ***mümkün olduğunca az*** okurun meselenin özünü anlayabilmesi için kasten bu şekilde kaleme alınmış olmasına rağmen, yine de bu öz, dikkatli ve düşünen her insan için açıktır. Kadetlere sempati duyan ve onların görüşlerini savunan "Kievskaya Mysl"[91] Kokoşkin'in konuşmasını gerekçeyi ekleyerek aktarıyor: "Çünkü bu, devletin dağılmasına yol açabilir."

Kokoşkin'in konuşmasının anlamı hiç kuşkusuz buydu. Kokoşkin'in bakış açısı Kadetlerde Nekrasov ve Kolyubakin'in son derece ürkek demokrasisini bile altetti. Kokoşkin'in bakış açısı, (bunlar Rusya'da azınlık olmasına rağmen) ***Büyük Rusların*** ayrıcalıklarını savu-

nan, İçişleri Bakanlığı'yla ***elele*** savunan ***Büyük Rus,*** burjuva-liberal milliyetçilerin bakış açısıdır. Kokoşkin "teorik olarak" İçişleri Bakanlığı'nın politikasının sözcülüğünü yapmıştır — mesele budur, meselenin özü budur.

Ulusların "kendi kaderini siyasi tayini konusunda daha ihtiyatlı olalım"! Sakın "devletin dağılmasına yol açmasın"! — işte İçişleri Bakanlığı'nın politikasının ana hattıyla ***tamamen çakışan*** Kokoşkin'in ulusal politikasının ***içeriği*** budur. Fakat Kokoşkin ve Kadetlerin diğer liderleri çocuk değiller. "İnsan tatil için değil, tatil insan için vardır" sözünü pekâlâ bilirler. Halk devlet için değil, devlet halk için vardır. Kokoşkin ve Kadetlerin diğer liderleri çocuk değiller. Devletin bizde (gerçekte) Purişkeviçler sınıfı olduğunu pekâlâ bilirler. Devletin selameti Purişkeviçler sınıfının selametidir. İşte bunun için Kokoşkinler, politikalarının ***özüne*** bakılıp, bu politikanın diplomatik maskesi sıyrıldığında tedirgin olmaktadırlar.

Daha iyi anlatabilmek amacıyla izninizle basit bir örnek vermek istiyorum. 1905 yılında Norveç'in İsveç'ten, savaş tehdidinde bulunan İsveçli büyük toprak sahiplerinin şiddetli protestolarına rağmen ayrıldığı bilinir. Şükür ki İsveç'te feodal gericiler Rusya'daki gibi herşeye kadir değiller, o nedenle de savaş çıkmadı. Daha az nüfusa sahip olan Norveç İsveç'ten, feodal gericilerin ve savaş yanlılarının istediği gibi değil, barışçıl, demokratik, kültürlü bir biçimde ayrıldı. Peki ne oldu? Halk mı kaybetti? Bundan kültür mü zararlı çıktı? Yoksa demokrasinin çıkarları mı? İşçilerin çıkarları mı??

Asla! Gerek Norveç, gerekse İsveç, kültürel seviyeleri Rusya ile kıyaslanmayacak kadar yüksek olan ülkeler arasında bulunuyor, ***tam da***, başka şeylerin yanı sıra, ulusların "kendi kaderini siyasi tayin" formülünü demokratik biçimde uygulamayı bildikleri ***için. Zora dayalı*** birliğin parçalanması, gönüllü ekonomik bağın ***güçlenmesi,*** kültürel yakınlaşmanın artması, dilleri ve başka şeyleri birbirine bu kadar yakın bu iki halk arasında karşılıklı saygının artması anlamına geldi. İsveç ve Norveç halklarının ortaklığı, yakınlaşması, gerçekte ayrılma

sayesinde ***kazançlı çıktı,*** çünkü ayrılma ***zora dayalı*** bağların parampa-rça olmasıydı.

Umarım, bu örnekten, Kokoşkin ve Kadet Partisi bizi "devletin dağılması" ile korkutup, gayet açık ve bütün uluslararası demokrasi içinde tartışma götürmez olan milliyetlerin "kendi kaderini siyasi tayini" formülünü "ihtiyatlı kullanmak" gerektiğini söylerken, tamamen İçişleri Bakanlığı'nın ağzıyla konuştuğu görülmüştür. Biz sosyal-demokratlar ***her türlü*** milliyetçiliğin düşmanıyız ve demokratik ***merkeziyetçilikten*** yanayız. Partikülarizme karşıyız, ***diğer koşullar aynı kalmak şartıyla,*** büyük devletlerin, ekonomik ilerlemenin görevlerini ve proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesiyle bağıntılı görevleri küçük devletlerden daha iyi yerine getireceğinden eminiz. Fakat biz zora dayalı değil, gönüllü bağlara değer veriyoruz. Uluslar arasında ***zora dayalı*** bağlar gördüğümüz her yerde, asla her ulusun mutlaka ayrılmasından yana olmamamıza rağmen, ***kayıtsız şartsız*** ve kararlılıkla, her ulusun kendi kaderini siyasi tayin, yani ayrılma ***hakkını*** savunuyoruz.

Bu ***hakkı*** savunmak, propaganda etmek, tanımak, ulusların hak eşitliğini savunmak demektir, ***zora dayalı*** bağları tanımamak demektir, hangi ulus olursa olsun bir ulusun her türlü politik ayrıcalıklarına karşı mücadele etmek demektir, çeşitli ulusların işçilerini de tam sınıf dayanışması için eğitmek demektir.

Çeşitli ulusların işçilerinin sınıf dayanışması, zora dayalı, feodal, askeri bağların yerine gönüllü bağların geçmesiyle kazançlı çıkar.

En çok da halk özgürlüğü içinde ve sosyalizm için ulusların hak eşitliğine değer veriyoruz...[1]

ve Büyük Rusların ayrıcalıklarının savunulması. Buna karşılık biz şunu açıklıyoruz: ***Hiçbir*** ulus için ayrıcalık olmamalıdır; ulusların tam hak eşitliği ve ***bütün ulusların*** işçilerinin birliği, birleşmesi.

---

*1 Elyazmasının sonraki iki sayfası kaybolmuştur. —**Red.***

Onsekiz yıl önce, 1896 yılında proleter ve sosyalist örgütlerin Londra'daki uluslararası konferansı, ulusal sorun üzerine gerek gerçek "halk özgürlüğü" çabaları için, gerek sosyalizm için tek doğru yolu gösteren bir karar aldı. Bu kararda şöyle denmekteydi:

"Kongre, tüm ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunduğunu ve bugün askeri, ulusal vs. despotizmin boyunduruğu altında inleyen her ülkenin işçileriyle dayanışma içinde olduğunu açıklar. Tüm bu ülkelerin işçilerini, hep birlikte uluslararası kapitalizmi yenmek ve uluslararası sosyal-demokrasinin hedeflerini gerçekleştirmek için mücadele etmek üzere tüm dünyanın sınıf bilinçli işçilerinin safına katılmaya çağırır."

Biz de Rusya'nın bütün uluslarının işçilerinin saflarının birliğine çağırıyoruz, çünkü sadece bu birlik, ulusların hak eşitliğini, halkın özgürlüğünü ve sosyalizmin çıkarlarını garanti altına alabilir.

1905 yılı Rusya'nın bütün uluslarından işçileri birleştirdi. Gericilik ulusal nefreti körüklemeye çalışıyor. ***Bütün*** ulusların, herşeyden önce ve en çok da Büyük Rus liberal burjuvazisi, ***kendi*** ulusal ayrıcalıkları için mücadele ediyor (örneğin Polonya Duma fraksiyonu Polonya'da Yahudilerin hak eşitliğine karşıdır), ulusal tecrit için, ulusal içe kapanıklık için mücadele ediyor ve böylece İçişleri Bakanlığımızın politikasını ***destekliyor.***

Buna karşılık, başta işçi sınıfı olmak üzere gerçek demokrasi, ulusların tam hak eşitliği ve bütün ulusların işçilerinin sınıf mücadelesi içinde kaynaşması bayrağını yükseltiyor. Bu düşünceden hareketle "ulusal-kültürel" özerklik denilen şeyi, yani bir devlet içinde eğitimin milliyetlere göre ayrılmasını ya da eğitimin devletin yetkisinden alınıp, ayrı örgütlenmiş ulusal birliklere verilmesini reddediyoruz. Demokratik devlet, çeşitli bölgelerin, özellikle nüfusun farklı ulusal bileşime sahip olduğu bölgelerin ve alanların özerkliğini tanımak zorundadır. Böyle bir özerklik demokratik merkeziyetçilikle asla çelişmez; tam tersine, büyük ve ulusal bileşimi itibariyle renkli bir devlette ger-

çekten demokratik bir merkeziyetçilik, ancak bölgelerin özerkliği sayesinde ***sağlanabilir***. Demokratik devlet mutlaka çeşitli dillerin ***tam özgürlüğünü*** tanımak ve dillerden birinin ***her türlü*** ayrıcalığını reddetmek zorundadır. Demokratik devlet, hiçbir alanda, kamusal meselelerin hiçbir dalında herhangi bir milliyetin bir başka miliyet tarafından ezilmesine, majorize edilmesine izin vermeyecektir.

Oysa eğitimi devletin elinden alıp, ayrı ulusal örgütlerde örgütlenmiş uluslara göre bölmek, demokrasi açısından ve hele de proletarya açısından zararlı bir önlemdir. Bu sadece ulusların birbirinden ayrılmasının pekişmesine yol açardı, oysa biz ulusların yakınlaşmasını hedeflemek zorundayız. Bu şovenizmin büyümesine yol açardı, oysa biz bütün uluslardan işçilerin en sıkı ittifakı, ***her türlü*** şovenizme, ***her*** türlü ulusal tecride, ***her*** türlü milliyetçiliğe karşı onların ortak mücadelesi için çalışmak zorundayız. Bütün ulusların işçilerinin eğitim politikası aynıdır: Anadil özgürlüğü, demokratik ve ***dünyevi*** okul.

Rusya'nın tüm devlet düzenine karşı yürüttükleri ajitasyon için, Rusya'nın demokratik bir cumhuriyete dönüşümünün kaçınılmazlığı üzerine ***çarpıcı öğretileri*** için Purişkeviç, Markov ve Bobrinski'yi bir kez daha takdir ettiğimi ifade ederek bitiriyorum.

6 (19) Nisan 1914'ten sonra kaleme alındı.

İlk kez 1924'te "Proletarskaya Revolutsiya" dergisi, No. 3'te (26) yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 197–205, Rusça.

ULUSAL HAK EŞİTLİĞİ

Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Fraksiyonu, "Put Pravdi"nin 28 Mart tarihli 48. sayısında ulusal eşitlik üzerine, ya da resmi adıyla "Yahudilerin Haklarına İlişkin Tüm Sınırlamaların ve Genel Olarak Kökene ya da Herhangi Bir Milliyete Aidiyetle Bağlı Tüm Sınırlamaların Kaldırılması Üzerine Yasa Tasarısı"nı yayınladı.[1]

Rus işçileri, varolma ve karnını doyurma mücadelesi tasası ve kaygısı nedeniyle, Rusya'da milyonlarca "yabancı kökenli"nin maruz kaldığı ulusal baskıyı unutamazlar ve unutmamalıdırlar. Hakim milliyet olan Büyük Ruslar, imparatorluğun tüm nüfusunun yaklaşık yüzde 45'ini oluşturur. 100 mukimin 50'den fazlası "yabancı kökenli"dir.

Ve tüm bu nüfus kitlesi Ruslardan daha da insanlık dışı koşullarda yaşamaktadır.

Milliyetleri ezme politikası, ulusları ***ayırma*** politikasıdır. Aynı zamanda bu politika halkın bilincini sistemli olarak ***demoralize etme*** politikasıdır. Kara-Yüzler'in tüm planları, çeşitli ulusların çıkarlarının karşı karşıya konması, aydınlanmamış ve ezilen kitlelerin bilincinin zehirlenmesi üzerine kuruludur. Herhangi bir Kara-Yüz gazetesini alın, "yabancı kökenliler"in kovuşturulmasının, Rus köylüsü, Rus kü-

---

1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 177–179. ***—Red.***

çük-burjuvası, Rus zanaatkârı ile, Yahudi, Finlandiyalı, Polonyalı, Gürcü, Ukraynalı köylü, küçük-burjuva ve zanaatkârı arasında karşılıklı güvensizliğin körüklenmesinin, tüm bu Kara-Yüzler çetesinin günlük gıdası olduğunu göreceksiniz.

Oysa işçi sınıfının ***ayrılığa değil, birliğe*** ihtiyacı var. İşçi sınıfı için, işçi sınıfının düşmanları tarafından bilinçsiz kitlelerin içine taşınan barbarca önyargılardan ve batıl inançlardan daha kötü bir düşman yoktur. "Yabancı kökenliler"in ezilmesi, iki ucu olan bir değnektir. Bir ucu "yabancı kökenliler"i, bir ucu Rus halkını vurur.

Ve bu nedenle işçi sınıfı, her türden ulusal baskıya en kararlı biçimde karşı çıkmak zorundadır.

İşçi sınıfının dikkatini yabancı kökenlilere karşı kışkırtmalara çekmeye çalışan Kara-Yüzler'in ajitasyonunun karşısına, işçi sınıfı, ulusların tam hak eşitliği ve herhangi bir ulusun her türlü ayrıcalığından tamamen ve kesinlikle vazgeçme inancını çıkarmalıdır.

Kara-Yüzler Yahudilere karşı özellikle kindar bir ajitasyon yürütüyor. Purişkeviçler Yahudileri, kendilerinin tüm günahlarının şamar oğlanı yapmaya çalışıyorlar.

O nedenle, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Fraksiyonu'nun, hazırladığı yasa tasarısında, ***Yahudilerin*** haklardan yoksunluklarına ilk yeri vermesi gayet doğrudur.

Yahudilere karşı karanlık, vahşi ve hiddetli bir nefret ekmek için, herşey ve herşey, okullar, basın, parlamento kürsüsü kullanılıyor.

Bu karanlık, alçakça faaliyete sadece Kara-Yüzlerin ayaktakımı değil, gerici profesörler, bilim adamları, gazeteciler, milletvekilleri de katılıyor. Halkın bilincini zehirlemek için milyonlarca, milyarlarca ruble harcanıyor.

Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Fraksiyonu'nun ulusal baskıya karşı yasa tasarısını binlerce proleter imza ve açıklamayla desteklemek,

Rus işçilerinin şeref meselesidir. Bu her şeyden daha çok, milliyetine bakmaksızın Rusya'nın tüm işçilerinin ***tam*** birlik ve beraberliğini sağlamlaştıracaktır.

"Put Pravdi" No. 62,
16 Nisan 1914.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 215–216, Rusça.

S. G. ŞAUMYAN'A

19. V. 1914

Sevgili Suren! 17. IV. tarihli mektubunuzu aldım. "Prosveşçeniye"de ulusların kendi kaderini tayini üzerine makalenin sonunu (şimdi yazıyorum) okuyunca, beni yanıtlayacağınızı umarım.[92]

An'a karşı broşürünüzle ilgili olarak "Prosveşçeniye"ye ***mutlaka*** bir Selbstanzeige[1] ya da bir tanıtım yazısı verin.[93]

Size bir de şu planı öneriyorum. "Ulusal-kültürel özerklikçiler"in budalalığıyla mücadele etmek için, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Fraksiyonu, Devlet Duması'nda ulusların hak eşitliği ve ulusal azınlıkların haklarının savunulması üzerine bir yasa tasarısı sunmalıdır.

Gelin böyle bir tasarı kaleme alalım.[94] Hak eşitliği genel tezi — ülkenin, başka şeylerin yanında milliyetlere göre de özerk ve kendi kendini yöneten teritoryal birimlere ayrılması (sınırları yerli nüfus çizer, parlamento onaylar); — özerk bölgelerin ve alanların ve kendi kendini yöneten yerel birimlerin yetkilerinin uyacağı çerçeve; — özerk bölgelerin, Zemstvoların vs. kararlarında ulusların hak eşitliğinden her türlü sapmanın kanuna aykırılığı; demokratik biçimde seçilen ortak

---

*1 "Selbstanzeige" Lenin'de Almancadır. —**Red.***

okul konseyleri vs., dillerin özgürlüğü ve eşitliği — dillerin belediye makamları tarafından seçilmesi vs.; — azınlıkların korunması: harcamalardan nisbi pay almaları, "yabancı kökenli" okul çocukları için (parasız) derslikler, "yabancı kökenli" öğretmenler, müze ve kütüphanelerde, tiyatrolarda vs. "yabancı kökenliler" bölümleri hakkı; — her yurttaşın (mahkeme önünde), hak eşitliğinden her türlü sapmanın ya da ulusal azınlıkların haklarının her türlü ihlalinin kaldırılmasını talep etme hakkı (karma bölgelerde her beş yılda bir, imparatorluk ölçeğinde her on yılda bir nüfus sayımı.) vs.

Bana öyle geliyor ki, ulusal-kültürel özerklik aptallığını bu yolla popüler biçimde anlatabilir ve bu budalalığın yandaşlarının kesin olarak ***işini bitirebiliriz.***

Yasa tasarısı, Rusya'nın ***tüm*** ya da pek çok uluslarının Marksistleri tarafından hazırlanabilir.

Yardım etmeye hazır olup olmadığınızı derhal yazınız. Zaten **daha sık,** en azından her hafta yazmalısınız. Uzun süre yanıt vermemek affedilemez, bunu unutmayın, özellikle şimdi!!

Elinizi sıkarım. Sizin ***V. İ.***

Poronin'den Bakû'ya.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 35, s. 105-106, Rusça.

ULUSLARIN HAK EŞİTLİĞİ VE ULUSAL AZINLIKLARIN HAKLARININ KORUNMASI ÜZERİNE YASA TASARISI[95]

1) Rusya'nın gerek kırda, gerek kentlerdeki idari taksimatının sınırları (köyler, bucaklar, kazalar, iller, kentlerin kısımları ve ilçeleri, banliyöler vs.) saptanan bugünkü ekonomik ilişkiler ve yerel nüfusun ulusal bileşimi gereğince gözden geçirilir.

2) Bu saptama yerel ahali tarafından, genel, doğrudan, eşit ve gizli oyla nisbi temsil temelinde seçilen komisyonlar tarafından yapılır; sayıları (nispi temsilde) Komisyona üye seçemeyecek kadar küçük olan diğer milliyetlerden azınlıklar istişari oya sahip bir komisyon üyesi seçerler.

3) Yeni sınırların nihai onaylanması devletin merkezi parlamentosunun yetkisindedir.

4) Yerel özyönetim, devletin istisnasız bütün bölgelerinde, genel, doğrudan, eşit ve gizli oyla nispi temsil temelinde yürütülür; özel coğrafi koşullar, yaşam koşulları ve ekonomik koşullar ya da nüfusun özel ulusal bileşimiyle birbirinden ayrılan bir dizi yöreler, özerk bölge meclislerine sahip özerk bölgeler kurma hakkına sahiptir.

5) Özerk meclislerin ve özerk yönetimin yerel kurumlarının yetkilerinin saptanması devletin merkezi parlamentosunun yetkisindedir.

6) Devletin bütün ulusları kesinlikle eşit haklara sahiptir ve uluslardan birinin ya da dillerden birinin sahip olduğu ne türden olursa olsun her ayrıcalık yasak ve anayasaya aykırı ilan olunur.

7) İlgili yerin ya da bölgenin tüm resmi ve toplumsal kurumlarının işlerinin yürütüleceği dili yerel özyönetim organları ve özerk meclisler belirler; başka milliyetten bütün azınlıklar, hak eşitliği ilkesi temelinde kendi dilinin haklarının, örneğin, resmi ve toplumsal kurumlardan bu kurumlara hangi dilde başvurulmuşsa o dilde yanıt alma hakkının vs. mutlaka korunmasını talep etme hakkına sahiptir. Zemstvoların, belediyelerin vs. gerek mali, gerek idari, hukuki ve diğer alanlarda ulusal azınlıkların dillerinin hak eşitliği ilkesini ihlal eden önlemleri geçersiz ilan edilir ve ikametgâhından bağımsız olarak herhangi bir yurttaş tarafından yapılabilecek itiraz üzerine kaldırılmak zorundadır.

8) Devletin kendi kendini yöneten gerek kırdaki, gerek kentlerdeki her birimi, genel, eşit, doğrudan ve gizli oyla, nispi temsil temelinde, belediye ve Zemstvo kurumlarının kontrol ve yönetimi altında nüfusun istisnasız bütün kültürel ve eğitim amaçları için harcamaları tamamen ve özerk olarak idare eden okul konseyleri seçer.

9) Ulusal bileşimleri itibariyle karma olan teritoryal birimlerde okul konseylerinin üye sayısı 20'den az olmamalıdır. Bu sayı (20) kendi kendini yöneten birimlerin ve özerk meclislerin kararıyla yükseltilebilir. Başka milliyetlerden azınlıkların nüfusun en az yüzde 5'ini oluşturduğu bölgeler ulusal bileşimi itibariyle karma bölgelerdir.

10) Kendi kendini yöneten ilgili birimin, nispi temsil çerçevesinde okul konseyi üyesi seçemeyecek kadar az nüfusa sahip her ulusal azınlığı, okul konseyine istişari oya sahip bir üye seçme hakkına sahiptir.

11) İlgili yöredeki başka milliyetten azınlıkların kültürel ve eğitim ihtiyaçları için harcanan meblağın nispi payı, ilgili yörenin toplam nüfusu içinde başka milliyetlerden azınlıkların oranından az olmamalıdır.

12) Tüm devlette 10 yılda ve ulusal bileşimleri itibariyle karma bölgelerde ve yörelerde beş yılda bir an ez bir kez, yurttaşların anadilleri de dikkate alınarak nüfus sayımı yapılır.

13) Okul konseylerinin, yerel nüfusun uluslarının ya da dillerinin tam hak eşitliğini ya da kültürel ve eğitim amaçlı harcamalardan ulusal azınlıkların nüfusa oranları nispetinde pay almaları ilkesini ihlal eden tüm önlemleri geçersiz ilan olunur ve ikametgâhından bağımsız olarak herhangi bir yurttaşın yapma hakkına sahip olduğu itiraz üzerine kaldırılmak zorundadır.

6 (19) Mayıs 1914'ten sonra yazıldı.

İlk kez 1937 yılında
Lenin Derlemesi, Cilt 30'da yayınlandı.

Eserler, 4, Baskı, Cilt 20, s. 258–260, Rusça.

İŞÇİLERİN İNCE MİLLİYETÇİLİKLE DEMORALİZE EDİLMESİ

İşçi hareketi geliştikçe, burjuvazinin ve derebeylerinin onu bastırma ya da parçalama girişimleri de o kadar ümitsizce olma itiyadında. Bu iki yöntem, zor yoluyla bastırma ve burjuva etkilerle parçalama, tüm dünyada, bütün ülkelerde sürekli uygulanıyor, egemen sınıfların çeşitli partileri bu yöntemlerden bazen birini, bazen ötekini ön plana çıkarıyorlar.

Rusya'da, özellikle en akıllı burjuvaların çıplak zorun tek başına çare olmadığını açıkça gördükleri 1905 yılından sonra, bütün "ilerici" burjuva partileri ve grupları tarafından, işçilerin, işçi sınıfının mücadelesini zayıflatan çeşitli burjuva fikir ve öğretilerle ***parçalanması*** yöntemi gittikçe daha çok kullanılır oluyor.

Göze ve kulağa en hoş gelen bahanelerle, örneğin "ulusal kültür"ün, "ulusal özerkliğin ya da bağımsızlığın" vs. çıkarlarını koruma bahanesiyle proletaryanın ayrılıp parçalanmasını vaazeden ince milliyetçilik de bu fikirler arasındadır.

Sınıf bilinçli işçiler var güçleriyle, ***her türlü*** milliyetçiliği, gerek kaba, zorba, gerici, gerekse de, ulusların hak eşitliğiyle ***eşzamanlı ola-***

rak... işçi davasının, işçi örgütlerinin, işçi hareketinin uluslara ***göre parçalanmasını*** vaazeden en ince milliyetçiliği reddetmeye çabalıyorlar. Marksistlerin son konferansının (1913 yazı) kararlarını pratiğe geçirerek sınıf bilinçli işçiler —milliyetçi burjuvazinin bütün varyasyonlarından farklı olarak— sadece ulusların ve dillerin en tam, tutarlı, sonuna kadar götürülmüş ***hak eşitliğini*** değil, aynı zamanda çeşitli milliyetlerden işçilerin her türden ***yekpare*** proleter örgütlerde ***kaynaşmasını*** da savunuyorlar.

Marksizmin ulusal programıyla, "en ilericisi" de dahil herhangi bir burjuvazinin ulusal programı arasındaki temel fark buradadır.

Marksistler, ulusların ve dillerin hak eşitliğini tanımayı, sadece en tutarlı demokratlar oldukları için istemiyorlar. Proleter dayanışmanın çıkarları, işçilerin sınıf mücadelesinin dostça birliği, en küçük de olsa bütün ulusal güvensizlikleri, yabancılaşmayı, kuşku ve düşmanlığı ortadan kaldırmak amacıyla ulusların tam hak eşitliğini talep ediyor. Tam hak eşitliği ise, dillerden birinin her türlü ayrıcalığının reddini, bütün ulusların kendi kaderini tayin ***hakkının*** tanınmasını da içeriyor.

Burjuvazi için ise ulusların hak eşitliği talebi, çoğu kez fiillen ulusal dışlayıcılık ve şovenizm için ajitasyonla eşanlamlıdır, çoğu kez ulusların ayrılması ve yabancılaşması ***vaazıyla*** bağdaşır. Sadece ulusların ***yakınlaşmasını*** değil, aynı zamanda ilgili devletin bütün milliyetlerinden işçilerin ***yekpare*** proleter örgütlerde kaynaşmasını savunan proleter ***enternasyonalizmi*** bununla ***kesinlikle*** uzlaşamaz. Bu nedenle Marksistler "ulusal-kültürel özerklik" denilen şeyi, yani okul işlerinin devletin yetkisinden ***çıkarak tek tek*** milliyetlerin eline verilmesini kesinlikle mahkûm ederler. Bu plan ilgili devlet çatısı altında okul işlerinin milliyetlere göre ayrılmasını, okul işlerinin ve "ulusal kültür" sorunlarının ***özel*** meclislere, okul finansmanına, okul konseylerine ve okul kurumlarına sahip ***ulusal birliklere*** verilmesini içerir.

Bu ince milliyetçiliğin bir planıdır, işçi sınıfını demoralize eden ve parçalayan bir plandır. Bu planın ("Bund" yandaşlarının, Tasfiyeci-

lerin, Halkçıların, yani çeşitli küçük-burjuva grupların bu planının) karşısına Marksistler şu ilkeyi koyarlar: Bir resmi dilinin zorunluluğunun reddine kadar varan ulusların ve dillerin en tam hak eşitliği, fakat bununla eşzamanlı olarak ulusların mümkün olan en büyük yakınlaşmasını, hakeza bütün uluslar için ***resmi*** kurumların birliğini, okul konseylerinin birliğini, okul politikasının birliğini (dünyevi okul!), ***her ulusal burjuvazinin milliyetçiliğine*** karşı, avanakları kandırmak için "ulusal-kültür" şiarıyla önümüze sunulan milliyetçiliğe karşı mücadelede çeşitli milliyetlerden işçilerin birliğini savunmak.

Bırakın küçük-burjuva milliyetçileri, Bundçular, Tasfiyeciler, Halkçılar, "Dzvin" yazarları ince burjuva milliyetçiliğinin ilkelerini açıkça savunsunlar. Bu onların hakkı. Fakat "Severnaya Raboçaya Gazeta" No. 35'te Bayan V. O.'nun yaptığı gibi, "Sa Pravdu"[96] gazetesinin anadilde eğitime ***karşı olduğunu*** temin ederek işçileri kandırmasınlar!!!

Bu büyük bir iftiradır, çünkü "Pravda" yandaşları bu hakkı sadece tanımakla kalmıyor, aynı zamanda bu hakkı tanıyanlar içinde ***en tutarlıları*** onlardır. ***Zorunlu resmi dil olmaması gerektiğini*** ilan eden Marksistlerin konferansının görüşüne katılarak, Rusya'da anadilin haklarını ***eksiksiz*** tanıyanlar ***ilk*** "Pravda" yandaşları olmuşlardır!

Anadilde eğitimi, "bir devlet sınırları içinde okul işlerinin milliyetlere göre ayrılması"yla, "ulusal-kültürel özerklik"le, "eğitimin devletin yetkisinden alınması"yla karıştırmak en kaba cahilliktir.

Dünyanın hiçbir yerinde Marksistler (hatta demokratlar bile) anadilde eğitime karşı değildir. Ve ***dünyanın hiçbir yerinde*** Marksistler "ulusal-kültürel özerklik" programını kabul etmemişlerdir, o ***sadece*** Avusturya'da ***önerilmiştir.***

Bayan V. O.'nun ileri sürdüğü Finlandiya örneği bizzat onun aleyhine bir kanıttır, çünkü bu ülkede (kayıtsız şartsız ve herkesten daha tutarlı biçimde tanıdığımız) ***ulusların ve dillerin hak eşitliği*** kabul edilmiş ve uygulanmıştır, fakat ***"eğitimin devletin yetkisinden***

çıkması", bütün okul işlerini yönetmek amacıyla özel ulusal birlikler, devletin tüm okul işlerinin ulusal duvarlarla parçalanması vs. ***kesinlikle sözkonusu değildir.***

"Put Pravdi" No. 82,
10 Mayıs 1914.
İmza: V. İ.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 266–268, Rusça.

ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKI ÜZERİNE

Rus Marksistlerinin programının, ulusların kendi kaderini tayin hakkını ele alan dokuzuncu maddesi, son zamanlarda (daha önce "Prosveşçeniye"de[1] göstermiş olduğumuz gibi) oportünistlerin gerçek bir kampanyasına neden oldu. Gerek Rus Tasfiyecisi Semkovski, Petersburg'daki Tasfiyeci gazetede, gerekse de Bundçu Libmann ve Ukrayna milliyetçi-sosyalisti Yurkeviç, hepsi organlarında bu maddenin üstüne saldırdılar ve onu en küçümseyici bir edayla ele aldılar. Oportünizmin bu "bir düzine ulusunun" Marksist programımıza karşı "kampanyası"nın, genel olarak milliyetçi karakterdeki mevcut yalpalamalarla sıkı bağ içinde olduğuna kuşku yoktur. Bu yüzden değinilen sorunun adamakıllı incelenmesi bize tamamen güncel görünüyor. Önceden belirtelim ki, adı geçen tüm oportünistlerden bir tanesi bile tek bir bağımsız argüman getirmiyor: Hepsi de sadece, Rosa Luxemburg'un 1908/9 yılındaki uzun Lehçe makalesi "Ulusal Sorun ve Özerklik"te söylediklerini tekrarlıyor. Ve biz de anlatımlarımızda en çok bu yazarın "orijinal" argümanlarını tartışacağız

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 135–168. —Red.*

1— ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİNİ NEDİR?

Kendi kaderini tayin denen şeyi Marksistçe inceleme girişiminde bulunulduğunda, bu sorunun ilk sıraya konması gerektiği doğaldır. Bundan ne anlaşılması gerekir? Bunun yanıtını, akla gelebilecek her türlü "genel hukuk kavramları"ndan türetilen hukuksal tanımlarda (tariflerde) mı aramak gerekir? Yoksa yanıt, ulusal hareketlerin tarihsel-ekonomik incelenmesinde mi aranmalıdır?

Bay Semkovski, Libmann ve Yurkeviç'in bu soruyu sormayı bile akıl etmemelerine şaşmamak gerekir, baksanıza, ulusların kendi kaderini tayininden sadece 1903 RSDİP programının değil, 1896 yılındaki Londra Uluslararası Kongresi'nin kararının da söz ettiğini (bu konuda daha ayrıntılı bilgi yeri geldiğinde verilecektir) bile bilmeden, Marksist programın "bulanıklığı" üzerine bönce bir kıkırdamayla sorunu geçiştirmeye çalışıyorlar. İlgili maddenin soyut ve metafizik olduğu üzerine bol bol deklamasyonlarda bulunan Rosa Luxemburg'un, bilakis ta kendisinin tam da bu günahı işleyip soyuta ve metafiziğe batması çok daha şaşırtıcıdır. Tam da Rosa Luxemburg sürekli olarak, kendi kaderini tayin üzerine bitmek bilmez genel değerlendirmeler içinde yitiyor (ulusun iradesinin nasıl anlaşılabileceği üzerine son derece eğlendirici 'derin' düşüncelere varana dek) ve hiçbir yerde, meselenin özünün hukuksal tariflerde mi yoksa bütün dünyanın ulusal hareketlerinin deneyimlerinde mi yattığı sorusunu açık ve berrak biçimde sormuyor.

Marksistler için kaçınılmaz olan bu sorunun tam olarak konması, Rosa Luxemburg'un argümanlarının onda dokuzunu bir vuruşta yok ederdi. Ulusal hareketler Rusya'da ilk kez varolmuyor ve sadece ona da has değil. Bütün dünyada, kapitalizmin feodalizm üzerinde kesin zaferi çağı, ulusal hareketlerle bağlıydı. Bu hareketlerin iktisadi temeli, meta üretiminin tam zaferi için, iç pazarın burjuvazi tarafından ele geçirilmesinin ve aynı dili konuşan nüfusa sahip toprakların, aynı zamanda bu dilin gelişimi ve edebiyatta güçlenmesi için tüm engeller ortadan kaldırılarak devlet halinde bir araya toplanmasının zorunlu ol-

masında yatar. Dil, insanlar arası ilişkide çok önemli bir araçtır; dil birliği ve onun engelsiz gelişimi, gerçekten özgür ve kapsamlı, modern kapitalizme uygun ticari ilişki için, nüfusun çeşitli sınıflara göre özgür ve kapsamlı bir gruplaşması için en önemli koşullardan biridir ve son olarak, pazarın en küçük de olsa her girişimciyle, satıcı ve alıcıyla sıkı bağı için bir önkoşuldur.

Bu yüzden, modern kapitalizmin bu gereklerine en iyi uyan ***ulusal devletlerin*** kurulması, her ulusal hareketin eğilimidir (hedefidir). Temel ekonomik faktörler buna zorlar, ve bu yüzden tüm Batı Avrupa'da —dahası: tüm uygar dünyada— kapitalist dönem için ulusal devlet ***tipik*** olandır, normal olandır.

O halde, hukuksal tanımlarla oyun oynamaya düşmeden, soyut tarifler "uydurmadan", bilakis ulusal hareketlerin tarihi ve ekonomik temellerini inceleyerek ulusların kendi kaderini tayininin anlamını kavramak istiyorsak, o zaman kaçınılmaz olarak şu sonuca varırız: Ulusların kendi kaderini tayininden, onların yabancı ulusal topluluklardan devlet olarak ayrılmasını anlamak gerekir, bağımsız bir ulusal devletin kurulması anlamak gerekir.

Daha aşağıda, kendi kaderini tayin hakkından, ayrı devlet olarak varolma hakkından başka birşey anlamanın neden yanlış olacağını gösteren daha başka nedenleri de tanıyacağız. Şimdi Rosa Luxemburg'un, ulusal devlet hedefinin derin ekonomik nedenlere sahip olduğu şeklindeki kaçınılmaz sonucuna nasıl "aldırmamaya" çalıştığı üzerinde durmak zorundayız.

Rosa Luxemburg Kautsky'nin "Milliyet ve Enternasyonalite" broşürünü ("Neue Zeit" No. 1'in Eki, 1907/1908) pekâlâ bilir. Kautsky'nin, bu broşürün 4. bölümünde ulusal devlet sorununu ayrıntılı olarak inceledikten sonra Otto Bauer'in "ulusal devletin kurma güdüsünün gücünü ***küçümsediği"*** sonucuna vardığını bilir (adı geçen broşür, s. 23). Bizzat Rosa Luxemburg Kautsky'nin sözlerini aktarıyor: "Ulusal devlet, modern" (yani ortaçağdan, kapitalizm öncesinden vs. farklı

olarak kapitalist, uygar, iktisaden ilerici) "koşullara ***en uygun*** devlet biçimidir, onun görevlerini" (yani kapitalizmin en özgür, en kapsamlı ve en hızlı gelişiminin görevlerini) "en kolay yerine getirebilecek biçimidir". Buna Kautsky'nin daha da kati, sonuç çıkaran şu sözünü eklemek gerekir: renkli ulusal bileşime sahip devletler (ulusal devletlerden farklı olarak, çokuluslu devletler denilenler) daima, "iç şekillenişleri kimi nedenlerle geri ya da anormal kalan" devletler olmuşlardır. Doğal olarak Kautsky anormallikten yalnızca, kapitalizmin gelişiminin gereklerine en uygun olanla çakışmamaları anlamında sözediyor.

Peki, Kautsky'nin bu tarihsel-ekonomik vargılarına Rosa Luxemburg'un tavrı ne olmuştur? Bunlar doğru mudur, yanlış mıdır? Tarihsel-ekonomik teorisiyle Kautsky mi haklıdır, yoksa teorisi özü itibariyle psikolojik bir teori olan Otto Bauer mi haklıdır? Bauer'in kuşku götürmez "ulusal oportünizmi"yle, kültürel-ulusal özerkliğe sahip çıkmasıyla, milliyetçi densizlikleriyle (Kautsky'nin ifadesiyle, "ara sıra ulusal momenti şiddetlendirmesi"yle), "ulusal momenti muazzam abartması" ve "uluslararası momenti tümüyle ihmal etmesi"yle (Kautsky), ulusal devlet kurma güdüsünün gücünü küçümsemesi arasındaki bağ nedir?

Rosa Luxemburg bu soruyu sormamıştır bile. Bu bağıntıyı farketmemiştir. Otto Bauer'in teorik görüşlerinin ***bütününü*** iyice düşünmemiştir. Ulusal sorunda tarihsel-ekonomik teoriyle psikolojik teoriyi hiç karşılaştırmamıştır bile. Kautsky'ye karşı şu notla yetinmiştir:

> "Bu 'en iyi' ulusal devlet, teorik olarak kolayca geliştirilip teorik olarak savunulabilecek, ama gerçeğe uygun olmayan bir soyutlamadır sadece" ("Przeglad Socjaldemokratyczny", 1908, No. 6, s. 499).

Ve bu kararlı açıklamayı güçlendirmek için ardından kapitalist büyük güçlerin ve emperyalizmin gelişmesinin, küçük halkların "kendi kaderini tayin hakkı"nı hayal haline getirdiğine dair görüşler geliyor. "Bağımsızlıkları", diye haykırıyor Rosa Luxemburg, "bizzat 'Avrupa ahengi' denilen politik mücadelenin ve diplomatik oyunun ürününden başka birşey olmayan şeklen bağımsız Karadağlıların, Bulgar-

ların, Romenlerin, Sırpların, Yunanlıların, hatta kısmen İsviçrelilerin 'kendi kaderini tayin'inden ciddi ciddi sözetmek mümkün müdür?"! (s. 500). Bu koşullara en uygun olan, "Kautsky'nin dediği gibi ulusal devlet değil, aksine yağmacı devlet"tir. Ardından, İngiltere, Fransa vs.'ye ait sömürgelerin büyüklüğü üzerine birkaç düzine rakam geliyor.

Bu tür değerlendirmeleri okuduğunda, insan yazarın ***farklı şeyleri ayırdetmeyi*** anlamama yeteneğine ancak şaşabilir! Ciddi bir tavırla Kautsky'ye, küçük devletler iktisaden güçlülere bağımlıdır, burjuva devletler arasında başka halkları haydutça ezme mücadelesi azıyor emperyalizm var ve sömürgeler var diye ders vermek, gülünç, çocukça bir ukalalıktır, çünkü bütün bunların meseleyle en ufak bir alakası yoktur. Sadece küçük devletler değil, aynı zamanda örneğin Rusya da iktisaden tümüyle ve bütünüyle "zengin" burjuva ülkelerin emperyalist finans kapitalinin gücüne bağımlıdır. Sadece Balkanların minyatür devletleri değil, aynı zamanda Amerika da 19. yüzyılda, Marx'ın "Kapital"de[97] gösterdiği gibi, iktisaden Avrupa'nın sömürgesiydi. Bütün bunları, her Marksist gibi Kautsky de elbette pekâlâ bilir, ama bunun ulusal hareketler ve ulusal devlet sorunuyla kesinlikle hiçbir ilişkisi yoktur.

Rosa Luxemburg burjuva toplumda ulusların kendi kaderini siyasi tayini, onların devlet bağımsızlığı sorununu, onların iktisadi özgürlüğü ve bağımsızlığı sorunuyla karıştırmıştır. Bu tıpkı, burjuva devlette parlamentonun, yani halk temsilcileri meclisinin egemenliğiyle ilgili program talebini tartışan birinin, herhangi bir burjuva ülkenin devlet düzeninde büyük sermayenin egemenliğe sahip olacağına dair tamamen doğru inancını ortaya koymaya başlaması kadar akıllıcadır.

Kuşkusuz Asya'nın, yeryüzünün en yoğun nüfuslu kıtasının çok büyük bölümü, ya "büyük güçler"in sömürgesi ya da sonuna kadar bağımlı ve ulusal bakımdan ezilen devletler durumunda bulunuyor. Fakat herkesçe bilinen bu durumdan dolayı, aynı Asya'da meta üretiminin en tam gelişimi için, kapitalizmin en özgür, en geniş ve en hızlı

büyümesi için koşulların yalnızca Japonya'da, yani yalnızca bağımsız bir ulusal devlette oluşmuş olduğu tartışmasız gerçeği en ufak bir biçimde sarsılır mı? Bu devlet burjuva bir devlettir, ve bu yüzden bizzat o başka halkları ezmeye ve sömürgeleri köleleştirmeye başladı; Asya'nın, kapitalizmin çöküşüne dek, Avrupa'daki gibi bir özgür ulusal devletler sistemi oluşturmayı başarıp başaramayacağını bilmiyoruz. Fakat, Asya'yı uyandırmış olan kapitalizmin, orada da her yerde ulusal hareketlere yol açtığına, bu hareketlerin eğiliminin Asya'da ulusal devletler kurmak olduğuna, kapitalizmin gelişimi için en elverişli koşulları tam da bu devletlerin garanti ettiğine hiç kuşku yoktur. Asya örneği Kautsky'den ***yanadır,*** Rosa Luxemburg'a ***karşıdır.***

Balkan devletleri örneği de ona karşıdır, çünkü şimdi herkes, Balkanlarda kapitalizmin gelişimi için en elverişli koşulların tam da, bu yarımadada özgür devletler ortaya çıktığı ölçüde oluştuğunu görüyor.

Dolayısıyla, Rosa Luxemburg'a rağmen, gerek tüm ileri uygar insanlığın örneği, gerek Balkanlar örneği ve Asya örneği, Kautsky'nın tezinin mutlak doğruluğunu gösteriyor: Ulusal devlet kapitalizmde kuraldır ve "norm"dur; renkli ulusal bileşime sahip devlet, geri kalmış ya da bir istisna birşeydir. Ulusal ilişkiler açısından ulusal devlet hiç kuşkusuz, kapitalizmin gelişmesi için en elverişli koşulları sunar. Elbette bu, böyle bir devletin, burjuva ilişkiler zemininde ulusların sömürülmesini ve ezilmesini dışlayabileceği anlamına gelmez. Bu yalnızca, Marksistlerin, ulusal devletler kurma güdüsüne yolaçan güçlü ***iktisadi*** faktörleri gözardı edemeyecekleri anlamına gelir. Bu, Marksist programdaki "ulusların kendi kaderini tayini"nin, tarihsel-ekonomik bakış açısından, kendi kaderini siyasi tayinden, devlet bağımsızlığından, bir ulusal devlet kurmaktan ***başka*** bir anlama sahip ***olamayacağı*** anlamına gelir.

Marksist, yani proleter sınıf bakış açısından hareketle "ulusal devlet" burjuva-demokratik talebini desteklemenin hangi koşullara bağlanması gerektiğinden aşağıda ayrıntılı olarak söz edilecektir. Bu-

rada, "kendi kaderini tayin" ***kavramının*** tanımıyla yetiniyoruz ve sadece şunu kaydetmemiz gerekiyor ki, Rosa Luxemburg bu kavramın ("ulusal devlet") içeriğini ***bilirken,*** onun oportünist yandaşları, Libmannlar, Semkovskiler, Yurkeviçler ***bunu bile bilmiyorlar!***

2— SORUNUN TARİHSEL-SOMUT KONULUŞU

Her sosyal sorunun tahlilinde Marksist teorinin mutlak gereği, onu ***belirli*** bir tarihsel çerçeveye oturtması ve ayrıca, eğer ***bir*** ülke (örneğin belirli bir ülke için ulusal program) söz konusuysa, bir ve aynı tarihsel dönem içinde bu ülkeyi diğerlerinden ayıran somut özellikleri gözönünde bulundurmasıdır.

Bizim sorunumuza uygulandığında Marksizmin bu mutlak gereği ne anlama gelir?

Herşeyden önce bu, kapitalizmin, ulusal hareketler bakımından temelden farklı iki dönemini sımsıkı birbirinden ayırma zorunluluğu anlamına gelir. Bir yanda, feodalizmin ve mutlakiyetin çöküş dönemi, burjuva-demokratik toplumun ve burjuva-demokratik devletin oluşum dönemi, ulusal hareketlerin ilk kez kitle hareketleri haline geldiği ve şu ya da bu biçimde nüfusun ***tüm*** sınıflarını, basın yoluyla, temsil organlarına katılım yoluyla vs. politikanın içine çektiği dönem vardır. Öte yanda, çoktan oturmuş anayasal düzeniyle, proletaryayla burjuvazi arasında çok gelişmiş antagonizmasıyla tam gelişmiş kapitalist devletler dönemi — kapitalizmin çöküşünün arifesi olarak nitelenebilecek bir dönem vardır.

Birinci dönem için tipik olan, ulusal hareketlerin uyanışı ve en kalabalık ve en zor harekete geçirilebilecek nüfus katmanı olarak köylülüğün genelde politik özgürlük için ve özelde milliyetin hakları için mücadeleyle bağıntı içinde, bu ulusal hareketlerin içine çekilmesidir. İkinci dönem için tipik olan, burjuva-demokratik kitle hareketlerinin yokluğudur, artık tamamen ticari ilişki içine çekilmiş olan ulusları bir-

birine gittikçe yakınlaştıran ve karıştıran gelişmiş kapitalizmin, uluslararası birleşik sermaye ile uluslararası işçi hareketi arasındaki antagonizmayı ön plana çıkarmasıdır.

Elbette iki dönem birbirinden bir duvarla ayrılmamıştır, bilakis sayısız ara basamaklarla birbirine bağlıdır, ayrıca tek tek ülkeler, ulusal gelişmenin hızında, nüfusun ulusal bileşiminde, bunların dağılımında vs. vb. birbirinden ayrılırlar. Belirli bir ülkenin Marksistlerinin, bütün bu genel-tarihsel ve somut-devletsel koşulları hesaba katmadan, kendi ulusal programlarını düzenlemeye koyulmaları sözkonusu olamaz.

Ve işte burada Rosa Luxemburg'un görüşlerinin en zayıf noktasıyla karşılaşıyoruz. Olağanüstü bir gayretle, yazısını, "genel boş laf", "şablon", "metafizik safsata" vs. olarak ilan ettiği programımızın 9. maddesine karşı bir dizi "sövgü sözüyle" süslüyor. Metafiziği (Marksist anlamda, yani anti-diyalektiği) ve boş soyutlamaları böyle mükemmel bir şekilde mahkûm etmeyi bilen bir yazarın, bize sorunun somut-tarihsel ele alınışının bir örneğini vermesi beklenirdi elbette. Sözkonusu olan, belirli bir ülkenin, Rusya'nın, ve belirli bir dönemin, 20. yüzyıl başlangıcının, Marksistlerinin programıdır. Belki Rosa Luxemburg, Rusya ***hangi tarihsel*** dönemden geçiyor?, ***verili*** dönemde ***verili*** ülkenin ulusal sorunu ve ulusal hareketlerinin ***somut*** özellikleri ***hangileridir?*** sorusunu soruyordur.

Ne gezer, tüm bunlardan Rosa Luxemburg tek kelimeyle söz etmiyor! Onda, verili tarihsel dönemde ***Rusya'***da ulusal sorunun nasıl olduğu ve ***Rusya'***nın bu bağıntıda hangi özellikler gösterdiği konusunda bir tahlilin izi bile yok!

Bize, Balkan ülkelerinde ulusal sorunun İrlanda'dakinden farklı olduğu, Marx'ın Polonya ve Çek ulusal hareketini 1848 yılının somut koşulları altında şöyle değerlendirdiği (Marx'tan bir sayfa alıntı), Engels'in İsviçre'nin Wald kantonunun Avusturya'ya karşı mücadalesini ve 1315 yılında cereyan eden Morgarten savaşını şöyle değerlendirdi-

ği (bir sayfa Engels'ten alıntı ve Kautsky'nin ilgili yorumları), Lassalle'in Almanya'da 16. yüzyıldaki köylü savaşını gerici olarak gördüğü vs. söyleniyor.

Bu düşüncelerde ve alıntılarda yeni birşey olduğu söylenemez, fakat her halükârda Marx, Engels ve Lassalle'in, tek tek ülkelerin somut tarihsel sorunlarının incelenmesine ***nasıl*** yaklaştıklarını tekrar tekrar anımsamak okur için ilginçtir. Marx ve Engels'ten öğretici alıntılar okunduğunda, Rosa Luxemburg'un kendini nasıl gülünç bir duruma düşürdüğü özellikle açık görülüyor. O, belagatla ve öfkeyle, çeşitli ülkelerde çeşitli zamanlarda ulusal sorunun nasıl olduğunun somut tarihsel bir tahlilinin zorunluluğunu vurguluyor ve — bizzat kendisi, 20. yüzyılın başında ***Rusya'nın*** kapitalizmin gelişiminin ***hangi*** tarihsel aşamasından geçtiğini, bu ülkede ulusal sorunun ***özelliklerinin*** neler olduğunu belirlemek yönünde ***en ufak*** bir girişimde ***bulunmuyor.*** Rosa Luxemburg da, sorunu ***başkalarının*** nasıl Marksistçe incelediğine örnekler veriyor, sanki, cehenneme giden yolun ne kadar sık iyiniyet taşlarıyla döşenmiş olduğunu ve iyi nasihatlerin arkasında sadece, bunlara gerçekte de uyma isteksizliği ya da beceriksizliğinin gizlendiğini adeta özenle vurgulamak istermişçesine.

Bu öğretici karşılaştırmalardan birini alalım. Rosa Luxemburg, Polonya'nın bağımsızlığı şiarına karşı çıkıyor ve bunu yaparken, sanayi ürünleri Rusya'da pazarlanan "Polonya"nın hızlı "endüstriyel gelişimi"nin onun 1893 yılındaki çalışmasında kanıtlanmış olduğuna atıfta bulunuyor. Söylemeye gerek yok ki, buradan kendi kaderini tayin ***hakkı*** sorununa ilişkin henüz hiçbir sonuç çıkmaz, bununla yalnızca eski feodal Polonya'nın ortadan kaybolduğu kanıtlanır vs. Rosa Luxemburg sürekli olarak, farkında olmadan, Rusya ile Polonya'yı birbirine bağlayan faktörler arasında, modern kapitalist ilişkilerin salt ekonomik faktörlerinin şimdiden ağır bastığı vargısına sapıyor.

Bu noktada Rosa'mız özerklik sorununa geçiyor ve makalesine ***açıkça*** "Ulusal Sorun ve Özerklik" diye başlık atmış olmasına rağmen, özerkliğin Polonya krallığına ***münhasır*** bir hak olduğunu kanıt-

lamaya başlıyor (bu konuda bkz. "Prosveşçeniye" No. 12, Yıl 1913[1]). Polonya'nın özerklik hakkını güçlendirmek için Rosa Luxemburg, Rusya'nın devlet düzenini, açıkça, gerek ekonomik, gerek politik, gerekse de kültürel ve sosyolojik özellikler itibariyle, birlikte ele alındığında "Asyaî despotizm" kavramını veren özellikler toplamıyla karakterize ediyor. ("Przeglad" No. 12, s. 137.)

Böyle bir devlet düzeninin, verili ülkenin ekonomisinde tamamen ataerkil, kapitalizm öncesi çizgilerin ağır bastığı ve meta ekonomisinin ve sınıf farklılaşmasının ancak çok az gelişmiş olduğu durumlarda büyük bir dayanıklılık sergilediği herkesçe bilinir. Devlet düzeni kesin kapitalizm ***öncesi*** bir karakterle öne çıkan böyle bir ülkede, kapitalizmin ***hızla*** geliştiği ulusal sınırlı bir bölge varsa, o zaman bu kapitalist gelişme ne kadar hızlıysa, bu bölgeyle kapitalizm ***öncesi*** devlet düzeni arasındaki çelişki o kadar keskinleşir ve bu ileri bölgenin bütünden ayrılması o kadar olası olur — bu bölge bütünle "modern-kapitalist" değil, aksine "Asyaî-despotik" bağlarla bağlıdır.

Yani Rosa Luxemburg, burjuva Polonya'yla ilişkisi içinde Rus devlet iktidarının sosyal yapısı sorununu bile asla sonuna dek düşünmemiştir, Rusya'da ulusal hareketlerin somut tarihsel özellikleri sorusunu işe sormamıştır bile.

Şimdi bu sorunun üzerinde durmamız gerekiyor.

3— RUSYA'DA ULUSAL SORUNUN SOMUT ÖZELLİKLERİ VE RUSYA'NIN BURJUVA-DEMOKRATİK DÖNÜŞÜMÜ

"Salt beylik lakırdı olan ve görünüşe göre yalnızca Rusya'da değil, aynı zamanda Almanya ve Avusturya'da, İsviçre ve İsveç'te, Amerika ve Avustralya'da yaşayan halklara da uygulanabilen 'ulusların kendi kaderini tayin hakkı' ilkesinin elastikiyetine rağmen, onu hiçbir modern sosyalist partinin programında bulmayız." ("Przeglad" No. 6, s. 483.)

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 162–168. —**Red.***

Marksist programın 9. maddesine karşı kampanyasının başında Rosa Luxemburg bunları yazıyor. Bu program maddesini "salt beylik lakırdı" olarak kavradığımızı isnat ederken, tam da bizzat Rosa Luxemburg bu günahı işliyor ve eğlendirici bir cüretkârlıkla, bu maddenin "besbelli ayrı biçimde" Rusya'ya, Almanya'ya vs. uygulanabilecek olduğunu açıklıyor.

Besbelli ki, diye yanıtlıyoruz, Rosa Luxemburg, makalesinde, liselilere ders malzemesi olabilecek tüm mantık hatalarının bir koleksiyonunu vermek istiyordu. Çünkü Rosa Luxemburg'un tiradı A'dan Z'ye saçmadır ve sorunun tarihsel-somut konuluşuyla alay etmektir.

Marksist programı çocukça değil, Marksistçe yorumlarsak, onun burjuva-demokratik ulusal hareketlere ilişkin olduğunu kolayca anlarız. Eğer bu böyleyse —ve hiç kuşkusuz böyledir—, o zaman buradan, "besbelli ki", bu programın, "toptan", "beylik lakırdı" olarak vs. burjuva-demokratik ulusal hareketlerin ***tüm*** ihtimallerini kapsadığı sonucu çıkar. Birazcık düşünse, programımızın ***yalnızca,*** böyle bir hareketin verili olduğu durumları kapsadığı sonucu da Rosa Luxemburg için daha az besbelli olmazdı.

Eğer Rosa Luxemburg bu anlaşılması kolay düşünceler üzerine düşünmüş olsaydı, o zaman özel bir çaba sarfetmeden, ne kadar saçma birşey söylediğini görürdü. ***Bizi*** "beylik laflar" etmekle suçlarken, ***bize karşı,*** burjuva-demokratik ulusal hareketlerin ***olmadığı*** ülkelerin programlarında, ulusların kendi kaderini tayininden söz edilmediği gerekçesini getiriyor! Olağanüstü akıllıca bir gerekçe!

Çeşitli ülkelerin politik ve ekonomik gelişimi kadar onların Marksist programlarını da karşılaştırmak Marksizmin bakış açısından korkunç önemlidir, çünkü modern kapitalist devletlerin ortak kapitalist karakteri kadar onların ortak gelişme yasası da kuşku götürmez. Fakat böyle bir karşılaştırma yapmayı da bilmek gerekir. Bunun en temel önkoşulu, karşılaştırılacak ülkelerin tarihsel gelişme dönemlerinin birbiriyle ***karşılaştırılabilir*** olup olmadığı sorusunu açıklığa kavuş-

turmaktır. Örneğin, Rus Marksistlerinin tarım programını Batı Avrupa'nın programlarıyla ancak ("Ruskaya Mysl"da Prens E. Trubetskoi gibi) tümüyle karacahiller "karşılaştırabilirler"; çünkü bizim programımız, Batılı ülkelerde sözü bile edilmeyen tarım koşullarının ***burjuva-demokratik*** dönüşümü sorusunu yanıtlıyor.

Aynı şey ulusal sorun için geçerlidir. Batılı ülkelerin çoğunda o çoktan çözülmüştür. Batı'nın programlarında, orada varolmayan sorulara yanıt aramak gülünçtür. Rosa Luxemburg burada tam da esas meseleyi gözardı etmiştir: burjuva-demokratik dönüşümün tamamlanmış ve tamamlanmamış olduğu ülkeler arasındaki fark.

Tüm sorunun canalıcı noktası bu farktır. Zaten, Rosa Luxemburg'un uzun makalesini bir yığın boş, içeriksiz beylik lafa dönüştüren de bu farkı tamamen gözardı etmesidir.

Kıtasal Batı Avrupa'da, burjuva-demokratik devrimler dönemi oldukça belirli bir zaman dilimini, yaklaşık olarak 1789–1871 yıllarını kapsar. İşte bu zaman dilimi, ulusal hareketler dönemiydi, ulusal devletlerin yaratılması dönemiydi. Bu dönemin kapanmasında sonra Batı Avrupa, bir burjuva devletler sistemi, hem de kural olarak ulusal homojen devletlerin bir sistemi haline gelmişti. Bu nedenle, bugün Batı Avrupalı sosyalistlerin programlarında kendi kaderini tayin hakkını aramak, Marksizmin ABC'sini anlamamak demektir.

Doğu Avrupa'da ve Asya'da burjuva-demokratik devrimler dönemi ancak 1905 yılında başlamıştır. Rusya'da, İran'da, Türkiye'de ve Çin'de devrimler, Balkan savaşları — işte bizim "Doğu"muzda ***bizim*** dönemimizin dünya olayları zinciri budur. Ve bu olaylar zincirinde, ***tam bir dizi*** burjuva-demokratik ulusal hareketilerin uyanışını ve ulusal bağımsız ve ulusal homojen devletler kurma çabalarını görmemeyi ancak bir kör başarabilir. Rusya, komşu ülkelerle birlikte şimdi tam da bu dönemden geçtiği için ve tam da bu yüzden, programımızda ulusların kendi kaderini tayin hakkı üzerine maddeye ihtiyacımız var.

Fakat yukarıda Rosa Luxemburg'un makalesinden yaptığımız alıntıya biraz daha devam edelim:

> "Özellikle", diye yazıyor o, "olağanüstü karışık ulusal bileşime sahip bir devlette etkinlik gösteren ve ulusal sorunun onun için birincil önemde bir rol oynadığı partinin programında, yani Avusturya sosyal-demokrasisinin programında, ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesi yoktur" (aynı yerde).

Böylece okuyucu "özellikle" Avusturya örneğiyle ikna edilmek isteniyor. Bu örnekte pek zekice birşey olup olmadığına somut tarihsel bakış açısından bir bakalım.

İlkönce, burjuva-demokratik devrimin tamamlanmış olup olmadığı temel sorusunu soralım. Avusturya'da bu devrim 1848 yılında başladı ve 1867 yılında bitti. O zamandan beri, neredeyse yarım yüzyıldır, orada genelde iyice yerleşmiş bir burjuva anayasası egemendir, buna dayanarak legal işçi partisi legal çalışmaktadır.

Bu yüzden, Avusturya'nın iç gelişme koşulları altında (yani genelde Avusturya'da ve özelde onun çeşitli ulusları içinde kapitalizmin gelişimi bakış açısından), gölge olaylarından biri, başka şeylerin yanısıra, ulusal bağımsız devletlerin kurulması olabilecek olan sıçramalara neden olan faktörler ***yoktur***. Rosa Luxemburg, karşılaştırmasında, Rusya'nın bu noktada benzer koşullar içinde bulunduğunu öngördüğü için, yalnızca temelden yanlış, anti-tarihsel bir varsayımda bulunmakla kalmıyor, aynı zamanda istemeden Tasfiyeciliğe de düşüyor.

İkincisi, bizi meşgul eden sorunda, Avusturya'daki ve Rusya'daki milliyetler arasındaki çok farklı karşılıklı ilişkiler büyük bir öneme sahiptir. Avusturya yalnızca uzun süre Almanların ağırlıkta olduğu bir ülke olmakla kalmadı, aynı zamanda Avusturya Almanları bir bütün olarak Alman ulusu içinde hegemonya talebinde de bulundular. Bu "talep", (beylik lafları, soyutlamaları, şablonları hiç sevmeyen) Rosa Luxemburg'un belki lütfedip anımsayacağı gibi, 1866 savaşıyla yokedildi. Avusturya'da egemen olan ulus, Alman ulusu, kendini, 1871 yılında kesin olarak kurulan bağımsız Alman devletinin ***sınırları dışın-***

da buldu. Öte yandan, Macarların bağımsız bir ulusal devlet kurma girişimi, daha 1849 yılında Rus serf ordusunun darbeleri altında çökmüştü.

Böylece olağanüstü garip bir durum doğdu: Macarlarda ve sonra Çeklerde de, Avusturya'dan kopma değil, bilakis, daha güçlü ve yağmacı komşular tarafından bütünüyle yokedilebilecek olan tam da ulusal bağımsızlık uğruna, Avusturya'nın bütünlüğünü koruma eğilimi! Bu garip durum sonucunda Avusturya (iki merkezli) düalist bir devlet olarak oluştu ve şimdi trialist bir devlete (üç merkezli: Almanlar, Macarlar, Slavlar) dönüşüyor.

Rusya'da benzer birşey var mıdır? Bizde, "yabancı kökenliler"in, aksi takdirde ***daha da kötü*** bir ulusal baskıya düşme tehlikesinden dolayı Büyük Ruslarla birleşmesi yönünde bir temayül var mı?

Ulusların kendi kaderini tayin sorununda Rusya'yı Avusturya'yla karşılaştırmanın ne derece saçma, şabloncu ve cahilce olduğunu anlamak için bu soruyu sormak yeter.

Ulusal sorun bakımından çok özgül olan Rusya'nın koşulları, Avusturya'da gördüklerimizin tam tersidir. Rusya ***tek*** ulusal merkezli bir devlettir: Büyük Rus. Büyük Rusłar muazzam, bitişik bir toprakta yaşıyorlar ve sayıları yaklaşık 70 milyona ulaşıyor. Bu ulusal devletin özelliği şudur: 1) (hepsi birlikte nüfusun çoğunluğunu, yüzde 57'sini oluşturan) "yabancı kökenliler" tam da kenar bölgelerde yaşarlar; 2) bu yabancı kökenlilere baskı komşu ülkelerdekinden (ve hatta sadece Avrupa'daki değil) çok daha güçlüdür; 3) tam bir dizi durumda, kenar bölgelerde yaşayan milliyetlerin, sınır ötesinde, daha büyük ulusal bağımsızlıktan yararlanan ulusdaşları vardır (imparatorluğun sadece batı ve güney sınırlarını: Finlileri, İsveçlileri, Polonyalıları, Ukraynalıları, Romenleri anımsamak yeter); 4) "yabancı kökenli" kenar bölgelerde kapitalizmin gelişimi ve genel kültür düzeyi, çoğunlukla imparatorluğun merkezindekinden daha yüksektir. Son olarak, tam da Asya'daki komşu ülkelerde, kısmen Rusya'daki akraba milliyetlere sıçrayan bur-

juva devrimler ve ulusal hareketler döneminin başlamış olduğunu görüyoruz.

Böylece, içinde bulunduğumuz çağda ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınmasını özellikle acil bir gereklilik kılan, tam da Rusya'daki ulusal sorunun somut tarihsel özellikleridir.

Ayrıca, Rosa Luxemburg'un, Avusturya sosyal-demokratlarının programında, ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanındığına dair hiçbir şey bulunmadığı iddiası salt olgusal bakımdan bile doğru değildir. Sadece, ulusal programı kabul etmiş olan Brünn Kongresi'nin tutanaklarını açıp bakmamız yeter; orada, Rutenyalı sosyal-demokrat Hankieviç'in tüm Ukrayna (Rutenya) delegasyonu adına (Tutanak, s. 85) ve Polonyalı sosyal-demokrat Reger'in tüm Polonya delegasyonu adına (s. 108), adı geçen iki ulustan Avusturyalı sosyal-demokratların, çabalarına, kendi halklarının ulusal birlik, özgürlük ve bağımsızlık özlemini de dahil ettikleri beyanını buluruz. Dolayısıyla, Avusturya sosyal-demokrasisi ulusların kendi kaderini tayin hakkını gerçi özel bir program maddesi olarak koymamıştır, fakat aynı zamanda Parti'nin bazı ***kesimlerinin*** ulusal bağımsızlık talebini yükseltmelerine tamamen razı olmuştur. Fiilen bu elbette, ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımak anlamına gelir! Yani Rosa Luxemburg'un Avusturya örneğine yaptığı atıf, ***her*** bakımdan Rosa Luxemburg'un ***aleyhine*** bir tanıklıktır.

4— ULUSAL SORUNDA "PRATİKLİK"

Oportünistler, Rosa Luxemburg'un, programımızın 9. maddesinin "pratik" hiçbir şey içermediği gerekçesine özel bir gayretle sarıldılar. Bizzat Rosa Luxemburg bu gerekçeyi o kadar beğenmiştir ki, makalesinde bazen bu "şiar"ın neredeyse sekiz kez tekrarlandığı sayfalara rastlıyoruz.

Şöyle yazıyor: 9. madde "proletaryanın günlük politikası için hiçbir pratik direktif, ulusal sorunların hiçbir pratik çözümünü vermiyor."

9. maddenin, ya genel olarak hiçbir şey ifade etmediği ya da tüm ulusal çabaları desteklemekle yükümlendirdiği biçiminde de formüle edilen bu gerekçeyi inceleyelim.

Ulusal sorunda "pratiklik" talebi ne anlama geliyor?

Ya, tüm ulusal çabaların desteklenmesi; ya her ulusun ayrılması sorusunun "evet ya da hayır"la yanıtlanması; ya da genel olarak ulusal taleplerin dolaysız "gerçekleştirilebilirliği".

"Pratiklik" talebinin bu üç olası yorumunun her birini inceleyelim.

Her ulusal hareketin başlangıcında doğal olarak onun hegemonu (önderi) olarak ortaya çıkan burjuvazi, tüm ulusal çabaların desteklenmesini pratik mesele olarak niteler. Proletaryanın ulusal sorundaki politikası ise (tüm diğer sorunlarda da olduğu gibi), burjuvaziyi sadece belirli bir doğrultuda destekler, fakat burjuvazinin politikasıyla asla tam olarak çakışmaz. İşçi sınıfı burjuvaziyi sadece (burjuvazinin asla tam olarak kuramayacağı ve ancak ***tam*** demokratikleşme ölçüsünde gerçekleştirebilir olan) ulusal barış uğruna, hak eşitliği uğruna, sınıf mücadelesi için en elverişli koşullar uğruna destekler. İşte tam da bu yüzden proleterler burjuvazinin ***pratikliğine karşı,*** ulusal sorunda ***ilkesel*** bir politikayı öne çıkarır ve burjuvaziyi her zaman ***ancak şartlı*** desteklerler. Her burjuvazi ulusal sorunda ya ***kendi*** ulusu için ayrıcalıklar ister ya da yalnızca ona münhasır avantajlar; işte buna "pratiklik" denir. Proletarya her türlü ayrıcalığa karşıdır, her türlü istisnailiğe karşıdır. Ondan "pratiklik" talep etmek, burjuvazinin dümen suyunda gitmek demektir, oportünizme batmak demektir.

Her ulusun ayrılma sorununu "evet ya da hayır"la mı yanıtlamak gerekir? Bu çok önemli "pratik" bir talep gibi görünüyor. Fakat gerçekte budalacadır; teoride metafiziktir, pratikte proletaryayı burjuvazinin politikasına tabi kılmaya götürür. Burjuvazi daima kendi ulusal taleplerini önplana koyar. Bunları kayıtsız-şartsız koyar. Proletarya için bunlar, sınıf mücadelesinin çıkarlarına tabidir. Bir ulusun ayrılmasının

mı, yoksa bir başka ulusun yanında eşit haklara sahip konumunun mu burjuva-demokratik devrimi tamamlayacağı önceden teorik olarak garantilenemez; proletarya için ***her iki durumda da*** önemli olan, kendi sınıfının gelişmesini sağlamaktır; burjuvazi için önemli olan, onun görevlerini "kendi" ulusunun görevlerinin gerisine koyarak bu gelişmeyi zorlaştırmaktır. Bu nedenle proletarya, bir tek ulusa dahi olsa başka bir ulusun ***sırtından herhangi birşey*** vermeyi garantilemeksizin ve kendini bununla yükümlendirmeksizin, kendi kaderini tayin ***hakkının*** tanınması deyim yerindeyse negatif talebiyle yetinir.

Bu "pratik" olmayabilir, ama pratikte, olanaklı tüm çözümlerin en demokratiğini en emin bir şekilde garantiler; proletaryanın ***yalnızca*** bu güvencelere ihtiyacı vardır, buna karşılık her ulusun burjuvazisi, başka ulusların durumunu (olası dezavantajlarını) gözönüne almaksızın, ***kendi*** avantajları için güvencelere ihtiyaç duyar.

Burjuvazi herşeyden önce verili bir talebin "uygulanabilirliği"ne ilgi duyar; diğer ulusların burjuvazisiyle proletarya zararına sürekli kötü trampa işlemleri politikası bundandır. Proletarya için ise, kendi sınıfının burjuvazi karşısında güçlenmesi, kitlelerin tutarlı demokrasi ve sosyalizm ruhuyla eğitimi önemlidir.

Bu, oportünistler için "pratik" olmayabilir, ama bu pratikte biricik güvencedir, gerek feodallere karşı gerekse de ***milliyetçi*** burjuvaziye karşı maksimum ulusal hak eşitliğinin ve maksimum ulusal barışın bir güvencesidir.

Ulusal sorunda proletaryanın tüm görevi, tüm ulusların ***milliyetçi*** burjuvazisinin bakış açısından "pratik" değildir, çünkü proleterler "soyut" hak eşitliği, en ufak bir ayrıcalığın bile ilkesel olarak ortadan kaldırılmasını talep ediyorlar, her türlü milliyetçiliğin de düşmanıdırlar. Rosa Luxemburg bunu anlamadığı için, pratikliğe akılsızca övgüleriyle tam da oportünistlere, özellikle Büyük Rus milliyetçiliğine oportünist tavizlere kapıları ardına dek açmıştır.

Neden Büyük Rus milliyetçiliğine? Büyük Ruslar Rusya'da ezen ulus oldukları ve ulusal bakımdan oportünizm doğal olarak ezen uluslarda bir tarzda, ezilen uluslarda bir başka tarzda ifade bulduğu için.

Ezilen ulusların burjuvazisi, kendi taleplerinin "pratik" gayesi adına proletaryayı, kendi çabalarını kayıtsız-şartsız desteklemeye çağıracaktır. Bütün ve her türlü ulusların ayrılma ***hakkına*** değil de. ***belirli*** bir ulusun ayrılmasına doğrudan "evet" demek çok daha pratiktir!

Proletarya böyle bir pratikliğe karşıdır: O, hak eşitliğini ve ulusal devlete sahip olmada eşit hakkı tanırken, tüm ulusların proleterlerinin birliğini her şeyden üstün tutar ve öne çıkarır, ve her ulusal talebi, her ulusal ayrılmayı işçilerin sınıf mücadelesinin ***bakış açısından*** değerlendirir. Pratiklik sloganı gerçekte sadece, burjuva çabaları eleştirisiz devralma sloganıdır.

Bize deniyor ki: Ayrılma hakkını destekleyerek, ezilen ulusların burjuva milliyetçiliğini destekliyorsunuz. Rosa Luxemburg böyle diyor ve oportünist Semkovski onu papağan gibi tekrarlıyor — geçerken belirtelim, Tasfiyeci gazetede bu sorunda Tasfiyeci düşünceler savunan biricik kişi!

Yanıtlıyoruz: Hayır, burada tam da burjuvazi için "pratik" bir çözüm önemlidir, işçiler için ise iki eğilimi ***ilkesel olarak*** vurgulamak önemlidir. Ezilen bir ulusun burjuvazisi ezene karşı mücadele ettiği ***ölçüde,*** biz de ***o ölçüde*** her zaman ve her durumda herkesten daha kararlı bir şekilde ***bundan yanayız***, çünkü biz baskının en cesur ve en tutarlı düşmanlarıyız. Ezilen bir ulusun burjuvazisi ***kendi*** burjuva milliyetçiliğini temsil ettiği sürece, biz buna karşıyız. Ezen ulusun ayrıcalıklarına ve despotizmine karşı mücadele ve ezilen ulusun ayrıcalıklar elde etmeye yönelik herhangi bir çabasını kayırmak yok.

Kendi kaderini tayin ***hakkı*** sloganını ileri sürmez ve ajitasyonumuzda savunmazsak, o zaman ***ezen*** ulusun yalnızca burjuvazisine değil, feodallerine ve otokrasisine de yardım etmiş oluruz. Bu argümanı Kautsky Rosa Luxemburg'a karşı çoktan ileri sürdü, ve bu argüman

itiraz kabul etmez. Polonya'nın milliyetçi burjuvazisine "yardım" etme korkusuyla Rosa Luxemburg, ***Rus*** Marksistlerinin programındaki ayrılma ***hakkını*** reddederek ***gerçekte*** Büyük Rus Kara-Yüzlerine yardım ediyor. Gerçekte Büyük Rusların ayrıcalıklarıyla (ve ayrıcalıklarından daha kötüsüyle) oportünistçe uzlaşmayı destekliyor.

Kendini Polonya'da milliyetçiliğe karşı mücadeleye kaptıran Rosa Luxemburg, Büyük Rus milliyetçiliğini unutmuştur, oysa tam da ***bu*** milliyetçilik şimdi en tehlikelisidir; çünkü tam da o, burjuvadan çok feodal bir milliyetçiliktir, tam da o, demokrasinin ve proleter mücadelenin önündeki baş engeldir. Ezilen bir ulusun ***her*** burjuva milliyetçiliği, baskıya ***karşı*** yönelen genel demokratik bir içeriğe sahiptir ve biz bu içeriği ***kayıtsız-şartsız*** destekleriz. Bunu yaparken, kendi ulusu için istisnai bir konum elde etme çabasını titizlikle dışlar, Leh burjuvalarının Yahudileri ezme çabasına karşı mücadele ederiz vs. vs.

Burjuvanın ve küçük-burjuvanın bakış açısından bu "pratik" değildir. Fakat bu, ulusal sorunda biricik pratik ve ilkesel ve demokrasiyi, özgürlüğü ve proleter birliği gerçekten teşvik eden politikadır.

Herkes için ayrılma hakkını tanıma; her somut ayrılma sorununu, her türlü eşitsizliği, ayrıcalığı, istisnai konumu dışlayan bir bakış açısından değerlendirme.

Ezen bir ulusun durumunu alalım. Başka halkları ezen bir halk özgür olabilir mi? Hayır. Büyük Rus nüfusun[1] özgürlüğünün çıkarları, bu baskıya karşı mücadeleyi gerektirir. Ezilen ulusların hareketlerinin uzun, yüzyıllardır süren ezilme tarihi, bu ezilmenin "üst" sınıflar tarafından sistematik olarak propaganda edilmesi, bizzat Büyük Rus halkının özgürlük davasına, onun önyargıları vs. biçiminde korkunç engeller yaratmıştır.

---

1 Paris'ten L.Vl.[98] diye birine bu söz gayri-Marksist görünüyor. Bu L. Vl. eğlendirici ölçüde "süper zeki". Anlaşılan "süper zeki" L. Vl., "nüfus", "halk" vs. sözcüklerinin (sınıf mücadelesi bakış açısından!) asgari programımızdan atılması üzerine bir inceleme hazırlamaya soyunuyor.

Bu önyargılar Büyük Rus Kara-Yüzleri tarafından bilinçli olarak beslenip körükleniyor. Büyük Rus burjuvazisi bu önyargılarla uzlaşıyor ya da onlara uyuyor. Büyük Rus proletaryası, sistematik olarak bu önyargılara karşı mücadele etmeden, ***kendi*** hedeflerini gerçekleştiremez, özgürlüğe giden yolu açamaz.

Özgür ve bağımsız bir ulusal devlet kurmak, şimdiye dek Rusya'da Büyük Rus ulusunun bir ayrıcalığı olarak kalmıştır. Hiçbir ayrıcalığı savunmayan biz Büyük Rus proleterleri, bu ayrıcalığı da savunmuyoruz. Verili devlet zemininde mücadele ediyoruz, verili devletin tüm uluslarının işçilerini birleştiriyoruz, ulusal gelişimin şu ya da bu yolu için teminat veremeyiz, olanaklı ***bütün*** yollardan sınıf hedefimizi güdüyoruz.

Fakat, her türlü milliyetçiliğe karşı mücadele etmeden ve tüm ulusların eşitliğini savunmadan, bu hedefe erişemeyiz. Örneğin Ukrayna'nın bağımsız bir devlet kurup kuramayacağı, önceden bilinemeyen binlerce faktöre bağlıdır. Ve boş yere ***"kehanette bulunmaya"*** çalışmadan, kararlılıkla, kuşkusuz olan şeyde ısrar ediyoruz: Ukrayna'nın böyle bir devlet kurma hakkı. Bu hakka saygılıyız, Büyük Rusların Ukraynalılara karşı ayrıcalıklarını desteklemiyoruz, kitleleri bu hakkı tanıma ruhuyla, hangisi olursa olsun bir ulusun ***devlet*** ayrıcalıklarını reddetme ruhuyla ***eğitiyoruz.***

Burjuva devrimler çağında tüm ülkelerin geçirdiği sıçramalar sırasında, ulusal devlet hakkı uğruna çatışmalar ve mücadeleler mümkün ve muhtemeldir. Biz proleterler, peşinen, Büyük Rus ayrıcalıklarının ***düşmanı*** olduğumuzu açıklıyor ve tüm propaganda ve ajitasyonumuzu bu doğrultuda yapıyoruz.

"Pratiklik" peşinde koşan Rosa Luxemburg, Büyük Rus ve diğer ulusların proletaryasının ***en önemli*** pratik görevini gözden kaçırmıştır: tüm ulusal devlet ayrıcalıklarına karşı, tüm ulusların kendi ulusal devlet hakkı, eşit hakkı için günlük ajitasyon ve propaganda görevi. Bu görev (şu anda) ulusal sorunda en önemli görevimizdir, çünkü de-

mokrasinin ve bütün ulusların tüm proleterlerinin hak eşitliğine dayalı birliğinin çıkarlarını ancak bu yoldan savunuruz.

Varsın bu propaganda gerek Büyük Rus zalimlerinin bakış açısından, gerek ezilen ulusların burjuvazisinin bakış açısından "gayripratik" olsun (her ikisi de ***kesin*** bir evet ya da hayır talep ediyorlar ve sosyal-demokratları "belirsizlik"le suçluyorlar). Gerçekte tam da bu propaganda ve yalnızca o, kitlelerin gerçekten demokratik ve gerçekten bir sosyalist eğitimini garanti eder. Yalnızca bu propaganda, gerek —Rusya ulusal bakımdan karışık bileşimli bir ülke olarak kalırsa— Rusya'da ulusal barış için en büyük şansı, gerekse de —bir bölünme akut hale gelecek olursa— Rusya'nın çeşitli ulusal devletlere en barışçıl (ve proleter sınıf mücadelesi için en zararsız) bölünmesini garantiler.

Ulusal sorunda bu biricik proleter politikayı daha somut açıklamak için, Büyük Rus liberalizminin "ulusların kendi kaderini tayini"ne ilişkin tavrını ve Norveç'in İsveç'ten ayrılması örneğini incelemek istiyoruz.

5— ULUSAL SORUNDA LİBERAL BURJUVAZİ VE SOSYALİST OPORTÜNİSTLER

Rosa Luxemburg'un şu argümanı, Rus Marksistlerinin programına karşı mücadelede başlıca "koz"larından biri addettiğini gördük: kendi kaderini tayin hakkını tanımak, ezilen ulusların burjuva milliyetçiliğini desteklemek demektir. Öte yandan, diyor Rosa Luxemburg, bu haktan sadece, uluslara tecavüz edilmesine karşı mücadele anlaşılıyorsa, o zaman programa özel bir madde koymak gereksizdir, çünkü sosyal-demokratlar bir bütün olarak her türlü ulusal tecavüze ve hak eşitsizliğine karşıdır.

Kautsky'nin neredeyse yirmi yıl önce çürütülemez biçimde kanıtladığı gibi, birinci argüman milliyetçilik suçunu bir suçsuza yükle-

mektedir, çünkü ezilen ulusların burjuvazisinin milliyetçiliğinden duyduğu korkuyla Rosa Luxemburg, ***gerçekte*** Büyük Rus Kara-Yüzlerinin milliyetçiliğinin ekmeğine yağ sürmektedir! İkinci argüman ise aslında şu sorudan ürkekçe kaçınmaktır: Ulusal hak eşitliğinin tanınması, ayrılma hakkının tanınmasını içerir mi, içermez mi? Eğer içeriyorsa, Rosa Luxemburg programımızın 9. maddesinin ilkesel doğruluğunu kabul ediyor demektir. Eğer içermiyorsa, Rosa Luxemburg ulusal hak eşitliğini tanımıyor demektir. Burada kaçınma manevraları ve kaçamaklar hiçbir işe yaramaz!

Oysa yukarıda sözü edilen argümanların ve bütün benzer argümanların en iyi provası, ***çeşitli*** toplumsal ***sınıfların*** bu soruna ilişkin tavrını incelemektir. Marksistler için böyle bir prova kaçınılmazdır. Objektif olandan hareket etmek, sınıfların bu noktadaki karşılıklı ilişkisini almak gerekir. Rosa Luxemburg bunu yapmadığı için, tam da, karşıtlarını bunlarla mahkûm etmeye çalıştığı metafiziklik, soyutluk, beylik laf, genel lakırdı vs. günahını işliyor.

Sözkonusu olan, ***Rus*** Marksistlerinin, yani Rusya'nın bütün milliyetlerinden Marksistlerin programıdır. Burada Rusya'nın ***egemen*** sınıflarının tavrını dikkate almak gerekmez mi?

"Bürokrasi"nin (bu belirsiz kavram nedeniyle özür dilerim) ve birleşik soylular gibi feodal çiftlik sahiplerinin tavrı herkesçe biliniyor: gerek milliyetlerin hak eşitliğini, gerekse de kendi kaderini tayin hakkını kayıtsız-şartsız ret. Eski, serflik döneminden kalma şiar: Mutlakiyet, ortodoksluk, milliyet, bu sonuncusuyla kastedilen sadece Büyük Ruslardır. Ukraynalılar bile "yabancı kökenli" ilan ediliyor, anadilleri bile baskı altına alınıyor.

"3 Haziran" hükümetine, yasama ve idari sistemine, çok mütevazı bir şekilde de olsa, yine de katılmaya "davet edilmiş" olan Rus burjuvazisine bir göz atalım. Bu sorunda Oktobristlerin gerçekten de sağcıları izledikleri konusunda fazla söze gerek yok. Ne yazık ki bazı Marksistler, liberal Büyük Rus burjuvazisinin, İlerlemecilerin ve Ka-

detlerin tavrını pek dikkate almıyor. Fakat bu tavrı incelemeyen, düşünüp taşınmayanlar, ulusların kendi kaderini tayin hakkı tartışmasında kaçınılmaz olarak soyutluk ve boş lafazanlık günahını işleyecektir.

Geçtiğimiz yıl "Pravda"nın "Reç"le polemiği, Kadet Partisi'nin "sıkıcı" sorulara doğrudan yanıtlar vermekten diplomatik bir üslupla kaçma konusunda usta bu ana organını, yine de bazı değerli itiraflarda bulunmaya zorladı. Tüm yaygara, 1913 yazında Lvov'da yapılan Tüm-Ukrayna Öğrenci Kongresi nedeniyle çıkmıştı. Gönülden "Ukraynist" ya da "Reç"in Ukraynalı çalışanı, Bay Mogilyanski, sosyal-milliyetçi Donzov'un savunduğu ve sözkonusu Kongren'in de kabul ettiği Ukrayna'nın ayrılması fikrini galiz küfürlere ("humma fantezileri", "maceracılık" vs.) boğduğu bir makale yayınladı.

Bay Donzov ile hiçbir dayanışma göstermeyen ve dobra dobra, onun bir sosyal milliyetçi olduğunu, birçok Ukraynalı Marksistin onunla hemfikir olmadığını söyleyen "Raboçaya Pravda"[99], yine de, "Reç"in ***tonunun***, daha doğrusu: "Reç"in sorunu ***ilkesel koyuşunun,*** bir Büyük Rus demokratı için, ya da demokrat addedilmek isteyen biri için kesinlikle yakışıksız, uygunsuz olduğunu açıkladı.[1] İsterse "Reç" Bay Donzov'u çürütsün, fakat sözde demokrasinin Büyük Rus organı için ayrılma ***özgürlüğünü,*** ayrılma ***hakkını*** gözardı etmek ***ilkesel*** olarak gayricaizdi.

Birkaç ay sonra Bay Mogilyanski "Reç"in 331. sayısında "açıklamalar" yayınladı; Lvov'da çıkan Ukrayna gazetesi "Şlyahi"de[100] Bay Donzov'un verdiği yanıtları okumuştu. Bay Donzov, "'Reç'in şovenist saldırılarını sadece Rus sosyal-demokrat basınının gereğince terzil (mahkûm?) ettiği"ni belirtmişti. Bay Mogilyanski'nin "açıklamalar"ı üç kez şunu tekrar etmekten ibaretti: "Bay Donzov'un reçetelerine yönelik eleştirinin" "ulusların kendi kaderini tayin hakkının reddiyle hiçbir ilgisi yok."

---

1 *Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 236/237, Rusça.* —***Red.***

"Söylemek gerekir ki", diye yazıyordu Bay Mogilyanski, "'ulusların kendi kaderini tayin hakkı' da hiç eleştirilemeyecek olan herhangi bir fetiş" (duyun!, duyun!) "değildir: Sağlıksız ulusal yaşam koşulları, sağlıksız ulusal kendi kaderini tayin eğilimleri üretebilir ve bunları gözler önüne sermek, ulusların kendi kaderini tayin hakkını reddetmek değildir."

Görüldüğü gibi, bir liberalin "fetiş" üzerine bu lafları, tamamen, Rosa Luxemburg'un lafları doğrultusundadır. Apaçık ki, Bay Mogilyanski şu soruya doğrudan yanıt vermekten kaçınmak istiyordu: Kendi kaderini siyasi tayin, yani ayrılma, hakkını tanıyor mu tanımıyor mu?

Ve "Proletarskaya Pravda" (No. 4, 11 Aralık 1913) gerek Bay Mogilyanski'ye, gerek Kadet ***Partisi'ne*** bu soruyu ***dobra dobra*** sormuştur.[1]

Bunun üzerine "Reç" gazetesi (340. sayısında), bu soruya yanıt veren imzasız, yani resmen redaksiyona ait bir açıklama yayınladı. Bu yanıt üç noktada toplanabilir:

1) Kadet Partisi programının 11. maddesinde açık, kesin ve berrak şekilde ulusların "özgür ***kültürel*** kendi kaderini tayin hakkın"dan söz edilmektedir.

2) "Proletarskaya Pravda", "Reç"in temin ettiğine göre, kendi kaderini tayini, ayrılıkçılıkla, şu ya da bu ulusun ayrılmasıyla "iflah olmaz biçimde birbirine karıştırmaktadır."

3) ***"Gerçekten de Kadetler zaten hiçbir zaman, ulusların Rusya İmparatorluğundan 'ayrılma' hakkını savunma niyetinde olmamışlardır."*** (Bkz. 20 Aralık 1913 tarihli "Proletarskaya Pravda" No. 12'de "Ulusal Liberalizm ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı" makalesi.)[2]

Dikkatimizi önce "Reç" açıklamasının ikinci noktasına çevirelim. Bu nokta, Bay Semkovski, Libman, Yurkeviç ve diğer oportünistlere,

---

*1 Bkz. V İ. Lenin: Eserler, 4. Baskı, Cilt 19, s. 475–477, Rusça, —**Red.***

*2 Bkz. V İ. Lenin: Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 39–41, Rusça, —**Red.***

"kendi kaderini tayin"in anlamının "muğlaklığı" ya da "belirsizliği" üzerine kopardıkları vaveylanın ve gevezeliğin, ***gerçekte,*** yani Rusya'da sınıfların ve sınıf mücadelesinin nesnel karşılıklı ilişkisi sonucu, liberal-monarşist burjuvazinin sözlerinin ***basit bir tekrarı*** olduğunu ne kadar da açıkça gösteriyor!

"Proletarskaya Pravda" "Reç"ten aydınlanmış, "anayasacı demokrat" Baylara şu üç soruyu sorduğunda: 1- Uluslararası demokrasinin tüm tarihinde, özellikle de 19. yüzyılın ortalarından beri, ulusların kendi kaderini tayin hakkından kendi kaderini siyasi tayin hakkının, yani bağımsız bir ulusal devlet kurma hakkının anlaşıldığını red mi ediyorsunuz? 2- 1896 Londra Uluslararası Sosyalistler Kongresi'nin ünlü kararının aynı anlamda olduğunu red mi ediyorsunuz? ve 3- Daha 1902 yılında kendi kaderini tayin üzerine yazan Plehanov'un bundan kendi kaderini siyasi tayini anladığını red mi ediyorsunuz? — "Proletarskaya Pravda" bu üç soruyu sorduğunda ***Kadet baylar susmuşlardı!!***

Bu sorulara tek kelimeyle yanıt vermediler, çünkü verecek yanıtları yoktu. "Proletarskaya Pravda"nın kesinlikle haklı olduğunu suskunluklarıyla itiraf etmek zorunda kalmışlardı.

Liberallerin "kendi kaderini tayin" kavramının belirsizliği ve sosyal-demokratların onu ayrılıkçılıkla "umutsuz biçimde birbirine karıştırdıkları" vaveylası, sorunu ***karmaşıklaştırma,*** demokrasi tarafından genelde ileri sürülen ilkeyi tanımaktan kaçma çabasından başka birşey değildir. Bay Semkovski, Libman ve Yurkeviç bu kadar cahil olmasalardı, işçilerin karşısına ***liberal*** bir ruhla çıkmayı vicdanları kaldırmazdı.

Fakat devam edelim. "Proletarskaya Pravda" "Reç"i, Kadetlerin programındaki kendi kaderini "kültürel" tayinin, kendi kaderini ***siyasi*** tayini ***reddetmek*** anlamına geldiğini itiraf etmek zorunda bırakmıştır.

"Gerçekten de Kadetler zaten hiçbir zaman ulusların Rusya İmparatorluğundan 'ayrılma' hakkını savunma niyetinde olmamışlardır"

— "Reç"in bu sözlerini "Proletarskaya Pravda" "Novoye Vremya" ve "Semşçina"ya[101] Kadetlerimizin "sadakatına" örnek olarak boşuna tavsiye etmedi. "Novoya Vremya" gazetesi, 13 563. sayısında "Yahudiler"den söz etme ve Kadetlere bir sürü iğneleyici söz söyleme fırsatını kaçırmadı, fakat şunu açıkladı:

> "Sosyal-Demokratlar için bir politik bilgelik beliti olan şey" (yani ulusların kendi kaderlerini tayin etme, ayrılma hakkı) "bugünlerde Kadet çevrelerde bile görüş ayrılıkları yaratmaya başlamıştır,"

Kadetler, "zaten hiçbir zaman ulusların Rusya imparatorluğundan ayrılma haklarını savunma niyetinde olmadıkları"nı açıkladıklarında ilke itibariyle "Novoye Vremya" ile tamamen aynı tavrı takınmışlardır. Zaten Kadetlerin başka şeylerin yanı sıra ulusal liberalizmi, Purişkeviçlerle akrabalıkları, ona ideolojik-politik ve pratik-politik bağımlılıkları da buna dayanmaktadır. "Bay Kadetler tarihi incelediler", diye yazıyordu "Proletarskaya Pravda", "ve Purişkeviçlerin gelenekselleşmiş 'tutma ve bırakmama'[102] hakkının pratikte çoğu kez, en hafif deyimle, hangi 'pogrom' benzeri davranışlara yol açtığını çok iyi biliyorlar." Kadetler Purişkeviçlerin saltanatının feodal kökenini ve karakterini çok iyi bilmelerine rağmen, yine de tamamen, tam da bu sınıf tarafından yaratılan koşulların ve onun tarafından çizilen sınırların ***zemininde*** duruyorlar. Bu sınıf tarafından yaratılan koşulların ve çizilen sınırların ne kadar gayri-Avrupaî, anti-Avrupaî (kulağa Japonların ve Çinlilerin haketmedikleri bir küçük görme gibi gelmeyecek olsa Asyaî derdik) olduğunu çok iyi bilmelerine rağmen, Bay Kadetler bunları aşılamayacak çitler olarak kabul ediyorlar.

İşte budur Purişkeviçlere uymak, onlara yaltaklanmak, onların konumunu sarsmaktan korkmak, halk hareketine karşı, demokrasiye karşı Purişkeviçleri savunmak. "Gerçekten de bu", diye yazıyordu "Proletarskaya Pravda", "derebeylerinin çıkarlarına, egemen ulusun en kötü milliyetçi önyargılarına, bu önyargılarla sistematik olarak mücadele edecek yerde uymak anlamına gelir."

Biraz tarih bilen ve demokratizm iddiasında bulunan kişiler ola-

rak Kadetler, günümüzde gerek Doğu Avrupa, gerek Asya için karakteristik olan, onu da bunu da uygar kapitalist ülkeler örneği üzre dönüştürmeye çabalayan demokratik hareketin, feodal dönemde, Purişkeviçlerin saltanatının ve geniş burjuva ve küçük-burjuva kesimlerin her türlü haktan mahrum olduğu dönemde saptanan sınırları her halükârda değiştirmeden bırakması gerektiğini iddia etmeye bile çalışmıyorlar.

"Proletarskaya Pravda" ile "Reç" arasındaki polemikte ortaya atılan sorunun kesinlikle sadece yazınsal bir sorun değil, gerçekten son derece acil politik bir güncel sorun olduğunu, başka şeylerin yanısıra 23–25 Mart 1914 tarihleri arasında yapılan Kadet Partisi Konferansı kanıtlamıştır. "Reç"in bu konferans üzerine resmi raporunda (No. 83, 26 Mart 1914) şunları okuyoruz:

> "Ulusal sorunlar da hakeza özellikle hararetli biçimde tartışıldı. N. V. Nekrasov ve A. M. Kolyubakin'in de katıldığı Kiev delegeleri, ulusal sorunun olgunlaşmakta olan muazzam bir faktör olduğuna, her zamankinden daha fazla dikkate alınması gerektiğine dikkat çektiler. Ancak F. F. Kokoşkin" (bu "ancak", Şçedrin'in "fakat"ına tekabül eden aynı "ancak"tır) "gerek programın, gerek önceki politik tecrübenin, 'milliyetler'in kendi kaderini siyasi tayinine ilişkin 'esnek formüller'i çok ihtiyatlı biçimde kullanmayı gerektirdiğini söyledi."

Kadetlerin konferansındaki bu son derece kayda değer değerlendirmeler tüm Marksistlerin ve tüm demokratların en büyük dikkatini hak etmektedir. (Parantez içinde belirtelim ki, çok iyi bilgilendirildiği anlaşılan ve Bay Kokoşkin'in düşüncelerini kuşkusuz doğru aktaran "Kievskaya Mysl", onun, elbette muhaliflerine uyarı olarak, imparatorluğun "dağılması" tehlikesini özellikle vurguladığını ekledi.)

"Reç"in resmi raporu, mümkün olduğunca az şeyi açıklığa kavuşması ve mümkün olduğunca çok şeyin gizli kalması için büyük bir diplomasi ustalığıyla kaleme alınmıştır. Fakat yine de Kadetlerin konferansında nelerin olup bittiği ana hatlarıyla açıktır. Delegeler, Ukrayna'daki durumu bilen liberal burjuvalar, ve "sol" Kadetler, ***tam da***

ulusların kendi kaderini ***siyasi*** tayin sorununu koymuşlardı. Yoksa Bay Kokoşkin bu "formül"ü "ihtiyatlı kullanma" uyarısında bulunmaya gerek duymazdı.

Kadet konferansı delegelerinin elbette bildiği Kadet programında, siyasi ***değil*** "kültürel" kendi kaderini tayin vardır. Yani Bay Kokoşkin programı Ukrayna delegelerine ***karşı***, sol Kadetlere ***karşı*** savunmuştur, kendi kaderini "kültürel" tayini kendi kaderini "siyasi" tayine karşı savunmuştur. Kendi kaderini "siyasi" tayine karşı çıkan, "imparatorluğun dağılması" tehlikesine işaret eden ve "kendi kaderini siyasi tayin" formülünü ***"esnek"*** olarak niteleyen (tamamen Rosa Luxemburg'un ruhuna uygun) Bay Kokoşkin'in, bununla Kadet Partisi'nin "daha sol" veya daha demokratik unsurlarına karşı ve Ukrayna burjuvazisine karşı Büyük Rus ulusal liberalizmini savunduğu çok açıktır.

"Reç"in raporundaki hainane "ancak" sözcüğünden anlaşılacağı gibi, Kadet konferansında Bay Kokoşkin zafer kazanmıştır. Büyük Rus ulusal liberalizmi Kadetler arasında galip gelmiştir. Bu zafer, Rus Marksistleri arasındaki, Kadetlerin izinden giden ve hakeza "milliyetlerin kendi kaderini siyasi tayin esnek formülleri"nden korkmaya başlamış olan akılsız eksantriklerin zihnini açmaya katkıda bulunmayacak mıdır?

"Ancak" meselenin temeline inmek için, Bay Kokoşkin'in düşünce silsilesini izleyelim. Bay Kokoşkin "bugüne kadarki politik deneyim"e (yani besbelli, Büyük Rus burjuvazisinin ulusal ayrıcalıklarının kaygısına düştüğü ve kendi korkusuyla Kadet partisini korkuttuğu 1905 yılının deneyimine) atıfta bulunduğunda, "imparatorluğun dağılması" tehlikesine işaret ettiğinde, kendi kaderini siyasi tayinin, ayrılma ve bağımsız bir ulusal devlet kurma hakkından başka bir anlama gelemeyeceği konusunda mükemmel bir kavrayış sergilemiştir. Şimdi sorun, Bay Kokoşkin'in bu endişelerinin, genelde demokrasi ve özelde proleter sınıf mücadelesi bakış açısından nasıl değerlendirileceğidir.

Bay Kokoşkin bizi, ayrılma hakkını tanımanın "imparatorluğun dağılması" tehlikesini artırdığına inandırmaya çalışıyor. Bu "tutukla ve bırakma!" parolasıyla kent polisi Mimrezov'un bakış açısıdır. Genel demokrasinin bakış açısından tam tersi söz konusudur: Ayrılma hakkını tanımak "imparatorluğun dağılması" tehlikesini ***azaltır***.

Bay Kokoşkin tamamen milliyetçilerin ruhuyla hüküm veriyor. Son kongrelerinde onlar Ukraynalı "Mazepaistler"e karşı verip veriştirdiler. Ukrayna hareketi, diye haykırdı Bay Savenko ve şürekâsı, Ukrayna'nın Rusya'ya bağlılığını zayıflatmakla tehdit ediyor, çünkü Avusturya Ukrayna dostu politikasıyla Ukraynalıların Avusturya'ya bağlılığını güçlendiriyor!! Neden Rusya'nın, Bay Savenkoların Avusturya'yı suçladıkları ***aynı yöntemle***, yani Ukraynalılara anadilini serbestçe kullanma, özyönetim, özerk bir meclis v.b. hakkı vererek, Ukrayna'nın Rusya'ya bağlılığını "güçlendirme"yi deneyemeyeceği anlaşılmaz kalıyor.

Bay Savenkoların ve Bay Kokoşkinlerin düşünce silsilesi tamamen türdeştir ve salt mantıki açıdan aynı biçimde gülünç ve budalacadır. Ukrayna milliyetinin, belirli bir ülkeye, bu ülkede bu milliyete ne kadar çok özgürlük tanınırsa o kadar bağlı olacağı açık değil midir? Öyle görünüyor ki bu harcıalem gerçek, demokratizmin tüm önermelerinden tamamen kopmadan reddedilemez. Fakat bir milliyet için ayrılma özgürlüğünden, bağımsız bir ulusal devlet kurma özgürlüğünden daha büyük bir özgürlük olabilir mi?

Liberaller (ve onların dediklerini akılsızca tekrarlayanlar) tarafından karmaşıklaştırılan bu sorunu daha da aydınlatmak için, çok basit bir örnek vermek istiyoruz. Boşanma sorununu alalım. Rosa Luxemburg, makalesinde, çeşitli bölgelerin özerkliğiyle kesinlikle bağdaşan merkezi demokratik bir devlette, yasamanın tüm önemli dallarının, bunlar arasında boşanma ile ilgili yasamanın da, merkezi parlamento için mahfuz kalması gerektiğini yazıyor. Boşanma özgürlüğünün, demokratik devletin merkezi iktidarı tarafından güvence altına alınması

ile ilgili bu kaygı kesinlikle anlaşılır bir şeydir. Gericiler boşanma özgürlüğüne karşıdır, bu konunun "ihtiyatla ele alınması"nı talep ederler ve "ailenin dağılması" demek olduğunu haykırırlar. Buna karşılık demokrasi, gericilerin riyakârlık yaptığı ve gerçekte polisin ve bürokrasinin mutlak gücünü, bir cinsiyetin ayrıcalıklarını ve kadının en kötü ezilmesini savundukları; boşanma özgürlüğünün gerçekte aile birliğinin "dağılması" değil, bilakis tam tersine uygar toplumda mümkün olan biricik ve kalıcı demokratik temeller üzerinde sağlamlaşması anlamına geldiği görüşündedir.

Kendi kaderini tayin özgürlüğü, yani ayrılma özgürlüğü yandaşlarını, ayrılıkçılığı teşvik etmekle suçlamak, boşanma özgürlüğü yandaşlarını, aile birliğini yıkmayı teşvik etmekle suçlamak kadar aptalca ve riyakârcadır. Nasıl burjuva toplumda, burjuva evliliğin üzerinde yükseldiği ayrıcalıkların ve satın alınabilirliğin savunucuları boşanma özgürlüğüne karşı çıkıyorsa, yine o şekilde, kapitalist devlette ulusların kendi kaderini tayin, yani ayrılma özgürlüğünün reddi, sadece, egemen ulusun ayrıcalıklarının ve yönetimde demokratik yöntemler zararına polis yöntemlerinin savunulması anlamına gelir.

Hiç kuşkusuz kapitalist toplumun genel koşullarının ortaya çıkardığı kahvehane politikacılığı zaman zaman, şu ya da bu ulusun ayrılması üzerine parlamenterlerin ve yayıncıların son derece düşüncesiz ve hatta düpedüz budalaca lafazanlıklarını beraberinde getiriyor. Fakat ancak gericiler bu tür gevezeliklerle kendilerinin korkutulmasına izin verebilirler (ya da korkmuş gibi davranabilirler). Demokrasinin bakış açısında, yani devlet sorunlarının halk kitleleri tarafından karara bağlanması bakış açısında duranlar, kahvehane politikacılarının gevezeliklerinden kitlelerin kararına kadar daha "çok yol"[103] olduğunu pekâlâ bilirler. Halk kitleleri günlük deneyimleri gereğince coğrafi ve ekonomik bağların önemini, büyük bir pazarın ve büyük bir devletin avantajlarını mükemmel biliyorlar, ve bir ayrılmaya ancak ulusal baskı ve ulusal sürtüşmeler ortak yaşamı tamamen katlanılmaz hale getirir ve tüm ve her türlü ekonomik ilişkileri bozarsa yanaşırlar. Böyle bir du-

rumda ise kapitalist gelişmenin ve sınıf mücadelesi özgürlüğünün çıkarları tam da ayrılanlar tarafından savunulur.

Yani Bay Kokoşkin'in düşüncelerine hangi yönden bakılırsa bakılsın, budalalığın daniskası ve demokrasinin ilkeleriyle alay gibi görünmektedir. Ama bu düşüncelerin belli bir mantığı var; bu, Büyük Rus burjuvazisinin sınıf çıkarlarının mantığıdır. Bay Kokoşkin, aynı Kadet Partisi'nin çoğunluğu gibi, bu burjuvazinin parababalarının bir uşağıdır. Genelde onun ayrıcalıklarını, özelde de ***devlet*** ayrıcalıklarını savunmaktadır, Puruşkeviç'le birlikte, onunla aynı cephede savunmaktadır — sadece, Purişkeviç serflik sopasına daha çok inanırken, Kokoşkin ve ortakları bu sopanın 1905 yılında esaslı surette çatladığını görüyorlar ve halkı kandırmanın burjuva araçlarına, örneğin küçükburjuvaları ve köylüleri "imparatorluğun dağılması" hayaletiyle korkutmaya ve onları "halk özgürlüğü"nün tarihsel geleneklerle bağdaşırlığına dair lakırdılarla vs. kandırmaya daha çok güveniyorlar.

Ulusların kendi kaderini siyasi tayin ilkesine karşı liberal düşmanlığın bir tek gerçek sınıf anlamı vardır: ulusal liberalizm, Büyük Rus burjuvazisinin devlet ayrıcalıklarının savunulması. Ve Marksistler arasındaki, tam da şimdi, 3 Haziran sistemi döneminde, ulusların kendi kaderini tayin hakkına karşı mücadeleye girişen Rus oportünistleri, Tasfiyeci Semkovski, Bundçu Libman, Ukraynalı küçük-burjuva Yurkeviç ve tüm diğerleri, ***gerçekte*** düpedüz ulusal liberalizmin peşinden gidiyor ve işçi sınıfını ulusal-liberal düşüncelerle demoralize etmeye çalışıyorlar.

İşçi sınıfının ve onun kapitalizme karşı mücadelesinin çıkarları, tüm ulusların işçilerinin tam dayanışmasını ve en sıkı birliğini gerektiriyor, hangi milliyetten olursa olsun burjuvazinin milliyetçi politikasına karşı direnişi gerektiriyor. Bu yüzden, sosyal-demokratların gerek kendi kaderini tayin hakkını, yani ezilen ulusların ayrılma hakkını yadsımaya kalkışmaları, gerekse de sosyal-demokratların ezilen ulusların burjuvazisinin her türlü ulusal talebini desteklemeye geçmeleri, proleter politikanın görevlerinden kaçmak ve işçileri burjuva politikasına

tabi etmek olurdu. Ücretli işçi için, ağırlıklı olarak, sömürülmesinde yabancı kökenliye nazaran daha büyük paya sahip olan Büyük Rus burjuvazisi tarafından mı, yoksa Yahudi burjuvazisine nazaran daha büyük paya sahip olan Leh burjuvazisi tarafından mı vs. sömürüldüğü, hiç farketmez. Sınıf çıkarlarının bilincine varmış ücretli işçi için, Büyük Rus kapitalistlerinin devlet ayrıcalıkları gibi, kendileri devlet ayrıcalıkları kazandıklarında yeryüzünde cennet vaadeden Polonyalı veya Ukraynalı kapitalistlerin vaadleri kadar önemsizdir. Kapitalizmin gelişimi öyle de, böyle de, ister çok renkli yekpare bir devlette olsun, ister ayrı ulusal devletlerde olsun, ilerliyor ve ilerleyecek.

Her halükârda ücretli işçi bir sömürü objesi olarak kalıyor ve buna karşı başarılı bir mücadele, proletaryanın milliyetçilikten bağımsızlığını, deyim yerindeyse, çeşitli ulusların burjuvazisinin üstünlük mücadelesinde proleterlerin mutlak tarafsızlığını gerektirir. Herhangi bir ulusun proletaryası tarafından "kendi" ulusal burjuvazisinin ayrıcalıklarının en ufak bir şekilde desteklenmesi, zorunlu olarak, diğer ulusun proletaryasında güvensizlik doğuracak, işçilerin enternasyonal sınıf dayanışmasını zayıflatacak, onları kendi aralarında bölerek burjuvaziyi memnun edecektir. Ancak, kendi kaderini tayin veya ayrılma hakkının yadsınması, pratikte zorunlu olarak, egemen ulusun ayrıcalıklarının desteklenmesi anlamına gelmektedir.

Norveç'in İsveç'ten ayrılması somut örneğine bakarsak, buna daha açık kanaat getirebiliriz.

6— NORVEÇ'İN İSVEÇ'TEN AYRILMASI

Rosa Luxemburg tam da bu örneği veriyor ve ardından şu değerlendirmeleri yapıyor:

> "Federatif ilişkiler tarihindeki son olay, vaktiyle sosyal-yurtsever Polonya basını tarafından (bkz. Krakau'da yayınlanan 'Naprzod'[104]) alelacele, devlet olarak ayrılma eğiliminin gücünün ve ilericiliğinin sevindirici ifadesi olarak alınan Norveç'in İsveç'ten ayrılması, çok geç-

meden, federalizmin ve ondan kaynaklanan devlet olarak ayrılmanın, kesinlikle ilericiliğin ya da demokratizmin bir ifadesi olmadığının çarpıcı bir kanıtına dönüşmüştür. İsveç kralının azlinden ve Norveç'ten uzaklaştırılmasından ibaret olan sözümona Norveç 'devrimi'nden sonra, Norveçliler, bir halk oylamasında, bir cumhuriyet kurulması planını resmen reddettikten sonra, iç rahatlığıyla kendilerine başka bir kral seçtiler. Her ulusal hareketin ve her bağımsızlık görüntüsünün yüzeysel hayranlarının 'devrim' diye ilan ettikleri şey, basitçe, bir köylü ve küçük-burjuva partikülarizminin, parası karşılığında, İsveç aristokrasinin dayattığı kral yerine 'kendi' kralına sahip olma isteğinin ifadesiydi, dolayısıyla devrimci ruhla kesinlikle hiçbir ortak yanı olmayan bir hareketti. İsveç–Norveç birliğinin parçalanmasının bu tarihi, aynı zamanda, bu örnekte de o zamana kadar varolan federasyonun ne ölçüde sadece katıksız hanedan çıkarlarının bir ifadesi ve dolayısıyla monarşizmin ve gericiliğin bir biçimi olduğunu yeniden kanıtladı." ("Przeglad".)

Rosa Luxemburg'un bu noktaya ilişkin söyledikleri kelimesi kelimesine bu kadardır!! Ve itiraf etmek gerekiyor ki, kendi konumunun çaresizliğini, Rosa Luxemburg'un bu örnekte yaptığından daha canlı biçimde ifade etmek zor olurdu.

Sorun, renkli ulusal bileşime sahip bir devlette sosyal-demokratlar için, kendi kaderini tayin veya ayrılma hakkını tanıyan bir programın gerekli olup olmadığıydı ve olmadığıdır.

Rosa Luxemburg'un bizzat başvurduğu Norveç örneği bu sorunda bize ne söylemektedir?

Yazarımız evirip çeviriyor, "Naprzód"a karşı yavan nükteler savurarak verip veriştiriyor, ama soruyu yanıtlamıyor!! Rosa Luxemburg akla gelebilecek her şeyden söz ediyor, ama sorunun özü hakkında ***tek sözcük söylemiyor!!***

Kendi parası karşılığında kendi kralına sahip olmak isteyen ve bir cumhuriyet kurulması planını halk oylamasıyla reddeden Norveçli küçük-burjuvalar, hiç kuşkusuz çok berbat darkafalı özellikler sergilediler. Bunu farketmeyen "Naprzód" da hiç kuşkusuz aynı şekilde berbat ve aynı şekilde darkafalı nitelikler sergiledi.

Ama bunun burada ne önemi var?

Konu ulusların kendi kaderini tayin hakkı ve sosyalist proletaryanın bu hakka ilişkin tavrı idi! Neden Rosa Luxemburg bu soruyu yanıtlamıyor da, kedinin sıcak lapa etrafında dolandığı gibi sorunun etrafında dolanıyor?

Denir ki, fare için kediden daha yırtıcı bir hayvan yoktur. Anlaşılan Rosa Luxemburg için "Fracy"den daha kötü bir yırtıcı hayvan yok. "Polonya Sosyalist Partisi"ne, sözümona devrimci fraksiyona halk dilinde "Fracy" denir ve Krakau'da yayınlanan "Naprzód" adlı gazetecik bu "fraksiyon"un düşüncelerini paylaşmaktadır. Bu "fraksiyon"un milliyetçiliğine karşı mücadele Rosa Luxemburg'u öyle körleştirmiştir ki, o her şeyi gözden kaçırıyor ve sadece "Naprzód"u görüyor.

"Naprzód" "evet" derse, Rosa Luxemburg hemen "hayır" diye bağırmayı kutsal görevi sayıyor, bu yöntemle "Naprzod"dan bağımsızlığını değil, aksine tam tersine "Fracy"ye eğlendirici bağımlılığını ve meselelere Krakau'daki köstebek tepesinden biraz daha yüksek ve daha kapsamlı bir kuleden bakma yeteneksizliğini kanıtladığını bile düşünmüyor. Elbette "Naprzód" çok kötü ve kesinlikle Marksist olmayan bir organ, ama bu bizi, mademki bir kez başvurduk, Norveç örneğini esas içeriği itibariyle incelemekten alıkoymamalıdır.

Bu örneği Marksistçe incelemek için, korkunçtan da öte "Fracy"nin kötü özelliklerine değil, aksine, birincisi, Norveç'in İsveç'ten ayrılmasının somut tarihsel özelliklerine ve ikincisi, bu ayrılma sırasında iki ülke proletaryasının görevlerinin neler olduğuna girmek zorundayız.

Norveç İsveç'le coğrafi, ekonomik ve dil bağlarıyla, en az Büyük Rus olmayan birçok Slav ulusun Büyük Ruslara bağlı olduğu kadar bağlıdır. Ama Norveç'in İsveç'le birliği gönüllü bir birlik değildi, bu yüzden Rosa Luxemburg, ne diyeceğini bilmediği için, hiç nedensiz, bir "federasyon"dan söz ediyor. Norveç, Napolyon Savaşları döneminde monarklar tarafından Norveçlilerin iradesine rağmen İsveç'e teslim

edilmişti ve İsveçliler onu kendilerine tabi kılmak için Norveç'e asker göndermek zorunda kalmıştı.

Bunun ardından onlarca yıl boyunca, Norveç'in sahip olduğu olağanüstü geniş özerkliğe rağmen (kendi diyet meclisi vs.), Norveç'le İsveç arasında sürekli sürtüşmeler oldu ve Norveçliler var güçleriyle İsveç aristokrasisinin boyunduruğunu atmaya çalıştılar. Ağustos 1905'te de nihayet bu boyunduruktan kultuldular: Norveç diyet meclisi, İsveç kralının artık Norveç kralı olmadığı kararını aldı ve bunun üzerine yapılan referandum, Norveç halkına danışılması, İsveç'ten tamamen ayrılma yönünde ezici bir çoğunluk sağladı (birkaç yüze karşı yaklaşık 200.000). İsveçliler biraz kararsızlık geçirdikten sonra ayrılma olgusunu kabullendiler.

Bu örnek bize, bugünkü ekonomik ve politik koşullar altında hangi temelde bir ulusun ayrılma hallerinin mümkün olduğunu ve vukubulduğunu ve politik özgürlük ve demokratizm koşulları altında ayrılığın bazen hangi ***biçimi*** aldığını gösteriyor.

Hiçbir sosyal-demokrat, politik özgürlüğün ve demokratizmin sorunlarına tamamen ilgisiz olduğunu ilan etmek istemediği ölçüde (ki bu durumda tabii ki sosyal-demokrat olmaktan çıkar), bu örneğin şunu ***fiilen*** kanıtladığını yadsıyamayacaktır: Sınıf bilinçli işçiler, ulusların ayrılması nedeniyle çıkabilecek olası çatışmaların "Rus tarzında" değil, ***sadece*** Norveç'le İsveç arasındaki çatışmanın 1905 yılında çözüldüğü gibi çözülmesi için sistematik propaganda yürütme ve hazırlık yapma ***görevine*** sahiptir. İşte zaten ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınması program talebiyle de bu ifade edilmektedir. Ve Rosa Luxemburg, kendi teorisi için hoş olmayan bu olgu karşısında, Norveç küçük-burjuvazisine ve Krakau'da yayınlanan "Naprzód"a hiddetli saldırılara baş vurmak zorunda kalmıştır, çünkü bu tarihsel olgunun, ulusların kendi kaderini tayin hakkının bir "ütopya" olduğu, "altın tabaklardan yemek yeme" hakkına benzediği vs. yönündeki boş laflarını ***kesin olarak çürüttüğünü*** pekâlâ kavramıştı. Bu tür boş laflar sadece, Doğu Avrupa milliyetleri arasında mevcut olan güçler dengesinin de-

ğiştirilemezliğine darkafalı-kendini beğenmiş oportünist inancın bir ifadesidir.

Devam edelim. Tüm diğer sorunlarda olduğu gibi ulusların kendi kaderini tayin hakkı sorununda da, bizi herşeyden önce ve herşeyden çok ilgilendiren, uluslar içinde proletaryanın kendi kaderini tayin hakkıdır. Rosa Luxemburg, bu sorunu kendi seçtiği Norveç örneğinde incelemenin kendi "teorisi" için ne kadar nahoş olacağını hissettiğinden, alçakgönüllülükle bu soruna da yan çiziyor.

Ayrılma çatışmasında Norveç ve İsveç proletaryası hangi tavrı almıştır ve hangi tavrı alması gerekirdi? Norveç'in sınıf bilinçli işçileri ayrılıktan ***sonra*** elbette cumhuriyetten yana oy kullanacaklardı[1], ve başka türlü oy kullanan sosyalistler var idiyse, bu sadece, Avrupa sosyalizmi içinde bazen hâlâ ne kadar çok kalın kafalı, küçük-burjuva oportünizmin bulunduğunu kanıtlar. Bu konuda sadece tek bir görüş olabilir, ve bu noktaya sadece, Rosa Luxemburg ***konuyla ilgisi olmayan*** boş laflarla meselenin özünü örtbas etmeye çalıştığı için değiniyoruz. Norveç sosyalist programının Norveçli sosyal-demokratları ayrılma sorununda belirli bir görüşe uymakla yükümlü kılıp kılmadığını bilmiyoruz. Bunun böyle olmadığını varsayalım, Norveçli sosyalistlerin, Norveç'in özerkliğinin sınıf mücadelesinin özgürlüğü için ne ölçüde yeterli olduğu ve İsveç aristokrasisiyle sonsuz sürtüşme ve çatışmaların ekonomik yaşamın özgürlüğünü ne ölçüde sınırladığı sorusunu açık bıraktıklarını varsayalım. Yine de, Norveç proletaryasının, bu aristokrasiye karşı ve Norveç köylü demokrasisinden yana (tüm küçük burjuva sınırlılıklarına rağmen) taraf tutmak zorunda olduğu inkâr edilemez.

Ya İsveç proletaryası? Bilindiği gibi, İsveçli papazlar tarafından desteklenen İsveçli çiftlik sahipleri, Norveç'e karşı savaş propaganda

---

1 *Norveç ulusunun çoğunluğu monarşiden, proletarya ise cumhuriyetten yana olduğuna göre, Norveç proletaryasının önünde, genel konuşulduğunda, iki yol vardı: koşullar devrim için olgunlaşmışsa devrim, ya da çoğunluğa tabi olmak ve uzun süreli propaganda ve ajitasyon.*

ettiler; ve Norveç İsveç'ten çok daha zayıf olduğu için, daha önce bir İsveç istilası geçirdiği için, ayrıca, İsveç aristokrasisi ülkesinde çok büyük bir ağırlığa sahip olduğu için, bu propaganda çok ciddi bir tehdit oluşturuyordu. İsveçli Kokoşkinlerin, "ulusların kendi kaderini siyasi tayin esnek formülleri"ni "ihtiyatlı kullanma" uyarısında bulunarak, "imparatorluğun dağılması" tehdidini ballandıra ballandıra anlatarak, "halkın özgürlüğü"nün İsveç aristokrasisinin gelenekleriyle bağdaştığını vaaz ederek İsveçli kitleleri uzun uzun ve gayretle demoralize etmeye çalıştıklarına garanti verilebilir. Eğer İsveç sosyal-demokrasisi, gerek çiftlik sahibi gerek "Kokoşkin" ideolojisine ve politikasına karşı var gücüyle mücadele etmemiş olsaydı, (Kokoşkinler tarafından da kabul edilen) tek başına ulusların hak eşitliği ***dışında*** ulusların kendi kaderini tayin hakkını ve Norveç'in ayrılma özgürlüğünü de savunmamış olsaydı, onun sosyalizm ve demokrasi davasına ihanet etmiş olacağına en ufak bir kuşku yoktur.

Norveçli ve İsveçli işçilerin sıkı ittifakı, birlik içinde kardeşçe sınıf dayanışması, İsveçli işçiler tarafından Norveçlilerin ayrılma hakkının tanınmasıyla, sadece ***kazançlı çıkmıştır***. Çünkü Norveçli işçiler, İsveçli işçilere İsveç milliyetçiliğinin bulaşmadığına ve onlar için Norveçli işçilerle kardeşçe bağlılığın İsveç burjuvazisinin ve aristokrasisinin ayrıcalıklarından daha değerli olduğuna kani olmuşlardır. Avrupalı monarklar ve İsveçli aristokratlar tarafından Norveç'e zorla dayatılmış olan zincirin koparılması, Norveçli ve İsveçli işçiler arasındaki bağları güçlendirmiştir. İsveçli işçiler, burjuva politikasının ***tüm*** sert dönemeçlerinde —burjuva ilişkiler zemininde Norveçlilerin İsveçlilere yeniden zorla tabi kılınması kesinlikle mümkündür!—, her iki ulusun işçilerinin tam hak eşitliğini ve sınıf dayanışmasını gerek İsveç gerek Norveç burjuvazisine karşı mücadelede korumayı ve savunmayı bileceklerini kanıtlamışlardır.

Buradan, başka şeylerin yanı sıra, "Fracy" tarafından zaman zaman girişilen, bizimle Rosa Luxemburg arasındaki görüş ayrılıklarını Polonya sosyal-demokrasisine karşı "istismar etme" çabalarının ne ka-

dar temelsiz, evet hatta düpedüz ciddiyetsiz olduğu görülebilir. "Fracy", proleter, sosyalist değil, bilakis küçük-burjuva milliyetçi bir partidir, bir tür Polonyalı Sosyal-Devrimcilerdir. Rus sosyal-demokratlarının bu partiyle bir birliği asla söz konusu olmamıştır ve hiçbir zaman olamazdı. Buna karşılık hiçbir Rus sosyal-demokratı, Polonyalı sosyal-demokratlarla yakınlaşmadan ve birleşmeden dolayı hiçbir zaman "pişman" olmamıştır. Baştan sona milliyetçi akımlarla ve tutkularla dolu Polonya'da ilk kez gerçekten Marksist, gerçekten proleter bir parti yaratma muazzam tarihi kazanımı bihakkın Polonya sosyal-demokrasisine aittir. Fakat Polonya sosyal-demokratlarının bu kazanımı, Rosa Luxemburg Rus Marksistlerinin programının 9. maddesine karşı saçmaladığından ötürü değil, bu üzücü duruma rağmen büyük bir kazanımdır.

Elbette "kendi kaderini tayin hakkı" Polonyalı sosyal-demokratlar için, Rus sosyal-demokratları için sahip olduğu kadar büyük bir öneme sahip değildir. Polonya'nın milliyetçilikten körleşmiş küçük-burjuvazisine karşı mücadelenin, Polonyalı sosyal-demokratları, "yayı" özel (bazen belki biraz aşırı) bir gayretle "germeye" zorlaması tamamen anlaşılır bir şeydir. Hiçbir Rus Marksistinin aklından, Polonyalı sosyal-demokratları, Polonya'nın ayrılmasına karşı olduklarından dolayı suçlamak geçmemiştir. Bu sosyal-demokratlar sadece, Rosa Luxemburg gibi, ***Rusya*** Marksistlerinin programının, kendi kaderini tayin hakkını tanımayı içermek zorunda olduğunu yadsımaya çalıştıklarında hata ederler.

Bu, aslında, Krakau bakış açısından anlaşılır olan ilişkileri, Büyük Ruslar da dahil, Rusya halklarının ve uluslarının bütününe uygulamak demektir. Tüm Rusya bakış açısına, enternasyonal bakış açısına sahip bir sosyal-demokrat değil, "tersyüz edilmiş bir Leh milliyetçisi" olmak demektir.

Çünkü uluslararası sosyal-demokrasi tam da ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınması zemininde durur. Şimdi bunu ele almak istiyoruz.

7— 1896 LONDRA ULUSLARARASI KONGRESİ'NİN KARARI

Bu karar şöyledir:

> "Kongre, tüm ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunduğunu ve bugün askeri, ulusal vs. despotizmin boyunduruğu altında inleyen her ülkenin işçileriyle dayanışma içinde olduğunu açıklar. Tüm bu ülkelerin işçilerini, hep birlikte uluslararası kapitalizmi yenmek ve uluslararası sosyal-demokrasinin hedeflerini gerçekleştirmek için mücadele etmek üzere tüm dünyanın sınıf bilinçli işçilerinin safına katılmaya çağırır."[1]

Daha önce göstermiş olduğumuz gibi, oportünistlerimiz, Bay Semkovski, Libmann, Yurkeviç bu kararı düpedüz bilmiyorlar. Rosa Luxemburg ise bu kararı biliyor ve bizim programımızla aynı ifadeyi içeren onun tam metnini aktarıyor: "kendi kaderini tayin".

O halde, Rosa Luxemburg, "orijinal" teorisinin önüne çıkan bu engeli nasıl ortadan kaldırıyor?

Çok basit: burada ağırlık merkezi kararın ikinci bölümündedir... onun beyanname niteliğindeki karakteri... ona ancak yanlışlıkla dayanılabilir!!

Yazarımızın çaresizliği ve kafasızlığı tam manasıyla şaşırtıcı! Tutarlı demokratik ve sosyalist program maddelerinin beyanname niteliğindeki karakterine genellikle sadece, onlara karşı doğrudan bir polemikten korkakça kaçan oportünistler işaret eder. Anlaşılan, Rosa Luxemburg bu kez Bay Semkovski, Libman ve Yurkeviç'in sefil toplulu-

---

1 *Bkz. Londra Kongresi'nin resmi Almanca raporu: "Verhandlungen und Beschlüsse des internationalen sozialistischen Arbeiter- und Gewerkschaftskongresses zu London, vom 27 Juli bis 1 August 1896", Berlin 1897, S. 18 ["Londra Uluslararası Sosyalist İşçi ve Sendika Kongresi'nin Müzakereleri ve Kararları, 27 Temmuz – 1 Ağustos 1896", Berlin 1897, s. 18. —Çn]. Uluslararası kongrelerin kararlarını içeren Rusça bir broşür var, orada, "ulusların kendi kaderini tayini", yanlış bir şekilde "özerklik" diye çevrilmiş.*

ğunda boşuna bulunmuyor. Rosa Luxemburg, aktarılan kararı doğru mu yoksa yanlış mı bulduğunu dobra dobra açıklamaya karar veremiyor. Sanki kararın ikinci bölümüne gelince birinci bölümünü unutacak kadar dikkatsiz ya da bilgisiz, ya da Londra Kongresi'nden ***önce*** sosyalist basındaki tartışmalar hakkında asla bir şey duymamış bir okura güveniyormuşcasına estek edip köstek edip gizleniyor.

Fakat Rosa Luxemburg, Rusya'nın sınıf bilinçli işçileri önünde, Enternasyonal'in önemli ilkesel bir sorundaki kararını eleştirel bir şekilde incelemeye tenezzül dahi etmeksizin öyle kolayca ayaklar altına almayı başaracağını sanıyorsa çok yanılıyor.

Londra Kongresi'nden önceki tartışmalarda, esas olarak Alman Marksistlerinin dergisi "Die Neue Zeit"ın sütunlarında, Rosa Luxemburg'un bakış açısı ortaya kondu ve ***bu bakış açısı Enternasyonal'de esas olarak yenilgiye uğradı!*** Özellikle Rus okurun göz önünde tutması gereken meselenin özü burada yatıyor.

Tartışmaların vesilesini, Polonya'nın bağımsızlığı sorunu oluşturuyordu. Üç bakış açısı savunuldu:

1) Hecker'in sözcülüğünü yaptığı "Fracy"nin bakış açısı. Bunlar, Enternasyonal'in ***kendi*** programında, Polonya'nın bağımsızlığı talebini tanımasını istediler. Bu öneri kabul edilmedi. Bu bakış açısı Enternasyonal'de yenilgiye uğradı.

2) Rosa Luxemburg'un bakış açısı: Polonyalı sosyalistler Polonya'nın bağımsızlığını talep etmemeliler. Bu bakış açısından hareketle ulusların kendi kaderini tayin hakkının ilanı sözkonusu bile olamazdı. Bu bakış açısı da Enternasyonal'de yenilgiye uğradı.

3) O sıralar en ayrıntılı biçimde, Rosa Luxemburg'a karşı çıkan ve onun materyalizminin aşırı "tekyanlılığı"nı kanıtlayan Karl Kautsky'nin açımladığı bakış açısı. Bu bakış açısından Enternasyonal bugün Polonya'nın bağımsızlığını programına alamaz, diyordu Kautsky, fakat Polonyalı sosyalistler böyle bir talebi kesinlikle öne sürebilirler.

Sosyalist bakış açısından, ulusal baskı koşulları altında ulusal kurtuluşun görevlerini görmezlikten gelmek tamamen yanlıştı.

Zaten Enternasyonal'in kararında da bu bakış açısının en özsel, en temel tezleri yansıtılmıştır: bir yandan, gayet açık ve hiçbir yanlış yoruma izin vermeyecek biçimde, tüm uluslar için tam kendi kaderini tam tayin hakkının tanınması; öte yandan, aynı şekilde kuşkuya yer bırakmayacak bir şekilde, işçilerin, sınıf mücadelesinin ***enternasyonal*** birliğine çağrılması.

Bu kararın tamamen doğru olduğuna ve tam da bu kararın, hem de onun kopmaz bir bağ içindeki her iki bölümünün de, 20. yüzyıl başındaki Doğu Avrupa ve Asya ülkeleri için ulusal sorunda proleter sınıf politikasına biricik doğru direktifi verdiğine inanıyoruz.

Yukarıda değindiğimiz üç bakış açısı üzerinde biraz daha ayrıntılı duralım.

Bilindiği gibi, Karl Marx ve Friedrich Engels, Polonya'nın bağımsızlığı talebini aktif olarak desteklemenin, tüm Batı Avrupa demokrasisinin ve herşeyden önce de sosyal-demokrasinin mutlak görevi olduğu görüşündeydiler. Geçen yüzyılın kırklı ve altmışlı yılları için, Avusturya'da ve Almanya'da burjuva devrimi dönemi ve Rusya'da "köylü reformu" dönemi için, bu bakış açısı bütünüyle doğruydu ve biricik tutarlı demokratik ve proleter bakış açısıydı. Rusya'nın ve çoğu Slav ülkelerinin halk kitleleri henüz derin uykuda olduğu müddetçe, bu ülkelerde henüz bağımsız demokratik kitle hareketleri ***olmadığı*** müddetçe, Polonya'da ***alt dereceden soyluların*** özgürlük hareketi, yalnızca tüm Rusya, yalnızca tüm Slav demokrasisi açısından değil. aynı zamanda tüm Avrupa demokrasisi açısından bakıldığında da muazzam, birincil öneme sahipti.[1]

---

1 *1863 yılındaki Polonyalı bir asi alt soylunun bakış açısıyla, Polonya hareketinin önemini (Marx gibi) takdir etmeyi bilen Rus devrimci demokratı Çernişevski'nin bakış açısını ve son olarak, Polonyalı Pan'lara (beylere) karşı haklı nefretinden dolayı bu Pan'ların mücadelesinin tüm Rusya de-*

Marx'ın bu bakış açısı 19. yüzyılın ikinci üçte biri ya da üçüncü çeyreği için tamamen doğru olsa da, 20. yüzyıla doğru doğru olmaktan çıktı. Slav ülkelerinin çoğunda ve hatta en geri Slav ülkelerinden biri olan Rusya'da bağımsız demokratik hareketler ve hatta bağımsız bir proleter hareket bile ortaya çıktı. Feodal Polonya ortadan kayboldu ve yerini kapitalist Polonya'ya bıraktı. Bu koşullar altında Polonya ***mutlak*** devrimci önemini yitirmek zorundaydı.

PPS ("Polonya Sosyalist Partisi", bugünün "Fracy"si) 1896 yılında, Marx'ın ***başka bir dönemde*** geçerli olan bakış açısını "ebedileştirmeye" çalıştığında, bu, Marksizmin ***lafzını*** Marksizmin ***ruhuna*** karşı çıkarmak anlamına geliyordu. Bu yüzden Polonyalı sosyal-demokratlar, Polonya küçük-burjuvazisinin milliyetçi coşkusuna karşı çıkarken, ulusal sorunun Polonya işçileri için tali önemini gösterirken, Polonya'da ilk kez saf proleter bir parti yaratıp, Polonya işçilerinin Rus işçileriyle sınıf mücadelesinde en sıkı ittifakı ilkesinin olağanüstü önemini ilan ederken tümüyle haklıydılar.

Fakat bu, Enternasyonal'in, 20. yüzyılın başında, ulusların kendi kaderini siyasi tayin ilkesini ya da ayrılma hakkını Doğu Avrupa ve Asya için gereksiz ilan edebileceği anlamına mı geliyordu? Bu (teorik olarak) Türk, Rus, Çin devletlerinin burjuva-demokratik dönüşümünün tamamlandığının kabulüyle eşanlamlı olan, (pratik olarak) mutlakiyet karşısında oportünist bir tavra denk düşen korkunç bir saçmalık olurdu.

Hayır. Doğu Avrupa'da ve Asya'da, başlamış bulunan burjuva-demokratik devrimler döneminde, ulusal hareketlerin uyandığı ve şid-

---

mokrasisi için önemini kavrayamayacak kadar barbar, miskin, kendi pislik yığınına batmış köylünün bakış açısını dile getiren, çok sonraları ortaya çıkmış olan Ukraynalı küçük-burjuva Dragomanov'un tavrını karşılaştırmak çok ilginç bir tarihi inceleme olurdu. (Bkz. Dragomanov'un "Tarihsel Polonya ve Tüm-Rusya Demokrasisi".) Dragomanov, artık ulusal-liberal olmuş olan Bay P B. Struve'nin onu sonradan coşkulu öpücüklere boğmasını tümüyle haketmiştir.

detlendiği dönemde, bağımsız proleter partilerin ortaya çıkış döneminde, ulusal politikada bu partilerin görevi ikili bir görev olmak zorundadır: tüm uluslar için kendi kaderini tayin hakkının tanınması, çünkü burjuva-demokratik dönüşüm henüz tamamlanmamıştır, çünkü proleter demokrasi liberal ve Kokoşkin tarzında değil, tutarlı, ciddiyetle ve dürüstçe ulusların hak eşitliğini savunur — ve verili bir devlet içinde yaşayan tüm ulusların proleterlerinin, bu devletin tarihinin bütün ve her türlü dönemeçlerinde, burjuvazi tarafından tek tek devletlerin sınırlarının bütün ve her türlü değiştirilmesinde sınıf mücadelesinde en sıkı, kopmaz ittifakı.

Enternasyonal'in 1896 tarihli kararında proletaryanın işte bu ikili görevi formüle ediliyor. Ve Rus Marksistlerinin 1913 Yaz Konferansının kararı da ilkesel ana hatları itibariyle işte bu türden bir karardır. Bu kararın, dördüncü maddede, kendi kaderini tayin, ayrılma hakkını tanıyarak milliyetçiliğe deyim yerindeyse azami "taviz verdiği"ni (gerçekte ***tüm*** ulusların kendi kaderini tayin ***hakkının*** tanınması azami ***demokrasi*** ve asgari milliyetçilik içerir), beşinci maddede ise işçileri hangi burjuvaziden gelirse gelsin milliyetçi şiarlara karşı uyarmasını ve tüm ulusların işçilerinin uluslararası ortak proleter örgütlerde birleşmesini ve kaynaşmasını talep etmesini "çelişkili" bulan kişiler var. Burada ancak, örneğin İsveçli işçiler Norveç'in bağımsız bir devlet olarak ayrılmasını savunduğunda, İsveç ve Norveç işçilerinin birlik ve sınıf dayanışmasının neden ***kazançlı çıktığını*** kavrayamayan aptallar bir "çelişki" keşfedebilir.

8— ÜTOPİST KARL MARX VE PRATİK ROSA LUXEMBURG

Polonya'nın bağımsızlığını bir "ütopya" ilan eden ve bunu bıktırasıya tekrarlayan Rosa Luxemburg alayla haykırıyor: Neden İrlanda'nın bağımsızlığı talebi ileri sürülmüyor?

Anlaşılan "pratik" Rosa Luxemburg, İrlanda'nın bağımsızlığı sorununda Karl Marx'ın nasıl tavır aldığını bilmiyor. Oportünist değil, gerçek Marksist bir bakış açısından ***somut*** bir ulusal bağımsızlık talebinin tahlilini göstermek için bu konu üzerinde durmak gerekiyor.

Marx, tanıdığı sosyalistleri, kendi deyimiyle "yoklama", bilinçlerini ve inançlarını sınama adetindeydi.[105] Lopatin'le tanıştıktan sonra Marx 5 Temmuz 1870'de Engels'e, genç Rus sosyalisti hakkında son derece gönül okşayıcı bir değerlendirme yazar, ama şunu da ekler:

"Zayıf nokta: ***Polonya.*** Burada aynen bir İngilizin —say an English chartist of the old school[1]— İrlanda hakkında konuştuğu gibi konuşuyor."[106]

Marx, ezen ulusa mensup bir sosyaliste, ezilen ulusa ilişkin tavrını soruyor ve hemen egemen ulusların (İngiliz ve Rus) sosyalistlerinin ***ortak*** hatasını açığa çıkarıyor: ezilen uluslara karşı sosyalist görevlerini anlamama, "büyük güç" burjuvazisinden devralınan önyargıların usandırıcı tekrarı.

Marx'ın İrlanda üzerine pozitif açıklamalarına geçmeden önce, Marx ve Engels'in ulusal soruna genelde katı eleştirel yaklaştıklarını ve onu sınırlı tarihsel önemini takdir etmeyi bildiklerini önceden belirtelim. Böylece Engels 23 Mayıs 1851'de Marx'a, tarihi inceleyerek Polonya hakkında karamsar sonuçlara vardığını, Polonya'nın geçici olarak, Rusya'da tarım devrimi oluncaya kadar önemli olduğunu yazdı. Polonya'nın tarihteki rolü, "cesur, kavgacı aptallık"tı. "Polonya'nın, sadece Rusya'ya karşı bile, ilerlemeyi başarıyla temsil ettiği ya da tarihsel önemde herhangi birşey yaptığı tek bir an bile gösterilemez." Rusya'da, "şövalyevari-tembel Polonya"dan çok daha fazla uygarlık, kültür, sanayi, burjuvazi unsurları vardı. "Petersburg, Moskova, Odesa vs. karşısında Varşova ve Krakov nedir ki!"[107] Engels, Polonya soylularının ayaklanmasının başarısına inanmıyordu.

---

1 *diyelim eski ekolden bir İngiliz Çartistinin. —Red.*

Fakat dahice bir uzakgörüşlülük içeren tüm bu düşünceler, Engels ve Marx'ı, on iki yıl sonra, Rusya hâlâ uyurken Polonya kaynadığında, Polonya hareketine en içten ve en ateşli bir biçimde katılmaktan en ufak biçimde alıkoymadı.

1864 yılında Enternasyonal'in resmi açılış nutkunu kaleme alırken, Marx Engels'e (4 Kasım 1864'te), Mazzini'nin milliyetçiliğine karşı mücadele etmek gerektiğini yazdı. Marx şöyle yazıyor: "Nutukta International Politics[1] geçtiği ölçüde, nationalities'den[2] değil, countries'den[3] söz ediyorum ve minores gentium'u[4] değil Rusya'yı suçluyorum." "İşçi sorunu"na kıyasla ulusal sorunun tali önemde olduğu konusunda Marx'ta hiçbir kuşku yoktu. Fakat onun teorisi, ulusal hareketleri görmezlikten gelmekten fersah fersah uzaktır.

1866 yılı geldi. Marx Engels'e Paris'teki "Proudhon kliği" hakkında şunları yazar: Bu klik "...milliyetleri saçmalık olarak ilan ediyor, Bismarck ve Garibaldi'ye vs. saldırıyor. Şovenizme karşı polemik olarak, yaptıkları yararlıdır ve açıklanabilir. Fakat, Fransa'daki baylar 'La misère et l'ignorance'ı[5] ortadan kaldırana dek bütün Avrupa'nın kıçı üzerinde sessizce oturmak zorunda olduğunu ve oturacağını düşünen Proudhon müritleri olarak (buradaki çok iyi dostlarım olan Lafargue ve Longuet de bunlara dahildir), gülünçtürler." (7 Haziran 1866 tarihli mektup.)

"Dün", diye yazıyor Marx 20 Haziran 1866'da, "International Council'de[6] şimdiki savaş meselesi hakkında tartışma vardı...Tartışma, öngörülebileceği gibi, genel olarak 'question of nationality'[7] ve

---

1 *uluslararası politika.* —**Red.**
2 *milliyetler.* —**Red.**
3 *ülkeler.* —**Red.**
4 *küçük halklar.* —**Red.**
5 *"yoksulluk ve cehalet"* —**Red.**
6 *Enternasyonal Konsey [Enternasyonal Genel Konseyi].* —**Red.**
7 *"milliyetler sorunu"na.* —**Red.**

bizim buna ilişkin tavrımıza was wound up[1]... Ayrıca 'jeune France'ın[2] (*işçi olmayan*) temsilcileri, ağızlarındaki baklayı çıkararak, her türlü milliyetin ve bizzat milletlerin 'des préjugés surannés'[3] olduğunu söylediler. Proudhonize olmuş Stirnerizm tüm dünya, Fransızlar bir sosyal devrim yapacak olgunluğa erişene dek bekleyecek Speech'ime[4], milliyetleri ortadan kaldıran dostumuz Lafargue'ın vs., bizlere ***'Fransızca'***, yani dinleyicilerin onda dokuzunun anlamadığı bir dilde hitap ettiğini söyleyerek açtığımda, İngilizler çok güldü. Devamla, onun, milletleri yadsırken, tamamen bilinçsizce, bunların örnek Fransız ulusu içinde massedilmesini anlıyor göründüğünü ima ettim."[108]

Marx'ın bütün bu eleştirel notlarından çıkan sonuç açıktır: İşçi sınıfı ulusal sorunu asla bir fetiş haline getirmemelidir, çünkü kapitalizmin gelişimi mutlaka ***tüm*** ulusları bağımsız yaşama uyandırmaz. Fakat ulusal kitle hareketleri bir kez ortaya çıkınca, onlara sırt çevirmek, onların içindeki ilerici yanı desteklemeyi reddetmek, gerçekte ***milliyetçi*** önyargılara teslimiyet, yani: "kendi" ulusunda "örnek ulus"u (ya da, kendimiz ekleyelim, devlet kurma ***tekil*** imtiyazına sahip ulusu) görmek olurdu.[5]

Fakat İrlanda sorununa geri dönelim.

Marx'ın bu soruna ilişkin tavrı en açık biçimde mektuplarından şu alıntılarda ifadesini buluyor:

"İngiliz işçilerinin Fenianizm[110] lehine bu gösterisini her türlü tarzda kışkırtmaya çalıştım Önceden İrlanda'nın İngiltere'den ay-

---

*1 geldi dayandı. —**Red.***

*2 "Genç Fransa". —**Red.***

*3 eskimiş önyargılar. —**Red.***

*4 Konuşmama. —**Red.***

*5 Bkz. Marx'ın Engels'e 3 Haziran 1867 tarihli mektubu: "'Times'ın Paris yazışmalarından, Parislilerin, Aleks[ander] vs.'ye **karşı** Polonya dostu sevinç nidalarını gerçek bir keyifle gördüm. Bay Proudhon ve onun küçük doktriner kliği, French people [Fransız halkı] değildir." [109]*

rılmasını imkânsız sayıyordum. Ayrılığın ardından Federation[1] gelebilecek olsa da, şimdi bunu kaçınılmaz sayıyorum." Marx, Engels'e 2 Kasım 1867 tarihli mektubunda böyle yazıyordu.

Aynı yılın 30 Kasım tarihli mektubunda şunu ekliyordu:

İngiliz ***işçilerine biz*** ne öğütlemeliyiz? Bence onlar," (İrlanda'nın İngiltere ile) ***"birliğinin Repeal'***ini[2]" (yani İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasını[3]) "(kısacası, sadece demokratikleştirilmiş ve zamanın koşullarına uyarlanmış ***1783 kurnazlığını***) kendi Pronunziamentolarının[4] bir maddesi haline getirmelidirler. Bu, İrlanda'nın özgürleşmesinin, bir ***İngiliz*** partisinin programına alınabilecek biricik ***legal*** ve dolayısıyla biricik olanaklı biçimidir. Daha sonra deneyim, iki ülke arasında salt kişisel birleşmenin sürüp sürmeyeceğini gösterecektir...

İrlandalıların gereksindiği şey şudur:

1) Özyönetim ve İngiltere'den bağımsızlık.

2) Tarım devrimi..."

İrlanda sorununa muazzam önem atfeden Marx, Londra'daki bir Alman işçi birliğinde, bu konuda bir buçuk saatlik bir konferans verdi. (17 Aralık 1867 tarihli mektup)[111]

Engels, 20 Kasım 1868 tarihli mektubunda, "İngiliz işçileri arasında ***İrlandalılara*** karşı nefret"e değiniyor, ve neredeyse bir yıl sonra (24 Ekim 1869) aynı konuya yeniden dönerek şöyle yazıyor:

"İrlanda'dan Rusya'ya il n'y a qu'un pas[5] ... Bir başka halkı boyunduruk altına almış olmanın bir halk için nasıl bir talihsizlik olduğu

---

1 federasyon. ***—Red.***
2 ilgasını. ***—Red.***
3 Lenin tarafından eklenmiştir. ***—Red.***
4 mücadele programlarının. ***—Red.***
5 sadece bir adım var ***—Red.***

İrlanda tarihinden görülebilir. Bütün İngiliz domuzluklarının kaynağı İrlanda Pale'sindedir[1]. Cromwell dönemini daha ineklemem gerekiyor, fakat şundan eminim ki, eğer İrlanda'da askeri olarak egemen olmak ve yeni bir aristokrasi yaratmak zorunluluğu olmasaydı, İngiltere'de de mesele başka bir yön alırdı."

Geçerken, Marx'ın Engels'e 18 Ağustos 1869 tarihli mektubuna da değinelim.

"Posen'da ***Polonyalı*** işçiler (doğramacılar vs.) Berlinli yoldaşlarının yardımıyla bir strike'ı[2] zaferle sonuçlandırdılar. Monsieur le Capital'e[3] karşı bu mücadele —strike tali biçiminde bile—, ulusal önyargılarla, burjuva bayların barış konuşmalarından farklı tarzda baş ediyor."[112]

Marx'ın Enternasyonal'de İrlanda sorununda izlediği politika şuradan görülüyor:

18 Kasım 1869'da Marx Engels'e, Enternasyonal Genel Konseyi'nde, İngiliz bakanlığının İrlanda affı sorununa ilişkin tavrı üzerine yaklaşık beş çeyrek saatlik bir konuşma yaptığını ve bununla ilgili şu kararı önerdiğini yazar:

"Mr. Gladstone'un, İrlandalıların, hapse atılmış İrlandalı yurtseverlerin serbest bırakılması yönündeki taleplerine yanıtında İrlanda ulusuna kasten hakaret ettiği;

siyasi affı, kötü yönetimin kurbanları için olduğu kadar mensup oldukları halk için de aynı şekilde aşağılayıcı koşullara bağladığı;

kendi sorumlu konumuna şamar indirircesine, Amerikan köle sahiplerinin başkaldırısını alenen ve coşkuyla alkışladıktan sonra, şimdi kalkıp, İrlanda halkına pasif boyun eğme doktrinini vaaz ettiği;

---

1 *İrlanda'nın İngilizler tarafından ilk boyunduruk altına alınan bölümü. —**Red.***

2 *grevi. —**Red.***

3 *Bay Kapital. —**Red.***

İrlanda affı sorunundaki tüm tavrının, Bay Gladstone'un muhafazakâr rakiplerini onunla şiddetle damgalayarak hükümetten defettiği ***'fetih politikası'nın*** asıl ve gerçek ürünü olduğu;

'Uluslararası İşçi Birliği' Genel Konseyi'nin, İrlanda halkının af hareketini yürütüşündeki cesur, sağlam ve yüce ruhlu tarzına hayranlığını ifade ettiği;

bu kararların, ***'Uluslararası İşçi Birliği'***nin tüm şubelerine ve onunla ilişki içinde bulunan Avrupa ve Amerika'daki tüm işçi örgütlerine bildirilmesi kararlaştırılır."[113]

10 Aralık 1869'da Marx, İrlanda sorununu Enternasyonal Genel Konseyi'nde şöyle sunacağını yazıyor:

international council'de kendiliğinden anlaşılır olan tüm 'uluslararası' ve 'insani' justice for Irland[1] lafzı bir yana, English Working Class'ın[2] ***dolaysız mutlak çıkarı, to get rid of their present connexion with Ireland***[3]. Ve bu benim, İngiliz işçilerine kısmen bizzat ***bildiremeyeceğim*** nedenlerle, tam inancımdır. Uzun süre İrlanda rejimini English Working Class ascendancy[4] sayesinde devirmenin mümkün olacağına inandım. ***New Yok Tribune***'da" (Marx'ın uzun süre birlikte çalıştığı Amerikan gazetesi[5]) "hep bu görüşü savundum. Daha derin bir inceleme şimdi beni tersine ikna etti. İngiliz working class before it has got rid of Ireland[6] ***asla birşey yapamayacaktır***... İngiltere'de İngiliz gericiliğinin" kökü İrlanda'nın boyunduruk altına alınmasında" yatmaktadır. (Altını çizen Marx).[114]

Şimdi, Marx'ın İrlanda sorunundaki tavrı okurlar için tamamen açık olmalıdır.

---

*1 İrlanda için adalet. —**Red.***
*2 İngiliz işçi sınıfı. —**Red.***
*3 İrlanda ile şu anki bağından kurtulmaktır. —**Red.***
*4 İngiliz işçi sınıfının artan etkisiyle. —**Red.***
*5 Lenin tarafından eklenmiştir —**Red.***
*6 İrlanda'dan kurtulmadan önce. —**Red.***

"Ütopist" Marx öyle "gayri-pratik" ki, yarım yüzyıl sonra bile gerçekleşmemiş olan İrlanda'nın ayrılmasını savunuyor.

Marx'ın bu politikasına yol açan neydi ve o acaba bir hata değil miydi?

Başlangıçta Marx, ezilen ulusun ulusal hareketinin değil, ezen ulus içindeki işçi hareketinin İrlanda'yı kurtaracağına inanıyordu. Marx ulusal hareketleri mutlaklaştırmıyor, çünkü ancak işçi sınıfının zaferinin, tüm milliyetlerin tam kurtuluşunu sağlayabileceğini biliyor. Ezilen ulusların burjuva kurtuluş hareketleriyle ezen ulus içindeki proleter kurtuluş hareketi arasındaki tüm olası karşılıklı ilişkileri önceden hesaplamak (bugünün Rusya'sında ulusal sorunu bu kadar zorlaştıran sorun tam da budur) olanaksız bir şeydir.

Fakat olaylar öyle gelişti ki, İngiliz işçi sınıfı, oldukça uzun bir süre liberallerin etkisi altına girip onun uzantısı haline geldi ve liberal bir işçi politikasıyla bizzat kendi boynunu vurdu. İrlanda'da burjuva kurtuluş hareketi güçlendi ve devrimci biçimler aldı. Marx kendi anlayışını gözden geçirir ve düzeltir. "Başka bir halkı boyunduruk altına alması bir halk için nasıl bir talihsizliktir." İngiltere işçi sınıfı, İrlanda İngiliz baskısından kurtulmadıkça kurtulamayacaktır! İngiltere'deki gericilik İrlanda'nın köleleştirilmesiyle güçlenip besleniyor (Rusya'daki gericiliğin bir dizi ulusun köleleştirilmesiyle beslendiği gibi!).

Enternasyonal'de, "İrlanda ulusu", "İrlanda halkı" için sempati kararını kabule sunan Marx (çok zeki L. Vl., zavallı Marx'ı, sınıf mücadelesini unuttuğu için yerin dibine geçirirdi herhalde!), "ayrılığın ardından federasyon da gelebilecek olsa" İrlanda'nın İngiltere'den ***ayrılmasını*** propaganda ediyor.

Marx'ın bu sonucunun teorik öncülleri nelerdir? İngiltere'de burjuva devrimi genelde çoktan tamamlanmıştır. Fakat İrlanda'da henüz tamamlanmamıştır; ancak şimdi, yarım yüzyıl sonra, İngiliz liberallerinin reformlarıyla tamamlanıyor. İngiltere'de kapitalizm, Marx'ın başlangıçta beklediği gibi hızlı devrilmiş olsaydı, o zaman İrlanda'da

burjuva-demokratik, genel-ulusal bir harekete yer kalmazdı. Fakat bu hareket bir kez ortaya çıktıktan sonra Marx, İngiliz işçilerine onu desteklemeyi, ona devrimci bir itilim vermeyi ve ***kendi öz*** özgürlüklerinin çıkarına onu tamamlamayı öğütlüyor.

Geçen yüzyılın altmışlı yıllarında İrlanda'nın İngiltere'yle ekonomik bağı, Rusya'nın Polonya'yla, Ukrayna'yla vs. bağından mutlaka daha sıkıydı. İrlanda'nın (coğrafi koşullar ve İngiltere'nin ölçüsüz sömürge gücünden dolayı bile) ayrılmasının "pratik olmayışı" ve "gerçekleştirilemezliği" göze batıyordu. Federalizmin ilkesel karşıtı olmasına rağmen Marx, bu durumda, ***eğer*** İrlanda'nın kurtuluşu reformist değil, devrimci yoldan, İngiliz işçi sınıfı tarafından desteklenen İrlanda'daki halk kitlelerinin hareketi sayesinde gerçekleşecek ***olursa,*** bir federasyonu[1] bile onaylamaya hazır. Tarihsel görevin yalnızca böyle bir çözümünün, proletaryanın çıkarları ve hızlı bir toplumsal gelişme için en elverişli yol olacağına kuşku yoktur.

Başka türlü oldu. Gerek İrlanda halkı gerekse de İngiliz proletaryasının çok zayıf olduğu ortaya çıktı. İrlanda sorunu ancak şimdi, İngiliz liberallerinin İrlanda burjuvazisiyle sefil bir trampa işlemiyle, bir toprak reformu (bedel ödeyerek) ve (şimdiye kadar henüz uygulanmaya konmamış olan) bir özerklik yoluyla ***çözülüyor*** (ve Ulster örneği bunun ne kadar zor olduğunu gösteriyor). Bu ne demektir? Buradan,

---

1 Ayrıca, sosyal-demokrat bakış açısından, ulusların "kendi kaderini tayini"nden niçin ne bir federasyon ne de salt özerkliğin anlaşılamayacağı kolayca kavranabilir (gerçi soyut konuşulduğunda, biri gibi diğeri de "kendi kaderini tayin" kavramına girer). Federasyon hakkı bir bütün olarak saçmalıktır, çünkü bir federasyon iki sözleşmeci taraf arasında bir anlaşmadır. Marksistlerin federalizm savunusunu programlarına alması açıkçası olanaksızdır; bu sözkonusu bile olamaz. Özerkliğe gelince, Marksistler "özerklik hakkını" değil, karışık ulusal nüfus bileşimine ve coğrafi vs. koşullarda kesin farklara sahip bir demokratik devlet düzeninin genel evrensel bir ilkesi olarak özerkliğin kendisini savunurlar Bu yüzden "federasyon hakkı" gibi "özerklik hakkı"nı tanımak da aynı şekilde saçma olurdu.

Marx ve Engels'in "ütopist" oldukları, "gerçekleştirilemeyecek" ulusal talepler ileri sürdükleri, İrlanda'nın küçük-burjuva milliyetçilerinin etkisinde kaldıkları (Fenian hareketinin küçük-burjuva karakteri açıktır) vs. sonucu mu çıkıyor?

Hayır. İrlanda sorununda da Marx ve Engels, kitleleri gerçekten demokratizm ve sosyalizm ruhuyla eğiten tutarlı proleter bir politika izlediler. Yalnızca bu politika, gerek İrlanda'yı gerekse de İngiltere'yi, gerekli dönüşümlerin yarım yüzyıl sürüncemede kalmasından ve liberaller tarafından gericilik lehine tahrif edilmesinden kurtarmaya uygundu.

Marx ve Engels'in İrlanda sorunundaki politikası, ezen ulusların proletaryasının ulusal hareketlere tavrının ne olması gerektiğine ilişkin, bugüne dek hâlâ muazzam ***pratik*** öneme sahip mutena bir örnek oluşturdu; ***bir*** ulusun çiftlik sahipleri ve burjuvazisinin zorbalıklarıyla ve ayrıcalıklarıyla çekilmiş devlet sınırlarının her değişimini "ütopik" olarak niteleyen tüm ülkelerden, renklerden ve dillerden küçük-burjuvaların o "uşakça işgüzarlığı"na karşı bir uyarı oluşturdu.

İrlanda ve İngiliz proletaryası Marx'ın politikasını benimsememiş, İrlanda'nın ayrılmasını kendi şiarları haline getirmemiş olsaydı, bu, onlar tarafından en kötü oportünizm olurdu, bir demokratın ve sosyalistin görevlerini unutmak, ***İngiliz*** gericiliğine ve burjuvazisine bir taviz vermek olurdu.

9— 1903 PROGRAMI VE ONUN TASFİYECİLERİ

Rus Marksistlerinin programının kabul edildiği 1903 Parti Kongresi'nin tutanağı çok ender bulunan bir şey haline geldi, ve işçi hareketinin bugünkü fonksiyonerlerinin ezici çoğunluğu tek tek program maddelerinin gerekçeleri hakkında hiçbir şey bilmiyor (buna ilişkin tüm literatür legalitenin inayeti altında olmadığından... bu daha çok böyledir). Bu yüzden, bizi ilgilendiren sorunun 1903 Parti Kongresi'nde nasıl ele alınmış olduğunu incelemek zorunludur.

Önceden belirtelim ki, "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" üzerine Rus sosyal-demokrat literatüründen, bu literatür ne kadar yetersiz olursa olsun, yine de, bu hakkın daima ayrılma hakkı anlamında anlaşıldığı gayet berrak bir şekilde görülebilir. Bundan kuşku duyan, 9. maddeyi "belirsiz" diye niteleyen vs. Bay Semkovski, Libman, Yurkeviç, sırf koyu bilgisizliklerinden ya da düşüncesizliklerinden ötürü "belirsizlik"ten sözediyorlar. Daha 1902 yılında Plehanov "Zarya"da, program taslağında "kendi kaderini tayin hakkı"nın olmasından yana çıkarken, bu talebin burjuva demokratlar için bağlayıcı olmadığı, fakat "sosyal-demokratlar için bağlayıcı" olduğunu yazdı. "Eğer Büyük Rus ulusundan çağdaşlarımızın ulusal önyargılarını incitme korkusuyla", diye yazıyordu Plehanov, "bunu gözardı edersek ya da ileri sürmeyi karar veremezsek, o zaman 'Tüm Ülkelerin İşçileri, Birleşiniz!' sözü ağzımızda utanmazca bir yalan haline gelir."[115]

Bu, inceleme konusu olan program maddesi için ana gerekçenin çok isabetli bir karakterizasyonudur, öyle isabetli ki, "soyunu sopunu unutan" program eleştirmenlerimizin ona hep ürkekçe yan çizmiş olmaları ve hâlâ da yan çizmeleri boşuna değildir. Bu program maddesinden vazgeçmek, bunun için hangi motifler öne sürülürse sürülsün, ***gerçekte Büyük Rus*** milliyetçiliğine "rezilce" bir tavizdir. ***Tüm*** ulusların kendi kaderini tayin hakkından söz edildiği halde, neden Büyük Rus? Büyük Ruslar'***dan*** ayrılmak söz konusu olduğu için. ***Proleterlerin birliği*** uğruna, onların sınıf dayanışması uğruna, ***ulusların ayrılma*** hakkının tanınması gerekir — aktarılan sözlerde Plehanov'un on dört yıl önce tanıdığı şey budur; oportünistlerimiz bunun üzerinde düşünmüş olsalardı, kendi kaderini tayin hakkında herhalde bu kadar saçmalamazlardı.

Plehanov'un savunduğu bu program taslağının onaylandığı 1903 Parti Kongresi'nde, esas çalışma ***Program Komisyonu'nda*** yoğunlaşmıştı. Ne yazık ki burada tutanak tutulmamıştır. Oysa tam da bu noktada tutanak özellikle ilginç olurdu, çünkü Polonya sosyal-demokratlarının temsilcileri Varşavski ve Hanecki, ***sadece*** Komisyon'da görüşle-

rini savunmaya ve "kendi kaderini tayin hakkının tanınması"na karşı mücadele etmeye çalıştılar. Bir okur, (Varşavski'nin konuşmasında ve Hanecki'yle birlikte açıklamasında ortaya konulan, Kongre tutanakları s. 134–136 ve s. 388–390) onların argümanlarını, Rosa Luxemburg'un incelediğimiz Lehçe makalesindeki argümanlarla karşılaştıracak olsaydı, bunların tamamen özdeş olduğunu görürdü.

İkinci Parti Kongresi'nin, herşeyden önce Plehanov'un Polonyalı Marksistlere karşı çıktığı Program Komisyonu tarafından bu argümanlar nasıl değerlendirildi? Bu argümanlarla zalimce alay edildi! ***Rus*** Marksistlerine yapılan, kendi kaderini tayin hakkının tanınmasını iptal etme talebinin budalalığı o kadar açık ve anlaşılır ortaya kondu ki, Polonyalı Marksistler ***gerekçelerini Kongre Plenumu önünde tekrarlamaya bile karar veremediler!*** Marksistlerin, Büyük Rus ve Yahudi, Gürcü ve Ermeni Marksistlerinin en yüce meclisi önünde tavırlarının umarsızlığına kanaat getirdikten sonra Kongre'yi terkettiler.

Kendi programına ciddi bir ilgi duyan herkes için bu tarihi öykünün elbette çok büyük bir anlamı var. Polonyalı Marksistlerin argümanlarının Kongre Program Komisyonu'nda tamamen çürütülmesi ve onların görüşlerini Kongre Plenumu'nda her türlü savunma girişiminden sarfınazar etmeleri, son derece karakteristik bir olgudur. Rosa Luxemburg 1908 yılındaki yazısında bu konuda sebepsiz yere "mütevazı bir şekilde" susmamıştır — besbelli ki Kongre anısı onun için çok can sıkıcıydı! Varşavski ve Hanecki'nin 1903'te tüm Polonyalı Marksistler adına ileri sürdükleri ve ne Rosa Luxemburg'un ne de diğer Polonyalı sosyal-demokratların hiçbir zaman tekrarlama kararlılığını göstermedikleri (ve de göstermeyecekleri), programın 9. maddesini "düzeltme" yönündeki, gülünç derecede yersiz öneri hakkında da sustu.

Fakat Rosa Luxemburg, 1903 yılındaki yenilgisini gizlemek için bu olgular hakkında sustuysa, partilerinin tarihiyle ilgilenenler, bu olguları öğrenmeyi ve anlamını anlamayı kendilerine vazife bileceklerdir.

"Biz", diye yazıyordu Rosa Luxemburg'un dostları 1903 Parti Kongresi'ne, onu terkederken, "program taslağının 7. (şimdi 9.) maddesine şu biçimin verilmesini öneriyoruz: ***§ 7: Devlet çatısı altında yaşayan tüm uluslara tam kültürel gelişme özgürlüğünü garantileyen kuruluşlar."*** (Tutanak, s. 390).

Polonyalı Marksistler o zaman ulusal sorun üzerine böylesine belirsiz görüşlerle ortaya çıktılar ki, kendi kaderini tayin ***yerine*** aslında kötü ünlü "kültürel-ulusal özerkliğin" takma isminden başka birşey önermediler!

Bu neredeyse inanılmaz geliyor, ama ne yazık ki bir olgudur. Bizzat Parti Kongresi'nde, Kostrov'un istişari oyunu saymazsak, 5 oya sahip 5 Bundçu ve 6 oya sahip 3 Kafkasyalı mevcut bulunmasına rağmen, kendi kaderini tayin üzerine maddenin ***kaldırılması*** için ***bir tek*** oy ***çıkmadı***. Bu maddeye "ulusal-kültürel özerkliğin" eklenmesi lehinde (Goldblatt'ın "uluslara tam kültürel gelişme özgürlüğünü garantileyen kuruluşlar yaratılması" formülü lehinde) üç ve Liber'in formülü ("ulusların kültürel gelişme özgürlüğü hakkı") lehinde dört delege oy verdi.

Bir Rus liberal partisinin, Anayasal Demokratlar Partisi'nin ortaya çıktığı şimdi, ***onun*** programında ulusların kendi kaderini siyasi tayininin yerine "kendi kaderini kültürel tayin"in geçirildiğini biliyoruz. Yani PPS'in milliyetçiliğine karşı ***"mücadele"*** eden Rosa Luxemburg'un Polonyalı dostları, bunu öyle başarılı bir şekilde yapmışlardır ki, Marksist programın yerine ***liberal*** bir programı geçirmeyi önermişlerdir! Ve bunu yaparken, bir de bizim programımızı oportünizmle suçlamışlardır — İkinci Parti Kongresi'nin Program Komisyonu'nda bu suçlamanın sadece kahkahalara yol açmış olmasına şaşılabilir mi?!

Kendi kaderini tayin, gördüğümüz gibi, aralarında "ulusların kendi kaderini tayini"ne karşı ***tek kişi*** olmayan İkinci Parti Kongresi'nin delegeleri tarafından hangi anlamda anlaşılıyordu?

Tutanaktan aşağıdaki üç alıntı bunu kanıtlıyor:

"***Martinov,*** 'kendi kaderini tayin' sözünün geniş yorumlanmaması gerektiği görüşünde; bu sadece, ulusların özel bir siyasi birim halinde ayrılmaları hakkı anlamına gelir, asla bölgesel özyönetim değil" (s. 171). Martinov, Rosa Luxemburg'un dostlarının gerekçelerinin çürütüldüğü ve gülünüp geçildiği Program Komisyonu'nun üyesiydi. Görüşleri itibariyle Martinov o sıralar Ekonomistti, "Iskra"nın şiddetli bir hasmıydı, ve eğer Program Komisyonu'nun çoğunluğunun paylaşmadığı bir görüş ifade etmiş olsaydı, ona muhakkak itiraz edilirdi.

Komisyon çalışmasından sonra 8. madde (şimdi 9. madde) Kongre'de görüşüldüğünde, ilk olarak Bundçu Goldblatt söz aldı.

> "'Kendi kaderini tayin hakkı'na karşı", dedi Goldblatt, "herhangi bir itiraz getirmenin mümkünü yok. Eğer herhangi bir ulus bağımsızlık için mücadele ediyorsa, buna karşı koyulmamalıdır. Polonya'nın Rusya ile yasal bir evlilik yapmaya gönlü yoksa, onu rahatsız etmemeli, Plehanov yoldaşın dediği gibi. Bu çerçevede bu görüşe katılıyorum." (s. 175/176.)

Plehanov, Kongrenin Plenum oturumunda bu madde üzerine hiç söz almadı. Goldblatt, Plehanov'un, "kendi kaderini tayin hakkı"nın ayrıntılı ve popüler bir şekilde ayrılma hakkı anlamında açıklanmış olduğu Program Komisyonu'ndaki sözlerine atıfta bulunuyor. Goldblatt'tan sonra konuşan Liber şunları belirtti:

> "Rusya sınırları içinde yaşamak herhangi bir milliyet için katlanılamayacak bir şeyse, Parti ona elbette hiçbir engel çıkarmayacaktır" (s. 176).

Okur, programın kabul edildiği İkinci Parti Kongresi'nde, kendi kaderini tayinin "sadece" ayrılma hakkı anlamına geldiği konusunda sadece tek bir görüş bulunduğunu görüyor. O sıralar Bundçular bile bu doğruyu benimsemişlerdi, ve sadece, üzücü, uzayıp giden karşı-devrim ve her türlü "tevekkül" dönemimizdedir ki, programı küstahça bir kara cahillikle "belirsiz" diye niteleyen kişiler çıkabilmiştir. Fakat bu zavallı "hakeza sosyal-demokratlar"a zaman ayırmadan önce, Polonyalıların programa ilişkin tavırlarının sonuna gelmek istiyoruz.

İkinci Parti Kongresi'ne (1903), birliğin zorunluluğu ve aciliyeti üzerine bir açıklamayla geldiler. Fakat Program Komisyonu'ndaki "başarısızlık"larından sonra Kongre'yi terkettiler, ve ***son sözleri,*** Kongre tutanağında basılmış olan ve yukarıda sözü edilen, kendi kaderini tayinin yerine "ulusal-kültürel özerklik"i ***geçirme*** önerisini içeren yazılı açıklama oldu.

1906 yılında Polonyalı Marksistler Parti'ye girdiler, fakat ne girerken, ne de daha sonra (ne 1907 Parti Kongresi'nde, ne 1907 ve 1908 Konferanslarında, ne de 1910 Plenumu'nda) Rus programının 9. maddesinin değiştirilmesi konusunda sadece bir kez de olsa tek önerge ***sunmadılar!***

Bu olgudur.

Ve bu olgu, bütün boş laflara ve yeminlere rağmen, Rosa Luxemburg'un dostlarının, II. Parti Kongresi Program Komisyonu'ndaki tartışmalar ve bu Kongre'nin kararıyla sorunu sonuçlandırılmış olarak gördüklerini, hatalarını sessizce itiraf ettiklerini ve 1903 yılında Kongre'yi terkettikten sonra, ***Parti*** kanalları üzerinden 9. maddenin gözden geçirilmesi sorununu herhangi bir zamanda asla ortaya atma girişiminde bulunmadan 1906'da Parti'ye girerek hatalarını düzelttiklerini açıkça kanıtlıyor.

Rosa Luxemburg'un makalesi, kendi imzasıyla 1908'de yayınlandı —Parti yazarlarının programı eleştirme hakkını inkâr etmek, elbette asla hiç kimsenin aklından dahi geçmemiştir—, ve bu makaleden ***sonra*** da Polonyalı Marksistlerin ***tek bir*** resmi kurumu ***bile*** 9. maddenin revizyonu sorununu ortaya atmadı.

Bu yüzden Troçki, "Borba"[116] No. 2'de (Mart 1914) yazı kurulu adına şunları yazarken, Rosa Luxemburg'un kimi hayranlarına gerçek bir ayı dostluğu yapıyor:

> "Polonyalı Marksistler 'ulusal kendi kaderini tayin hakkı'nın her türlü siyasi içerikten yoksun olduğu ve programdan çıkarılması gerektiği görüşündeler" (s. 25).

Vazifeşinas Troçki bir düşmandan daha beter! "Polonyalı Marksistler"in Rosa Luxemburg'un her makalesiyle hemfikir olduklarına dair kanıtlarını, "özel konuşmalar"dan (yani Troçki'ye her zaman hayat veren dekikodulardan) başka bir yerden ***toplayamazdı***. Troçki "Polonyalı Marksistleri", kendi inançlarına ve Partilerinin programına bile saygı göstermeyen onursuz ve vicdansız kişiler olarak göstermiştir. Vazifeşinas Troçki!

Polonyalı Marksistlerin temsilcileri 1903 yılında kendi kaderini tayin hakkı ***nedeniyle*** İkinci Parti Kongresi'ni terkettiğinde, ***o sıralar*** Troçki, onların bu hakkın her türlü içerikten yoksun olduğu ve programdan çıkarılması gerektiği görüşünde olduklarını söyleyebilirdi.

Fakat daha sonra Polonyalı Marksistler, böyle bir programa sahip olan Parti'ye ***girdiler*** ve gözden geçirilmesi yönünde tek bir önerge vermediler.[1]

Troçki neden bu olguları dergisinin okurlarından gizlemiştir? Bunun tek nedeni, Tasfiyecilerin Polonyalı ve Rus karşıtları arasında ayrılıkların alevlenmesi üzerine spekülasyon yapmanın ve Rus işçilerini program sorununda aldatmanın onun için avantajlı olmasıdır.

Marksizmin hiçbir ciddi sorununda hiçbir zaman Troçki sağlam görüşlere sahip olmamıştır, daima, çeşitli görüşler arasındaki "yarıklara sızmış" ve bir taraftan diğerine gidip gelmiştir. Şu anda Bundçularla ve Tasfiyecilerle birliktedir. Eh, bu bayların da Parti'ye pek aldırdıkları yok.

Bundçu Libmann'ı dinleyin:

---

1 *Polonyalı Marksistlerin, Rus Marksistlerinin 1913 Yaz Konferansı'na sadece istişari oyla katıldıkları ve kendi kaderini tayin (ayrılma) hakkı sorunundaki oylamaya katılmadıkları ve zaten bu hakka karşı çıktıkları bildiriliyor. Elbette onların böyle davranmaya ve eskiden olduğu gibi Polonya'da, onun ayrılmasına karşı ajitasyon yürütmeye hakları vardı. Fakat bu, Troçki'nin sözünü ettiği şeyin aynısı değil, çünkü Polonyalı Marksistler "9. maddenin programdan çıkarılması"nı talep etmediler.*

"Rus sosyal-demokrasisi", diye yazıyor bu centilmen, "15 yıl önce her milliyetin 'kendi kaderini tayin' hakkı üzerine maddeyi programına aldığında, herkes (!!) kendi kendine, bu moda (!!) tabirin ne anlama geldiğini sordu. Buna yanıt yoktu (!!). Bu sözcük muğlak kaldı (!!). Gerçekten de o zaman bu muğlaklığı dağıtmak zordu. Bu maddenin somutlaştırılabileceği zaman henüz gelmedi – dendi bize o zaman –, varsın şimdi muğlak (!!) kalsın, bu maddeye hangi içeriğin konacağını bizzat yaşam gösterecektir."

Bu "donsuz çocuğun"[117] Parti programıyla dalga geçişi harika değil mi?

Peki niye dalga geçiyor?

Hiçbir şey öğrenmemiş ve Parti tarihini biraz bile okumamış, aksine Parti ve Parti fikri konularına hiç aldırış etmemenin "adabı muaşeretten sayıldığı" Tasfiyeciler arasına düşmüş tam bir karacahil olduğu için.

Pomyalovski'nin kitabında, papaz okulu öğrencisi[118], "turşu fıçısının içine tükürdüm!" diye övünür. Bundçu beyler daha da ileriye gitti. Libmanların yakasını koyveriyorlar ki, bu centilmenler alenen kendi çanaklarının içine tükürsün. Uluslararası bir kongrenin bir kararı olduğundan, kendi partisinin kongresinde kendi "Bund"unun iki temsilcisinin (hem de bunlar "Iskra"nın öyle "katı" eleştirmenleri ve öyle kesin karşıtlarıydı ki!) "kendi kaderini tayin" düşüncesini tamamen anlama yeteneğini sergilemiş ve hatta onaylamış olmasından — tüm bunlardan Bay Libmanlara ne? Ve "Parti yazarları" (gülmeyin!) Parti tarihini ve Parti programını papaz okulu öğrencileri tarzında ele alırlarsa, Parti'yi tasfiye etmek daha kolay olmayacak mıdır?

İkinci bir "donsuz çocuk" daha var, "Dzvin"den Bay Yurkeviç. Bay Yurkeviç'in elinde herhalde II. Kongre tutanakları vardı, çünkü Plehanov'un Goldblatt'ın aktardığı sözlerini alıntılıyor ve kendi kaderini tayinin ancak ayrılma hakkı anlamına gelebileceği gerçeğine vakıf görünüyor. Fakat bu onu, Ukrayna küçük-burjuvazisi arasında, Rus Marksistlerine karşı, onların Rusya'nın "devlet tamamlığı"nı savundukları iftirasını yaymaktan alıkoymuyor ("Dzvin" No. 7/8, 1913, s.

83 vd.). Elbette Bay Yurkeviçler, Ukrayna demokrasisini Büyük Rus demokrasisine yabancılaştırmak için bu iftiradan daha iyi bir yöntem uyduramazlardı. Bu yabancılaşma ise, Ukraynalı işçilerin ***özel*** bir ulusal örgüt olarak ***ayrılmasını*** propaganda eden "Dzvin" çevresindeki yazarlar grubunun tüm politikasıyla aynı çizgidedir![1]

Proletaryayı bölen bir grup milliyetçi küçük-burjuvaya —"Dzvin"in objektif rolü işte budur—, ulusal sorunda onmaz bir karışıklık yaymak yaraşırdı elbette. "Parti'nin yamacında durdukları" söylendiğinde bundan "korkunç" alınan Bay Yurkeviç ve Libman'ın, programda ayrılma hakkı sorununu ***kendilerinin*** nasıl çözmek istedikleri üzerine tek sözcük, kelimesi kelimesine tek sözcük söylememiş olmaları doğaldır.

Ve şimdi üçüncü ve en önemli "donsuz çocuk", Tasfiyeci gazetenin sayfalarında Büyük Rus okurların önünde programın 9. maddesini "lime lime eden" ve aynı zamanda, "kimi mülahazalardan dolayı", bu maddenin çıkarılması "önerisinden yana olmadığını" açıklayan Bay Semkovski!!

İnanılmaz, ama gerçek.

Ağustos 1912'de Tasfiyeciler Konferansı resmen ulusal sorunu ele alıyor. Birbuçuk yıl boyunca, Bay Semkovski'nin makalesi hariç, 9. madde sorunu üzerine tek makale çıkmıyor. Ve bu makalede yazar programa karşı ***mücadele ediyor,*** ama ***"kimi"*** (herhalde gizli bir dert?) "mülahazalardan dolayı", onu düzeltme önerisinden "yana değil"!! Tüm dünyada buna benzer bir oportünizm, oportünizmden de kötüsü, Parti'den vazgeçme, Parti tasfiyeciliği örneğinin kolay kolay bulunamayacağını garanti edebilirim.

Semkovski'nin gerekçelerinin ne türden olduğunu görmek için bir örnek yeter:

---

1 *Bkz. özellikle Bay Yurkeviç'in, Bay Levinski'nin "Nariss rosvitku ukrainskoho robitniçoho ruchu v Galiçini" kitabına önsözü, Kiev 1914. (Galiçya'da Ukrayna İşçi Hareketinin Gelişiminin Özeti, Kiev 1914. —**Red.**)*

"Eğer Polonya proletaryası", diye yazıyor o, "***bir*** devlet çerçevesi içinde tüm Rus proletaryasıyla birlikte ortaklaşa mücadele etmek niyetinde olsaydı, buna karşılık Polonya toplumunun gerici sınıfları Polonyayı Rusya'dan ayırmak isteselerdi ve bunun için bir referandumda (genel halk oylaması) oyların çoğunu alsalardı ne olurdu: Merkezi parlamentodaki biz Rus sosyal-demokratlarının, Polonyalı yoldaşlarımızla birlikte ayrılmaya ***karşı*** mı, yoksa 'kendi kaderini tayin hakkı'nı ihlal etmemek için, ayrılmaktan ***yana*** mı oy kullanmamız gerekirdi?" ("Novaya Raboçaya Gazeta" No. 71.)

Buradan, Bay Semkovski'nin ***neyin sözkonusu olduğunu*** dahi anlamadığı görülüyor! O, kendi kaderini tayin hakkının, sorunun tam da merkezi parlamento tarafından ***değil***, yalnızca ***ayrılan*** bölgenin parlamentosu (meclis, referandum vs.) tarafından karara bağlanacağını öngördüğünü düşünmemiştir.

Demokraside çoğunluk gericilikten yana olsaydı "ne olurdu" çocukça sorusuyla, ***gerek*** Purişkeviçlerin ***gerekse de*** Kokoşkinlerin salt ayrılma düşüncesini bile caniyane bulduğu gerçek, hakiki, canlı politikanın sorunu gizleniyor! Muhtemelen bugün ***tüm*** Rusya proletaryasının, Purişkeviç ve Kokoşkin'e karşı değil, onların da ötesinde Polonya'nın gerici sınıflarına karşı mücadele yürütmesi gereklidir!!

Ve Bay L. Martov'un ideolojik önderlerinden biri olduğu Tasfiyecilerin organında, benzeri inanılmaz saçmalıklar zırvalanıyor. Bu, program taslağını kaleme alan ve 1903 yılında onun kabul edilmesini sağlayan, ayrılma özgürlüğünü daha sonraları da yazılarla savunan L. Martov'la aynı L. Martov.

L. Martov şimdi besbelli şu kurala göre yargıda bulunuyor:

> Bunun için akıllı birine gerek yok,
> Read gitmeye amade.
> Bırakın gitsin.[119]

Bırakıyor Read-Semkovski gitsin, ve onun bir günlük gazetede, programımızı tanımayan yeni okuyucu katmanları önünde onu çarpıtmasına ve sonsuz karışıklık çıkarmasına izin veriyor!

Evet, evet, Tasfiyecilik epey ilerledi — hatta eskiden saygın pekçok sosyal-demokratta bile Parti ruhunun izi kalmadı artık.

Rosa Luxemburg elbette Libmann, Yurkeviç ya da Semkovski'yle aynı kefeye konamaz, fakat tam da bu tür kişilerin onun hatalarına sımsıkı sarılmaları gerçeği, onun hangi oportünizme battığını özellikle açık kanıtlıyor.

10— SONUÇ

Sonuç çıkaralım.

Genel Marksist teori açısından kendi kaderini tayin hakkı sorunu hiçbir zorluk arzetmez. Ne 1896 Londra kararını tanımamak, ne de kendi kaderini tayinden yalnızca ayrılma hakkının anlaşıldığı olgusunu, ya da bağımsız ulusal devletler kurmanın tüm burjuva-demokratik devrimlerin bir eğilimi olduğu olgusunu inkâr etmek ciddiyetle söz konusu olabilir.

Zorluklar bir dereceye kadar, Rusya'da, ezilen ulusların proletaryasıyla ezen ulusun proletaryasının omuz omuza mücadele etmesinden ve etmek zorunda olmasından kaynaklanıyor. Sosyalizm için proleter sınıf mücadelesinin birliğini korumak, kaynağını burjuvaziden ve Kara-Yüzlerden alan tüm milliyetçi etkilere direnmek — görev budur. Ezilen uluslarda proletaryanın bağımsız bir parti olarak biçimlenmesi bazen ilgili ulusun milliyetçiliğine karşı öyle acımasız bir mücadeleye yol açıyor ki, perspektif bozuluyor ve ezen ulus milliyetçiliği gözden kaçırılıyor.

Fakat perspektifin böylesine bozulması ancak kısa bir süre için mümkündür. Çeşitli ulusların proleterlerinin ortak mücadelesinin deneyimi, siyasi sorunları "Krakov"un bakış açısından değil, tüm-Rusya bakış açısından koymak zorunda olduğumuzu çok açık gösteriyor. Tüm Rusya çapında politikada egemen olanlar ise Purişkeviçler ve Kokoşkinlerdir. Duma'da, okullarda, kiliselerde, kışlalarda, yüzlerce ve binlerce gazetede onların düşünceleri egemen, "ayrılıkçılık"ları yü-

zünden, ayrılma ***düşüncesi*** yüzünden yabancı kökenlilere karşı onların kışkırtmaları propaganda ediliyor ve yürütülüyor. Ve bu Büyük Rus milliyetçiliği zehiri Rusya'nın tüm politik atmosferine nüfuz ediyor. Talihsizliğe bakın ki, başka halkları boyunduruk altına alan halk, tüm Rusya'da gericiliği güçlendiriyor. 1849 ve 1863[120] yıllarının anıları, eğer çok büyük boyutlu fırtınalar kapıya dayanmazsa, daha onlarca yıl her türlü demokratik ve ***özellikle*** sosyal-demokratik hareketi zorlaştırmakla tehdit eden canlı bir politik gelenek oluşturuyor.

Ezilen ulusların bazı Marksistlerinin bakış açısı bazen ne kadar doğal görünse de (bunların "talihsizliği" bazen, halk kitlelerinin gözünün "kendi" ulusal kurtuluş fikriyle kamaşmasından ibarettir), ***gerçekte,*** Rusya'daki objektif sınıf koşulları gereğince, şuna kuşku yoktur ki, kendi kaderini tayin hakkını savunmaktan sarfınazar etmek, en kötü oportünizmle, proletaryaya Kokoşkinlerin fikirlerini bulaştırmakla aynı kapıya çıkar. Bu fikirler ise esasında Purişkeviçlerin fikirleri ve politikasıdır.

Yani Rosa Luxemburg'un görüş ufku başlangıçta henüz Polonya'ya, "Krakov"a özgü bir ufuk[1] olarak mazur görülebilseydi de, milliyetçiliğin ve özellikle iktidardaki Büyük Rus milliyetçiliğinin her yerde güçlendiği, politikayı ***onun*** belirlediği bugün, böyle dar bir ufuk artık affedilmezdir. Gerçekten de ona, "sarsıntılar" ve "sıçramalar" düşüncesine yabancı, burjuva-demokratik devrimi tamamlanmış olarak gören ve Kokoşkin'in liberalizmini örnek alan ***tüm*** ulusların oportünistleri sarılıyor.

---

1 ***Tüm Rusya*** *Marksistlerinin ve ilk planda Büyük-Rus Marksistlerinin* ***ulusların ayrılma hakkını*** *tanımasının, şu ya da bu* ***ezilen*** *ulusun Marksistlerinin ayrılmaya karşı* ***ajitasyonunu*** *kesinlikle dışlamadığını kavramak zor değildir, tıpkı boşanma hakkının, şu ya da bu durumda boşamaya karşı ajitasyonu dışlamadığı gibi. Bu yüzden, şimdi Semkovski ve Troçki tarafından "yeniden ısıtılan" varolmayan "çelişki"ye gülüp geçecek Polonyalı Marksistlerin sayısının kaçınılmaz olarak artacağına inanıyoruz.*

Büyük Rus milliyetçiliği, her milliyetçilik gibi, burjuva bir ülkedeki şu ya da bu sınıfın egemenliğine göre çeşitli aşamalardan geçiyor. 1905'e dek neredeyse yalnızca ulusal gericileri biliyorduk. Devrimden sonra ise ***ulusal liberaller*** ortaya çıktı.

Bizde hem Oktobristler hem de Kadetler (Kokoşkin), yani bugünkü tüm burjuvazi fiilen bu bakış açısında duruyor.

Devamında ise Büyük Rus ulusal demokratların ortaya çıkması ***kaçınılmazdır.*** "Halkçı-Sosyalist" Parti'nin kurucularından biri, Bay Peşehonov, ("Ruskoye Bogatstvo"nun[121] 1906 Ağustos sayısında) köylülerin ulusal önyargılarına karşı ihtiyatlı olma uyarısında bulunduğunda bu bakış açısını dile getirmişti. Biz Bolşeviklere istendiği kadar köylüleri güya "idealize etme" iftirası da atılmış olsa, köylü yargısıyla köylü önyargısını, köylülerin Purişkeviç'e karşı demokratik tutumuyla köylülerin papazlar ve çiftlik sahipleriyle barış içinde yaşama çabasını daima özenle birbirinden ayırdık ve ayıracağız da.

Büyük Rus köylülerinin milliyetçiliğini proleter demokrasi şimdiden hesaba katmak zorundadır (taviz anlamında değil, mücadele anlamında) ve olasılıkla daha uzun süre hesaba katmak zorunda kalacaktır.[1] 1905'ten sonra çok güçlenen (sadece, Birinci Duma'da "Özerklikçi-Federasyoncular" grubunu, Ukrayna hareketinin, müslüman hareke-

---

Örneğin Polonya'da soylu milliyetçiliğinden burjuva ve sonra da köylü milliyetçiliğine dönüşen milliyetçiliğin nasıl değiştiğini izlemek ilginç olurdu. Bizzat bir Alman Kokoşkin'inin bakış açısında duran Ludwig Bernhard, "Prusya Devletinde Polonya Komünü" adlı kitabında olağanüstü karakteristik bir olayı anlatıyor: Leh köylülerinin olası tüm kooperatif ve benzeri birliklerinin milliyet, din, "Leh" toprağı için mücadelede sıkı birliği biçiminde, Almanya'daki Polonyalıların bir tür "köylü cumhuriyeti"nin kurulması. Alman baskısı Polonyalıları birleştirdi, tecrit etti ve önce soyluların, sonra burjuvazinin, en sonu da köylü kitlelerinin milliyetçiliğini üretti (Almanların okullarda Polonya diline karşı özellikle 1873'te başlayan kampanyasından beri). Rusya'da da gidişat bu yönde, ve sadece Polonyalılara ilişkin olarak da değil.

tin vs. gelişmesini anımsatırız) ezilen uluslarda milliyetçiliğin uyanışı, kentte ve kırda Büyük Rus küçük-burjuvazisi içinde de kaçınılmaz olarak milliyetçiliği güçlenmesine yol açacaktır. Rusya'nın demokratik dönüşümü ne kadar yavaş ilerlerse, çeşitli ulusların burjuvazileri arasındaki ulusal kışkırtmalar ve ulusal çatışma da o kadar inatçı, kaba ve acımasız olacaktır. Bu arada, Rus Purişkeviçlerinin özellikle gerici karakteri, komşu devletlerde çok daha büyük bir özgürlüğe sahip olan şu ya da bu ezilen ulusta "ayrılıkçı" akımları ortaya çıkaracaktır (ya da güçlendirecektir).

Bu durum Rusya proletaryasının önüne ikili, ya da daha doğrusu iki yönlü bir görev koyuyor: Her türlü milliyetçiliğe karşı ve ilk planda Büyük-Rus milliyetçiliğine karşı mücadele; sadece genelde bütün ulusların tam hak eşitliğini değil, aynı zamanda devlet kurma, yani ulusların kendi kaderini tayin, ayrılma hakkı bakımından da hak eşitliğini tanımak; ve bununla eşzamanlı olarak, tüm ulusların her türlü milliyetçiliğine karşı başarılı mücadelenin çıkarı için, proleter mücadelenin ve proleter örgütlerin birliğini, burjuvazinin ulusal tecrit çabalarına inat, bunların uluslararası bir topluluk halinde en sıkı kaynaşmasını savunmak.

Ulusların tam hak eşitliği; ulusların kendi kaderini tayin hakkı; tüm ulusların işçilerinin kaynaşması — Marksizmin, tüm dünyanın deneyiminin ve Rusya'nın deneyiminin işçilere öğrettiği ulusal program budur.

Makale dizilmişti ki, Bay Vl. Kosovski'nin, tüm uluslar için kendi kaderini tayin hakkının tanınması ile ilgili şunları yazdığı "Naşa Raboçaya Gazeta" [İşçi Gazetemiz] No. 3 elime geçti:

> "Kendisi de uluslararası sosyalist kongrelerin kararlarından iktibas etmiş olan I. Parti Kongresi'nin (1898) kararından mekanik bir biçimde devralınan [bu hak —ÇN], tartışmalardan görülebileceği gibi, 1903 Parti Kongresi tarafından, Sosyalist Enternasyonal'in ona verdiği aynı anlamda kavranmıştır: kendi kaderini siyasi tayin, yani ulusların kendi

kaderini siyasi bağımsızlık yönünde tayini anlamında. Yani teritoryal ayrılma hakkı anlamına gelen ulusal kendi kaderini tayin formülü, belirli bir devlet organizması ***içinde***, mevcut devletten ayrılmak istemeyen veya ayrılamayacak olan milliyetler için ulusal ilişkilerin nasıl düzenlenmesi gerektiği sorusuna hiç değinmemektedir."

Buradan anlaşılıyor ki, Bay Vl. Kosovski 1903 II. Parti Kongresi'nin tutanaklarına sahiptir ve kendi kaderini tayin kavramının gerçek (ve tek) anlamını pekâlâ bilmektedir. Bunu, Bundçu gazete "Zait"in yazı kurulunun Bay Libman'ı öne sürüp, programla alay ettirmesi ve onu belirsiz diye nitelemesi olgusuyla karşılaştırın!! Bundçu bayların garip "Parti" âdetleri var... Kendi kaderini tayinin Parti kongresi tarafından kabulünü Kosovski'nin neden ***mekanik*** bir devralış olarak adlandırdığını "Allah bilir". "İtiraz etme gereksinimi duyan" insanlar var, ama neye, nasıl, neden, niçin, bunu kendileri de bilmiyor.

Şubat–Mayıs 1914'te yazıldı.

Nisan–Haziran 1914'te
"Prosveşçeniye" dergisi No. 4, 5, 6'da yayınlandı.
İmza: ***V. İlyin.***

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 365–424, Rusça.

(5. ve 6. arabaşlıklar ve son üç paragraf hariç
Seçme Eserler, C. 4, s. 259-278,—İnter Yayınları.)

OKSEN LOLA'NIN "UKRAYNALI İŞÇİLERE ÇAĞRI"SINA "YAZI KURULUNUN NOTU"[122]

Yoldaşımızın, Ukraynalı bir Marksistin, Ukrayna'nın sınıf bilinçl işçilerine çağrısını seve seve yayınlıyoruz. Ulus farkı gözetmeksizi birlik. Bu çağrı şimdi Rusya'da özellikle günceldir. İşçilerin kötü da nışmanları, "Dzvin"in küçük-burjuva entelektüelleri, Ukrayna'nın sos yal-demokrat işçilerini Büyük Rus işçilerden ayırmak için paralanıyo lar. "Dzvin", milliyetçi darkafalıların davasına hizmet ediyor.

Buna karşılık biz uluslararası işçi davası için, tüm ulusların işçile rini yekpare ortak çalışmada bir araya getirmeye, birleştirmeye ve kay naştırmaya çalışacağız.

Yaşasın Rusya'nın Ukrayna, Büyük Rus ve tüm diğer ulusların dan işçilerin içten, kardeşçe ittifakı!

"Trudovaya Pravda"
(Emekçilerin Pravda'sı) No. 2,
29 Haziran 191.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 462, Rusç.

BÜYÜK RUSLARIN ULUSAL GURURU ÜZERİNE

Milliyet ve anavatan üzerine ne çok konuşuluyor, safsata yapılıyor, haykırılıyor! İngiltere'nin liberal ve radikal bakanları, Fransa'nın (gerici yazarlarla tamamen hemfikir olan) sayısız "ilerici" yazarı, Rusya'nın yığınla resmi, Kadet ve ilerici kalem efendisi (bazı Halkçılar ve "Marksistler" dahil) — hepsi binbir tarzda "vatan"ın özgürlük ve bağımsızlığına, ulusal egemenlik prensibinin yüceliğine methiye düzüyorlar. Cellat Nikola Romanov'un satılık ozanlarıyla veya zenciler ve Hintlilere zulmedenlerle, budalalığından ya da karaktersizliğinden dolayı "havaya" uyan vasat darkafalılar arasındaki sınırın nereye çekileceğini insan bilemiyor. Burada ayrım yapmanın da bir anlamı yok. Kökleri büyük güç uluslarının çiftlik sahibi ve kapitalist baylarının çıkarlarıyla sımsıkı içiçe geçmiş olan çok geniş ve derin bir düşünsel akımla karşı karşıyayız Bu sınıfların avantajına olan düşüncelerin propagandası uğruna her yıl milyonlar harcanıyor: Bu, inançlı şovenist Menşikov'dan, ta oportünizminden veya karaktersizliğinden dolayı şovenist olanlara, Plehanov ve Maslov, Rubanoviç ve Smirnov, Kropotkin ve Burtsev'e kadar suyunu her yerden alan muazzam bir değirmen.

Biz Büyük Rus sosyal-demokratları da, bu düşünsel akıma ilişkin tavrımızı saptamaya çalışacağız. Avrupa'nın en doğusunda ve As-

ya'nın büyük bölümlerindeki büyük güç ulusunun temsilcileri olan bizlere, ulusal sorunun olağanüstü önemini unutmak yakışmaz; özellikle de, haklı olarak "halklar hapishanesi" denilen bir ülkede; tam da Avrupa'nın en doğusunda ve Asya'da kapitalizmin bir dizi "yeni", büyük ve küçük ulusu yaşama ve bilince uyandırdığı bir zamanda; Çarlık monarşisinin bir dizi ulusal sorunu, Birleşik Soylular Konseyi'nin ve Guçkov, Krestovnikov, Dolgorukov, Kutler ve Rodiçevlerin çıkarlarına uygun "çözmek" için milyonlarca Büyük Rus'u ve gayri-Rus'u silah altına çağırdığı bir anda.

Biz sınıf bilinçli Büyük Rus proleterlerine ulusal gurur duygusu yabancı mıdır? Elbette değil! Dilimizi ve vatanımızı seviyoruz, ***onun*** emekçi kitlelerinin (yani ***onun*** nüfusunun onda dokuzunun) bilinçli yaşama yükselmesi için, onların demokrat ve sosyalist olmaları için en çok biz çalışıyoruz. Çar'ın yardakçılarının, çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin güzel yurdumuzu hangi zorbalıklara, hangi baskılara ve aşağılamalara tabi tuttuğunu görmek ve hissetmek en çok bize acı veriyor. Bu zorbalıkların aramızda, Büyük Rusların kampında direnişe yol açmış, ***bu*** kamptan Radişçev'in, Dekabristlerin, Rasnoçinzen'in[123] —yetmişli yılların devrimcileri— çıkmış olmasından, Büyük Rus işçi sınıfının 1905 yılında güçlü bir devrimci kitle partisi yaratmış, aynı sıralarda Büyük Rus köylüsünün demokrat olmaya ve papazlarla çiftlik sahiplerini kovmaya başlamış olmasından gurur duyuyoruz.

Yaşamını devrim davasına adamış Büyük-Rus demokratı Çernişevski'nin yarım yüzyıl önce söylemiş olduğu şeyi unutmadık: "Sefil bir ulus, bir köleler ulusu, tepeden tırnağa kadar — hepsi köle." Açık ve gizli Büyük Rus köleleri (Çarlık monarşisine nispetle köleler), bu sözlerin anımsatılmasından hoşlanmazlar. Ama bizce bunlar gerçek vatan sevgisinden, Büyük Rus halk kitleleri arasında devrimci ruhun eksikliğinden acı çeken bir sevgiden kaynaklanan sözlerdi. O zamanlar bu devrimci ruh yoktu. Şimdi, az da olsa, artık var. Ulusal gurur duygusuyla doluyuz, çünkü Büyük Rus ulusu ***keza*** devrimci bir sınıf ortaya çıkarmış, ***keza***, insanlığa sadece büyük pogromlar, darağaçları ve

işkence tezgâhları, büyük kıtlıklar ve papazların, Çarların, çiftlik sahiplerinin ve kapitalistlerin önünde büyük dalkavukluk değil, özgürlük ve sosyalizm için mücadelenin büyük örneklerini verecek durumda olduğunu kanıtlamıştır.

Ulusal gurur duygusuyla doluyuz ve tam da bu yüzden, (soylu çiftlik sahiplerinin, Macaristan'ın, Polonya'nın, İran'ın ve Çin'in özgürlüğünü alçakça katletmek için köylüleri savaşa soktukları) kölece geçmişimizden ve aynı çiftlik sahiplerinin, kapitalistler tarafından da desteklenerek, Polonya ve Ukraynayı boğazlamak, İran ve Çin'de demokratik hareketi boğmak ve Büyük Rus ulusal haysiyetimizi lekeleyen Romanovlar, Bobrinskiler ve Purişkeviçler çetesini güçlendirmek için bizi savaşa soktukları kölece bugünümüzden ***özellikle nefret*** ediyoruz. Kimse, köle olarak doğduğundan dolayı suçlu değildir; fakat, sadece tüm özgürlük çabalarına yabancı olmakla kalmayıp, üstelik kendi köleliğini bir de haklı ve şirin gösteren (örneğin Polonya'nın, Ukrayna'nın vs. boğazlanmasını Büyük Rusların "anavatan savunması" olarak niteleyen) bir köle — böyle bir köle, haklı bir öfke, aşağılama ve tiksinti duygusuna yol açan bir sefil ve bir alçaktır.

"Başka halkları ezen bir halk özgür olamaz"[124], diyorlardı 19. yüzyılın tutarlı demokrasisinin en büyük temsilcileri, devrimci proletaryanın öğretmenleri haline gelmiş olan Marx ve Engels. Ve ulusal gurur duygusuyla dolu olan biz Büyük Rus işçileri, ne pahasına olursa olsun, komşularıyla ilişkilerini, büyük bir ulusu onursuzlaştıran derebeyi ayrıcalıklar ilkesi üzerinde değil, insani eşitlik ilkesi üzerinde inşa eden özgür ve bağımsız, egemen, demokratik, cumhuriyetçi, gururlu bir Büyük Rusya istiyoruz. Tam da böyle bir Büyük Rusya istediğimiz için, şöyle diyoruz: 20. yüzyılda ve Avrupa'da (uzak Doğu Avrupa'da da olsa) "anavatan" sadece, ***kendi*** vatanının monarşisine, çiftlik sahiplerine ve kapitalistlerine karşı, yani yurdumuzun ***en kötü*** düşmanlarına karşı tüm devrimci araçlarla mücadele ederek "savunulabilir"; Büyük Ruslar ancak her savaşta Çarlığın yenilgisini isteyerek "anavatanı savunabilirler" — bu Büyük Rusya nüfusunun onda dokuzu için ehve-

nişerdir; çünkü Çarlık nüfusun bu onda dokuzunu sadece ekonomik ve politik olarak ezmekle kalmıyor, aynı zamanda yabancı halkları ezmeye ve bu alçaklığı ikiyüzlü, sözüm ona yurtsever safsatalarla maskelemeye alıştırarak onları demoralize ediyor, aşağılıyor, onursuzlaştırıyor ve kepaze ediyor.

Bize karşı belki de, Çarlığın yanında ve onun kanatları altında artık başka bir tarihsel gücün, muazzam bölgeleri iktisaden merkezileştirerek ve birbirine yapıştırarak ilerici bir iş yapan Büyük Rus kapitalizminin ortaya çıktığı ve güçlendiği söylenecektir. Ancak böyle bir itiraz, (Marx'ın Lassallecileri "Prusya kraliyet sosyalistleri" diye adlandırması gibi) Çarlığın Purişkeviç sosyalistleri diye adlandırılmaları gereken şovenist sosyalistlerimizin haklı gösterilmesi değil, aksine daha güçlü suçlanması anlamına gelir. Hatta, tarihin sorunu, yüz tane küçük ulusa karşı Büyük Rus büyük güç kapitalizminin yararına karara bağlayacağını varsayalım. Bu olanaksız değildir, çünkü sermayenin tüm tarihi, bir zorbalık ve yağma, kan ve pislik tarihidir. Biz kesinlikle mutlaka küçük ulusların yandaşı da değiliz; biz, ***diğer koşullar aynı kalmak şartıyla***, mutlaka merkezileşmeden yanayız ve küçük-burjuva federatif ilişkiler idealine karşıyız. Ne var ki, böyle bir durumda bile, birincisi, Ukrayna'nın vs. boğazlanmasında Romanov-Bobrinski-Purişkeviçlere yardım etmek bizim işimiz değildir, (sosyalistleri bir yana bırakalım) demokratların işi değildir. Bismarck kendi tarzında, Junker tarzında tarihsel olarak ilerici bir iş yaptı; ama buna dayanarak Bismarck'ın sosyalistler tarafından desteklenmesini haklı göstermeyi düşünecek biri, iyi bir "Marksist" olurdu doğrusu! Ayrıca Bismarck, başka halklar tarafından ezilen dağınık Almanya'yı birleştirerek ekonomik gelişimi teşvik etti. Büyük Rusya'nın ekonomik canlanması ve hızlı gelişimi ise, ülkenin, Büyük Rusların diğer halklara tecavüzünden kurtarılmasını gerektiriyor — hakiki-Rus Bismarck taslaklarının hayranları bu farkı unutuyorlar.

Tarih sorunu Büyük Rus büyük güç kapitalizminin yararına karara bağlarsa, buradan ikinci olarak, kapitalizmin ürettiği, komünist dev-

rimin ana itici gücü olarak Büyük-Rus proletaryasının ***sosyalist*** rolünün bir o kadar büyük olacağı sonucu çıkar. Proletaryanın devrimi için ise, işçilerin ***en tam*** ulusal eşitlik ve kardeşlik ruhuyla uzun süreli eğitimi gereklidir. Yani tam da Büyük-Rus proletaryasının çıkarlarının bakış açısından, kitlelerin, Büyük Ruslar tarafından ezilen tüm uluslaın tam hak eşitliği ve kendi kaderini tayin hakkı için en kararlı, en tutarlı, en cesur ve en devrimci savunusu ruhuyla uzun süreli bir eğitimi gereklidir. Büyük Rusların (kölece kavranmayan) ulusal gururunun çıkarı, Büyük Rus (ve tüm diğer) proleterlerin ***sosyalist*** çıkarlarıyla çakışır. Onyıllarca İngiltere'de yaşadıktan sonra yarı İngiliz olan, İngiliz işçilerinin sosyalist hareketinin çıkarı adına İrlanda'nın özgürlüğünü ve ulusal bağımsızlığını talep eden Marx'ı hep örnek alacağız.

Harcıalem şovenistlerimiz, Plehanov ve tüm diğerleri ise, son olarak incelediğimiz ve varsaydığımız durumda, sadece vatanlarına, özgür ve demokratik Büyük Rusya'ya değil, Rusya'nın tüm halklarının proleter kardeşliğine, yani sosyalizm davasına da ihanet etmiş olacaklardır.

"Sosyal-Demokrat" No. 35,
12 Aralık 1914.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 21, s. 84–88, Rusça.

BARIŞ SORUNU

Sosyalistlerin güncel programı olarak barış sorunu ve onunla bağıntılı olarak barış koşulları sorunu, herkesi ilgilendiriyor. Bu sorunu alışılmış, küçük-burjuva-ulusal bakış açısından değil, aksine gerçekten proleter, enternasyonal bakış açısından ortaya koyma çabalarıyla karşılaştığımız "Berner Tagwacht"ı[125] bu konuda takdir etmemek olmaz. Yazı kurulunun No. 73'teki ("Friedenssehnsucht"[1]), Alman sosyal-demokratlarının eğer barış istiyorlarsa, Junker hükümetinin politikasından "kopmaları" gerektiği ifadesi mükemmeldi. Yoldaş A. P.'nin[126] (No. 73 ve 75'te), barış sorununu küçük-burjuva bakış açısından çözmeye boşuna uğraşan "güçsüz lakırdıcıların işgüzarlığı"na karşı çıkışı da mükemmeldi.

Sosyalist olarak bu sorunu nasıl ortaya koymak gerektiğine bakalım.

Barış şiarı ya belirli barış koşullarıyla bağıntı içinde ya da hiçbir koşul olmadan, belirli bir barış uğruna mücadele olarak değil, aksine doğrudan doğruya barış için ileri sürülebilir. İkinci durumda, sadece sosyalist olmayan bir şiarla değil, aynı zamanda bir bütün olarak tamamen içeriksiz ve anlamsız bir şiarla karşı karşıya olduğumuz açıktır.

---

1 *"Friedenssehnsucht" Lenin'de Almancadır* —**Red.** *(Barış Özlemi. -ÇN)*

Doğrudan doğruya barışı mutlaka herkes savunur, Kitchener, Joffre, Hindenburg ve Kanlı Nikola da dahil, çünkü bunların ***her biri*** savaşa son vermeyi istemektedir — ancak işin püf noktası, bunların her birinin "kendi" ulusu yararına emperyalist (yani haydutça, yabancı halkların boyunduruk altına alınmasını hedefleyen) barış koşulları ileri sürmesidir. İleri sürülen şiarların anlamı, propaganda ve ajitasyonda kitlelere sosyalizmle kapitalizm (emperyalizm) arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi kavratmak olmalıdır, iki düşman sınıfı ve iki düşman politik akımı, çok farklı şeyleri "birleştiren" bir slogan yardımıyla ***uzlaştırmak*** değil.

Devam. Çeşitli ülkelerin sosyalistleri belirli barış ***koşulları*** etrafında birleştirilebilir mi? Eğer birleştirilebilirse, o zaman bu koşullara mutlaka, tüm uluslar için kendi kaderini tayin hakkının tanınması ve her türlü "ilhak"tan, yani bu hakkın çiğnenmesinden vazgeçme de dahil olmalıdır. Bu hak sadece ***bazı*** uluslara tanınırsa, o zaman bu belirli ulusların ***ayrıcalıklarında*** ısrar anlamına gelir, yani kişi milliyetçidir ve emperyalisttir, ama sosyalist değildir. Buna karşılık bu hak ***tüm*** uluslara tanınırsa, o zaman örneğin sadece tek başına Belçika öne çıkarılamaz, aksine ***tüm*** ezilen halklar, gerek Avrupa'dakiler (İngiltere'de İrlandalılar, Nis'te İtalyanlar, Almanya'da Danimarkalılar vs., Rusya nüfusunun yüzde 57'si vs.) gerekse de ***Avrupa dışındakiler,*** yani tüm sömürge halklar dahil edilmelidir. Yoldaş A. P. onları tam zamanında anımsattı. İngiltere, Fransa ve Almanya birlikte yaklaşık 150 milyon nüfusa sahiptir, ama sömürgelerde 400 milyondan fazla bir nüfusu eziyorlar!! Emperyalist savaşın, yani kapitalistlerin çıkarları uğruna savaşın özü, sadece, bu savaşın yeni ulusları ezme amacıyla, sömürgelerin paylaşımı amacıyla yürütülmesinde değil, aynı zamanda savaşın esas itibariyle, bir dizi başka halkları ***ezen,*** evet yeryüzünün tüm nüfusunun ***en büyük bölümünü*** ezen gelişmiş uluslar tarafından yürütülmesinde yatmaktadır.

Belçika'nın ilhakını haklı gösteren veya bunu kabullenen Alman sosyal-demokratları, gerçekte sosyal-demokrat değil, aksine emperya-

list ve milliyetçidirler, çünkü Alman burjuvazisinin (kısmen Alman işçilerinin de) Belçikalıları, Alsaslıları, Danimarkalıları, Polonyalıları, Afrika'da zencileri vs. ezme "hakkı"nı savunmaktadırlar. Bunlar sosyalist değil, aksine yabancı ulusları yağmalamakta yardımcı oldukları Alman burjuvazisinin yardakçılarıdır. Fakat ***sadece*** Belçika'nın kurtuluşu ve tazminat talebini ileri süren Belçikalı sosyalistler de gerçekte, Kongo bölgesinin 15 milyonluk nüfusunu yağmalamaya devam eden ve başka ülkelerde imtiyazlar ve ayrıcalıklar elde etmek isteyen Belçika burjuvazisinin talebini savunmaktadırlar. Belçikalı burjuvalar yurtdışına yaklaşık üç milyar Frank yatırmışlardır; bu milyarlardan akan kârların her türlü sahtekârlık manevrası ve dolandırıcılıkla korunması — işte "kahraman Belçika"nın "ulusal çıkarı" ***gerçekte*** budur. Aynı şey, hem de çok daha yüksek ölçüde, Rusya, İngiltere, Fransa ve Japonya için geçerlidir.

Dolayısıyla, eğer ulusların özgürlüğü talebi, gerisinde ***belirli bazı*** ülkelerin emperyalizminin ve milliyetçiliğinin gizlendiği yalancı bir laf olmayacaksa, o zaman ***tüm*** halklara ve ***tüm*** sömürgelere genişletilmelidir. Bu tür bir talep ise, ***tüm*** ileri ülkelerde bir dizi devrimler ***olmadan*** apaçık boştur. Bu da yetmez: Bu talep, başarılı bir ***sosyalist*** devrim olmadan yerine getirilemez.

Bu, sosyalistlerin, gittikçe daha geniş kitleler tarafından yükseltilen barış talebine kayıtsız kalacakları anlamına mı gelir? Asla. İşçilerin sınıf bilinçli öncüsünün şiarları ile kitlelerin kendiliğinden talepleri iki farklı şeydir. Barış özlemi, savaşın "kurtuluş" hedeflerine, "anavatan savunması"na dair burjuva yalanlardan ve kapitalist sınıfının sade halka yönelik diğer aldatmacalardan dolayı başlamış olan ***hayal kırıklığının*** en önemli ***semptomlarından*** biridir. Sosyalistler bu semptoma en büyük dikkati göstermelidir. Tüm çabalar, kitlelerin barış ruh halinden ***yararlanmaya*** yöneltilmelidir. Fakat bunu ***nasıl*** yapmalı? Barış ***şiarını*** basitçe benimseyip tekrarlamak, "güçsüz" (evet çoğu zaman daha kötüsü: ***ikiyüzlü***) "lakırdıcıların işgüzarlığı"nı teşvik olacaktır. Şimdiki hükümetlerin, şimdiki egemen sınıfların, bir dizi devrimle "ders" al-

madan (daha doğrusu, ortadan kaldırılmadan), demokrasiyi ve işçi sınıfını bir dereceye kadar da olsa tatmin edecek bir barış sağlayabilecek ***durumda*** oldukları yanılsamasının uyandırılması, halkı ***kandırmak*** olacaktır. Böyle bir aldatmacadan daha kötü bir şey olamaz. İşçilerin bakışını bulandırmanın, onlarda kapitalizmle sosyalizm arasındaki çelişkinin ***derin olmadığı*** yanıltıcı düşüncesini uyandırmanın daha iyi bir yolu yoktur; kapitalist köleliği ***şirin göstermek*** için bundan daha uygun bir şey olamaz. Hayır, barış ruh halinden yararlanarak kitleleri, barıştan bekledikleri iyi şeylerin bir dizi devrim olmadan olanaksız olduğu konusunda aydınlatmak zorundayız.

Savaşların sona erdirilmesi, halklar arasında barış, yağma ve şiddete son — kuşkusuz idealimiz bu, ancak burjuva sofistler, bu ideali devrimci eylemlerin hemen, doğrudan propagandasından ayırarak kitleleri kandırabilirler. Böyle bir propaganda için zemin mevcuttur; bunu hayata geçirmek için sadece, burjuvazinin müttefikleriyle, devrimci çalışmanın önüne doğrudan (hatta ihbarlarla) ve dolaylı engeller çıkaran oportünistlerle kopuş gereklidir.

Ulusların kendi kaderini tayin şiarı, keza kapitalizmin emperyalist çağı ile ***bağıntı içinde*** ortaya konmalıdır. Biz statükodan yana değiliz, büyük savaşlardan ***uzak durmak*** gerektiği yönündeki ütopik darkafalı düşünceden yana değiliz. Biz emperyalizme karşı, yani kapitalizme karşı devrimci mücadeleden yanayız. Emperyalizm, bir dizi yabancı ulusu ezen ulusların, bu baskıyı daha da genişletme ve sağlamlaştırma, sömürgeleri yeniden paylaşma çabasından ibarettir. Bu yüzden, çağımızda ulusların kendi kaderini tayini sorununun belkemiği, ezen ulusların sosyalistlerinin tavrıdır. Ezen ulusa (İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya, Rusya, Birleşik Devletler vs.) mensup olan ve ezilen uluslaın kendi kaderini tayin (yani serbestçe ayrılma) hakkını tanımayan ve savunmayan bir sosyalist, gerçekte bir sosyalist değil, bir şovenisttir.

Ancak böyle bir bakış açısından hareket edildiğinde, emperyalizme karşı yalandan değil, tutarlı bir mücadeleye, ulusal sorunun (çağımızda) küçük-burjuva değil proleter tarzda ele alınmasına ulaşılabilir.

Ancak böyle bir bakış açısından hareket edildiğinde, her türlü ulusal baskıya karşı mücadele ilkesi tutarlı bir biçimde kabul ettirilebilir, ezen ve ezilen ulusların proleterleri arasında güvensizlik ortadan kaldırılabilir, kapitalizm altında tüm küçük devletlerin özgürlüğüne dair küçük-burjuva ütopyası için değil, sosyalist devrim için (yani tam ulusal hak eşitliğinin biricik gerçekleştirilebilir rejimi için) dayanışmacı, uluslararası mücadele sağlanabilir.

Partimiz, yani MK'dan yana olan Rus sosyal-demokratları işte bu bakış açısını savunuyor. Ve proletaryaya, başka halkları ezen bir halkın özgür olamayacağını öğreten Marx da aynı bakış açısını savunuyordu. Marx İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasını talep ederken, bunu bu bakış açısından hareketle, (sadece İrlandalı değil) ***İngiliz*** işçilerin özgürleşme hareketinin çıkarlarından hareketle yapıyordu.

İngiliz sosyalistleri İrlanda'nın ayrılma hakkını tanımaz ve savunmazsa, Fransızlar İtalyan Nizza'sına, Almanlar Alsas-Loren'e, Danimarka Silezvig'ine ve Polonya'ya, Ruslar Polonya'ya, Finlandiya'ya, Ukrayna'ya vs., Polonyalılar Ukrayna'ya bu aynı hakkı tanımazlarsa, tüm "büyük", yani büyük haydutluklar yapan güçlerin sosyalistleri, bu hakkı sömürgelere tanımazlarsa, bu sadece ve sadece, gerçekte sosyalistler değil, emperyalistler oldukları içindir. Ve kendileri ezen uluslara mensup olan ve ezilen ulusların "kendi kaderini tayin hakkı"nı ***savunmayan*** kişilerin, sosyalist bir politikaya muktedir oldukları hayaline kapılmak gülünç olurdu.

İkiyüzlü lakırdıcıların, halkı demokratik bir barış olanağı üzerine safsatalar ve vaadlerle aldatmasına izin vermek yerine, sosyalistler, bir dizi devrim olmadan ve her ülkede ***kendi*** hükümetine karşı devrimci mücadele olmadan bir nebze demokratik bir barışın bile olanaksız olduğu konusunda kitleleri aydınlatmak zorundadırlar. Burjuva kahvehane politikacılarının, ulusların özgürlüğü üzerine safsatalarla halkları kandırmalarına izin vermek yerine, sosyalistler, ***ezen*** ulusların kitlelerini, başka ulusların ezilmesine kendileri yardımcı oldukları, bu ulusların kendi kaderini tayin, yani serbestçe ayrılma hakkını tanımadıkları

ve savunmadıkları sürece, kendi kurtuluşlarının umutsuz bir vaka olduğu konusunda aydınlatmak zorundadırlar. Barış sorununda ve ulusal sorunda tüm ülkeler için geçerli emperyalist değil, sosyalist politika budur. Ne var ki bu politika vatana ihanet yasalarıyla çoğunlukla bağdaşmaz — ancak aynı şey, ezen ulusların neredeyse tüm sosyalistlerinin öylesine alçakça ihanet ettiği Basel Kararı için de geçerlidir.

Seçmek gerekiyor: Sosyalizmden yana mı yoksa Bay Joffre ve Hindenburg'un yasalarına ram olmaktan yana mı, devrimci mücadeleden yana mı yoksa emperyalizme dalkavukluktan yana mı. Burada bir orta yol yoktur. Ve proletaryaya akla gelebilecek en büyük zararı, "orta yol" politikasının ikiyüzlü (veya darkafalı) mucitleri vermektedir.

Temmuz–Ağustos 1915'te yazıldı.

İmza: ***Lenin***

İlk kez 1924'te "Proletarskaya Revolutsiya" dergisi No. 5 (28)'de imzasız yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 21, s. 262–266, Rusça.

İTALYA'DA EMPERYALİZM VE SOSYALİZM'DEN

(Not)

Mevcut emperyalist savaşın sosyalizmin önüne koyduğu sorunları aydınlatırken, ulusal değişiklikleri ve genel tablonun ayrıntılarını temel ve önemli olandan ayırt etmeyi öğrenmek için çeşitli Avrupa ülkelerine bir göz atmak yararsız olmayacaktır. Yan bakınca daha iyi görülür, denir. Bu nedenle, İtalya ile Rusya'nın benzerliği ne kadar azsa, bu iki ülkedeki emperyalizmle sosyalizmi bazı bakımlardan birbirleriyle karşılaştırmak o kadar ilginç olacaktır.

Bu notta sadece, savaşın patlak vermesinden sonra yayınlanmış burjuva profesörü Roberto Michels'in "İtalyan Emperyalizmi" ve sosyalist T. Barboni'nin, "Sınıfın Enternasyonalizmi mi, Nasyonalizmi mi? (İtalyan Proletaryası ve Avrupa Savaşı)" eserlerinin bu soruna ilişkin sundukları malzemeyi incelemek istiyoruz.[1] Çenesi düşük Michels

---

1 *Roberto Michels "L'imperialismo italiano", Milano 1914. —T. Barboni, "Internazionalismo o Nazionalismo die Classe? (Il proletariato d'Italia e la guerra europea)" Edito dall'autore a Campione d'Intelvi (Provincia di Como) 1915.*

diğer eserlerindeki yüzeyselliği burada da sürdürüyor. Emperyalizmin ekonomik yanına nerdeyse hiç değinmiyor, ancak kitabında İtalyan emperyalizminin kökeni ve en son çağın özünü oluşturan ve özellikle açık biçimde İtalya'da görülen geçiş üzerine, yani ulusal kurtuluş savaşları çağından emperyalist ve gerici yağma savaşları çağına geçiş üzerine değerli materyal toplanmıştır. Avusturya boyunduruğunu silkip atan devrimci-demokratik, yani devrimci-burjuva İtalya, Garibaldi zamanının İtalyası, gözlerimizin önünde kesin olarak, başka halkları ezen, Türkiye ve Avusturya'yı yağmalamak isteyen İtalya'ya, ganimetin paylaşımına katılmasına izin verildiği için sevinçten ağzının suyu akan kaba, iğrenç-gerici, pis bir burjuvazinin İtalya'sına dönüşüyor. Bütün terbiyeli profesörler gibi tabii ki Michels de burjuvaziye dalkavukluğunu "bilimsel objektiflik" sayıyor ve bu ganimet paylaşımını, "dünyanın hâlâ zayıf halkların elinde kalmış bölümünün paylaşımı" diye niteliyor (s.179). Michels, her türlü sömürge politikasına düşman sosyalistlerin bakış açısını "ütopik" diye aşağılayarak reddediyor ve nüfus yoğunluğu ve göç verme yoğunluğu itibariyle "İtalya'nın ikinci sömürge devleti olması gerekirdi" ve birinciliği ancak İngiltere'ye bırakabilir görüşünde olan kişilerin argümanlarını yineliyor. Fakat İtalya'da nüfusun yüzde 40'ının okuma-yazma bilmediği, orada günümüze dek kolera ayaklanmalarına rastlandığı vs. vs. — bu argüman İngiltere'ye yapılan atıfla çürütülüyor: İngiliz burjuvazisinin şimdiki sömürge imparatorluğunun temel taşlarını başarıyla döşediği 19. yüzyılın birinci yarısında İngiltere, inanılmaz bir yoksulluk ve kepazeliğin, işçi kitlelerinin açlıktan öldüğü, kentlerin yoksul semtlerinde alkolizmin ve korkunç bir sefalet ve pisliğin hüküm sürdüğü bir ülke değil miydi?

Söylemek gerekir ki, burjuva bakış açısından bu argümantasyon itiraz kabul etmez. Sömürge politikası ve emperyalizm, (aralarında Kautsky'nin de bulunduğu darkafalıların zannettiği gibi) asla kapitalizmin hastalıklı ve iflah olur kamburları değil, aksine kapitalizmin temellerinin kaçınılmaz sonucudur. Çeşitli girişimler arasındaki rekabet, sorunu şöyle koyar: kendin mi mahvolacaksın, yoksa başkalarını mı mahvedeceksin; çeşitli ülkeler arasındaki rekabet, sorunu şöyle koyar:

sona kalıp sürekli olarak Belçika'nın kaderini paylaşma tehlikesine mi düşeceksin, yoksa "büyük" güçler arasında bir yer kapmak için başka ülkeleri mi mahvedecek ve boyunduruk altına alacaksın.

İtalya'nın yoksulluğuna ve İtalyan göçmen kitlesinin umutsuz durumuna bakılarak, İtalyan emperyalizmine "yoksul insanların emperyalizmi" (l'imperialismo della povera gente) denmiştir. İtalyan şovenisti Arturo Labriola, eski hasmı G. Plehanov'dan tek farkı, sosyal-şovenizmini ondan biraz daha önce açıklamak ve bu sosyal-şovenizme küçük-burjuva oportünizmi üzerinden değil, küçük-burjuva yarı-anarşizmi üzerinden varmak olan işte bu Arturo Labriola, Trablusgarp savaşı (1912) üzerine kitabında şunları yazmıştır:

"Sadece Türklere karşı değil, küçük ulusların, demirden hegemonyasının küçük düşürülmesine yol açacak biçimde parmaklarını kıpırdatmalarına ya da tek bir sözcük söylemeye cesaret etmelerine tahammül edemeyen plutokratik Avrupa'nın entrikalarına, tehditlerine, parasına ve birliklerine karşı da savaştığımız açıktır." (s. 22.) Ve İtalyan milliyetçilerinin lideri Corradini şöyle diyordu:" Nasıl sosyalizm proletaryanın burjuvaziden kurtulmasının yöntemi idiyse, nasyonalizm de biz İtalyanlar için, karşımızda burjuvaziyi temsil eden Fransızlardan, Almanlardan ve İngilizlerden, Kuzey ve Güney Amerikalılardan kurtuluşun yöntemi olacaktır."

"Biz"den daha çok sömürgesi, kapitalisti ve askeri birliği olan her ülke, "bizim" elimizden belli ayrıcalıkları, belli bir kârı veya ekstra-kârı alır. Nasıl tek tek kapitalistler arasında, ortalamanın üstünde kalitede makinelere sahip olan veya elinin altında belirli tekeller olan kapitalist ekstra-kârı cebine indiriyorsa, ülkeler arasında da, iktisadi durumu diğerlerinden daha iyi durumda olan ülke de bir ekstra-kâr elde eder. Burjuvazinin işi, kendi ulusal sermayesi lehine ayrıcalıklar ve imtiyazlar elde etmek için mücadele etmek ve başkalarını yağmalama "hakkı" uğruna emperyalist savaşı (Labriolaların ve Plehanovların yardımıyla) ulusal kurtuluş savaşı olarak göstererek halkı veya sade halkı yanıltmaktır.

Trablusgarp savaşından önce İtalya, —en azından büyük ölçüde— başka halkları yağmalamamıştır. Bu, ulusal gurur için katlanılamayacak bir utanç değil midir? İtalyanlar başka uluslar tarafından eziliyor ve aşağılanıyor. Geçen yüzyılın yetmişli yıllarında İtalya yılda toplam 100 000 kişi göç veriyordu, bu şimdi yarım ila bir milyona varıyor ve bunların hepsi, kelimenin tam anlamıyla açlığın, ülkeden sürdüğü dilencilerdir, hepsi en kötü ücretin ödendiği endüstri dallarına işgücü sağlıyor, tüm bu kitle Amerika ve Avrupa kentlerinin en sıkışık, en yoksul ve en kirli semtlerini dolduruyor. Yurtdışında yaşayan İtalyanların sayısı 1881 yılında 1 milyondan 1910 yılında 5,5 milyona çıkmıştır, bunların büyük çoğunluğu, İtalyanların en kaba ve "en aşağı", en yoksul ve haklardan en yoksun işçi kitlesini oluşturduğu zengin ve "büyük" ülkelerin payına düşmektedir. Ucuz İtalyan işgücünü kullanan başlıca ülkeler şunlardır: Fransa – 1910 yılında 400.000 İtalyan (1881 yılında 240.000); İsviçre – 135.000 (41.000) (1881 yılı rakamları parantez içinde); Avusturya – 80.000 (40.000); Almanya – 180.000 (7000); Birleşik Devletler – 1.779.000 (170.000); Brezilya – 1.500.000 (82.000); Arjantin – 1.000.000 (254.000). 125 yıl önce özgürlük için savaşmış olan ve bu nedenle kendisinin ve İngiltere'nin köleci "sömürge hakkı" uğruna şimdiki savaşını "kurtuluş" savaşı olarak adlandıran "şanlı" Fransa, işte bu Fransa yüzbinlerce İtalyan işçisini neredeyse özel gettolarda tutmaktadır, bunları her biçimde aşağılamaya ve rencide etmeye çalışan "büyük" ulusun küçük-burjuva ayaktakımı kendisini bunlardan olabildiğince ayırmaya bakar. İtalyanlara aşağılayarak "Makarnacı" denir (Büyük-Rus okur, bizim ülkemizde de, bir büyük güce aidiyetten kaynaklanan ve Purişkeviçlere gerek Büyük-Rus halkını ***gerekse de*** Rusya'nın tüm diğer halklarını ezmek için araç olarak hizmet eden o yüksek ayrıcalıklar hakkıyla dünyaya gelme şansına sahip olmayan gayri-Rusları aşağılayan ne kadar çok takma adın moda olduğunu hatırlasın). Büyük Fransa 1896'da İtalya'yla bir sözleşme imzaladı, buna dayanarak İtalya kendini Tunus'taki okulların sayısını artırmamakla yükümlendirdi! Ancak Tunus'taki İtalyan nüfus o zamandan bu yana altıya katlandı. Tunus'ta 35.000 Fransızın yanı sı-

ra 105.000 İtalyan yaşamaktadır, ancak İtalyanlar arasında 83.000 hektar toprağa sahip 1167 mülk sahibi varken, Fransızlar arasında "kendi" sömürgelerinde 700.000 hektar toprağı gaspetmiş olan 2395 mülk sahibi vardır. Bu durumda, İtalya'nın Trablusgarp'ta kendi sömürgesine, Dalmaçya'da Slavların ezilmesine, Küçük Asya'nın paylaşılmasına vs. "hakkı" olduğunu iddia eden Labriola'ya ve diğer İtalyan "Plehanovculara" nasıl katılmazsınız![1]...

"Komünist" No. 1-2, 1915.
İmza: N. Lenin.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 21, s. 324–327, Rusça.

---

1 *İtalya'nın emperyalizme geçişi ile hükümetin seçim reformuna rızası arasındaki bağlantıya dikkat çekmek son derece öğretici olacaktır. Bu reform seçmen sayısını 3.219.000'dan 8.562.000'ye çıkarmıştır, yani "neredeyse" genel oy hakkını getirmiştir. Reformu hayata geçiren aynı Giolitti, Trablusgarp savaşlarından önce, bu reformun kesin karşıtıydı. Hükümetteki ve ılımlı partilerdeki "rota değişikliğinin gerekçesi", diye yazıyor Michels, özü itibariyle yurtseverdi. "Sömürge politikasına karşı eski teorik antipatilerine rağmen, sanayi işçileri ve daha da fazla gündelikçiler, beklenenin aksine, Türklere karşı olağanüstü disiplinli ve istekli savaştılar. Hükümet politikasına böylesine sadık bir tavır, proletaryayı bu yolda ilerlemeye teşvik edecek bir ödülü gerektiriyordu. Başbakan parlamentoda, İtalyan işçi sınıfının, Libya'daki savaş alanlarında yurtsever tavrıyla vatanına, artık politik olgunluğun en üst basamağına ulaştığını kanıtladığını açıkladı. Yaşamını soylu bir hedef uğruna feda edecek durumda olan biri, seçmen olarak da vatanının çıkarlarını savunacak durumda olacaktı ve bu nedenle de devletin onu politik olarak tam haklara sahip görmesi hakkına sahipti." (s. 177.) İtalyan bakanlar ne güzel konuşuyor! Fakat şu anda bu uşakça argümanı yineleyen Alman "radikal" sosyal-demokratları daha da güzel konuşuyor: "Biz" görevimizi yaptık, yabancı ülkeleri yağmalamakta "size" yardım ettik, siz ise "bize" Prusya'da genel oy hakkını vermek istemiyorsunuz...*

BAZI TEZLER

Yazı Kurulu Tarafından Sunulmuştur

Bu sayıda yer alan materyal, Partimizin Petersburg Komitesi'nin ne kadar kapsamlı bir faaliyet geliştirdiğini gösteriyor. Rusya ve bütün Enternasyonal için bu, gerici bir savaşta, en zor koşullar altında sosyal-demokrat çalışmanın gerçek bir örneğidir. Petrogrod'ın ve tüm Rusya'nın işçileri, bu çalışmayı bütün güçleriyle destekleyecek ve bu çalışmayı aynı çizgide daha enerjik, daha güçlü ve daha kapsamlı bir şekilde sürdüreceklerdir.

Rusya'dan yoldaşların işaret ettiği şeyleri dikkate alarak sosyal-demokrat çalışmanın aktüel sorunları üzerine bazı tezler formüle ediyoruz: 1) "Kurucu Meclis" şiarı tek başına yanlıştır, çünkü ***şimdi*** bütün mesele, bu Kurucu Meclis'i kimin toplantıya çağıracağıdır. Liberaller 1905 yılında bu şiarı benimsediler, çünkü bu şiar Çarlık tarafından toplantıya çağrılan ve onunla ittifak halinde olan bir kurucu meclis anlamında ***yorumlanabilirdi.*** En doğrusu, sosyalizm için, savaşan hükümetlerin devrimci biçimde yenilgiye uğratılması için ve savaşa karşı mücadelede işçilerin uluslararası dayanışması çağrısının eklendiği (bkz. 9. Madde) "üç temel direğin" şiarlarıdır (demokratik cumhuriyet, çiftlik sahiplerinin topraklarına el konması ve sekiz saatlik işgünü). 2)

Emperyalist, gerici savaşın sürdürülmesine hizmet eden Savaş Sanayii Komitelerine[127] katılmaya karşıyız. Seçim kampanyasından yararlanmaktan, örneğin seçimlerin ilk aşamasına ***sadece*** ajitasyon ve örgütsel amaçlarla katılmaktan yanayız. — Devlet Duması'nı boykot kesinlikle söz konusu olamaz. Yeni seçimlere katılmak ***mutlak zorunludur.*** Devlet Duması'nda Partimizin temsilcileri yer almadığı sürece, Duma'da olup biten herşeyden devrimci sosyal-demokrasi açısından yararlanmalıyız. 3) En acil ve en özsel görevler olarak, proletarya içinde sosyal-demokrat çalışmanın sağlamlaştırılması ve genişletilmesini ve devamla bunun kır proletaryasına, kır yoksullarına ve orduya yayılmasını görüyoruz. — Devrimci sosyal-demokrasinin en önemli görevi, başlamış bulunan grev hareketini "üç temel direğin" şiarları altında daha da geliştirmektir. Ajitasyonda, savaşa derhal son verilmesi talebine layık olduğu yer verilmelidir. Diğer maddeler arasında işçiler şu talebi de kesinlikle unutmamalıdırlar: Sürgün edilen işçi temsilcilerinin, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Fraksiyonu üyelerinin derhal serbest bırakılması. 4) İşçi Temsilcileri Konseyleri ve benzer kuruluşlar ayaklanma organları, devrimci iktidarın organları olarak görülmelidir. Bu kuruluşlar ancak, politik kitle grevlerinin genişlemesi ve ayaklanmayla bağıntılı olarak, onun hazırlanması, geliştirilmesi ve başarıyla sürdürülmesi derecesine bağlı olarak kalıcı yararlar sağlayabilirler. 5) Rusya'da önümüzdeki devrimin sosyal içeriği, ancak proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğü olabilir. Rusya'da devrim, monarşiyi ve feodal çiftlik sahiplerini yıkmadan zafere ulaşamaz. Fakat proletarya köylülük tarafından desteklenmeden bunlar yıkılamaz. Kırsal nüfusun "köylü çiftlik sahipleri" ve kır proletaryası olarak ayrılması ileriye doğru bir adım olmasına rağmen, kırsal nüfusun Markovlar ve ortakları tarafından ezilmesini ortadan kaldırmamıştır. Eskiden olduğu gibi bugün de, kır ***proleterlerinin ayrı*** örgütlenmesi zorunluluğunu her halükârda kayıtsız şartsız savunuyoruz. 6) Avrupa'da sosyalist devrimi körüklemek ***amacıyla*** Rusya'da burjuva-demokratik devrimi sonuna kadar götürmek Rus proletaryasının görevidir. Bu ikinci görev bugün, birincisine olağanüstü yakınlaşmıştır, ama yine de özel ve ikin-

ci bir görev olarak proletaryanın önünde durmaktadır, çünkü Rusya proletaryasıyla işbirliği yapan ***çeşitli sınıflar*** söz konusudur: birinci görevde Rusya'nın küçük-burjuva köylülüğü, ikinci görevde diğer ülkelerin proletaryası. 7) Sosyal-demokratların bir Geçici Devrimci Hükümete demokratik küçük-burjuvazi ile birlikte katılmalarını eskiden olduğu gibi uygun görüyoruz, ama ***asla*** şovenist devrimcilerle birlikte değil. 8) Şovenist devrimciler diye, Çarlık üzerindeki zaferi, Almanya'yı yenilgiye uğratmak, başka ülkeleri yağmalamak, Rusya'nın diğer halkları üzerinde Büyük Rusların egemenliğini pekiştirmek vs. amacıyla isteyenleri niteliyoruz. Devrimci şovenizmin temeli küçük-burjuvazinin sınıfsal konumudur. Küçük-burjuvazi her zaman burjuvaziyle proletarya arasında yalpalar. Bugün o (onu salt demokratik devrim anlamında da olsa tutarlı devrimci olmaktan alıkoyan) şovenizm ile proleter enternasyonalizmi arasında yalpalıyor. Şu anda Rusya'da bu küçük-burjuvazinin politik sözcüleri Trudovikler, Sosyal-Devrimciler, "Naşa Zarya", Çaydze fraksiyonu, Örgütleme Komitesi, Bay Plehanov vs.dir. 9) Rusya'da şovenist devrimciler zafer kazanacak olursa, biz bugünkü savaşta ***onların*** "anavatan" savunmasına karşı olurduk. Parolamız şudur: Devrimci ve cumhuriyetçi bile olsalar şovenistlere karşı, onlara ***karşı ve*** sosyalist devrim için uluslararası proletaryanın birliğinden ***yana.*** 10) Rus burjuva devriminde proletaryanın önderlik rolünün mümkün olup olmadığı sorusunu şöyle yanıtlıyoruz: Evet, ***eğer*** küçük-burjuvazi tayin edici dönemeçlerde sola çarkederse mümkündür; ve küçük-burjuvazi sadece bizim propagandamızla değil, ekonomik, mali (savaş yükleri), askeri, politik vs. 'ürden bir dizi nesnel faktör tarafından da sola itilmektedir. 11) Bugünkü savaşta devrim proletarya partisini iktidara getirirse, o ne yapacaktır sorusuna şu yanıtı veriyoruz: Bütün savaşan taraflara, sömürgelerin ve ***bütün*** bağımlı, ezilen ve eşit haklara sahip olmayan halkların özgürlük elde etmesi şartıyla barış önerirdik. Ne Almanya, ne de İngiltere ya da Fransa bugünkü hükümetlerinin yönetimi altında bu koşulları kabul etmeyecektir. O zaman devrimci savaşa hazırlanmak ve sürdürmek zorunda olurduk, yani sadece tüm asgari programımızı tam olarak uygulamak için en ka-

rarlı araçlara başvurmakla kalmaz, aynı zamanda sistematik bir biçimde, bugün Büyük Ruslar tarafından ezilen tüm halkları, Asya'nın tüm sömürgelerini ve bağımlı ülkelerini (Hindistan, Çin, İran vs.) ayaklandırmaya girişirdik, ve hakeza —evet ilk planda— Avrupa'nın sosyalist proletaryasını, Avrupa'nın sosyal-şovenistlerine rağmen, hükümetlerine karşı ayaklandırırdık. Rusya'da proletaryanın zaferinin Asya'da ve Avrupa'da devrimin gelişmesi için olağanüstü elverişli koşullar yaratacağına kuşku yoktur. Bunu 1905 yılı ***bile*** kanıtlamıştır. Devrimci proletaryanın uluslararası dayanışması ***bir olgudur*** — oportünizmin ve sosyal-şovenizmin kirli cürufuna rağmen. Bu tezleri, görüş alışverişinde bulunmak üzere yoldaşlara sunuyoruz ve merkez organın sonraki sayılarında düşüncelerimizi geliştirmeye devam edeceğiz.

"Sosyal-Demokrat" No. 47,
13 Ekim 1915.

Eserler, 4 Baskı, Cilt 21, s. 366–368, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 5, s. 165-168, —İnter Yayınları.)

DEVRİMCİ PROLETARYA VE ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKI[128]

Zimmerwald Manifestosu ve hakeza sosyal-demokrat partilerin programlarının ve taktik kararlarının çoğunluğu da ulusların kendi kaderini tayin hakkını ilan eder. Parabellum[129] yoldaş, "Berner Tagwacht" No. 252 ve 253'te, "varolmayan kendi kaderini tayin hakkı için mücadele"nin hayali olduğunu ilan ediyor ve bunun karşısına "proletaryanın kapitalizme karşı devrimci kitle mücadelesi"ni koyarak, bütün "ulusal zorbalıklar" gibi "ilhaklara karşı olduğumuzu" da temin ediyor (bu teminat P. yoldaşın makalesinde beş kez tekrarlanıyor).

P. yoldaşın bakış açısının gerekçesi, bugün Alsas-Loren, Ermenistan vb. gibi bütün ulusal sorunların emperyalizmin sorunları olduğuna; sermayenin ulusal devletin çerçevesi dışına taştığına; "tarihin tekerleği"nin artık ömrünü doldurmuş ulusal devlet ülküsüne "geri çevrilemeyeceği"ne indirgeniyor.

P. yoldaşın açıklamalarının doğru olup olmadığına bakalım.

Birincisi, "ulusal devlet ülküsü"nün işçi sınıfı tarafından benimsenmesine karşı sefer açarak, gözünü ulusal kurtuluş hareketinin geçmişe değil bugüne ve geleceğe ait olduğu (Hindistan, Çin, İran ve Mı-

sır'dan söz etmek yeter) Doğuya, Asya'ya, Afrika'ya, sömürgelere değil, ulusal kurtuluş hareketinin geçmişte kaldığı İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya'ya çevirerek ileriye değil, geriye bakan, P. yoldaşın kendisidir.

Devam. Emperyalizm, sermayenin ulusal devletin çerçevesi dışına taşması, ulusal baskının yeni bir tarihsel zemin üzerinde genişlemesi ve şiddetlenmesi demektir. İşte buradan da, P. yoldaşın anlayışının tersine, sosyalizm için devrimci mücadeleyi, ulusal sorunda devrimci bir programla ***birleştirmek*** zorunda olduğumuz sonucu çıkar.

P. yoldaşın, demokrasi alanında tutarlı devrimci programı sosyalist devrim ***adına*** küçümseyerek bir kenara attığı anlaşılıyor. Bu doğru değildir. Proletarya, zaferi ancak demokrasiyle, yani demokrasiyi tam olarak gerçekleştirerek, en kararlı biçimde formüle edilmiş demokratik talepleri hareketinin her adımıyla birleştirerek kazanabilir. Sosyalist devrimi ve kapitalizme karşı devrimci mücadeleyi, demokrasinin sorunlarından ***biriyle,*** bizim durumumuzda ulusal sorunla ***karşı karşıya*** koymak saçmalıktır. Tam tersine, kapitalizme karşı devrimci mücadeleyi ***tüm*** demokratik taleplere: cumhuriyet, milis, memurların halk tarafından seçilmesi, kadınlar için eşit haklar, ulusların kendi kaderini tayin hakkı vs. taleplerine ilişkin devrimci program ve devrimci taktikle ***birleştirmek*** zorundayız. Kapitalizm var oldukça, bütün bu talepler ancak istisnai olarak ve üstelik eksik ve kuşa çevrilmiş biçimde gerçekleştirilebilir. Gerçekleştirilmiş olan demokrasiye dayanarak, kapitalizmde demokrasinin eksikliğini teşhir ederek, kitlelerin sefaletini ortadan kaldırmanın ve hakeza ***tüm*** demokratik dönüşümlerin ***tam*** ve ***çok yönlü*** uygulanması için zorunlu bir zemin olarak kapitalizmin yıkılmasını, burjuvazinin mülksüzleştirilmesini talep ediyoruz. Bu önlemlerden bazılarına burjuvazi yıkılmadan önce, bazılarına bu yıkılışın ***seyri içinde***, başka bazılarına ise yıkıldıktan sonra başlanacaktır. Sosyalist devrim kesinlikle tek bir muharebe değil, bilakis tam tersine, ancak burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle tamamlanacak olan bütün ekonomik ve politik dönüşümler uğruna tam bir dizi muharebelerden

oluşan bir dönemdir. İşte bu nihai hedef adına demokratik taleplerimizden ***her birini*** tutarlı devrimci biçimde formüle etmeliyiz. Bir ülkede işçilerin, tek bir demokratik dönüşümü bile tam olarak gerçekleştirmeden ***önce*** burjuvaziyi yıkmaları düşünülebilir. Fakat tarihsel bir sınıf olarak proletaryanın, en tutarlı ve en kararlı devrimci demokratizm ruhuyla eğitilmeden hazırlanmadan burjuvaziyi yenebileceği kesinlikle düşünülemez.

Emperyalizm, dünya uluslarının bir avuç büyük güç tarafından giderek daha fazla ezilmesidir. Onlar arasında, ulusal baskıyı genişletme ve pekiştirme uğruna savaşlar dönemidir. Halk kitlelerinin ikiyüzlü sosyal-yurtseverler tarafından, yani "ulusların özgürlüğü", "ulusların kendi kaderini tayin hakkı", "anavatan savunması" ***bahanesiyle*** dünya uluslarının çoğunluğunun büyük güçler tarafından ezilmesini haklı gösteren ve savunan kişiler tarafından aldatılması dönemdir.

İşte bu nedenle ulusların ezen ve ezilen uluslar olarak ayrılması sosyal-demokrat programların odak noktasını oluşturmak zorundadır, çünkü bu ayrım emperyalizmin ***özünü*** oluşturur ve Kautsky de dahil sosyal-yurtseverler tarafından ***ikiyüzlülükle*** geçiştirilmektedir. Bu ayrım, burjuva pasifizminin ya da kapitalizm koşullarında bağımsız ulusların barışçıl rekabetine ilişkin küçük-burjuva ütopyasının bakış açısından önemli değildir, fakat emperyalizme karşı devrimci mücadele bakış açısından meselenin özüdür. ***Bizim*** tutarlı, demokratik, devrimci, sosyalizm için derhal mücadele genel görevine ***uygun*** "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" anlayışımız bu ayrımdan çıkar. Sosyalizmin samimiyetle tanınmasını talep ettiği bu hak adına, ezen ulusların sosyal-demokratları, ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü savunmalıdır — çünkü aksi takdirde ulusların hak eşitliğinin ve işçilerin uluslararası dayanışmasının tanınması gerçekten de sadece içi boş bir laf, bir ikiyüzlülük olarak kalacaktır. Ezilen ulusların sosyal-demokratları ise, ezilen ulus işçilerinin ezen ulus işçileriyle birliği ve kaynaşması talebini esas mesele olarak görmek zorundadırlar — çünkü aksi takdirde bu sosyal-demokratlar, istemeden, halkın ve demokrasinin çıkarlarına ***da-***

ima ihanet eden, ilhaklara ve başka ulusları ezmeye ***daima*** hazır olan şu ya da bu ulusal ***burjuvazinin*** müttefiki haline geleceklerdir.

19. yüzyılın 60'lı yıllarında ulusal sorunun nasıl konduğu iyi bir örnek olarak hizmet edebilir. Her türlü sınıf mücadelesi ve sosyalist devrim düşüncesine yabancı küçük-burjuva demokratları, kapitalizm koşullarında özgür ve eşit ulusların barışçıl rekabeti ütopyasını hayal ediyorlardı. Proudhoncular, ulusal sorunu ve ulusların kendi kaderini tayin hakkını tümüyle ve bütünüyle "yadsıyorlardı", hem de sosyalist devrimin dolaysız görevleri bakış açısından hareketle. Fransız Proudhonculuğuyla alay eden Marx, bu eğilimin Fransız şovenizmiyle akrabalığını gösterdi ("Fransa'da efendiler sefaleti ortadan kaldırasıya kadar bütün Avrupa kıçının üstünde sessizce oturmalıymış ve oturacakmış" "milliyetlerin yadsınmasından, farkında olmadan, ulusların Fransız örnek ulusu içine massedilmesini anlıyor gibiler"). Marx, ***İrlanda'nın*** İngiltere'den ***ayrılmasını*** talep etti — "ayrılıktan sonra federasyon gelebilecek olsa da". Ve Marx bu talebi, küçük-burjuva barışçıl kapitalizm ütopyası bakış açısından, "İrlanda için adalet" [130] bakış açısından hareketle değil, ***ezen*** ulusun, ***yani İngiliz ulusunun*** proletaryasının kapitalizme karşı devrimci mücadelesinin çıkarları bakış açısından hareketle ileri sürdü. Yabancı bir ulusun ezilmesiyle engellenen ve sakatlanan, işte ***bu*** ulusun özgürlüğüydü. İşte ***İngiliz*** proletaryasının enternasyonalizmi, ***bu*** proletarya İrlanda'nın ayrılmasını talep etmezse, ikiyüzlü bir lafa dönüşecekti. Hiçbir zaman küçük devletçiliğin, genelde küçük devletler biçiminde ayrılmanın, federasyon ilkesinin taraftarı olmamasına rağmen Marx, ezilen ulusun ayrılmasını federasyona doğru bir adım, dolayısıyla parçalanmaya değil merkezileşmeye, politik ve ekonomik merkezileşmeye, ama demokratizm temelinde merkezileşmeye doğru bir adım olarak görüyordu. P. yoldaşın bakış açısına göre Marx, herhalde, İrlanda'nın ayrılması talebini ileri sürerek "hayali" bir mücadele yürütmüştü. Gerçekte ise ***yalnızca*** bu talep tutarlı devrimci programdı, yalnızca bu talep enternasyonalizme uygundu, yalnızca bu talep emperyalist ***olmayan*** tarzda bir merkezileşmeyi temsil ediyordu.

Günümüz emperyalizmi, ulusların büyük güçler tarafından ezilmesini genel bir görüngü haline getirmiştir. Bugün, ulusların ezilmesini pekiştirmek için emperyalist bir savaş yürüten, dünya uluslarının ve dünya nüfusunun çoğunluğunu ezen büyük güç uluslarının sosyal-yurtseverlerine karşı mücadele bakış açısı, sosyal-demokrat ulusal programın tayin edici, esas, temel öneme sahip maddesi olmak zorundadır.

Bu sorundaki sosyal-demokrat düşüncenin bugünkü eğilimlerini ayrı ayrı inceleyelim. Kapitalizm altında ulusların eşitliği ve özgürlüğünü hayal eden küçük-burjuva ütopistleri yerlerini sosyal-yurtseverlere bıraktılar. P. yoldaş, birincilere karşı savaş açarken yeldeğirmenlerine karşı mücadele ediyor, çünkü elinde olmadan ikincilerin ekmeğine yağ sürüyor. Ulusal sorunda sosyal-şovenistlerin programı nedir?

Ya P. yoldaşın gerekçelerine benzer gerekçeler ileri sürerek kendi kaderini tayin hakkını tümüyle ve bütünüyle yadsıyorlar (Cunow, Parvus, Rus oportünistleri Zemkovski, Liebman vs.), ya da kendi kaderini tayin hakkını apaçık riyakârca tanıyorlar, yani bu hakkı kendi ulusları ya da onların askeri müttefikleri tarafından ezilen uluslara uygulamıyorlar (Plehanov, Hyndman, bütün Fransızsever sosyal-yurtseverler, Scheidemann ve ortakları vs.). Fakat en inandırıcı ve o nedenle de proletarya için en zararlı sosyal-yurtsever yalanı Kautsky formüle ediyor. O lafta ulusların kendi kaderini tayin hakkından ***yana***, o lafta Sosyal-Demokrat Partinin "ulusların bağımsızlığına çokyönlü (!!) ve kayıtsız-şartsız (??) (risum teneatis amici![1]) saygı göstermesi ve talep etmesi"nden yana ("Neue Zeit", 33, II, s. 241; 21.V.1915). ***Gerçekte*** ise o, ulusal programı egemen sosyal-yurtseverliğe uyduruyor, ezen ulusun sosyal-demokratlarının görevlerini tam olarak saptamadan bu programı tahrif edip kuşa çeviriyor, hatta her ulus için "bağımsız devlet" talep etmenin ***"çok fazla şey"*** talep etmek olduğunu söyleyerek ("Neue Zeit", 33, II, s. 77; 16 Mayıs 1915) tam da demokratik ilkeyi çarpıtı-

---

*1 Sakın gülmeyin, dostlar! —**Red.***

yor. Onun bilge düşüncesine göre, "ulusal özerklik" yeter!! Emperyalist burjuvazinin değinilmesine izin vermediği tam da en önemli soruna, ulusların ezilmesine dayanan ***devletin sınırları*** sorununa Kautsky yan çiziyor! Kautsky, sosyal-demokrat partinin ulusal programından en önemli şeyi, bu burjuvazinin hoşuna gitmek için fırlatıp atıyor! Burjuvazi, sırf, proletarya yasallık çerçevesinde kalsın ve devletin sınırları sorununda burjuvaziye "barışçıl" biçimde boyun eğsin diye ulusların her türlü "hak eşitliği"ni ve her türlü "ulusal özerkliği" vaat etmeye hazırdır! Kautsky sosyal-demokrasinin ulusal programını devrimci değil reformist tarzda formüle etmektedir.

P. yoldaşın ulusal programının, ya da daha doğrusu "ilhaklara karşıyız" ***teminatlarının*** altına parti yönetimi, Kautsky, Plehanov ve ortakları iki elleriyle birden imza atarlar, çünkü bu program egemen sosyal-yurtseverlerin yüzünü açığa çıkarmaz. Bu programın altına burjuva pasifistleri de imza atabilir. P. yoldaşın mükemmel ***genel*** programı —"kapitalizme karşı devrimci kitle mücadelesi"—, ona, tıpkı 60'lı yılların Proudhonculari gibi, bu programla bağıntı içinde, onun ruhu doğrultusunda, ulusal sorunda aynı şekilde uzlaşmaz, aynı şekilde devrimci bir program hazırlamaya değil, bilakis sadece, burada meydanı sosyal-yurtseverlere bırakmaya hizmet ediyor! İçinde yaşadığımız emperyalist çağda dünya sosyalistlerinin çoğunluğu, başka ulusları ezen ve bu baskıyı genişletmeye çalışan uluslara mensuptur. İşte tam da bunun için, hem barış hem de savaş döneminde ezilen ulusun ***ayrılmasını*** propaganda etmeyen bir ezen ulus sosyalistinin, bir sosyalist, bir enternasyonalist değil, bir şovenist olduğunu açıklamazsak, "ilhaklara karşı mücadele"miz içeriksiz kalacak, sosyal-yurtseverler için hiç de tehlikeli olmayan bir mücadele olacaktır! Böyle bir propagandayı, hükümetlerin yasaklarına ***rağmen,*** yani özgür, yani illegal bir basında sürdürmeyen bir ezen ulus sosyalisti, tüm ulusların hak eşitliğinin sadece ikiyüzlü bir taraftarı olarak kalır.

Burjuva-demokratik devrimini henüz tamamlamamış Rusya üzerine P. yoldaş sadece bir cümle söylemiştir:

"İktisaden çok geri kalmış Rusya bile, Polonya, Letonya, Ermenistan burjuvazilerinin tutumunda, halkları bu 'halklar hapishanesi'nde bir arada tutanın sadece askeri gözaltı değil, muazzam toprakların gelişme için mükemmel bir zemin oluşturduğu kapitalist yayılmanın gereksinimleri olduğunu göstermiştir."

Bu bir "sosyal-demokrat bakış açısı" değil burjuva-liberal, enternasyonalist değil Büyük-Rus şovenisti bir bakış açısıdır. Alman sosyal-yurtseverliğine karşı mükemmel mücadele eden P. yoldaşın, Rus şovenizmini besbelli pek az bilmesi üzücüdür. Onun cümlesini sosyal-demokrat bir cümle haline getirmek ve ondan sosyal-demokrat sonuçlar çıkarmak için, bu cümleyi şu biçimde değiştirmek ve tamamlamak istiyoruz:

Rusya, sadece Çarlığın feodal-askeri karakteri nedeniyle değil, sadece Büyük Rus burjuvazisi Çarlığı desteklediği için değil, aynı zamanda Leh vs. burjuvazisi de ulusların özgürlüğünü, genel olarak da demokratizmi kapitalist yayılmanın çıkarlarına kurban ettiği için bir ***halklar hapishanesidir.*** Rusya proletaryası, Rusya tarafından ezilen tüm ulusların Rusya'dan ayrılma hakkını derhal, sınırsız ve "kayıtsız şartsız" talep etmeden ne halkın en önünde demokratik devrimi muzaffer ane tamamlayabilir (ki bu onun en yakın görevidir), ne de kardeşleriyle, Avrupa'nın proleterleriyle el ele sosyalist devrim için mücadele edebilir. Bunu, sosyalizm için devrimci mücadelemizden bağımsız bir şekilde değil, tersine, bu mücadeleyi, ulusal sorun da dahil bütün demokratik sorunları devrimci tarzda koymakla birleştirmezsek, bu mücadele boş bir laftan ibaret kalacağı için talep ediyoruz. Kendi kaderini tayin hakkını, ***yani*** ezilen ulusların bağımsızlığını, ***yani*** ayrılma özgürlüğünü, ekonomik parçalanma ya da küçük devletler ülküsünü düşlediğimiz için değil, bilakis tam tersine, büyük devletlerden, ulusların yakınlaşmasından, hatta kaynaşmasından yana olduğumuz için talep ediyoruz, ama gerçekten demokratik, gerçekten enternasyonalist temelde; ayrılma özgürlüğü olmadan bu ***düşünülemez.*** Tıpkı, Marx'ın 1869'da İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasını, parçalanma için değil,

İrlanda'nın İngiltere ile özgür birliğinin devamı için, "İrlanda için adalet" isteğinden değil, İngiliz proletaryasının devrimci mücadelesinin çıkarları açısından talep ettiği gibi, biz de Rusya sosyalistlerinin ulusların kendi kaderini tayin hakkını yukarıda ortaya koyulan anlamda talep etmeyi reddetmelerini, demokrasiye, enternasyonalizme, sosyalizme karşı doğrudan ihanet olarak değerlendiriyoruz.

16 (29) Ekim 1915'ten sonra,
Almanca yazıldı.

İlk kez 1927'de Lenin Derlemesi,
Cilt 6'da yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 21, s. 371–377, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 5, s. 320-327, —İnter Yayınları.)

SOSYALİST DEVRİM VE ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKI

(Tezler)

1— EMPERYALİZM, SOSYALİZM VE EZİLEN ULUSLARIN KURTULUŞU

Emperyalizm kapitalizmin gelişmesinin en yüksek aşamasıdır. Sermaye, ileri ülkelerde ulusal devletlerin çerçevesi dışına taşmıştır: rekabetin yerine tekeli geçirmiş ve sosyalizmi gerçekleştirmenin tüm nesnel önkoşullarını yaratmıştır. O nedenle Batı Avrupa'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde proletaryanın kapitalist hükümetleri yıkma ve burjuvaziyi mülksüzleştirme için devrimci mücadelesi gündemdedir. Emperyalizm sınıf çelişkilerini olağanüstü keskinleştirerek, kitlelerin durumunu gerek ekonomik açıdan —tröstler, pahalılık— gerek politik açıdan —militarizmin artması, savaşlar, gericiliğin güçlenmesi, ulusal baskının ve sömürge yağmasının pekişmesi ve genişlemesi— kötüleştirerek kitleleri bu mücadeleye iter. Muzaffer sosyalizm, zorunlu olarak, tam demokrasiyi gerçekleştirmek, yani sadece ulusların tam hak eşitliğini realize etmek değil, aynı zamanda ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkını, yani özgür politik ayrılma hakkını da gerçekleştirmek zorundadır. Gerek şimdi, gerek devrim sırasında ve onun zaferinden sonra tüm faaliyetleriyle, boyunduruk altındaki ulusları kurta-

racak ve bu uluslarla kendi ilişkilerini özgür birleşme zemininde inşa edebileceklerini kanıtlayamayan sosyal-demokrat partiler —böyle bir birleşme ise, ayrılma özgürlüğü olmadan yalancı bir safsataya dönüşür—, sosyalizme ihanet içinde olacaklardır.

Fakat demokrasi de hakeza devletin sönümlenmesiyle ortadan kalkacak olan bir devlet biçimidir. Bu ise ancak, sosyalizm nihai olarak zafer kazanıp pekiştikten sonra yerini tam komünizme bıraktığında gerçekleşecektir.

2— SOSYALİST DEVRİM VE DEMOKRASİ UĞRUNA MÜCADELE

Sosyalist devrim, tek bir eylem, bir cephede yürütülen tek bir çarpışma değil, en şiddetli sınıf çatışmalarının tüm bir dönemidir; tüm cephelerde, yani ekonominin ve politikanın bütün sorunlarında, ancak burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle son bulabilecek bir dizi uzun çarpışmalar dönemidir. Demokrasi mücadelesinin proletaryayı sosyalist devrimden saptırabileceğine ya da sosyalist devrimi geri plana itebileceğine, üstünü örtebileceğine vs. inanmak büyük bir yanılgı olurdu. Tam tersine, nasıl ki tam demokrasiyi gerçekleştirmeyen bir muzaffer sosyalizm imkânsızsa, aynı şekilde, demokrasi için çok yönlü tutarlı, devrimci mücadele yürütmeyen proletarya da kendisini burjuvazi üzerinde zafere hazırlayamaz.

Demokratik programın maddelerinden birini, örneğin ulusların kendi kaderini tayinini, emperyalist dönemde güya "gerçekleştirilemezliği" ya da güya "hayali" karakteri nedeniyle elden bırakmak da daha az yanlış olmazdı. Ulusların kendi kaderini tayin hakkının kapitalizm çerçevesinde gerçekleştirilemez olduğu iddiası ya mutlak, ekonomik anlamda ya da görece, politik anlamda anlaşılabilir.

Birinci anlamda bu iddia teorik olarak temelden yanlıştır. Kapitalizm çerçevesinde bu anlamda gerçekleştirilemez olan şeyler, örneğin "emek parası" ya da krizlerin ortadan kaldırılması ve benzeridir. Fakat

ulusların kendi kaderini tayin hakkının ***aynı şekilde*** gerçekleştirilemez olduğu mutlak yanlıştır. İkincisi, 1905 yılında Norveç'in İsveç'ten ayrılması örneği bile, bu anlamda "gerçekleştirilemezliği" çürütmeye yeter. Üçüncüsü, örneğin İngiltere ve Almanya'nın mevcut politik ve stratejik ilişkilerindeki küçük bir değişiklik halinde, bugün ya da yarın yeni devletlerin —örneğin bir Polonya, Hint vs. devletinin— kurulmasının tamamen "gerçekleştirilebilir" olduğunu inkâr etmek gülünç olurdu. Dördüncüsü, yayılma peşinde koşan mali sermaye, gelecekte de, "en özgür" demokratik ve cumhuriyetçi hükümeti ve "bağımsız" da olsa herhangi bir ülkenin seçilmiş memurlarını "serbestçe" satın alıp ahlaken bozacaktır. Genelde sermayenin egemenliği gibi mali sermayenin egemenliği de, politik demokrasi alanındaki ***hiçbir*** dönüşümle ortadan kaldırılamaz; ve kendi kaderini tayin tamamen ve yalnızca bu alanda bulunmaktadır. Fakat mali sermayenin bu egemenliği, sınıfsal baskının ve sınıf mücadelelerinin daha özgür, daha geniş ve daha açık bir ***biçimi*** olarak politik demokrasinin önemini ortadan kaldırmaz. O nedenle, kapitalizmde politik demokrasinin taleplerinden birinin —ekonomik anlamda— "gerçekleştirilemezliği" üzerine tüm açıklamalar, kapitalizmin bir bütün olarak siyasi demokrasiyle genel ve temel ilişkilerinin teorik olarak yanlış bir tanımına yol açar.

İkinci durumda bu iddia eksik ve yanlıştır. Çünkü emperyalizm koşullarında sadece ulusların kendi kaderini tayin hakkı değil, siyasi demokrasinin ***bütün*** temel talepleri ancak eksik, sakatlanmış ve ender bir istisna olarak (örneğin 1905 yılında Norveç'in İsveç'ten ayrılması) "gerçekleştirilebilir"dir. Tüm devrimci sosyal-demokratlar tarafından ileri sürülen sömürgelerin derhal kurtuluşu talebi de kapitalizm koşullarında hakeza bir dizi devrim olmadan "gerçekleştirilemez"dir. Fakat buradan asla, sosyal-demokrasinin ***bütün*** bu talepler uğruna derhal ve kararlı bir mücadeleden vazgeçmesi sonucu çıkmaz. Bu sadece burjuvazinin ve gericiliğin ekmeğine yağ sürmek olurdu. Tam tersine, bütün bu talepleri reformistçe değil, devrimci biçimde formüle etmek ve hayata geçirmek, kendini burjuva legalitesi çerçevesiyle sınırlamayıp, bi-

lakis bu çerçeveyi parçalamak, parlamento sahnesinde görünmekle ve sözlü protestolarla yetinmeyip, bilakis kitleleri aktif mücadelenin içine çekerek, her demokratik temel talep uğruna mücadeleyi genişletip, proletaryanın burjuvaziye doğrudan saldırısına, yani burjuvaziyi mülksüzleştiren sosyalist devrime kadar körüklemek gereklidir. Sosyalist devrim sadece büyük bir grev ya da bir sokak gösterisi ya da bir açlık isyanı, bir askeri ayaklanma ya da sömürgelerde bir isyandan değil, Dreyfus Davası[131] ya da Zabern Olayı[132] gibi herhangi bir politik krizden ya da ezilen ulusların ayrılması sorunundaki bir referandumdan ya da benzeri bir şeyden de alev alabilir.

Emperyalizm çağında ulusal boyunduruğun güçlenmesi, sosyaldemokratların ulusların ayrılma özgürlüğü için —burjuvazinin dediği gibi— "ütopik" mücadeleden vazgeçmesini değil, bilakis tam tersine, bu zeminde ***de*** oluşan bütün çatışmalardan burjuvaziye karşı kitle eylemleri ve devrimci mücadele vesilesi olarak daha fazla yararlanmasını zorunlu kılar.

3— ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİN HAKKININ ANLAMI VE FEDERASYONLA İLİŞKİSİ

Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, yalnızca, politik anlamda bağımsızlık hakkı, ezen ulustan politik olarak ayrılma özgürlüğü hakkı anlamına gelir. Siyasi demokrasinin bu talebi, somut olarak, ayrılmak için tam ajitasyon özgürlüğü ve ayrılma sorununun ilgili ulusun yapacağı referandumla çözümü anlamına gelir ki, bu talep kesinlikle ayrılma, parçalanma ve küçük devletler kurma talebiyle eşanlamlı değildir. O sadece, her türlü ulusal boyunduruğa karşı mücadele için tutarlı bir ifadedir. Bir devletin demokratik örgütlenmesi, tam ayrılma özgürlüğüne kadar, ne kadar iyi biçimlendirilmiş olursa, ayrılma yönündeki çabalar pratikte o kadar seyrek ve güçsüz olacaktır, çünkü gerek ekonomik ilerleme açısından, gerek kitlelerin çıkarları açısından büyük devletlerin avantajları hiç kuşku götürmez; bu avantajlar kapitalizmin gelişmesiyle birlikte artar. Kendi kaderini tayini tanımak, federasyon

ilkesini tanımakla eşanlamlı değildir. Kişi bu ilkenin kesin düşmanı, demokratik merkeziyetçiliğin yandaşı olabilir, fakat tam demokratik merkeziyetçiliğe giden biricik yol olarak federasyonu, ulusal hak eşitsizliğine tercih edebilir. İşte bu bakış açısından hareketle merkeziyetçi Marx, İrlanda ile İngiltere arasında bir federasyonu bile, İrlanda'nın İngiltere tarafından zorla boyunduruk altında tutulmasına yeğlemiştir.[133]

Sosyalizmin hedefi sadece küçük devletçiliğin ve her türlü ulusal içe kapanıklığın ortadan kaldırılması, ulusların birbirine yakınlaşması değil, aynı zamanda kaynaşmasıdır. Ve işte tam da bu hedefe ulaşmak için, bir yandan kitleleri Renner ve Bauer'in düşüncesinin ("ulusal-kültürel özerklik"[1]) gerici karakteri konusunda aydınlatmak, öte yandan ise ezilen ulusların kurtuluşunu genel, uzun laflarla, hiçbir şey ifade etmeyen deklamasyonlarla, sorunu sosyalizme "erteleme" biçiminde değil, açık ve tam formüle edilmiş bir politik programla, hem de ezen ulusların "sosyalistler"inin korkaklığı ve ikiyüzlülüğüne özel olarak atıfta bulunarak talep etmek zorundayız. Nasıl ki insanlık, sınıfları ortadan kaldırmaya ancak ezilen sınıfların diktatörlüğünün geçiş dönemiyle ulaşabilirse, ulusların kaçınılmaz kaynaşmasına da tam kurtuluş, yani bütün ezilen ulusların ayrılma özgürlüğü geçiş dönemiyle ulaşabilecektir.

4— ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİNİ SORUNUNUN PROLETER-DEVRİMCİ KONULUŞU

Sadece ulusların kendi kaderini tayin talebi değil, demokratik asgari programımızın ***tüm*** maddeleri, ***daha önce***, 17. ve 18. yüzyıllarda küçük-burjuvazi tarafından ileri sürülmüştür. Ve küçük-burjuvazi bugün de bunların ***hepsini*** ütopik biçimde ileri sürüyor. O, sınıf mücadelesini ve onun demokrasi rejimi altında güçlenmesini dikkate almıyor, o "barışçıl kapitalizm"e inanıyor. Kautskyciler tarafından savunulan, emperyalizm koşullarında eşit haklara sahip ulusların barışçıl birliğine

1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 120–124 ve 135–168. ***—Red.***

ilişkin halkı yanıltan ütopya da bunun aynısıdır. Bu dargörüşlü oportünist ütopyanın tersine sosyal-demokrasinin programı, emperyalizm koşullarında, temel, esas ve kaçınılmaz birşey olarak ulusların ezen ve ezilen uluslara ayrılmasını öne çıkarmak zorundadır.

Ezen ulusların proletaryası, ilhaklara karşı ve ulusların hak eşitliği için genel, şabloncu, her burjuva pasifisti tarafından tekrarlanan laflarla kesinlikle yetinemez. Proletarya, emperyalist burjuvazi için özellikle "cansıkıcı" olan, ulusal boyunduruğa dayanan devlet ***sınırları*** sorununu sessizlikle geçiştiremez. Proletarya, boyunduruk altındaki ulusların zorla mevcut devlet sınırları içinde tutulmasına karşı mücadele etmeden edemez; ve tam da bu, ulusların kendi kaderini tayin hakkı için mücadele etmektir. Proletarya "kendi" ulusu tarafından ezilen sömürgelerin ve ulusların politik ayrılma özgürlüğünü talep etmek zorundadır. Aksi takdirde, proletaryanın enternasyonalizmi boş bir söz olacaktır; aksi takdirde, ezen ve ezilen ulusların işçileri arasında ne güven ne de sınıf dayanışması mümkündür; aksi takdirde, kendi kaderini tayin hakkının "kendi ulusu" tarafından ezilen ve "kendi" devleti içinde zorla tutulan uluslardan söz etmeyen reformist ve Kautskyci temsilcilerinin ikiyüzlülüğü deşifre edilmemiş olarak kalır.

Öte yandan ezilen ulus sosyalistleri, ezilen ulus işçilerinin ezen ulus işçileriyle tam ve koşulsuz, aynı zamanda da örgütsel birliğini özellikle savunmalı ve bu birliği hayata geçirmelidirler. Bu olmadan, burjuvazinin çeşitli oyunlarına, ihanetlerine ve dolandırıcılıklarına karşı proletaryanın bağımsız politikasını ve başka ülkelerin proletaryasıyla sınıf dayanışmasını korumak imkânsızdır. Çünkü ezilen ulusların burjuvazisi, işçileri aldatmak için ulusal kurtuluş şiarlarını sürekli suiistimal etmektedir: iç politikada bu şiarları, egemen ulusun burjuvazisiyle gerici anlaşma sağlamak için kullanmakta (örneğin, Avusturya ve Rusya'da Yahudileri ve Ukraynalıları ezmek için gericilikle anlaşan Polonyalılar); dış politikada ise, haydutça amaçlarını gerçekleştirmek için rakip emperyalist güçlerden biriyle anlaşma sağlamaya çalışmaktadır (küçük Balkan Devletlerinin politikası vs.).

Emperyalist bir hükümete karşı verilen ulusal kurtuluş mücadelesinden, belli koşullar altında, bir başka "büyük güç" tarafından onun hakeza emperyalist amaçları için yararlanılabileceği gerçeği sosyal-demokrasiyi ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımaktan vazgeçiremez, tıpkı Latin ülkelerinde burjuvazinin politik yalanları ve mali haydutluğu için cumhuriyetçi şiarları sık sık kullanması sosyal-demokrasiyi cumhuriyetçilikten vazgeçiremeyeceği gibi.[1]

5— ULUSAL SORUNDA MARKSİZM VE PROUDHONCULUK

Küçük-burjuva demokratlarının aksine Marx, istisnasız bütün demokratik taleplerde mutlak birşey değil, bilakis feodalizme karşı halk kitlelerinin burjuvazi tarafından yönetilen mücadelesinin tarihsel bir ifadesini görüyordu. Burjuvaziye, belli koşullar altında, işçileri aldatmak için araç olarak hizmet etmeyen ve etmeyecek hiçbir demokratik talep yoktur. O nedenle, demokrasinin siyasi taleplerinden birini, yani ulusların kendi kaderini tayinini bu açıdan ayırarak diğerlerinin karşısına koymak, teorik olarak temelli yanlış olurdu. Pratikte proletarya kendi bağımsızlığını ancak, cumhuriyet de dahil bütün demokratik talepler için mücadeleyi, burjuvaziyi yıkma devrimci mücadelesine tabi kıldığında koruyabilir.

---

1 *Kendi kaderini tayin hakkını, bundan güya "anavatan savunması" nın tanınması çıkacağı için reddetmek elbette gülünçtür. Sosyal-şovenler aynı hakla, yani aynı haksızlıkla, 1914–1916 yılları arasında, "anavatan savunması" nı haklı göstermek için demokrasinin herhangi bir talebine (örneğin cumhuriyet) ya da ulusal baskıya karşı mücadelenin herhangi bir formülasyonuna da dayanıyorlar. Gerek örneğin Büyük Fransız Devriminin yürüttüğü savaşlarda ya da Garibaldi' nin savaşlarında Avrupa'da anavatan savunmasını tanımayı, gerekse de 1914–16 emperyalist savaşında anavatan savunmasını reddetmeyi Marksizm, tek tek her savaşın özelliklerinin somut-tarihsel tahlilinden türetir, asla ne herhangi bir "genel ilke" den ne de herhangi bir program maddesinden.*

Öte yandan, "sosyal devrim adına" ulusal sorunu "yadsıyan" Proudhoncuların tersine Marx, esas olarak ileri ülkelerdeki proletaryanın sınıf mücadelesinin çıkarlarını göz önüne alarak, enternasyonalizmin ve sosyalizmin temel ilkesini önemle vurgulamıştı: Başka halkları ezen bir halk asla özgür olamaz.[134] İşte tam da Alman işçilerinin devrimci hareketinin çıkarı bakış açısından hareketle 1848 yılında Marx, Almanya'nın muzaffer demokrasisinin, Almanlar tarafından boyunduruk altına alınmış halkların özgürlüğünü ilan etmesini ve gerçekleştirmesini talep etti.[135] İşte tam da İngiliz işçilerinin devrimci mücadelesi bakış açısından hareketle 1869 yılında Marx, İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasını talep etti ve şunları ekledi: "ayrılıktan sonra federasyon gelebilecek olsa da".[136] Ancak böyle bir talep ileri sürerek Marx, İngiltere işçilerini gerçekten enternasyonal bir ruhla eğitti. Ancak bu şekilde o, oportünistlerin ve bugüne kadar, aradan yarım yüzyıl geçtikten sonra bile, bu İrlanda "reformu"nu gerçekleştirmemiş olan burjuva reformizminin karşısına, mevcut tarihsel görevin devrimci çözümünü koyabildi. Ancak bu yolla Marx, küçük ulusların ayrılma özgürlüğünü ütopya ve uygulanamaz ilan eden ve sadece ekonomik değil, politik merkezileşmeyi de ilerici olarak niteleyen sermaye savunucularının tersine, bu merkezileşmenin ilericiliğini emperyalistçe ***olmayan*** tarzda savunabildi. Ancak bu şekilde o, ulusların tecavüz yoluyla değil, bütün ülkelerin proleterlerinin özgür birliği yoluyla yakınlaşmasını savunabildi. Ancak bu şekilde Marx, ulusların hak eşitliği ve kendi kaderini tayininin yüzeysel, çoğu kez ikiyüzlü bir şekilde tanınmasının karşısına ulusal sorun alanında ***da*** kitlelerin devrimci mücadelesini koyabildi. 1914–1916 yıllarının emperyalist savaşı ve savaşın açığa çıkardığı oportünistlerin ve Kautskycilerin ikiyüzlülüğünün Augias ahırı, Marx'ın bu politikasının doğruluğunu en çarpıcı biçimde kanıtlamıştır. Bu politika bütün ileri ülkeler için örnek olmalıdır, çünkü onlardan her biri bugün yabancı ulusları ezmektedir.[1]

---

1 *Çoğu kez —örneğin son dönemde Alman şovenisti Lensch, "Glocke"[137] No. 8–9'da—, Marx'ın, bazı halkların ulusal hareketlerine, örneğin 1848*

6— ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİNİ KONUSUNDA ÜÇ ÜLKE TİPİ

Ülkeleri bu bakımdan üç ana tipe ayırmak gerekir:

I) Batı Avrupa'nın ileri kapitalist ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri. Burjuva-ilerici ulusal hareket burada çoktan son bulmuştur. Bu "büyük" uluslardan her biri sömürgelerde ve kendi ülkesinde yabancı ulusları ezmektedir. Egemen uluslar proletaryasının görevi burada, 19. yüzyılda İrlanda'yla ilgili olarak İngiltere'deki görevlerin aynısıdır.[1]

---

yılında Çek hareketine karşı olumsuz tutumunun, Marksizm açısından ulusların kendi kaderini tayinini tanıma gerekliliğini çürüttüğüne atıfta bulunulur. Bu ise yanlıştır. Çünkü 1848 yılında "gerici" ve devrimci-demokrat uluslar arasında ayrım yapmak için hem tarihi hem de politik nedenler vardı. Marx birincileri mahkûm edip, ikincilerden yana tavır almakta haklıydı.[138] Kendi kaderini tayin hakkı, demokrasinin, elbette demokrasinin toplam çıkarlarına tabi olması gereken bir talebidir. 1848 ve sonrası yıllarda bu toplam çıkarlar ilk planda Çarlığa karşı mücadeleyi gerektiriyordu.

*1914–16 savaşına katılmayan örneğin Hollanda, İsviçre gibi bazı küçük devletlerde burjuvazi, "ulusların kendi kaderini tayini" şiarından, enerjik bir şekilde, bugünkü emperyalist savaşa katılımı haklı göstermek için yararlanıyor. Bu tür ülkelerin sosyal-demokrasisinin ulusların kendi kaderini tayinini reddetmesine neden olan saiklerden biri budur. Bunlar, doğru proleter politikayı, yani **emperyalist** savaşta "anavatan savunması"nı reddetmeyi, yanlış gerekçelerle savunuyorlar. Sonuç, teoride Marksizmin sakatlanması, pratikte ise bir tür küçük devlet darkafalılığı, "büyük devlet" ulusları tarafından boyunduruk altına alınmış ulusların **yüz milyonlarla** nüfusunu görmezden gelmek oluyor. Gorter yoldaş, "Emperyalizm, Savaş ve Sosyal-Demokrasi" adlı mükemmel broşüründe kendi kaderini tayin **ilkesini** reddetmekte haksızdır. Fakat pratik olarak o, Hollanda Hindistanı'nın **derhal** "politik ve **ulusal** bağımsızlığı"nı talep edip, Hollandalı oportünistleri bu talebi ileri sürmekten ve bu talep için mücadele etmekten kaçındıkları için şiddetle eleştirirken, tam da bu ilkeyi çok doğru uyguluyor.*

II) Doğu Avrupa: Avusturya, Balkanlar ve özellikle Rusya. 20. yüzyıl burada özellikle burjuva-demokratik ulusal hareketleri geliştirmiş ve ulusal mücadeleyi şiddetlendirmiştir. Bu ülkelerin proletaryası, ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunmadan, ne burjuva-demokratik devrimi tamamlamanın görevlerini yerine getirebilir, ne de başka ülkelerin sosyalist devrimlerine yardım edebilir. Burada ezilen ulusların işçileriyle ezen ulusların işçilerinin sınıf mücadelesini kaynaştırma görevi özellikle zor ve önemlidir.

III) Yaklaşık bir milyar nüfusa sahip Çin, İran ve Türkiye gibi yarı-sömürgeler ve tüm sömürgeler. Buralarda burjuva-demokratik hareketler kısmen daha başlangıç aşamasında bile değildir, kısmen de tamamlanmış olmaktan çok uzaktır. Sosyalistler sadece sömürgelerin derhal kayıtsız-şartsız ve tazminatsız kurtuluşunu talep etmek değil —bu talep ise politik olarak ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımaktan başka birşey değildir—, aynı zamanda bu ülkelerin burjuva-demokratik ulusal kurtuluş hareketleri içindeki devrimci unsurları en kararlı biçimde desteklemek ve onları boyunduruk altına alan emperyalist devletlere ***karşı*** ayaklanmalarına, icabında devrimci savaşlarına omuz vermek zorundadırlar.

7— SOSYAL-ŞOVENİZM VE ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİNİ

Emperyalist çağ ve 1914–1916 yıllarındaki savaş, ileri ülkelerde şovenizme ve milliyetçiliğe karşı mücadele görevini özellikle öne çıkarmıştır. Sosyal-şovenler, yani emperyalist gerici savaşı "anavatan savunması" kavramıyla şirin göstermeye çalışan oportünistler ve Kautskyciler arasında, ulusların kendi kaderini tayini sorunuyla ilgili olarak iki ana eğilim vardır.

Bir yanda, güya emperyalizm ve politik merkezileşme ilerici olduğu için ilhakları savunan ve ulusların kendi kaderini tayin hakkını güya ütopik, hayali, dargörüşlü vs. olduğu için reddeden burjuvazinin

doğrudan hizmetkârlarını görüyoruz. Cunow, Parvus ve Almanya'nın aşırı oportünistleri, İngiltere'de Fabianların ve trade-union liderlerinin bir bölümü, Rusya'da oportünist Zemkovski, Libman, Yurkeviç vs.

Öte yanda, aralarında Vandervelde, Renaudel ve İngiltere ve Fransa'nın birçok pasifistinin de olduğu Kautskycileri görüyoruz. Bunlar birincilerle birlikten yanalar ve ulusların kendi kaderini tayin hakkını sadece görünüşte ve ikiyüzlü biçimde savunarak pratikte bunlardan ayrılmıyorlar. Politik ayrılma özgürlüğü talebini ileri sürmenin "çok şey istemek" (Kautsky, "Neue Zeit", 21 Mayıs 1915) olduğunu düşünüyorlar; tam da ezen ulusların sosyalistlerinin devrimci taktik izlemeleri gerektiğinde ısrarlı değiller, tam tersine, onların devrimci görevlerini örtbas ediyor, onların oportünizmini haklı gösteriyor, halkları aldatmalarını kolaylaştırıyor, eşit haklara sahip olmayan ulusları zorla egemenliği altında tutan devletin ***sınırları*** sorununu geçiştiriyorlar vs.

Bunların ikisi de, Marx'ın İrlanda örneğiyle açıklanan taktiğinin teorik anlamını ve pratik zorunluluğunu kavrama yeteneğini kaybettiklerinden, Marksizmi küçülten aynı oportünistlerdir.

İlhaklara gelince, bu sorun savaşla bağıntılı olarak özellikle güncel hale gelmiştir. Peki ama ilhak nedir? İlhaklara karşı her protestonun, ya ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımak anlamına geldiğinden, ya da statükoyu savunan, devrimci şiddet de dahil ***her türlü*** şiddetten nefret eden boş pasifist laflardan başka birşey olmadığından emin olmak kolaydır. Buna benzer laflar temelden yanlıştır ve Marksizmle bağdaşmaz.

8— YAKIN GELECEKTE PROLETARYANIN SOMUT GÖREVLERİ

Sosyalist devrim en yakın gelecekte başlayabilir. Bu durumda proletaryanın acil görevi, politik iktidarı ele geçirmek, bankaları kamulaştırmak ve diğer diktatoryal önlemleri gerçekleştirmek olacaktır. Burjuvazi —ve özellikle de Fabiancı ve Kautskyci tipte aydınlar—,

önüne kısıtlı demokratik hedefler koyarak böyle bir anda devrimi parçalamaya ve durdurmaya çalışacaklardır. ***Tüm*** salt demokratik talepler, proleterlerin burjuvazinin iktidarının temellerine karşı başlayan saldırısında devrimin önünde belli bir anlamda engel olabiliyorsa, o zaman boyunduruk altındaki ***tüm*** halkların özgürlüğünü (yani kendi kaderini tayin hakkını) ilan etme ve hayata geçirme zorunluluğu sosyalist devrim sırasında da hakeza güncel hale gelecektir, tıpkı örneğin 1848'de Almanya'da ya da 1905 yılında Rusya'da burjuva-demokratik devrimin zaferi için olduğu gibi.

Fakat olasılıkla, sosyalist devrim başlayasıya kadar daha beş, on ya da daha fazla yıl geçecektir. Gündemde kitlelerin devrimci eğitimi duracaktır, sosyal-şovenlerin, oportünistlerin işçi partisine aidiyetlerini ve aynı şekilde 1914–16 yıllarında olduğu gibi zafer kazanmalarını imkânsız kılacak ruhta bir eğitim. Sosyalistler kitlelere, sömürgelerin ve İrlanda'nın İngiltere'den ayrılma özgürlüğünü talep etmeyen İngiliz sosyalistlerinin, aynı şekilde, sömürgelerin ve Alsaslıların, Danimarkalıların, Polonyalıların ayrılma özgürlüğünü talep etmeyen, doğrudan devrimci propaganda ve devrimci kitle eylemini ulusal baskıya karşı mücadele alanına da yaygınlaştırmayan, Zabern Olayı gibi olaylardan, ezen ulus proletaryası içinde en geniş illegal propaganda, sokak gösterileri ve devrimci kitle eylemleri için yararlanmayan Alman sosyalistlerinin, Finlandiya, Polonya, Ukrayna'nın vd. ayrılma özgürlüğünü talep etmeyen Rusya sosyalistlerinin vs. — böyle sosyalistlerin, ellerinden kan ve irin damlayan emperyalist monarşilerin ve burjuvazinin uşakları olarak hareket ettiklerini açıklayacaklardır.

9— ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİNİ KONUSUNDA RUS VE POLONYA SOSYAL-DEMOKRASİSİNİN VE II. ENTERNASYONAL'İN TUTUMU

Kendi kaderini tayin sorununda Rusya'nın devrimci sosyal-demokratlarıyla Polonya sosyal-demokratları arasındaki görüş ayrılıkları, Rusya SDİP Programının kabul edildiği ve Polonya sosyal-demokrasi-

si delegelerinin protestolarına rağmen ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanıyan 9. maddenin bu programa alınmış olduğu ta 1903 yılındaki Parti Kongresi'nde ortaya çıkar. O zamandan beri Polonya sosyal-demokrasisinin temsilcileri partileri adına 9. maddeyi Partimizin programından çıkarma ya da bir başka biçimde formüle etme talebi asla yinelenmemiştir.

Rusya'da, toplam nüfusun (100 milyonun üstünde) en az yüzde 57'sinin boyunduruk altındaki uluslara mensup olduğu, bu ulusların esas olarak devletin kenar bölgelerinde yaşadığı, bu uluslardan bir kısmının çoğu durumda Büyük Ruslardan daha yüksek bir kültür düzeyinde bulunduğu, politik ilişkilerin özellikle barbarca olduğu ve çoğu kez ortaçağı anımsattığı, burjuva-demokratik devrimin henüz tamamlanmamış olduğu Rusya'da, Çarlık tarafından boyunduruk altına alınmış ulusların Rusya'dan ayrılma özgürlüğü hakkının tanınması, sosyal-demokrasi için, onun demokratik ve sosyalist görevlerinden dolayı, kayıtsız şartsız bir yükümlülüktür. 1912 yılında yeniden inşa edilmiş olan Partimiz, 1913 yılında ulusların kendi kaderini tayin hakkını yeniden tanıyan ve onu tam da yukarıda sözü edilen somut anlamda açıklayan bir karar[139] kabul etmiştir. 1914–1916 yıllarında gerek burjuvazi, gerek oportünist sosyalistler (Rubanoviç, Plehanov, "Naşe Dyelo" [Davamız] vs.) arasında Büyük Rus şovenizminin gelişmesi, bizi bu talepte daha ısrarlı olmaya ve aynı zamanda bu talebi reddedenlerin, pratikte Büyük Rusların şovenizmini ve Çarlığı desteklediklerini açıklamaya sevketmektedir. Partimiz, kendi kaderini tayin hakkına böyle bir karşı çıkış için herhangi bir sorumluluğu ***kesinlikle reddettiğini*** açıklar.

Polonya sosyal-demokrasisinin ulusal sorundaki pozisyonunun en son formülasyonu (Zimmerwald Konferansı'ndaki açıklama) şu düşünceleri içeriyor:

Bu açıklama, Alman vs. hükümetini şiddetle eleştiriyor, çünkü "Leh toprakları", ***"Polonya halkına kendi kaderine karar verme hakkı tanımadan"***, gelecekteki tazminat pazarlığında bir rehin gibi ele

alınmaktadır. "Polonya sosyal-demokrasisi ***tüm bir ülkenin bu bölünüp parçalanmasını*** en kesin ve en resmi biçimde protesto eder." ***"Ezilen halkların kurtuluşunu"*** Hohenzollernlere ***"havale eden"*** sosyalistleri şiddetle eleştirir. Ancak uluslararası devrimci proletaryanın bu sosyalizm mücadelesine katılımının, ***"ulusal baskı zincirlerini parçalayacağı ve her türlü yabancı egemenliği kaldıracağı, Polonya halkına,*** halklar enternasyonalinin ***eşit haklara sahip*** bir üyesi olarak özgür, çok yönlü bir gelişme olanağını temin edeceği" inancını ifade eder. ***"Polonyalılar için"*** savaşı ***"çifte*** kardeş katilliği'" olarak niteler (Uluslararası Sosyalist Komisyon Bülteni[140] No. 2, 27.IX.1915, s. 15; Rusça çevirisi "Enternasyonal ve Savaş" derlemesinde, s. 97).

Bu cümleler, kendi kaderini tayin hakkının tanınmasından aslında hiç farklı değildir, sadece, II. Enternasyonal programlarının ve kararlarının çoğundan daha da uzun ve belirsiz olmaktan mustariptir. Bu düşünceleri politik olarak berrak biçimde formüle etme ve bunları kapitalist ya da en azından sosyalist düzene uygulamaya yönelik her çaba, ulusların kendi kaderini tayininin Polonya sosyal-demokrasisi tarafından reddedilmesinin ne kadar yanlış olduğunu daha çarpıcı biçimde kanıtlayacaktır.

Ulusların kendi kaderini tayinini tanıyan 1896 Londra Uluslararası Sosyalist Kongresi'nin kararı, yukarıda ileri sürülen tezler temelinde: 1) bu talebin emperyalizmin egemenliği altında özellikle kaçınılmaz olduğuna; 2) bu talep de dahil siyasi demokrasinin tüm taleplerinin tarihsel koşulluluğu ve sınıf içeriğine; 3) ezen ulusların sosyal-demokratlarının somut görevleriyle, ezilen ulusların sosyal-demokratlarının somut görevlerini birbirinden ayırma zorunluluğuna; 4) kendi kaderini tayinin oportünistler ve Kautskyciler tarafından tanınmasının tutarsızlığına, tamamen göstermelik olduğuna ve dolayısıyla da politik anlamda ikiyüzlülüğüne; 5) "kendi" ulusları tarafından ezilen sömürgelerin ve ulusların ayrılma özgürlüğünde ısrar etmeyen —özellikle "büyük güç" uluslarının (Büyük Ruslar, Anglo-Amerikanlar, Almanlar, Fransızlar, İtalyanlar, Japonlar vs.)— sosyal-demokratlarının şove-

nistlerle gerçekten benzerliğine; 6) bu talep gibi siyasi demokrasinin tüm temel talepleri için mücadeleyi, kapitalist hükümetlerin yıkılması ve sosyalizmin gerçekleştirilmesi için dolaysız devrimci kitle mücadelesine tabi kılma zorunluluğuna dikkat çekerek tamamlanmalıdır.

Bazı küçük ulusların sosyal-demokrasisinin, özellikle de Polonya sosyal-demokratlarının, kendi burjuvazisinin halkı aldatan milliyetçi şiarlarına karşı mücadelesinin onları götürmüş olduğu kendi kaderini tayini yanlış bir şekilde reddetme bakış açısının Enternasyonal'e taşınması, teorik olarak yanlış olur, Marksizmin yerine Proudhonculuğu koymak ve pratikte büyük devlet uluslarının çok tehlikeli şovenizmini ve oportünizmini istemeden desteklemek olur.

"Sosyal-Demokrat" Yazı Kurulu,
Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi
Merkez Organı

Not: Yeni çıkan 3 Mart 1916 tarihli "Neue Zeit"ta Kautsky, Habsburg Avusturyası için ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü reddederek, fakat Hindenburg ve II. Wilhelm'e uşaklık etmek amacıyla ***Rusya*** Polonyası'nda tanıyarak, en pis Alman şovenizminin temsilcisi Austerlitz'e apaçık biçimde hıristiyanca barış elini uzatıyor. Kautskyciliğin kendi kendini bundan daha iyi teşhir etmesi beklenemezdi!

Ocak–Şubat 1916'da yazıldı.

Nisan 1916'da "Vorbote" [141] dergisi
No: 2'de yayınlandı.

Rusça olarak Ekim 1916'da
"Sbornik Sosyal-Demokrata" [142]
No: 1'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 22, s. 132–145, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 5, s. 303-319, —İnter Yayınları.)

EMPERYALİZM — KAPİTALİZMİN EN YÜKSEK AŞAMASI'NDAN[143]

Herkesçe Anlaşılır Bir İnceleme

VI— DÜNYANIN BÜYÜK GÜÇLER ARASINDA PAYLAŞILMASI

Coğrafyacı A. Supan,[1] "Avrupa Sömürgelerinin Teritoryal Gelişimi" yapıtında, 19. yüzyılın sonunda bu gelişmenin şu kısa özetini veriyor:

Toplam yüzölçümü içinde sömürgeci Avrupa devletlerine (ABD dahil) ait toprakların payı:

	1876	1900	Artış
Afrika'da	%10,8	%90,4	+ %79,6
Polinezya'da	%56,8	%98,9	+ %42,1
Asya'da	%51,5	%56,6	+ %5,1
Avustralya'da	%100,0	%100,0	—
Amerika'da	%27,5	%27,2	– %0,3

"Demek ki bu dönemin ayırt edici özelliği", diye sonuç çıkarıyor Supan, "Afrika ve Polinezya'nın paylaşılmasıdır." Asya ve Amerika'da işgal edilmeyen, yani bir devlete ait olmayan toprak parçası kal-

1 *A. Supan "Avrupa sömürgelerinin Teritoryal Gelişimi", 1906, s. 254.*

madığına göre, A. Supan'ın vardığı sonuç, söz konusu dönemin ayırt edici özelliğinin dünyanın kesin paylaşımının tamamlanması olduğu şeklinde genişletilmelidir, ***yeniden paylaşımın*** olanaksızlığı anlamında değil —tersine, yeniden paylaşımlar mümkün ve kaçınılmazdır—, kapitalist ülkelerin sömürge politikasının gezegenimiz üzerindeki sahipsiz toprakları ele geçirmesinin ***tamamlandığı*** anlamında kesin. İlk kez olarak dünya paylaşılmış durumdadır, öyle ki, bundan sonra ***ancak*** yeni paylaşımlar söz konusu olabilir, yani sahipsiz toprakların "ele geçirilmesi" değil, toprakların bir "sahip"ten ötekine geçmesi.

Dolayısıyla, dünya sömürge politikasının, "kapitalizmin en son aşaması" olan mali sermayeyle sıkı bir bağ içinde bulunan özel bir dönemini yaşıyoruz. O nedenle, bu dönemin bir önceki dönemle farkını, daha sonra da bugünkü durumu tam olarak saptayabilmek için, her şeyden önce olgu malzemesi üzerinde daha ayrıntılı durmak zorunludur. Burada ilkönce iki somut soru çıkıyor ortaya: Sömürge politikasının güçlenmesi, sömürgeler uğruna mücadelenin şiddetlenmesi mali sermaye döneminde mi gözlenmektedir, ve bu açıdan dünya şu an nasıl paylaşılmıştır.

Amerikalı yazar Morris, sömürgeciliğin tarihi[1] üzerine kitabında, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın 19. yüzyılın çeşitli dönemlerinde sahip olduğu sömürgelerle ilgili rakamları derlemeye çalışmıştır. Vardığı sonuçlar —kısaltılmış olarak— aşağıdadır:

Sömürge Mülklerin Büyüklüğü

	İngiltere		Fransa		Almanya	
Yıllar	Yüzölçümü (mil. mil²)	Nüfus (mil.)	Yüzölçümü (mil. mil²)	Nüfus (mil.)	Yüzölçümü (mil. mil²)	Nüfus (mil.)
1815–1830	?	126,4	0,02	0,5	—	—
1860	2,5	145,1	0,2	3,4	—	—
1880	7,7	267,9	0,7	7,5	—	—
1899	9,3	309,0	3,7	56,4	1,0	14,7

1 *Henry C. Morris: "The History of Colonization" (Sömürgeciliğin Tarihi. —Red.), New York 1900, vol. II, s. 88; I, 419; II, 304.*

İngiltere'nin sömürge fetihleri en çok 1860–1880 yılları arasında artmıştır ve 19. yüzyılın son yirmi yılında da oldukça büyüktür. Fransa ve Almanya'nın sömürge fetihleri ise esas olarak tam da bu yirmi yıla rastlamaktadır. Tekel öncesi kapitalizmin, serbest rekabetin egemen olduğu kapitalizmin en yüksek gelişme döneminin geçtiğimiz yüzyılın altmışlı ve yetmişli yıllarına rastladığını görmüştük. Şimdi de sömürge fetihlerinin ***tam da bu dönemden sonra*** korkunç "ilerleme"ye başladığını ve dünyanın teritoryal paylaşımı uğruna mücadelenin son derece şiddetlendiğini görüyoruz. Bu nedenle, kapitalizmin tekelci kapitalizm aşamasına, mali sermaye aşamasına geçişinin, dünyanın paylaşılması uğruna mücadelenin şiddetlenmesiyle ***bağlı*** olması tartışma götürmez bir gerçektir.

Emperyalizm üzerine yapıtında Hobson, 1884–1900 dönemini, en önemli Avrupa devletlerinin şiddetli "yayılma" (topraklarını genişletme) dönemi olarak vurgular. Onun hesabına göre bu dönemde İngiltere 57 milyon nüfuslu 3,7 milyon milkare; Fransa 36,5 milyon nüfuslu 3,6 milyon milkare; Almanya 16,7 milyon nüfuslu 1 milyon milkare; Belçika 30 milyon nüfuslu 900.000 milkare; Portekiz 9 milyon nüfuslu 800.000 milkare toprak kazanmıştır. Tüm kapitalist devletlerin 19. yüzyılın sonuna doğru, özellikle de seksenli yıllardan beri gündemde olan bu sömürge avı, diplomasi ve dış politika tarihinde herkesçe bilinen bir gerçektir.

İngiltere'de serbest rekabetin 1840–1860 yılları arasındaki en parlak gelişme döneminde, İngiltere'nin önde gelen burjuva politikacıları sömürge politikasına ***karşıydılar*** ve sömürgelerin kurtuluşunu ve İngiltere'den tamamen ayrılmalarını kaçınılmaz ve yararlı görüyorlardı. M. Beer, 1898'de yayınlanan "Modern İngiliz Emperyalizmi"[1] üzerine makalesinde, aslında tamamen emperyalizme eğilimli olan İngiliz devlet adamı Disraeli'nin, 1852'de şöyle dediğine işaret ediyor: "Sömürgeler boynumuza dolanmış değirmen taşlarıdır." Ne var ki 19. yüzyılın

---

1 *"Die Neue Zeit", XVI, I, 1898, s. 302.*

sonuna doğru, açıkça emperyalizmi vaaz eden ve aşırı bir kinizmle emperyalist politika yürüten Cecil Rhodes ve Joseph Chamberlain, günün kahramanı idiler!

İngiliz burjuvazisinin bu öndegelen politikacılarının, modern emperyalizmin deyim yerindeyse salt ekonomik kökleriyle, sosyal ve politik köklerinin bağıntısı konusunda açık oluşları ilginçtir. Chamberlain emperyalizmi "gerçek, akıllı ve tutumlu politika" olarak vaaz ediyor ve dünya pazarında İngiltere'nin karşısına çıkan özellikle Almanya, Amerika ve Belçika'nın rekabetine dikkat çekiyordu. Kurtuluş tekelde —dediler kapitalistler ve karteller, satış kartelleri ve tröstler kurdular; kurtuluş tekelde— diye yineledi burjuvazinin politik önderleri ve dünyanın henüz paylaşılmamış bölgelerini ele geçirmeye koşuştular. Cecil Rhodes, yakın dostu gazeteci Stead'in anlattığına göre, 1895 yılında emperyalist görüşleri hakkında şunları söylemiş: "Dün Londra'nın East End'indeydim (işçi semti) ve işsizlerin düzenledikleri bir toplantıya katıldım. Ekmek için çığlıktan ibaret olan ateşli konuşmaları dinledikten sonra eve gittiğimde, emperyalizmin önemine daha da inandım... En büyük düşüncem, toplumsal sorunun çözülmesidir, yani Birleşik Krallığın 40 milyonluk nüfusunu ölümcül bir içsavaştan koruyabilmek için, biz sömürge politikacıları, fazla nüfusu yerleştirebileceğimiz, fabrika ve madenlerde üretilen ürünler için yeni pazar oluşturacak yeni topraklar kazanmak zorundayız. İmparatorluk, bunu her zaman söyledim, bir mide sorunudur. Eğer içsavaş istemiyorsanız, emperyalist olmak zorundasınız."[1]

Milyoner, finans kralı ve Boer Savaşı'nın baş sorumlusu Cecil Rhodes, 1895'te böyle diyordu. Onun emperyalizm savunusu kaba ve kinik de olsa, aslında Maslov, Sudekum, Potresov, David ve Rus Marksizminin kurucusu vs. vb. bayların "teori"sinden farklı değildir. Cecil Rhodes sadece biraz daha dürüst bir sosyal-şovendi...

---

1 A.g.e., s. 304.

Dünyanın teritoryal paylaşımının ve bu hususta son onyıllarda meydana gelen değişikliklerin mümkün olduğunca tam bir resmini elde etmek için, Supan'ın yukarıda sözünü ettiğimiz yapıtında dünyadaki bütün devletlerin sahip olduğu sömürgelerle ilgili verdiği verilerden yararlanmak istiyoruz. Supan 1876 ve 1900 yıllarını alıyor; biz 1876 yılını almak istiyoruz — bu iyi seçilmiş bir yıldır, çünkü Batı Avrupa kapitalizminin tekel öncesi dönemi esas itibariyle tam da bu dönemde tamamlanmış sayılabilir; ayrıca, Supan'ın verilerinin yerine Hübner'in "Coğrafi-İstatistik Cetveller"inden daha yeni verileri kullanacağımız 1914 yılını almak istiyoruz. Supan sadece sömürgeleri inceliyor; oysa biz, dünyanın paylaşılmasının tam bir tablosunu verebilmek için, sömürge olmayan ve İran, Türkiye ve Çin'i dahil ettiğimiz yarı-sömürge ülkelere ilişkin verileri de sunmayı yararlı görüyoruz: İran bugün neredeyse tam olarak sömürge durumundadır, Çin ile Türkiye de bu yoldalar.

Şu sonuçları elde ediyoruz:

Büyük Güçlerin Sömürgeleri
(Milyon km² ve milyon kişi)

	Sömürgeler				Anavatanlar		Toplam	
	1876		1914		1914		1914	
	Km²	Nüfus	Km²	Nüfus	Km²	Nüfus	Km²	Nüfus
İngiltere	22,5	251,9	33,5	393,5	0,3	46,5	33,8	440,0
Rusya	17,0	15,9	17,4	33,2	5,4	136,2	22,8	169,4
Fransa	0,9	6,0	10,6	55,5	0,5	39,6	11,1	95,1
Almanya	—	—	2,9	12,3	0,5	64,9	3,4	77,2
ABD	—	—	0,3	9,7	9,4	97,0	9,7	106,7
Japonya	—	—	0,3	19,2	0,4	53,0	0,7	72,7
6 büyük güç toplam	40,4	273,8	65,0	523,4	16,5	437,2	81,5	961,1
Diğer devletlerin (Belçika, Hollanda vs.) sömürgeleri							9,9	45,3
Yarı-sömürgeler (İran, Çin, Türkiye)							14,5	361,0
Diğer ülkeler							28,0	289,2
Tüm dünya							133,9	1650,6

Burada, 19. yüzyılın 20. yüzyıla dönümünde dünyanın paylaşılmasının nasıl "tamamlanmış" olduğunu açıkça görüyoruz. Sömürge sahipliği 1876'dan sonra korkunç artmıştır: Altı büyük güçte 40 milyon kilometrekareden 65 milyon kilometrekareye çıkmış, yani birbuçuk katını aşmıştır; artış 25 milyon kilometrekaredir ve anavatanların yüzölçümü toplamının (16,5 milyon) bir buçuk katıdır. 1876 yılında üç gücün hiç sömürgesi yoktu, dördüncüsünün, yani Fransa'nın ise nerdeyse hiç yoktu. Bu dört devlet 1914 yılına kadar 14,1 milyon kilometrekarelik sömürge edinmiştir ki, bu Avrupa'nın yüzölçümünün bir buçuk katı eder ve nüfusu nerdeyse 100 milyondur. Sömürgelerin genişlemesi son derece eşitsiz biçimde sürmektedir. Örneğin Fransa, Almanya, Japonya gibi yüzölçümü ve nüfus bakımından birbirinden çok farklı olmayan ülkeleri karşılaştırırsak, Fransa'nın, Almanya ve Japonya'nın toplamının neredeyse üç katı sömürge (yüzölçümü itibariyle) elde ettiğini görürüz. Fakat bu dönemin başında Fransız mali sermayesi de hakeza Japonya ve Almanya'nınkinin toplamından birkaç kat fazlaydı. Sömürge mülkiyetinin büyüklüğünü, salt ekonomik koşulların dışında, yine o temelde coğrafi ve başka koşullar etkilemektedir. Son birkaç on yıldır büyük sanayiin, mübadelenin ve mali sermayenin baskısı altında ekonomik koşulların ve yaşam koşullarının çeşitli ülkelerde eşitlenmesi ne kadar güçlü olsa da, ülkeler arasında hâlâ önemli farklılıklar vardır ve sözünü ettiğimiz bu altı ülke arasında, bir yanda olağanüstü hızla ilerlemiş olan genç kapitalist ülkeleri (Amerika, Almanya, Japonya); öte yanda son dönemde bunlardan daha az hızla gelişen eski kapitalist ülkeleri (İngiltere, Fransa); ve son olarak, ekonomik açıdan en geri kalmış, modern kapitalist emperyalizmin deyim yerindeyse kapitalizm öncesi koşulların sıkı bir ağıyla kaplanmış olduğu bir ülkeyi görüyoruz (Rusya).

Büyük güçlerin sömürge mülklerinin yanına, küçük devletlerin, sömürgelerin mümkün ve olası bir "yeniden paylaşımı"nın deyim yerindeyse en yakın öznesini oluşturan küçük sömürgelerini koyduk. Bu küçük devletlerin çoğu, sömürgelerini ancak, büyük devletler arasında

ganimeti paylaşma hususunda anlaşmalarını engelleyen çıkar çatışmaları, sürtüşmeler vs. sayesinde ellerinde tutabilmektedirler. "Yarı-sömürge" devletler ise, doğanın ve toplumun bütün alanlarında rastladığımız geçiş biçimlerinin örnekleridir. Mali sermaye, bütün ekonomik ve uluslararası ilişkilerde öylesine önemli, hatta diyebiliriz ki öylesine' tayin edici bir güçtür ki, tam politik bağımsızlığa sahip ülkeleri bile kendine tabi kılabilir ve kılmaktadır; biraz ilerde bunun örneklerini göreceğiz. Fakat mali sermayeye en çok "kolaylıkları" ve en büyük avantajları sağlayan, boyunduruk altına alınan ülke ve halkların politik bağımsızlıklarını da yitirmeleriyle bağlantılı bir boyunduruk altına alıştır. Bu açıdan yarı-sömürge ülkeler bir "ikisi arası bir şey" olarak tipiktir. Dünyanın geri kalan kısmının tamamen paylaşılmış olduğu mali sermaye çağında, kendiliğinden anlaşılabileceği gibi,bu yarı-bağımlı ülkeler uğruna mücadelenin özellikle şiddetlenmek zorundaydı.

Sömürge politikası ve emperyalizm, kapitalizmin en son aşamasından, hatta bizzat kapitalizmden önce de vardı. Kölecilik üstüne kurulu Roma, sömürge politikası gütmüş ve emperyalizmi gerçekleştirmişti. Fakat, ekonomik toplumsal formasyonlar arasındaki radikal farkları unutan ya da arka plana atan emperyalizm üzerine bütün "genel" değerlendirmeler, kaçınılmaz olarak, "Büyük Roma"nın "Büyük Britanya"[1] ile karşılaştırılması gibi birtakım boş bayağılıklara ve palavralara düşecektir. Kapitalizmin ***önceki*** evrelerindeki kapitalist sömürge politikası bile, mali sermayenin sömürge politikasından önemli farklılıklar gösterir.

Bugünkü kapitalizmin temel özelliği, büyük girişimcilerin tekelci birliklerinin egemenliğidir. Bu tür tekeller, ***bütün*** hammadde kaynakları tek elde toplandığında en sağlam duruma gelirler, ve uluslararası kapitalist birliklerin, rakiplerinin her türlü rekabetini imkânsız kılmak,

1 *C. P Lucas: "Greater Rome and Greater Britain" (Büyük Roma ve Büyük Britanya. —**Red.**), Oxford 1912, veya Earl of Cromer: "Ancient and Modern Imperialism" (Antik ve Modern Emperyalizm —**Red.**), Londra 1910*

örneğin demir rezervlerini ya da petrol kaynaklarını vs. toptan satın almak yönünde ne büyük bir gayret sarfettiklerini gördük. Tekellere, rakipleriyle giriştikleri mücadelede karşılarına çıkabilecek her türlü rastlantıya, hatta karşı tarafın devlet tekeli yasası arkasına siperlenmesi gibi bir rastlantıya karşı başarı olanağını, ancak ve yalnız sömürgelere sahip olmak sağlar. Kapitalizm ne kadar gelişmişse, hammadde eksikliği kendini ne kadar hissettirirse, rekabet ve dünyada hammadde kaynakları için mücadele ne kadar şiddetliyse, sömürge elde etme mücadelesi o kadar amansızdır.

"Hatta", diye yazıyor Schilder, "bazılarına paradoksal gelebilecek şu iddia ileri sürülebilir: Az çok yakın bir zamanda kentsel-endüstriyel nüfus artışının, herhangi bir besin maddesi sıkıntısından çok, endüstriyel hammadde kıtlığı yüzünden durması muhtemeldir." Örneğin, giderek fiyatı yükselen kereste, deri ve tekstil sanayii için hammadde sıkıntısı mevcuttur. "Sanayi birliklerinin, tüm dünya ekonomisi içinde tarımla sanayi arasında denge kurmaya dönük çabalarına örnek olarak şunlar anılabilir: 1904 yılından beri dünyanın en önemli sanayi ülkelerinde kurulmuş bulunan Uluslararası Pamuk İplikçileri Dernekleri Federasyonu ve 1910'da aynı modele göre kurulmuş Avrupa Keten İplikçileri Dernekleri Federasyonu."[1]

Elbette reformist burjuva politikacıları, bu arada özellikle günümüz Kautskycileri, hammaddelerin "pahalı ve tehlikeli" sömürge politikası olmadan da serbest piyasadan "sağlanabileceği"ne, hammadde arzının genel olarak tarımı "basitçe" kalkındırmakla muazzam "artırılabileceği"ne işaret ederek, bu tür olguların önemini hafifletmeye çalışıyorlar. Fakat bu açıklamalar, emperyalizmin savuncarlığına, onun şirin gösterilmesine dönüşmektedir, çünkü bunlar modern kapitalizmin en önemli özelliğinin görmezden gelinmesine dayanmaktadır: tekeller. Serbest pazar gittikçe geçmişte kalıyor, tekelci satış kartelleri ve tröst-

---

1 *Schilder, a.g.e. (Dünya Ekonomisinin Gelişme Eğilimleri, Berlin 1912, Cilt 1, —**Red.**), s. 38–42.*

ler onu gün geçtikçe daraltıyor, tarımı "basitçe" kalkındırmak ise kitlelerin durumunun iyileştirilmesine, ücretlerin yükseltilmesine ve kârların azalmasına çıkıyor. Fakat, sömürge fethetmek yerine kitlelerin durumuyla ilgilenecek tröstler, tatlı su reformistlerinin hayallerinden başka nerede var?

Mali sermaye için, sadece şimdiye kadar keşfedilmiş hammadde kaynaklarının değil, aynı zamanda keşfedilecek olası kaynakların da büyük önemi var, çünkü teknik günümüzde inanılmaz bir hızla ilerliyor, ve bugün işe yaramaz olan araziler, yarın yeni yöntemler bulunduğunda (bunun için büyük bir banka, mühendislerden, tarım uzmanlarından vs. oluşan bir ekip kurabilir) ve büyük sermayeler yatırıldığında yararlı hale getirilebilir. Maden yataklarının araştırılması, hammaddelerin işlenmesi ve kullanılmasında yeni yöntemlerin bulunması vs. vb. için de aynı şey geçerlidir. Mali sermayenin ekonomik alanı, hatta bütün alanı genişletme yönündeki kaçınılmaz çabası bundandır. Tıpkı tröstlerin gelecekte "olası" (ama bugün mevcut olmayan) kârları ve tekelin ilerideki gelirlerini hesaba katarak, varlıklarını iki ya da üç katı tahminlerle sermayeye çevirmeleri gibi, mali sermaye de genelde sadece olası hammadde kaynaklarından yola çıkarak, henüz paylaşılmamış dünyanın son kırıntılarının paylaşılması mücadelesinde ya da halihazırda paylaşılmış parçaların yeniden paylaşılmasında avucunu yalama korkusuyla, hangisi olursa olsun, nerede olursa olsun, nasıl olursa olsun, mümkün olduğunca çok toprağa el koyma çabasındadır.

İngiliz kapitalistleri, ***kendi*** sömürgeleri olan Mısır'da pamuk üretimini teşvik etmek için ellerinden geleni yapıyorlar; 1904 yılında, Mısır'da tarım yapılan 2,3 milyon hektar toprağın 0,6 milyon hektarında, yani dörtte birinden fazlasında pamuk ekimi yapılmıştı. Ruslar da ***kendi*** sömürgeleri olan Türkistan'da aynı şeyi yapıyorlar, zira bu yolla, yabancı rakiplerini daha kolay altedebilirler, hammadde kaynaklarını daha kolay tekelleştirebilirler ve pamuk üretiminin ve işlenmesinin ***bütün*** evrelerini tek elde yoğunlaştıran "kombine" üretimli mümkün olduğunca ekonomik ve kârlı bir tekstil tröstü kurabilirler.

Hakeza sermaye ihracının çıkarları da sömürgelerin fethedilmesini dayatıyor; çünkü sömürge pazarlarında tekelci araçlarla rakipleri safdışı etmek, şu ya da bu siparişi üstlenmek, gerekli "bağ"ı sağlamlaştırmak daha kolaydır (ve bazen ancak ve yalnız böyle mümkündür).

Mali sermaye temeli üzerinde yükselen ekonomi-dışı üstyapı, onun politikası ve ideolojisi, sömürge fetihleri güdüsünü artırmaktadır. "Mali sermaye özgürlük değil, egemenlik istiyor", diyor Hilferding, haklı olarak. Cecil Rhodes'un[1] yukarıda aktardığımız düşüncesini adeta tamamlar ve geliştirircesine, bir Fransız burjuva yazarı da, modern sömürge politikasının ekonomik nedenlerine sosyal nedenleri eklemek gerektiğini ileri sürüyor: "Yaşamın artan karışıklığı yüzünden, sadece işçi yığınlarının değil, aynı zamanda orta sınıfların sırtında da ağırlığını duyuran karışıklık ve zorluk yüzünden, eski uygarlığın bütün ülkelerinde nasıl, kamu düzenini tehdit eder hale gelen sabırsızlık, öfke ve kin biriktiği görülüyor; belli bir sınıf çığrından fırlayan enerjinin ... ülke içinde infilak etmemesi için bir uygulama bulması ve ülke dışında faaliyet göstermesi zorunludur."[2]

Kapitalist emperyalizm çağının sömürge politikasından söz edildiğinde, mali sermayenin ve ona tekabül eden, büyük güçlerin, dünyanın ekonomik ve politik yönden paylaşılmasına çıkan dış politikasının, devlet bağımlılığının tam bir dizi ***geçiş*** biçimlerini yarattığını belirtmek gerekir. Bu çağ için tipik olan, sadece ülkelerin bu iki ana grubu —sömürge sahibi ülkeler ve sömürgeler— değil; aynı zamanda, siyasi bakımdan biçimsel olarak bağımsız olan, ama gerçekte mali ve diplomatik bir bağımlılık ağı içine düşmüş çok çeşitli biçimlerde bağımlı ülkelerin de varlığıdır. Bu biçimlerden birine, yarı-sömürgelere biraz önce değinmiştik. Bir başka biçimin tipik örneği ise Arjantin'dir.

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 314.* —***Red.***

2 *Wahl: "La France aux colonies" (Sömürgelerdeki Fransa.* —***Red.****), aktaran Henri Russier "Le partage de l'Océanie" (Polinezya'nın Paylaşımı.* —***Red.****), Paris 1905, s. 165*

"Güney Amerika'nın güneyi, özellikle Arjantin", diye yazıyor Schulze-Gaevernitz, İngiliz emperyalizmi üzerine yapıtında, "mali yönden Londra'ya o kadar bağımlıdır ki, neredeyse İngiltere'nin ticari sömürgesi olarak nitelenebilir."[1] Schilder, Buenos Aires'teki Avusturya–Macaristan Konsolosu'nun verdiği bilgilere dayanarak Arjantin'e yatırılmış İngiliz sermayesini, 1909 yılı itibariyle 8,75 milyar Frank olarak tahmin ediyor. Bundan dolayı, İngiliz mali sermayesinin —ve onun sadık "dostu" diplomasinin— Arjantin burjuvazisiyle ve bu ülkenin bütün ekonomik ve politik yaşamını yöneten çevrelerle bağlarının ne kadar sağlam olduğunu kolayca gözler önüne getirebilirsiniz.

Politik bağımsızlığın yanı sıra mali ve diplomatik bağımlılığın biraz farklı bir biçimini Portekiz sunuyor. Portekiz bağımsız, egemen bir devlettir, fakat iki yüz yıldır Portekiz, İspanya Veraset Savaşı'ndan (1701–1714) beri, fiilen İngiltere'nin himayesi altındadır. İngiltere, hasımları Fransa ve İspanya'ya karşı mücadelesinde, kendi durumunu güçlendirmek için Portekiz'i ve onun sömürgelerini savunmuştur. Bunun karşılığında ticari ayrıcalıklar, Portekiz'e ve sömürgelerine meta ihracı ve özellikle sermaye ihracında daha iyi şartlar, Portekiz limanlarından ve adalarından, telgraf şebekesinden yararlanma imkânı vs. elde etmiştir.[2] Tek tek büyük ve küçük devletler arasında bu tür ilişkilere her zaman rastlanmıştır, fakat kapitalist emperyalizm döneminde bunlar genel sistem haline gelir, "dünyanın paylaşılması"ndaki ilişkiler bütününün bir parçasını oluşturur ve dünya mali sermayesinin faaliyet zincirinin halkalarına dönüşürler.

Dünyanın paylaşılması üzerine yaptığımız değerlendirmelere son olarak şunu eklemeliyiz. Bu sorunu, İspanyol–Amerikan savaşından sonra sadece Amerikan yazını, İngiliz–Boer savaşından sonra İngiliz

---

1 *Schulze-Gaevernitz: "20. Yüzyıl Başında İngiliz Emperyalizmi ve İngiliz Serbest Ticareti", Leipzig 1906, s. 313. Sartorius von Walterhausen de aynı şeyi söyler: "Yurtdışında Sermaye Yatırımı İktisadi Sistemi", Berlin 1907, s. 46.*

2 *Schilder, a.g.e., Cilt I, s. 160-161*

yazını, 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başında çok net ve açık bir biçimde ortaya koymakla kalmamış; "İngiliz emperyalizmi"ni en büyük kıskançlıkla yakından gözleyen Alman yazını da, bu olayı değerlendirmekle kalmamıştır. Fransız burjuva yazınında da bu sorun, burjuva bakış açısından mümkün olduğu ölçüde, gayet kesin ve geniş bir biçimde ele alınmıştır. "19. Yüzyıl Sonunda Politik ve Toplumsal Sorunlar" adlı kitabının "Büyük Güçler ve Dünyanın Paylaşılması" bölümünde şunları yazan tarihçi Driault'ya dikkat çekiyoruz: "Son yıllarda, Çin hariç, dünyanın bütün boş alanları, Avrupa ve Kuzey Amerika güçleri tarafından ele geçirilmiştir. Bu zemin üzerinde, yakın gelecekteki daha da korkunç karışıklıkların habercisi olan bazı çatışmalar ve nüfuz kaymaları olmuştur. Çünkü acele etmek gerekiyor: Kendi başının çaresine bakmamış uluslar, kendilerine düşen payı hiçbir zaman alamamak ve gelecek yüzyılın (yani 20. yüzyılın) en önemli faktörlerinden biri olacak olan dünyanın korkunç sömürüsüne katılamama tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Tüm Avrupa ve Amerika'nın son zamanlarda bir sömürgeleri genişletme hummasına, 19. yüzyıl sonunun en takdire şayan karakter özelliği olan 'emperyalizm'e tutulmasının nedeni budur." Ve yazar şunu ekliyor: "Dünyanın bu paylaşımında, yeryüzünün zenginliklerine ve büyük pazarlarına doğru yapılan bu müthiş hücumda, 19. yüzyılda kurulmuş devletlerin nispi önemi, bunları kurmuş bulunan ulusların konumuyla tam bir orantısızlık içindedir. Avrupa'ya hükmeden ve onun kaderini belirleyen güçler, aynı zamanda tüm dünyaya da hükmediyor ***değiller***, ve sömürge büyüklüğü, hesapsız servet umudu, besbelli Avrupa güçlerinin nispi önemi üzerinde etkide bulunacağı için, sömürge sorunu, ya da isterseniz 'emperyalizm', bizzat şimdiden değiştirmiş olduğu Avrupa'nın politik koşullarını gittikçe daha çok değiştirecektir."[1]

---

1 *J.-E. Driault: "Problèmes politiques et sociaux" (Politik ve Sosyal Sorunlar. —**Red.**), Paris 1907, s. 299.*

IX— EMPERYALİZMİN ELEŞTİRİSİ

Emperyalizmin eleştirisini, sözcüğün geniş anlamıyla, toplumun çeşitli sınıflarının, kendi genel ideolojileri ile bağ içinde emperyalizmin politikası konusunda takındıkları tavır olarak anlıyoruz.

Bir yanda, birkaç elde yoğunlaşmış ve sadece orta ve küçük kapitalistleri değil, en küçük kapitalistleri ve mülk sahiplerini de kendine tabi kıldığı olağanüstü dallı budaklı ve sıkı bir ilişkiler ve bağlantılar ağı kurmuş olan mali sermayenin muazzam boyutları; öte yanda, dünyayı paylaşma ve başka ülkelere egemen olma yolunda başka ulusal devletsel mali gruplarla şiddetli mücadele — bütün bunlar, tüm mülk sahibi sınıfların tamamen emperyalizm safına geçmesine yol açmaktadır. Onun perspektiflerine duyulan "genel" coşku, emperyalizmin çılgınca savunulması, akla gelebilecek her tarzda şirin gösterilmesi — günümüzün özelliği işte budur. Emperyalist ideoloji işçi sınıfının içine de sızmaktadır. Bu sınıf diğerlerinden bir Çin Seddi'yle ayrılmamıştır. Bugünkü sözümona Almanya "Sosyal-Demokrat" Partisi'nin önderlerine pek haklı olarak "sosyal-emperyalistler", yani lafta sosyalist, gerçekte emperyalist deniyorsa, Hobson daha 1902'lerde İngiltere'de oportünist "Fabian Derneği"ne mensup "emperyalist Fabiancılar"dan söz etmişti.

Burjuva bilimadamları ve yazarları emperyalizmi genellikle biraz örtülü biçimde savunuyorlar; emperyalizmin tam egemenliğini ve derin köklerini gizliyor, buna karşılık ayrıntıları ve önemsiz detayları öne çıkararak, bankaların ve tröstlerin vs. polis denetimine tabi tutulması gibi kesinlikle gülünç "reform tasarıları" ile dikkatleri temel hususlardan kaydırıyorlar. Emperyalizmin temel özelliklerini reforme etme düşüncesinin saçmalığını açıkça ifade etme cesaretine sahip kinik, açık emperyalistlere pek seyrek rastlanıyor.

Bir örnek vermek istiyoruz. "Dünya Ekonomisi Arşivi" dergisinde Alman emperyalistleri, sömürgelerdeki ve elbette özellikle Almanya'ya ait olmayan sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketlerini izleme-

ye özen gösteriyorlar. Hindistan'da ortaya çıkan karışıklıklara ve protestolara, Natal'deki (Güney Afrika), Hollanda Hindistanı'ndaki hareketlere vs. değiniyorlar. 28–30 Haziran 1910'da Londra'da toplanan, yabancı egemenlik altında bulunan çeşitli Asya, Afrika ve Avrupa halklarından temsilcilerin katıldığı ezilen ulus ve ırklar konferansıyla ilgili bir İngiliz raporu üzerine bir notta, bu emperyalistlerden biri, Konferansta yapılan konuşmaları değerlendirirken şunları yazıyor: "Emperyalizme karşı, deniyor, mücadele edilmesi gerekir; egemen devletlerin, bağımlı halkların kendini yönetme hakkını tanımaları gerekir, ve büyük güçlerle zayıf halklar arasında imzalanan anlaşmaların uygulanmasını uluslararası bir mahkemenin denetlemesi gerekir. Bu sofuca isteklerin ötesine geçilmiyor. Emperyalizmin kapitalizmin bugünkü biçimine kopmaz biçimde bağlı olduğu anlayışından iz göremiyoruz ve bu nedenle (!!) emperyalizme karşı doğrudan bir mücadelenin umutsuz olduğu anlayışının da izini göremiyoruz, meğerki özellikle iğrenç bazı aşırılıklara karşı çıkmakla yetinilsin."[1] Emperyalizmin temellerini reformlarla ıslah etmek bir aldatmaca, bir "masum dilek" olduğu için, ezilen ulusların burjuva temsilcileri "bunun ötesine" geçmedikleri için, ezen ulusun burjuva temsilcisi "bunun ötesine" geçiyor, ama ***geriye doğru***, "bilimsellik" iddialarıyla örtülü bir emperyalizme yaltakçılığa yöneliyor. Bu da "mantık"!

Emperyalizmin temellerini reformlarla değiştirmenin mümkün olup olmadığı, onun ürettiği çelişkileri keskinleştirip derinleştirmek için ileriye mi, yoksa köreltmek için geriye mi gitmek gerektiği sorunları, emperyalizm eleştirisinin temel sorunlarıdır. Mali oligarşinin baskısı ve serbest rekabetin ortadan kaldırılmasıyla bağıntılı olarak tüm çizgi boyunca gericilik ve ulusal baskının güçlendirilmesi de emperyalizmin politik özellikleri arasında olduğundan, 20. yüzyılın başlangıcıyla birlikte, hemen hemen bütün emperyalist ülkelerde emperyalizme karşı küçük-burjuva–demokratik bir muhalefet ortaya çıkar. Ve Kautsky'nin ve yaygın uluslararası Kautskycilik akımının Marksizm-

1 *"Weltwirtschaftliches Archiv", Cilt. II, s. 193.*

den kopuşu, tam da, Kautsky'nin bu küçük-burjuva reformist, iktisaden temelli gerici muhalefete karşı koymayı bilmemek ve ihmal etmekle kalmayıp, bilakis tam tersine pratikte onunla birleşip kaynaşmış olmasından ibarettir.

1898 yılında İspanya'ya karşı emperyalist savaş, Birleşik Devletler'de "anti-emperyalistler"in muhalefetini doğurmuştur; bu savaşa "cinayet" diyen burjuva demokrasisinin bu son Mohikanları, yabancı toprakların ilhakını anayasaya aykırı buluyor, Filipin yerlilerinin önderi Aginaldo'ya reva görülen muameleyi "şovence bir aldatmaca" ilan ediyor (önce ona ülkesinin özgürlüğü vaad edilmiş, ama sonra Amerikan askerleri çıkarılıp Filipinler ilhak edilmişti) ve Lincoln'un şu sözlerini yineliyorlardı: "Beyazlar kendi kendini yönetiyorsa, bunun adı özyönetimdir; ama Beyazler hem kendini, hem de başkalarını yönetiyorsa, bu artık özyönetim değil, zorbalıktır."[1] Fakat tüm bu eleştiriler, emperyalizmin tröstlerle ve dolayısıyla da kapitalizmin temelleriyle kopmaz bağını kabul etmekten kaçındığı, büyük ölçekli kapitalizmin ve onun gelişiminin doğurduğu güçlere katılmaktan korktuğu sürece bir "sofuca istek" olarak kaldı.

Emperyalizmi eleştirisinde, Hobson'un temel tavrı da böyledir. Hobson, "emperyalizmin kaçınılmazlığı" fikrine karşı çıkıp, (kapitalizmde!) "halkın tüketim gücünü yükseltmek" gereğini ileri sürerek Kautsky'yi öncelemiştir. Emperyalizmin, bankaların, mali oligarşinin vs. mutlak gücünün eleştirisinde küçük-burjuva bakış açısını, sık sık alıntı yaptığım Agahd, A. Lansburgh, L. Eschwege; ve Fransız yazarlarından, 1900 yılında İngiltere'de yayınlanmış "İngiltere ve Emperyalizm" adlı yüzeysel bir kitabın yazarı olan Victor Bérard da savunuyorlar. Marksist olma iddiasında olmayan tüm bu yazarlar, emperyalizmin karşısına serbest rekabeti ve demokrasiyi çıkarıp, çatışmalara ve savaşa yol açacağını söyledikleri Bağdat Demiryolu serüvenini

---

1 J Patouillet: *"L'impérialisme américain" (Amerikan Emperyalizmi. —Red.), Dijon 1904, s. 272.*

mahkûm ediyorlar, barış için "sofuca istekler"de bulunuyorlar vs. Bu durum, uluslararası emisyon istatistiklerini derleyen, 1912'de yüz milyonlarca franklık "uluslararası" menkul kıymetten söz ederek şöyle haykıran A. Neymarck için de söz konusudur: "Barışın bozulabileceğini... bu büyük rakamlar karşısında bir savaş başlatma riskine girilebileceğini düşünmek mümkün mü?..."[1]

Burjuva reformistlerinde böyle bir saflığa şaşmamak gerekir; üstelik böylesine saf görünmek ve emperyalizm altında "ciddi ciddi" barıştan söz etmek onların ***yararınadır***. Fakat 1914, 1915 ve 1916 yıllarında aynı burjuva reformist bakış açısını benimseyen ve barış sorununda "herkesin" (emperyalistlerin, sahte sosyalistlerin, sosyal-pasifistlerin) "görüş birliği" içinde olduğunu ileri süren Kautsky'de Marksizmden geriye ne kalmıştır? Emperyalizmin derin çelişkilerini tahlil etmek ve açığa çıkarmak yerine, bir el hareketiyle bunlardan sıyrılmaya, lafla geçiştirmeye çalışan reformist bir "sofuca istek"ten başka birşey görmüyoruz.

İşte Kautsky'nin emperyalizmi ekonomik eleştirisine bir örnek. 1872 ve 1912 yılları için İngiltere'nin Mısır ile ihracat ve ithalat istatistiklerini alıyor; bu ihracat ve ithalatın, İngiltere'nin bütün ihracat ve ithalatına göre daha yavaş büyüdüğü anlaşılıyor. Ve Kautsky bundan şu sonucu çıkarıyor: "Bunun (İngiltere'nin Mısır'la ticaretinin) Mısır'ın askeri işgali olmadan, sadece ekonomik etkenlerin ağırlığıyla daha az olacağını varsaymak için hiçbir neden yoktur... (Sermayenin) bu yayılma emelleri en iyi biçimde, emperyalizmin baskı ve şiddet yöntemleriyle değil, barışçıl demokrasi ile gelişecektir..."[2]

Kautsky'nin Rusya'daki bayraktarı (ve sosyal-şovenlerin Rus savunucusu) Bay Spectator[144] tarafından yüzlerce değişik biçimde yine-

1 *"Bulletin de l'Institut International de Statistique", T. XIX, livre II (Uluslararası İstatistik Enstitüsü Bülteni, Cilt XIX, 2. Kitap. —**Red.**), s. 225.*

2 *Kautsky: "Ulusal Devlet, Emperyalist Devlet ve Devletler Birliği", Nürnberg 1915, s. 72 ve 70.*

lenen Kautsky'nin bu değerlendirmeleri, Kautsky'nin emperyalizm eleştirisinin temelini oluşturur, ve bu nedenle onun üzerinde daha ayrıntılı durmalıyız. İşe Kautsky'nin defalarca, ve 1915 Nisan'ında da, çıkardığı sonuçların "bütün sosyalist teorisyenler tarafından oybirliğiyle benimsendiği"ni söylediği Hilferding'in sözleriyle başlayalım.

"Daha ileri kapitalist politikanın karşısına", diye yazıyor Hilferding, "günü geçmiş serbest ticaret döneminin politikasını ya da devlet düşmanlığını çıkarmak proletaryanın işi değildir. Mali sermayenin ekonomik politikasına, emperyalizme, proletaryanın vereceği yanıt, serbest ticaret değil, ancak sosyalizm olabilir. Proleter politikanın hedefi bugün ancak, gerici bir ideal haline gelmiş olan serbest rekabetin yeniden tesisi değil, kapitalizmin aşılması yoluyla rekabetin tamamen ortadan kaldırılması olabilir."[1]

Kautsky, mali sermaye çağı için "gericileşmiş bir ideali", "barışçıl demokrasi"yi, "salt ekonomik ögelerin önemi"ni vaaz ettiğinden ötürü Marksizmden kopmuştur — çünkü bu ideal, ***nesnel*** olarak bizi tekelci kapitalizmden tekelci olmayan kapitalizme geri iter, reformist bir aldatmacadır.

Mısır'la (ya da başka herhangi bir sömürge ya da yarı-sömürge ülke ile) ticaret, askeri işgal ***olmasaydı,*** emperyalizm olmasaydı, mali sermaye olmasaydı daha güçlü "olurdu". Bu ne demektir? Serbest rekabet, ne genel olarak tekellerle, ne "ilişkiler"le ya da mali sermayenin baskısıyla (ki bu da tekel anlamına gelir) ve ne de tek tek ülkelerin tekelci sömürge mülkiyetiyle sınırlandırılmış olmasaydı, kapitalizm daha hızlı mı gelişecekti?

Kautsky'nin düşüncelerinin bundan başka bir anlamı olamaz ve ***bu*** "anlam" da anlamsızlığın ta kendisidir. Kautsky'nin, herhangi bir tekelin olmadığı serbest rekabet durumunda kapitalizm ve ticaret daha hızlı ***gelişirdi*** iddiasının doğru olduğunu varsayalım. Ancak ticaretin

---

*1 "Das Finanzkapital", s. 567 (Rudolf Hilferding: Mali Sermaye, Dietz Verlag, Berlin 1955, s. 555/556. —**Red.**).*

ve kapitalizmin gelişmesi ne kadar hızlı olursa, tekelciliği ***doğuran*** üretimin ve sermayenin yoğunlaşması da o kadar güçlü olur. Ve tekeller zaten ***tam da*** o noktada serbest rekabetten ***doğmuştur!*** Bugün tekeller gelişmeyi frenlemeye başlamış olsalar da, bu durum, tekelleri yarattıktan sonra olanaksız hale gelen serbest rekabet lehine bir kanıt değildir.

Kautsky'nin görüşlerine ne yandan bakılırsa bakılsın, ortaya çıkan şey gerici bir zihniyetten ve burjuva reformizminden başka bir şey değildir.

Yukarıdaki uslamlama düzeltilse ve Spektator gibi, İngiliz sömürgelerinin İngiltere ile ticaretinin diğer ülkelerle olan ticarete göre daha yavaş geliştiği söylense de, bu durum yine Kautsky'yi kurtarmaz. Çünkü İngiltere de ***hakeza*** tekele yenik düşmüştür, ***hakeza*** emperyalizme yenik düşmüştür; fakat başka ülkelerinkine (Amerika'nın, Almanya'nın). Bilindiği gibi, karteller yeni ve kendine özgü bir himayeci gümrük duvarları yaratmıştır: tam da ihraç edilmeye elverişli ürünler himaye edilmektedir (Engels bunu daha "Kapital"in III. Cildinde[145] belirtmiştir). Ayrıca kartellere ve mali sermayeye özgü yok pahasına ihracat sistemi, ya da İngilizlerin dediği gibi "damping" sistemi de bilinmektedir: kartel, ülke içinde ürünlerini yüksek tekel fiyatlarıyla satmakta, ancak rekabeti yok etmek ve kendi üretimini en yüksek ölçüde genişletmek vs. için aynı malları dışarıda yok pahasına verebilmektedir. Almanya'nın İngiliz sömürgeleriyle ticareti, İngiltere'nin bu sömürgelerle olan ticaretinden daha hızlı gelişiyorsa, bu sadece Alman emperyalizminin İngiliz emperyalizmine göre daha genç, daha güçlü, daha örgütlü, daha gelişmiş olduğunu kanıtlar; ama hiçbir biçimde serbest ticaretin "üstünlüğü"nü kanıtlamaz. Çünkü burada söz konusu olan, serbest rekabetin himayecilik ve sömürge bağımlılığına karşı mücadelesi değil, emperyalizme karşı emperyalizmin, tekele karşı tekelin, mali sermayeye karşı mali sermayenin mücadelesidir. Alman emperyalizminin İngiliz emperyalizmine üstünlüğü, sömürge sınırlarının ya da koruyucu gümrük tarifelerinin oluşturduğu duvarlardan daha

güçlüdür; buradan serbest ticaret ya da "barışçıl demokrasi" ***lehine*** bir "kanıt" çıkarmak yavanlıktır; emperyalizmin temel özellikleri ve çizgilerini unutmak demektir, Marksizm yerine küçük-burjuva reformizmini koymak demektir.

Emperyalizm eleştirisi Kautsky'ninki kadar küçük-burjuva olan burjuva iktisatçısı A. Lansburgh'un bile, ticaret istatistiklerini Kautsky'den daha bilimsel bir tavırla incelemiş olması ilginçtir. Rastgele ele aldığı tek bir ülkeyi, tek bir sömürgeyi diğer ülkelerle karşılaştırmıyor, tersine emperyalist bir ülkenin ihracatını; 1) mali bakımdan ona bağımlı, ona borçlu ülkeler; 2) mali bakımdan bağımsız ülkeler itibariyle inceliyor. Ulaştığı sonuçlar aşağıdadır:

Almanya'nın İhracatı

(milyon mark)

		1889	1908	Artış (yüzde)
Almanya'ya mali olarak bağımlı ülkeler itibariyle	Romanya	48,2	70,8	+ 47
	Portekiz	19,0	32,8	+ 73
	Arjantin	60,7	147,0	+ 143
	Brezilya	48,7	84,5	+ 73
	Şili	28,3	52,4	+ 85
	Türkiye	29,9	64,0	+ 114
	Toplam	234,8	451,5	+ 92
Almanya'dan mali olarak bağımsız ülkeler itibariyle	İngiltere	651,8	997,4	+ 53
	Fransa	210,2	437,9	+ 108
	Belçika	137,2	322,8	+ 135
	İsviçre	177,4	401,1	+ 127
	Avustralya	21,2	64,5	+ 205
	Hollanda Hindistanı	8,8	40,7	+ 363
	Toplam	1206,6	2264,4	+ 87

Lansburgh, verileri ***toplamamış*** ve bu nedenle tuhaf bir biçimde, ***eğer*** bu rakamlar bir şeyi kanıtlıyorlarsa, bunun kendi ***aleyhine*** tanık-

lık etmek olduğunu farketmemiştir, çünkü mali bakımdan bağımlı ülkelere ihracat, mali bakımdan bağımsız ülkelere ihracata nazaran, az da olsa ***yine de daha hızlı*** bir gelişme göstermiştir ("eğer" sözcüğünü vurguluyoruz, çünkü Lansburgh'un istatistiği kesinlikle tam değildir).

İhracat ile istikraz arasındaki bağı araştıran Lansburgh şöyle yazıyor:

"1890/91 yıllarında, daha önceki yıllarda bu borca mahsuben avans vermiş olan Alman bankaları tarafından bir Romen istikraz anlaşması yapıldı. Bu istikraz esas olarak Almanya'dan demiryolu malzemesi teminine hizmet etti. 1891 yılında Almanya'nın Romanya'ya ihracatı 55 milyon mark tutuyordu. Bir sonraki yılda 39,4 milyon marka ve kesintilerle 1900'de 25,4 milyon marka düştü. Ancak şu son yıllarda yapılan birkaç istikraz sayesinde, 1891'deki düzeyini tekrar yakalamıştır.

Almanya'nın Portekiz'e ihracatı 1888/1889 istikrazlarının sonucunda 21,1 milyon marka kadar yükseldi (1890), daha sonraki iki yıl içinde ise 16,2 ve 7,4 milyon marka düştü ve eski düzeyine ancak 1903'te ulaştı.

Almanya'nın Arjantin'le ticaretinde olaylar daha çarpıcı gelişti. 1888 ve 1890 istikrazlarının ardından Almanya'nın Arjantin'e ihracatı 1889'da 60,7 milyon marka ulaştı. İki yıl sonra ihracat sadece 18,6 milyon mark tutuyordu, yani üçte biri bile değil. İhracat miktarı ancak 1891'de, devlet ve belediyelerin yaptığı yeni ikraz anlaşmalarının, elektrik santralları kurulması için verilen avansların ve başka kredi işlemlerinin sonucu olarak, 1889'daki düzeyi aştı.

1889 istikrazının sonucu olarak Şili'ye yapılan ihracat 45,2 milyon marka yükseldi (1892) ve bir yıl sonra 22,5 milyon marka düştü. Alman bankalarıyla 1906'da imzalanan yeni bir istikraz anlaşmasından sonra ihracat 84,1 milyon marka yükseldi (1907); ancak 1908'de yine 52,4 milyon marka düştü."[1]

---

1 "Die Bank", 1909, s. 819 vd.

Lansburgh, bu gerçeklerden, eğlendirici bir küçük-burjuva ibret dersi çıkarıyor: İstikrazlara bağlı ihracatın ne kadar güvensiz ve düzensiz bir şey olduğunu, ulusal sanayii "doğal" ve "uyumlu" bir biçimde geliştirmek yerine sermayeyi yabancı ülkelere ihraç etmenin ne kadar kötü bir şey olduğunu, dış istikrazları kotarmak için verilen milyonlarca bahşişin Krupp firmasına ne kadar "pahalıya" patladığını anlatıyor. Fakat olgular açık bir dil konuşuyor: İhracatın artışı ***tam da***, burjuva ahlakını hiç umursamayan ve önce istikraz kârlarını cebe indirerek, sonra da ***aynı*** istikrazın, Krupp'un ürettiği malların ya da Çelik Sendikasının ürettiği demiryolu malzemesi alımında kullanılmasından gelen kârları cebe indirerek, aynı öküzün derisini iki kez yüzen mali sermayenin dolandırıcılık manevralarına bağlıdır.

Yineliyoruz: Lansburgh'un istatistiklerinin kusursuz olduğunu düşünmüyoruz, ancak burada aktarılması gerekiyordu, çünkü bunlar Kautsky'nin ve Spectator'unkilerden daha bilimseldir, zira Lansburgh soruna doğru yaklaşmaktadır. İhracatta mali sermayenin önemi üzerine bir yargıda bulunabilmek için, ihracatın özel olarak ve sadece sermayedarların manevralarıyla, özel olarak ve sadece kartel ürünleri vs. ile bağıntısını ortaya çıkarmayı bilmek gerekir. Oysa sömürgeleri sömürge olmayan ülkelerle, bir emperyalizmi başka bir emperyalizmle, bir yarı-sömürgeyi ya da sömürgeyi (Mısır'ı) bütün diğer ülkelerle karşılaştırmakla yetinmek, tam da sorunun ***özünü*** örtbas etmek, ondan kaçınmak demektir.

Kautsky'nin emperyalizmi teorik eleştirisinin Marksizmle hiçbir ortak yanı yoktur, o sadece, oportünistlerle ve sosyal-şovenlerle barış ve birlik propagandası için bir çıkış noktası olmaya yarıyor, çünkü bu eleştiri emperyalizmin en derin ve en temel çelişkilerine yan çizip onları örtbas etmektedir: tekellerle, onların yanında var olan serbest rekabet arasındaki çelişki, mali sermayenin muazzam mali "işlemleri" (ve muazzam kârları) ile serbest piyasadaki "dürüst" ticaret arasındaki çelişki, bir yanda kartel ve tröstlerle, öte yanda kartelleşmemiş sanayi arasındaki çelişki vs.

Kautsky tarafından uydurulmuş ünlü "ultra-emperyalizm" teorisi de hakeza gericidir. Onun 1915'te bu konudaki görüşleri ile Hobson'un 1902'deki görüşlerini karşılaştırmak yeter:

Kautsky: "... bugünkü emperyalist politikanın yerini, ulusal mali sermayeler arasındaki mücadele yerine uluslararası birleşik mali sermaye tarafından dünyanın ortaklaşa sömürülmesini geçiren yeni, ultra-emperyalist bir politikanın alması mümkün değil mi? Kapitalizmin bu yeni aşaması her halükârda düşünülebilir bir şeydir. Bunun gerçekleştirilebilir olup olmadığı sorusunu yanıtlamak için henüz yeterli öncüller yoktur."[1]

Hobson: "Her biri bir dizi uygarlaşmamış sömürgeye ve bağımlı ülkeye hükmeden bir avuç güçlü imparatorluğa iyice yerleşmiş bulunan hıristiyanlık, çoğu kişiye bugünkü gelişme eğilimlerinin en doğal sonucu olarak görünüyor, ve en çok da bu gelişme, inter-emperyalizmin sağlam temeli üzerinde kalıcı bir barış umudunu meşru kılıyor."

Böylece, Hobson'un onüç yıl önce, inter-emperyalizm ya da ara-emperyalizm olarak adlandırdığı şeye, Kautsky ultra-emperyalizm ya da süper-emperyalizm demektedir. Latince bir ön ek yerine başka birini koyarak bilgiççe yeni bir sözcük icat etmek dışında, Kautsky'nin "bilimsel" düşüncesindeki tek ilerleme, Hobson'un özü itibariyle İngiliz papaz takımının riyakârlığı olarak gösterdiği şeyi Marksizm olarak yutturmaya çalışmasıdır. Boer savaşından sonra, bu pek saygıdeğer zümrenin, birçoğu Güney Afrika savaşında düşen ve İngiliz finansörlerinin yüksek kârlarının güvence altına alınmasını yüksek vergilerle ödemek zorunda kalan İngiliz küçük-burjuvalarını ve işçilerini ***avutmak*** yolunda büyük çabalar göstermesi çok doğaldı. Ve hangi avuntu, emperyalizmin o kadar da kötü olmadığından, sürekli bir barışı sağlamaya elverişli bir inter (ya da ultra) emperyalizme yaklaştığından daha iyi olabilirdi? İngiliz papaz takımının ve duygusal Kautsky'nin hayırhah niyetleri ne olursa olsun, Kautsky'nin "teorisi"nin tek nesnel, yani

---

1 *"Die Neue Zeit", 30 Nisan 1915, 144.*

gerçek toplumsal anlamı şudur: Kitlelerin dikkatini günün keskin çelişkilerinden ve ağır sorunlarından saptırıp, gelecekteki sözümona yeni bir "ultra-emperyalizm" yalancı perspektiflerine yönelterek kitlelerin kapitalizmde kalıcı bir barışın mümkün olduğu umuduyla son derece gerici bir şekilde avutulması. Yığınların aldatılması — Kautsky'nin "Marksist" teorisinde bundan başka bir şey yoktur.

Gerçekten de Kautsky'nin Alman işçilerine (aynı zamanda bütün ülkelerin işçilerine) benimsetmeye çalıştığı perspektiflerin ne kadar yanlış olduğunu görmek için, herkesçe bilinen tartışma götürmez olguları anımsamak yeter. Hindistan'ı, Çin Hindi'ni ve Çin'i alalım. Bilindiği gibi, 600–700 milyon nüfusu barındıran bu üç sömürge ve yarısömürge ülke, birkaç emperyalist devletin —İngiltere, Fransa, Japonya, Birleşik Devletler vs.— mali sermayesi tarafından sömürülmektedir. Bu emperyalist devletlerin, sözü edilen Asya ülkelerindeki mülklerini, çıkarlarını, "nüfuz bölgeleri"ni korumak ya da genişletmek için birbirlerine karşı ittifaklar yaptıklarını varsayalım. Bunlar "inter-emperyalist" ya da "ultra-emperyalist" ittifaklar olacaktır. ***Bütün*** emperyalist güçlerin bu Asya ülkelerini "barışçıl" yoldan paylaşmak için ittifak yaptıklarını varsayalım, bu, "uluslararası birleşik mali sermaye" olurdu. 20. yüzyıl tarihinde böyle ittifak örneklerine, örneğin Çin'e karşı büyük güçlerin tutumunda rastlanmaktadır. Kapitalizm sürdüğü müddetçe (Kautsky tam da bu koşulu varsaymaktadır), bu ittifakların kısa süreli olmayacakları, mümkün olan her biçimde ortaya çıkacak sürtüşmeleri, anlaşmazlıkları, mücadeleyi dışlayacakları "düşünülebilir" mi?

Bu soruyu hayır diye yanıtlamak için soruyu açıkça ortaya koymak yeter. Çünkü kapitalizm altında çıkar ve nüfuz bölgelerinin, sömürgelerin vs. paylaşılması konusunda, paylaşıma katılanların ***gücünden,*** bunların genel ekonomik, mali, askeri vs. gücünden başka bir temel ***düşünülemez.*** Paylaşıma katılanların gücü ise eşitsiz biçimde değişir, çünkü kapitalist düzende tek tek girişimlerin, tröstlerin, sanayi dallarının ve ülkelerin ***eşit*** şekilde gelişmeleri olanaksızdır. Yarım

yüzyıl kadar önce Almanya, kapitalist gücü o zamanki İngiltere ile kıyaslandığında, zavallı bir hiçti; Rusya'ya kıyasla Japonya da aynı durumdaydı. Emperyalist güçler arasındaki güçler dengesinin on, yirmi yıl sonra ***değişmeden*** kalacağı varsayımı "düşünülebilir" mi? Kesinlikle düşünülemez.

Bu nedenle, İngiliz papaz takımının ya da Alman "Marksisti" Kautsky'nin bayağı küçük-burjuva fantezilerinde değil de, kapitalist gerçeklikte, "inter-emperyalist" ya da "ultra-emperyalist" ittifaklar —bu ittifaklar ister bir emperyalist grubun bir başkasına karşı ittifakı, ister ***tüm*** emperyalist güçlerin genel ittifakı biçiminde olsun— ***zorunlu olarak*** sadece, savaşlar arasındaki "nefes molaları"dır. Barışçıl ittifaklar savaşları hazırlar ve yine onlardan doğarlar, karşılıklı olarak birbirini koşullandırırlar, dünya ekonomisi ve dünya politikasının emperyalist bağlantı ve ilişkilerinin ***bir ve aynı*** zemini üzerinde, barışçıl olan ve olmayan mücadele biçimlerinin değişmesini yaratırlar. Fakat işçileri yatıştırmak ve burjuvazinin safına geçmiş sosyal-şovenlerle onları uzlaştırmak için, çokbilmiş Kautsky, bir ve aynı zincirin iki halkasını birbirinden ***koparıyor;*** Çin'in "yatıştırılması" için (Boxer ayaklanmasının[146] bastırılmasını anımsayınız) bütün güçlerin bugünkü barışçı (ultra-emperyalist ya da ultra-ultra-emperyalist de diyebiliriz) ittifakını, diyelim ki öbür gün örneğin Türkiye'nin paylaşılması için bir başka "barışçıl" genel ittifaka zemin hazırlayacak olan yarının barışçıl olmayan anlaşmazlığından koparıyor vs. vs. Emperyalist barış dönemleriyle emperyalist savaş dönemleri arasındaki canlı bağıntı yerine, Kautsky işçilere, onları ölü liderleriyle uzlaştırmak için ölü bir soyutlama sunuyor.

Amerikalı Hill, "Avrupa'nın Uluslararası Gelişiminde Diplomasinin Tarihi" adlı kitabının önsözünde, diplomasinin yakın tarihini üç döneme ayırıyor: 1) devrim çağı; 2) anayasal hareket; 3) günümüzdeki "ticari emperyalizm" çağı.[1] Bir başka yazar, 1870'ten beri Büyük Bri-

1 *David Jayne Hill: "A History of the Diplomacy in the International De-*

tanya'nın "dünya politikası"nın tarihini dört döneme ayırıyor: 1) Birinci Asya dönemi (Rusya'nın Orta Asya'da Hindistan'a doğru sarkmasına karşı mücadele dönemi); 2) Afrika dönemi (yaklaşık olarak 1885–1902) — Afrika'nın paylaşılması konusunda Fransa ile mücadele (1898 "Fachoda" çatışması — Fransa ile savaşa ramak kalmıştı); 3) İkinci Asya dönemi (Rusya'ya karşı Japonya'yla ittifak), ve 4) "Avrupa" dönemi — esas olarak Almanya'ya karşı.[1] "Politik ileri karakol çatışmaları mali alanda yapılıyor" diye yazıyordu bankacı Riesser ta 1905'te, ve Fransız mali sermayesinin İtalya'daki faaliyetleriyle iki ülkenin politik ittifakına nasıl zemin hazırladığını; Almanya ile İngiltere arasında İran konusunda, bütün Avrupa kapitalistleri arasında Çin istikrazları konusunda nasıl bir mücadele geliştiğini gösteriyordu. İşte emperyalist çatışmalarla kopmaz bağ içindeki barışçıl "ultra-emperyalist" ittifakların canlı gerçeği böyledir!

Kautsky'nin, kaçınılmaz biçimde emperyalizmi şirin göstermeye dönüşen emperyalizmin en derin çelişkilerini gizlemesi, izlerini, yazarın emperyalizmin politik özellikleri konusundaki eleştirisinde de bırakmıştır. Emperyalizm her yere özgürlük değil, hegemonya eğilimi taşıyan mali sermayenin ve tekellerin çağıdır. Bu eğilimin sonucu ise, politik rejim ne olursa olsun, tüm çizgi boyunca gericiliktir, karşıtlıkların bu alanda da aşırı ölçüde şiddetlenmesidir. Özellikle ulusal baskı ve ilhak eğilimi, yani ulusal bağımsızlığı ihlal eğilimi de özellikle şiddetlenir (çünkü ilhak, ulusların kendi kaderini tayininin çiğnenmesinden başka bir şey değildir). Hilferding, emperyalizm ile ulusal baskının şiddetlenmesi arasındaki bağıntıyı haklı olarak vurguluyor: "Yeni açılmış ülkelerin kendisinde ise", diye yazıyor o, "ithal edilmiş kapitalizm, çelişkileri iyice derinleştirir ve ulusal bilince uyanmakta olan halklarda istilacılara karşı kolayca yabancı sermayeye karşı tehlikeli önlemlere dönüşebilecek olan gittikçe artan bir direnişe yol açar. Eski

---

velopment of Europe", vol. I, p. X (Avrupa'nın Uluslararası Gelişiminde Diplomasinin Tarihi, Cilt I, s. X. —Red.).

1 *Schilder, a.g.e., s. 17.*

toplumsal ilişkiler temelden devrimcileşir, 'tarihsiz uluslar'ın binlerce yıldan beri süregelen tarıma bağımlılıkları parçalanır; onlar da kapitalist girdaba sürüklenirler. Bizzat kapitalizm, yavaş yavaş, boyunduruk altındakilere kurtuluşlarının yol ve araçlarını sunar. Bir zamanlar Avrupa uluslarının en yüce hedefi olan ekonomik ve kültürel özgürlüğün bir aracı olarak üniter ulusal devlet kurma hedefi, onların da hedefi haline gelir. Bu bağımsızlık hareketi, Avrupa sermayesini tam da en değerli ve en ümit verici sömürü alanlarında tehdit ediyor ve o egemenliğini ancak askeri güçlerini durmadan artırmak yoluyla koruyabiliyor."[1]

Eklemek gerekir ki, emperyalizm sadece yeni açılmış ülkelerde değil, eski ülkelerde de ilhaklara, artan ulusal baskının artmasına ve dolayısıyla da direnişin güçlenmesine yol açmaktadır. Kautsky emperyalizmin politik gericiliği güçlendirmesine karşı çıkıyor, fakat özellikle acil hale gelmiş olan bir sorunu, yani emperyalizm çağında oportünistlerle bir birliğin olanaksız olduğunu karanlıkta bırakıyor. İlhaklara karşı çıkıyor, ama itirazlarını, oportünistler için en zararsız ve en kolay kabul edilebilir bir biçime büründürüyor. Doğrudan Alman kamuoyuna hitap etmesine rağmen, yine de en önemli, en güncel bir noktayı, örneğin Alsas-Loren'in Almanya tarafından ilhak edildiğini örtbas ediyor. Kautsky'nin bu "zihinsel sapkınlığı"nı değerlendirmek için bir örnek verelim. Diyelim ki bir Japon, Filipinlerin Amerika tarafından ilhak edilmesini mahkûm ediyor. Birçok kişi, onun bunu, Filipinler'i kendileri ilhak etmek istedikleri için değil de, genel olarak ilhaklardan nefret ettiği için yaptığına inanacak mıdır? Ve bu Japonun ilhaklara karşı "mücadelesi"nin içtenliğini ve politik dürüstlüğünü ancak Kore'nin Japonya tarafından ilhak edilmesine karşı çıktığı ve Kore'nin Japonya'dan ayrılma özgürlüğünü savunduğu zaman kabul etmek durumunda değil miyiz?

Kautsky'nin gerek emperyalizmi teorik tahlili, gerekse de emperyalizmi ekonomik ve politik eleştirisi, ***tamamen,*** Marksizmle hiç bağ-

---

1 *"Das Finanzkapital", s. 487 (Rudolf Hilferding, a.g.e., s. 480. —**Red.**)*

daşmayacak bir ruhla, temel çelişkileri gizleme ve yok etme, Avrupa işçi hareketi içinde oportünizmle yıkılmakta olan birliği ne pahasına olursa olsun muhafaza etme ruhuyla doludur.

Ocak–Haziran 1916'da yazıldı.

İlk kez Nisan 1917'de Petrograd'da broşür olarak yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 22, s. 241–252, 272–284, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 5, s. 79-90 ve 110-124, —İnter Yayınları.)

JUNIUS BROŞÜRÜ ÜZERİNE

Nihayet Almanya'da illegal olarak, savaş sorunlarını konu edinen, aşağılık junker sansürüne riayet etmeyen bir sosyal-demokrat broşür çıktı! Partinin besbelli "sol radikal" kanadına mensup olan yazar, broşürüne Junius[147] (Latince "genç olan" anlamına gelir) imzasını atmış ve broşürün adını "Sosyal-Demokrasinin Krizi" koymuş. Bir ekte, daha önce Bern Uluslararası Sosyalist Komisyonu'na sunulan ve Komisyon bülteninin 3. sayısında yayınlanan "Uluslararası Sosyal-Demokrasinin Görevleri Üzerine Tezler" basılmış; bu tezler "Internationale" grubuna aittir, bu grup 1915 ilkbaharında aynı adlı derginin (Clara Zetkin, Mehring, Rosa Luxemburg, Thalheimer, Duncker, Ströbel'in vd. katkılarıyla) 1. sayısını çıkarmış ve 1915/16 kışında Almanya'nın bütün bölgelerinden gelen sosyal-demokratların bu tezleri onaylayan konferansını[148] gerçekleştirmiştir.

Yazarın 2 Ocak 1916 tarihli giriş yazısında söylediğine göre, broşür Nisan 1915'te yazılmış ve "hiç değiştirilmeden" basılmış. Daha önce yayınlanması "dış etkenler"ce engellenen broşür, "sosyal-demokrasinin krizi"nden çok, savaşın tahliliyle, savaşın özgürlükçü, ulusal niteliği masalını çürütmekle, bunun gerek Almanya açısından, gerek diğer büyük güçler açısından emperyalist bir savaş olduğunu kanıtlamakla, ayrıca resmi partinin tavrının devrimci eleştirisiyle uğraşıyor. Junius'un son derece canlı biçimde yazılmış broşürü, burjuvazinin ve junkerlerin safına geçmiş olan Almanya'nın evvelce Sosyal-Demokrat

Partisine karşı mücadelede hiç kuşkusuz büyük bir rol oynamıştır ve bugün de oynayacaktır. Yazarı bütün kalbimizle kutluyoruz.

1914–1916 yıllarında yurtdışında Rusça yayınlanan sosyal-demokrat literatürü bilen Rus okura Junius Broşürü ilkesel olarak yeni birşey sunmuyor. Bu broşür okunup, devrimci Alman Marksistinin argümanları, örneğin Parti Merkez Komitemizin Manifesto'sunda (Eylül–Kasım 1914)[1], Bern Kararlarında (Mart 1915)[2] ve bunların çok sayıda yorumunda yazılmış olanlarla karşılaştırıldığında, Junius'un argümanlarının büyük ölçüde eksik olduğundan ve işlediği iki hatadan emin olunacaktır. Aşağıdaki açıklamaları Junius'un eksik ve hatalarının eleştirisine ayırırken, şunu ısrarla vurgulamalıyız ki, bunu Marksistler için son derece gerekli olan özeleştiri uğruna ve III. Enternasyonal'in ideolojik esasları olarak hizmet edecek görüşleri çokyönlü gözden geçirmek için yapıyoruz. Junius Broşürü genel olarak mükemmel bir Marksist çalışmadır ve eksikliklerinin belli bir ölçüye kadar tesadüfi nitelikte olması pekâlâ mümkündür.

Junius Broşürünün başlıca eksiği ve (yayınlanır yayınlanmaz yasaklansa da) legal "Die Internationale" dergisine kıyasla doğrudan bir geri adımı, sosyal-şovenizmle (yazar ne bu kavramı, ne de daha az doğru olan sosyal-yurtseverlik kavramını kullanıyor) oportünizm arasındaki bağı suskunlukla geçiştirmesidir. Yazar gayet doğru bir şekilde Alman Sosyal-Demokrat Partisi'nin "teslimiyeti"nden ve çöküşünden, "resmi liderleri"nin "ihanet"inden söz ediyor, ama daha ileri gitmiyor. Oysa daha "Die Internationale", "Merkez"in, yani Kautskyciliğin eleştirisini yapmış ve onun karaktersizliğini, Marksizmi orospulaştırmasını, oportünistlere dalkavukluğunu haklı olarak alaya almıştı. Bu aynı dergi, oportünistlerin örneğin 4 Ağustos 1914'te bir ültimatomla, ***her*** halükârda krediler ***lehinde*** oy kullanacaklarına dair hazır bir kararla ortaya çıktıkları son derece önemli gerçeğini açıklayarak oportü-

---

1 *Bkz. V. İ. Lenin: İki Ciltte Seçme Eserler, Cilt I, Dietz Verlag, Berlin 1959, s. 679–686.* ***—Red.***

2 *Bkz. V İ. Lenin: Barış İçin Savaş Üzerine, Dietz Verlag, Berlin 1956, s. 39–46.* ***—Red.***

nistlerin gerçek rolünü açığa çıkarmaya ***başlamıştı***. Gerek Junius Broşüründe, gerekse de tezlerde ***ne*** oportünizmden, ***ne de*** Kautskyicilikten söz ediliyor! Bu teorik olarak yanlıştır, çünkü ihaneti, uzun bir tarihe, II. Enternasyonal'in tüm tarihine yayılan bir ***eğilim*** olarak oportünizmle bağını kurmadan ***açıklamak*** imkânsızdır. Bu pratik-politik olarak yanlıştır, çünkü açık oportünist (Legien, David vs.) ve gizli oportünist (Kautsky ve ortakları) olmak üzere ***iki eğilimin*** önemini ve rolünü açıklığa kavuşturmuş olmadan "sosyal-demokrasinin krizi"ni ne anlamak, ne de aşmak mümkündür. Bu, örneğin Otto Rühle'nin 12 Ocak 1916 tarihli "Vorwärts"deki, Almanya Sosyal-Demokrat Partisi'nin bölünmesinin ***kaçınılmazlığını*** açık ve berrak biçimde kanıtlayan tarihi makalesine kıyasla geriye atılmış bir adımdır ("Vorwärts" yazı kurulu bu makaleye, uzlaşmaları artık mümkün olmayan iki partinin ***halihazırda*** mevcut olması durumuna karşı tek bir nesnel argüman sunamadan, yapmacık, ikiyüzlü Kautskyci safsataları tekrarlayarak yanıt vermişti). Bu şaşılacak kadar tutarsızdır, çünkü "Internationale"nin 12. tezinde "öndegelen ülkelerin sosyalist partilerinin resmi temsilciliklerinin ihaneti" ve "burjuva-emperyalist politika zeminine çarketmeleri" yüzünden ***doğrudan*** "yeni" bir Enternasyonal'in zorunluluğundan söz edilmektedir. Eski Almanya Sosyal-Demokrat Partisi'nin ya da Legien, David ve ortaklarıyla uzlaşan bir partinin "yeni" Enternasyonal'e katılımından söz etmenin çok gülünç olacağı açıktır.

"Internationale" grubunun bu geri adımının açıklamasının ne olduğunu bilmiyoruz. Almanya'daki tüm devrimci Marksizmin en büyük eksikliği, sistemli olarak kendi çizgisini izleyen ve kitleleri yeni görevlerin bilinciyle eğiten sımsıkı illegal bir örgütün yokluğudur: böyle bir örgütün hem oportünizme, hem de Kautskyciliğe karşı açık tavır alması gerekirdi. Devrimci Alman sosyal-demokratları ellerindeki son iki günlük gazeteyi de yitirdikleri için bu daha da gereklidir — ikisi de Kautskycilere iltihak eden "Bremer Bürgerzeitung"[149] ve Braunschweig'da çıkan "Volksfreund"[150]. ***Sadece*** "Almanya Enternasyonal Sosyalistleri" (ISD)[151] grubu, herkes için açık ve berrak biçimde, kendi görüşlerine sadık kalmaktadır.

"Internationale" grubunun bazı üyeleri, öyle anlaşılıyor ki, yeniden ilkesiz Kautskycilik bataklığına saplanmışlardır. Örneğin Ströbel, "Neue Zeit"ta Bernstein ve Kautsky'ye iltifatlar yapacak kadar ileri gitmiştir! Ve çok kısa süre önce, 15 Ağustos 1916'da, gazetelerde "Pasifizm ve Sosyal-Demokrasi" başlığıyla, en pespaye Kautskyci pasifizmi savunduğu bir makale yayınladı. Junius'a gelince, o, "silahsızlanma", "gizli diplomasinin ortadan kaldırılması" vs. doğrultusundaki Kautskyci hayalciliğe en kararlı bir şekilde karşı çıkıyor. "Internationale" grubu içinde, biri devrimci, diğeri yalpalayan, Kautskyciliğe eğilim gösteren iki akımın olması mümkündür.

Junius'un yanlış düşüncelerinden ilki "Internationale" grubunun beşinci tezinde ifade edilmiştir: "... Bu zincirlerinden boşanmış emperyalizm çağında artık ulusal savaşlar olamaz. Ulusal çıkarlar sadece, emekçi halk kitlelerini can düşmanları emperyalizme hizmetçi kılmak için, onları yanıltma aracı olarak hizmet etmektedir..." Bu cümleyle biten beşinci tezin başlangıcı, emperyalist bir savaş olarak ***bugünkü*** savaşın karakterize edilmesine ayrılmıştır. Ulusal savaşların yadsınmasının, düpedüz ya bir dikkatsizlik, ya da ***bugünkü*** savaşın ulusal bir savaş değil, emperyalist bir savaş olduğu tamamen doğru düşüncesini vurgularken tesadüfen yapılan bir abartma olması mümkündür. Fakat durum tam tersi de olabileceğinden, ***bugünkü*** savaşın sahtekârca, bir ulusal savaş olarak gösterilmesine tepki olarak ***tüm*** ulusal savaşların yanlış biçimde yadsınmasına çeşitli sosyal-demokratlarda rastlandığından, bu yanlışa daha yakından bakmak zorundayız.

Junius, bugünkü savaşta "emperyalist atmosfer"in tayin edici etkisini öne çıkardığında, Sırbistan'ın arkasında Rusya'nın, "Sırp milliyetçiliğinin arkasında Rus emperyalizminin durduğu"nu ve örneğin Hollanda'nın savaşa katılmasının da ***hakeza*** emperyalist güdülerden kaynaklanacağını, çünkü birincisi, sömürgelerini savunacağını, ikincisi, ***emperyalist*** koalisyonlardan birinin müttefiki olacağını söylediğinde tamamen haklıdır. Bu tartışma götürmez — ***bugünkü*** savaşla ilgili olarak. Ve Junius burada kendisi için ilk planda önemli olanı, yani

"bugün sosyal-demokrat politikaya egemen olan ulusal savaş hayali"ne (s. 81) karşı mücadeleyi özellikle vurguladığında, söylediklerini doğru ve kesinlikle yerinde olarak kabul etmek gerekir.

Fakat bu doğruyu abartarak, Marksizmin somut olma talebinden sapıp, bugünkü savaşa ilişkin değerlendirmeyi, emperyalizm koşullarında olası bütün savaşlara taşımak ve emperyalizme ***karşı*** ulusal hareketleri unutmak bir hata olurdu. "Artık ulusal savaşlar olamaz" tezini savunmanın biricik argümanı, dünyanın bir avuç emperyalist "büyük" güç arasında paylaşıldığı ve bu nedenle, kaynağı ulusal da olsa her savaşın, emperyalist güçlerden ya da koalisyonlardan birinin çıkarlarına dokunduğu için, emperyalist savaşa ***dönüşeceğidir*** (s. 81).

Bu argümanın yanlışlığı apaçıktır. Marksist diyalektiğin temel düsturu elbette doğada ve tarihte bütün sınırların nispi ve değişebilir olduğu, belli koşullar altında karşıtına dönüşemeyecek ***hiçbir*** görüngünün var olmadığıdır. Ulusal bir savaş emperyalist bir savaşa dönüşebilir ***ve tersi de olabilir.*** Bir örnek: Büyük Fransız Devrimi'nin savaşları ulusal savaşlar olarak başlamıştı ve gerçekten de böyleydi. Bu savaşlar devrimciydi: Büyük devrimi, karşı-devrimci monarşilerin koalisyonuna karşı savunuyorlardı. Fakat Napoleon Fransız Krallığını kurup, Avrupa'nın uzun süreden beri varlık sürdüren büyük, hayatiyet sahibi bir dizi ulusal devletini boyunduruk altına aldığında, ulusal Fransız savaşları emperyalist savaşlara dönüşmüş, ***bu kez bu savaşlar*** Napoleon'un emperyalizmine ***karşı*** ulusal kurtuluş savaşlarına yol açmışlardır.

Emperyalist bir savaşla ulusal bir savaş arasındaki farkı ancak bir safsatacı, birinin ötekine ***dönüşebileceği*** gerekçesiyle silebilir. Diyalektik birçok kez —Yunan felsefe tarihinde de— safsatacılığa köprü hizmeti görmüştür. Fakat biz safsatalara karşı, genel olarak her türlü dönüşüm olanağını yadsıyarak değil, ***verili*** olanın kendi koşulları ve gelişimi içinde somut tahlili yardımıyla mücadele ederek diyalektikçi olma niteliğimizi koruyoruz.

Verili emperyalist savaşın, 1914–1916 savaşının ulusal bir savaşa dönüşmesi büyük ölçüde olasılık dışıdır, çünkü ***ileriye doğru*** gelişimi

temsil eden sınıf, nesnel olarak bu savaşı burjuvaziye karşı içsavaşa dönüştürmeyi hedefleyen proletaryadır; fakat ayrıca, her iki koalisyonun güçleri birbirinden pek farklı olmadığı ve uluslararası mali sermaye her yerde gerici bir burjuvazi yaratmış olduğu için de büyük ölçüde olasılık dışıdır. Fakat böyle bir dönüşümün ***imkânsız*** olduğu açıklanamaz: ***eğer Avrupa*** proletaryası 20 yıl boyunca güçsüz kalırsa; ***eğer*** bu savaş Napoleon'un zaferleri türünden zaferlerle ve hayatiyet sahip bir dizi ulusal devletin köleleştirilmesiyle ***son bulursa; eğer*** Avrupa dışı emperyalizm (ilk planda Japon ve Amerikan emperyalizmi), örneğin bir Japon–Amerikan savaşı sonucunda sosyalizme dönüşmeden bir yirmi yıl daha dayanabilirse, o zaman Avrupa'da büyük ulusal bir savaş mümkün olurdu. Bu, Avrupa'nın birkaç on yıl ***gerilemesi*** anlamına gelirdi. Bu olası değildir. Fakat olanaksız ***değildir,*** çünkü dünya tarihinin bazen geriye doğru dev adımlar atmadan pürüzsüz ve biteviye ilerlediğine inanmak diyalektik değildir, bilimsel değildir, teorik açıdan yanlıştır.

Devam edelim. Emperyalizm çağında sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin ulusal savaşları sadece olası değil, aynı zamanda ***kaçınılmazdır.*** Sömürgelerde ve yarı-sömürgelerde (Çin, Türkiye, İran) yaklaşık bir milyar; yani dünyanın toplam nüfusunun ***yarısından fazla*** insan yaşıyor. Burada ulusal kurtuluş hareketleri ya şimdiden çok güçlüdür, ya da büyüme ve gelişme içindedir. Her savaş, politikanın başka araçlarla devamıdır. Sömürgelerde ulusal kurtuluş politikasının devamı, ***zorunlu olarak*** sömürgelerin emperyalizme ***karşı*** ulusal savaşları olacaktır. Böyle savaşlar, bugünkü emperyalist "büyük" güçlerin emperyalist savaşına yol ***açabilir*** ya da açmaz — bu koşullara bağlıdır.

Bir örnek: İngiltere ve Fransa Yedi Yıl Savaşlarında sömürgeler uğruna savaştılar, yani emperyalist bir savaş yürüttüler (böyle bir savaş, gerek kölecilik ya da ilkel kapitalizm, gerekse de bugünkü gelişmiş kapitalizm zemininde mümkündür). Fransa yenildi ve sömürgelerinin bir bölümünü yitirdi. Birkaç yıl sonra Kuzey Amerika devletlerinin sadece İngiltere'ye karşı ulusal kurtuluş savaşı başladı. Hâlâ bu-

günkü ABD'nin bazı bölgelerini ellerinde bulunduran Fransa ve İspanya, İngiltere'ye karşı düşmanlıklarından, yani kendi emperyalist çıkarlarından hareket ederek, İngiltere'ye karşı ayaklanan devletlerle bir dostluk anlaşması imzaladılar. Fransız birlikleri Amerikan birlikleriyle birlikte İngilizleri yenilgiye uğrattı. Burada, emperyalist rekabetin, ciddi önemi olmayan bir ek unsur olduğu bir ulusal kurtuluş savaşı söz konusudur — 1914–1916 savaşında gördüğümüzün tersine (Avusturya–Sırp savaşındaki ulusal ögenin, herşeyi belirleyen emperyalist rekabete kıyasla ciddi bir önemi yoktur). Buradan, emperyalizm kavramını şabloncu bir şekilde uygulamanın ve ulusal savaşların "imkânsızlığı" sonucunu çıkarmanın ne kadar anlamsız olacağı görülüyor. Örneğin İran, Hindistan ve Çin'in şu ya da bu emperyalist güce karşı bir ittifakının bir ulusal kurtuluş savaşı kesinlikle mümkün ve olasıdır, çünkü o bu ülkelerin ulusal kurtuluş hareketlerinin sonucu olurdu, fakat böyle bir savaşın bugünkü emperyalist güçler arasında emperyalist bir savaşa dönüşmesi, oluşacaklarına garanti vermenin komik olacağı pekçok somut koşula bağlıdır.

Üçüncüsü, emperyalizm çağında Avrupa'da bile ulusal savaşlar imkânsız görülemez. "Emperyalizm çağı" bugünkü savaşı emperyalist bir savaş yapmıştır, (sosyalizm gelmediği sürece) kaçınılmaz olarak yeni emperyalist savaşlar üretecektir, bugünkü büyük güçlerin politikasına baştan sona emperyalist bir nitelik kazandırmıştır, fakat bu "çağ" kesinlikle ulusal savaşları, örneğin küçük (diyelim ki ilhak edilmiş ya da ulusal baskı altında tutulan) devletlerin emperyalist güçlere karşı savaşlarını dışlamadığı gibi, Doğu Avrupa'da büyük çaplı ulusal hareketleri de dışlamaz. Örneğin Avusturya ile ilgili olarak Junius, sadece "ekonomik" olanı değil, kendine özgü politik olanı da dikkate alır, "Avusturya'nın içte hayatiyete sahip olmadığını" vurgulayıp, "Habsburg monarşisinin bir burjuva devletin politik örgütü değil, sadece toplumsal asalakların bazı kliklerinin gevşek bir birliği"ni temsil ettiğini ve "Avusturya-Macaristan'ın tasfiyesinin tarihsel olarak Türkiye'nin dağılmasının bir devamı ve onunla birlikte tarihsel gelişme sürecinin bir gerekliliği" olduğunu saptarken, son derece sağlıklı bir

yargıda bulunuyor. Bazı Balkan devletleri ve Rusya'nın durumu da daha iyi değildir. Bu savaşta "büyük güçler"in ağır bir biçimde bitkin düştüğü koşullarda, ya da Rusya'da devrimin zafere ulaştığı koşullarda ulusal savaşlar, hatta muzaffer ulusal savaşlar kesinlikle mümkündür. Emperyalist güçlerin müdahalesi pratikte her koşul altında uygulanabilir ***değildir*** — bu meselenin bir yanı. Fakat öte yandan, küçük bir devletin dev bir devlete karşı savaşının umutsuz olduğu yolunda gelişigüzel bir yargıda bulunulduğunda, buna karşı, umutsuz bir savaşın da savaş olduğu söylenmelidir, ayrıca "dev devlet" içindeki bazı olgular, örneğin bir devrimin patlak vermesi, "umutsuz" bir savaşı son derece "umutvar" kılabilir.

"Artık ulusal savaşlar olamayacağı" iddiasının yanlışlığı üzerinde, sadece bu iddia teorik olarak açıkça yanlış olduğu için bu kadar uzun durmadık. III. Enternasyonal'in ancak kabalaştırılmamış Marksizm zemininde kurulabileceği bir zamanda, "solcular"ın Marksizmin teorisine karşı özensizlik göstermeleri elbette çok üzücü olurdu. Fakat bu yanlış, pratik-politik açıdan da çok zararlıdır: bu yanlıştan, saçma "silahsızlanma" propagandası türetiliyor, çünkü gerici savaşlardan başka savaşlar güya artık mümkün olamazmış; bu yanlıştan, ulusal hareketlere karşı daha da anlamsız ve doğrudan gerici kayıtsızlık türetiliyor. Böyle bir kayıtsızlık, Avrupa'nın "büyük" uluslarının, yani bir dizi küçük ve sömürge halkı ezen ulusların üyeleri kendini beğenmiş ifadelerle "artık ulusal savaşlar olamaz!" diye açıkladıklarında şovenizme dönüşür. Emperyalist güçlere ***karşı*** ulusal savaşlar sadece mümkün ve olası değil, kaçınılmazdır, bunlar ***ilerici*** ve ***devrimcidir, her ne kadar başarılı olmaları*** için ya ezilen ülkelerin nüfusunun çok büyük bir bölümünün (verdiğimiz Hindistan ve Çin örneklerinde yüz milyonların) ortak çabaları, ya uluslararası durumun ***özellikle*** elverişli bir şekillenmesi (emperyalist devletlerin müdahalesinin, güçten düşme, savaş, uzlaşmaz karşıtlıklar vs. nedeniyle felce uğraması), ya da büyük güçlerden birinin proletaryasının burjuvaziye karşı ***eşzamanlı*** ayaklanması gerekli olsa da (son saydığımız durum, en istenen ve proletaryanın zaferi için en yararlı olma açısından ilk sıradadır).

Fakat belirtmek gerekir ki, Junius'u ulusal hareketlere karşı kayıtsızlıkla suçlamak haksızlık olurdu. O, Sosyal-Demokrat Fraksiyonun günahları arasından, hiç olmazsa, Kamerun'daki yerlilerin bir liderinin "vatana ihanet" suçuyla (büyük ihtimalle savaş nedeniyle bir ayaklanma girişimi) idam edilmesine sessiz kalınmasını öne çıkarıyor ve bir başka yerde (özellikle Bay Legien, Lensch ve "sosyal-demokrat" olarak bilinen benzer sefiller için) sömürge halkların da halk olduğunu vurguluyor. Mutlak bir kesinlikle şöyle açıklıyor: "Sosyalizm bütün halklara bağımsızlık ve özgürlük hakkı, kendi kaderini bağımsızca belirleme hakkını tanır... Uluslararası sosyalizm, ulusların özgür, bağımsız, eşit haklara sahip olduklarını tanır, fakat böyle ulusları ancak o yaratabilir, ulusların kendi kaderini tayin hakkını ancak o gerçekleştirebilir. Tüm diğerleri gibi", diyor yazar doğru olarak, "sosyalizmin bu şiarı da, var olanın kutsanması değil, proletaryanın devrimci, dönüştürücü, aktif politikası için bir yolgösterici ve bir müşevviktir." (s. 77 ve 78.) Yani, kendi kaderini tayin hakkını sosyalizmde bile tanımayan çeşitli Hollandalı ve Polonyalı sosyal-demokratların bu dargörüşlülüğüne ve Marksizmin karikatürü olan bu tuzağa Almanya'nın bütün sol sosyal-demokratlarının düştüğüne inananlar büyük yanılgı içinde olurlardı. Yeri gelmişken, ***bu*** yanılgının ***özel*** Hollanda ve Polonya kaynaklarından başka bir yerde söz edilecektir.

Junius'un bir başka yanlış düşüncesi anavatan savunması sorunuyla ilgilidir. Emperyalist savaş döneminde bu esas politik sorundur. Ve Junius, Partimizin bu sorunu biricik doğru biçimde ortaya koyduğuna inancımızı pekiştirmiştir: Bu emperyalist savaşta proletarya, onun haydut, köleci, gerici karakterini ***göz önüne alarak***, onun karşısına sosyalizm için içsavaşı koyma imkân ve zorunluluğunu göz önüne alarak (ve onu buna dönüştürmeye çalışarak) anavatan savunmasına karşıdır. Junius bir yandan ulusal bir savaştan farklı olarak bugünkü savaşın emperyalist karakterini mükemmel biçimde açığa çıkarmış, fakat öte yandan ***bugünkü*** ulusal ***olmayan*** savaş için zorlama bir ulusal program hazırlamaya çalışarak tuhaf bir yanlışa düşmüştür! Bu inanılmaz birşey, ama gerçek.

Legienci ve Kautskyci eğilimlerden resmi sosyal-demokratlar, halk kitlelerine savaşın emperyalist karakterini sezdirmemek için yabancı "istila" diye en çok bağırıp çağıran burjuvaziye dalkavukluklarından, bu "istila" argümanını gayret ve hararetle tekrarlıyorlardı. Şimdi, saf ve kolayca inanan insanlara 1914 sonunda muhalefete geçtiğini temin eden (başkalarının yanı sıra, Rus ÖK'cı Spectator sayesinde) Kautsky, eskiden olduğu gibi şimdi de bu "argüman"a dayanıyor! Bu argümanı çürütmek amacıyla Junius son derece öğretici tarihi örnekler vererek, "resmi efsanede söylendiği gibi burjuva tarihinde istila ve sınıf mücadelesinin birbirine karşıt olmadığı, bilakis birbirinin bir aracı ve ifadesi olduğu"nu kanıtlamak istiyor. Örnekler: Fransa'da Burbonlar Jakobenlere karşı, 1871'de burjuvalar Komün'e karşı, yabancı istilacıları davet ettiler. Marx "Fransa'da İçsavaş" adlı yapıtında şöyle yazıyordu:

"Eski toplumun gerçekleştirebildiği en yüksek kahramanlık girişimi ulusal savaştır ve bu, şimdi sınıf savaşını geciktirmenin dışında hiçbir amacı olmayan ve sınıf mücadelesi içsavaş yangınına dönüşür dönüşmez kenara atılacak tam bir hükümet aldatmacasından başka birşey değildir."[152]

"Fakat bütün zamanların en klasik örneği Büyük Fransız Devrimidir", diye yazıyor Junius 1793 yılına değinerek. Ve bütün bunlardan şu sonuç çıkarılıyor: "Yüzyılların kanıtladığı gibi, ülkenin dış düşmana karşı en iyi korunması ve en iyi savunması sıkıyönetim değil, halk kitlelerinin özgüvenini, fedakârlığını ve ahlaki gücünü ayağa kaldıran acımasız sınıf mücadelesidir."

Junius'un çıkardığı pratik sonuç şudur: "Evet, sosyal-demokratlar büyük tarihi bir kriz anında ülkelerini savunmakla yükümlüdürler. İşte Reichstag Sosyal-Demokrat Fraksiyonunun ağır suçu, 4 Ağustos'ta resmen, 'biz ülkemizi tehlike anında yalnız bırakmayız' açıklamasını yapıp, ama bu sözleri aynı anda inkâr etmesinde yatmaktadır. O, anavatanı en büyük tehlike anında yalnız ***bırakmıştır***. Çünkü o anda anavatana karşı ilk görev, ona bu savaşın gerçek nedenlerini göstermekti, anavatana saldırının büründürüldüğü yurtsever ve diplomatik yalanlar

ağını parçalamak; Alman halkı için bu savaşta zaferin de barışın da aynı biçimde felaket olduğunu yüksek sesle ve açıkça söylemek; anavatanın sıkıyönetimle susturulmasına şiddetle direnmek; halkın derhal silahlanması ve savaş ya da barış kararını bizzat halkın vermesi zorunluluğunu ilan etmek; savaş süresince, hükümetin halk temsilciliği tarafından, halk temsilciliğinin de halk tarafından titizlikle denetlenmesini sağlamak için halk temsilciliğinin kesintisiz toplanmasını ısrarla talep etmek; ancak özgür bir halk anavatanını etkin biçimde savunabileceği için, politik haklardan yoksunluğun derhal ortadan kaldırılmasını istemek; nihayet savaşın emperyalist, Avusturya ve Türkiye'nin, yani Avrupa'da ve Almanya'da gericiliğin korunmasına yönelik programının yerine, 1848 yurtseverlerinin ve demokratlarının eski gerçekten ulusal programını, Marx, Engels ve Lassalle'in programını: birleşik büyük Alman Cumhuriyeti şiarını ortaya atmaktı. Ülkenin önünde taşınması gereken, gerçekten ulusal, gerçekten özgürlükçü, Almanya'nın en iyi gelenekleriyle ve proletaryanın uluslararası sınıf politikasıyla da uyum içinde olacak bayrak buydu... Böylece anavatanın çıkarlarıyla, proletaryanın uluslararası dayanışması arasındaki ağır ikilem, parlamenterlerimizi 'yürekleri sızlayarak' emperyalist savaş tarafına iten bu trajik çatışma, bir hayal, burjuva-milliyetçi bir kuruntudur. Ülke çıkarlarıyla proleter Enternasyonal'in sınıf çıkarları arasında savaşta, barışta olduğundan daha çok tam uyum vardır: Her ikisi de sınıf mücadelesinin en enerjik bir şekilde geliştirilmesini ve sosyal-demokrat programın ısrarla temsil edilmesini talep ederler."

Junius böyle argüman yürütüyor. Açıklamalarındaki yanlış hemen göze çarpıyor ve Çarlığın açık ve gizli uşakları Bay Plehanov ve Çenkeli, belki Bay Martov ve Çaydze bile, teorik doğruya değil, işin içinden sıyrılmaya, izleri silmeye, işçilerin gözüne kül serpmeye baktığı için Junius'un sözlerine büyük bir sevinçle sarılacağından, Junius'un yanlışlarının ***teorik*** kökeniyle daha yakından ilgilenmek istiyoruz.

Junius, emperyalist savaşa "karşı" bir ulusal program "çıkarmayı" öneriyor. İleri sınıfa, yüzünü geleceğe değil, geçmişe çevirmeyi öneri-

yor! 1793 ve 1848'de, nesnel olarak hem Fransa'da hem de Almanya'da ve tüm Avrupa'da ***burjuva***-demokratik devrim gündemdeydi. 1793 yılında burjuvazinin ve "dördüncü zümre"nin en devrimci unsurları tarafından gerçekleştirilen ve 1848'de Marx tarafından tüm ilerici demokrasi adına ilan edilen "gerçekten ulusal", yani o zamanki demokrasinin burjuva-ulusal programı, bu ***nesnel*** tarihi duruma uygundu. O zamanlar feodal hanedanlık savaşlarının karşısına ***nesnel olarak*** devrimci-demokratik, ulusal kurtuluş savaşları konuyordu. Dönemin tarihsel görevlerinin içeriği buydu.

Bugün Avrupa'nın öndegelen, en büyük devletleri için ***nesnel*** durum farklıdır. İleriye doğru gelişme —olası geçici gerilemeleri bir yana bırakırsak— ancak ***sosyalist*** toplum, ***sosyalist devrim*** yönünde gerçekleştirilebilir. Burjuva-emperyalist savaşın, hayli gelişmiş kapitalizmin savaşının karşısına, ilerleme açısından, ileri sınıfın bakış açısından, ***nesnel*** olarak ancak burjuvaziye ***karşı*** bir savaş konabilir; yani ilk planda proletaryanın burjuvaziye karşı iktidar uğruna içsavaşı, o ***olmadan*** ilerlemenin ***olamayacağı*** bir savaş; ayrıca —sadece belirli özel koşullar altında— burjuva devletlere karşı sosyalist devleti savunmak için yürütülecek olası bir savaş konabilir. Bu nedenle, şartlı savunma bakış açısını, anavatan savunmasını Rusya'da muzaffer devrim ve cumhuriyetin zaferi koşuluna bağlayan bir bakış açısını savunmaya hazır olan (ne mutlu ki pek seyrek olan ve derhal "Prisiv"cilere[153] devrettiğimiz) Bolşevikler, Bolşevizmin sadece ***lafzına*** sadık kaldılar, ama Bolşevizmin ***ruhuna*** ihanet ettiler; çünkü öndegelen Avrupa güçlerinin emperyalist bir savaşına karışan Rusya, cumhuriyet olsa da, ***hakeza*** emperyalist bir savaş yürütmüş olacaktı!

Junius, sınıf mücadelelerinin istilaya karşı en iyi çare olduğunu söylediğinde, Marksist diyalektiği yarım yamalak kullanıyor, doğru yönde bir adım atıyor, ama derhal bu adımdan uzaklaşıyor. Marksist diyalektik, her tarihsel durumun somut tahlilini gerektirir. Sınıf mücadelesinin istilaya karşı en iyi çare olması, ***hem*** feodalizmi yıkan burjuvazi ile, ***hem de*** burjuvaziyi alaşağı eden proletarya ile ilgili olarak

doğrudur. Bu, ***her*** sınıfsal baskıyla ilgili olarak doğru olduğu için ***çok geneldir*** ve o nedenle de verili ***özel*** durum için ***yetersizdir.*** Burjuvaziye karşı içsavaş ***da*** sınıf mücadelesinin türlerinden biridir ve sınıf mücadelesinin ancak bu türü Avrupa'yı (sadece bir ülkeyi değil, tüm Avrupa'yı) istila tehlikesinden kurtaracaktır. Eğer 1914–1916 yıllarında varolsaydı, "Büyük Alman Cumhuriyeti" de ***böyle*** bir emperyalist savaş yürütürdü.

Junius, bu sorunun doğru yanıtına ve doğru şiara çok yaklaşıyor: Burjuvaziye karşı sosyalizm için içsavaş, fakat hemen, âdeta gerçeği sonuna kadar ifade etmekten korkarcasına, ***yeniden*** 1914, 1915 ve 1916 yıllarında bir "ulusal savaş" fantezisine ***geri*** dönüyor. Soruna teorik yönden değil, tamamen pratik yönden bakılırsa, Junius'un hatası daha az açık değildir. Tüm burjuva toplumu, Almanya'nın köylülük de dahil tüm sınıfları savaştan ***yanaydı*** (Rusya'da da büyük ihtimalle durum ***aynıydı*** — en azından zengin ve orta köylülüğün çoğunluğuyla yoksul köylülerin oldukça önemli bölümü besbelli burjuva emperyalizminin etkisi altındaydı). Burjuvazi tepeden tırnağa silahlanmıştı. Böyle bir durumda bir cumhuriyet, sürekli parlamento, subayların halk tarafından seçilmesi ("halkın silahlanması") vs. programı "ilan etmek", ***pratikte, devrimi (yanlış*** bir devrimci programla) ***"ilan etmek"*** anlamına gelirdi.

Junius aynı yerde kesinlikle haklı olarak, devrimin "yapılamayacağı"nı söylüyor. 1914–1916 yıllarında gündemde, savaşın böğründe gizlenen, savaşın içinden ***çıkan*** devrim duruyordu. Devrimci sınıf adına bunu ***"ilan etmek"*** gerekiyordu, tutarlılıkla, korkmadan, ***onun*** programını ortaya koymak gerekiyordu: sosyalizm; savaş döneminde, koyu gerici, zorba, halkı tarifsiz acılara mahkûm eden burjuvaziye karşı içsavaş yürütmeden ona ulaşmanın imkânsız olduğu sosyalizm. Yaklaşan devrimin doğrultusunda bulunan ve devrimci krizin ***herhangi bir*** gelişme temposunda ***mutlaka uygulanabilir*** olan sistemli, tutarlı, pratik eylemler üzerine düşünmek gerekiyordu. Bu eylemler Partimizin kararında açıklanmıştır: 1) Savaş kredilerine karşı oy kul-

lanmak; 2) "iç barış"ı bozmak; 3) illegal bir örgüt kurmak; 4) askerlerin kardeşleşmesi; 5) tüm devrimci kitle eylemlerinin desteklenmesi.[1] ***Bütün*** bu adımların başarısı ***kaçınılmaz olarak*** içsavaşa yol açar.

Büyük tarihi programın ilan edilmesi hiç kuşkusuz çok önemli olurdu; fakat eski, 1914–1916 yılları için artık eskimiş bir ulusal Alman programın değil, proleter-enternasyonal ve sosyalist bir programın ilanı. Siz burjuvalar soygun için savaşıyorsunuz; biz ***tüm*** savaşan ülkelerin işçileri, size savaş ilan ediyoruz, sosyalizm için savaş ilan ediyoruz — 4 Ağustos 1914'te, Legien, David, Kautsky, Plehanov, Guesde, Sembat vb. gibi proletaryaya ihanet edenlerin değil sosyalistlerin parlamentoda yapmaları gereken konuşmanın içeriği buydu.

Görüldüğü gibi, Junius'un hatasına iki türlü yanlış düşünce neden olmuş olabilir. Hiç kuşkusuz Junius kesinlikle emperyalist savaşa karşı ve kesinlikle devrimci taktikten ***yana***: Bay Plehanovların Junius'un "anavatan savunması"na istediği kadar sevinmesi bu gerçeği ortadan kaldırmaz. Bu tür olanaklı ve olası iftiralara derhal ve açık yanıt verilmelidir.

Fakat Junius, birinçisi, bölünmekten ve devrimci şiarları sonuna kadar ifade etmekten korkan Alman, hatta sol sosyal-demokratlar "çevresi"nden kendini tamamen kurtaramamıştır.[2] Bu yanlış bir korkudur ve Almanya'nın sol sosyal-demokratları kendilerini bu korkudan kurtarmak zorundadır ve ***kurtaracaktır***. Sosyal-şovenlere karşı mücadelelerinin gelişimi ***buna yol açacaktır***. Ve ***kendi*** sosyal-şovenlerine karşı yürüttükleri mücadele kararlı, enerjik, ***içtendir;*** onlarla, bir elleriyle (Skobelev gibi) "Bütün ülkelerin Liebknechtlerine" yazılı

---

1 *Bkz. V. İ. Lenin: "RSDİP Yurtdışı Seksiyonları Konferansı" V. İ. Lenin: Parti İnşası Üzerine, Dietz Verlag, Berlin 1959, s. 482.* ***—Red.***

2 *Junius aynı hatayı, zaferin mi yoksa yenilginin mi daha iyi olduğu konusu üzerine açıklamalarında yapıyor. Junius ikisinin de aynı ölçüde kötü olduğu sonucunu çıkarıyor (yıkım, silahlanmada artış vb.). Bu devrimci proletaryanın değil, pasifist küçük-burjuvanın bakış açısıdır. Proletaryanın "devrimci müdahale" sinden söz edildiğinde —Junius ve "Internationale" grubunun tezleri bundan ne yazık ki çok genel söz ediyor— bu sorun* ***mutlaka başka*** *bir bakış açısından ortaya konmak zorunda. 1) "Dev-*

bayrağı açarken, diğer elleriyle Çenkeli ve Potresov'u şefkatle kucaklayan Martov ve Çaydze arasındaki muazzam, ilkesel, esas fark budur!

İkincisi, belli ki Junius, eski Menşevik "aşamalar teorisi"ne[154] benzer birşey ortaya koymak istiyordu, devrimci programı "en rahat", "en popüler", ***küçük-burjuvazi*** için en kabul edilebilir sondan ***başlayarak*** uygulamak istedi. Bir tür "tarihi oyuna getirme", darkafalıları oyuna getirme planı. Gerçek anavatanı ***en iyi*** biçimde savunmaya kimse karşı olamaz: gerçek anavatan ise Büyük Alman Cumhuriyetidir, ***en iyi*** savunma ***militir,*** sürekli parlamentodur vs. Bir kez kabul edildiğinde, böyle bir program tamamen kendiliğinden bir sonraki aşamaya götürecektir: sosyalist devrim.

Muhtemelen bu tür düşünceler, Junius'un taktiğini, bilinçli ya da bilinçsiz belirlemiştir. Bunların yanlış olduğunu söylemeye bile gerek yok. Junius broşüründe insan, devrimci şiarları sonuna kadar düşünmeye ve kitleyi sistemli olarak o şiarların ruhuyla eğitmeye alışkın illegal bir örgütte tek yoldaşı bulunmayan, ***tek başına duran*** birini hissediyor. Fakat bu eksiklik —bunu unutmak temelli yanlış olurdu— Junius'un kişisel bir eksikliği değil, her yandan Kautskyci ikiyüzlülüğün, ukalalığın; oportünistlere karşı "barışseverliğin" aşağılık ağına düşürülmüş olan tüm Alman sollarının güçsüzlüğünün sonucudur. Junius'un yandaşları yalnız olmalarına ***rağmen*** illegal bildiriler çıkarmaya ve Kautskyciliğe karşı mücadeleye ***girişmeyi*** bilmişlerdir. Bundan böyle de doğru yolda ilerlemeyi bileceklerdir.

Temmuz 1916'da yazıldı.
Ekim 1916'da "Sbornik Sosyal-Demokrata"
No:1'de yayınlandı.
*İmza: **N. Lenin***
Eserler, 4. Baskı, Cilt 22, s. 291–305, Rusça.
(Seçme Eserler, C. 5, s. 284-299, —İnter Yayınları.)

---

*rimci bir müdahale" yenilgi tehlikesi olmadan mümkün mü? 2) Aynı tehlikeye yol açmadan **kendi** ülkesinin burjuvazisini ve hükümetini şiddetle eleştirmek mümkün mü? 3) Yenilgilerin devrimci sınıfın işini kolaylaştırdığını her zaman söylemedik mi ve gerici savaşların tarihsel deneyimi bunu göstermedi mi?*

KENDİ KADERİNİ TAYİN TARTIŞMASININ SONUÇLARI

Zimmerwald Solu'nun[155] Marksist gazetesi "Vorbote" No. 2'de (Nisan 1916) ulusların kendi kaderini tayininden yana ve karşı tezler yayınlanmış, bunlardan birincisi merkez organımız "Sosyal-Demokrat"ın yazı kurulu tarafından, diğeri Polonya sosyal-demokrat muhalefetinin organı "Gazeta Robotnicza"nın[156] yazı kurulu tarafından imzalanmıştır. Okur yukarıda birincilerin[1] baskısını, ikincilerin ise çevirisini[157] bulacaktır. Uluslararası arenada bu sorun herhalde ilk kez böylesine geniş ortaya seriliyor: Alman Marksist dergisi "Neue Zeit"ta yirmi yıl önce, 1895/1896'da, 1896 Londra Uluslararası Sosyalistler Kongresi'nden önce, üç ayrı görüşü temsil eden Rosa Luxemburg, K. Kautsky ve Polonyalı "Niepodleglosciowcy" (Polonyanın bağımsızlığı yandaşları, PPS) tarafından yürütülmüş olan tartışmada, sadece Polonya sözkonusuydu.[2] Bildiğimiz kadarıyla, kendi kaderini tayin sorunu şimdiye dek sadece Hollandalılar ve Polonyalılar tarafından bir ölçüde sistematik tartışılmıştır. Şimdi bu kadar aktüel olan bu sorunun İngilizlerde, Amerikalılarda, Fransızlarda, Almanlarda ve İtalyanlarda tartı-

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 296–310.* —**Red.**

2 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 201–266.* —**Red.**

şılmasını "Vorbote"nin ilerletmeyi başaracağını umuyoruz. Gerek "kendi" hükümetlerinin doğrudan yandaşları Plehanov, David ve hempaları tarafından gerekse de oportünizmin maskeli savunucuları Kautskyciler (Akselrod, Martov, Çaydze vs. dahil) tarafından temsil edilen resmi sosyalizm bu sorunda o kadar çok yalan söylemiştir ki, çok uzunca bir süre, bir yandan sessiz kalmaya ve işin içinden sıyrılmaya çalışıldığı, öte yandan ise işçilerin "lanetli sorulara" "net yanıtlar" talep ettiği bir durum kaçınılmaz olacaktır. Yabancı sosyalistler arasında fikir mücadelesinin seyri üzerine okurları düzenli haberdar etmeye çalışacağız.

Biz Rus sosyal-demokratları için bu sorun hâlâ özel öneme sahiptir; bu tartışma 1903 ve 1913[158] tartışmalarının bir devamıdır; bu sorun savaş sırasında Partimiz üyeleri arasında belli yalpalamalara yol açmıştır; Gvosdevci veya şovenist işçi partisinin Martov ve Çaydze gibi çok ünlü liderlerinin sorunun özüne yan çizme sinsi çabalarıyla sorun iyice keskinleşmiştir. Bu yüzden uluslararası arenada başlamış olan bu tartışmanın en azından ilk sonuçlarını özetlemek gereklidir.

Tezlerden görülebileceği gibi, Polonyalı yoldaşlarımız bazı argümanlarımıza, örneğin Marksizm ve Proudhonizm üzerine doğrudan bir yanıt veriyorlar. Fakat çoğunlukla bize doğrudan değil, kendi iddialarını ortaya koyarak dolaylı yanıt veriyorlar.

1— SOSYALİZM VE ULUSLARIN KENDİ KADERİNİ TAYİNİ

Sosyalizm altında ulusların kendi kaderini tayininin gerçekleştirilmesinden vazgeçmeye kalkılırsa, bunun sosyalizme ihanet olacağını iddia ettik. Bize şu yanıt veriliyor: "Ulusların kendi kaderini tayin hakkı sosyalist topluma uygulanamaz." Bu temel bir görüş ayrılığıdır. Kökü nerede aranmalı?

Muhaliflerimiz, "sosyalizmin her türlü ulusal baskıyı ortadan kalkacağını, çünkü buna yol açan sınıf çıkarlarını ortadan kaldırdığını

biliyoruz...", diye itiraz ediyorlar. Tartışma, ***politik*** boyunduruk altına almanın biçimlerinden ***biri***, yani bir ulusun başka bir ulusun devlet sınırları içinde zorla tutulması üzerine yürütülürken, çoktandır bilinen ve ihtilaflı olmayan, ulusal baskının kaldırılmasının ***ekonomik*** koşulları üzerine bu gözlem niye? Bu düpedüz, politik sorunlardan kaçma girişimidir! Ve diğer açıklamalar bu görüşümüzü daha da güçlendiriyor: "Sosyalist toplumda ulusun bir ekonomik-politik birlik karakterine sahip olacağını varsaymak için de hiçbir nedenimiz yok. Tüm öngörülere göre sadece bir kültür ve dilbirliği karakterine sahip olacaktır, çünkü sosyalist kültür çevresinin teritoryal taksimi, böyle bir şey var olacağı ölçüde, sadece üretimin gereksinimlerine göre gerçekleşebilir, ve bu taksimata elbette tek tek uluslar soyutlanmış olarak, kendi tam yetkisiyle ('kendi kaderini tayin hakkı'nın talep ettiği gibi) değil, aksine ilgili tüm vatandaşlar ***birlikte karar verecektir.***"

Bu son argüman, ***kendi*** kaderini tayin yerine ***birlikte*** karar verme, Polonyalı yoldaşların o kadar hoşuna gidiyor ki, tezlerinde ***üç kez*** yineliyorlar! Fakat sık sık yinelemek, bu Oktobrist ve gerici argümanı sosyal-demokrat bir argümana dönüştürmüyor! Çünkü tüm gericiler ve burjuvalar, ilgili devletin sınırları içinde zorla tutulan uluslara, kendi kaderi üzerine ortak parlamentoda "birlikte karar verme" hakkı tanır. II. Wilhelm de Belçikalılara, ortak Alman parlamentosunda Alman imparatorluğunun kaderi üzerine "birlikte karar verme" hakkı tanır.

Muhaliflerimiz tam da tartışmalı olandan —yani tartışma konusu olan tek şeyden, ayrılma hakkından— kaçmaya çalışıyor. Eğer bu kadar üzücü olmasaydı, çok gülünç olurdu!

Hemen ilk tezimizde, ezilen ulusların kurtuluşunun, politik alanda ikili bir dönüşümü öngördüğü söyleniyor: 1) Ulusların tam hak eşitliği. Bu konuda görüş ayrılığı yoktur ve bu sadece bir devlet içinde olup bitenle ilgilidir; 2) Politik ayrılma özgürlüğü[1]. Bu, devlet sınırlarının saptanmasıyla ilgilidir. Tartışmalı olan ***sadece*** budur. Ve muhalifleri-

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 296/297. —**Red.***

miz tam da bu konuda susuyor. Ne devlet sınırlarını ne de genel olarak bizzat devleti düşünmek istemiyorlar. Bu, kapitalizm ***zafer kazandı, bu yüzden*** politik sorular anlamsızdır diye argüman yürüten 1894'den 1902'ye kadarki eski "Ekonomizm"e benzeyen "emperyalist ekonomizmdir". Emperyalizm ***zafer kazandı, bu yüzden*** politik sorular anlamsızdır! Böylesi apolitik bir teori Marksizme temelden düşmandır.

Marx, Gotha Programı'nın Eleştirisi'nde şöyle yazıyordu: "Kapitalist toplumla komünist toplum arasında birinin diğerine devrimci dönüşümü dönemi yatar. Buna bir de bir siyasi geçiş dönemi tekabül eder ki, onun devleti proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamaz."[159] Bu, şimdiye kadar sosyalistler için tartışma götürmez bir doğruydu, ve muzaffer sosyalizm tam komünizme geçmediği sürece ***devletin*** tanınması da bunun içinde yatar. Engels'in devletin ***sönümlenmesi*** üzerine ifadesi bilinmektedir. Biz hemen birinci tezde kasten, demokrasinin de, devlet sönümlendiğinde sönümlenecek bir devlet biçimi olduğunu ***vurguladık.*** Ve muhaliflerimiz. Marksizmin yerine yeni, "devletsiz" bir bakış açısını koymadıkça, argümantasyonları baştan sona yanlıştır.

Devletten (ve ***dolayısıyla*** da onun ***sınırlarının*** belirlenmesinden) söz etmek yerine, bir "sosyalist kültür çevresi"nden söz ediyorlar, yani kasten, bu bakımdan devletle ilgili tüm soruların ortadan kalktığı tamamen belirsiz bir ifade seçiyorlar! Gülünç bir totoloji ortaya çıkıyor: devlet olmazsa, onun sınırları sorunu da olmaz elbette. O zaman ***tüm*** demokratik-politik program da gereksizdir. Devlet "sönümlenince", cumhuriyet de olmayacaktır.

Alman şovenisti Lensch, 5. tezde (Not)[1] değindiğimiz makalelerinde, Engels'in "Po ve Ren" yazısından ilginç bir alıntı yapmıştır. Engels orada başka şeylerin yanı sıra, bir dizi küçük ve hayatiyet sahibi olmayan ulusları massetmiş tarihsel gelişimin seyri içinde, "büyük ve hayatiyet sahibi Avrupalı ulusların" sınırlarının, gittikçe daha çok nü-

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 303/304. —Red.*

fusun "dili ve eğilimleri" tarafından belirlendiğini söyler. Bu sınırlara Engels "doğal" sınırlar der.[160] İlerici kapitalizm çağında, Avrupa'da takriben 1848–1871 yıllarında durum böyleydi. Şimdi gerici, emperyalist kapitalizm, bu demokratik olarak belirlenmiş sınırları gittikçe daha sık ***yarıyor.*** Bütün işaretler, emperyalizmin, kendi yerini almakta olan sosyalizme miras olarak ***daha az*** demokratik sınırlar, Avrupa'da ve yeryüzünün diğer bölümlerinde bir dizi ilhak bırakacağını gösteriyor. Peki tüm çizgi boyunca tam demokrasiyi yeniden tesis edecek ve sonuna kadar götürecek olan muzaffer sosyalizm, devlet sınırlarının ***demokratik tarzda*** belirlenmesinden vaz mı geçecek? Halkın "eğilimlerini" hesaba katmayacak mı? Polonyalı arkadaşlarımızın nasıl Marksizmden uzaklaşıp "emperyalist ekonomizme" sürüklendiklerini açıkça görebilmek için bu soruları sormak yeterlidir.

Marksizmi karikatürize eden eski "Ekonomistler", işçilere, Marksistler için "sadece" "iktisadiyat"ın önemli olduğunu öğrettiler. Yeni "Ekonomistler" kâh, muzaffer sosyalizmin demokratik devletinin sınırlar olmadan (maddenin olmadığı bir "algılamalar kompleksi" türünde) var olacağını, kâh sınırların "sadece" üretimin gereklerine uygun olarak belirleneceğini söylüyorlar. Gerçekte bu sınırlar demokratik tarzda, yani halkın iradesine ve "eğilimlerine" uygun olarak saptanacaktır. Kapitalizm bu eğilimlere şiddet uyguluyor ve bununla ulusların yakınlaşmasındaki zorlukları artırıyor. Üretimi sınıf baskısı ***olmadan*** örgütleyen ve ***tüm*** vatandaşların refahını güvence altına alan sosyalizm, bununla halkın "eğilimleri"ne ***tam hareket serbestliği*** sağlar ve bununla tam da ulusların yakınlaşmasını ve kaynaşmasını muazzam kolaylaştırır ve hızlandırır.

Okurun ağır ve kaba "ekonomizm"den biraz kurtulup kendine gelebilmesi için, tartışmamızdan uzak bir sosyalist yazarın açıklamalarını alıntılamak istiyoruz. Bu yazar, kendisinin de "nokta"sı "ulusal-kültürel özerklik" olan, ama en önemli bir dizi sorunda çok doğru gerekçeler öne süren Otto Bauer'dir. Kitabının 29. maddesi, "Milliyetler Sorunu ve Sosyal-Demokrasi"de, örneğin emperyalist politikanın ulusal

ideolojiyle maskelenmesini kesinlikle doğru saptamıştır. 30. Madde, "Sosyalizm ve Milliyet Prensibi"nde şöyle diyor:

"Fakat böyle bir devlet, ona dahil olmak istemeyen ulusları asla içine alamayacaktır. Ulusal kültüre tam olarak sahip, yasamaya katılım ve özyönetim haklarıyla donanmış ulus kitleleri ve silahlanmış bu kitleler — böyle uluslar, dahil olmak istemedikleri bir devletin boyunduruğuna boyun eğmeye nasıl zorlanabilirler? Tüm devlet gücü silahların gücüne dayanır. Fakat bugünkü halk ordusu, hünerli bir mekanizma sayesinde, hâlâ bir kişinin, bir ailenin, bir sınıfın iktidar aracıdır, aynı geçmiş zamanların şövalye orduları ve paralı asker orduları gibi. Fabrikada artık yabancı bir gücün emrine itaat etmeyen ve devlette yasamaya ve idareye tam katılım misyonuna sahip yüksek kültürlü insanlardan oluşan bir sosyalist toplumun demokratik devletinin ordusu ise artık bağımsız bir güç değil, bilakis bizzat silahlı halkın ta kendisidir. Böylece ulusal yabancı tahakkümün tüm olasılığı ortadan kalkar."

Bu doğrudur. Kapitalizm altında ulusal baskı (ve genelde politik baskı) yok ***edilemez***. Bunun için sınıfların ortadan kaldırılması, yani sosyalizmin yerleştirilmesi ***mutlak zorunludur***. Ancak sosyalizm ekonomi üzerinde kurulu olsa da, bu asla onun tüm içeriğini oluşturmaz. Ulusal baskıyı ortadan kaldırmak için bir temel gereklidir — sosyalist üretim; ama bu temel üzerinde ***bir de*** devletin demokratik bir örgütlenmesi, demokratik bir ordu vs. gerekir. Kapitalizmin sosyalizme dönüştürülmesiyle proletarya, ulusal baskının tam olarak ortadan kaldırılması ***olanağını*** yaratır; bu olanak "sadece" —"sadece"!—, devlet sınırlarının halkın "eğilimleri"ne uygun olarak saptanmasından, tam ayrılma özgürlüğüne kadar tüm alanlarda demokrasi tam olarak gerçekleştirilmiş olunca ***gerçek*** olabilir. En küçük ulusal sürtüşmelerin, en ufak ulusal güvensizliğin kesin olarak ortadan kaldırılması ve onunla birlikte, devletin ***sönümlenmesiyle*** tamamlanacak olan ulusların hızla yakınlaşması ve kaynaşması da ***fiilen*** bu temelde gerçekleşecektir. Polonyalı arkadaşlarımızın hatalı bir biçimde uzaklaştıkları Marksizmin teorisi budur.

2— DEMOKRASİ EMPERYALİZM ALTINDA "REALİZE EDİLEBİLİR" Mİ?

Polonyalı sosyal-demokratların, ulusların kendi kaderini tayinine karşı tüm eski polemiği, kapitalizmde "gerçekleştirilemezlik" argümanı üzerine kuruludur. Daha 1903'te, RSDİP II. Kongresi'nin program komisyonunda biz "Iskra"cılar bu gerekçeye güldük ve (eski) "Ekonomistlerin" iştigal ettikleri Marksizmin karikatürünün tekrarı olduğunu söyledik. Tezlerimizde bu hatayla özellikle ayrıntılı biçimde ilgilendik ve tam da tartışılan konunun teorik temellerinin yattığı bu noktada, Polonyalı yoldaşlar argümanlarımızın ***bir tekine*** bile yanıt vermek istemiyorlar (ya da veremiyorlar?).

Kendi kaderini tayinin ekonomik olanaksızlığını ekonomik bir tahlille kanıtlamak gerekirdi, aynı makine yasağının ve emek parasının yürürlüğe konmasının gerçekleştirilemezliğini kanıtladığımız gibi. Hiç kimse böyle bir tahlil yapmayı denemiyor bile. Hiç kimse, kapitalizm altında bir tek ülkede "istisnai olarak" da olsa "emek parası"nın yürürlüğe konmasının, zincirlerinden boşanmış emperyalizm çağında küçük bir ülkede, hem de savaş ve devrim olmadan (Norveç 1905) istisnai olarak gerçekleştirilmiş olan o gerçekleştirilemez kendi kaderini tayin gibi gerçekleştirilmiş olduğunu iddia etmeye kalkmayacaktır.

Genel olarak politik demokrasi (teorik olarak "katıksız" kapitalizm için normal biçim olsa da), kapitalizm ***üzerinde*** üstyapının olanaklı biçimlerinden sadece biridir. Olguların kanıtladığı gibi, gerek kapitalizm gerekse de emperyalizm, ***her*** politik biçimde gelişir ve ***tüm*** biçimleri kendine tabi kılar. Bu yüzden teorik olarak da, demokrasinin biçimlerinden ***birinin*** ve taleplerinden ***birinin*** "gerçekleştirilemezliği"nden söz etmek temelli yanlıştır.

Polonyalı arkadaşların bu kanıtlara bir yanıt vermemesi, bizi, bu nokta üzerine tartışmayı kapanmış olarak görmeye sevkediyor. Anlaşılır olması için son derece somut bir iddia ileri sürdük: bu savaşın stratejik ve diğer momentleri göz önünde bulundurulduğunda, şimdi Po-

lonya'nın yeniden kurulmasının "gerçekleştirilebilirliği"ni yadsımak "gülünç" olurdu dedik. Bir yanıt gelmedi!

Polonyalı yoldaşlar, "Yabancı bölgelerin ilhakı ile ilgili sorunlarda politik demokrasinin biçimleri dışlanmıştır; açık şiddet belirleyicidir... Sermaye devlet sınırları ile ilgili kararı asla halka bırakmayacaktır", derken açıkça yanlış bir iddiayı (§II, 1) ***tekrarlamışlardır***. Sanki "sermaye" ***kendi*** memurlarının, emperyalizme hizmet eden memurların seçimini "halka bırakabilirmiş" gibi! Ya da ***genel olarak*** önemli demokratik sorunlarda, örneğin monarşi yerine cumhuriyet veya daimi ordu yerine milis gibi herhangi bir önemli karar "açık şiddet" olmadan düşünülebilirmiş gibi! Sübjektif olarak Polonyalı yoldaşlar Marksizmi "derinleştirmek" istiyorlar, ama bunu çok beceriksizce yapıyorlar. ***Objektif olarak***, gerçekleştirilemezlik üzerine safsataları oportünizmdir, çünkü sessiz sedasız şu varsayım yapılmaktadır: bir dizi devrim olmadan "gerçekleştirilemez", tıpkı genel olarak emperyalizmde ***tam*** demokrasinin, onun ***tüm*** taleplerinin gerçekleştirilemez olduğu gibi.

Yalnızca tek bir kez, §II, 1'in sonunda, Alsas ile ilgili açıklamalarda Polonyalı arkadaşlar "emperyalist ekonomizm" bakış açısını terketmiş ve demokrasinin biçimlerinden biri üzerine sorulara, "iktisadiyat" üzerine genel tutulmuş bir değiniyle değil, somut bir yanıtla yaklaşmışlardır. Ve tam da bu yanıt yanlış çıkmıştır! ***Tek başına*** Alsaslıların, Alsas'ın bir bölümü Almanya'ya eğilim duyarken ve bu bir savaş tehlikesi anlamına gelecekken, Fransızlara sormadan, Alsas'ın Fransa'ya bağlanmasını onlara "yüklemeye" kalkmaları "partikülarizm olur, demokratik olmaz" — diye yazıyorlar!!! Karışıklık çok eğlenceli; kendi kaderini tayin, ezen devletten ***ayrılma*** özgürlüğünü öngörür (bu açıktır ve bunu tezlerimizde özellikle vurguladık); aynı şekilde politikada, verili bir devlete bağlanmanın ***onun*** onayını öngörmesinden söz etmek, aynı ekonomide kapitalistlerin kâr elde etme, veya işçinin çalışma ücreti alma "onayı"ndan söz edilemeyeceği gibi "âdet değil"dir! Bundan söz etmek gülünçtür.

Eğer Marksist bir politikacı olunmak isteniyorsa, o zaman Alsas'tan söz edildiğinde, Alsas'ın ayrılma özgürlüğü için mücadele etmediklerinden dolayı Alman sosyalizminin sefillerine saldırmak gerekir; tüm Alsas'ı zorla gasp etmek isteyen Fransız burjuvazisine izin verdikleri için Fransız sosyalizminin sefillerine; ve "kendi" ülkelerinin emperyalizmine hizmet ettikleri ve küçücük de olsa bağımsız bir devletten korktukları için her ikisine de saldırmak gerekir; kendi kaderini tayini tanıyan sosyalistlerin bu sorunu, Alsas'lıların iradesini çiğnemeden, birkaç hafta içinde ***nasıl*** çözebileceklerini göstermek gerekir. Bunun yerine, Fransız Alsaslılarının kendilerini Fransa'ya "dayatabileceklerinden" ibaret olan korkunç tehlike üzerine tartışmak — bu tam bir incidir!

3— İLHAK NEDİR?

Bu soruyu tezlerimizde tüm kesinliğiyle sorduk (§7).[1] Polonyalı yoldaşlar onu ***yanıtlamadılar:*** Israrla, 1) ilhaklara karşı olduklarını açıklayarak, ve 2) neden karşı olduklarını anlatarak ***yan çizdiler.*** Bunlar hiç kuşkusuz çok önemli sorulardır. Fakat ***başka*** sorulardır. İlkelerimizin teorik olarak iyice düşünülmüş ve açık ve net olarak formüle edilmiş olmasına bir ölçüde de olsa dikkat edersek, o zaman ilhakların ne olduğu sorusundan ***kaçamayız,*** çünkü bu kavram politik propaganda ve ajitasyonumuzda boy göstermektedir. Arkadaşlar arasındaki bir tartışmada bu sorudan kaçınılması, pozisyonundan vazgeçmekten başka türlü yorumlanamaz.

Bu soruyu neden sorduk? Soruyu sorduğumuzda zaten açıkladık. Çünkü "ilhaklara karşı protesto, kendi kaderini tayin hakkını tanımaktan başka bir şey değildir". İlhak kavramına genellikle 1) şiddet kavramı (zorla ilhak); 2) ulusal yabancı egemenlik kavramı (bir ***"yabancı"*** bölgenin vs. ilhakı) ve —bazen de— 3) statükonun çiğnenmesi kavramı dahildir. Tezlerde buna işaret ettik ve bu eleştirilmedi.

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 305–306.* ***—Red.***

Sosyal-demokratlar genelde şiddete karşı olabilirler mi? Elbette olamazlar. Yani biz ilhaklara, bunlar şiddet eylemleri oldukları için değil, başka bir nedenle karşıyız. Aynı şekilde sosyal-demokratlar statükodan yana da olamazlar. İstendiği kadar ıkınılıp sıkılınsın şu vargıdan kaçınılamaz; bir ilhak, ***ulusun kendi kaderini tayininin çiğnenmesidir,*** devlet ***sınırlarının halkın iradesine karşın*** saptanmasıdır.

İlhaklara karşı olmak kendi kaderini tayin hakkından yana olmak ***demektir.*** "Herhangi bir ulusun mevcut devlet sınırları içinde zorla tutulmasına karşı" olmak (aynı düşüncenin bu biraz değiştirilmiş formülasyonunu da bilerek tezlerimizin 4. Maddesinde[1] kullandık ve Polonyalı yoldaşlar bunun üzerine bize ***çok*** net ***yanıt verdiler,*** § I, 4'ün başında, "ezilen ulusların, ilhak eden devletin sınırları içinde zorla tutulmasına karşı" olduklarını açıkladılar), ulusların kendi kaderini tayininden yana olmakla ***tamı tamına aynı şeydir.***

Sözcükler üzerine tartışmak istemiyoruz. Programında (veya herkesi bağlayan bir kararda — önemli olan biçim değildir), ilhaklara[2] karşı, ezilen ulusların ***kendi*** devletinin sınırları içinde zorla tutulmasına karşı olduğunu açıklayan bir parti varsa, böyle bir partiyle ilkesel olarak tamamen hemfikir olduğumuzu açıklıyoruz. "Kendi kaderini tayin" ***sözcüğüne*** sarılmaya kalkmak anlamsız olurdu. Ve eğer Partimiz içinde, Parti programımızın 9. maddesinin ***sözcüklerini,*** formülasyonunu bu anlamda değiştirmek isteyen kişiler çıkarsa, ***böyle*** yoldaşlarla görüş ayrılığını kesinlikle ilkesel bir görüş ayrılığı olarak görmeyiz!

Önemli olan, sadece, şiarlarımızın politik netliği ve teorik olarak iyice düşünülüp taşınılmış olmasıdır.

Önemini tam da şimdi savaşla bağıntı içinde hiç kimsenin reddetmediği bu soruna ilişkin sözlü tartışmalarda (basında rastlamadığımız) şu argümanla karşılaştık: belirli bir kötülüğe ***karşı protesto,*** mutlaka

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 301. —**Red.***

2 K. Radek, "Berner Tagwacht"taki bir makalesinde "eski ve yeni ilhaklara karşı" diye formüle ediyordu.

bu kötülüğü dışlayan pozitif bir kavramı tanımak anlamına gelmez. Bu argüman besbelli yetersiz, ve herhalde bu yüzden de basında hiçbir yerde tekrarlanmamış. Eğer sosyalist bir parti, "ezilen bir ulusun ilhak eden devletin sınırları içinde zorla tutulmasına karşı" olduğunu açıklıyorsa, o zaman bu parti ***bununla*** kendisini, iktidara gelir gelmez ***zorla*** tutmaktan ***vazgeçmekle*** yükümlü kılar.

Hindenburg yarın Rusya'yı yarı yarıya yense ve bu yarım zaferin ifadesi olarak (İngiltere'yle Fransa'nın, Çarlığı biraz zayıflatma isteğiyle bağıntı içinde), kapitalizmin ve emperyalizmin ekonomik yasaları bakımından kesinlikle "gerçekleştirilebilir" olan yeni bir Polonya devleti ortaya çıksa ve daha ertesi gün Petrograd, Berlin ve Varşova'da sosyalist devrim zafer kazansa, o zaman Polonya sosyalist hükümetinin, aynı Rus ve Alman hükümeti gibi, diyelim ki Ukraynalıları "Polonya devletinin sınırları içinde zorla tutmak"tan vazgeçeceğinden bir an bile kuşku duymuyoruz. Bu hükümette "Gazeta Robotnicza"nın yazı kurulu üyeleri bulunacak olursa, o zaman bunlar hiç kuşkusuz "tezleri"ni feda edecek ve dolayısıyla, "kendi kaderini tayin hakkının sosyalist topluma uygulanamaz" olduğu "teorisi"ni çürüteceklerdir. Başka bir şey varsayıyor olsaydık, Polonya sosyal-demokratlarıyla arkadaşça bir tartışmayı değil, aksine onlara karşı şovenistler olarak amansız bir mücadeleyi gündeme alırdık.

Avrupa'nın herhangi bir kentinde sokağa çıkıp, ve sonra da gazetelerde, alenen, bir insanı köle olarak satın almama izin verilmemesini "protesto" ettiğimi varsayalım. Bana köleci gözüyle, kölecilik ilkesinin ya da sisteminin —ya da her neyse— yandaşı gözüyle bakmakta haklı olunacağına hiç kuşku yok. Köleciliğe duyduğum sempatinin pozitif biçimlere ("ben kölecilikten yanayım") değil de, negatif biçimlere bürünmüş olması hiç kimseyi kandıramayacaktır. Politik bir "protesto" politik bir programla ***tamamen*** eşdeğerdedir, bu o kadar aşikâr ki, açıklamak zorunda kalmaktan düpedüz utanç duyuyorum. III. Enternasyonal'de, politik bir protestoyu politik bir programdan ayıracak, birini diğerinin karşısına koyacak vs. kişilere yer olamayacağını söyledi-

ğimizde, her halükârda en azından Zimmerwald Solu'ndan —tüm Zimmerwaldcileri kastetmiyoruz, çünkü Martov ve diğer Kautskyciler de onlar arasındadır— "protesto" beklemeyeceğimizden kesinlikle eminiz.

Sözcükler üzerine tartışmak istemediğimiz için, Polonyalı sosyal-demokratların en kısa zamanda gerek bizim (ve ***kendilerinin*** de) Parti programından ve Enternasyonal'in programından (1896 Londra Kongresi Kararı) 9. paragrafın çıkarılmasıyla ilgili önerilerini, gerekse de "eski ve yeni ilhaklar" üzerine ve "ezilen ulusların ilhak eden devlet sınırları içinde zorla tutulması" üzerine ilgili politik düşüncelerin tanımını formüle etmeye çalışacakları yönündeki kesin beklentimizi ifade etme hakkını görüyoruz kendimizde. — Şimdi bir sonraki soruya geçelim.

4— İLHAKLARDAN YANA MI, KARŞI MI?

Polonyalı yoldaşlar tezlerinin birinci bölümünün 3. maddesinde, her türlü ilhaka karşı olduklarını kesin bir dille açıklıyorlar. Ne yazık ki aynı bölümün 4. maddesinde, ilhakçı olarak görülmesi gereken iddialarla karşılaşıyoruz. Bu paragraf en hafif tabirle şu tuhaf cümleyle başlıyor:

"Sosyal-demokrasinin ilhaklara karşı, ezilen ulusların ilhak eden devlet sınırları içinde zorla tutulmasına karşı mücadelesinin çıkış noktasını, emperyalizm çağında kendi burjuvazisinin yabancı halkları ezme ve yağmalama haklarının savunulması olan ***her türlü anavatan savunusunun reddi*** (altı yazarlar tarafından çizilmiştir) oluşturur..."

Ne? Nasıl?

"İlhaklara karşı mücadelenin çıkış noktasını ***her türlü*** anavatan suvunusunun reddi oluşturur..." Fakat her ulusal savaş ve her ulusal ayaklanma "anavatan savunması" olarak nitelenebilir ve şimdiye kadar da ***genelde*** böyle yapılmıştır. Biz ilhaklara karşıyız, ***fakat***... bunu, ilhak edilenlerin kendilerini ilhak edenlerden kurtulmak ***için*** giriştikleri

savaşa karşı olmak biçiminde anlıyoruz; ilhak edilenlerin, ilhak edenlerden kurtuluşunu amaçlayan ayaklanmasına karşıyız! Bu ilhakçı bir iddia değil midir?

Tezin yazarları... tuhaf iddialarını, "emperyalizm çağında" anavatan savunmasının, kendi burjuvazisinin yabancı halkları ezme hakkının savunulması olmasıyla gerekçelendiriyorlar. Fakat bu ***sadece*** emperyalist savaşla ilgili olarak, yani savaşan ***her iki*** tarafın da sadece "yabancı halkları" ezmekle kalmayıp, ***kim daha çok*** yabancı halkı ezecek diye de savaştıkları emperyalist devletler veya devlet grupları ***arasındaki*** savaşla ilgili olarak doğrudur!

Besbelli, yazarlar, "anavatan savunması" sorununu asla Partimizin koyduğu gibi koymuyorlar. Biz ***emperyalist*** savaşta "anavatan savunması"nı reddediyoruz. Bu, Almanca ve Fransızca basılan "Sosyalizm ve Savaş" broşüründe yayınlanan Partimiz Merkez Komitesi'nin Manifestosu'nda ve Bern kararlarında[1] açık seçik söylenmiştir. Bunu tezlerimizde de (§ 4 ve § 6'ya Not)[2] ***iki kez*** vurguladık. Besbelli ki Leh tezlerinin yazarları anavatan savunmasını ***genel olarak***, yani ulusal bir savaşta da reddediyorlar, çünkü belki de "emperyalizm çağında" ulusal savaşları ***olanaksız*** görüyorlar. "Belki" diyoruz, çünkü Polonyalı yoldaşlar tezlerinde böyle bir görüşü ortaya ***koymamışlardır.***

Böyle bir görüş Alman grubu "Internationale"nin tezlerinde ve özel bir makale atfettiğimiz Junius Broşürü'nde açıkça ifade edilmiştir.[3] Orada söylenenlere ek olarak belirtmek istiyoruz ki, ilhak edilmiş bölgenin veya ülkenin ilhak eden ülkeye karşı ulusal ayaklanmasına savaş değil ayaklanma denebilir (böyle bir itirazı duyduk ve bu yüzden dile getiriyoruz, bu kavram tartışmasını ciddiye almamamıza rağmen). Her halükârda hiç kimse, ilhak edilen ülkeler Belçika, Sırbistan, Galiç-

---

1 *Bkz. V. İ. Lenin: İki Ciltte Seçme Eserler, Cilt I, s. 679–686 ve V. İ. Lenin: Barış Uğruna Mücadele Üzerine, s. 40/41* —***Red.***

2 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 302 ve 306.* —***Red.***

3 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 338–352.* —***Red.***

ya, Ermenistan'ın, kendilerini ilhak eden devletlere karşı "ayaklanma"larını "anavatan savunması" diye adlandırmalarını ***ve haklı olarak böyle adlandıracaklarını*** yadsımaya cesaret edemeyecektir. Polonyalı yoldaşların böyle bir ayaklanmaya ***karşı*** oldukları sonucu çıkıyor, gerekçesi de, bu ilhak edilen ***ülkelerde de,*** kendisi ***de*** yabancı halkları ezen veya daha doğrusu, ezebilecek olan bir burjuvazi vardır, çünkü sözkonusu olan sadece "ezme ***hakkı***"dır. Yani verili bir savaş veya verili bir ayaklanma değerlendirilirken, onun ***gerçek*** sosyal içeriği (ezilen ulusun onu ezenlere karşı kurtuluş mücadelesi) değil de, şu anda ezilen burjuvazinin "ezme ***hakkı***"nı kullanabileceği olasılığı temel alınıyor. Diyelim ki, Belçika 1917'de Almanlar tarafından ilhak edilecek ve 1918'de kurtuluşu için ayaklanmaya girişecek olsaydı, o zaman Polonyalı yoldaşlar, Belçika burjuvazisi "yabancı halkları ezme hakkı"na sahip olduğu gerekçesiyle bu ayaklanmaya karşı olacaklardı!

Bu görüşlerde Marksizmin, genelde devrimci ruhun izi bile yok. Sosyalizmden vazgeçmeksizin, baş düşmanımıza, büyük güçlerin burjuvazisine karşı, gerici bir sınıfın ayaklanması olmadıkça, ***her*** ayaklanmayı desteklemek ***zorundayız.*** İlhak edilen bölgelerin ayaklanmasını desteklemeyi reddedersek, objektif olarak, ilhakçı oluruz. Tam da, başlamakta olan sosyal devrim çağı olan "emparyalizm çağında" proletarya, ilhak edilen bölgenin ayaklanmasını bugün özel bir enerjiyle destekleyecektir ki, böyle bir ayaklanmayla zayıflatılmış "büyük" güç burjuvazisine yarın ya da hatta aynı zamanda saldırabilsin.

Fakat Polonyalı yoldaşlar ilhakçılıklarında daha da ileri gidiyorlar. Sadece ilhak edilmiş bölgelerin ayaklanmasına karşı olmakla kalmıyorlar, onların bağımsızlığının ***her türlü*** yeniden tesisine karşılar, hatta barışçıl yoldan bile olsa! Dinleyin:

"Sosyal-demokrasi, emperyalizmin baskı politikasının sonuçları için her türlü sorumluluğu reddeder, onlara karşı en şiddetli biçimde mücadele ederken, ***Avrupa'da yeni sınır direklerinin dikilmesini, emperyalizmin yıktıklarının yeniden dikilmesini asla savunmaz."*** (Altı yazarlar tarafından çizilmiştir.)

Şu anda "emperyalizm" Almanya'yla Belçika arasında, Rusya'yla Galiçya arasında "sınır direklerini yerle bir etti". Sosyal-demokrasi genel olarak bunların, hangi biçimde olursa olsun, yeniden dikilmesine karşı olmalı. 1905 yılında, "emperyalizm çağında", Norveç'in özerk parlamentosu İsveç'ten ayrılığı ilan edip, gerek İsveçli işçilerin direnişi gerekse de uluslararası emperyalist durum sonucunda, iş İsveçli gericilerin propaganda ettiği İsveç'in Norveç'e karşı savaşına varmayınca — sosyal-demokrasi Norveç'in ayrılmasına karşı çıkmak zorundaymış, çünkü bu hiç kuşkusuz "Avrupa'da yeni sınır direklerinin dikilmesi" anlamına geliyordu!!

Bu artık doğrudan, açık bir ilhakçılıktır. Bunu çürütmek gereksiz, kendi kendisini çürütüyor. Hiçbir sosyalist parti, böyle bir pozisyon almaya karar vermez: "Genelde ilhaklara karşıyız, ama Avrupa için ilhakları onaylar ve kabul ederiz veya madem olmuş, katlanırız..."

Polonyalı yoldaşlarımızı böyle göze batıcı bir "imkânsızlığa" götürmüş olan bu hatanın sadece teorik kaynaklarına girmemiz gerek. "Avrupa"ya özel bir konum tanımanın ne kadar asılsız olduğundan söz etmeye devam etmek istiyoruz. Tezlerden alınan şu iki cümle hatanın diğer kaynaklarını aydınlatacaktır:

"Kurulmuş olan kapitalist devletin üzerinden emperyalizm çarkının hurdahaş ederek geçtiği yerde, emperyalist baskının vahşi biçimlerinde kapitalist dünyanın, sosyalizmi hazırlayan politik ve ekonomik yoğunlaşması gerçekleşir..."

İlhakların bu savunusu Marksizm değil, Struvizmdir. Rusya'da doksanlı yılları anımsayan Rus sosyal-demokratları, Bay Struve, Cunow, Legien ve hempalarına ortak olan Marksizmin bu şekilde yüze göze bulaştırılmasını çok iyi tanırlar. Tam da Alman Struvistlerine, "sosyal-emperyalist" denilenlere ilişkin, Polonyalı yoldaşların başka bir tezinde (II, 3) şunları okuyoruz:

(Kendi kaderini tayin şiarı) "sosyal-emperyalistlere, bu şiarın hayali karakterini kanıtlayarak, ulusal baskıya karşı mücadelemizi tarihi

olarak haksız bir duygusallık olarak gösterme ve böylece sosyal-demokratik programın bilimsel sağlamlığına proletaryanın güvenini sarsma imkânı vermektedir..."

Bu demektir ki, yazarlar, Alman Struvistlerinin pozisyonuna "bilimsel" gözüyle bakıyorlar! Tebrik ederiz.

'Ufak" bir "ayrıntı", bizi Lensch, Cunow, Parvus'ların bize karşı ***haklı olabilecekleriyle*** tehdit eden bu şaşılası argümanı yerle bir ediyor, o da şudur: bu Lenschler, kendi tarzlarında tutarlı insanlardır, ve şovenist Alman "Glocke" No. 8 ve 9'da —tezlerimizde kasten tam da bu sayılara atıfta bulunduk— Lensch ***aynı zamanda*** gerek kendi kaderini tayin şiarının "bilimsel sağlamlığının eksikliğine" (öyle görünüyor ki Polonyalı sosyal-demokratlar Lensch'in ***bu*** argümantasyonunu, tarafımızdan alıntılanmış olan tezlerindeki açıklamalardan anlaşılacağı gibi, çürütülemez olarak görmüşlerdir...) ***gerekse de*** "ilhaklara karşı" şiarın "bilimsel sağlamlığının eksikliği"ni kanıtlıyor!!

Çünkü Lensch, Polonyalı yoldaşların dikkatini çektiğimiz, ve fakat kendilerinin bu konuda bize yanıt vermek istemedikleri basit gerçeği mükemmel biçimde kavramıştır: kendi kaderini tayini "tanımak" ile ilhaklara karşı "protesto" arasında, "ne ekonomik ne politik" ne de genel olarak mantıklı bir fark yoktur. Polonyalı yoldaşlar Lensch'in kendi kaderini tayine karşı argümanlarını çürütülemez olarak görüyorlarsa, o zaman şu ***olguyu*** kabul etmek zorundadırlar: Lenschler ***bütün*** bu argümanları ilhaklara karşı mücadelede de öne sürüyorlar.

Polonyalı arkadaşlarımızın bütün açıklamalarının temelinde yatan teorik hatanın onları götürdüğü nokta, ***tutarsız ilhakçılıktır***.

5— SOSYAL-DEMOKRASİ NEDEN İLHAKLARA KARŞIDIR?

Bizim bakış açımızdan yanıt açıktır: çünkü ilhak, ulusların kendi kaderini tayinini çiğner, ya da bir başka deyişle, ulusal baskının biçimlerinden birini oluşturur.

Polonyalı sosyal-demokratların bakış açısından önce ***özellikle***, neden ilhaklara karşı olduğumuz açıklanmak zorundadır, ve bu açıklamalar (Tezler I, 3) yazarları kaçınılmaz olarak bir dizi yeni çelişkiye düşürüyor.

(Lenschlerin "bilimsel sağlamlığa" sahip argümanlarına rağmen) bizim neden ilhaklara karşı olduğumuzun "savunusu" için onlar iki argüman öne sürüyor. Birincisi:

"Avrupa'da ilhakların, muzaffer emperyalist devletin askeri güvenliği için gerekli olduğu iddiasının... karşısına sosyal-demokrasi, ilhakların çelişkileri yalnızca keskinleştirdiği, böylece savaş tehlikesini artırdığı gerçeğini koyar..."

Bu Lenschlere yetersiz bir yanıttır, çünkü onların baş argümanı askeri zorunluluk değil, aksine emperyalizm altında bir yoğunlaşma anlamına geliyor olan ilhakların ***ekonomik*** ilericiliğidir. Polonyalı sosyal-demokratların bir yandan, Avrupa'da emperyalizmin kaldırmış olduğu sınır direklerini yeniden dikmeyi reddederek ***böyle*** bir yoğunlaşmanın ilericiliğini tanırken, öte yandan ilhaklara ***karşı*** olmalarının mantığı nerededir?

Devam. İlhaklarla ***hangi*** savaşların tehlikesi büyümektedir? Emperyalist savaşların değil, çünkü bunlar başka nedenlerle çıkmaktadır; şimdiki emperyalist savaşta başlıca antagonizmalar hiç kuşkusuz İngiltere ile Almanya arasındaki, Rusya ile Almanya arasındaki antagonizmalardır. Orada ilhaklar yoktu ve yoktur. Sözkonusu olan, ***ulusal*** savaşların ve ulusal ayaklanmaların artan tehlikesidir. Fakat nasıl olur da bir yandan "emperyalizm çağında" ulusal savaşlar ***imkânsız*** ilan edilebilir ve öte yandan ulusal savaşlar "tehlikesi" vurgulanabilir? Bu mantıksız.

İkinci argüman: İlhaklar "egemen ulusların ve ezilen ulusların proletaryası arasında bir uçurum yaratır... Ezilen ulusun proletaryası kendi burjuvazisiyle birleşir, egemen ulusun proletaryasını düşman olarak görür. Proletaryanın uluslararası burjuvaziye karşı uluslararası

sınıf mücadelesi yerine, proletaryanın bölünmesi, onun düşünsel olarak bozulması gündeme gelecektir..."

Bu argümanlara bütünüyle katılıyoruz. Fakat bir ve aynı sorunda ve bir ve aynı zamanda birbirini dışlayan argümanlar öne sürmek mantıklı mı? Tezlerin birinci bölümünün 3. maddesinde, ilhaklarda proletaryanın ***bölünmesini*** gören argümanlar okuyoruz, ama hemen onun yanında, 4. maddede bize, Avrupa'da artık gerçekleşmiş ilhakların ilgasına karşı ve "ezilen ve ezen ulusların işçi kitlelerinin dayanışma içinde mücadele için eğitilmeleri"ni savunmak gerektiği söyleniyor. İlhakların ilgası gerici bir "duygusallık"sa, o zaman ilhakların "proletarya" içinde bir "uçurum" yarattığını ve onun "bölünmesine" yol açtığını iddia ***etmemek gerekir;*** o zaman tersine, ilhaklarda, çeşitli ulusların proletaryasının ***yakınlaşmasının*** bir koşulunu görmek gerekir.

Biz şunu söylüyoruz: Sosyalist devrimi gerçekleştirecek ve burjuvaziyi devirecek durumda olmak için işçiler daha sıkı birleşmelidir ve kendi kaderini tayin için, yani ilhaklara karşı mücadele bu sıkı birliğe hizmet eder. Biz tutarlıyız. Buna karşılık, Avrupa'daki ilhakların "değiştirilemezliği"ni, ayrıca ulusal savaşların "olanaksızlığı"nı tanıyan Polonyalı yoldaşlar, ilhaklara "karşı" tam da ulusal savaşlar***dan*** hareket eden argümanlarla mücadele ettiklerinde kendi kendilerini vuruyorlar! Tam da, çeşitli uluslardan işçilerin yakınlaşması ve kaynaşmasının ilhaklarla ***zorlaştırıldığı*** gibi argümanlarla!

Başka bir deyişle: İlhaklara karşı itirazlar öne sürmek için, Polonyalı sosyal-demokratlar argümanlarını, ***bizzat*** prensip olarak reddettikleri teorik donanımdan ödünç almak zorunda kalıyorlar.

Sömürge sorununda bu daha da açık görülüyor.

6— BU SORUNDA SÖMÜRGELER "AVRUPA"NIN KARŞISINA KONABİLİR Mİ?

Tezlerimizde, sömürgelerin kapitalizm altında derhal kurtuluşu talebinin, aynı ulusların kendi kaderini tayini, memurların halk tarafın-

dan seçilmesi, demokratik cumhuriyet vs. gibi "gerçekleştirilemez" olduğu (yani bir dizi devrim olmadan gerçekleştirilemeyeceği ve sosyalizm olmadan kalıcı olmayacağı) ve öte yandan sömürgelerin kurtuluşu talebinin "ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınması"ndan başka bir şey olmadığı söyleniyor.

Polonyalı yoldaşlar bu argümanlardan hiçbirini yanıtlamadılar. "Avrupa" ile sömürgeler arasında bir fark inşa etme girişiminde bulundular. Ne var ki, Avrupa'ya ilişkin olarak tutarsız ilhakçılar haline geliyorlar ve artık gerçekleştirilmiş olan ilhakları kaldırmayı reddediyorlar. Buna karşılık sömürgeler için "Sömürgelerden Defolun!" mutlak talebini ilan ediyorlar.

Rus sosyalistleri: "Türkistan'dan, Hiva'dan, Buhara'dan vs. defolun" talebinde bulunmalılar, fakat Polonya, Finlandiya, Ukrayna vs. için aynı ayrılma özgürlüğünü talep edecek olurlarsa, güya "ütopizme", "bilimsel olmayan" "duygusallığa" vs. düşerlermiş. İngiliz sosyalistleri "Afrika'dan, Hindistan'dan, Avustralya'dan defolun" talep edecekler, ama İrlanda'dan defolun değil. Yanlışlığıyla böylesine göze batan bir ayırım hangi teorik gerekçelerle açıklanabilir? Bu sorudan kaçmak mümkün değil.

Kendi kaderini tayin karşıtlarının başlıca "temeli" "gerçekleştirilemezlik"tir. Aynı düşünce küçük bir nüansla, "ekonomik ve politik yoğunlaşma"ya yapılan atıfta da dile geliyor.

Yoğunlaşmanın, sömürgelerin ilhakıyla ***da*** gerçekleştiği açıktır. Sömürgelerle Avrupalı halklar —en azından bunların çoğu— arasındaki ekonomik fark, eskiden sömürgelerin ***meta*** mübadelesine dahil edilmesi, fakat henüz kapitalist ***üretime*** dahil edilmemesinden ibaretti. Emperyalizm bunu değiştirdi. Emperyalizm başka şeylerin yanısıra ***sermaye*** ihracı da demektir. Kapitalist üretim gittikçe artan bir hızla sömürgelere de taşınıyor. Onları Avrupa finans kapitaline bağımlılıktan koparmak olanaksız. Gerek askeri bakış açısından gerek ekspansiyon (yayılma) bakış açısından sömürgelerin ayrılması kural olarak an-

cak sosyalizmle birlikte gerçekleştirilebilir, kapitalizm altında ise ya istisnai bir örnek olarak ya da gerek sömürgede gerekse de metropolde bir dizi devrimler pahasına.

Avrupa'da bağımlı uluslar çoğunlukla (hepsi olmasa da: Arnavutlar, Rusya'nın çok sayıda yabancı halkları) kapitalist açıdan sömürgelerdekinden daha gelişkindir. Oysa tam da bu, ulusal baskıya ve ilhaklara karşı güçlü bir direnişe yol açıyor! Tam da bu yüzden, hangi politik koşullar altında olursa olsun, kapitalizmin Avrupa'da gelişimi, bir ayrılma durumunda da, sömürgelerden daha ***güvencededir***... "Orada", diyor Polonyalı yoldaşlar, sömürgelerle ilgili olarak (I, 4) "kapitalizmin önünde daha üretici güçleri bağımsızca geliştirme görevi duruyor..." Bu Avrupa'da kendini daha çok hissettiriyor: Polonya, Finlandiya, Ukrayna ve Alsas'ta kapitalizm üretici güçleri hiç kuşkusuz Hindistan, Türkistan, Mısır ve diğer tipik sömürgelerde olduğundan daha hızlı, daha güçlü ve daha bağımsız geliştiriyor. Meta üretimi toplumunda, sermaye olmaksızın, ne bağımsız bir gelişme ne de genel olarak bir gelişme mümkün değildir. Avrupa'da bağımlı uluslar hem ***kendi*** sermayelerine, hem de en çeşitli koşullarla kolayca sermaye temin etme olanağına sahiptir. Sömürgelerin hiç ya da nerdeyse hiç ***kendi*** sermayesi yoktur, ve finans kapital çağında politik teslimiyet dışında başka bir yoldan sermaye edinemezler. Bütün bunlar karşısında, sömürgeleri derhal ve kayıtsız şartsız serbest bırakma talebi ne anlama gelir? Bunun, Bay Struve, Lensch, Cunow ve onların ardından ne yazık ki Polonyalı yoldaşlar tarafından da kullanılan "ütopya" sözcüğünün vülger, karikatürize "Marksist" anlamında çok daha "ütopik" olduğu açık değil midir? Aslında burada "ütopizm"den, darkafalı alışılmıştan, bu arada devrimci olan her şeyden sapma anlaşılıyor. Ama ***her*** türden —ulusal da dahil— devrimci hareketler, Avrupa koşullarında sömürgelerden çok daha mümkündür, çok daha gerçekleştirilebilirdir, daha direngendir, daha enerjiktir ve daha zor yenilir.

Sosyalizm, diyor Polonyalı yoldaşlar (I, 3), "sömürgelerdeki gelişmemiş halklara, onlara ***tahakküm*** etmeden, ***çıkar gözetmeyen bir***

kültürel yardım sunacak durumda olacaktır". Çok doğru. Fakat, büyük bir ulusun, büyük bir devletin, sosyalizme geçtiğinde, Avrupa'da ezilen küçük bir ulusu "çıkar gözetmeyen kültürel yardım"la kendisine bağlamayı bilemeyeceğini varsaymak için hangi neden var? Tam da Polonyalı sosyal-demokratların sömürgelere ***"tanıdığı"*** ayrılma özgürlüğü, Avrupa'nın küçük ama kültür seviyesi yüksek ve siyasi bakımdan iddialı ezilen uluslarını büyük sosyalist devletlerle ittifaka cezbedecektir, çünkü sosyalizm altında büyük bir devlet şu anlama gelecektir: günde şu kadar ***daha az*** çalışma saati ve günde şu kadar daha fazla ***ücret.*** Burjuvazinin boyunduruğundan kurtulan emekçi kitleler, tam da bu "kültürel yardım" nedeniyle, var güçleriyle büyük ve ileri sosyalist uluslarla ittifak ve kaynaşmayı ***emel edineceklerdir,*** yeter ki dünün zalimleri, uzun süredir ezilen ulusun çok gelişmiş demokratik izzetinefis duygusunu zedelemesin, yeter ki ona tüm alanlarda, devlet kurma, "kendi" devletini inşa etme girişimi de dahil, eşitlik tanınsın. Kapitalizm altında bu "girişim", savaşlar, soyutlanma, kendi içine kapanma, ayrıcalıklı küçük ulusların (Hollanda, İsviçre) darkafalı egoizmi anlamına gelir. Sosyalizm altında emekçi kitleler, yukarıda anılan salt ekonomik motiflerle bile soyutlanmalarına izin vermeyeceklerdir; ve politik biçimlerin çeşitliliği, devlet birliğinden ayrılma özgürlüğü, devlet inşası deneyi — bütün bunlar, bir bütün olarak her türlü devlet sönüp gitmediği sürece, zengin bir kültür yaşamının temelini, ulusların gönüllü yakınlaşması ve kaynaşması sürecinin hızlanmasının güvencesini oluşturacaktır.

Polonyalı yoldaşlar sömürgeleri ayırıp Avrupa'nın karşısına koyarak, tüm hatalı tanıtlamalarını bir vuruşta yerle bir eden bir çelişkiye düşüyorlar.

7— MARKSİZM Mİ PROUDHONİZM Mİ?

Marx'ın İrlanda'nın ayrılması konusundaki tavrına yaptığımız atfı Polonyalı yoldaşlar istisnai olarak dolaylı yoldan savuşturmuyorlar. Yanıtları neden ibarettir? Marx'ın 1848–1871 yıllarındaki tavrına ya-

pılan atıfların, onlara göre, "en ufak bir değeri yok"tur. Bu alışılmamış ölçüde hiddetli ve kesin açıklama, Marx'ın "aynı zamanda", "Çeklerin, Güney Slavlarının vs." bağımsızlık çabalarına karşı çıkmış olmasıyla gerekçelendiriliyor.[161]

Bu gerekçelendirme, özellikle temelsiz olduğu için özellikle kötücüldür. Polonyalı Marksistlere göre Marx, "aynı anda" zıt şeyler söyleyen aklı perişan biriydi! Bu asla doğru değildir ve bu asla Marksizm değildir. Tam da Polonyalı yoldaşların ileri sürüp de ***uygulamadıkları*** "somut" tahlil talebi bizi, Marx'ın çeşitli somut "ulusal" hareketler karşısındaki farklı tavırlarının bir ve aynı sosyalist dünya görüşünden kaynaklanıp kaynaklanmadığını incelemekle yükümlü kılıyor.

Bilindiği gibi Marx, Çarlığın gücüne ve nüfuzuna karşı —denebilir ki mutlak gücüne ve ağırlıklı gerici nüfuzuna karşı— mücadelesinde ***Avrupa*** demokrasisinin çıkarları açısından Polonya'nın bağımsızlığından yanaydı. Bu bakış açısının doğruluğu 1849 yılında, Rus serf ordusu Macaristan'da ulusal-özgürlükçü, devrimci-demokratik ayaklanmayı bastırdığında, en açık ve en gerçek onayını buldu. O zamandan başlayarak Marx'ın ölümüne dek, evet hatta daha sonra da, 1890 yılına dek, Çarlığın Fransa ile ittifak içinde gerici bir savaşı, ***emperyalist olmayan,*** ulusal bağımsız Almanya'yı tehdit ettiğinde, Engels her şeyden önce Çarlığa karşı mücadeleyi savundu. Bu nedenle ve yalnızca bu nedenle Marx ve Engels Çeklerle Güney Slavların ulusal hareketine karşıydılar. Marx ve Engels'in 1848 ve 1849 yıllarında yazdıklarına kısa bir bakış, Marksizmle sadece onu bir el hareketiyle bir kenara itmek için ilgilenmeyen herkese, Marx'la Engels'in o zaman doğrudan ve kesinlikle, Avrupa'da "Rus ileri karakolu" görevi gören "tüm gerici halkları "devrimci halklar"ın —Almanların, Polonyalıların, Macarların— ***karşısına koyduklarını*** gösterecektir. Bu olgudur. Ve bu olguya ***o zamanlar*** kuşkusuz doğru biçimde dikkat çekilmiştir: 1848'de devrimci halklar özgürlük için savaşıyorlardı, bunların baş düşmanı Çarlıktı, oysa Çekler vs. gerçekten gerici halklardı, Çarlığın ileri karakollarıydı.

Marksizme sadık kalmak istiyorsak ***somut*** olarak tahlil etmemiz gereken bu somut örnek bize neyi gösteriyor? Sadece: 1) Avrupa'nın bazı büyük ve en büyük halklarının kurtuluş çıkarlarının, küçük ulusların özgürlük hareketlerinin çıkarlarından daha üstün olduğunu; 2) Demokrasi talebinin soyutlanmış değil Avrupa çapında —şimdi dünya çapında demek gerekir— değerlendirilmesi gerektiğini.

Başka birşey değil. Polonyalıların unuttukları ve Marx'ın ***daima*** sadık kaldığı o temel sosyalist prensibin: başka halkları ezen bir halk özgür olamaz prensibinin çürütülmesinden iz yok. Marx'ın, uluslararası politikada Çarlığın ağırlıklı etkisinin olduğu çağda karşı karşıya kaldığı somut durum, örneğin bazı halkların sosyalist devrimi başlatması (1848 yılında Avrupa'da burjuva-demokratik devrimin başlaması gibi), ***başka*** halkların ise burjuva gericiliğin temel direkleri olarak kendilerini kanıtlamaları biçiminde tekrarlanacak olursa — o zaman burada hangi küçük ulusal hareketler ortaya çıkarsa çıksın biz de onlara karşı bir devrimci savaşı, onların "yenilmesi"ni, tüm ileri karakollarının yok edilmesini savunmak zorunda olurduk. Dolayısıyla Marx'ın taktiğinin örneklerini asla reddetmemeliyiz —bu sözde Marksizmi kabul etmek, gerçekte ise ondan kopmak anlamına gelirdi—, aksine bu örneklerin somut tahlilinden gelecek için paha biçilmez dersler çıkarmak zorundayız. Demokrasinin tek tek talepleri, kendi kaderini tayin hakkı da dahil, mutlak şeyler değil, aksine genel-demokratik (şimdi: genel-sosyalist) ***dünya*** hareketinin ***küçük bir parçasıdır.*** Tek tek somut durumlarda parçanın bütüne aykırı düşmesi mümkündür, o zaman parçayı reddetmek gerekir. Bir ülkede cumhuriyetçi hareketin, dincilerin veya sermayedarların ve başka ülkelerin monarşistlerinin entrikalarının aleti olması mümkündür — o zaman bu verili somut hareketi ***desteklememeliyiz;*** ama bu nedenle uluslararası sosyal-demokrasinin programında cumhuriyet şiarını silmek gülünç olurdu.

Fakat 1848–1871 yıllarından 1898–1916 yıllarına dek somut durum nasıl değişmiştir (dönem olarak emperyalizmin en önemli kilometre taşlarını seçiyorum: İspanyol-Amerikan emperyalist savaşından

emperyalist Avrupa savaşına kadar)? Çarlık, birincisi uluslararası finans kapitalin, özellikle Fransa'nın desteği sonucunda, ve ikincisi 1905 yılı sonucunda gericiliğin en önemli payandası olmaktan açıkça ve kuşkuya yer bırakmayacak şekilde çıkmıştır. O zamanlar büyük ulusal devletler —Avrupa demokrasileri— sistemi dünyaya, Çarlığa rağmen, demokrasi ve sosyalizm vaat ediyordu[1]. Marx ve Engels emperyalizmi görmediler. Şimdi bir avuç emperyalist "büyük" güç (sayıları beş veya altıdır) sistemi ortaya çıktı; bunların her biri yabancı ulusları eziyor, bu baskı kapitalizmin yıkılmasını yapay olarak engellemeye ve dünyaya egemen olan emperyalist ulusların oportünizmini ve sosyal-şovenizmini yapay olarak desteklemeye hizmet ediyor. O zamanlar en büyük ulusları kurtaran Batı Avrupa demokrasisi, tek tek küçük ulusal hareketleri gerici amaçlar için kullanan Çarlığa karşıydı. Şimdi Çarlık emperyalizminin, bir dizi ulusun bu emperyalist güçler tarafından genel olarak ezilmesi temelinde ileri kapitalist, Avrupa emperyalizmiyle ***ittifakı,*** şovenist, "sosyal emperyalist" ve devrimci proletaryaya bölünmüş olan sosyalist proletaryanın karşısındadır.

Polonyalı sosyal-demokratların, somut olma vaadlerine rağmen tam da gözardı ettikleri somut durum değişikliği budur! Aynı sosyalist prensiplerin ***uygulanmasındaki*** somut değişiklik buradan çıkar: ***O zamanlar*** her şeyden önce "Çarlığa karşı" (ve ***onun*** tarafından antidemokratik doğrultuda kullanılan küçük ulusların hareketlerine karşı)

1 *Ryazanov, Grünberg'in "Sosyalizm ve İşçi Hareketi Tarihi Arşivi"inde (1916, I) Engels'in Polonya sorunu üzerine 1866 yılından son derece ilginç bir makalesini yayınladı. Engels burada, proletarya için, Avrupa'nın büyük uluslarının siyasi bağımsızlığını ve "kendi kaderini tayini"ni (right to dispose of itself) tanıma zorunluluğunun altını çiziyor ve "milliyetler prensibinin" (özellikle Bonapartist tarzda kullanımını), yani herhangi bir küçük ulusun bu büyük uluslarla bir tutulmasının anlamsızlığını vurguluyor. "Rusya", diyor Engels, "hesaplaşma gününde tekrar geri vermek zorunda olduğu büyük miktarda çalıntı mülkün" (yani ezilen halkların) "sahibidir."[162] Gerek Bonapartizm gerekse de Çarlık, küçük ulusal hareketleri* ***kendi*** *yararlarına, Avrupa demokrasisine karşı kullanmaktadırlar.*

olma ve Batı'nın büyük uluslara mensup —devrimci— halklarından yana olma sözkonusuydu. ***Şimdi*** emperyalist güçlerin, emperyalist burjuvazinin, sosyal-emperyalistlerin kurulmuş olan birleşik cephesine karşı olma, ***tüm*** ulusal hareketlerin emperyalizme karşı sosyalist devrimin yararına kullanılmasından ***yana*** olma sözkonusudur. Şimdi proletaryanın tüm emperyalist cepheye karşı mücadelesi ne kadar ***arı*** olursa, "Başka halkları ezen bir halk özgür olamaz" enternasyonalist prensibi açıkça o kadar anlamlı olur.

Proudhonistler doktriner kavranan sosyal devrim ***adına,*** Polonya'nın uluslararası rolünü küçümsediler ve ulusal hareketlere sırt çevirdiler. İlhak sorunundaki yalpalamalarıyla sosyal-emperyalistleri (objektif olarak) destekleyerek bunlara karşı uluslararası mücadele cephesini ***parçalayan*** Polonyalı sosyal-demokratlar da aynı şekilde doktriner davranıyorlar. Çünkü küçük ulusların somut konumuyla ilgili olarak, tam da proleter mücadelenin uluslararası cephesi değişmiştir: O zamanlar (1848–1871) küçük uluslar, ya "Batı demokrasisi"nin ve devrimci halkların ya da Çarlığın olası müttefikleri olarak bir öneme sahipti; şimdi (1898–1914) küçük uluslar bu önemlerini yitirdiler; şimdi onların önemi, "büyük güç ulusları"nın asalaklığının ve dolayısıyla sosyal-emperyalizminin mümbit topraklarından biri olmalarıdır. Önemli olan, küçük halkların 1/50'sinin mi yoksa 1/100'ünün mü sosyalist devrimden önce kendisini kurtaracağı değildir, önemli olan emperyalist çağda proletaryanın objektif nedenlere bağlı olarak iki uluslararası kampa ayrılmış olmasıdır, bunlardan biri büyük güçlerin burjuvazisinin masasından düşen kırıntılarla —başka şeylerin yanısıra küçük ulusların iki ve üç kat sömürüsü dolayısıyla da— satın alınmıştır, diğeri ise küçük ulusları kurtarmadan ve kitleleri anti-şovenist, yani anti-ilhakçı ruhla, yani "kendi kaderini tayin ruhuyla" eğitmeden kendisini kurtaramaz.

Meselenin bu en önemli yanını Polonyalı yoldaşlar gözardı ediyorlar ve olaylara emperyalizm çağındaki merkezi bakış açısı olan uluslararası proletaryanın iki kampı bakış açısından ***bakmıyorlar.***

İşte Proudhonizminizin birkaç somut örneği daha: 1) 1916 İrlanda ayaklanmasına ilişkin tavır, bu konuya daha sonra değinilecektir; 2) Tezlerdeki, sosyalist devrim şiarının "hiçbir şeyle maskelenmemesi" gerektiği açıklaması (II, 3, Paragraf 3'ün sonu). Sosyalist devrim şiarının, ulusal sorun da dahil her sorunda tutarlı-devrimci bakış açısıyla ***birleştirilerek*** "maskelene"bileceği düşüncesi son derece anti-Marksisttir.

Polonyalı sosyal-demokratlar bizim programımızı "ulusal-reformist" buluyorlar. İki pratik öneriyi birbiriyle karşılaştırın: 1– Özerklikten yana (Polonya tezleri III, 4) ve 2– Ayrılma özgürlüğünden yana. Programlarımız sadece ve sadece burada ayrılıyor! İkincisinden farklı olarak tam da birinci programın reformist olduğu açık değil midir? Reformist bir değişiklik, egemen sınıfın iktidarının temellerini sarsmayan bir değişikliktir, aksine bu sınıfın, egemenliğini koruyarak verdiği bir tavizdir sadece. Devrimci olan, iktidarın temelini sarsar. Ulusal programda reformist olan, egemen ulusun ***tüm*** ayrıcalıklarını ortadan ***kaldırmaz,*** tam hak eşitliği ***sağlamaz, her türlü*** ulusal baskıyı yok ***etmez.*** "Özerk" ulus "devleti kuran" ulusla eşit hakka sahip değildir; Polonyalı yoldaşların, (aynı eski "Ekonomistlerimiz" gibi) ***politik*** kavramların ve kategorilerin tahlilini inatla gözardı etmemiş olsalardı, bunu farketmeleri gerekirdi. Özerk Norveç İsveç'in bir parçası olarak 1905 yılına dek en geniş özerkliğe sahipti, ama İsveç'le eşit hakka sahip değildi. Ancak özgürce ayrılması ***gerçekten*** hak eşitliğini ifade etti ve ortaya koydu (parantez içinde eklemek istiyoruz ki, tam da bu özgürce ayrılık çok daha sıkı, çok daha demokratik, hak eşitliği üzerinde yükselen bir yakınlaşma yaratmıştır). Norveç sadece özerk olduğu sürece, İsveç aristokrasisi fazladan ***bir*** ayrıcalığa sahipti ve bu ayrıcalık "zayıflatılmayıp" (reformizmin özü kötülüğü ortadan kaldırmak değil, ***zayıflatmaktan*** ibarettir), bilakis ayrılıkla ***tamamen ortadan kaldırılmıştır*** (programda devrimci olanın temel özelliği).

Geçerken belirtelim: Reform olarak özerklik devrimci bir önlem olarak ayrılma özgürlüğünden prensip itibariyle farklıdır. Buna hiç

kuşku yok. Fakat reform —herkesçe bilindiği gibi— pratikte çoğunlukla devrime doğru sadece bir adımdır. Özerklik, bir devletin sınırları içinde zorla tutulan bir ulusa nihai olarak kendisini bir ulus olarak yapılandırma, güçlerini toplama, tanıma, örgütleme ve ..."Norveç" tarzında bir ***açıklama*** için uygun anı seçme olanağı verir: Şu ya da bu ulusun veya şu ya da bu bölgenin özerk parlamentosu olarak biz, tüm Rusların Çarı'nın, Polonya Kralı olmaktan çıktığını açıklarız vs. Buna karşılık genelde şu "itiraz getirilir": Bu tür sorunlar deklarasyonlarla değil, savaşlarla karara bağlanır. Doğru: Çoğu durumda bunu savaşlar karara bağlar (büyük devletlerin hükümet biçimi ile ilgili sorunların çoğu durumda ancak savaşlar ve devrimlerle karara bağlandığı gibi). Fakat, devrimci bir partinin siyasi programına karşı ***benzer*** bir "itiraz"ın mantıklı olup olmadığı üzerinde düşünmenin bir zararı yoktur. Proletarya için haklı ve yararlı olan şey ***için,*** demokrasi ve sosyalizm ***için*** savaşlara ve devrimlere karşı mıyız yoksa?

"Fakat, nüfusu belki 10-20 milyonu bulan küçük bir ulusun sorunlu kurtuluşu uğruna büyük halklar arasında savaştan yana, 20 milyon insanın katlinden yana olamayız!" Elbette olamayız! Ama programımızdan tam ulusal hak eşitliğini çıkardığımız için değil, ***bir*** ülkenin demokrasisinin çıkarlarının ***çok sayıda ve tüm*** ülkelerin demokrasisinin çıkarlarına tabi kılınması gerektiği için. Varsayalım ki, iki büyük monarşi arasında, hükümdarı, her iki komşu ülke hükümdarı ile akrabalık ilişkileri ve başka bağlara "bağlı" küçük bir monarşi var. Varsayımımızı sürdürerek, bu küçük ülkede cumhuriyetin ilanının, ***onun*** hükümdarının kovulmasının, pratikte iki büyük komşu ülke arasında, bu küçük ülkede şu ya da bu hükümdarı yeniden tahta geçirmek için savaş anlamına geleceğini düşünelim. Bu küçük ülkenin sosyal-demokrasisinin gerçekten enternasyonalist kesimi de dahil bütün uluslararası sosyal-demokrasinin, bu durumda, ***monarşinin yerini cumhuriyetin almasına karşı olacağına*** kuşku yoktur. Monarşinin yerini cumhuriyetin alması mutlak birşey değil, bir bütün olarak demokrasinin (ve daha da büyük ölçüde elbette sosyalist proletaryanın) çıkarlarına tabi olan demokratik taleplerden sadece biridir. Böyle bir durum çeşitli

ülkelerin sosyal-demokratları arasında en ufak bir görüş ayrılığı kesinlikle yaratmayacaktır. Fakat bir sosyal-demokrat ***bu*** nedenden ötürü cumhuriyet şiarını bir bütün olarak uluslararası sosyal-demokrasinin programından çıkarmayı önerirse, o kesinlikle deli sayılırdı. Ona şu söylenirdi: ***Özelle genel*** arasındaki en temel mantıki farkı unutmak, olacak şey değil.

Bu örnek bizi, biraz farklı bir yönden işçi sınıfının ***enternasyonalist*** eğitimi sorununa götürür. Bu eğitim —Zimmerwald Solu içinde bunun zorunluluğu ve önemi üzerine herhangi bir görüş ayrılığı olamaz— büyük, ezen ve küçük, ezilen uluslar için, ilhak eden ve ilhak edilen uluslar için ***somut olarak aynı*** olabilir mi?

Açıktır ki hayır. Ortak hedefe, tam hak eşitliğine, ***bütün*** ulusların birbirlerine sımsıkı yakınlaşması ve daha da ***kaynaşmasına*** ulaşabilmek açıktır ki burada da farklı somut yollardan gerçekleşir, tıpkı, diyelim ki bu kitabın bu sayfasının ortasında bulunan bir noktaya gitmek için, kitabın bir kenarından hareket edildiğinde sola, öteki kenarından hareket edildiğinde sağa gitmek gerektiği gibi. Genelde ulusların kaynaşmasını kabul eden büyük, ezen ve ilhak eden bir ulusun sosyal-demokratı, "kendi" II. Nikola'sının, "kendi" Wilhelm, Georg, Poincaré vs.sinin ***hakeza*** küçük uluslarla ***kaynaşmaktan yana*** olduğunu (ilhaklar yoluyla) bir an bile unutursa —II. Nikola Galiçya ile, II. Wilhelm Belçika ile "kaynaşmak"tan yana—, böyle bir sosyal-demokrat teoride gülünç bir doktriner, pratikte ise emperyalizmin yardakçısıdır.

Ezen ülkelerde işçilerin enternasyonalist eğitiminin ağırlık merkezi mutlaka ezilen ülkelerin ayrılma özgürlüğünü propaganda etmek ve savunmak olmak zorundadır. Bu olmadan enternasyonalizm ***olmaz.*** Bu propagandayı ***yapmayan*** her ezen ulustan sosyal-demokrata emperyalist ve alçak muamalesi yapmak görev ve yükümlülüğümüzdür. Sosyalizm kurulmadan önce ayrılma ***durumu*** binde bir olanaklı ve "uygulanabilir" olsa da, bu mutlak bir taleptir.

İşçileri, ulusal farklılıklara karşı "kayıtsızlık" doğrultusunda eğitmekle yükümlüyüz. Bu tartışma götürmez. Fakat ***ilhakçılara*** kayıtsız-

lık doğrultusunda değil. Ezen ulustan biri için küçük ulusların isteklerine göre ***kendi*** devletine mi, ***komşu devlete*** mi, ya da kendi kendilerine mi ait oldukları "önemsiz" olmak zorundadır: bu "kayıtsızlık" olmadan o sosyal-demokrat ***değildir.*** Enternasyonalist bir sosyal-demokrat olmak için, sadece kendi ulusunu düşünmemek, bilakis bütün ulusların çıkarlarını, onların genel özgürlük ve hak eşitliğini ***ondan üstün*** tutmak gerekir. "Teori"de herkes bununla hemfikir, pratikte ise tam da ilhakçı bir kayıtsızlık gösteriliyor. Kötülüğün kökü budur.

Ve tersine, küçük bir ulusun sosyal-demokratı, ajitasyonunun ağırlık merkezini genel formülümüzün ***ikinci*** sözcüğüne vermek zorundadır: Ulusların "gönüllü ***birliği***". O, enternasyonalist olarak yükümlülüklerini ihlal etmeden, ***gerek*** kendi ulusunun politik bağımsızlığından, ***gerekse de*** X, Y, Z gibi komşu ülkelerle birleşmesinden yana olabilir. Fakat bütün durumlarda o ulusal darkafalılık, içine kapanıklık ve tecrit edilmişliğe ***karşı,*** bütünün ve genelin dikkate alınması için, parçanın çıkarlarının bütünün çıkarlarına tabi kılınması için mücadele etmek zorundadır.

Bu sorunu iyice düşünmemiş olanlar, ezen ulusların sosyal-demokratlarının "ayrılma özgürlüğü"nde, buna karşılık ezen ulusların sosyal-demokratlarının "***birleşme*** özgürlüğü"nde ısrar etmelerini "çelişkili" buluyorlar. Fakat birazcık düşünmek enternasyonalizm ve ulusların kaynaşması için başka bir yolun, ***verili*** durumdan bu hedefe giden başka bir yolun olmadığını ve olamayacağını gösterir.

Ve burada Hollanda ve Polonya sosyal-demokrasisinin *özel* durumuna gelmiş bulunuyoruz.

8— HOLLANDALI VE POLONYALI ENTERNASYONALİST SOSYAL -DEMOKRATLARIN KONUMUNDA İSTİSNAİ VE ORTAK OLAN YANLAR

Kendi kaderini tayine karşı olan Hollandalı ve Polonyalı Marksistlerin, uluslararası sosyal-demokrasinin en iyi devrimci ve enternas-

yonalist unsurları arasında olduklarına hiç kuşku yoktur. Fakat bunların teorik açıklamalarının, gördüğümüz gibi tam bir hatalar ağı oluşturması nasıl ***mümkün*** olabilmiştir? Tek bir doğru genel düşünce yok, "emperyalist ekonomizm"den başka bir şey değil!

Bunun nedeni kesinlikle Hollandalı ve Polonyalı yoldaşların özellikle kötü sübjektif nitelikleri değil, ülkelerinin ***özel*** nesnel koşullarıdır. Her iki ülke de 1) bugünkü büyük güçler "sistemi"nde küçük ve çaresizdir; 2) ikisi de coğrafi olarak, birbiriyle en güçlü rekabet içinde olan son derece güçlü emperyalist haydutların arasında yer alır (İngiltere ve Almanya; Almanya ve Rusya); 3) ikisinde de ***kendilerinin de*** "büyük güç" oldukları zamanların anıları ve gelenekleri korkunç güçlüdür: Hollanda İngiltere'den daha güçlü bir sömürgeci devletti; Polonya Rusya ve Prusya'dan kültürel olarak daha ileri ve güçlü bir büyük güçtü; 4) ikisi de bugüne kadar yabancı halkların ezilmesinden ibaret olan ayrıcalıklarını korumuşlardır: Hollanda burjuvazisi son derece zengin Hollanda Hindistanı'na egemendir; Polonyalı çiftlik sahibi Ukraynalı ve Belorus "serf"i, Polonya burjuvazisi Yahudiyi vs. sömürür.

Bu dört özel koşulun kombinasyonundan oluşan böyle bir özellik İrlanda, Portekiz (ki bir süre İspanya tarafından ilhak edilmişti), Alsas, Norveç, Finlandiya, Ukrayna, Letonya, Belo-Rusya ve diğer birçok ülkenin durumunda yoktur. Ve meselenin ***tüm özü*** işte bu özellikte yatmaktadır! Hollandalı ve Polonyalı sosyal-demokratlar, ***genel*** argümanların yardımıyla, yani genelde emperyalizm, genelde sosyalizm, genelde demokrasi, genelde ulusal baskıyla ilgili argümanlara dayanarak kendi kaderini tayine karşı çıkıyorlarsa, birbiri ardına hata yaptıkları, bir hatanın diğerini kovaladığı söylenebilir. Fakat yanlışlığı son derece açık olan genel argüman ***yığınını*** bir kenara atıp, meselenin ***özüne,*** Hollanda ve Polonya'nın ***özel*** koşullarının özgüllüğü açısından bakınca, onların garip tavrı ***anlaşılır*** ve kesinlikle haklı görünür. Paradoksa düşmekten korkmaksızın, kendi kaderini tayin hakkına karşı ateş püsküren Hollandalı ve Polonyalı Marksistlerin söylemek iste-

diklerini tam olarak söylemedikleri, ya da bir başka deyişle, aslında tam olarak söylemek istediklerinin söyledikleri olmadığını söylemek mümkündür.[1]

Tezlerimizde buna bir örnek vermiştik.[2] Gorter ***kendi*** ülkesinin kendi kaderini tayinine karşı, fakat "kendi" ulusu tarafından ezilen Hollanda Hindistanı'nın kendi kaderini tayin etmesinden ***yana!*** Gorter'i, kendi kaderini tayin hakkını Almanya'da Kautsky gibi, bizde Troçki ve Martov gibi tam bir ikiyüzlülükle tanıyan insanlardan daha dürüst bir enternasyonalist ve bize daha yakın duran bir yoldaş olarak görmemiz şaşırtıcı mı? Marksizmin genel ve temel prensiplerinden "kendi" ulusum tarafından ezilen ulusların ayrılma özgürlüğü için mücadele etme görevi çıkar, fakat kesinlikle, dar, dikkafalı, bencil ve aptallaştırıcı bir yalıtılmışlık içinde yaşayan Hollanda'nın bağımsızlığını başa koymak değil: Bırakın dünya yansın, bundan bize ne, "biz" eski ganimetimizden, onun zengin "kırıntısı"ndan, Hindistan'dan memnunuz, bunun dışında hiçbir şey "bizi" ilgilendirmiyor!

Başka bir örnek. Savaşın başlamasından sonra Alman sosyal-demokrasisi içinde enternasyonalizm için kararlı mücadelesiyle büyük bir hizmette bulunmuş olan Polonyalı sosyal-demokrat Karl Radek "Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı" adlı makalede ("Işın"[163] —J. Borchardt'ın redaksiyonu altında çıkan, Prusya sansürünün yasakladığı sol-radikal aylık dergi—, 1915, 5 Aralık, III. Yıl, No. 3) kendi kaderini tayine şiddetle ***karşı*** çıkıyor ve Hollandalı ve Polonyalı otoritelerin ***sadece*** kendi işine yarayan görüşlerini aktararak başka şeylerin yanı sıra şu argümanı ileri sürüyor: Kendi kaderini tayin "her bağımsızlık mücadelesini desteklemenin sosyal-demokrasinin görevi olduğu" düşüncesini beslemektedir.

---

1 ***Tüm*** *Polonyalı sosyal-demokratların Zimmerwald Deklarasyonu'nda, sadece çok az farklı bir formülasyonla, kendi kaderini tayini* ***genelde tanıdıklarını*** *anımsatırız.*

2 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 304.* ***—Red.***

Genel teori açısından bu argüman düpedüz rezalettir, çünkü apaçık mantıksızdır: birincisi, tekil olan bütüne tabi kılınmıyorsa, suiistimale yol açmayacak tek bir demokratik kısmi talep yoktur ve olamaz; biz "her" bağımsızlık mücadelesini ya da "her" cumhuriyetçi ya da anti-klerikal hareketi desteklemek zorunda değiliz. İkincisi, ulusal baskıya karşı mücadele için ***aynı*** "yetersizlik"ten mustarip olmayan ***tek bir*** formülasyon yoktur ve olamaz. Bizzat Radek, "Berner Tagwacht"da (1915, No. 253) "eski ve yeni ilhaklara karşı" formülünü kullanmıştır. Herhangi bir Polonyalı milliyetçi, bu formülden haklı olarak şu "çıkarsama"yı yapacaktır: "Polonya ilhak edilmiş bir ülkedir, ben ilhaklara karşıyım, ***yani*** ben Polonya'nın bağımsızlığından yanayım". Ya da Rosa Luxemburg, eğer yanılmıyorsak 1908 yılında yazdığı bir makalede[164] "ulusal baskıya karşı" formülünün tamamen yeterli olduğu düşüncesini dile getirmiştir. Fakat herhangi bir Polonyalı milliyetçi ***—hem de tamamen haklı olarak—*** diyecektir ki, ilhaklar ulusal baskının biçimlerinden ***biridir, dolayısıyla*** vs.

Fakat bu genel argümanlar yerine Polonya'daki ***özel*** koşullara bakalım: onun bağımsızlığı ***şimdi*** savaşlar ve devrimler olmadan "gerçekleştirilemez". Sadece ve sadece Polonya'nın yeniden kurulması için Avrupa'da bir savaş çıkmasından yana olmak, en kötü türden bir milliyetçi olmak, az sayıdaki Polonyalının çıkarlarını savaşın acısını çekecek olan yüzlerce milyon insanın çıkarlarından üstün tutmak olurdu. Örneğin, sadece lafta sosyalist olan ve onlara kıyasla Polonyalı sosyal-demokratların binlerce kez haklı olduğu "Fracy"ler (PPS'in sağ kanadı) böyledir. Polonya'nın bağımsızlığı şiarını ***şimdi*** ortaya atmak, emperyalist ***komşu*** devletler arasındaki ***bugünkü*** ilişkiler dikkate alındığında, gerçekten de bir ütopya peşinde koşmak, dar milliyetçiliğe düşmek, bütün Avrupa devriminin, ya da en azından Rus ve Alman devriminin önkoşulunu unutmak demektir. Aynı şekilde, 1908–1914 yılları Rusya'sında bağımsız bir şiar olarak meslek birlikleri kurma özgürlüğü talebi, ütopya peşinde koşmak ve objektif olarak Stolipinci işçi partisini (bugün aynı şey olan Potresov-Gvozdev partisini) desteklemek demekti. Fakat meslek birlikleri kurma özgürlüğü talebini bir bü-

tün olarak sosyal-demokrasinin programından çıkarmak istemek çılgınlık olurdu!

Şimdi de üçüncü ve sanırım en önemli örnek. Polonyalıların tezlerinde (III, 2'nin sonu), bağımsız bir tampon Polonya devleti düşüncesine karşı bunun "küçük, güçsüz grupların boş bir ütopyası" olduğu itirazı getiriliyor. "Bu düşünce gerçekleştirildiğinde, şu ya da bu büyük güçler grubunun askeri sömürgesi, onların askeri ve ekonomik çıkarlarının oyuncağı, yabancı sermaye için bir sömürü bölgesi ve geleceğin savaşlarının muharebe meydanı olacak küçük ve güdük bir Polonya devletinin yaratılması anlamına gelirdi." Bütün bunlar ***bugün*** Polonya'nın bağımsızlığı şiarı ***karşısında*** çok ***doğrudur,*** çünkü tek başına Polonya'da bir devrim bile burada hiçbir şeyi değiştirmeyecek, sadece Polonyalı kitlelerin dikkati ***asıl meseleden***: onların mücadelesinin Rus ve Alman proletaryasının mücadelesiyle bağıntısından saptırılmış olacaktır. Polonya proletaryasının bugün, sosyalizm ve özgürlük davasına ve ***aynı zamanda Polonya davasına da,*** ancak komşu ülkelerin proletaryasıyla ***birlikte dar-Polonya*** milliyetçilerine karşı mücadele verdiğinde hizmet edebileceği bir paradoks değil, bir olgudur. Polonyalı sosyal-demokratların bu sonunculara karşı mücadeledeki tarihi kazanımlarını inkâr etmek mümkün değildir..

Fakat ***şimdiki*** dönemde Polonya'nın ***özel*** koşulları açısından doğru olan bu aynı argümanlar, büründürüldükleri ***genel*** biçimde apaçık yanlıştır. Savaşlar olduğu müddetçe, Almanya ile Rusya arasındaki savaşlarda Polonya daima savaş alanı olarak kalacaktır, bu, savaşlar arasındaki dönemlerde daha büyük bir politik özgürlüğe (ve dolayısıyla politik bağımsızlığa) karşı bir argüman değildir. Aynı şey, yabancı sermaye tarafından sömürülme ve yabancı çıkarların oyuncağı olma rolüyle ilgili itiraz için de geçerlidir. Polonyalı sosyal-demokratlar bugün, kendilerini, "Fracy" gibi, emperyalist monarşilerden ***birinin*** uşaklığına alçaltmadan, proleter enternasyonalistler olarak ***hiçbir şey*** yapamayacakları için, Polonya'nın bağımsızlığı şiarını ortaya atamazlar. Oysa Rus ve Alman işçiler, Polonya'nın ilhakına katılıp katılma-

yacaklarına "kayıtsız" değillerdir (ki bu, Rus ve Alman işçi ve köylülerinin en kötü köle zihniyeti olan yabancı halkların kasabı olma rolüne rıza göstermeleri yönünde eğitilmeleri demektir), Polonya'nın bağımsız olup olmamasına kayıtsız değillerdir.

Kuşkusuz durum çok karışıktır, fakat bundan ***bütün*** tarafların: Alman ve Rus sosyal-demokratlarının Polonya'nın kayıtsız-şartsız "ayrılma ***özgürlüğü"***nü talep ederek; Polonyalı sosyal-demokratların ise, bu dönemde Polonya'nın bağımsızlığı şiarını ortaya atmadan küçük bir ülkenin proleter mücadelesiyle büyük ülkelerin proleter mücadelelerinin birliğini savunarak, enternasyonalist kalacakları bir çıkış yolu vardır.

9— ENGELS'İN KAUTSKY'E BİR MEKTUBU

"Sosyalizm ve Sömürge Politikası" adlı broşüründe (Berlin 1907) Kautsky —o zamanlar henüz Marksistti—, Engels'in kendisine yazdığı 12 Eylül 1882 tarihli, bizi ilgilendiren sorun için en büyük öneme sahip bir mektubu yayınlamıştı. İşte mektubun önemli bölümü:

"Görüşümce, asıl sömürgeler, yani Avrupalılar tarafından istila edilen ülkeler, Kanada, Güney Afrika, Avustralya, hepsi bağımsız olacaklar; buna karşılık sadece hükmedilen, yerlilerin yaşadığı ülkeler, Hindistan, Cezayir, Hollanda, Portekiz ve İspanyol sömürgeleri geçici olarak proletarya tarafından devralınmak ve mümkün olduğunca hızlı bir şekilde bağımsızlıklarına kavuşturulmak zorundadır. Bu sürecin nasıl gelişeceğini söylemek zor. Hindistan belki, hatta büyük ihtimalle devrim yapar, ve kendisini kurtaran proletarya sömürge savaşları yürütemeyeceği için buna engel olunmayacaktır, bu elbette yıkımsız olmayacaktır, fakat bu gibi şeyler bütün devrimlerin ayrılmaz parçasıdır. Aynı şey başka bir yerde, örneğin Cezayir ve Mısır'da da olabilir ve ***bizim için*** bu elbette en iyisi olurdu. Ülkede işimiz başımızdan aşkın olacak. Avrupa ve Kuzey Amerika bir kez reorganize olunca, bu öyle büyük bir güç ve öyle bir örnek oluşturacaktır ki, yarı-uygar ülkeler ta-

mamen kendiliklerinden dümensuyuna gireceklerdir; tek başına ekonomik gereksinimler bunu sağlayacaktır. Fakat bu ülkelerin de sosyalist organizasyona ulaşmalarına kadar hangi sosyal ve politik aşamalardan geçeceklerine gelince, bu konuda sanıyorum ki bugün ancak oldukça faydasız hipotezler ileri sürebiliriz. Sadece şu kesin: Muzaffer proletarya hiçbir yabancı halka ***kendi zaferini sarsmadan herhangi bir mutluluğu dayatamaz.*** Bu arada Elbette çeşitli tarzda savunma savaşları kesinlikle imkânsız değildir."[165]

Engels, "iktisadiyat"ın kendiliğinden ve doğrudan bütün zorlukları ortadan kaldıracağını kesinlikle düşünmemiştir. Ekonomik devrim ***tüm*** halkları yüzlerini sosyalizme ***çevirmeye*** sevkedecektir, fakat burada devrimler —sosyalist devlete karşı— ve savaşlar da mümkündür. Politikanın ekonomiye uyumu kaçınılmaz olarak gelecektir, fakat birdenbire, pürüzsüz, doğrudan değil. Engels, sadece sömürge halklarına değil, ***bütün*** "yabancı halklar"a uyguladığı bir tek, mutlak enternasyonalist bir ilkeyi "kesin" koyuyor: Onlara mutluluk dayatmak istemek proletaryanın zaferini sarsmak demektir.

Proletarya, sırf sosyal devrimi gerçekleştirmiş olduğu için, yanılmaz ve yanlış ve zaaflardan muaf olmayacaktır. Fakat olası hatalar (ve bencil çıkarlar — başkasının sırtından yaşama çabası) kaçınılmaz olarak proletaryanın bu gerçeği öğrenmesini sağlayacaktır.

Biz Zimmerwald Solu, örneğin Kautsky'nin de 1914'te Marksizmden şovenizmi savunmaya dönesiye kadar inandığı şeye, yani sosyalist devrimin ***en yakın*** gelecekte, bir zamanlar aynı Kautsky'nin ifade ettiği gibi, "akşamdan sabaha" kesinlikle mümkün olduğuna inanıyoruz. Ulusal antipatiler bu kadar çabuk ortadan kalkmayacaktır; ezilen ulusun ezen ulusa karşı nefreti —hem de haklı bir nefret— bir süre ***devam edecektir;*** ancak sosyalizmin zaferinden ***sonra***,ve uluslar arasında tamamen demokratik ilişkilerin kesin kurulmasından ***sonra*** ortadan kalkacaktır. Sosyalizme sadık kalmak istiyorsak, daha şimdiden, kitlelerin enternasyonalist eğitimi için çalışmak zorundayız, bu eğitim,

ezilen uluslar için ayrılma özgürlüğünü savunmadan ezilen uluslar içinde mümkün değildir.

10— 1916 İRLANDA AYAKLANMASI

Tezlerimiz, teorik görüşlerin gözden geçirilmesine malzeme olarak hizmet edecek olan bu ayaklanmadan önce kaleme alınmıştır.

Kendi kaderini tayin karşıtlarının görüşleri, emperyalizm tarafından ezilen küçük ulusların yaşama yeteneğinin artık tükendiği, bunların emperyalizme karşı herhangi bir rol oynayacak durumda olmadığı, bunların salt ulusal çabalarını desteklemenin hiçbir sonuç vermeyeceği vs. sonucuna götürüyor. 1914–16 emperyalist savaşının deneyimi bu sonuçların ***gerçekten*** çürütülmesi anlamına gelmektedir.

Savaş, Batı Avrupa ulusları için, tüm emperyalizm için bir kriz dönemiydi. Her kriz geleneksel olanı ortadan kaldırır, dış kabukları parçalar, ömrünü doldurmuş olanı siler süpürür, derinde yatan saikleri ve güçleri açığa çıkarır. Ezilen ulusların hareketi açısından kriz neyi gün ışığına çıkarmıştır? Ezen ulusların askeri sansür yardımıyla her biçimde gizlemeye çalıştığı, sömürgelerde bir dizi ayaklanma girişimini. Yine de, İngilizlerin Singapur'da Hindistanlı birliklerinin isyanını vahşice bastırdığı; Fransız Hindiçini'nde (bkz. "Naşe Slovo"[166]) ve Alman Kamerunu'nda (bkz. Junius Broşürü[1]) ayaklanma girişimleri olduğu; Avrupa'da bir yandan "özgürlüksever" İngilizlerin idamlarla egemen olmaya çalıştığı, fakat İrlandalılar için genel askerlik yükümlülüğünü uygulamaya cesaret edemediği İrlanda'da bir ayaklanma olduğu ve öte yandan Avusturya hükümetinin Bohemya Diyet Meclisi temsilcilerini "vatana ihanet" nedeniyle ölüme mahkûm ettiği ve aynı "suç"tan dolayı Çek askerlerini alaylar halinde kurşuna dizdirdiği biliniyor.

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 338–352. —**Red.***

Elbette bu liste tam olmaktan uzak. Fakat yine de, emperyalizmin kriziyle ***bağıntılı*** olarak ulusal ayaklanma alevlerinin ***hem*** sömürgelerde ***hem de*** Avrupa'da harladığını, ulusal sempatilerin ve antipatilerin tüm tehditlere ve çok şiddetli önlemlere rağmen patlak verdiğini gösteriyor. Hem de emperyalizmin krizi daha gelişmesinin doruğuna ulaşmış olmaktan çok uzaktı: emperyalist burjuvazinin gücü o zamanlar henüz sarsılmamıştı ("bitkin düşürme" savaşı buna yol açabilir, ama henüz açmamıştır); emperyalist devletler içinde proleter hareketler henüz çok güçsüz. Peki ama savaş tam bitkinliğe yol açarsa ya da burjuvazinin gücü bir ülkede de olsa proleter mücadelenin darbeleri altında, 1905 yılındaki Çarlık iktidarı gibi sarsılırsa ne olacak?

Bazı solcuların da dahil olduğu Zimmerwaldcilerin yayın organı "Berner Tagwacht"ta 9 Mayıs 1916'da, İrlanda ayaklanması vesilesiyle, K. R.[167] imzalı "Bitmiş Bir Şarkı" adlı bir makale yayınlandı. İrlanda ayaklanması bu makalede kısa yoldan "darbe" olarak ilan ediliyor, çünkü "İrlanda sorunu bir tarım sorunu"ydu, köylüler reformlarla yatıştırılmışlardı, milliyetçi hareket şimdi "çıkardığı tüm gürültüye rağmen ardında toplumsal olarak pek fazla birşey olmayan tamamen kentsel, küçük-burjuva bir hareket"ti.

Bu korkunç doktriner ve ukala yargının, ayaklanmayı hakeza "Dublin darbesi" olarak niteleyen Rus ulusal-liberali Kadet A. Kulişer'in yargısıyla ("Reç", 15 Nisan 1916, No. 102) çakışması şaşırtıcı değildir.

"Her şerde bir hayır vardır" atasözü gereğince, "kendi kaderini tayin"i reddedip, küçük ulusların ulusal hareketlerini horgörüyle değerlendirdiklerinde nasıl bir batağa saplandıklarını kavrayamayan birçok yoldaşın gözünün, şimdi emperyalist burjuvazinin bir temsilcisinin yargısıyla bir sosyal-demokratın yargısının bu "tesadüfi" çakışmasının etkisi altında açılacağını sanırız umabiliriz!

Sözcüğün bilimsel anlamıyla bir "darbe"den ancak, bir ayaklanma girişimi ancak bir komplocular çevresini ya da aklı kıt çılgınları gün

ışığına çıkarıp kitleler arasında hiçbir sempati yaratmadığında söz edilebilir. Yüzlerce yıl gerilere giden ve çeşitli safhalardan ve sınıf çıkarlarının çeşitli varyasyonlarından geçmiş olan İrlanda ulusal hareketi, ifadesini, başka şeylerin yanında, geniş kitlelerin temsilci gönderdiği ve İrlanda'nın bağımsızlığından yana tavır koyan Amerika'daki İrlanda Ulusal Kongresi'nde bulmuştur ("Vorwärts", 20 Mart 1916); kitleler arasında yapılan uzun süreli ajitasyonun, gösterilerin, gazete yasaklarının vs. ardından kent küçük-burjuvazisinin bir bölümünün ve ***işçilerin bir bölümünün*** yürüttüğü sokak çatışmalarında ifadesini bulmuştur. Kim ***böyle*** bir ayaklanmayı darbe olarak nitelerse, o ya koyu bir gericidir, ya da sosyal devrimi canlı bir olay olarak düşünemeyen iflah olmaz bir doktrinerdir.

Çünkü sosyal devrimin, sömürgelerde ve Avrupa'da küçük ulusların ayaklanmaları olmadan, ***tüm önyargılarıyla birlikte*** küçük-burjuvazinin bir bölümünün devrimci patlamaları olmadan, çiftlik sahipleriyle kilisenin boyunduruğuna karşı, monarşist ve ulusal baskıya vs. karşı proleter ve yarı-proleter geri kitleler harekete geçmeden ***düşünülebilir*** olduğunu sanmak, ***sosyal devrimden vazgeçmek*** demektir. Sanki bir yerde bir ordu toplanacak ve "Biz sosyalizmden yanayız" diyecek, bir başka yerde toplanan bir başka ordu da "Biz emperyalizmden yanayız" diyecek ve bu da sosyal devrim olacak! İrlanda ayaklanmasına "darbe" diye küfretmek ancak böyle ukala ve gülünç bir bakış açısıyla mümkün olabilirdi.

Kim "saf" bir sosyal devrim bekliyorsa, bunu ***hiçbir zaman*** yaşamayacaktır. O gerçek devrimi anlamayan sadece lafta bir devrimcidir.

1905 Rus Devrimi, burjuva-demokratik bir devrimdi. O, nüfusun ***bütün*** hoşnutsuz sınıf, grup ve unsurlarının bir dizi mücadelesinden oluşuyordu. Bunların arasında en saçma önyargılara, en belirsiz ve en hayali mücadele hedeflerine sahip kitleler, Japonya'dan para alan grupçuklar, spekülatörler ve serüvenciler vs. vardı. Kitlelerin hareketi ***nesnel olarak*** Çarlığı sarsmış ve demokrasinin yolunu açmıştı, o nedenle sınıf bilinçli işçiler başı çekiyorlardı.

Avrupa'da sosyalist devrim, tüm ve her türlü ezilenlerin ve hoşnutsuzların kitlesel savaşının patlak vermesinden ***başka türlü olamaz.*** Küçük-burjuvazinin ve geri işçilerin kesimleri kaçınılmaz olarak ona katılacaktır —böyle bir katılım olmadan bir ***kitle*** mücadelesi mümkün ***değildir***, ***hiçbir*** devrim mümkün ***değildir***—, ve aynı şekilde kaçınılmaz olarak harekete önyargılarını, gerici hayallerini, hata ve zaaflarını taşıyacaklardır. Fakat ***nesnel olarak*** bunlar ***sermayeye*** saldıracaktır, ve devrimin sınıf bilinçli öncüsü; kitle mücadelesinin çeşitliliği, uyumsuzluğu, renkliliği ve görünüşte parçalanmışlığı nesnel gerçeğini dile getiren ileri proletarya, bu hareketi koordine etmeyi ve yönlendirmeyi, iktidarı ele geçirmeyi, bankalara el koymayı, herkesin (değişik nedenlerle de olsa!) nefret ettiği tröstleri mülksüzleştirmeyi ve toplamı itibariyle burjuvazinin yıkılması ve sosyalizmin zaferi sonucunu verecek olan, bir vuruşta küçük-burjuva cürufu kesinlikle "bertaraf" edemeyecek olan başka diktatöryel önlemler uygulamayı bilecektir.

Sosyal-demokrasi, diye okuyoruz Polonyalıların tezlerinde (I, 4), "sömürgelerin genç burjuvazisinin Avrupa emperyalizmine karşı yönelen mücadelesinden, ***Avrupa'da devrimci krizi şiddetlendirmek*** için yararlanmalıdır." (Altı yazarları tarafından çizilmiştir.)

Bu bakımdan, Avrupa ile sömürgeleri karşı karşıya koymanın en az uygun olduğu açık değil mi? ***Avrupa'daki*** ezilen ulusların, ayaklanmalara, sokak çatışmalarına, ordunun demir disiplininin çiğnenmesine ve sıkıyönetime yol açacak mücadelesi, "Avrupa'da devrimci kriz"i, uzak bir sömürgedeki çok daha gelişmiş bir ayaklanmadan karşılaştırılamayacak ölçüde daha çok "şiddetlendirecek"tir. İrlanda'daki bir ayaklanmanın İngiliz burjuvazisinin gücüne indireceği bir darbe, Asya ya da Afrika'da indirilecek aynı güçte bir darbeden yüz kez daha büyük politik öneme sahiptir.

Kısa süre önce şovenist Fransız basını, Belçika'da illegal gazete "La libre Belgique"in ("Özgür Belçika") 80. sayısının çıktığını bildirdi. Fransa'nın şovenist basını elbette çok sık yalan söyler, fakat bu haber bu kez doğruya benziyor. Şovenist ve Kautskyci Alman sosyal-de-

mokrasisi, savaşın iki yılı içinde, kendine özgür bir basın yaratmayı beceremeyip, tersine savaş sansürünün boyunduruğunu kölece taşırken (sadece sol-radikal unsurlar —onların şerefine belirtelim ki— sansürsüz bildiri ve broşürler yayınladılar), ezilen, kültür seviyesi yüksek bir ulus, askeri baskının korkunç azgınlığına, devrimci protestonun bir organını kurarak yanıt veriyor! Tarihin diyalektiği öyle ki, emperyalizme karşı mücadelede ***bağımsız*** faktör olarak güçsüz olan küçük uluslar, emperyalizmin ***asıl*** rakibi olan sosyalist proletaryanın sahneye çıkmasına yardımcı olan bir maya, bir basil rolü oynuyorlar.

Bugünkü savaşta genelkurmaylar, hasımlarının kampındaki her türlü ulusal ve devrimci hareketten yararlanma yönünde gayretli bir çaba içindeler; Almanlar İrlanda ayaklanmasından, Fransızlar Çek hareketinden vs. Ve kendi bakış açılarından tamamen doğru davranıyorlar. Şurada ya da burada, şu ya da bu barut fıçısının ne zaman, nasıl bir güçle "patlayacağı" önceden bilinemeyeceği için, hasmının en küçük zaafından yararlanmadan, her şansı denemeden, ciddi bir savaş karşısında ciddi bir tavır alınamaz. Proletaryanın sosyalizm için büyük kurtuluş savaşında emperyalizmin ***münferit*** zorbalıklarına karşı her halk hareketinden krizi şiddetlendirmek ve yaymak için yararlanmayı bilmezsek çok kötü devrimciler oluruz. Bir yandan her türlü ulusal baskıya "karşı" olduğumuzu binlerce biçimde açıklamaya ve tekrarlamaya girişirken, öte yandan ezilen bir ulusun belli sınıflarının en hareketli ve en aydın kesiminin, kendilerini ezenlere karşı kahramanca ayaklanmasını "darbe" olarak nitelersek, aynı Kautskyciler gibi kalınkafalı bir seviyeye düşmüş oluruz.

İrlandalıların talihsizliği, Avrupa proletaryasının ayaklanması ***henüz*** olgunlaşmadığı için, ayaklanmasının zamansız oluşudur. Kapitalizm, çeşitli ayaklanma merkezlerinin kendiliğinden, başarısızlıklar ve yenilgiler olmadan birbiriyle hemen birleşebilecekleri şekilde uyumlu yapıda değildir. Bilakis tam tersine, tam da ayaklanmaların çeşitli zamanlarda ve çeşitli yerlerde patlak vermesi, farklı türden olması, genel hareketin genişlik ve derinliğinin güvencesidir; kitleler ancak zaman-

sız, kısmi, dağınık ve bu yüzden de başarısız devrimci hareketlerle deneyim kazanacak, öğrenecek, güçlerini toplayacak, kendi gerçek liderlerini, sosyalist proleterleri tanıyacak ve böylelikle genel saldırıyı hazırlayacaklardır, tıpkı tek tek kentlerde ve tüm ülkede tek tek grevlerin, gösterilerin, ordu içinde ayaklanmaların, köylü isyanlarının vs. 1905 yılında genel saldırıyı hazırladığı gibi.

11— SON

Ulusların kendi kaderini tayin talebi, Polonyalı sosyal-demokratların yanlış iddiasına rağmen, Parti ajitasyonumuzda, örneğin halkın silahlandırılması, kilise ve devletin ayrılması, memurların halk tarafından seçilmesi ve küçük-burjuvalar tarafından "ütopik" diye nitelenen diğer taleplerden daha az rol oynamamıştır. Ve tersine, 1905'ten sonra ulusal hareketlerin canlanması doğal olarak bizim ajitasyonumuzun da canlanmasına yol açmıştır: 1912 ve 1913 yıllarına ait bir dizi makale ve Partimizin, meselenin ***özünün*** tam ve "anti-Kautskyci" (yani salt dil ucuyla kabul etmekle bağdaşmayan) bir tanımını vermiş olan 1913 yılındaki kararı bunu kanıtlar.[1]

Daha o zaman görmezden gelinemeyecek bir olgu gün ışığına çıkmıştı: çeşitli ulusların oportünistleri, Ukraynalı Yurkeviç, Bundçu Libman, Rusya'da Potresov ve ortaklarının uşağı Semkovski, kendi kaderini tayine ***karşı*** Rosa Luxemburg'un argümanlarından ***yana*** çıkıyorlardı! Polonyalı sosyal-demokratlar açısından sadece, Polonya'daki hareketin ***özel*** koşullarının yanlış teorik bir genelleştirilmesi olan şey, birdenbire, başka koşullarda, küçük değil, büyük bir devletin koşullarında, dar Polonya ölçeğinde değil, uluslararası ölçekte, ***objektif olarak*** Büyük Rus emperyalizminin oportünist desteği olarak ortaya çıktı.

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 113–115. —**Red.***

Şimdi Lensch gibi dürüst sosyal-empreyalistler, hem kendi kaderini tayine, hem de ilhakların reddine açıkça karşı çıkıyorlar. Buna karşılık Kautskyciler kendi kaderini tayini ikiyüzlü biçimde tanıyorlar — Rusya'da Troçki ve Martov bu yolu izliyor. Lafta ***her ikisi de*** Kautsky gibi kendi kaderini tayinden yana. Ya gerçekte olan ne? Troçki'de —"Naşe Slovo"daki "Ulus ve Ekonomi" adlı makalesini alın— onun mutat eklektizmini görüyoruz: bir yandan ekonomi ulusların kaynaşmasına yol açıyor, öte yandan halklar ulusal baskıyla dağılıyor. Ve sonuç? Sonuç, hüküm süren ikiyüzlülüğü teşhir etmemek, ajitasyonun cansızlığı ve asıl meseleye, özel, olayların nedenine ve pratiğe en yakın şeye — "benim" ulusum tarafından ezilen ulusla ilişkiye değinmemek oluyor. Martov ve diğer yurtdışı sekreterleri, meslekdaşları Semkovski'nin kendi kaderini tayine karşı mücadelesini basitçe unutuvermeyi yeğlemişlerdir— rahat bir unutkanlık! Gvozdevcilerin legal basınında ("Naş Golos" [Sesimiz]) Martov kendi kaderini tayinden ***yana*** yazmış ve bu arada tartışmasız bir gerçek olan, bunun emperyalist bir savaşa katılma yükümlülüğü anlamına gelmediğini vs. kanıtlamaya çalışmıştır; fakat Martov asıl meseleye yan çiziyor —illegal, özgür basında da yan çiziyor—; asıl mesele Rusya'nın ***barış zamanında da*** çok daha vahşi, ortaçağa yakışır, ekonomik olarak geri, askeri-bürokratik bir emperyalizm temelinde ulusların ezilmesi konusunda dünya rekorunu elinde tutmasıdır. Ulusların kendi kaderini tayinini aşağı yukarı Bay Plehanov, Potresov ve ortakları gibi, yani Çarlık tarafından ezilen ulusların ayrılma özgürlüğü için mücadele etmeden "tanıyan" bir Rus sosyal-demokratı, ***gerçekte*** bir emperyalist ve bir Çarlık uşağıdır.

Troçki ve Martov'un sübjektif "soylu" niyetleri ne olursa olsun nesnel olarak bu sorundan kaçınmalarıyla Rus sosyal-emperyalizmini destekliyorlar. Emperyalist çağ bütün "büyük" güçleri bir dizi ulusu ezen bir duruma getirmiştir ve emperyalizmin gelişmesi kaçınılmaz

olarak uluslararası sosyal-demokrasi içinde de bu sorunda akımların daha temiz bir ayrışmasına yol açacaktır.

Haziran 1916'da kaleme alınmıştır.

Ekim 1916'da "Sbornik Sosyal-Demokrata" No. 1'de yayınlanmıştır.
İmza: ***N. Lenin***

Eserler, 4. Baskı, Cilt 22, s. 306–344 Rusça.

(10–1916 İrlanda Ayaklanması için bkz.:

Seçme Eserler, C. 5, s. 339-344, —İnter Yayınları.)

GELİŞEN "EMPERYALİST EKONOMİZM" EĞİLİMİ ÜZERİNE

1894–1902 arası gündemde olan eski "Ekonomizm" şöyle argüman yürütüyordu: Halkçılar çürütülmüştür. Rusya'da kapitalizm zafer kazanmıştır. O halde politik devrimler üzerine düşünmeye gerek yoktur. Pratik sonuç ya: "işçiler için ekonomik, liberaller için politik mücadele" idi —bu, sağa perende atmak anlamına geliyordu— ya da: politik devrim yerine sosyalist devrim için genel grev — bu, sola perende atmak anlamına geliyordu, ve doksanlı yılların sonunda bir Rus "Ekonomisti"nin bugün çoktan unutulmuş broşüründe ifadesini buluyordu.[168]

Şimdi, argümantasyonunda iki benzer perende atan yeni bir "Ekonomizm" ortaya çıkıyor: "sağa" [perende —ÇN] —"kendi kaderini tayin hakkı"na karşıyız (yani ezilen ulusların kurtuluşuna, ilhaklara karşı mücadeleye karşıyız— bu henüz mantıki sonuna kadar götürülmüyor ya da henüz tam ifade edilmiyor). "Sola" [perende —ÇN]— biz, asgari programa karşıyız (yani reformlar ve demokrasi için mücedeleye karşıyız), çünkü bu sosyalist devrimle "çelişiyor".

Bu gelişen eğilimin, yoldaşlar arasındaki küçük bir çevrede, 1915 ilkbaharındaki Bern Konferansı'nda ortaya çıkmasından bu yana bir

yılı aşkın bir zaman geçti. Bereket versin ki o zaman konferansın sonuna kadar "emperyalist ekonomizm" düşüncesinde ısrar eden ve bu düşünceleri özel "tezler" biçiminde yazılı hale getiren sadece bir yoldaştı — ve bu yoldaş ***genel*** red ile karşılaşmıştı. ***Hiçkimse*** bu tezleri onaylamadı.[169]

Daha sonraları bu yoldaşın kendi kaderini tayine karşı tezlerine iki yoldaş daha katıldı[170] (bu yoldaşlar bu sorun ile biraz önce sözünü ettiğimiz "tezler"in genel tasarımı arasındaki kopmaz bağıntıyı göremediler). Ne var ki Şubat 1916'da "Uluslararası Sosyalist Komisyon Bülteni"[171] No. 3'te basılan "Hollandalıların programı"nın yayınlanması, bu "yanlış anlama"yı ***derhal*** su yüzüne çıkarıp, orijinal "tezler"in yazarını, bütün o "ekonomik emperyalizmi"ni güya "kısmi" bir maddeye uygulanmış haliyle değil, bir bütün olarak ***yeniden ortaya çıkarmaya*** sevketti.

Sözkonusu yoldaşları, ***batağa battıkları,*** "düşünceler"inin ***ne Marksizmle, ne de devrimci sosyal-demokrasiyle herhangi bir ilgisi olmadığı konusunda*** tekrar tekrar ***uyarmak*** mutlak zorunludur. Bunu daha fazla "gizlemek" doğru değildir: Bu ideolojik kafa karışıklığını teşvik etmek ve ***en kötü yöne,*** meseleleri sonuna kadar konuşmama, "kişisel" çatışmalar, bitmez tükenmez "sürtüşmeler" vs. yönüne yöneltme anlamına gelecektir. Tam tersine, ortaya atılan sorunları sonuna kadar düşünme ve tahlil etmenin acilen ***zorunlu*** olduğunda mutlaka ve kesinlikle diretmek görevimizdir.

"Sosyal-Demokrat" yazı kurulu, kendi kaderini tayin üzerine tezlerle[1] (Almanca olarak "Vorbote" özel sayı No. 2'de yayınlandı), meseleyi kasten ***gayri-şahsi,*** fakat son derece ayrıntılı biçimde basına yansıtmıştır; bunu yaparken kendi kaderini tayin sorunu ile reformlar ve demokrasi için mücadele ***genel*** sorunu arasındaki ***bağıntıyı*** özellikle vurgulamakta ve ***politik*** yanı görmezden gelmenin vs. doğru olmadığına dikkat çekmektedir. Yazı kurulunun kendi kaderini tayin

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 296–310. —**Red.***

üzerine tezlerine ilişkin notlarında orijinal tezlerin (emperyalist "ekonomizm" tezlerinin) yazarı, ***Hollandalıların programıyla dayanışma içine giriyor*** ve böylece, kendi kaderini tayin sorununun, gelişen eğilimin asli faillerinin ileri sürdüğü gibi kesinlikle "tekil" bir sorun değil, genel ve temel bir sorun olduğunu özellikle çarpıcı biçimde bizzat gösteriyor.

Hollandalıların programı Zimmerwald Solu temsilcilerinin eline 5–8.II.1916 tarihleri arasında Bern'de yapılan Uluslararası Sosyalist Komisyon'un toplantısında geçti. Bu Sol'un ***tek*** üyesi bile —***Radek de dahil***— "bankaların kamulaştırılması", "ticaret gümrüklerinin kaldırılması", "Lordlar kamarasının, Senatonun kaldırılması" vs. gibi hususları karmakarışık biçimde birleştiren programdan yana tavır almadı. Zimmerwald Solu'nun tüm temsilcileri toplu halde, üzerinde çok az konuşarak, hatta hiç konuşmadan bu programı bir bütün olarak apaçık başarısız bir girişim olarak omuz silkerek bir kenara bıraktılar.

Fakat 1915 ilkbaharında kaleme alınan orijinal tezlerin yazarı bu programı öyle çok beğendi ki, şöyle dedi: "Aslında ben de bunun dışında bir şey söylemedim" (ilkbahar 1915'te), "Hollandalılar meseleyi ***sonuna kadar düşündüler", "onlarda ekonomik yan —bankaların ve büyük üretimin (büyük işletmelerin) kamulaştırılması" "ve politik yan— başka şeylerin yanısıra Cumhuriyet var. Bu tamamen doğru!"***

Gerçekte ise Hollandalılar "sonuna kadar düşünmek" yerine hiç ***düşünülmemiş*** bir program sunmuşlardır. Bizde bazı insanların iyice incelenmemiş en yeni şeyleri benimsemeleri Rusya'nın talihsizliğidir...

1915 tezlerinin yazarı, "Sosyal-Demokrat" yazı kurulunun 8. maddede ("Somut görevler") "bankaların kamulaştırılması" talebini, hem de "derhal" sözcüğünü ekleyerek (artı "diktatoryal önlemler") ileri sürerken kendi "kendisi" ile çeliştiğini düşünmektedir. "Ve Bern'de aynı meseleden dolayı da nasıl da üzerime saldırmışlardı!" diye feryat

ediyor 1915 tezlerinin yazarı öfkeyle, 1915 ilkbaharında Bern'de yapılan tartışmaları kastederek.

Bu yazar "küçük bir meseleyi" unutmuş ve farketmemiştir: "Soktsial-Demokrat" yazı kurulu 8. maddede son derece açık biçimde ***iki*** durumu incelemiştir: I. Sosyalist devrim ***başlamıştır.*** Bu durumda, deniyor orada, "bankaların derhal kamulaştırılması" vs. II. durum: Sosyalist devrim ***başlamamıştır,*** o zaman bu güzel şeylerden henüz söz etmemek gerekir.

Bugün, sosyalist devrim sözünü ettiğimiz anlamda hiç kuşkusuz henüz başlamadığı için, Hollandalıların programı anlamsızdır. Tezlerin yazarı ise ("her defasında aynı lanet yerde"...) eski hatasına geri dönerek meseleyi "derinleştiriyor": politik talepleri ("Lordlar kamarasının kaldırılması" gibi) ***"sosyal devrimin politik bir formülasyonuna"*** dönüştürüyor.

Bir yıl boyunca yerinde saydıktan sonra yazar eski hatasına geri dönmüştür. Talihsizliğinin özü burada yatıyor: ***olgu haline gelmiş olan emperyalizmin, reformlar ve demokrasi için mücadeleyle nasıl ilişkilendireceğini anlayamıyor,*** tıpkı eski "ekonomizm"in olgu haline gelmiş olan kapitalizmi demokrasi için mücadeleyle ilişkilendirmeyi bilememesi gibi.

Emperyalizm döneminde demokratik taleplerin "gerçekleştirilemezliği" sorununda egemen olan tam kafa karışıklığının nedeni budur.

Bir Marksist için caiz olmayan (ve ancak bir "Ekonomist"e, bir "Raboçaya Mysl" [İşçi Düşüncesi] yandaşına yakışan) bugün, şimdi, derhal ve her zaman politik mücadelenin görmezden gelinmesinin nedeni budur.

Emperyalizminin varlığını ***tanımaktan*** emperyalizmin ***savuncarlığına*** "kayma" ısrarlı eğiliminin nedeni budur (tıpkı eski "Ekonomistler"in kapitalizmin varlığını tanımaktan, kapitalizmin savuncarlığına kaymaları gibi).

Vs. vs.

1915 tezlerinin yazarının, "Sosyal-Demokrat" yazı kurulunun kendi kaderini tayin üzerine tezleriyle ilgili notlarında yaptığı hataları tüm ayrıntılarıyla tahlil etmek tamamen olanaksızdır, çünkü ***her cümle yanlıştır!*** Herhalde insanın, "emperyalist ekonomizm"in failleri bir yıl boyunca yerlerinde sayıp, ilgilenmeleri doğrudan parti görevi olan şeylerle inatla ilgilenmek istemezken, buna karşılık politik sorunlar karşısında, yani kendilerinin "görüş ayrılıklarımız" diye nitelediği hususların doğru dürüst incelenmiş tam açımlamasını yapma konusunda ciddi tutum almak isterken, "notlar" üzerine yanıt olarak bir broşür hatta bir kitap yazması mümkün değildir.

Ben, yazarın temel hatasını nasıl uyguladığı, ya da onu nasıl "tamamladığı"yla ilgili birkaç kısa açıklamayla yetinmek zorundayım.

Yazar, benim kendi kendimle çeliştiğim düşüncesinde: 1914 yılında ("Prosveşçeniye"de) ***"Batı Avrupalı sosyalistlerin programlarında"*** kendi kaderini tayin aramanın saçma olacağını[1] yazmış, fakat 1916'da kendi kaderini tayinin son derece acil olduğunu açıklamışım.

Yazar, bu "programlar"ın 1875, 1880 ve 1891 yıllarında yazılmış olduğunu(!) düşünmemiştir!![172]

("Sosyal-Demokrat" yazı kurulunun kendi kaderini tayin üzerine tezlerinin) maddelerine sırasıyla devam edelim :

Madde 1. ***Politik*** sorunları görme ve ortaya atma konusunda aynı "Ekonomist" isteksizlik. Sosyalizm, politikada ulusal baskıyı ortadan kaldırmanın ekonomik zeminini yaratacağı ***için, bu nedenle*** yazarımız bu alandaki ***politik görevlerimizi*** formüle etmek istemiyor! Bu çok tuhaf!

Muzaffer proletarya başka ülkelerin burjuvazisine karşı savaşı reddetmediği ***için, bu nedenle*** yazarımız, ulusal baskı alanındaki politik görevlerimizi formüle etmek istemiyor!! Bütün bunlar Marksizme

---

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 212.* ***—Red.***

ve mantığa karşı kesintisiz ihlaller zincirinden örneklerdir, ya da isterseniz, "emperyalist ekonomizm"in temelinde yatan mantığın baş hatalarının bir ifadesidir.

Madde 2. Kendi kaderini tayin karşıtları "gerçekleştirilemezliğe" dayanarak umutsuzca bu fikre saplanıp kalmışlardır.

"Sosyal-Demokrat" yazı kurulu gerçekleştirilemezliğin iki olası anlamını onlara açıklar ve onlara ***her iki*** durumda düştükleri hatayı gösterir.

Fakat "gerçekleştirilemezlik"le ilgili ***kendi*** düşüncesini anlatma girişiminde bile bulunmayan ve böylece bizim burada iki farklı şeyin birbirine karıştırıldığı yönündeki açıklamamızı ***kabul eden*** 1915 tezlerinin yazarı, ***bu kafa karışıklığını sürdürüyor!!***

Krizleri "emperyalist" "politika"yla bağıntılandırıyor: politik-iktisatçımız, emperyalizmden ***önce*** de krizler olduğunu ***unutmuştur!...***

Kendi kaderini tayinin ekonomik gerçekleştirilemezliğinden söz etmek meseleleri birbirine karıştırmak demektir — diye açıklıyor yazı kurulu. Yazar bunu ***yanıtlamıyor,*** kendi kaderini tayini ***iktisaden*** gerçekleştirilemez gördüğünü ***söylemiyor:*** politikaya bir "sıçrama" yaparak ("buna rağmen" gerçekleştirilemez) tartışmalı pozisyonu terk ediyor, halbuki ona tüm açıklığıyla, emperyalizmde cumhuriyetin ***politik olarak,*** aynı kendi kaderini tayin gibi "gerçekleştirilemez" olduğu söylenmiştir.

Yazar bu noktada kendini köşeye sıkışmış hissediyor ve bir "sıçrama" daha yapıyor: Gerek cumhuriyet, gerekse de tüm asgari program onun tarafından sadece "sosyal devrimin politik formülasyonu" olarak görülüyor!!!

Yazar, kendi kaderini tayinin "ekonomik" gerçekleştirilemezliğini savunmuyor ve politikaya bir sıçrama yapıyor. Politik gerçekleştirilemezliği tüm asgari program sorununa taşıyor. Burada da Marksizmin, mantığın izi bile yoktur,***"emperyalist ekonomizm"in*** mantığı dışında.

Yazar, (kendi başına düşünmeden, bağıntılı bir anlayış ortaya koymadan, kendi programını ortaya çıkarma zahmetine katlanmadan) Sosyal-Demokrat Parti'nin asgari programını ***sessizce*** bir kenara bırakıyor! Bir yıl boyunca yerinde saymasına şaşmamak gerekir!!

Kautskyciliğe karşı mücadele sorunu da yine tekil bir sorun değil, günümüzün ***genel*** ve ***temel*** bir sorunudur: Yazar bu mücadeleyi ***anlamamıştır.*** "Ekonomistler"in Halkçılara karşı mücadeleyi kapitalizmin savuncarlığına dönüştürdükleri gibi, yazar da Kautskyciliğe karşı mücadeleyi emperyalizmin savuncarlığına dönüştürüyor (bu 3. madde için de geçerlidir).

Kautskyciliğin hatası, ancak devrimci tarzda ileri sürülebilecek talepleri —hem de bugünkü durumda— reformist tarzda ileri sürmesidir (buna karşılık yazar, Kautskyciliğin hatasının bu talepleri ileri sürmek olduğunu iddia ediyor, tıpkı "Ekonomistlerin" Halkçı eğilime karşı mücadeleyi, "Kahrolsun mutlakiyet" sloganının Halkçı bir slogan olduğu anlamında "anlamaları" gibi).

Kautskyciliğin hatası, ***doğru*** demokratik talepler ileri sürdüğünde, ileriye bakmayıp, sosyalist devrim rotasını tutmayıp, geriye bakması, kendine barışçıl kapitalizme göre yön çizmesidir (yazar ise bu taleplerin yanlış olduğunu iddia ediyor).

Madde 3. Yukarıya bakınız. Yazar ***hakeza*** "federasyon" sorununu da atlıyor. Aynı "Ekonomizm"in aynı temel hatası: ***politik*** sorunları ortaya atma yeteneksizliği.[1]

Madde 4. Yazar ısrarla, "anavatan savunması kendi kaderini tayinden çıkar" diyor. Burada yazarın hatası, anavatan savunmasının reddini bir ***şablona*** dönüştürmek istemesi, onu ***verili savaşın*** somut

---

1 *"Biz (devletlerin. —**Red.**) çöküşünden korkmuyoruz", diye yazıyor yazar, "devlet sınırlarını savunmuyoruz" Bunu politik olarak tam formüle etmeyi deneyin!! Asıl mesele de bunu **yapamamanızdır, politik demokrasinin** sorunları karşısında "ekonomist" körlüğünüz bunu engelliyor.*

tarihi özelliğinden değil, "gayet genel" türetmesidir. Bu Marksizm değildir.

Yazara şu çoktan söylenmiş ve o bunu çürütmemiştir: Ulusal baskıya ya da hak eşitsizliğine karşı mücadelenin "anavatan savunması" formülasyonunu haklı ***çıkarmayacak*** bir formülasyonunu bulmaya çalışın. Bulamazsınız.

Anavatan savunması ondan türetilebileceği için ulusal baskıya karşı mücadeleyi reddettiğimiz anlamına mı gelir bu?

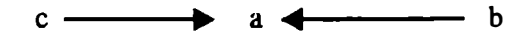
Hayır, çünkü biz "genel olarak" "anavatan savunması"na karşı değiliz (bkz. Partimizin kararları[1]), bu aldatıcı şiarla bugünkü ***emperyalist*** savaşın ***şirin*** gösterilmesine karşıyız.

Yazar, "anavatan savunması" sorununu ***tamamen yanlış, gayritarihi*** koymak ***istiyor*** (fakat yapamıyor; burada da yazar bir yıl boyunca hummalı biçimde didinmekle kalmıştır...)

"Düalizm" üzerine laflar, yazarın, monizmin ve düalizmin ne olduğunu ***anlamadığını*** gösteriyor.

Bir ayakkabı fırçasını memeliler birimi içinde "toplarsam", bu "monizm" midir?

a hedefine varabilmek için *b* noktasından sola, fakat *c* noktasından sağa gitmenin zorunlu olduğunu söylersem, bu düalizm" midir?

Ulusal baskı bakımından ezen ve ezilen ulusların proletaryasının durumu özdeş midir? Hayır, özdeş değildir, ne ***ekonomik***, ne ***politik***, ne ***ideolojik***, ***düşünsel*** olarak vs.

Bunun anlamı nedir?

---

1 *Bkz. Marx-Engels-Lenin: Proleter Enternasyonalizm Üzerine, Dietz Verlag, Berlin 1959, s. 382–383. —**Red.***

Bunun anlamı şudur: ***Bir ve aynı*** hedefe (ulusların kaynaşması) ***farklı*** hareket noktalarından, bazıları ***böyle,*** bazıları ***şöyle*** ulaşır. Bunu yadsımak, bir ayakkabı fırçasını memeliler birimi altında toplayan bir "monizm" olacaktır.

"Ezilen bir ulusun proleterlerine bu" (kendi kaderini tayin ***için***) ***"söylenmemelidir"*** — yazar, yazı kurulunun tezlerini böyle "anlamış".

Bu tuhaftır!! Tezlerde buna ***benzer hiçbir şey yok.*** Yazar ya tezleri sonuna kadar okumamış, ya da üzerinde hiç düşünmemiştir.

Madde 5. Bkz. yukarıda Kautskycilik üzerine.

Madde 6. Yazara, tüm dünyada üç ***tip*** ülke olduğu söyleniyor. Yazar şurada burada bir "tesadüf" çekip alarak "itirazlarda bulunuyor". Bu politika değil, safsatacılıktır.

Bir "tesadüf" mü tanımak istiyorsunuz: "ya Belçika"?

Bakınız Lenin ve Zinovyev'in broşürü[173]: orada bizim, somut savaş farklı bir savaş olsaydı, Belçika'nın savunulmasından (hatta bir ***savaşla) yana*** olacağımız söyleniyor.[1]

Bununla hemfikir değil misiniz?

Bunu söyleyin!!

Siz, sosyal-demokrasinin "anavatan savunması"na ***neden*** karşı olduğunu ***düşünmediniz.***

Biz, sizin kastettiğiniz nedenden ötürü buna karşı değiliz, zira sizin sorunu ortaya koyuşunuz tarihsel değil (bunlar sorunu ortaya koyma değil, zorlama çabalarıdır). Yazara benim vereceğim yanıt bu.

Ulusal baskıyı ortadan kaldırma savaşını haklı gören bizlerin, iki tarafça da ulusal baskıyı güçlendirmek ***için*** sürdürülen bugünkü

1 *Bkz. V. İ. Lenin: Sosyalizm ve Savaş, Dietz Verlag, Berlin 1957, s. 12-13.* ***—Red.***

savaşı haklı görmememiz sofizm olarak niteleniyorsa, o zaman "sunturlu" bir sözcük kullanılıyor, fakat ***biraz olsun düşünülmüyor***.

Yazar "anavatan savunması" sorununu "mümkün olduğunca sol" bir pozisyondan koymak istiyor, fakat ortaya çıkan (bir yıldır) tam bir kafa karışıklığı!

Madde 7. Yazar ***eleştiriyor:*** "Genel 'barış koşulları' sorununa hiç değinilmemiştir."

Şaşılası bir eleştiri: değinilmemiş olan, bizim burada hiç ortaya atmadığımız bir sorundur!!

Fakat burada, "emperyalist ekonomistler"in, bu kez Hollandalılar ve Radek ile ***birlikte*** çuvalladıkları ***ilhaklar*** sorununa değinilmiş ve bu sorun ortaya atılmıştır.

Ya ***eski ve yeni ilhaklara karşı*** acil şiarını reddedeceksiniz (ki emperyalizmde kendi kaderini tayinden daha az "gerçekleştirilemez" değildir: gerek Avrupa'da, gerekse de sömürgelerde), o zaman gizli emperyalizm savuncarlığınız, açık savuncarlığa dönüşecektir.

Ya da bu şiarı tanıyacaksınız (Radek'in basında yaptığı gibi), o zaman da ulusların kendi kaderlerini tayinini başka bir isim altında tanıyacaksınız!!

Madde 8. Yazar "Batı Avrupa ölçeğinde Bolşevizm" ilan ediyor ("sizin pozisyonunuz değil" diye de ekliyor).

"Bolşevizm" sözcüğüne sarılma arzusunu fazla önemsemiyorum, çünkü ben ***öyle*** "eski Bolşevikler" tanıyorum ki, aman yarabbi. Yalnızca şunu söyleyebilirim ki, yazarın ilan ettiği "Batı Avrupa ölçeğinde Bolşevizm", kesin inancım odur ki, ne Bolşevizmdir ne de Marksizmdir, bilakis aynı eski "Ekonomizm"in küçük bir varyasyonudur.

Bir yıl boyunca ***yeni bir Bolşevizm*** ilan etmek ve meseleyi burada bırakmak, görüşümce, uygunsuz, gayri-ciddi ve parti karşıtı tutumun zirvesidir. ***Düşünmenin*** ve yoldaşlara bu "Batı Avrupa ölçeğinde

Bolşevizm"in derli toplu ve tam bir tablosunu veren birşey sunmanın zamanı değil mi?

Sömürgelerin Avrupa'daki ezilen uluslardan farklı olduğunu yazar kanıtlamamıştır ve (verili soruna uygulanmış haliyle) kanıtlayamayacaktır da.

Hollandalılar ve PSD'de[1] kendi kaderini tayinin yadsınması ***sadece*** ve pek o kadar da bir kafa karışıklığı değildir, çünkü Gorter tarafından ve Polonyalıların Zimmerwald Deklarasyonunda[174] da kendi kaderini tayin fiilen tanınmıştır, daha çok, kendi **uluslarının *özel*** durumunun sonucudur ***(yüzlerce yıllık büyük güç*** geleneği ve iddiası ***olmayan uluslar)***.

Halkı kandıran ulusal burjuvaziye karşı başkalarının onlarca yıllık mücadelesinin sonucu ortaya çıkan şeyleri mekanik biçimde ve eleştirisiz devralmak ve tekrarlamak, düşüncesizliğin ve naifliğin zirvesidir. Onlar ***tam da*** devralınmaması gereken şeyleri devralmışlardır!

Ağustos–Eylül 1916'da yazıldı.

İlk kez 1929'da "Bolşevik" dergisi
No. 15'te yayınlandı.
*İmza: **N. Lenin**.*

Eserler, Cilt 23, s. 1–10.

*1 PSD — Polonya Sosyal-Demokrasisi. —**Red.***

MARKSİZMİN BİR KARİKATÜRÜ VE "EMPERYALİST EKONOMİZM" ÜZERİNE

"Devrimci sosyal-demokrasiye kendisinden başka kimse leke süremez". Bu veciz söz, Marksizmin şu ya da bu önemli teorik ya da taktik ilkesi zafer kazandığında ya da en azından gündeme getirildiğinde, ve bu, ciddiye alınması gereken açık düşmanların ***dışında,*** Marksizmi iflah olmaz biçimde lekeleyen —daha basit söylendiğinde onu rezil eden— ve bir karikatür haline getiren dostların da saldırısına uğradığında daima hatırlanmalı ve göz önünde tutulmalıdır. Rus sosyal-demokrasisinin tarihinde bu tekrar tekrar olmuştur. Geçen yüzyılın doksanlı yıllarının başında devrimci hareket içinde Marksizmin zaferine, o zamanki "Ekonomizm" ya da "grevcilik" biçiminde Marksizmin karikatürü eşlik etmişti ve "Iskracılar", eğer "Ekonomizm"le uzun yıllar mücadele etmemiş olsalardı, ne küçük-burjuva Halkçı eğilime karşı, ne de burjuva liberalizmine karşı proleter teorinin ve siyasetin esaslarını başarıyla savunamazlardı. 1905 yılında işçilerin kitle hareketi içinde, 1905 sonbaharında Rus Devrimi'nin en önemli mücadeleleri döneminde "Çarlık Duması'nı boykot" şiarını doğru kullandığı için zafer kazanan, fakat 1908–1910 yıllarında Aleksinski ve diğerleri üçüncü Duma'ya katılmaya karşı büyük bir yaygara kopardıklarında Bolşevizmin bir karikatürünü yaşamak —ve mücadeleyle aşmak— zorunda kalan Bolşevizm için de aynı şey geçerliydi.

Bu bugün de böyle. ***Bugünkü*** savaşın emperyalist savaş olarak değerlendirilmesi, ***onun*** kapitalizmin emperyalizm aşamasıyla kökleri derinlerde yatan bağına dikkat çekilmesi, ciddi düşmanların yanı sıra, kendileri için emperyalizm sözcüğünün bir "moda" haline geldiği, bu sözcüğü ***ezbere öğrenmiş*** olan, işçilerin beynine en kötü teorik karışıklığı taşıyan ve eski "Ekonomizm"in bir sürü eski hatasını yeniden canlandıran gayri-ciddi dostlar da buluyor. Kapitalizm zafer kazanmıştır —***o nedenle*** politik sorunlar üzerinde düşünmeye gerek yok diyorlardı 1894–1901 yıllarının eski "Ekonomistler"i ve işi Rusya'da politik mücadeleyi reddetmeye kadar götürüyorlardı. Emperyalizm muzaffer oldu — ***o nedenle*** politik demokrasi sorunları üzerinde düşünmeye gerek yok, diyorlar bugünkü "emperyalist Ekonomistler". Bu havaya, Marksizmin böyle bir karikatürüne örnek olarak P. Kiyevski'nin yukarıda yayınlanan makalesi[175] gösterilebilir; bu makalede ilk kez basın için, Partimizin bazı yurtdışı çevrelerinde 1915 başlarından beri görülen bu ideolojik yalpalamaların bir ölçüde bütünlüklü bir anlatımı verilmeye çalışılmıştır.

Eğer "emperyalist Ekonomizm", sosyalizmin bugünkü büyük krizinde sosyal-şovenizme karşı kesin cephe alan ve devrimci enternasyonalizmin pozisyonlarını savunan Marksistlerin safında yaygınlaşsaydı, bu akımımız için —ve Partimiz için— çok ağır bir darbe olurdu, çünkü bu Partimizi içten, kendi safları içinden lekeler ve onu karikatürize bir Marksizmin temsilcisi yapardı. O nedenle P. Kiyevski'nin makalesindeki çok sayıda yanlışın en azından en önemlilerini ayrıntılı olarak ele almak zorunludur, bu aslında ne kadar "ilginç olmasa" da, bu ne kadar sık, dikkatli ve düşünen okurların 1914 ve 1915 yıllarındaki yazılarımızdan çoktan bildikleri ve anladıkları son derece basit doğruların son derece basit açıklamalarına yol açsa da.

Okuru hemen yeni "emperyalist Ekonomizm"in akımının "özü"yle tanıştırmak için P. Kiyevski'nin gözlemlerinin "merkezi" noktasıyla başlayalım.

1— SAVAŞLAR VE "ANAVATAN SAVUNMASI" KONUSUNDA MARKSİST TAVIR

P. Kiyevski'nin kendisi, ***sadece*** ulusların kendi kaderini tayiniyle, Parti programımızın 9. maddesiyle "hemfikir olmadığı"ndan emin ve okuru da buna ikna etmek istiyor. Son derece içerlemiş halde, ***genelde*** demokrasi sorunuyla ilgili Marksizmden ilkesel olarak saptığı, herhangi bir temel sorunda Marksizme "ihanet ettiği" (bu zehirli tırnak işaretleri P. Kiyevski'nindir) suçlamasını çürütmeye çalışıyor. Fakat asıl mesele de bu ya: Yazarımız, sadece tekil ve detay bir sorunda hemfikir olmadığını anlatmaya başlar başlamaz, argümanlar, mülahazalar vs. ileri sürmeye kalkışır kalkışmaz, onun Marksizmden tüm çizgi boyunca saptığı görülüyor. P. Kiyevski'nin makalesinin b) fıkrasını (Bölüm 2) alalım. "Bu talep" (yani ulusların kendi kaderini tayini) "doğrudan doğruya (!!) sosyal-patriyotizme yol açar" diye buyuruyor yazarımız ve anavatan savunması "hain" şiarının, "ulusların kendi kaderini tayin hakkından en tam (!) mantıki (!) tutarlılıkla çıkarılan" bir sonuç olduğunu açıklıyor... Kendi kaderin tayin, ona göre, "bu bağımsızlığı" (Fransa ve Belçika'nın ulusal-devlet bağımsızlığı) "silah elde savunan Fransız ve Belçikalı sosyal-patriyotların ihanetinin onaylanmasıdır — onlar 'kendi kaderini tayin' yandaşlarının sadece sözünü ettiği şeyi ***yapıyorlar***"... "Anavatan savunması can düşmanlarımızın silah deposundan çıkmıştır"... "Biz ***aynı anda*** nasıl anavatan savunmasına karşı ve kendi kaderini tayinden yana olunabileceğini, nasıl hem anavatana karşı, hem de anavatandan yana olunabileceğini kavrayamıyoruz."

P. Kiyevski böyle yazıyor. Besbelli o, bugünkü savaşta anavatan savunması şiarına karşı kararlarımızı anlamamıştır. Öyleyse bir kez daha bu kararlarda neler yazıldığına bakalım ve bir kez daha bu açık Rusça sözlerin anlamını açıklayalım.

Partimizin Mart 1915'te Bern Konferansı'nda alınan ve "Anavatan Savunması Şiarı Üzerine" başlıklı kararı şu sözlerle başlar: ***"Bugünkü savaşın gerçek özü"*** şudur, budur.

Yani ***bugünkü*** savaştan sözediliyor. Rusça bunu bundan daha açık ifade etmenin mümkünü yoktur. "Gerçek özü" ifadesi, görünüşü gerçeklikten, dış görünüşü özden, lafları fiilden ayırmak gerektiğine dikkat çekiyor. Bu savaşta anavatan savunması lafları, 1914–1916 emperyalist savaşını —sömürgelerin paylaşılması, yabancı toprakların gaspedilmesi vs. için bir savaş— bir ulusal savaşa tahrif ediyor. Görüşlerimizi çarpıtmanın en küçük olanağını dahi ortadan kaldırmak için karar, ***"özellikle"*** (dikkat edin: özellikle demek sadece demek değildir!) "1789–1871 dönemine rastlayan" ***"gerçekten*** ulusal savaşlar" üzerine ayrı bir paragraf ekler.

Karar, bu "gerçekten" ulusal savaşların "temelinde uzun süreli bir ulusal kitle hareketleri süreci, mutlakiyete ve feodalizme karşı mücadele, ulusal baskıyı bertaraf etme sürecinin yattığını"[1] anlatır...

Sanırım anlaşılmıştır? Emperyalist çağın koşullarının bütünü tarafından üretilen, yani bir tesadüf, bir istisna, genel ve tipik olandan bir sapma olmayan bugünkü emperyalist savaşta anavatan savunması lafları halkı kandırmaktır, çünkü bu savaş ulusal bir savaş ***değildir. Gerçekten*** ulusal bir savaşta "anavatan savunması" sözü ***kesinlikle*** bir kandırmaca değildir ve ***biz kesinlikle böyle bir savaşa karşı değiliz.*** Bu tür (gerçekten ulusal) savaşlara "özellikle" 1789–1871 yılları arasında rastlanmıştır ve günümüzde de böyle savaşların olması ihtimalini hiçbir biçimde yadsımaksızın, kararda gerçekten ulusal bir savaşın, sahte ulusal şiarlarla maskelenmiş bir emperyalist savaştan nasıl ayırt edileceği açıklanır. Ve bu amaçla da, onun "temelinde uzun süreli bir ulusal kitle hareketleri süreci", "ulusal baskıyı bertaraf etme süreci" "yatıp yatmadığı" araştırılmalıdır. "Pasifizm" üzerine kararda doğrudan şöyle denir: "Sosyal-demokratlar devrimci savaşların, yani emperyalist olmayan, örneğin" (önemle dikkat edin: "örneğin") "1789–1871 döneminde ulusal baskıyı bertaraf etmek için yürütülen savaşların po-

---

1 *Bkz. Marx/Engels/Lenin: Proleter Enternasyonalizmi Üzerine, s. 382. —**Red.***

zitif anlamını yadsımazlar"...[1] Partimizin 1915 yılındaki bir kararı, örneğin 1789–1871 döneminde yürütülen savaşlar gibi ulusal savaşlardan sözedip, bu tür savaşlar bugün de muhtemel görülmeseydi bu tür savaşların pozitif anlamını yadsımadığımıza dikkat çekebilir miydi? Elbette çekemezdi.

Lenin ve Zinovyev'in "Sosyalizm ve Savaş" broşürü, Partimizin kararlarının bir yorumu, yani herkesçe anlaşılabilir bir açıklamasıdır. Bu broşürün 5. sayfasında ak üstüne kara şu yazılıdır: "Sosyalistler, anavatan savunmasının ya da savunma savaşının ilerici ve haklı karakterinin meşruiyetini" ***ancak*** "yabancı tahakkümünün yıkılması" anlamında tanımışlardır ve tanımaya devam ediyorlar. Örnek olarak şu gösterilir: Rusya'ya karşı İran *"vs."*, sonra da şöyle denir: "Bunlar, kimin ilkönce saldırdığından bağımsız olarak haklı savaşlar, savunma savaşları olurdu ve her sosyalist, ezilen, bağımlı, eşit haklara sahip olmayan devletlerin zalimler, köle sahipleri, haydutlar —'büyük' güçler— üzerindeki zaferine sempati duyardı."[2]

Broşür Ağustos 1915'te çıkmıştı, Almanca ve Fransızca yayınlanmıştı. P. Kiyevski onu çok iyi bilir. Ne P. Kiyevski, ne de herhangi başka biri, anavatan savunması üzerine karara, ya da pasifizm üzerine karara, ya da bu kararların broşürdeki açıklamasına bir kez olsun karşı çıkmamıştır! Marksizmi kesinlikle anlamadığını söylediğimizde, P. Kiyevski'ye; Mart 1915'ten bu yana geçen süre içinde, Partimizin savaşa dair düşüncelerine karşı herhangi bir itirazda bulunmayan, şimdi, Ağustos 1916'da, kendi kaderini tayin üzerine bir makalede, yani güya kısmi bir sorunu konu edinen bir makalede ***genel*** sorunu anlamadığını gösteren bu yazara iftira mı etmiş oluyoruz?

P. Kiyevski anavatan savunması şiarına "haince" diyor. Biz kendisini güvenle temin edebiliriz ki, şiarı, anlamını kavramadan, meseleyi iyice düşünmeden mekanik biçimde tekrarlayanlar için, anlamını

---

1 *Bkz. V. İ. Lenin: Barış Uğruna Mücadele Üzerine, s. 44.* —**Red.**

2 *Bkz. V. İ. Lenin: Sosyalizm ve Savaş. Dietz Verlag, Berlin 1957,* —**Red.**

tahlil etmeden sadece sözcükleri ezberleyenler ***için***, ***her*** şiar "hainceˮdir ve daima öyle olacaktır.

"Anavatan savunmasıˮ —genel konuşulduğunda— nedir? O ekonomi biliminin, siyasetin vb. bilimsel bir kavram mıdır? Hayır. O, ***bir savaşı haklı göstermek*** için kullanılan en yaygın, en harcıalem, bazen düpedüz küçük-burjuva bir tabirdir. Başka birşey değil, kesinlikle değil! Bunda "hainceˮ olan tek şey, küçük-burjuvaların ***her*** savaşı "anavatanı savunuyoruzˮ diyerek haklı çıkarmaları olabilir, oysa kendini küçük-burjuvazi derekesine düşürmeyen Marksizm, ***bu*** savaşın ilerici, demokrasinin ya da proletaryanın çıkarlarına hizmet eden ve ***bu anlamda*** meşru, haklı vs. bir savaş olarak görülüp görülemeyeceğini saptamak için, tek tek her savaşın tarihsel analizinin yapılmasını talep eder.

Eğer tek tek her savaşın anlam ve önemini tarihsel olarak tahlil etmeyi bilmiyorsanız, anavatan savunması şiarı neredeyse daima, savaşın bir küçük-burjuva, bilinç yoksunluğunu gösteren bir haklı gösterilmesidir.

Marksizm böyle bir analiz yapar ve şunu söyler: ***Eğer*** bir savaşın "gerçek özü" ***örneğin*** (1789–1871 döneminde ***özellikle*** Avrupa için tipik olduğu gibi) bir yabancı tahakkümünün yıkılması ise, o zaman bu savaş ezilen devlet ya da ezilen ulus açısından ilericidir. ***Eğer*** savaşın "gerçek özü" sömürgelerin yeniden paylaşımı, ganimetin bölüşülmesi, yabancı toprakların gaspı ise (ve 1914–1916 savaşı böyle bir savaştır), o zaman anavatan savunması "katıksız bir aldatmacaˮdır.

Peki, bir savaşın "gerçek özü" nasıl anlaşılabilir, nasıl belirlenebilir? Savaş politikanın devamıdır. Savaştan önce sürdürülen politikayı, savaşa yol açan ve ona neden olan politikayı incelemek zorunludur. Eğer bu politika emperyalist idiyse, yani mali sermayenin çıkarlarını savunuyor idiyse, sömürgelerin ve yabancı ülkelerin yağmalanması ve ezilmesi politikası idiyse, o zaman bu politikadan kaynaklanan savaş da emperyalist bir savaştır. Eğer politika ulusal kurtuluş politikası

idiyse, yani ulusal baskıya karşı kitle hareketinin ifadesi idiyse, o zaman bu politikadan kaynaklanan savaş bir ulusal kurtuluş savaşıdır.

Küçük-burjuva, savaşın "politikanın devamı" olduğunu kavramaz, bu nedenle, savaşın ***neden*** yapıldığını, ***hangi*** sınıflar tarafından, ***hangi*** politik hedef uğruna yürütüldüğünü düşünmeden, "düşman saldırıyor", "düşman ülkeme saldırdı" açıklamasıyla yetinir. P. Kiyevski: Almanlar Belçika'yı işgal ettiler, o nedenle kendi kaderini tayin açısından "Belçikalı sosyal-patriyotlar haklı", ya da: Almanlar, Fransa'nın bir bölümünü işgal ettiler, o nedenle "Guesde memnun olabilir", çünkü "şimdi bu ulusun (başka bir ulusun değil) yaşadığı topraklar söz konusudur", derken tamamen böyle bir küçük-burjuva derekesine iniyor.

Küçük-burjuva için birliklerin ***nerede*** oldukları, ***anda*** kimin muzaffer olduğu önemlidir. Marksist için önemli olan, gelişimi içinde bazen bir tarafın, bazen diğer tarafın muzaffer olabileceği ***verili*** savaşın ***ne için*** yürütüldüğüdür.

Bu savaş ne için yapılıyor? Kararımızda bu söyleniyor (o, bu savaştan onlarca yıl önceden beri savaşan güçlerce sürdürülen politikadan yola çıkıyor). İngiltere, Fransa ve Rusya talan ettikleri sömürgeleri ellerinde tutmak, Türkiye'yi yağmalamak için vs. savaş yürütüyorlar. Almanya diğer ülkelerin elinden sömürge kapmak, Türkiye'yi kendisi yağmalamak vs. için savaş yürütüyor. Almanların Paris ve Petersburg'u işgal ettiklerini varsayalım. Bununla bu savaşın karakteri değişir mi? Hiçbir biçimde değişmez. Almanların hedefi —ve daha da önemlisi, Almanların zaferi durumunda gerçekleştirilecek politika—, sömürgeleri diğer ülkelerin elinden almak, Türkiye'ye tahakküm etmek, yabancı uluslara ait toprakları, örneğin Polonya'yı vs. ele geçirmek olacaktır, ama kesinlikle Fransızlar ya da Ruslar üzerinde bir yabancı tahakkümü kurmak değil. Gerçek özü itibariyle bu savaş ulusal değil, emperyalist bir savaştır. Başka bir deyişle: Bu savaş, bir tarafın ulusal baskıdan kurtulması için, diğer tarafın ise bu baskının devam ettirilmesi için sürdürülen bir savaş değildir. Bu savaş iki zalimler grubu arasında, haydutlar arasındaki bir savaştır ve ganimetin nasıl paylaşıla-

cağı, Türkiye'yi ve sömürgeleri kimin yağmalayacağı için yürütülmektedir.

Kısacası: Emperyalistler (yani bir dizi yabancı halkı ezen ve bu halkları mali sermayeye bağımlılık ağı içinde boğan vs.) büyük güçler ***arasındaki*** ya da onlarla ***ittifak içindeki*** bir savaş, emperyalist bir savaştır. 1914–1916 savaşı böyle bir savaştır. ***Bu*** savaşta "anavatan savunması" bir kandırmacadır, bu savaşın haklı gösterilmesidir.

Emperyalist, yani ezen güçlere karşı ezilenler (örneğin sömürge halklar) tarafından yürütülen bir savaş, gerçekten ulusal bir savaştır. Böyle bir savaş bugün de mümkündür. Ulusal olarak ezilen bir ülkenin kendisine ulusal baskı uygulayan ülkeye karşı "anavatan savunması" kandırmaca değildir ve sosyalistler ***böyle*** bir savaşta "anavatan savunması"na ***kesinlikle*** karşı değillerdir.

Ulusların kendi kaderini tayini, tam ulusal kurtuluş için, tam bağımsızlık için ve ilhaklara karşı mücadeleyle aynı şeydir ve ***bu savaşı,*** —ayaklanma ya da savaş da dahil bütün biçimleriyle— sosyalistler, sosyalist olmaktan vazgeçmeden ***reddedemezler.***

P. Kiyevski Plehanov'a karşı mücadele ettiğini düşünüyor, çünkü ulusların kendi kaderini tayiniyle anavatan savunması arasındaki bağıntıyı gösteren Plehanov'du! P. Kiyevski bu bağıntının ***gerçekten*** Plehanov'un söylediği gibi olduğunu konusunda Plehanov'a ***inanıyor***. Ona inanıyor, korkuya kapılıyor ve kendi kaderini tayin hakkını reddetme kararı alıyor ki Plehanov'un vardığı sonuçlara katılmak zorunda kalmasın Plehanov'a güven büyük, aynı şekilde korku da büyük, fakat Plehanov'un hatasının ne olduğu üzerine belki de ***düşünülebileceğinin*** izi yok.

Bu savaşı ulusal savaş olarak göstermek için, sosyal-şovenler ulusların kendi kaderini tayinine dayanıyorlar. Sosyal-şovenlere karşı biricik doğru mücadele, savaşın ulusların kurtuluşu için değil, büyük haydutlardan hangisinin ***daha çok*** ulusu ezeceğini belirlemek için yürütüldüğünü göstermektir. Fakat ***gerçekten*** ulusların kurtuluşu için

yürütülen bir savaşı reddetmeye kalkışmak, Marksizmi en kötü biçimde karikatürize etmek demektir. Plehanov ve Fransız sosyal-şovenleri, Almanya'daki monarşiye karşı Fransa'yı "savunabilmek" için Fransa'daki cumhuriyete dayanıyorlar. Kiyevski gibi argüman yürütecek olsaydık, cumhuriyete karşı olmak, ya da ***gerçekten*** cumhuriyeti savunmak için yürütülen bir savaşa karşı olmak zorunda olurduk!! Alman sosyal-şovenleri Almanya'yı Çarlığa karşı "savunmayı" haklı göstermek için, Almanya'daki genel seçim hakkı ve genel öğrenim zorunluluğuna dayanıyorlar. Kiyevski gibi argüman yürütecek olsaydık, ya genel seçim hakkı ve genel öğrenim zorunluluğuna karşı olmak, ya da politik özgürlüğü ona karşı yönelen darbelerden korumak için ***gerçekten*** yürütülen savaşa karşı olmak zorunda olurduk!

Karl Kautsky 1914–1916 savaşına kadar Marksistti ve en önemli yazı ve açıklamalarının birçoğu daima Marksizmin örneği olarak kalacaktır. 26 Ağustos 1910'da Kautsky, "Neue Zeit"ta, yaklaşan akut savaş tehlikesi karşısında şunları yazıyordu:

"Almanya ile İngiltere arasındaki bir savaşta sözkonusu olan demokrasi değil, dünya egemenliği, yani dünyanın sömürülmesidir. Bu, sosyal-demokratların, kendi uluslarının sömürücülerinin safında duracakları bir sorun değildir." ("Die Neue Zeit", 28. yıl, Cilt II, s. 776.)

Bu, Marksizme sırtını dönmüş ve sosyal-şovenizmi savunmakla uğraşan ***bugünkü*** Kautsky'nin yüzünü tamamen açığa çıkaran, Marksistlerin savaşla ilgili ilkesel tutumlarını tüm açıklığıyla formüle eden, bizim formülasyonlarımıza kesinlikle uygun mükemmel bir Marksist formülasyondur (makalelerimizde buna yeniden döneceğiz). Savaşlar politikanın devamıdır; bu nedenle, demokrasi uğruna savaşılıyorsa, demokrasi uğruna bir savaş da ***mümkündür;*** ulusların kendi kaderini tayini, esas itibariyle diğerlerinden farklı olmayan demokratik taleplerden sadece biridir. "Dünya egemenliği", kısaca söylenirse, devamı emperyalist savaş olan emperyalist politikanın içeriğidir. Demokratik bir savaşta "anavatan savunması"nı, ***yani*** böyle bir savaşa katılmayı reddetmek, Marksizmle hiçbir ilgisi olmayan bir saçmalıktır. Emperyalist

bir savaşı "anavatan savunması" kavramını ona tatbik ederek şirin göstermek, dolayısıyla onu demokratik bir savaşmış gibi sunmak, işçileri aldatmak ve gerici burjuvazinin safına geçmek demektir.

2— "YENİ ÇAĞ ANLAYIŞIMIZ"

Tırnak içine aldığımız bu tabirin sahibi olan P. Kiyevski, sürekli "yeni çağ"dan bahsediyor. Ne yazık ki argümantasyonu burada da yanlıştır.

Partimizin kararları bugünkü savaştan emperyalist çağın koşullarının tümü tarafından üretilen bir savaş olarak söz ediyor. "Çağ" ile "bugünkü savaş" arasındaki bağıntı bizde Marksistçe doğru ifade edilmiştir: Marksist olmak isteniyorsa, tek tek her savaşa somut bakmak gerekir. 1789–1871 döneminde, pekçoğu demokrasi mücadelesinin başını çeken büyük güçler arasında emperyalist bir savaşın, yani politik anlamı itibariyle son derece gerici, anti-demokratik bir savaşın nasıl çıkabildiğini ve çıkmak zorunda olduğunu anlamak için, emperyalist çağın tüm koşullarını, yani ileri ülkelerin kapitalizminin emperyalizme dönüşümünü anlamak gerekir.

P. Kiyevski "çağ" ile "bugünkü savaş" arasındaki bu bağıntıyı tamamen çarpıtmıştır. Ona göre, ***somut*** konuşmak, "çağ"dan sözetmek demektir! İşte yanlış olan tam da budur.

1789–1871 çağı Avrupa için özel bir çağdır. Bu tartışma götürmez. Bu çağın tüm koşullarını anlamadan, tam da bu çağ için tipik olan ulusal kurtuluş savaşlarından bir tekini bile anlamak mümkün değildir. Fakat bu, o çağdaki ***tüm*** savaşların ulusal kurtuluş savaşları olduğu mu demektir? Elbette değil. Bunu iddia etmek abesle iştigal etmek ve tek tek her savaşı somut incelemek yerine komik bir şablon geçirmek demektir. 1789–1871 arasında hem sömürge savaşları, hem de bir dizi yabancı ulusu ezen gerici güçler arasında savaşlar vardı.

İleri Avrupa (ve Amerikan) kapitalizminin yeni emperyalizm çağına girmiş olmasından bugün sadece emperyalist savaşların mümkün

olduğu sonucu mu çıkar? Bu aptalca bir iddia olurdu, verili somut olayı, çağın çeşitli olası olaylar bütününden ayırt edememenin işareti olurdu. Bir çağ, çeşitli türden —tipik ve tipik olmayan, büyük ve küçük, ileri ve geri ülkelere özgü olan— olayların ve savaşların toplamını kapsadığı için çağ adını alır. Bu somut sorunları P. Kiyevski'nin yaptığı gibi genel "çağ" laflarıyla geçiştirmek, "çağ" kavramını kötüye kullanmak demektir. Bunu kanıtlamak için hemen sayısız örneklerden birini vereceğiz. Fakat önce, Sollardan ***bir*** grubun, yani Alman grubu "Internationale"nin[176], Bern Uluslararası Sosyalist Komisyon Bülteni No. 3'te (29 Şubat 1916) yayınlanan yönergelerinin 5. maddesinde, şu son derece yanlış iddiayı ileri sürdüğünü söylemek gerekir: "Zincirlerinden boşanmış bu emperyalizm döneminde ***artık ulusal savaşlar olamaz***". Bu iddiayı "Sbornik Sosyal-Demokrata"da inceledik.[1] Burada sadece, enternasyonalist harekete ilgi duyan herkesin bu iddiayı uzun süreden beri bilmesine rağmen, bugüne kadar ***tek bir grubun bile*** bu iddiayı tekrarlamadığına ya da kabul etmediğine işaret etmek istiyoruz (bu iddiayla biz, 1916 ilkbaharında Bern Uluslararası Sosyalist Komisyonu'nun genişletilmiş toplantısında mücadele etmiştik). Ve P. Kiyevski 1916'da makalesini kaleme aldığında, bu ya da benzer iddialara ilişkin tek sözcük bile sarfetmemişti.

Bunu şu sebepten dolayı saptamak zorundayız: Bu ya da benzeri bir teorik iddia ileri sürülmüş olsaydı, teorik farklılıklardan söz edilebilirdi. Fakat böyle bir iddia ileri ***sürülmüyorsa,*** o zaman şunu söylemek zorundayız: Burada başka bir "çağ"anlayışıyla, teorik farklılıklarla değil, sadece heyecanla savrulmuş bir lafla, sadece "çağ" sözcüğünün kötüye kullanılmasıyla karşı karşıyayız.

Örnek: "O" (kendi kaderini tayin), diye yazıyor P. Kiyevski makalesinin ta başında, "Mars'ta parasız 10.000 desiyatin toprak elde etme hakkına benzemiyor mu? Bu soruya ancak gayet somut olarak, şimdiki tüm çağın değerlendirilmesiyle bağıntı içinde yanıt verilebilir,

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 341–346. —**Red.***

çünkü ulusal devletlerin ortaya çıkma çağında ulusların kendi kaderini tayin hakkının, o günkü seviyesinde üretici güçleri geliştirmenin en uygun biçimleri olması bir şeydir, fakat bu biçimler, ulusal devlet biçimleri, üretici güçlerin gelişmesinin engeli haline geldiğinde kendi kaderini tayin hakkı çok farklı bir şeydir. Kapitalizmin ve ulusal devletin kendini varetme dönemiyle, ulusal devletin çöküş ve bizzat kapitalizmin batışının arifesi dönem arasında dağlar kadar fark vardır. 'Genel', zaman ve mekân dışında konuşmak ise bir Marksiste yakışmaz."

Bu tanıtlama "emperyalist çağ" kavramının örnek bir karikatürüdür. Ve tam da bu kavram yeni ve önemli olduğu için, karikatürle mücadele etmek gerekir! Ulusal devlet biçimlerinin engel vs. haline geldiğinden söz edilirken kastedilen nedir? Kastedilen ileri kapitalist ülkelerdir, herşeyden önce Almanya, Fransa ve İngiltere'dir, ki özellikle bu ülkelerin katılmasıyla bugünkü savaş emperyalist bir savaş haline gelmiştir. İnsanlığı şimdiye kadar, özellikle 1789–1871 döneminde ileriye götüren ***bu*** ülkelerde ulusal devletler kurma süreci sona ermiştir, ***bu*** ülkelerde ulusal hareket geri getirilemez biçimde geçmişe aittir; onu yeniden canlandırmaya çalışmak anlamsız, gerici bir ütopya olacaktır. Fransızların, İngilizlerin ve Almanların ulusal hareketi çoktan beri son bulmuştur; ***buralarda*** tarihin gündeminde farklı bir şey durmaktadır: Bir zamanlar kurtuluşları için mücadele eden uluslar, ezen uluslar, "kapitalizmin batışının arifesi"nde bulunan emperyalist yağmanın ulusları haline gelmişlerdir.

Ya diğer uluslar?

P. Kiyevski, ezbere öğrenilmiş bir kural gibi, Marksistlerin "somut" yargıda bulunmaları gerektiğini söylüyor, fakat bu kuralı ***uygulamaya*** yanaşmıyor. Buna karşılık biz tezlerimizde kasten somut bir yanıt örneğini verdik ve P. Kiyevski, eğer onun içinde bir yanlış bulduysa, bu yanlışı bize göstermeye gereği duymuyor.

Tezlerimizde (madde 6), somut olmak için, kendi kaderini tayin sorununda en az ***üç*** farklı tipte ülke ayrımı yapmak zorunludur, de-

niyor. (Genel tutulmuş tezlerde her ülkeyi tek tek ele almak elbette mümkün değildir.) Birinci tip, ulusal hareketin ***geçmişte*** kaldığı Avrupa'nın batısındaki (ve Amerika'daki) ileri ülkelerdir. İkinci tip, ulusal hareketin ***bugüne*** ait olduğu Avrupa'nın doğusundaki ülkelerdir. Üçüncü tip, ulusal hareketin büyük ölçüde ***geleceğe*** ait olduğu yarısömürgeler ve sömürgelerdir.[1]

Bu doğru mu, değil mi? P. Kiyevski eleştirisini ***buraya*** yöneltmeliydi. O ise teorik sorunların ***neden*** ibaret olduğunu bile farketmiyor! Tezlerimizdeki bu önermeyi (madde 6) çürütmediği sürece —ve onu çürütmek mümkün değildir, çünkü doğrudur— "çağ" üzerine gözlemleriyle "vurmak için el kaldıran" fakat vurmayan bir insana benzediğini farketmiyor.

"V. İlyin'in görüşünün tersine"[177], diye yazıyor makalesinin sonunda, "biz, Batılı (!) ülkelerin çoğunluğu (!) için ulusal sorunun çözülmemiş olduğu görüşündeyiz..."

Buna göre Fransızların, İspanyolların, İngilizlerin, Hollandalıların, Almanların ve İtalyanların ulusal hareketi 17., 18. ve 19. yüzyıllarda ya da daha erken tamamlanmamış olmuyor mu? Makalenin başında "emperyalizm çağı" kavramı ulusal hareketin, sadece ileri batılı ülkelerde değil, bir bütün olarak son bulduğu biçiminde çarpıtılmıştı. Aynı makalenin sonunda ise "ulusal sorun"un ***tam da*** Batılı ülkelerde "çözülmemiş" olduğu söyleniyor! Bu tam bir kafa karışıklığı değil mi?

Batılı ülkelerde ulusal hareket çoktan geçmişte kalmıştır. İngiltere, Fransa, Almanya vs.de "anavatan" misyonunu yerine getirmiş, tarihi rolünü tamamlamıştır, ***yani*** ulusal hareket bu ülkelerde ilerici hiçbir şey, yeni insan kitlelerini yeni bir ekonomik ve politik hayata götürecek hiçbir şey veremez. Buralarda tarihin gündeminde duran, feodalizmden ya da patriyarkal barbarlıktan ulusal ilerlemeye, kültürel olarak gelişmiş, siyasi olarak özgür bir anavatana geçiş değil, ömrünü

---

*1 Bkz.. elinizdeki cilt, s. 304-305. —**Red.***

doldurmuş, kapitalist olarak aşırı olgunlaşmış "anavatan"dan sosyalizme geçiştir.

Avrupa'nın doğusunda durum farklıdır. Örneğin Ukraynalılar ya da Belo Ruslarla ilgili olarak ancak, düşünceleriyle Mars'ta yaşayan biri, burada ulusal sorunun henüz tamamlanmadığını, kitlelerin anadillerinde konuşma ve yazma hakkının bilincine uyanmalarının (bu ise kapitalizmin tam gelişmesinin, meta mübadelesinin en son köylü ailesine kadar girmesinin zorunlu koşulu ve doğal sonucudur) ***hâlâ*** devam ettiğini inkâr edebilir. Burada "anavatan" ***henüz*** tüm tarihi rolünü oynamamıştır. "Anavatan savunması" burada ***henüz*** ezen uluslara karşı, ortaçağa karşı demokrasinin, anadilinin, politik özgürlüğün savunulması olabilecekken, İngilizler, Fransızlar, Almanlar, İtalyanlar, bu savaşta anavatanlarını savunduklarını söylerken yalan söylemektedirler, çünkü onlar gerçekte anadilini ve kendi ulusal gelişme özgürlüğünü ***değil,*** köle sahipleri olarak haklarını, sömürgelerini, mali sermayelerinin yabancı ülkelerdeki "nüfuz alanları"nı vs. savunmaktadırlar.

Sömürgelerde ve yarı-sömürgelerde ulusal hareket tarihi olarak Avrupa'nın doğusundakinden daha gençtir.

"Çok gelişmiş ülkeler" ve emperyalist çağ sözcüklerinin ***neye*** dayandığını, Rusya'nın (P. Kiyevski'de ikinci bölüm, madde d'nin başlığı), ve sadece Rusya'nın da değil, konumunda "özel" olanın ***ne*** olduğunu, ulusal kurtuluş hareketinin ***nerede*** yalancı bir laf ve ***nerede*** yaşayan ve ilerici bir gerçeklik olduğunu P. Kiyevski kesinlikle kavramamıştır.

3— EKONOMİK TAHLİL NEDİR?

Kendi kaderini tayin karşıtlarının argümantasyonunun belkemiği, genel olarak kapitalizm ya da emperyalizm koşullarında kendi kaderini tayinin "gerçekleştirilemezliği"dir. "Gerçekleştirilemezlik" kavramı sık sık farklı ve tam olarak tanımlanmamış anlamlarda kullanılmakta-

dır. O nedenle biz tezlerimizde, her teorik tartışmada zorunlu olan şeyi talep ettik: "gerçekleştirilemezlik"ten ne anlamda söz edildiğini açıklamak. Ve biz sadece bu soruyu sormakla yetinmedik, açıklamaya çalıştık. Bir dizi devrim olmadan politik olarak zor gerçekleşebilirlikten ya da gerçekleştirilemezlikten hareket edilirse, o zaman emperyalizm koşullarında demokrasinin ***tüm*** talepleri "gerçekleştirilemez"dir.

İktisaden olanaksızlık anlamında kendi kaderini tayinin gerçekleştirilemezliğinden söz etmek temelli yanlıştır.

Tezimiz böyle diyordu. Teorik farklılıkların özü burada yatıyor ve bir ölçüde ciddi bir tartışmada hasımlarımızın tüm dikkatlerini bu soruna yöneltmeleri gerekirdi.

Fakat P. Kiyevski'nin bu sorunda nasıl argüman yürüttüğüne bakın.

Gerçekleştirilemezliğin politik nedenlerden dolayı "zor gerçekleştirilebilirlik" anlamında yorumlanmasını kesinlikle reddediyor. Onun bu soruya verdiği yanıt doğrudan iktisadi gerçekleştirilemezlik anlamındadır.

"Bu", diye yazıyor Kiyevski, "emperyalizm koşullarında kendi kaderini tayinin aynı meta üretiminde emek parası kadar az gerçekleştirilebilir olduğu mu demektir?" Ve P. Kiyevski yanıtlıyor: "Evet! Çünkü biz tam da iki sosyal kategori olan 'emperyalizm' ve 'ulusların kendi kaderini tayini' arasındaki mantıki çatışkıdan sözediyoruz; bu, aynı emek parası ve meta üretimi kategorileri arasındaki gibi mantıki bir çatışkıdır. Emperyalizm kendi kaderini tayinin reddidir ve hiçbir hokkabaz, kendi kaderini tayinle emperyalizmi birleştiremeyecektir."

P. Kiyevski'nin üzerimize savurduğu öfke dolu "hokkabaz" sözcüğü kulağa ne kadar korkunç gelirse gelsin, ona yine de ekonomik tahlilin ne olduğunu anlamadığını söylemek zorundayız. "Mantıki çatışkılar" —doğru mantıki düşünüldüğü varsayıldığında elbette— ***ne*** ekonomik ***ne de*** politik bir tahlilde olmamalıdır. Bu nedenle, politik

değil de ekonomik bir tahlil yapmak sözkonusu olduğunda, ***genelde*** "mantıki çatışkı"ya dayanmak kesinlikle yersizdir. ***Gerek*** iktisadiyat, ***gerekse de*** siyaset "sosyal kategori"lerdir. Dolayısıyla, doğrudan ve kesin "evet" (yani kendi kaderini tayin, meta üretiminde emek parası ***kadar az*** gerçekleştirilebilirdir) yanıtıyla işe başlamış olan P. Kiyevski, gerçekte ağzında birşeyler gevelemekten başka birşey yapmamış, fakat bir ekonomik tahlil yapmamıştır.

Meta üretiminde emek parasının gerçekleştirilemeyeceği neyle kanıtlanır? Ekonomik tahlille. Her tahlil gibi "mantıki çatışkılara" izin vermeyen bu tahlil, ekonomik ve ***yalnızca*** ekonomik (genel "sosyal" değil) kategorilerle iş görür ve buradan emek parasının olanaksızlığı sonucunu çıkarır. "Kapital"in birinci bölümünde ne politikadan, ne herhangi bir politik biçimden, ne de genel olarak herhangi bir "sosyal kategori"den sözedilir: tahlil ***sadece*** iktisadiyatı, meta mübadelesini, meta mübadelesinin gelişmesini ele alır. Ekonomik tahlil —elbette "mantıki" sonuçlar aracılığıyla—, meta üretiminde emek parasının gerçekleştirilemez olduğunu gösterir.

P. Kiyevski bir ekonomik tahlil yapma girişiminde bile bulunmuyor! Makalesinin daha ilk paragrafının ilk cümlesinden anlaşıldığı gibi, emperyalizmin ekonomik özünü onun politik tandanslarıyla ***birbirine karıştırıyor.*** İşte bu cümle:

"Sanayi sermayesi kapitalizm öncesi üretimle, ticaret ve tefeci sermayesinin senteziydi. Tefeci sermaye sanayi sermayesinin hizmetine girdi. Günümüzde kapitalizm sermayenin çeşitli biçimlerine egemen oluyor, onun en yüksek, en birleşik tipi olan mali sermaye ortaya çıkıyor ve o nedenle de bütün bu çağı mali sermaye çağı olarak adlandırabiliriz, bunun muadil dış politika sistemi de emperyalizmdir."

Ekonomik olarak bu tanımın iler tutar yanı yok: Tam ekonomik kategoriler yerine sadece safsata. Fakat şimdi bu konu üzerinde duramayız. Önemli olan, P. Kiyevski'nin emperyalizmi bir "dış politika sistemi" olarak nitelemesidir.

Bu, birincisi, Kautsky'nin yanlış bir tezinin özünde yanlış bir tekrarıdır.

Bu, ikincisi, emperyalizmin salt politik, yalnızca politik bir tanımıdır. Emperyalizmi bir "politika sistemi" olarak tanımlayarak P. Kiyevski, emperyalizmde kendi kaderini tayinin meta üretiminde emek parasının iktisaden gerçekleştirilmesi ***kadar az*** gerçekleştirilebilir olduğunu söylerken vaadettiği ***ekonomik*** tahlilden yan çizmek istiyor!

Sollarla polemiğinde Kautsky, emperyalizmin "sadece bir dış ***politika*** sistemi" (yani ilhaklar) olduğunu söylüyordu, belli ekonomik bir aşama, kapitalizmin bir gelişme aşaması emperyalizm olarak adlandırılamazdı.

Kautsky haksızdır. Elbette sözcükler üzerine tartışmak akılsızlık olurdu. Emperyalizm "sözcüğü"nün şu ya da bu anlamda kullanılmasını yasaklamak olanaksızdır. Fakat eğer tartışmak isteniyorsa, kavramları tam olarak açıklığa kavuşturmak zorunludur.

İktisaden emperyalizm (ya da mali sermaye "çağı" — önemli olan sözcükler değil) kapitalizmin en yüksek gelişme aşaması, hem de üretimin çok büyük ve en büyük üretim haline gelerek ***serbest rekabetin yerini tekellerin aldığı*** bir aşamasıdır. Emperyalizmin ***ekonomik*** özü budur. Tekel ifadesini hem tröstlerde, satış kartellerinde vs., hem de dev bankaların mutlak gücünde, hem hammadde kaynaklarının vs. toptan satınalınması, hem de banka sermayesinin yoğunlaşmasında vs. bulur. Ekonomik tekel — bütün meselenin özü budur.

Yeni ekonominin, tekelci kapitalizmin (emperyalizm tekelci kapitalizmdir) politik üstyapısı, ***demokrasiden*** politik gericiliğe dönüştür. Serbest rekabete demokrasi tekabül eder. Tekele politik gericilik tekabül eder. Rudolf Hilferding "Finanskapital"inde tamamen doğru olarak "Mali sermaye özgürlük değil, egemenlik istiyor" demektedir.

"Dış politika"yı politikadan ayırmak, ya da hatta dış politikayı iç politikanın karşısına koymak temelden yanlıştır, Marksizm ve bilim

dışıdır. Hem dış politikada ve hem de aynı şekilde iç politikada emperyalizm demokrasiyi ihlal etmeyi, gericiliği hedefliyor. Bu anlamda emperyalizmin, ***genelde demokrasinin, tüm demokrasinin*** "inkârı" olduğu, fakat ***kesinlikle*** sadece ***bir*** demokratik talebin, yani ulusların kendi kaderini tayininin inkârı olmadığı tartışma götürmez.

Demokrasinin "inkârı" olarak emperyalizm, ***aynı şekilde*** ulusal sorunda demokrasiyi (yani ulusların kendi kaderini tayinini) "inkâr eder": "aynı şekilde" — yani onu ihlal etmeye çalışır; onun emperyalizmde gerçekleştirilmesi, emperyalizm koşullarında cumhuriyet, milis, memurların halk tarafından seçilmesi vs. (tekel öncesi kapitalizme kıyasla) daha zor olduğu anlamda ve ölçüde daha zordur. "Ekonomik" gerçekleştirilemezlikten sözedilemez.

P. Kiyevski burada büyük ihtimalle (bir ekonomik tahlilin gereklerini genelde anlamamaya ek olarak) küçük-burjuva bakış açısından, ilhakın (yani yabancı bir ulusun topraklarının orada yaşayan halkın isteğine karşı bir ülkeye bağlanması, yani ulusların kendi kaderini tayininin ihlali), mali sermayenin daha geniş bir ekonomik alana yayılması (ekspansiyon) ile aynı anlama gelmesinin de kendisini yanıltmasına izin vermiştir.

Fakat teorik sorunlara küçük-burjuva kavramlarla yaklaşılamaz.

İktisaden emperyalizm tekelci kapitalizmdir. Tekelin tam tekel olması için, rakipler sadece iç pazardan (ilgili devletin pazarından) değil, dış pazardan da, hatta bütün dünyadan sürülmelidir. "Mali sermaye döneminde" yabancı bir devletteki rakipleri de sürmenin ***ekonomik*** olanağı var mıdır? Elbette: Bunun yolu mali bağımlılık ve rakibin hammadde kaynaklarını ve daha sonra tüm girişimlerini de toptan satın almaktır.

Amerikan tröstleri, emperyalizmin ya da tekelci kapitalizmin ekonomisinin en yüksek ifadesidir. Tröstler rakiplerini ortadan kaldırmak için iktisadi araçlarla yetinmiyor, sürekli olarak politik ve hatta kriminel araçlara başvuruyorlar. Fakat salt ekonomik mücadele yöntemle-

riyle tröstlerin tekelini iktisaden gerçekleştirilemez olarak görmek kaba bir hata olurdu. Tam tersine, gerçeklik, adım başında bu "gerçekleşebilirliğin" kanıtlarını sunuyor: tröstler bankaların yardımıyla (tröstlerin sahipleri aynı zamanda bankaların da sahipleridir; toptan hisse senedi satın alma) rakiplerin kredilerini engelliyor, tröstler rakiplerinin malzeme sevkini kesiyor (tröstlerin sahipleri aynı zamanda tren yollarının sahipleridir: toptan hisse senedi satın alma), tröstler rakiplerini yok etmek ve onların girişimlerini ve hammadde kaynaklarını (ocaklar, arazi vs.) ***toptan satın almak*** için belli bir süre fiyatları maliyetin altına düşürüyor ve bunun için milyonlar harcıyorlar.

Bu, tröstlerin gücünün ve yayılmacılığının salt ekonomik tahlilidir. Bu yayılmacılığın salt ekonomik yoludur: girişimlerin, işletmelerin ve hammadde kaynaklarının ***toptan satın alınması.***

Bir ülkenin büyük mali sermayesi her zaman yabancı, politik olarak bağımsız bir ülkede de rakiplerini satın alacak durumdadır ve bunu sürekli yapıyor da. İktisaden bu tamamen gerçekleştirilebilir. Ekonomik "ilhak" politik ilhak olmadan ***kesinlikle*** "gerçekleştirilebilir" ve bu sürekli karşımıza çıkıyor. Emperyalizm üzerine literatürde adım başında, örneğin Arjantin'in gerçekte İngiltere'nin bir "ticaret sömürgesi", Portekiz'in fiilen İngiltere'nin bir "uydusu" olduğuna ilişkin ifadelere rastlarız. Bu doğrudur: İngiliz bankalarına ekonomik bağımlılık, İngiltere'ye borçlanma, demiryollarının, ocakların, toprağın vs. İngiltere tarafından satın alınması — tüm bunlar, sözkonusu ülkeleri, siyasi bağımsızlıkları ihlal edilmeksizin, İngiltere'nin iktisadi anlamda birer "ilhakı" haline getirmektedir.

Ulusların kendi kaderini tayini, ulusların siyasi bağımsızlığının adıdır. Emperyalizm bunu ihlal etme çabasındadır, çünkü politik ilhak durumunda ekonomik ilhak çoğu kez daha kolay, daha ucuz (memurları satın almak, imtiyazlar elde etmek, uygun yasaların çıkarılmasını sağlamak daha kolaydır), daha rahat, daha rahatsız edilmeden gerçekleştirilebilir — tıpkı emperyalizmin genelde demokrasinin yerine oligarşiyi geçirme çabasında olması gibi. Fakat emperyalizmde kendi ka-

derini tayinin ***iktisaden*** "gerçekleştirilemezliği"nden sözetmek düpedüz saçmadır.

P. Kiyevski, teorik zorluklara, Türkçede "laubali" ifade tarzı diye adlandırılan son derece rahat ve yüzeysel bir yöntemle yan çiziyor; bu, öğrenci sohbetlerinde kullanılan (ve doğal olan), öğrenci usulü teklifsiz, kaba bir ifade tarzıdır. İşte bir örnek: "Genel seçim hakkı", diye yazıyor Kiyevski, "sekiz saatlik işgünü ve hatta cumhuriyet, bunlar emperyalizmin kesinlikle işine gelmese de(!!) ve bu nedenle gerçekleştirilmesi son derece zorlaştırılmış olsa da ***mantıki*** olarak emperyalizmle bağdaşır."

Eğer bu ciddi sorun üzerine açıklamalarda ***ayrıca*** kavramların politik ve ekonomik bir tahlilini görebilseydik, cumhuriyet emperyalizmin "işine gelmiyor" gibi laubali ifadelere kesinlikle karşı olmazdık; canlı bir deyim bazen bilimsel bir malzemeyi daha çekici kılar. Kiyevski'de tahlilin yerine bu laubali söylem geçiyor, bir tahlilin yokluğunu gizliyor.

"Cumhuriyet emperyalizmin işine gelmiyor" ne demek? Ve bu neden böyle?

Cumhuriyet, kapitalist toplumun politik üstyapısının olası biçimlerinden biri, hem de modern koşullar altında en demokratik biçimidir. Cumhuriyet emperyalizmin "işine gelmiyor" ifadesi, emperyalizmle demokrasi arasında bir çelişki bulunduğu anlamına gelir. Çıkardığımız bu sonucun P. Kiyevski'nin "işine gelmemesi", ya da hatta "kesinlikle işine gelmemesi" pekâlâ mümkündür, fakat yine de bu sonuç çürütülemez.

Devam edelim. Emperyalizm ile demokrasi arasındaki çelişki ne türden bir çelişkidir? Mantıki mi, yoksa mantıki olmayan bir çelişki midir? P. Kiyevski "mantıki" sözcüğünü düşünmeden kullanıyor ve o nedenle, bu durumda bu sözcüğün kendisine, ***tam da*** ortaya koymak istediği ***sorunu*** (okurun ve de yazarın gözünden ve beyninden) ***gizlemeye*** yardımcı olduğunu farketmiyor! Bu, ekonominin politikayla

ilişkisi sorunudur; emperyalizmin ekonomik koşulları ve ekonomik içeriğinin politik biçimlerden biriyle ilişkisi sorunudur. Bir insanın argümantasyonunda varolan her "çelişki" mantıki bir çelişkidir; bu boş bir totoloji. Bu totolojinin yardımıyla P. Kiyevski sorunun ***özüne*** yan çiziyor: Bu iki ***ekonomik*** fenomen ya da tez arasındaki bir "mantıki" çelişki midir (1)? yoksa iki ***politik*** fenomen ya da tez arasındaki bir "mantıki" çelişki midir (2)? yoksa bir ***ekonomik*** ve bir ***politik*** fenomen ya da tez arasındaki bir "mantıki" çelişki midir (3)?

Çünkü, şu ya da bu politik biçimin varlığı koşullarında ekonomik gerçekleştirilemezlik ya da gerçekleştirilebilirlik sorunu ortaya atıldığında esas sorun budur!

P. Kiyevski bu soruna yan çizmeseydi, büyük ihtimalle emperyalizm ile cumhuriyet arasındaki çelişkinin, en yeni kapitalizmin (yani tekelci kapitalizmin) ekonomisiyle politik demokrasinin kendisi arasındaki bir çelişki olduğunu görecekti. Çünkü P. Kiyevski hiçbir zaman önemli ve temel herhangi bir demokratik önlemin (memurların ya da subayların halk tarafından seçilmesi, en tam mesleki birlikler kurma ve toplanma özgürlüğü gibi) emperyalizmle, cumhuriyetten daha az çeliştiğini, (ya da, pekâlâ, emperyalizmin daha çok "işine geldiği"ni) kanıtlayamayacaktır.

Böylece tezlerde ***bizim*** altını çizmiş olduğumuz saptamaya geliyoruz: Emperyalizm ***tüm*** politik demokrasinin ***kendisiyle*** çelişir, "mantıki" olarak çelişir. Bu saptamamız P. Kiyevski'nin "işine gelmiyor", çünkü onun gayri-mantıki uydurmacalarını yıkıyor — ama ne yapalım? Belli tezlerin, hem de tam da çürütülmek istenen tezlerin "cumhuriyet emperyalizmin işine gelmiyor" ifadesiyle gerçekte gizlice yeniden ileri sürüldüğünü görmezden mi gelelim?

Devam edelim. Cumhuriyet neden emperyalizmin işine gelmiyor? Ve emperyalizm ekonomisini cumhuriyetle nasıl "bağdaştırıyor"?

P. Kiyevski bunun üzerine hiç düşünmemiştir. Ona burada Engels'in şu sözlerini anımsatıyoruz. Söz konusu olan demokratik cum-

huriyettir. Sorun şu: Bu hükümet biçimi altında zenginlik hüküm sürebilir mi? Yani tam da ekonomi ile politikanın "çatışkısı" sorunu.

Engels yanıtlıyor: "...demokratik cumhuriyet artık" (yurttaşlar arasındaki) "servet farklılıkları diye birşey bilmez. Demokratik cumhuriyette zenginlik iktidarını dolaylı ama o kadar emin sürdürür. Bir yandan memurların doğrudan satın alınması biçiminde, bunun klasik örneği Amerika'dır, diğer yandan hükümet ve borsanın ittifakı biçiminde..."[178]

İşte size kapitalizmde demokrasinin "gerçekleştirilebilirliği" sorununda bir ekonomik tahlil örneği, ki emperyalizmde kendi kaderini tayinin "gerçekleştirilebilirliği" sorunu bu sorunun sadece bir parçasıdır!

Demokratik cumhuriyet kapitalizmle "mantıki" olarak çelişir, çünkü zenginlerle yoksulları "resmen" eşit kılar. Bu, ekonomik altyapıyla politik üstyapı arasındaki bir çelişkidir. Cumhuriyet emperyalizmle de aynı çelişki içindedir; serbest rekabetin yerini tekelin almasının çeşitli politik özgürlüklerin gerçekleştirilmesini daha da "zorlaştırması"yla daha da derinleşen ve çoğalan bir çelişki.

Peki, kapitalizmle demokrasi nasıl bağdaşır? Sermayenin mutlak gücü dolaylı gerçekleştirilerek! Bunun için iki iktisadi araç vardır: 1) doğrudan satın alma; 2) Hükümet ile borsanın ittifakı. (Bizim tezlerimizde bu, burjuva toplum düzeninde mali sermayenin "herhangi bir hükümeti ve onun memurlarını kolayca satın alabileceği" sözleriyle dile getirilmiştir.)

Meta üretiminin, burjuvazinin ve paranın egemenliği koşullarında satın alma (doğrudan ve borsa aracılığıyla) her türlü hükümet biçimi altında, her türlü demokrasi altında "gerçekleştirilebilir".

Kapitalizmin yerini emperyalizmin, yani tekel öncesi kapitalizmin yerini tekelci kapitalizmin almasıyla ele aldığımız sorun açısından değişen nedir?

Sadece, borsanın iktidarının daha da büyümesi! Çünkü mali sermaye, banka sermayesiyle kaynaşmış olan, tekele gelişmiş büyük sa-

nayi sermayesidir. Büyük bankalar borsayı yutarak onunla kaynaşıyorlar. (Emperyalizm üzerine literatürde borsanın azalan öneminden sözedilir, fakat sadece, bizzat her büyük bankanın bir borsa olması anlamında.)

Devam edelim. Genelde "zenginlik" için, rüşvet ve borsa aracılığıyla herhangi bir demokratik cumhuriyet üzerinde egemenlik kurmak gerçekleştirilebilir ise, nasıl olur da P. Kiyevski eğlendirici bir "mantıki çatışkıya" düşmeden, milyarlara hükmeden tröst ve bankaların muazzam zenginliğinin, mali sermayenin egemenliğini yabancı, yani politik olarak bağımsız bir cumhuriyette "gerçekleştiremeyeceği"ni iddia edebiliyor?

Nasıl? Yoksa yabancı bir devlette memurların satın alınması "gerçekleştirilemez" mi? Yoksa "hükümet ve borsanın ittifakı" sadece kendi ülkesinin hükümetiyle bir ittifak mı?

*

Okur, on satırlık karışıklığı düzeltmek ve meseleyi herkesçe anlaşılır kılmak için yaklaşık on sayfaya ihtiyaç olduğunu şimdiden görüyor. P. Kiyevski'nin tek tek her gözlemini böylesine ayrıntılı biçimde inceleyemeyiz —ve kelimenin gerçek anlamında kafa karışıklığı yaratmayan tek bir satır bile yok!—, ve en önemli olanını ele aldığımız için zaten buna gerek de yok. Diğer hususları kısaca belirtelim.

4— NORVEÇ ÖRNEĞİ

Norveç, güya gerçekleştirilemez kendi kaderini tayin hakkını 1905 yılında, zincirlerinden tamamen boşanmış emperyalizm döneminde "gerçekleştirmiştir". Bu nedenle "gerçekleştirilemezlik"ten sözetmek sadece teorik olarak saçma değil, aynı zamanda gülünçtür.

P. Kiyevski bize "rasyonalistler" diye öfkeyle küfrederek bunu çürütmek istiyor. (Bunun onunla ne ilgisi var? Rasyonalist kendisini

düşünmekle, hem de soyut düşünmekle sınırlarken, biz son derece somut bir olguya dikkat çekiyoruz! Burada P. Kiyevski "rasyonalist" yabancı sözcüğünü aynı şekilde... bunu en hafif deyimle nasıl ifade edebilirim?... düşüncelerini "ekstraktif biçimde" sunmak istediğini söylediği makalesinin başında "ekstraktif" sözcüğünü kullandığı gibi "isabetli" kullanmamış mıdır?)

P. Kiyevski, bizi, "fenomenlerin gerçek özünü değil, dış görünüşünü önemsemek"le suçluyor. O halde bu gerçek öze daha yakından bakalım.

Çürütme bir örnekle başlıyor: Tröstlere karşı yasa çıkarılması olgusu, tröst yasağının gerçekleştirilebilirliğinin kanıtı değilmiş. Bu doğru. Ancak bu işe yaramaz bir örnektir, çünkü P. Kiyevski'nin ***aleyhinedir.*** Bir yasa politik bir önlemdir, politikadır. Ekonomi hiçbir politik önlemle yasaklanamaz. Polonya'nın hiçbir politik biçimi —ister Çarlık Rusyası'nın, ister Almanya'nın bir parçası, ya da özerk bölge veya politik olarak bağımsız bir devlet olsun— emperyalist devletlerin mali sermayesine bağımlılığını ve teşebbüslerinin hisselerinin bu sermaye tarafından satın alınmasını yasaklayamaz ya da iptal edemez.

Norveç'in 1905 yılında "gerçekleştirilen" bağımsızlığı salt politik niteliklidir. Ekonomik bağımlılığa dokunmadı ve dokunamazdı da. Tezlerimiz tam da bununla ilgilidir. Çünkü biz kendi kaderini tayinin sadece politikayla ilgili olduğuna ve dolayısıyla iktisadi gerçekleştirilemezlik sorununu ortaya atmanın dahi yanlış olduğuna dikkat çekmiştik. P. Kiyevski ise ekonomiye karşı politik yasakların işe yaramazlığını ileri sürerek bizi "çürütüyor"! Güzel bir "çürütme"!

Devam edelim. "Küçük işletmelerin büyük işletmeler karşısında elde ettiği bir ya da hatta birçok zafer bile, Marx'ın kapitalizmin genel gelişim yoluna, gerek üretimin yoğunlaşması, gerekse de merkezileşmesinin eşlik ettiği doğru tezini çürütmeye yetmez."

Bu argüman da (okurun ve yazarın) dikkatini tartışmanın gerçek özünden saptırmak için seçilen işe yaramaz bir ***örnektir.***

Bizim tezimiz, kendi kaderini tayinin iktisadi gerçekleştirilemezliğinden kapitalizmde emek parasının gerçekleştirilemezliği anlamında sözetmenin yanlış olacağını söylüyor. ***Böyle*** bir gerçekleştirilebilirliğin tek bir "örneği" bile olamaz. P. Kiyevski sessiz sedasız bu noktada haklı olduğumuzu kabul ediyor, çünkü "gerçekleştirilemezliğin" başka bir yorumuna geçiyor.

Neden bunu doğrudan yapmıyor? Neden ***kendi*** tezini açık ve tam olarak formüle etmiyor: "Kapitalizmde iktisadi olanaklılık anlamında gerçekleştirilebilecek bir kendi kaderini tayin, gelişimle çelişir ve o nedenle gericidir ya da sadece istisnai bir durumdur"?

Çünkü karşıt tezin açık formülasyonu yazarın yüzünü derhal açığa çıkarırdı da ondan, ve o nedenle yazar kaçak oynamak zorundadır.

İktisadi yoğunlaşma, büyük üretimin küçük üretim üzerinde zaferi yasası, hem bizim programımızda, hem de Erfurt Programı'nda tanınır. Fakat hiçbir yerde siyasi ya da devletsel yoğunlaşmaya dair bir yasa tanınmamıştır — P. Kiyevski'nin suskunlukla geçiştirdiği bir olgu. Eğer bu aynen onun gibi bir yasaysa, eğer bu da bir yasaysa, neden P. Kiyevski bunu ortaya koymak istemiyor, neden programımızı tamamlamayı önermiyor? Programımızı yanlış sonuçlardan kurtaracak pratik önemi olan bir yasa, yeni bir yasa, yani devletsel yoğunlaşma yasasını keşfetmişken, bizim kötü, tamamlanmamış bir programa sahip olmamıza gözyumması doğru bir davranış mıdır?

P. Kiyevski yasayı formüle etmeye girişmiyor, programımızı, bu yasaya uygun tamamlamamızı önermiyor, çünkü bunu yaptığında gülünç duruma düşeceğini hayal meyal hissediyor. Bu anlayış kamuoyunun önüne gelir ve büyük üretimin küçük üretimi geriletmesi yasasına paralel olarak (onunla bağıntılı, ya da onun yanısıra) büyük devletlerin küçük devletleri geriletmesi "yasası" ilan edilirse, bu tuhaf "emperyalist ekonomizm"e herkes kahkahayla gülecektir!

Bunu açıklığa kavuşturmak için P. Kiyevski'ye sadece bir soru soruyoruz: Neden iktisatçılar, modern tröstlerin ya da büyük bankala-

rın "dağılması"ndan tırnak işareti kullanmadan söz ***etmiyorlar?*** Böyle bir çöküş olanağından ve gerçekleştirilebilirliğinden sözetmiyorlar? Neden tırnak içinde bir "emperyalist ekonomist" bile büyük devletlerin dağılma olasılığını ve gerçekleştirilebilirliğini, hem de sadece genel olarak dağılma değil, örneğin "küçük halklar"ın (dikkat edin!) Rusya'dan ayrılmasını (P. Kiyevski'nin makalesinin 2. bölümünün d bendi) tanımak zorunda kalıyor?

Nihayet yazarımızın nereye düştüğünü daha açık göstermek ve onu uyarmak için şunu belirtiyoruz: Büyük üretimin küçük üretimi geriletmesi yasasından hepimiz son derece açık biçimde sözediyoruz ve hiç kimse "küçük işletmelerin büyük işletmeler üzerinde zafer kazandığı" tekil "örnekler"i gerici bir fenomen olarak nitelemekten çekinmiyor. Sorunu ta 1914 yılında yazında ortaya atmış olmamıza rağmen, şimdiye kadar kendi kaderini tayin hakkının hiçbir ***karşıtı*** Norveç'in İsveç'ten ayrılmasını gerici olarak nitelemeye cesaret edememiştir.[1]

Örneğin kol hareket gücü olarak kaldığı sürece büyük üretim gerçekleştirilemez; makineleşmiş fabrikaların elle çalışan atölyelere "dağılması" düşüncesi saçmadır. Büyük dünya imparatorluklarının kurulması yönünde gelişen emperyalist tandans kesinlikle gerçekleştirilebilirdir ve pratikte müstakil, sözcüğün politik anlamında bağımsız devletlerin emperyalist ittifakları biçiminde sık sık gerçekleştirilir. Bu tür ittifaklar mümkündür ve buna sadece iki ülkenin mali sermayesinin iktisaden içiçe geçmesi biçiminde değil, emperyalist savaşta askeri "işbirliği" biçiminde de rastlanır. Emperyalizmde ulusal savaş, ulusal ayaklanma, ulusal ayrılma kesinlikle "gerçekleştirilebilir"dir ve bu gerçekten de oluyor, hatta bunlar daha da yaygınlaşıyor, çünkü emperyalizm kapitalizmin gelişmesini ve halk kitleleri içinde demokratik eğilimlerin artmasını durdurmayıp, tersine bu demokratik çabalarla tröstlerin anti-demokratik eğilimi arasındaki antagonizmayı ***keskinleştiriyor***.

---

*1 Bkz. elinizdeki Cilt, s. 232–238. —**Red.***

Sadece "emperyalist Ekonomizm"in, yani karikatürize bir Marksizmin bakış açısından, örneğin emperyalist politikanın şu kendine özgü fenomenini görmezden gelmek mümkündür: Bir yandan bugünkü emperyalist savaş, bize, mali bağlar ve ekonomik çıkarlar yoluyla, küçük, politik olarak bağımsız bir devletin, büyük güçler arasındaki savaşa nasıl çekildiğine ilişkin örnekler sunuyor (İngiltere ve Portekiz). Öte yandan (gerek ekonomik, gerek politik bakımdan) emperyalist "hami"leri karşısında çok daha güçsüz olan küçük uluslara karşı demokrasinin ihlali, ya ayaklanmaya (İrlanda) ya da alayların düşman safına geçmesine (Çekler) neden oluyor. Bu koşullar altında mali sermaye açısından demokratik özgürlükler, sadece "gerçekleştirilebilir" değildir, aynı zamanda tröstler için, ***bunların*** emperyalist politikaları için, ***bunların*** emperyalist savaşları için, ***bazen münferit*** küçük uluslara devlet olarak bağımsızlık da dahil mümkün olduğunca geniş özgürlük tanımak, "kendi" askeri operasyonlarına zarar vermemek için doğrudan doğruya ***yararlıdır.*** Politik ve stratejik karşılıklı ilişkilerin özgüllüğünü unutmak ve uygun ya da uygunsuz her fırsatta ikide bir ezbere öğrenilmiş "emperyalizm" sözcüğünü tekrar etmek kesinlikle Marksizm değildir.

Norveç hakkında P. Kiyevski bize, birincisi, Norveç'in "daima müstakil bir devlet" olduğunu bildiriyor. Bu doğru değildir ve bu yanlış iddia ancak yazarın laubali düşüncesizliği ve politik sorunlardaki aldırışsızlığıyla açıklanabilir. 1905'e kadar Norveç müstakil bir devlet ***değildi***, sadece olağanüstü geniş özerkliğe sahipti. Norveç'in devlet bağımsızlığı İsveç tarafından ancak Norveç ayrıldıktan ***sonra*** tanındı. Norveç "daima müstakil bir devlet" olmuş olsaydı, İsveç hükümeti 26 Ekim 1905'te yabancı güçlere Norveç'i bağımsız bir ülke olarak tanıdığını açıklayamazdı.

İkincisi, P. Kiyevski bir dizi alıntı aktararak, Norveç'in batıya, İsveç'in doğuya yönelimli olduğunu, birinde ağırlıkla İngiliz, diğerinde Alman mali sermayesinin "faaliyet gösterdiği"ni vs. kanıtlamaya çalışıyor. Sonra da buradan sevinçle şu sonucu çıkarıyor: "Bu örnek" (Norveç) "şemamıza kesinlikle uygundur."

İşte "emperyalist Ekonomizm"in mantığına örnek! Tezlerimizde mali sermayenin "herhangi bir ülkede", "hatta bağımsız bir ülkede bile" egemen olabileceği ve bundan dolayı kendi kaderini tayinin, mali sermaye ileri sürülerek "gerçekleştirilemez" ilan edildiği bütün değerlendirmelerin tam bir kafa karışıklığı anlamına geldiği saptanmıştı. Bizim önümüze Norveç'te mali sermayenin ***gerek*** ayrılmadan ***önceki, gerek sonraki rolü*** üzerine tezimizi ***doğrulayan*** olgular sunuluyor; hem de tezimizi ***çürüttükleri*** edasıyla!!

Mali sermayeden sözetmek ve bu vesileyle politik sorunları ***unutmak*** — politika üzerine konuşmak bu mu?

Hayır. "Ekonomizm"in mantıki hataları politik sorunları ortadan kaldırmadı. Norveç'te İngiliz mali sermayesi ayrılıktan önce de sonra da "faaliyetteydi". Polonya'da Alman mali sermayesi Polonya Rusya'dan ayrılasıya kadar "faaliyet" gösterdi ve Polonya'nın siyasi statüsü ***ne olursa olsun*** "faaliyetini" sürdürecektir. Bu, öylesine herkesçe bilinen bir gerçektir ki, tekrarlamak bile can sıkıcı, ama insanlar ABC'yi unutmuşsa ne yapmalı?

Bu sebepten dolayı politik sorun, Norveç'in şu ya da bu statüsüne göre, İsveç'e ait olmasına göre, ayrılma sorunu gündeme geldiğinde işçilerin aldıkları tavra göre ortadan kalkıyor mu?

P. Kiyevski bu sorulara yan çizmiştir, çünkü bu sorular "Ekonomistler" için son derece sıkıcıdır. Fakat yaşamda bu sorular gündemdeydi ve halen de gündemde. Böylece yaşamda şu soru gündemdeydi: Norveç'in ayrılma hakkını tanımayan bir İsveçli işçi sosyal-demokrat olabilir mi? ***Hayır, o l a m a z.***

İsveçli aristokratlar Norveç'e karşı savaştan yanaydı, aynı şekilde din adamları da. Bu gerçek, P. Kiyevski Norveç halkının tarihinde bunu okumayı "unuttu" diye ortadan kalkmaz. İsveçli bir işçi, Norveçlilere, ayrılmaya karşı oy kullanmayı öğütleyebilir ve yine de sosyal-demokrat kalabilirdi (Norveç'te ayrılma sorunu üzerine halk oylaması 13 Ağustos 1905'te yapıldı; oy hakkına sahip olanların yaklaşık yüzde

80'i oylamaya katıldı, ayrılma lehine 368.200, aleyhine ise 184 oy çıktı). Fakat, aynı İsveç aristokrasisi ve burjuvazisi gibi, Norveçlilerin bu soruna ilişkin kendi kararlarını İsveçliler olmaksızın, onların iradesi olmaksızın verme hakkını reddedecek olan bir İsveçli işçi bir ***sosyal-demokrat parti içinde barındırılmaması gereken bir sosyal-şovenist, bir alçak olurdu***.

İşte "emperyalist Ekonomist"imizin ***görmezden gelmek*** istediği Parti programımızın 9. maddesinin uygulanması budur. Şovenizmin kucağına düşmeden bu maddeyi görmezden gelmeye çalışın bakalım baylar!

Ya Norveçli işçi? Enternasyonalizmin bakış açısından ayrılma ***lehine*** oy kullanmaya yükümlü müydü? Kesinlikle hayır. Ayrılmaya karşı oy kullanabilir ve yine de sosyal-demokrat kalabilirdi. Norveçli bir işçi ancak, Norveç'in ayrılma ***özgürlüğüne*** karşı olan en gerici İsveçli işçiye kardeşlik elini uzattığında sosyal-demokrat parti üyesi olarak görevini ihlal etmiş olurdu.

Bazı kişiler, Norveçli işçiyle İsveçli işçinin durumundaki bu temel farkı anlamak istemiyorlar. Fakat onlar, son derece açık biçimde önlerine koyduğumuz tüm somut politik sorunların bu en somutuna ***yan çizerek*** kendi kendilerini teşhir ediyorlar. Susuyor, kem küm ediyor ve pozisyonlarını terkediyorlar.

Rusya'da bir "Norveç" sorunu olabileceğini kanıtlamak için şu tezi kasten ileri sürdük: ***Salt*** askeri ve stratejik karakterli koşullar altında ***bugün*** de ayrı bir Polonya devleti kesinlikle gerçekleştirilebilir. P. Kiyevski "tartışmak" istiyor — ama yaptığı susmak!!

Ve ekliyoruz: Finlandiya da, ***tamamen*** askeri ve stratejik düşüncelerden hareketle, ***bugünkü*** emperyalist savaşın belli bir sonuç vermesi durumunda (örneğin İsveç'in Almanlarla ittifakı ve her ikisinin de yarım zaferi durumunda), mali sermayenin tek bir operasyonunun

bile "gerçekleştirilebilirliği"ne halel gelmeksizin, Finlandiya demiryolları ve diğer tesislerin hisselerinin toptan alınması "gerçekleşebilir olmaktan çıkmak"sızın ayrı bir devlet ***olabilir***.[1]

P. Kiyevski, kendisi için can sıkıcı politik sorunlardan onun tüm "gözlem tarzı" için son derece karakteristik olan mükemmel bir safsataya sağınarak kurtuluyor:... "Her an" (Bölüm I, b bendinin sonunda aynen böyle deniyor) "Demokles'in kılıcı hışımla inip 'bağımsız' atölyenin" (küçük İsveç ve Norveç'i "ima" ediyor) "varlığına son verebilir."

Bu da herhalde gerçek Marksizm oluyor: İsveç'ten ayrılmasını ***İsveç*** hükümetinin "devrimci bir önlem" diye nitelediği bağımsız Norveç devleti yaklaşık on yıldır varlığını sürdürüyor. Fakat Hilferding'in "Finanskapital"ini okuduğumuz ve onu küçük devletin "her an" —eğer söyleyeceksek daha etkili biçimde söyleyelim!— sahneden kaybolacağı yönünde "anlamışsak", buradan kaynaklanan ***politik*** sorunları incelememize gerek var mı? Marksizmi "Ekonomizm" olarak tahrif ettiğimiz ve politikamızı hakiki-Rus şovenlerinin konuşmalarının tekrarı haline getirdiğimiz için bu kadar gürültüye değer mi?

---

*1 Eğer bugünkü savaşın belli bir sonuç vermesi durumunda Avrupa'da Polonya, Finlandiya gibi yeni devletlerin kurulması, emperyalizmin ve iktidarının gelişim koşulları en küçük biçimde ihlal edilmeksizin —tam tersine mali sermayenin nüfuzu, ilişkileri ve baskısının arttığı koşullar altında— "gerçekleştirilebilir" ise, savaşın başka bir sonuç vermesi durumunda Macar, Çek gibi yeni devletlerin kurulması da **aynı şekilde** "gerçekleştirilebilir"dir. İngiliz emperyalistleri kendi zaferleri durumunda bu ikinci sonucu şimdiden dikkate alıyorlar. Emperyalist çağ, ne ulusların politik bağımsızlık çabalarını ne de bu çabanın "gerçekleştirilmesi"ni uluslararası emperyalist karşılıklı ilişkiler **çerçevesi içinde** ortadan kaldırmıyor. Bu çerçevenin **dışında** ise ne Rusya'da cumhuriyet, ne de dünyada herhangi bir demokratik dönüşüm bir dizi devrim olmadan "gerçekleştirilebilir" değildir, ya da sosyalizm olmadan güvencede değildir. P. Kiyevski emperyalizmin demokrasiyle ilişkisini hiç ama hiç anlamamıştır*

Rus işçileri 1905 yılında Cumhuriyet için mücadele ederken nasıl da yanılmış olmalılar: hem Fransa'da, hem İngiltere'de mali sermaye bu cumhuriyete karşı seferber olmuştu, eğer o gerçekleşseydi, "her an" "Demokles'in kılıcı"nı onun tepesine hızla indirebilirdi!

*

"Asgari programda ulusal kendi kaderini tayin talebi ütopik... değildir: Gerçekleştirilmesi toplumsal gelişmeyi engellemeyeceği için bu gelişmeyle çelişmez." İkide birde herkesçe bilinen gerçeğin, yani Norveç'in "kendi kaderini tayini" ve ayrılmasının ***ne*** genel olarak gelişimi, ne özelde mali sermayenin operasyonlarını, ***ne de*** Norveç'in İngilizler tarafından satın alınmasını ***durduramadığını*** kanıtlamaya çalıştığı Norveç üzerine "alıntılar" sunduğu makalesinin aynı bendinde P. Kiyevski, Martov'dan bu alıntıya karşı çıkar.

Bizde şimdiye kadar Martov'la ***tam da*** Martov haklı olduğu zaman çatışan birçok Bolşevik oldu, örneğin 1908–1910 yıllarında Aleksinski gibi! Tanrı bizi bu tür "müttefikler"den korusun!

5— "MONİZM VE DÜALİZM" ÜZERİNE

P. Kiyevski bizi "talebi düalist yorumlamak"la itham ediyor ve şöyle yazıyor:

"Enternasyonal'in monist ***eyleminin*** yerine düalist bir ***propaganda*** konuyor."

Bu, kulağa gayet Marksist, materyalist geliyor: "düalist" bir propagandanın karşısına yekpare bir eylem konuyor. Ne yazık ki meseleye yakından baktığımızda, bunun Dühring'in "monizm"i gibi ***lafızda*** monizm olduğunu söylemek zorundayız. "Bir ayakkabı fırçasını memeli hayvanlar ***birliği*** içine kattığımda" diye yazıyordu Engels, Dühring'in "monizm"ine karşı, "onun hemen süt bezleri çıkmaz."[179]

Bu, "birlik" olarak sadece, nesnel gerçeklikte bir ***birlik*** olan şey-

lerin, niteliklerin, görüngülerin, eylemlerin nitelenebileceği demektir. Yazarımız işte bu ***"ayrıntı"yı*** unutmuştur!

"Düalizm"imizi, birincisi, ezilen ulus işçilerinden ilk planda —söz konusu olan sadece ulusal sorundur—, ezen ulus işçilerinden talep ettiğimiz şeyi talep ***etmememizde*** görüyor.

P. Kiyevski'nin "monizm"inin burada Dühring'in "monizm"i gibi birşey olup olmadığını sınamak için, meselenin ***nesnel gerçeklikte*** nasıl olduğunu incelemek gerekir.

Acaba ulusal sorunla ilgili olarak ezen ve ezilen ulus işçilerinin ***gerçek*** durumu aynı mıdır?

Hayır.

1) ***İktisaden*** fark, ezen ülkelerde işçi sınıfının bazı kesimlerinin, ezilen ulusun işçilerini sürekli olarak soyup soğana çeviren ezen ulus burjuvalarının kazandıkları ***aşırı kârdan*** kırıntılar almasıdır. Ayrıca, ekonomik veriler, ezilen ulus işçilerine kıyasla ezen ulus işçileri arasında ***daha büyük*** bir "ara ustabaşılar" oranının ortaya çıktığını, ***daha büyük*** bir oranın "işçi ***aristokrasisi"ne*** yükseldiğini gösteriyor.[1] Bu bir olgudur. Ezen ulus işçileri ***belli bir dereceye kadar*** ezilen ulus işçilerinin (ve halk kitlelerinin) yağmalanmasında ***kendi*** burjuvazilerinin ortağıdır.

2) ***Politik*** açıdan fark, ezen ulus işçilerinin, ezilen ulus işçilerine kıyasla politik yaşamın bir dizi alanında ***ayrıcalıklı*** bir konumda bulunmasıdır.

3) ***Düşünsel*** ya da ruhsal açıdan fark, ezen ulus işçilerinin okul ve hayat tarafından daima ezilen ulus işçilerine karşı küçümseme ve horgörü ruhuyla eğitilmesidir. Örneğin Büyük Ruslar arasında eğitilmiş ya da onlar arasında yaşamış her Büyük Rus bunu ***yaşamıştır.***

---

*1 Bkz. örneğin Hourwich'in Amerika'ya göç ve Amerika'da işçi sınıfının durumu üzerine İngilizce kitabı ("Immigration and Labor") (Göç ve Emek. —**Red.**).*

Böylece, nesnel gerçeklikte ***tüm çizgi boyunca*** bir fark, yani tek tek kişilerin iradesinden ve bilincinden bağımsız olan nesnel dünyada bir "düalizm" vardır.

P. Kiyevski'nin "Enternasyonal'in monist eylemi" üzerine sözleri karşısında nasıl bir tavır alınmalıdır?

Bu, kulağa hoş gelen boş bir safsatadan başka birşey değildir.

Yaşamda ezen ve ezilen uluslara aidiyetleriyle ***bölünmüş*** işçilerden oluşan Enternasyonal'in eyleminin ***ortak*** olması ***için,*** birinci ve ikinci durumda ***aynı türden*** propaganda ***yürütmemek*** zorunludur: (Dühring'in değil) gerçek "monizm" açısından, Marksist materyalizm açısından böyle düşünülmelidir!

Bir örnek mi? Bu hususta (legal basında iki yıldan fazla bir zaman önce) Norveç'le ilgili bir örnek verdik ve kimse bizi çürütmeye kalkışmadı. Yaşamdan alınmış bu somut durumda Norveçli ve İsveçli işçilerin eylemi ***yalnızca,*** İsveçli işçiler Norveç'e ***kayıtsız-şartsız*** ayrılma özgürlüğü tanırken, Norveçli işçiler bu ayrılma sorununu ***koşullu*** ortaya koydukları için ve o ölçüde "monist", ortak ve enternasyonaldi. Eğer İsveçli işçiler Norveçlilerin ayrılma özgürlüğünü ***kayıtsız-şartsız*** savunmamış olsalardı ***şovenist*** olurlardı, Norveçlileri zorla, savaşla sınırları içinde "tutmak" isteyen İsveçli çiftlik sahiplerinin şovenizminin silah arkadaşları olurlardı. Eğer Norveçli işçiler ayrılma sorununu ***koşullu,*** yani Sosyal-Demokrat Parti üyelerinin de ayrılmaya karşı oy kullanma ve karşı propaganda yapma özgürlüğüyle birlikte ortaya ***koymamış*** olsalardı, o zaman Norveçli işçiler enternasyonalistler olarak görevlerini ihlal etmiş ve dar, ***burjuva*** Norveç milliyetçiliğine düşmüş olurlardı. Neden? Çünkü ayrılık proletarya tarafından değil, ***burjuvazi*** tarafından gerçekleştirilmişti! Çünkü Norveç burjuvazisi (bütün burjuvaziler gibi) ***daima*** kendi ülkesinin ve "yabancı" bir ülkenin işçilerini bölmeye çalışır! Çünkü (kendi kaderini tayin talebi de dahil) her türlü demokratik talep, sınıf bilinçli işçiler için sosyalizmin daha yüksek çıkarlarına ***tabidir.*** Eğer örneğin Norveç'in İsveç'ten ay-

rılması, kesinlikle ya da büyük ihtimalle İngiltere'nin Almanya'ya karşı savaşı anlamına gelseydi, o zaman Norveçli işçiler ***bu sebepten dolayı*** ayrılmaya karşı olmak zorundaydılar. Ve İsveçli işçiler böyle bir durumda ***ancak,*** İsveç hükümetine ***karşı,*** Norveç'in ayrılma ***özgürlüğü*** için sistemli, tutarlı, sürekli mücadele etmiş olsalardı, ayrılmaya karşı ajitasyon geliştirme hak ve olanağına sahip bulunabilirlerdi ve bu durumda sosyalistliklerine hiçbir halel gelmezdi. Aksi durumda, Norveçli işçiler ve Norveç halkı, İsveçli işçilerin öğütlerinin samimiyetine ***inanmazlardı, inanamazlardı.***

Kendi kaderini tayin karşıtlarının tüm sızlanmalarının nedeni, kendilerini sadece ölü soyutlamalarla sınırlamaları ve yaşamdan alınmış tek bir canlı somut örneği sonuna kadar tahlil etmekten ***korkmalarıdır.*** Tezlerde, askeri-stratejik nitelikte belli koşullar bir araya geldiği takdirde, ***bugün*** yeni bir Polonya devletinin "gerçekleştirilebileceği"ne[1] somut olarak dikkat çekmemize ne Polonyalılar, ne de P. Kiyevski itiraz etti. İddiamızın zımnen kabul edilmesinden çıkan sonuç üzerine ise kimse ***düşünmek*** istemedi. Fakat bundan açıkça, enternasyonalistlerin Ruslar ve Polonyalılar arasındaki propagandasının, eğer bu propaganda her ikisini de "ortak eyleme" eğitmek istiyorsa, aynı türden ***olamayacağı*** sonucu çıkar. Büyük Rus (ya da Alman) işçisi mutlaka Polonya'nın özgürce ayrılmasından yana olmakla yükümlüdür, aksi takdirde bugün fiili olarak II. Nikola ya da Hindenburg'un uşağı olur. Polonya işçisi ***ancak*** koşullu olarak ayrılmadan yana ***olabilir,*** çünkü ("Frakiler" gibi) şu ya da bu emperyalist burjuvazinin zaferi üzerine spekülasyonlar yapmak, ***onların*** uşağı olmak demektir. Enternasyonal'in "monist eylem"inin önkoşulu olan bu farkı anlamamak, örneğin Moskova'daki Çarlık ordusuna karşı "monist bir eylem" için, devrimci birliklerin Nijni-Novgorod'dan batıya doğru, Smolensk'ten doğuya doğru harekete geçmek zorunda olduklarını anlamamakla aynıdır.

*

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 298. —**Red.***

İkincisi, Dühring monizminin bu yeni yandaşı dostumuz bizi, sosyal devrimde "Enternasyonal'in değişik ulusal seksiyonlarının en sıkı örgütsel birliği" ile ilgilenmemekle itham ediyor.

Sosyalizmde kendi kaderini tayin ortadan kalkar, diye yazıyor P. Kiyevski, çünkü o zaman devlet de yok olur. Ve bunlar, güya bizi çürütmek için yazılıyor! Oysa biz ***üç*** satırda —Tezlerimizin birinci bölümünün son üç satırında— açık ve berrak biçimde "demokrasi, genel olarak devletin sönümlenmesiyle yokolacak bir devlet biçimidir"[1] dedik. Ve P. Kiyevski bu gerçeği —elbette bizi "çürütmek" için— c) maddesinde (I. Bölüm) ***sayfalar boyu*** tekrarlıyor, ***tahrif ederek*** tekrarlıyor. "Biz", diyor, "sosyalist toplumu daima, ekonominin sıkı demokratik (!!?) biçimde merkezileştirilmiş bir sistemi olarak, fakat halkın bir bölümünün diğer bölümü üzerinde egemenliğinin aygıtı olan devletin yokolacağı bir sistem olarak düşündük ve düşünüyoruz." Bu kafa karışıklığından başka birşey değildir, çünkü demokrasi ***de*** "halkın bir bölümünün diğeri üzerinde egemenliği"dir, o ***da*** bir devlettir. Sosyalizmin zaferinden sonra devletin ***sönümlenmesinin*** neden ibaret olduğunu ve bu sürecin koşullarının neler olduğunu açıktır ki yazar anlamamıştır.

Fakat esas olan, onun sosyal devrim dönemiyle ilgili "itirazları"dır. Bize, "kendi kaderini tayin Talmutçuları" diyerek korkunç biçimde küfrettikten sonra yazar şunları söylüyor: "Bu süreci (sosyal devrim) burjuva (!!) devletin sınırlarını yıkan, sınır işaretlerini çıkarıp atan" ("sınırların yıkılması"ndan bağımsız olarak?), "ulusal birliği parçalayan (!!) ve sınıf birliğini kuran bütün (!!) ülkelerin işçilerinin birleşik eylemi olarak düşünüyoruz."

Sakın "Talmutçular"ın sert yargıcı bize kızmasın — burada çok laf var, fakat keşfedilecek bir "düşünce" yok.

Sosyal devrim ***bütün*** ülkelerin proleterlerinin birleşik eylemi olamaz, şu basit nedenden ötürü olamaz, çünkü ülkelerin çoğunluğu ve

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 297. —**Red.***

dünya nüfusunun çoğunluğu şimdiye kadar henüz kapitalist gelişme aşamasında bile değildir, ya da bu aşamaya yeni ulaşıyor. Tezlerimizin[1] 6. maddesinde bu konudan söz ettik ve P. Kiyevski sadece dikkatsizliğinden ya da düşüncesizliğinden, o paragrafın oraya boşuna değil, Marksizmi karikatürleştirici tahrifatları çürütmek için konduğunu "farketmemiş"tir. Sosyalizm için ***sadece*** Batı'nın ve Kuzey Amerika'nın ileri ülkeleri olgundur ve P. Kiyevski, Engels'in Kautsky'ye mektubunda ("Sbornik Sosyal-Demokrata")[180], ***"bütün*** ülkelerin proleterlerinin ortak eylemi" düşünü görme ***"düşüncesi"nin*** —bu vaat edilmiş değil gerçek düşüncenin— sosyalizmi ad calendas graecas, yani çıkmaz ayın son çarşambasına ertelemek olduğu yolundaki somut açıklamayı okuyabilir.

Sosyalizmi bütün ülkelerin proleterleri ortak eylemle değil, ***ileri*** kapitalizmin gelişme aşamasına ulaşmış az sayıda ülkenin proleterleri gerçekleştirecektir. P. Kiyevski'nin yanlışına işte bu hususu anlamaması neden olmuştur. ***Bu*** ileri ülkelerde (İngiltere, Fransa, Almanya vs.) ulusal sorun çoktan çözülmüş, ulusal birlik çoktan ömrünü doldurmuştur ve "genel ulusal görevler" ***nesnel olarak*** artık yoktur. O nedenle sadece bu ülkelerde ***şimdiden*** ulusal birliği "yıkmak" ve sınıf birliğini kurmak mümkündür.

Gelişmemiş ülkelerde, (Tezlerimizin 6. maddesinde) ikinci ve üçüncü başlıklarda saydığımız ülkelerde, yani bütün Doğu Avrupa'da ve bütün sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde durum farklıdır. Buralarda kural olarak ***hâlâ,*** ezilen ve kapitalist anlamda gelişmemiş uluslar vardır. Böyle ulusların önünde, ***nesnel olarak*** genel-ulusal görevler, hem de ***demokratik*** görevler, ***yabancı tahakkümünün yıkılması*** görevleri durmaktadır.

Tam da bu tür uluslara örnek olarak Engels, muzaffer sosyalizme karşı bir devrim yapabileceğini söylediği Hindistan'ı gösteriyordu, çünkü Engels, ilcri ülkelerde muzaffer proletaryanın "otomatikman",

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 304–305.* —***Red.***

belli ***demokratik*** önlemler almaksızın ulusal baskıyı ortadan kaldıracağını sanan o gülünç "emperyalist Ekonomizm"den çok uzaktı. Muzaffer proletarya, zafere ulaştığı ülkeleri yeniden örgütleyecektir. Bu bir çırpıda imkânsızdır, ve burjuvazi de bir vuruşta "yenilemeyecek"tir. Tezlerimizde bunun altını bilerek çizdik, ve Kiyevski, ulusal sorunla bağıntı içinde bunun altını ***neden*** çizdiğimizi yine düşünmedi.

İleri ülkelerin proletaryası burjuvaziyi yıkıp onun karşı-devrimci girişimlerini geri püskürtürken, gelişmemiş ve ezilen uluslar beklemeyecektir, onlar için yaşam durmayacaktır, onlar yok olmayacaktır. Onlar, sosyal devrimle karşılaştırıldığında emperyalist burjuvazinin küçük bir krizi olan 1915/16 savaşından bile yararlandıklarına göre (sömürgeler, İrlanda), ileri ülkelerde içsavaşın ***büyük krizinden*** ayaklanma için daha büyük ölçüde yararlanacaklarına kuşku yoktur.

Sosyal devrim, ileri ülkelerde proletaryanın burjuvaziye karşı içsavaşını, gelişmemiş, geri ve ezilen ulusların, ulusal kurtuluş hareketleri de dahil, ***bir dizi*** demokratik ve devrimci hareketleriyle birleştiren bir dönem biçiminden başka bir biçimde cereyan edemez.

Neden böyle? Çünkü kapitalizm eşitsiz gelişir ve nesnel gerçeklik bize, çok gelişmiş kapitalist ulusların yanı sıra, iktisaden pek az gelişmiş ya da hiç gelişmemiş bir dizi ulusun olduğunu göstermektedir. P. Kiyevski, sosyal devrimin ***nesnel*** koşulları hakkında tek tek ülkelerin ekonomik olgunluğu bakış açısından kesinlikle hiç düşünmemiştir ve o nedenle kendi kaderini tayin hakkının nerede uygulanabileceğini ***bizim*** "icat ettiğimiz" ithamıyla gerçekte yanlış adrese başvurmuştur.

Daha iyi bir davaya layık bir gayretle P. Kiyevski, Marx ve Engels'ten, insanlığın şu ya da bu toplumsal olumsuzluktan kurtuluşu için çarelerin "kafadan icat edilmeyip, bilakis kafanın yardımıyla üretimin mevcut maddi gerçeklerinden çıkarılacağı" üzerine sık sık alıntılar yapıyor. Tekrar tekrar yinelenen bu alıntıları okurken, Rusya'da kapitalizmin zaferi üzerine yaptıkları "yeni keşfi" aynı cansıkıcı tekrarlarla ağızlarına dolayan "Ekonomistler"i hüzünle anmadan edeme-

dim. P. Kiyevski bizi bu alıntılarla "yere sermek" istiyor, çünkü biz emperyalizm çağında ulusların kendi kaderini tayininin uygulanma koşullarını icat etmişiz! Fakat aynı P. Kiyevski'nin şu "dikkatsiz ikrar"da bulunduğunu görüyoruz:

"Bizim sadece anavatan savunmasına ***karşı*** (altı yazar tarafından çizilmiştir) olduğumuz gerçeği bile, herhangi bir ulusal ayaklanmanın bastırılmasına aktif biçimde karşı çıkacağımızı en açık biçimde gösterir, çünkü böylelikle can düşmanımıza —emperyalizme— karşı mücadele ederiz." (Bölüm 2, c maddesi)

Bazı yazarları, kaleme aldıkları makalenin en azından en önemli iddialarını aktarmadan eleştirmek, ***yanıtlamak*** mümkün değil. Fakat P. Kiyevski'nin sadece tek bir iddiasını aktardığımızda bile, herhangi bir cümlede, her zaman Marksizmi tahrif eden iki-üç yanlış ya da düşüncesizlik ortaya çıkıyor!

1) P. Kiyevski, bir ulusal ayaklanmanın ***da*** "anavatan savunması" olduğunu anlamamıştır! Oysa biraz düşünen herkes, bunun böyle olduğundan emin olacaktır, çünkü ***her*** "ayaklanan ulus" kendisini, dilini, yurdunu, anavatanını ezen ulusa karşı savunur.

Her ulusal baskı, ***geniş*** halk ***kitleleri*** arasında direniş yaratır, ulusal baskı altındaki halkın her direniş ***eğilimi*** ise ulusal ayaklanmadır. Sık sık (özellikle Avusturya ve Rusya'da) ezilen ulus burjuvazilerinin ulusal ayaklanmanın ***sadece*** lafını etmesini, gerçekte ise kendi halkından habersiz ve kendi halkına karşı ezen ulus burjuvazisiyle gerici anlaşmalar yapmasını tespit etmek zorunda olsak da, bu gibi durumlarda devrimci Marksistlerin eleştirisi ulusal harekete karşı değil, bu hareketin bayağılaştırılmasına, yüzeyselleştirilmesine, önemsiz bir çekişmeye dönüştürülmesine karşı yönelmelidir. Geçerken belirtelim ki, pek çok Avusturyalı ve Rus sosyal-demokrat bu durumu unutuyor ve sokak levhalarında hangi dilin altta, hangi dilin üstte olması gerektiğine dair anlaşmazlık türünden küçük, basit, gülünç ulusal didişmeye duydukları haklı nefreti, ulusal mücadelenin desteklenmesinin reddine dö-

nüştürüyorlar. Monaco prensliğindeki komik cumhuriyet oyununu, ya da Güney Amerika'nın küçük devletlerinde ya da Pasifik Okyanusunun herhangi bir adasında "generaller"in "cumhuriyetçilik" serüvenini "desteklemeye" yokuz, fakat buradan, ciddi demokratik ve sosyalist hareketlerde cumhuriyet şiarının unutulabileceği sonucu kesinlikle çıkmaz. Rusya ve Avusturya'daki halkların zavallı milliyetçi didişmeleri ve milliyetçi pazarlıklarıyla alay ediyoruz ve etmeliyiz, ama buradan kesinlikle, tüm bir halkın ulusal hareketine ya da ulusal baskıya karşı ciddi mücadelesine destek vermeyeceğimiz sonucu çıkmaz.

2) Eğer "emperyalist çağ"da ulusal ayaklanmalar imkânsızsa, o zaman P. Kiyevski'nin bunlar üzerine konuşma hakkı yok. Fakat eğer mümkünse, o zaman "monizm" üzerine, bizim emperyalizm koşullarında kendi kaderini tayin örneklerini "icat ettiğimiz" vs. gibi laflar — ***bütün*** bunlar bir hiçtir. P. Kiyevski kendi kendini vuruyor.

Eğer "biz" "ulusal ayaklanmaların bastırılmasına aktif olarak karşı çıkacak"sak —***"bizzat"*** P. Kiyevski'nin mümkün varsaydığı bir durum—, bu ne demektir?

Bu, ***eylemin*** ikili, bu felsefi ifadeyi yazarın kullandığı gibi yersiz biçimde kullanacak olursak, "düalist" bir eylem olması demektir: a) birincisi, ulusal baskı altındaki proletarya ve köylülüğün, ulusal baskı altındaki burjuvaziyle ***birlikte*** ezen ulusa karşı "eylemi"; b) ikincisi, ezen ulus içinde proletaryanın, daha doğrusu proletaryanın sınıf bilinçli kesiminin burjuvaziye ve ezen ulusun onu izleyen bütün unsurlarına ***karşı*** "eylemi".

"Ulusal blok"a karşı, ulusal "hayaller"e karşı, milliyetçilik "zehiri"ne karşı, "ulusal nefretin kışkırtılması"na karşı vs. sayısız laflar, P. Kiyevski'nin bıkkınlık veren biçimde kullandığı tüm bu laflar ahmaklıktır, çünkü yazar ezen ülkelerin proletaryasına (yazarın bu proletaryayı ciddi bir güç olarak değerlendirdiğini unutmayalım), "ulusal ayaklanmanın bastırılmasına aktif biçimde karşı çıkmayı" öğütleyerek, ulusal nefreti ***kışkırtmakta,*** ezilen ulusların işçilerinin "burjuvaziyle" "blok" kurmasını ***teşvik etmektedir.***

3) Emperyalizm koşullarında ulusal ayaklanmalar mümkünse, ulusal savaşlar da mümkündür. Biriyle öteki arasında politik açıdan önemli bir fark yoktur. Ayaklanmaları da savaşlar arasında sayan askeri savaş tarihçileri tamamen haklıdır. P. Kiyevski, önüne ardına bakmadan, sadece kendisini değil, emperyalizm koşullarında ulusal savaşların ***olanaklı*** olduğunu yadsıyan Junius'u ve "Internationale" grubunu da yere sermiştir. Bu yadsıma ise, emperyalizm koşullarında ulusların kendi kaderini tayin hakkını reddeden bir anlayışın düşünülebilecek biricik teorik gerekçesidir.

4) Çünkü "ulusal" ayaklanma nedir? Ezilen bir ulusun ***politik*** bağımsızlığını, yani ***ayrı*** bir ulusal devlet kurmasını amaçalayan bir ayaklanmadır.

Eğer ezen ulus proletaryası ciddi bir güç oluşturuyorsa (yazarın emperyalizm dönemi için kabul ettiği, kabul etmek zorunda kaldığı gibi), ***o zaman*** bu proletaryanın "ulusal ayaklanmanın bastırılmasına aktif biçimde karşı çıkma" kararlılığı ayrı bir ulusal devletin kurulmasına ***"katkı" değil midir?*** Elbette öyledir!

Kendi kaderini tayinin "gerçekleştirilebilirliği"nin yürekli inkârcısı, ileri ülkelerin sınıf bilinçli proletaryasının bu "gerçekleştirilemez" uygulamanın gerçekleştirilmesine ***katkıda bulunması*** gerektiği iddasına kadar vardırmıştır işi.

5) "Biz" ***neden*** bir ulusal ayaklanmanın bastırılmasına "aktif biçimde karşı çıkmalı"yız? P. Kiyevski sadece bir gerekçe ileri sürüyor: "Böylece can düşmanımıza —emperyalizme— karşı mücadele edeceğimiz için." Bu gerekçenin tüm ***gücü,*** genelde yazarın, gerekçelerin gücü yerine şiddetli ve tınılı lafların gücünü geçiren, Aleksinski ruhuyla kaleme alınmış "oku burjuvazinin titreyen bedenine göndermek" gibi üslup süslemelerinde, "can düşmanı" ***güçlü*** sözcüğünde yatıyor.

Fakat P. Kiyevski'nin bu gerekçesi ***yanlıştır***. Emperyalizm aynı kapitalizm gibi bizim "can düşmanımız"dır. Bu böyle. Fakat hiçbir Marksist, feodalizme kıyasla kapitalizmin ve hakeza tekel öncesi kapitalizme kıyasla emperyalizmin ilerici olduğunu unutmayacaktır. Yani bu demektir ki, biz emperyalizme karşı ***her*** savaşı destekleme hakkına sahip değiliz. Emperyalizme karşı gerici sınıfların savaşını ***desteklemeyeceğiz,*** gerici sınfların emperyalizme ve kapitalizme karşı ayaklanmalarını ***desteklemeyeceğiz.***

Demek ki, eğer yazar ezilen ulusların ayaklanmalarına yardım etme zorunluluğunu kabul ediyorsa (baskıya "aktif biçimde karşı çıkmak", ayaklanmaya yardım etmek demektir), o zaman ulusal ayaklanmanın ***ilericiliğini*** ve bu ayaklanmanın başarısı halinde ayrı, yeni bir devletin kurulmasının, yeni sınırların saptanmasının ***ilericiliğini*** vs. kabul ediyor demektir.

Yazar kelimenin tam anlamıyla ***tek bir*** politik düşüncesini mantıki sonucuna götürmüyor!

Tezlerimizin "Vorbote" No. 2'de yayınlanmasından sonra gerçekleşen 1916 İrlanda ayaklanması, geçerken belirtelim, ulusal ayaklanmaların olanaklı olduğuna ilişkin sözlerin Avrupa'da ***bile*** boşuna söylenmediğini ispatlamıştır!

6— P. KİYEVSKİ'NİN DEĞİNDİĞİ VE TAHRİF ETTİĞİ DİĞER POLİTİK SORUNLAR

Tezlerimizde, sömürgelerin kurtuluşunun, ulusların kendi kaderini tayininden başka birşey olmadığını açıkladık. Avrupalılar sık sık, sömürge halkların ***da*** ulus olduklarını unuturlar, böyle bir "unutkanlığa" gözyummak ise, şovenizme gözyummak demektir.

P. Kiyevski "itiraz ediyor":

Katışıksız tipte sömürgelerde "sözcüğün gerçek anlamında bir proletarya ***yoktur***" (Bölüm II, c bendinin sonu). "O zaman kimin için

'kendi kaderini tayin' talep edilecek? Sömürge burjuvazisi için mi? Fellahlar için mi? Köylüler için mi? Elbette hayır. Sömürgelerle ilgili olarak ***sosyalistlerin*** (altı P. Kiyevski tarafından çizilmiştir) kendi kaderini tayin şiarını ortaya atması aptalcadır, çünkü işçi olmayan bir ülkede işçi partisinin şiarlarını atmak genel olarak aptalcadır."

Bakış açımızı "aptalca" ilan eden P. Kiyevski'nin öfkesi ne kadar korkunç olursa olsun, yine de argümanlarının yanlış olduğunu tüm saygımızla belirtmeye cesaret ediyoruz. Ancak eski "Ekonomistler", "bir işçi partisinin şiarlarının" ***sadece*** işçiler için atıldığına inanıyorlardı.[1] Hayır. Bu şiarlar tüm emekçi nüfus için, tüm halk için atılır. Programımızın demokratik bölümünde —bu bölümün anlamı üzerine P. Kiyevski "hiç" düşünmemiştir— özellikle tüm halka yöneliyoruz ve bu yüzden programın bu bölümünde "halk"tan söz ediyoruz.[2]

Sömürge ve yarı-sömürge halklara 1 milyar insanın dahil olduğunu açıkladık ve P. Kiyevski bu çok somut iddiamızı çürütmeye zahmet etmedi. Bu 1 milyarın 700 milyondan fazlası (Çin, Hindistan, İran, Mısır) işçilerin ***bulunduğu*** ülkelerde yaşamaktadır. Fakat işçilerin bulunmadığı, sadece köle sahiplerinin ve kölelerin vs. bulunduğu ülkeler için bile, "kendi kaderini tayin" şiarını atmak her Marksist için sadece aptallık ***olmamakla*** kalmaz, bilakis hatta ***görevdir.*** P. Kiyevski biraz düşünürse bunu anlayacaktır, tıpkı, "kendi kaderini tayin" şiarının her zaman ***iki*** ulus "için": ezilen ve ***ezen*** ulus için atıldığını anlayacağı gibi.

P. Kiyevski'nin bir başka "itirazı":

---

1 *P. Kiyevski'ye, A. Martinov ve şürekâsının 1899–1901 yıllarına ait yazılarını okumasını öğütleriz. Orada "kendi" argümanlarının çoğunu bulacaktır.*

2 *"Ulusların kendi kaderini tayini"nin bazı tuhaf karşıtları, "ulusların" sınıflara bölünmüş olduğu itirazını öne sürüyorlar! Marksistlerin sadece bir karikatürü olan bu "Marksistler"in dikkatini genellikle, programımızın demokratik bölümünde "halkın kendi egemenliği"nden sözedildiğine çekiyoruz.*

"Bu yüzden sömürgelerle ilgili olarak kendimizi negatif bir şiarla, yani sosyalistlerin kendi hükümetlerine yönelik: 'Sömürgelerden defolun!' talebiyle sınırlıyoruz. Kapitalizm çerçevesinde gerçekleştirilemez olan bu talep emperyalizme karşı mücadeleyi keskinleştirir, fakat gelişmeye ters değildir, çünkü sosyalist toplum sömürgeler üzerinde egemenlik sürmeyecektir."

Yazarın, politik şiarların teorik içeriği üzerine birazcık da olsa düşünmedeki beceriksizliği veya isteksizliği düpedüz şaşırtıcıdır! Teorik olarak eksiksiz bir politik kavramın yerine ajitatif bir laf kullanmamız bir şey değiştirir mi? "Sömürgelerden defolun" ile sınırlı kalınırsa, bu, teorik tahlilden ajitatif bir lafza kaçmak anlamına gelir! Partimizin, Ukrayna, Polonya, Finlandiya vs.'den söz eden her ajitatörü, Çarlığa ("kendi hükümetine"): "Finlandiya'dan vs. defol" demek hakkına sahiptir, ama akıllı bir ajitatör, sırf "keskinleştirme" uğruna ne pozitif ne de negatif şiarların atılamayacağını kavrayacaktır. Sadece Aleksinski ayarında kişiler, "Kara-Yüzler Dumasından Dışarı" "negatif" şiarının, belirli bir kötülüğe karşı mücadeleyi "keskinleştirme" çabasıyla haklı gösterilebileceğinde ısrar edebilirlerdi.

Mücadeleyi keskinleştirmek, Marksizmin her şiarın savunusu için gerek ***ekonomik*** gerçekliğin gerekse de ***politik*** durumun ve bu şiarın ***politik*** anlamının tam tahlilini gerektirdiğini unutan sübjektivistlerin boş lafzıdır. Bunu usandırıcı biçimde durmadan tekrarlamak hoş değil, fakat zorunlu kalınca ne yapmalı?

Teorik bir sorun üzerine teorik bir tartışmayı ajitasyon sloganlarıyla kesmek — bu Aleksinski üslubunu artık yeterince tanıdık, ama bu kötü bir üslup. "Sömürgelerden defolun" şiarının politik ve ekonomik içeriği şudur ve sadece şudur: Sömürge halklar için ayrılma özgürlüğü, kendi devletini kurma özgürlüğü! Emperyalizmin ***genel*** yasaları, P. Kiyevski'nin söylediği gibi, ulusların kendi kaderini tayininin karşısındaysa, onu bir ütopya, bir hayal vs. kılıyorsa, o zaman dünya uluslarının ***çoğunluğu*** için damdan düşürcesine bu genel yasalar-

dan istisna nasıl yapılabilir? P. Kiyevski'nin "teorisi"nin bir teori karikatürü olduğu açıktır.

Meta üretimi, kapitalizm, finans kapitalin bağları sömürge ülkelerin ezici çoğunluğunda vardır. Eğer meta üretiminin, kapitalizmin ve emperyalizmin ***bakış açısından*** "sömürgelerden defolmak", "bilimsel olmayan", bizzat Lensch, Cunow vd. tarafından "çürütülmüş", "ütopik" bir talepse, emperyalist ülkelerin devletleri ve hükümetleri nasıl buna çağrılabilir?

Yazarın gözlemlerinde bir ***düşüncenin*** izi bile yok!

Sömürgelerin kurtuluşu ***ancak*** şu anlamda "gerçekleştirilemez"-dir: "bir dizi devrim olmadan gerçekleştirilemez", ama yazar bunu düşünmemiştir. Avrupa'da sosyalist devrimle ***bağ içinde*** gerçekleştirilebilir olduğunu düşünmemiştir. "Sosyalist toplum"un sadece sömürgeler üzerinde değil ***genelde*** ezilen uluslar üzerinde de "egemenlik sürmeyeceğini" düşünmemiştir. Rusya'nın Polonya ve Türkistan üzerindeki "egemenliği" arasında, ele aldığımız sorun bakımından ***ne*** ekonomik ***ne de*** politik bir fark olmadığını düşünmemiştir. "Sosyalist toplum"un "sömürgelerden defolun"u ***sadece,*** onlara serbestçe ayrılma ***hakkı*** tanıma anlamında düşündüğünü, ama ***asla onlara ayrılmayı öğütlemeye*** niyetli olmadığını düşünmemiştir.

Ayrılma hakkı sorunu ile ayrılmayı öğütleyip öğütlemediğimiz sorunu arasındaki bu ayrım nedeniyle P. Kiyevski bize "hokkabazlar" diye küfrediyor ve söylediklerini işçiler önünde "bilimsel olarak temellendirmek" için şöyle yazıyor:

"Bir propagandiste, Ukrayna'nın bağımsızlığı" (yani Ukrayna'nın politik bağımsızlığı) "sorununda bir proleterin nasıl davranması gerektiğini soran bir işçi, sosyalistler ayrılma hakkı için savaşır ve ayrılmaya karşı propaganda yürütür yanıtını aldığında ne düşünecektir?"

Bu soruyu çok iyi yanıtlayabileceğimi sanıyorum, yani: Büyük bir olasılıkla her aklı başında işçi, P. Kiyevski'nin ***düşünmeyi bilmediğini düşünecektir.***

Her aklı başında işçi: Bu, biz işçilere "Sömürgelerden defolun" diye bağırmayı öğreten aynı P. Kiyevski diye "düşünecektir". Bu, biz Büyük Rus işçileri hükümetimizden Moğolistan, Türkistan, İran'dan vs. çekilmesini talep etmeliyiz; İngiliz işçileri, İngiliz hükümetinin Mısır'dan, Hindistan'dan, İran'dan çekilmesini talep etmeli vs. demektir. Fakat bu, proleterler olarak ***bizim*** Mısırlı işçilerden ve Fellahlardan, Moğol veya Türkistanlı veya Hint işçilerden ve köylülerden ayrılmak ***istediğimiz*** mi demektir? Bu ***bizim***, sömürgelerin emekçi kitlelerine, sınıf bilinçli Avrupa proletaryasından "ayrılmalarını" öğütlememiz gerektiği mi demektir? Hiç de değil. Biz, ileri ülkelerin sınıf bilinçli işçilerinin, ***tüm*** ezilen ülkelerin işçileri, köylüleri ve köleleriyle en sıkı biçimde yakınlaşması ve kaynaşmasından yanaydık, yanayız ve her zaman yana olacağız. Biz her zaman, sömürgelerde de dahil tüm ezilen ülkelerde tüm ezilen sınıflara, bizden ***ayrılmamalarını,*** tersine bize mümkün olduğunca sıkı yaklaşmalarını ve bizimle kaynaşmalarını öğütledik ve her zaman öğütleyeceğiz.

Hükümetimizden, sömürgelerden defolmasını talep ettiğimizde, yani bir ajitasyon sloganıyla değil, aksine kesin bir politik ifadeyle ondan, sömürgelere tam ayrılma ***özgürlüğü***, gerçek bir ***kendi kaderini tayin hakkı tanımasını*** talep ettiğimizde, iktidarı ele geçirir geçirmez bu hakkı bizzat mutlaka hayata geçirecek, bu özgürlüğü tanıyacak olduğumuzda, bunu mevcut hükümetten talep etmemizin ve hükümeti kurar kurmaz ***yapacak olmamızın nedeni kesinlikle,*** ayrılmayı "öğütlemek" istememiz değil, bilakis tam tersine, ulusların ***demokratik*** yakınlaşmasını ve kaynaşmasını kolaylaştırmak ve hızlandırmak istememizdir. Moğollara, İranlılara, Hintlilere, Mısırlılara yakınlaşmak ve onlarla kaynaşmayı sağlamak için her çabayı göstereceğiz, bunu yapmanın görevimiz olduğunu ve ***bizim çıkarımıza*** olduğunu düşünüyoruz, çünkü aksi takdirde Avrupa'da sosyalizm ***güvencede olmayacaktır.*** Bizden daha geri ve daha ezilmiş olan bu halklara, Polonyalı sosyal-demokratların mükemmel bir ifadesini kullanmak gerekirse, "bencil olmayan kültür yardımı" yapmaya, yani çalışmayı kolaylaştırmak

amacıyla makine kullanımına, demokrasiye ve sosyalizme geçiş için yardımcı olmaya çalışacağız.

Moğollar, İranlılar, Mısırlılar ve istisnasız ***tüm*** ezilen ve eşit haklara sahip olmayan uluslar için ayrılma hakkını talep ettiğimizde, bunun nedeni asla onların ***ayrılmasından yana olmamız*** değil, bilakis ***sadece, özgürce ve gönüllü*** yakınlaşmadan ve kaynaşmadan yana, zorla yakınlaşmaya ve kaynaşmaya karşı olmamızdır. Sadece bu yüzdendir!

Ve bu bakımdan Moğol veya Mısırlı köylü ve işçilerle, Polonyalı veya Finli köylü ve işçiler arasındaki tek farkı, sonuncuların çok gelişmiş insanlar olması, politik olarak Büyük Ruslardan daha deneyimli, iktisaden daha iyi donanmış olmasında vs., bu yüzden, bugün çok haklı olarak Büyük Ruslardan cellat rolleri nedeniyle nefret eden kendi halklarını, bu nefreti sosyalist işçilere ve sosyalist bir Rusya'ya genişletmenin akılsızca olacağına, ekonomik çıkarların ve enternasyonalizm ve demokrasi içgüdüsü ve bilincinin sosyalist toplumda tüm ulusların hızla yakınlaşmasını ve kaynaşmasını gerektirdiğine mutlaka çabucak inandıracak olmasında görüyoruz. Polonyalılar ve Finliler yüksek kültür düzeyine sahip insanlar oldukları için, büyük olasılıkla bu düşüncelerin doğruluğuna çok çabuk inanacaklardır ve sosyalizmin zaferinden sonra Polonya ve Finlandiya'nın ayrılığı ancak çok kısa süreli olabilir. Kültür düzeyleri çok daha düşük olan Fellahlar, Moğollar, İranlılar olasılıkla daha uzun süreli ayrılacaklardır, fakat bu süreyi, daha önce söylediğimiz gibi, bencil olmayan kültür yardımıyla kısaltmaya çalışacağız.

Polonyalılara ve Moğollara ilişkin tavrımızda başka bir fark ***yoktur*** ve olamaz. Ulusların ayrılma özgürlüğünün propagandası ve ***biz*** hükümet olur olmaz bu özgürlüğü hayata geçirme kesin kararlılığı ile ulusların yakınlaşması ve kaynaşması propagandası arasında ***hiçbir*** çelişki yoktur ve hiçbir çelişki olamaz. – – –

– – – Bize göre, her aklı başında işçinin, her gerçek sosyalistin,

her gerçek enternasyonalistin P. Kiyevski ile polemiğimiz hakkında "düşüneceği" şey budur.[1]

P. Kiyevski'nin tüm makalesinde ana hattı oluşturan temel düşünce şudur: Eğer tüm gelişme ulusların ***kaynaşmasına*** doğru gidiyorsa, ulusların ayrılma özgürlüğünü propaganda etmek ve biz iktidara gelir gelmez hayata geçirmek neden? Tüm gelişme, toplumun bir bölümünün diğer bölümü üzerinde zora dayanan her türlü egemenliğinin yok edilmesine doğru gitmesine rağmen, neden proletarya diktatörlüğünü propaganda ediyorsak ve biz iktidara gelir gelmez hayata geçireceksek, aynı nedenle diye yanıt veriyoruz. Diktatörlük, toplumun bir bölümünün tüm toplum üzerinde egemenliğidir, hem de doğrudan zora dayanan bir egemenlik. Sonuna dek devrimci tek sınıf olarak proletaryanın diktatörlüğü, burjuvaziyi devirmek ve onun karşı-devrimci darbelerini savuşturmak için gereklidir. Proletarya diktatörlüğü sorunu o kadar önemlidir ki, onu reddeden veya sadece sözde tanıyan biri, sosyal-demokrat partinin üyesi olamaz. Fakat tek tek durumlarda, istisna ola-

---

*1 Öyle anlaşılıyor ki P. Kiyevski "Sömürgelerden defolun" şiarını bazı Alman ve Hollandalı Marksistlerin ardından öylesine **tekrarladı** ve bu şiarın sadece teorik içeriği ve önemi üzerine **değil**, Rusya'nın somut özelliği üzerine de düşünmedi. Bir Hollandalı veya Alman Marksistinin kendini "Sömürgelerden defolun" şiarıyla sınırlaması bir ölçüye kadar affedilebilir, çünkü birincisi, **Batı** Avrupa ülkelerinin çoğunluğu için, bir ulusun ezilmesinin **tipik** örneği, sömürgelerin ezilmesidir ve ikincisi, Batı Avrupa ülkelerinde "sömürge" kavramı özellikle açık, anlaşılır ve pratik hayatta kökleşmiştir.*

*Ya Rusya'da? Rusya'nın özelliği tam da, "**bizim**" "sömürgeler"imiz ile "bizim" ezilen uluslarımız arasındaki farkın belirsiz, soyut ve pratik hayatta kökleşmemiş olmasıdır!*

*Örneğin Almanca yazan bir Marksistin Rusya'nın **bu** özelliğini unutmuş olması ne kadar affedilebilirse, P. Kiyevski o kadar az affedilebilir. Sadece **tekrarlamayan, düşünmek** de isteyen bir Rus sosyalisti için, Rusya ile ilgili olarak ezilen uluslarla sömürgeler arasında herhangi bir önemli ayrım yapmaya kalkmanın özellikle saçma olacağının açık olması gerekirdi.*

rak, örneğin komşu devlette sosyal devrimin zafere ulaşmasından sonra küçük bir devlette, burjuvazinin, direnmenin umutsuzluğuna kanaat getirip canını kurtarmayı yeğlediğinde iktidarı barışçıl biçimde terketmesinin ***mümkün olduğu*** yadsınamaz. Ancak küçük devletlerde de sosyalizmin içsavaş ***olmadan*** gerçekleştirilememesi çok daha olasıdır ve bu yüzden uluslararası sosyal-demokrasinin programı, insanlara karşı şiddet idealimize uygun olmasa da, ***yalnızca*** böyle bir savaşın tanınması olabilir. Aynı şey mutatis mutandis (***gerekli*** değişikliklerle) uluslar için de geçerlidir. Biz onların kaynaşmasından yanayız, ama ayrılma özgürlüğü olmadan, zorla kaynaşmadan, ilhaklardan, gönüllü kaynaşmaya geçiş ***şu anda*** mümkün olamaz. Ekonomik faktörün önceliğini —çok haklı olarak— kabul ediyoruz, fakat bu P. Kiyevski'vari yorumlanmaya kalkışılırsa, Marksizm bir karikatüre dönüştürülür. Gelişmiş kapitalizmde aynı şekilde kaçınılmaz olan modern emperyalizmdeki tröstler, bankalar bile çeşitli ülkelerde somut görünümlerinde aynı değildirler. İleri emperyalist ülkelerde —Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya— özleri aynı olmasına rağmen, politik biçimleri daha da az aynıdır. Aynı çeşitlilik, insanlığın bugünkü emperyalizmden yarınki sosyalist devrime katedeceği yolda da görülecektir. Tüm uluslar sosyalizme varacaktır, bu kaçınılmaz, ama hiçbiri tam olarak aynı biçimde ve tarzda değil, her biri demokrasinin şu ya da bu biçimine, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu varyasyonuna, toplumsal yaşamın çeşitli yönlerinin sosyalist dönüşümünün şu ya da bu temposuna kendilerinden birşeyler katacaktır. ***Bu*** bakımdan geleceği, "tarihsel materyalizm adına" gri içinde gri hayal etmekten teorik olarak daha acıklı ve pratikte daha gülünç bir şey olamaz: bu Susdal'lı ikon ressamlarının kötü resimleri gibi bir şey olurdu, başka bir şey değil. Eğer gerçeklik, sosyalist proletaryanın ilk zaferine ***kadar,*** bugün ezilen ulusların sadece beşyüzde birinin kendisini kurtardığını ve ayrıldığını, yeryüzünde sosyalist proletaryanın son zaferine ***kadar*** (yani artık başlamış olan sosyalist devrimin değişen durumları sırasında) ezilen halkların sadece beşyüzde birinin ayrıldığını —hem de çok kısa bir süre için— gösterecek olsa bile, bu durumda ***bile***, işçilere şimdiden, ***tüm***

ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü tanımayan ve propaganda etmeyen ezen ulus sosyalistlerine sosyal-demokrat partilerinin eşiğinden içeri adım attırmamalarını öğütlediğimizde, hem teorik hem de pratik-politik olarak haklıyız. Çünkü gerçekte demokrasinin ***biçimlerinin*** ve sosyalizme geçişin ***biçimlerinin*** çeşitliliğine karınca kararınca katkıda bulunmak için ne kadar ezilen ulusun pratikte ayrılmaya ihtiyaç duyacağını bilmiyoruz ve bilemeyiz. Fakat şu anda ayrılma özgürlüğünü reddetmenin, ölçüsüz bir teorik aldatmaca ve pratikte ezen ulusların şovenistlerine bir hizmet olduğunu biliyor, görüyor ve her gün hissediyoruz.

"'Zorla ilhaka karşı' talebi mutlaka desteklediğimizi... vurguluyoruz", diye yazıyor P. Kiyevski alıntıladığımız yere ilişkin bir notta.

Böyle bir "talebin" kendi kaderini tayinle eşanlamlı olduğu, "ilhak" kavramını kendi kaderini tayine bağlamadan onun doğru bir tanımının yapılamayacağı yönündeki çok net açıklamamız hakkında yazar tek bir sözcük bile söylemiyor! Herhalde, kanıtlamaya gerek kalmadan tezler ve talepler ortaya koymanın tartışma için yeterli olduğuna inanıyor!

Esasen", diye devam ediyor, "proletaryanın emperyalizme karşı bilincini bileyen bir dizi talebi ***negatif*** formülasyonuyla kabul ediyoruz, mevcut düzen zemininde kalındığı sürece bunların uygun ***pozitif*** formülasyonunu bulmak tamamen olanaksızdır. Savaşa karşı, ama demokratik bir barıştan yana değil..."

Bu baştan sona yanlıştır. Yazar bizim "Pasifizm ve Barış Şiarı" ("Sosyalizm ve Savaş"[1] broşürü, s. 44/45) kararımızı okumuş ve sanıyorum ki hatta onaylamıştır, ama onu besbelli anlamamıştır. Biz demokratik bir barıştan ***yanayız,*** sadece işçileri bunun, bugünkü burjuva hükümetler altında, kararda dendiği gibi, "bir dizi devrim olmadan" mümkün olduğu aldatmacasına karşı uyarıyoruz. Barışı "soyut" ola-

---

*1 Bkz. V İ. Lenin: Barış Mücadelesi Üzerine, s. 44. —**Red.***

rak, yani savaşan ülkelerin ***mevcut*** hükümetlerinin gerçek sınıf karakterini, daha doğrusu: emperyalist karakterini gözönüne almadan propaganda etmenin işçileri yanıltmak olduğunu açıkladık. "Sosyal-Demokrat" (No. 47) gazetesinin tezlerinde, Partimizin, eğer devrim onu daha mevcut savaşın seyri içinde iktidara getirecek olursa, hemen savaşan bütün ülkelere demokratik bir barış önereceğini net olarak açıkladık.[1]

Fakat, kendisine ve başkalarına, "sadece" kendi kaderini tayine karşı olduğunu, ama asla genelde demokrasiye karşı olmadığını temin eden P. Kiyevski, bizim "demokratik bir barıştan yana" olmadığımızı iddia edecek kadar ileri gitti. Garip bir şey, öyle değil mi?

P. Kiyevski'nin devamen öne sürdüğü her örneği incelemek gereksiz, çünkü her okurda gülümsemeye yol açacak aynı şekilde naif mantıki hataları çürütmek için yer harcamaya değmez. Sosyal-demokrasi, kendisi iktidarda olduğunda sosyal-demokrasinin ilgili sorunu ***nasıl*** çözeceği sorusuna aynı zamanda pozitif bir yanıt vermeden, sadece "proletaryanın emperyalizme karşı bilincinin bilenmesi"ne hizmet eden tek bir "negatif" şiara sahip değildir ve olamaz. Belirli bir pozitif yanıtla bağıntılı olmayan negatif bir şiar, bilinci "bilemez", aksine köreltir, çünkü böyle bir şiar boş laklaktır, sadece yaygaradır, içeriksiz laftır.

Politik bir kötülük ile ***ekonomik*** bir kötülüğü "yadsıyan" veya mahkûm eden şiarlar arasındaki farkı P. Kiyevski kavramamıştır. Bu fark, politik üstyapısının biçiminden bağımsız olarak belirli ekonomik kötülüklerin kapitalizmin kendisine özgü olmasından, kapitalizmi ortadan kaldırmadan bu kötülüğü ortadan kaldırmanın iktisaden ***olanaksız*** olmasından ve böyle bir ortadan kaldırma için tek bir örnek bile gösterilemeyeceğinden ibarettir. Buna karşılık politik kötülükler, iktisaden "mevcut düzen zemininde", yani kapitalizm içinde kesinlikle mümkün olan ve kapitalizm içinde istisnai olarak da hayata geçirilen, demokratizmden sapmalardan ibarettir: bir kısmı bir devlette, bir kısmı başka

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 286/287.* ***—Red.***

bir devlette. Yazarın tam da demokrasinin gerçekleştirilebilirliğinin genel koşullarını hiç anlamadığı tekrar tekrar görülüyor!

Aynı şey boşanma sorunu için geçerlidir. Okura anımsatırız ki, ***ulusal*** sorun üzerine tartışmada bu sorunu ilk kez Rosa Luxemburg ortaya atmıştır. O, sosyal-demokrat merkeziyetçiler olarak bizim, devlet içinde (bölge, eyalet vs.) özerkliği savunurken, aralarında ***boşanma*** üzerine yasamanın da bulunduğu devletin en önemli sorunlarında kararın, merkezi devlet erkine, merkezi parlamentoya bırakılmasını savunmak zorunda olduğumuz doğru düşüncesini ifade etmiştir. Boşanma örneği, derhal tam boşanma özgürlüğünü talep etmeden demokrat ve sosyalist olunamayacağını açıkça gösterir, çünkü bu özgürlüğün yokluğu, ezilen cinsiyet için, kadın için ek bir zincir anlamına gelir — erkekten ayrılma ***özgürlüğünü*** tanımanın, tüm kadınları kocalarını terketmeye ***çağrı*** olmadığını keşfetmek asla zor değildir!

P. Kiyevski "itiraz ediyor":

(Kadının erkeği terketmek ***istediği***) ***"bu*** durumlarda", "kadının bunu gerçekleştiremeyince bu hak" (boşanma hakkı) "neye benzeyecektir? Ya da bu gerçekleştirme ***üçüncü*** kişilerin iradesine veya daha da kötüsü, kadına 'talip olan' adayların iradesine bağlı olduğunda? O zaman ***böyle*** bir hakkın ilanını amaçlar mıydık? Elbette hayır!"

Bu itiraz, ***genelde*** demokrasi ile kapitalizm arasındaki ilişkilerin hiç mi hiç kavranmadığını gösteriyor. Kapitalizmde —tekil örnekler olarak değil, tipik olgular olarak— ezilen sınıflara demokratik haklarını "gerçekleştirmeyi" imkânsız kılan ilişkiler hüküm sürer. Boşanma hakkı kapitalizmde çoğu durumda gerçekleştirilebilir olmayacaktır, çünkü ezilen cinsiyet iktisaden köleleştirilmiştir, çünkü kadın kapitalizmde, demokrasi ne türde olursa olsun, "ev kölesi", yatak odasına, çocuk odasına ve mutfağa hapsedilmiş köle olarak kalır. İşçi ve köylülerin ekonomik köleliğinin sonucu olarak, "kendi" halk yargıçlarını, memurlarını, öğretmenlerini, jüri üyelerini seçme hakkı da kapitalizmde çoğu durumda gerçekleştirilemez. Aynı şey demokratik cumhuriyet

için geçerlidir: tüm sosyal-demokratlar, kapitalizmde en demokratik cumhuriyetin bile sadece memurların burjuvazi tarafından satın alınmasına ve borsa ile hükümetin ittifakına yol açtığını pekâlâ bilmesine rağmen, programımız onu "halkın kendi egemenliği" olarak "ilan" etmektedir.

Sadece hiç düşünme yeteneği olmayan veya Marksizmi hiç bilmeyen kişiler bundan şu sonucu çıkarırlar: Demek ki cumhuriyetin hiçbir değeri yok, boşanma özgürlüğünün hiçbir değeri yok, demokrasinin hiçbir değeri yok, ulusların kendi kaderini tayininin hiçbir değeri yok! Marksistler ise, demokrasinin sınıf baskısını bertaraf ***etmeyip,*** sadece sınıf mücadelesini daha saf, daha geniş, daha açık, daha şiddetli şekillendirdiğini bilirler, ve bizim gereksinim duyduğumuz şey de budur. Boşanma özgürlüğü ne kadar tamsa, kadın için onun "ev köleliği"nin kaynağının haklardan yoksunluk değil kapitalizm olduğu da o kadar açıktır. Devlet düzeni ne kadar demokratikse, işçiler için kötülüğün kökeninin yasal haklardan yoksunluk değil kapitalizm olduğu da o kadar açıktır. Ulusal hak eşitliği ne kadar tamsa (ayrılma özgürlüğü olmadan tam ***değildir***), ezilen ulusun işçileri için, temel kötülüğün yasal haklardan yoksunluk değil kapitalizm olduğu o kadar açıktır. Ve saire.

Bir kez daha: Marksizmin abc'sini tekrarlayıp durmak zorunda kalmak hoş değil, ama P. Kiyevski bunu bilmiyorsa elden ne gelir?

P. Kiyevski boşanma üzerine neredeyse, OK'nın[181] yurtdışı sekreterlerinden biri olan Semkovski'nin, anımsadığım kadarıyla Paris'te çıkan "Golos"ta[182] konuştuğu gibi konuşuyor. Ne var ki, diye argüman yürütüyordu Semkovski, boşanma özgürlüğü tüm kadınlara kocalarını terketme çağrısı değildir, fakat bir kadına, bütün diğer erkeklerin, ilgili bayanın kocasından daha iyi olduğunu kanıtlamaya çalışırsanız, bu aynı kapıya çıkar!!

Semkovski gerekçesinde, maskaralığın, bir sosyalistin ve demokratın görevlerinin ihlali olmadığını unuttu. Eğer Semkovski herhangi bir kadını, bütün diğer erkeklerin kendi kocasından daha iyi olduğu

yönünde iknaya çalışırsa, hiç kimse bunu bir demokratın görevlerinin ihlali olarak kavramaz; olsa olsa şöyle denir: Büyük kaçıkları olmayan büyük parti olmaz! Fakat Semkovski, boşanma özgürlüğünü reddeden, örneğin kendisini terketmek isteyen karısına karşı adaleti, polisi veya kiliseyi harekete geçiren birini savunmaya ve onu demokrat olarak adlandırmaya kalkarsa, o zaman —öyle sanıyoruz ki— Semkovski'nin Yurtdışı Sekretaryası'ndaki arkadaşlarının çoğunluğu ***bile,*** kendileri en iyi sosyalistler olmamalarına rağmen, onunla dayanışma içinde olmayacaklardır!

Gerek Semkovski gerekse de P. Kiyevski boşanma üzerine "konuştular", sorunu anlamadıklarını gösterdiler ve meselenin özüne yan çizdiler: İstisnasız ***tüm*** demokratik haklar gibi boşanma hakkı kapitalizmde zor gerçekleştirilebilir, şartlı, sınırlı, dar biçimsel bir karaktere sahiptir ve buna rağmen namuslu bir sosyal demokrat, bu hakkı reddedenleri sosyalist olarak, evet hatta demokrat olarak bile görmeyecektir. Ve meselenin özü budur. ***Tüm*** "demokrasi", kapitalizmde sadece çok sınırlı ve çok şartlı olarak gerçekleştirilebilecek "hakların" ilanından ve gerçekleştirilmesinden ibarettir, fakat bu ilan olmaksızın ve bu haklar uğruna dolaysız, derhal mücadele etmeden, kitleleri böyle bir mücadele ruhuyla eğitmeden sosyalizm ***olanaksızdır.***

P. Kiyevski bunu kavramadığı için, makalesinde, onun özel teması olan ana soruna da yan çizdi, yani: Biz sosyal-demokratlar ulusal baskıyı ***nasıl*** ortadan kaldıracağız? P. Kiyevski, örneğin dünyanın nasıl "kan gölüne döneceği" vs. gibi boş laflarla yetindi (ki bunun meseleyle hiçbir ilgisi yoktur). Geriye fiilen bir tek şey kaldı: Sosyalist devrim her şeyi çözecektir! Ya da P. Kiyevski'nin düşünce yandaşlarının bazen söyledikleri gibi: Kendi kaderini tayin kapitalizmde olanaksızdır, sosyalizmde ise gereksiz.

Teorik olarak bu saçma, pratik-politik olarak ise şovenist bir anlayıştır. Bu anlayış, demokrasinin öneminin kavranmadığını kanıtlıyor. Demokrasi olmadan, sosyalizm iki anlamda olanaksızdır: 1) proletarya demokrasi için mücadele aracılığıyla devrime hazırlanmazsa sosyalist

devrimi hayata geçiremeyecektir; 2) muzaffer sosyalizm, demokrasiyi tam olarak gerçekleştirmeden zaferini başarıyla koruyamaz ve devletin sönümlenmesini insanlık için gerçeklik haline getiremez. Bu yüzden, sosyalizmde kendi kaderini tayin gereksizdir dendiğinde, bu, sosyalizmde demokrasi gereksizdir demek kadar saçma ve aynı şekilde umarsız bir şaşkınlıktır.

Kendi kaderini tayin kapitalizmde genel olarak demokrasiden daha olanaksız ***değildir*** ve sosyalizmde genel olarak demokrasi ***kadar*** gereksizdir.

İktisadi devrim, ***her*** türlü politik baskıyı yoketmenin gerekli önkoşullarını yaratır. Tam da bu yüzden, ulusal baskı ***nasıl*** ortadan kaldırılacak sorusu sözkonusu olduğunda, iktisadi devrime atıfta bulunmakla yetinmek mantıksızdır, yanlıştır. İktisadi devrim olmadan ortadan kaldırılamaz. Doğru. Ama bununla ***yetinmek*** — bu gülünçtür ve zavallı emperyalist "Ekonomizm"dir.

Ulusal ***hak eşitliği*** kurulmalıdır; tüm ulusların eşit "hakları" ilan edilmeli, formüle edilmeli ve gerçekleştirilmelidir. Bununla ***herkes*** hemfikir, P. Kiyevski dışında. Ama tam da burada, yan çizilen soru yükseliyor: kendine ait bir ulusal devlet ***hakkının*** reddi, hak eşitliğinin reddi değil midir?

Elbette öyledir. Ve tutarlı, ***yani*** sosyalist demokrasi o olmadan ulusların tam ve gönüllü yakınlaşması ve kaynaşmasının yolu olmayan bu hakkı ilan eder, formüle eder ve gerçekleştirir.

7— SONUÇ. ALEKSİNSKİ YÖNTEMLERİ

P. Kiyevski'nin tüm argümanlarına değinmiş olmaktan uzağız. ***Hepsine*** değinmek, bundan beş kat uzun bir makale yazmak anlamına gelirdi, çünkü P. Kijevski'de ***bir tek*** doğru argüman yok. Onda ***doğru*** olan sadece —eğer rakamlarda hata yoksa—, bankalar üzerine rakamların verildiği bir dipnottur. Bunun dışında her şey, "mızrağı titreyen

vücuda saplamak", "muzaffer kahramanları sadece mahkeme etmekle kalmayacağız, onları ölüme ve yok oluşa mahkûm edeceğiz", "zalimce çırpınışlar içinde yeni bir dünya doğacak", "belgelerden ve haklardan, halkların özgürlüğünün ilanından değil, aksine gerçekten özgür ilişkilerin kurulmasından, yüzlerce yıllık köleliğin yıkılmasından, genelde sosyal baskının ve özelde ulusal baskının yok edilmesinden söz edilecektir" vs. vs. gibi boş laflarla süslenmiş inanılmaz, şaşkın bir karışıklıktır.

Bu boş laflar iki "şeyin" üstünü örtüyor ve ele veriyor: Birincisi, bunların temelinde ***emperyalist ekonomizm,*** aynı eski 1894–1902 "Ekonomizmi" gibi, Marksizmin çirkin karikatürü, sosyalizmle demokrasi arasındaki ilişkinin hiç anlaşılamamış olması "düşüncesi" yatar.

İkincisi, bu boş laflarda açıkça, Aleksinski'nin yöntemlerinin tekrarını görüyoruz ve buna ayrıca değinmek gerekir, çünkü P. Kiyevski makalesinin özel bir maddesini baştan sona ***sadece*** bu yöntem üzerine kurmuştur (Bölüm II, Madde ***e***: "Yahudilerin Özel Konumu").

Daha 1907 Londra Parti Kongresi'nde Bolşevikler, teorik argümanlara, ajitatör pozlarına bürünerek ve konuya ilişkin hiçbir şey söylemeden, sömürünün ve baskının herhangi bir türü üzerine tınılı boş lafları salona haykırarak yanıt veren Aleksinski ile aralarına mesafe koydular. "Eh, şimdi yaygara başlıyor", derdi delegelerimiz bu tür durumlarda. Ve bu "yaygara" Aleksinski'yi iyi bir yere götürmedi.

P. Kiyevski'den de aynen böyle bir "yaygara" duyuyoruz. Tezlerde ortaya konmuş olan bir dizi teorik soruna ve düşünceye ne yanıt vereceğini bilmediğinden, ajitatör pozlarına bürünüyor, bağırmaya başlıyor ve bir ölçüde düşünme yeteneğine sahip her insan için, genel olarak ne Yahudi sorununun ne de P. Kiyevski'nin bütün bu "yaygara"sının konuyla en ufak bir ilgisi bulunmadığı açık olması gerekirken, Yahudilerin ezilmesi üzerine edebiyat yapıyor.

Aleksinski yöntemleri iyi yerlere götürmüyor insanı.

Ağustos–Ekim 1916'da yazıldı.

İlk kez 1924'te "Zvezda" (Yıldız) dergisi No. 1 ve 2'de yayınlandı.
İmza: ***V. Lenin.***

Eserler, Cilt 23, s. 18–71.

(5—Monizm ve Düalizm Üzerine.

Seçme Eserler, C. 5, s. 328-338, —İnter Yayınları.)

PROLETER DEVRİMİN ASKERİ PROGRAMI'NDAN[183]

Hollanda, İskandinavya, İsviçre'de, sosyal-şovenistlerin bu emperyalist savaşta "ülke savunması" yalanına karşı mücadele eden devrimci sosyal-demokratların arasından, sosyal-demokrat asgari programın eski "milis" veya "halkın silahlandırılması" maddesinin yerine yeni bir maddenin: "silahsızlanma"nın konması gerektiği sesleri duyuluyor. "Gençlik Enternasyonali"[184] bu sorun üzerine tartışmayı açtı ve 3. sayıda yazı kurulunun silahsızlanmadan yana bir makalesini yayınladı. R. Grimm yoldaşın en son tezlerinde[185] ne yazık ki silahsızlanma düşüncesine de bir taviz verilmiştir. "Neues Leben"[186] ve "Vorbote" dergilerinde tartışma açıldı. Silahsızlanma yandaşlarının argümanlarını incelemek istiyoruz.

I

Temel argüman, silahsızlanma talebinin her türlü militarizme ve her türlü savaşa karşı mücadelenin en açık, en kesin, en tutarlı ifadesi olduğudur.

Silahsızlanma yandaşlarının temel yanılgısı işte bu temel argümandır. Sosyalistler, sosyalist olmaktan çıkmadan her savaşa karşı olamazlar.

Birincisi, sosyalistler hiçbir zaman devrimci savaş karşıtı olmamışlardır ve hiçbir zaman olamazlar. "Büyük" emperyalist güçlerin burjuvazisi tepeden tırnağa gericileşmiştir ve biz ***bu*** burjuvazinin şimdi yürüttüğü savaşı, gerici, köleci, canice bir savaş olarak kabul ediyoruz. Fakat bu burjuvaziye ***karşı*** yürütülen bir savaş ne olacaktır? Örneğin bu burjuvazi tarafından ezilen, ona bağımlı veya sömürge halkların kurtuluş için savaşı? "Internationale" grubunun "Yönergeler"inin 5. maddesinde şunları okuyoruz: "Bu zincirlerinden boşanmış emperyalizm çağında artık ulusal savaşlar olamaz." Bu açıkça yanlıştır.

20. yüzyılın, bu "zincirlerinden boşanmış emperyalizm" yüzyılının tarihi, sömürge savaşlarıyla doludur. Fakat biz Avrupalıların, dünya halklarının çoğunun emperyalist zalimlerinin, bize özgü aşağılık Avrupa şovenizmiyle "sömürge savaşları" dediğimiz şey, çoğu durumda bu ezilen halkların ulusal savaşları veya ulusal ayaklanmalarıdır. Emperyalizmin en temel özelliklerinden biri tam da, en geri ülkelerde kapitalizmin gelişimini hızlandırması ve dolayısıyla ulusal baskıya karşı mücadeleyi yaygınlaştırıp şiddetlendirmesidir. Bu olgudur. Ve buradan kaçınılmaz olarak, emperyalizmin ulusal savaşları sık sık üretmek zorunda olduğu sonucu çıkar. Broşüründe adı geçen "yönergeler"i savunan ***Junius,*** emperyalist çağda emperyalist büyük güçlerden birine karşı her ulusal savaşın, birincisine rakip, aynı şekilde emperyalist başka bir büyük gücün müdahalesine yol açtığını ve böylelikle her ulusal savaşın emperyalist bir savaşa dönüşeceğini söylüyor. Fakat bu argüman da yanlıştır. Böyle ***olabilir,*** ama her zaman böyle değildir. 1900'den 1914'e kadar birçok sömürge savaşı bu yoldan ilerlemedi. Ve örneğin şimdiki savaş, savaşan ülkelerin büyük ölçüde tükenmesiyle sonuçlandığında, diyelim ki Çin tarafından Hindistan, İran, Siam vs. ile ittifak içinde büyük devletlere karşı ulusal, ilerici, devrimci bir savaşının "olamayacağını" açıklamamız düpedüz gülünç olurdu.

Emperyalizm altında her türlü ulusal savaş olasılığını yadsımak teorik olarak doğru değildir, tarihsel olarak açıkça yanlıştır, pratik olarak Avrupa şovenizmine benzer: Avrupa'da, Asya'da vs. yüzlerce mil-

yon insanı ezen uluslara mensup olan bizler, ezilen halklara, "bizim" uluslarımıza karşı savaşınız "olanaksızdır" diyecekmişiz!

İkincisi. İçsavaşlar da savaştır. Sınıf mücadelesini tanıyan biri, her sınıflı toplumda sınıf mücadelesinin doğal, belirli koşullar altında kaçınılmaz devamı, gelişimi ve keskinleşmesini oluşturan içsavaşları da tanımadan edemez. Bütün büyük devrimler bunu doğruluyor. İçsavaşları yadsımak veya unutmak, en uç oportünizme düşmek ve sosyalist devrimden vazgeçmek olurdu.

Üçüncüsü, bir ülkede muzaffer olan sosyalizm, kesinlikle bir çırpıda bir bütün olarak tüm savaşları dışlamaz. Tersine bunları varsayar. Kapitalizmin gelişimi çeşitli ülkelerde son derece eşitsizdir. Meta üretiminde başka türlü de olamaz. Bundan çıkan kaçınılmaz vargı şudur: Sosyalizm ***tüm*** ülkelerde aynı zamanda zafer kazanamaz. Önce bir veya birkaç ülkede zafer kazanacaktır, diğerleri belirli bir süre burjuva veya burjuva öncesi kalacaklardır. Bu, sadece sürtüşmeler değil, diğer ülkelerin burjuvazisinin, sosyalist devletin muzaffer proletaryasını parampar̂ça etme yönündeki doğrudan çabasını da üretecektir. Böyle durumlarda bizim yapacağımız bir savaş meşru ve haklı olurdu, bu, sosyalizm için, diğer halkların burjuvaziden kurtuluşu için bir savaş olurdu. Engels, Kautsky'ye 12 Eylül 1882 tarihli mektubunda[187], ***zafer kazanmış*** sosyalizmin "savunma savaşları" ***olasılığını*** kesinlikle tanırken tamamen haklıydı. Bununla, muzaffer proletaryanın diğer ülkelerin burjuvazisine karşı savunulmasını kastediyordu.

Burjuvaziyi sadece bir tek ülkede değil, ancak tüm dünyada alaşağı edip, tamamen yendikten ve mülksüzleştirdikten sonra, savaşlar olanaksız olacaktır. Ve tam da en önemli olanı, burjuvazinin direnişini kırmayı, en zor olanı, sosyalizme ***geçişte*** en fazla mücadele gerektiren şeyi atlamamız veya örtbas etmemiz bilimsel olarak hiç doğru değildir ve hiç devrimci değildir. "Sosyal" papazlar ve oportünistler, geleceğin barışçıl sosyalizminin düşünü kurmaya dünden hazırlar, fakat devrimci sosyal-demokratlardan tam da, bu güzel geleceği gerçeklik kılmak için

amansız sınıf mücadelelerini ve sınıf savaşlarını düşünmek ve bunlarla ilgilenmek istememekle ayrılıyorlar.

Sözcüklere kanmamalıyız. Örneğin "ülke savunması" kavramından bazıları nefret ediyor, çünkü açık oportünistler ve Kautskyciler bununla, burjuvazinin ***verili*** haydut savaşındaki yalanını gizliyor ve örtbas ediyor. Bu olgudur. Ama buradan, politik parolaların anlamı üzerine düşünmeyi unutmamız gerektiği sonucu çıkmaz. Verili savaşta "ülke savunması"nı tanımak, bu savaşı "haklı" bir savaş, proletaryanın çıkarlarına hizmet eden bir savaş saymak demektir, başka hiçbir şey değil. Çünkü istila hiçbir savaşta dışlanamaz. Emperyalist büyük güçlere ***karşı*** savaşlarında ezilen halklar ***tarafından*** veya bir burjuva ülkenin herhangi bir Galliffet'ine karşı ***savaşında*** muzaffer proletarya tarafından "ülke savunmasını" tanımak istememek düpedüz aptalca olurdu.

Her savaşın, sadece politikanın başka araçlarla devamı olduğunu unutmak teorik olarak temelli yanlış olurdu; şimdiki emperyalist savaş, iki grup büyük gücün emperyalist politikasının devamıdır ve bu politika emperyalist çağın ilişkilerinin bütünü tarafından üretilmiş ve beslenmiştir. Fakat bu aynı çağ zorunlu olarak ulusal baskıya karşı mücadele ve proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi politikasını ve bu yüzden de, birincisi, devrimci ulusal ayaklanma ve savaşlar ve ikincisi, proletaryanın burjuvaziye ***karşı*** savaş ve ayaklanmaları, üçüncüsü, devrimci savaşların vs. bu iki türünün birliği imkânını ve kaçınılmazlığını üretmek zorundadır...

Eylül 1916'da yazıldı.

İlk kez Eylül ve Ekim 1917'de "Gençlik Enternasyonali" dergisi No. 9 ve 10'da yayınlandı.
*İmza: **N. Lenin.***

Eserler, Cilt 23, S. 72–75.

N. D. KİKNADZE'YE

Değerli Yoldaş!

Mevcut emperyalist savaşın *da* ulusal bir savaşa dönüşme *olanağı üzerine* ifademi reddediyorsunuz.

Argümanınız? "Emperyalist bir anavatanı savunmak zorunda kalacağız..."

Bu mantıklı mı şimdi? Anavatan "*emperyalist*" kalırsa, o zaman savaş nasıl ulusal olabilir??

"Olanaklar"la ilgili boş laflar, görüşümce, Radek ve "Internationale" grubunun tezlerinin 5. maddesi tarafından teorik olarak yanlış ortaya atılmıştır.

Marksizm olanakların değil, olguların zemininde durur.

Bir Marksist politikasının öncülleri olarak *sadece* tam olarak ve tartışmasız kanıtlanmış *olguları* alabilir.

(Parti) kararımız da bunu yapıyor.[1]

Bunun yerine "olanaksızlık"la gelirseniz, o zaman şu yanıtı veri-

---

1 *Bkz. V. İ. Lenin: Barış Mücadelesi Üzerine, s. 39–46.* —*Red.*

rim: Bu yanlıştır, gayri-Marksisttir, bu şablondur. Her türlü dönüşüm ***olanaklıdır.***

Ve tarihi bir olgu gösteriyorum (1792–1895 savaşları). Bu tür şeylerin şimdi de (***geriye doğru*** bir gelişimde) olabileceğini göstermek için bir örnek alıyorum.

Olanağı tanımanın bir taktik değişikliğine izin verdiğini zannediyorsanız, olanaklıyla (bundan sözetmeye başlayan ben ***değilim***!!) gerçeği birbirine karıştıran bence ***sizsiniz***. Bu artık mantıksızdan da öte.

Ben bir sosyal-demokratın bir burjuvaya dönüşebileceğini ***ve tersini*** mümkün görüyorum.

Bu tartışma götürmez bir doğrudur. Peki buradan, benim ***belirli*** bir burjuvayı, Plehanov'u, şimdi sosyal-demokrat olarak tanıyacağım sonucu mu çıkar? Hayır, asla. Ya olanak? Onun gerçekliğe dönüşmesini bekleyelim.

Hepsi bu. Tam da (sizin yazdığınız) "metodoloji"de, olanaklıyı gerçekten ayırmak gereklidir.

Her türlü dönüşüm, hatta bir aptalın akıllı bir herife dönüşmesi bile mümkündür, ama ***gerçekte*** bu tür dönüşümler enderdir. Ve sadece böyle bir dönüşüm "olanağı" nedeniyle bir aptalı aptal olarak görmekten vazgeçmeyeceğim.

"İki türlü" eğitimle ilgili kuşkularınız benim için açık değil. Hem ***"Prosveşçeniye"*** dergisinde hem de Kiyevski'ye karşı makalede somut olarak bir örnek (Norveç) sundum.[1]

Buna yanıt ***vermiyorsunuz!!*** Tamamen muğlak Polonya örneğini alıyorsunuz.

Bu "iki türlü" eğitim değil, farklı şeyleri ortak paydada ***buluşturmak,*** Nijni-Novgorod ve Smolensk'ten ***bir*** Moskova çıkarmaktır.

---

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 232–238 ve 429–437. —**Red.***

Norveç'in ayrılma ***özgürlüğünü*** savunmayan İsveçli bir sosyal-demokrat alçağın biridir. Bunu reddetmiyorsunuz. Norveçli bir sosyal-demokrat ayrılmadan ***yana***, ama ona ***karşı*** da olabilir. Böyle bir sorunda tüm ülkelerin tüm sosyal-demokratlarının birliği mutlak görev midir? Hayır. Bu bir şablon olurdu, gülünç bir şablon, gülünç bir iddia olurdu.

Hiçbir zaman Polonyalı sosyal-demokratları (bu konuda "Prosveşçeniye"de yazdım) Polonya'nın bağımsızlığına karşı olmakla suçlamadık.

Şimdi bizi emperyalist güçlerden veya koalisyonlardan birine ***fiilen*** tamamen tabi kılan ***böyle*** bir demokratik talepten (bağımsız Polonya) yana olunamaz gibi basit, açık, teorik olarak tartışma götürmez bir gerekçe yerine

(bu tartışma götürmez, bu yeter; bu gerekli ve yeterlidir)

— bunun yerine o saçma "gerçekleştirilemez"e vardılar.

1903'te ve Nisan 1916'da bununla dalga geçtik.

Uslu Polonyalı sosyal-demokratlar, yeni bir Polonya devleti kurmanın gerçekleştirilemez olduğunu nerdeyse, nerdeyse kanıtlıyorlardı ki, ... emperyalist Hindenburg araya girdi: Onu kestirmeden gerçekleştiriverdi.[188]

"İktisadiyat"ı (Krakau bakış açısından[189]) derinleştirmek (veya aptallaştırmak?)[1] isteyen kişiler nasıl gülünç bir doktrinizme düşüyorlar!!

PSD[2] "Staatenbau"u[3] yadsımaya kadar götürdü işi!! Ama tüm demokrasi Staatenbau[3] değil midir? Ve Gorter'in talep ettiği Hollanda Hindistan'ının bağımsızlığı Staatenbau[3] ***değil*** midir?

---

1 *Almancaya çevrilemeyecek olan bir kelime oyunu. —**Red.***

2 *PSD (Polonyalı sosyal-demokratlar). —**Red.***

3 *"Staatenbau" (devlet yapısı.) Lenin'de Almancadır. —**Red.***

Biz Hollanda-Hindistanı'nın ayrılma özgürlüğünden yanayız. Ama Hollanda-Hindistanı'nda bir sosyal-demokrat ayrılmadan yana olmakla ***yükümlü müdür?*** Bu sözümona "iki ayrı türde" eğitim için bir başka örnektir!!

Savaş politikanın devamıdır. Belçika bir sömürge ülkedir — diye argüman yürütüyorsunuz. Fakat ***mevcut*** savaşın ***hangi*** politikayı, Belçika'nın köleliği mi yoksa Belçika'nın kurtuluşu mu politikasını sürdürdüğünü gerçekten saptayamaz mıyız?

Sanıyorum saptayabiliriz.

Ve biri yanılacak olursa, bu bir ***olgu*** sorunu olacaktır.

Kafasız kişilerin veya haydutların emperyalist bir savaşı yine ulusal savaş olarak gösterebileceği korkusuyla ulusal savaşlar (Radek'in istediği gibi) "yasaklanamaz"!! Bu gülünçtür, ama Radek'te ortaya çıkan bu.

Biz ***ulusal*** ayaklanmaya karşı değiliz, aksine ondan ***yanayız.*** Bu açıktır. Ve daha öteye gidilemez: Her örneği somut olarak incelediğimizde, muhtemelen Amerika'nın güneyinin 1863 yılındaki ayaklanmasını "ulusal ayaklanma" olarak görmeyeceğiz...

Grünberg'in arşivindeki[190] Engels'in makalesi bende vardı, ama Grigori'ye gönderdim. Ondan alır almaz, ***size göndereceğim.***

İçtenlikle elinizi sıkarım. Sizin ***Lenin***

N.K.[191] da selamlarını iletmemi rica ediyor.

Kasım 1916'da yazıldı.

Zürih'ten Cenevre'ye.
İlkin 1925'te yayınlandı.

Eserler, 4.Baskı, Cilt 35, s. 193-195, Rusça.

İNES ARMAND'A

Sevgili arkadaş!

Tezlerin çevirisi için çok teşekkürler[192]. Onu Abramoviç ve Guilbeaux'ye göndereceğim.

Fransa için adapte edilmeli mi? Bunun pek yararı olmaz. Orada pekçok şey tamamen farklı.

Bugün burada Solların bir toplantısı vardı. Herkes gelmedi, sadece 2 İsviçreli + 2 Yabancı, Alman + 3 Rus-Polonyalı Yahudi[1]... Zayıf! Bundan hemen hemen hiçbir şeyin çıkmayacağını düşünüyorum. Bir sonraki toplantı 10 gün sonra... İşleri zor, çünkü bütün mesele ***tam da*** Grimm'e karşı savaşta yatıyor ve yeterince güçleri yok. Bekleyelim. Zaman her şeyi çözer.

Kadınlarla ilgili olarak yaptığınız ekle hemfikirim.

Sosyal-demokratların (1) ***İsviçre'de*** (2) şimdi asla savaş kredilerinden yana oy kullanmamaları gerektiği tezine gelince, çok fazla titizleniyorsunuz. Başta ***tümzaman boyunca bu*** emperyalist savaştan söz ediliyor. Sadece ondan.

---

1 Bir rapor da yayınlanmamış, sadece bir görüşme olmuştur.

"İşçinin anavatanı yoktur" — bu (α) onun iktisadi konumunun (le salariat) ulusal değil, uluslararası olduğu; (β) sınıf düşmanının uluslararası olduğu; (γ) hakeza kurtuluşu için koşulların da [uluslararası olduğu —ÇN]; (δ) işçilerin uluslararası birliğinin ulusal birlikten ***daha önemli*** olduğu anlamına gelir.

Bu, yabancı boyunduruğu silkip atmak ***sözkonusu olduğunda*** mücadele etmek ***gerekmediği*** mi demektir, buradan bu sonuç mu çıkar?? Evet mi, hayır mı?

Sömürgelerin kurtuluşları için savaşı?

— İrlanda'nın İngiltere'ye karşı?

Bir ayaklanma (ulusal bir ayaklanma) anavatan savunması değil midir yoksa?

Size bu konuya ilişkin Kiyevski'ye karşı makalemi göndereceğim.

Daha fazla kitaba ihtiyacınız olursa ***yazın.*** Burada çoğunu elde etmek mümkün ve zaten sık sık kütüphanelere gidiyorum.

İçtenlikle elinizi sıkarım. ***Lenin***

20 Kasım 1916'da yazıldı.

Zürih'ten Sörenberg'e (İsviçre).
İlk kez 1949'da "Bolşevik" dergisi
No. 1'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 35, s. 196/197, Rusça.

İNES ARMAND'A

Sevgili arkadaş! Fransızlar için adaptasyona gelince, ben üstlenmezdim.[193] Belki de siz denersiniz?

Bunlar İsviçreliler için yazıldı: ve "savaş bölümü" burada özel bir bölümdür (küçük bir devlet için) ve parti içi durum farklıdır vs. vs. Ve ayrıca Fransa üzerine ***somut*** materyal yok.

Fransız solu için bir şeyler yapmayı yürekten isterim, ama bir türlü bağ kurulamıyor. Grişa uzun, ama anlamsızdan da öte mektuplar yazıyor, denize su taşıyor, eskiyi geviş getiriyor, Fransız ***solları*** üzerine objektif hiçbir şey, tam olarak hiçbir şey yazmıyor, onlarla hiç, kesinlikle hiçbir bağ kurmuyor.

Anavatana gelince, öyle görünüyor ki, eski yazılarımla (ne zaman? 1913? tam olarak nerede? tam olarak ne?) şimdi arasında bir çelişki saptıyorsunuz. Ben çelişki mevcut olduğunu düşünmüyorum. Tam metni bulun, sonra bakarız.

Ortodokslarla oportünistler arasında anavatan kavramı üzerine elbette her zaman görüş ayrılıkları olmuştur (bkz. Plehanov 1907 veya 1910, Kautsky 1905 ve 1907 ve Jaures, "L'armée nouvelle"[1]). Bunun-

---

*1 Yeni Ordu. —**Red.***

la tamamen hemfikirim: burada temel görüş ayrılıkları var. Buna karşı herhangi bir yerde herhangi bir şey söylediğimi sanmıyorum.

Benim de düşüncem, anavatan savunmasına izin vermenin (ne zaman izin vermek) ancak demokrasinin savunusu (ilgili dönemde) olarak mümkün olduğudur.

Elbette proleterler genel-demokratik hareketle asla "kaynaşmamalı"dır. Marx ve Engels 1848 yılında Almanya'da burjuva-demokratik hareketle "kaynaşma"dılar. Biz Bolşevikler, 1905 yılında burjuva–demokratik hareketle "kaynaşma"dık.

Biz sosyal-demokratlar demokrasiye her zaman, "kapitalizm adına" değil, hareketimiz için yolun temizlenmesi adına sahip çıkıyoruz, bu temizlik kapitalizmin gelişmesi olmadan olanaksızdır.

En içten selamlar. Sizin ***Lenin***

PS. Kitaba ihtiyacınız varsa yazın.

25 Kasım 1916'da yazıldı.

Zürih'ten Sörenberg'e (İsviçre).
İlk kez 1949'da "Bolşevik" dergisi
No. 1'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 35, s. 198/199, Rusça.

İNES ARMAND'A

Sevgili arkadaş! "Anavatan savunması" ile ilgili olarak aramızda görüş ayrılıkları olup olmadığını bilmiyorum. "Marx'ın Anısına"[194] derlemesindeki makalemle şimdiki açıklamalarım arasında çelişki bulurken, ***ne*** birini ***ne de*** diğerini tam olarak ***aktarmıyorsunuz.*** Bu iddiaya yanıt vermem mümkün değil. "Marx'ın Anısına" derlemesi elimde yok. Orada yazdığım şeyin metnini elbette anımsayamam. O zamanki ve şimdiki ***tam*** alıntılar olmadan, ***böyle*** bir argümanınıza yanıt verecek durumda değilim.

Genel bakıldığında, gözlemleriniz bana bir türlü biraz tek yanlı ve formalist geliyor. "Komünist Manifesto"dan ***bir*** alıntı alıp (işçilerin anavatanı yoktur), öyle anlaşılıyor ki onu, ***ulusal savaşların reddine varana dek*** kayıtsız şartsız uygulamak istiyorsunuz.

Marksizmin tüm ruhu, onun tüm sistemi, her tezin (α) tarihi; (β) diğerleriyle bağ içinde; (γ) tarihin somut deneyimleriyle bağıntı içinde değerlendirilmesini talep eder.

Anavatan tarihsel bir kavramdır. Ulusal boyunduruğun silkilip atılması döneminde ya da daha doğrusu: mücadelesi ***sırasında*** anavatan bir şeydir. Ulusal hareketlerin çok gerilerde kaldığı bir zamanda başka bir şeydir. "3 tip ülke" için (kendi kaderini tayin üzerine tezleri-

mizin 6. maddesi)[1], anavatan ve onun savunması tezi her koşul altında aynı biçimde uygulanabilir ***olamaz.***

"Komünist Manifesto"da, işçilerin anavatanı yoktur denir.

Haklı olarak. Ama orada ***sadece*** bu ***söylenmez.*** Orada ayrıca, ulusal devletlerin kuruluşunda proletaryanın özel bir rol oynadığı söylenir. Birinci tezi (işçilerin anavatanı yoktur) alıp, ikincisiyle (işçiler asla burjuvazinin anladığı anlamda olmasa da ulusal düzeyde sınıf olarak teşekkül ederler) ***bağıntısını unutmak*** temelli yanlıştır.

Bu bağıntı nedir? Bence, ***demokratik*** harekette (böyle bir zamanda, böyle bir somut durumda) proletaryanın demokratik hareketi (dolayısıyla da ulusal bir savaşta anavatan savunmasını) desteklemeyi reddedemeyeceğidir.

Marx ve Engels ***"Komünist Manifesto"***da, işçilerin anavatanı yoktur dediler. Ama aynı Marx birçok kez ***ulusal*** savaş ***çağrısında bulundu:*** Marx 1848'de, Engels 1859'da (Almanların ***ulusal*** duygusunun doğrudan körüklendiği, doğrudan ulusal ***savaşa*** çağrıldığı "Po ve Ren" broşürünün sonu). Engels 1891'de Fransa'nın (Boulanger) + III. Aleksander'in Almanya'ya karşı tehdit eden ve o zamanlar yaklaşan savaşı karşısında "anavatan savunması"nı ***açıkça*** tanıdı.[195]

Marx ve Engels, bugün bunu, yarın başkasını söyleyen şaşkınlar mıydı? Hayır. Bence ulusal savaşta "anavatan savunması"nı tanımak Marksizme ***kesinlikle*** uygundur. 1891 yılında Alman ***sosyal-demokratlarının*** Boulanger + III. Aleksander'e karşı bir savaşta gerçekten de anavatanı savunmaları ***gerekirdi.*** Bu, ulusal savaşın özel bir varyasyonu olurdu.

Ayrıca: Yuri'ye[2] karşı makalede söylenenleri ***tekrarlıyorum.*** Herhangi bir nedenle onu sessizce atlıyorsunuz. Bana öyle geliyor ki, ***tam da*** bu makale, burada ortaya atılmış olan soruna ilişkin benim Mark-

*1 Bkz. elinizdeki cilt, s. 304/305. —**Red.***

*2 Bkz. elinizdeki cilt, s. 407–462. —**Red.***

sizm anlayışımı eksiksiz (ya da neredeyse eksiksiz) açıklayan bir dizi düsturu içeriyor.

Radek üzerine — Radek'le "dalaş" (???!!!) üzerine. Daha ilkbaharda, o zamanki politik durumu kesinlikle anlamayan ve beni, Zimmerwald Solu ile ipleri koparmakla suçlayan Grigori ile bir tartışmam oldu. Bu saçmalık.

Zimmerwald Solu ile bağ da göreceli bir konu. Birincisi, Radek = Zimmerwald Solu değil. İkincisi, Radek'le genelde "ipler kopmadı", sadece belirli bir ***alanda*** koptu. Üçüncüsü, Radek'le bağı, sanki ***gerekli*** teorik ve pratik mücadelede ***bizim*** elimiz kolumuz bağlanacakmış gibi kavramak saçmadır.

Ad 1 (1. noktaya ilişkin). Hiçbir zaman ve hiçbir yerde "Zimmerwald Solu" ile iplerin kopması veya sadece ilişkilerin zayıflaması doğrultusunda tek bir adım atmadım veya atma yönünde bir hamle yapmadım. Bunu bana kimse kanıtlayamadı ve kimse kanıtlayamaz Ne Borchardt ile, ne İsveçlilerle, ne de Knief vs. vs. ile.

(Radek bizi son derece alçakça "Vorbote" yazı kurulundan dışladı. Radek politikada Tyszko'nun bezirgânı gibi davranıyor, utanmaz, küstah ve aptal. ***Grigori*** bana 1916 ilkbaharında, o zaman ben artık Zürih'teydim, ***kendisinin*** Radek'le ***hiçbir*** "arkadaşça çalışması" olmadığını yazdı. Radek ***kendisini geri çekti,*** bu ***olgudur.*** "Vorbote" ***nedeniyle*** hem benimle ***hem de Grigori*** ile selamı sabahı kesti. Tek bir kişinin küstahlığı ve bezirgânca adiliği nedeniyle Zimmerwald Solu sol olmaktan çıkmamıştır ve ***onu*** buraya karıştırmanın bir anlamı yok, bu akıllıca olmaz, doğru olmaz.

"Gazeta Robotnicza"nın 1916 Şubat sayısı böyle Tyzsko'vari (Radek onun izinden yürüyor) aşağılık-uşakça bir "oyun"un tipik örneğidir. Politikada böyle şeyleri ***affedeni*** ya budala ya da alçak sayarım. ***Ben onları asla affetmeyeceğim.*** Buna karşılık ya adamın suratına bir tane geçirirsin, ya da sırtını dönüp gidersin.

Ben elbette ikincisini yaptım. Ve pişman değilim. Alman ***sollarıyla*** bağı ***birazcık olsun*** yitirmedik. Pratikte Radek'le birlikte yürümek gerektiğinde (Zürih Kongresi 4–5.XI.1916[196]); birlikte ***yürüdük***. Grigori'nin, Zimmerwald Solu ile ipleri kopardığım üzerine tüm budalaca gevezeliğinin, her zamanki gibi aptallık olduğu görüldü.)

Ad 2 — Radek'le iplerin kopuş "alanını" (α) Rus ve Polonya meseleleri oluşturuyordu. Yurtdışı Örgütleri Komitesi'nin kararı bunu onayladı. (β) Yuri ve şürekâsı hikayesi. Radek bana (ve Grigori'ye) hâlâ, "biz" (kendisi + Buharin + Yuri ve şürekâsı) meseleleri şöyle şöyle "görüyoruz" diye çok utanmazca mektuplar yazıyor (isterseniz bunları size gönderebilirim)!! Ancak bir budala böyle yazabilir ya da bizimle Yuri ve şürekâsı arasındaki görüş ayrılıklarının yarattığı ***çatlağa sızarak*** bir "entrika" kışkırtmak isteyen bir alçak. Radek ***ne*** yaptığını ***anlamadıysa,*** bir budaladır. Anladıysa, bir alçaktır.

Partimizin siyasi görevi açıktı: yazı kurulunda N.İ. + Yuri + E.B. ile eşitlikle elimizi kolumuzu ***bağlayamazdık*** (Grigori bunu anlamadı ve beni doğrudan bir ültimatoma zorladı: eğer onunla ipleri koparmazsak "Komünist"ten ***ayrılacağımı*** açıkladım. Yazı kurulunun yarısını oluşturan bu üçlü, özel bir programa sahip ***olmadıkları sürece "Komünist"*** iyiydi). Buharin + Yuri + E.B.'den oluşan gruba ***eşitlik*** tanımak delilik olurdu ve bütün çalışmayı berbat ederdi. Ne gerçekten hınzır olan Yuri'nin, ne E.B.'nin bir nebze aklı yok ve eğer Buharin'le ortak bir ***grup*** aptallığına giriştilerse, o zaman onlarla, ya da daha doğrusu "Komünist"le ipleri koparmak gerekirdi. Böyle de oldu.

Kendi kaderini tayin nedeniyle polemik daha şimdi başlıyor. Onlarda aynı tüm demokrasiye ilişkin tavır sorununda olduğu gibi ümitsiz bir karışıklık egemen. Burada hınzırlara ve budalalara "eşitlik" tanımak — asla! İyilikle ve arkadaşça ders almak istemediniz, o zaman suçu kendinizde bulun. (Onları ***rahat bırakmadım,*** Bern'de bu konuları konuştuk: küstahça burun çevirdiler! Stockholm'e mektuplar yazdım, düzinelerce sayfa — küstahça burun çevirdiler! Pekâlâ, madem öyle, canınız cehenneme. ***Barışçıl*** bir son için mümkün olan her

şeyi yaptım. İstemiyorsanız, o zaman suratınızın ortasına bir tane geçiririm ve dünya aleme budalalığınızı teşhir ederim. Böyle ve sadece böyle davranmak gerekir.) Bunun Radek'le ne ilgisi var, diye soracaksınız belki.

Bunun, onun bu "grubun" "ağır topçusu", çalılıkların ötesinde gizli topçu olmasıyla ilgisi var. Yuri ve şürekâsının hesapları hiç de aptalca değidi (E. B. entrikacılık yeteneklerine sahip, anlaşıldığı üzere, Yuri'yi ***bize getirmedi,*** aksine bize karşı bir grup yarattı). Hesabı şöyle yaptılar: savaşı biz başlatırız, Radek onu bizim için yürütür!! Radek bizim için mücadele edecek ve Lenin'in eli kolu ***bağlı*** olacak.

Yanlış hesap yaptınız, sizi hınzırlar! Politikada elimi kolumu bağlatmam. Savaşmak mı istiyorsunuz? O zaman açıkça yapın. Ama Radek'in rolü —deneyimsiz domuzcukları pusudan kışkırtmak ve kendisini "Zimmerwald Solu"nun arkasına gizlemek— bu alçaklığın daniskasıdır. Tyszko'nun bataklığından en sefili... daha haince sinsi sinsi pazarlık edemez, dalkavukluk yapamaz ve entrika çeviremezdi.

Ad 3 — daha önce açıkça söylendi. Emperyalizmin demokrasiye ve asgari programa ilişkin tavrı ***gittikçe daha kapsamlı*** bir problem haline geliyor (bkz. Bülten No. 3'te Hollanda programı; Amerikan SLP'si[1] tüm asgari programı sildi. Entwaffnungsfrage[2]). Radek'in kafası **bu konuda karmakarışık** (bu tezlerinden açıkça anlaşılıyor; bu ayrıca benim tezlerimde değinilen dolaylı ve dolaysız vergiler sorununda da görülmüştür). Bu son derece önemli ve temel sorunun aydınlatılmasında elimi kolumu asla bağlatmam. Bunu yapamam. Sorun aydınlatılmak zorundadır. Bu konuda daha düzinelerce "düşüş" olacaktır (tökezlenilecektir).

Zimmerwald Solu'na "bağ"ı, "emperyalist ekonomizme" (bu bir ***uluslararası*** hastalıktır, Hollandalı-Amerikalı-Rus vs. hastalığıdır)

---

1 *Socialist Labor Party (Sosyalist İşçi Partisi).* ***—Red.***

2 *"Entwaffnungsfrage" (Silahsızlanma sorunu) Lenin'de Almanca.* ***—Red.***

karşı teorik mücadelede elimizi kolumuzu bağlatacağımız şeklinde anlayan, hiçbir şey kavramamıştır. "Zimmerwald Solu"nu ezbere öğrenmek ve Radek'in tam teorik şaşkınlığı önünde yerlere kadar eğilmek — ben buna yokum.

Sonuç: Zimmerwald'den sonra ***manevralar daha zordu.*** Radek ve E. B. ve şürekâsından, ***kendi elini kolunu bağlatmadan gerekli olanı almak*** zorunluydu. Bunu başardığımı sanıyorum. Buharin'in Amerika'ya gidişinden sonra ve ***herşeyden önce,*** Yuri'nin makalesi bize gönderildikten ve ***o*** benim yanıtımı ***kabul ettikten*** sonra (yanıtımı kabul etti! kabul etmek ***zorunda idi***), "grup" olarak ***bittiler.*** (Grigori ise bu grubu, ona eşitlik vererek, ***ebedileştirmek*** istiyordu: ona eşitlik ***verecektik***!!)

Rusya-Polonya arenasında Radek'ten ***ayrıldık*** ve onu ***derlememizde***[197] ***birlikte çalışmaya çağırmadık. Böyle olmak zorundaydı.***

Ve o şimdi, çalışmaya ***zarar*** verebilecek hiçbir şey yapamaz. Aynı şimdi olduğu gibi Zürih Parti Kongresi'nde (5.XI.1916) ***Grimm'e karşı*** benimle ***birlikte yürümek*** zorunda kaldı.

Bu ne anlama geliyor? Bu, sorunları birbirinden ***ayırmayı***[1] başardığım anlamına geliyor: Kautskyciler (Grimm y compris[2]) üzerindeki uluslararası baskı ***bir nebze olsun*** zayıflamadı ve aynı zamanda ben Radekçi budalalıkla "eşitliğe" tabi olmadım!

Stratejik olarak şimdi davayı kazanılmış sayıyorum. Yuri + şürekâsı + Radek + şürekâsının ***kızması*** mümkün. Allez-y, mes amis![3] ***Şimdi nefret*** bize değil, ***size*** düşüyor. Fakat davaya ***artık*** zarar veremezsiniz ve bizim yolumuz açık. Biz kendimizi Yuri ve Radek'le (her bakımdan) ***kirli*** ilişkilerin içinden, "Zimmerwald Solu"nu ***bir***

---

*1 Bu **çok** zor oldu!!*

*2 dahil. —**Red.***

*3 Haydisenize, arkadaşlar! —**Red.***

nebze olsun zayıflatmadan kurtardık ve böylece demokrasiye ilişkin tavır sorununda budalalığa karşı mücadelenin ***önkoşullarına*** sahibiz.

Voilà[1]. Uzun mektuptan ve çok sayıdaki keskin sözcüklerden dolayı kusura bakmayın: açık konuştuğum zaman başka türlü yazamam. Neyse, bütün bunlar entre nous[2], böyle olunca arada fazladan birkaç sövgü kaçabilir.

En içten selamlar! Sizin ***Lenin***

Hem Radek hem de Pannekoek Kautskyciliğe karşı mücadele sorununu genelde ***yanlış*** koyuyorlar. Bu **NB**!!

30 Kasım 1916'da yazıldı

Zürih'ten Clarens'e.
İlk kez 1949'da "Bolşevik" dergisi
No. 1'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 35, S. 200–205, Rusça.

1 *Pekâlâ, evet, öyleyse vs.*
2 *Aramızda. —Red.*

İNES ARMAND'A

Sevgili Arkadaş!

Radek'le ilgili. "Kienthal'da ona, kötü davranmış olduğunu söyledim", diye yazıyorsunuz.

Hepsi bu kadar mı? Hepsi bu kadar! Ya politik sonuç?? Yoksa davranış tarzı sadece bir tesadüf müydü?? sadece özel bir mesele miydi?? Asla! Politik hatanızın kaynağı burada yatıyor. Olup biteni politik olarak değerlendirmiyorsunuz. Ve bu gerçekten, ilk bakışta ne kadar garip görünürse görünsün, politikanın bir sorunudur.

Anavatan savunmasıyla ilgili. Farklı görüşte olmamız benim için çok cansıkıcı olurdu. Bir kez daha ortak bir paydada buluşmayı deneyelim.

İşte size "düşünmek için" bazı "materyal":

Savaş politikanın devamıdır.

Önemli olan, savaştan önceki ve savaş sırasındaki politik ilişkiler ***sistemidir***.

Bu sistemlerin başlıca tipleri: a) ezilen ulusun ezen ulusla ilişkisi, b) iki ezen ulus arasındaki, ganimet, onun paylaşımı vs. ilişkisi, c) başka bir ulusu ezmeyen bir ulusal devletin, özellikle gerici, ezen bir devletle ilişkisi.

Bunlar üzerinde düşünün.

1891'in ***emperyalist olmayan*** Almanyası'na karşı Fransa'da Sezarizm + Rusya'da Çarizm — 1891 yılının tarihi durumu budur.

Bunun üzerinde düşünün! Ve ***1891 üzerine*** Sbornik No. 1'de de yazdım.[1]

Guilbeaux ve Levi ile konuşmuş olmanıza ne kadar sevindim! Bunu sık sık ya da en azından zaman zaman yapmak iyi olurdu. Fakat İtalyan yalan söylüyor: Turati'nin konuşması ***iğrenç*** Kautskyciliğin tipik bir örneğidir ("droits nationaux"ı[2] ***emperyalist*** savaşla içiçe soktu!!). Bu konuşma üzerine *bb*'nin "Volksrecht"teki[198] makalesi de iğrenç.

Ah, bu konu üzerine yazmayı veya İtalyanla konuşmayı ne kadar çok isterdim!!

Levi'nin parlamentarizme saldırması ne kadar aptalca!! Aptalca!! Ve bu bir "solcu" olacak!! Tanrım, kafalar ne kadar karışık.

Sizin ***Lenin***

Aralık 1916'da yazıldı.

Zürih'ten Clarens'e.
İlk kez 1949'da "Bolşevik" dergisi
No. 1'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 35, s. 215-216, Rusça.

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 353–394.* ***—Red.***

2 *"Ulusal haklar"* ***—Red.***

1905 DEVRİMİ ÜZERİNE BİR KONFERANS'TAN[199]

Rus devriminin dünya tarihi açısından önemi üzerine sadece birkaç söz daha.

Rusya gerek coğrafi gerekse de ekonomik ve tarihsel açıdan sadece Avrupa'ya değil, aynı zamanda Asya'ya da dahildir. O nedenle Rus devriminin, sadece Avrupa'nın en geri ve en büyük ülkesini tamamen uykusundan uyandırmakla, ve devrimci proletaryanın önderlik ettiği devrimci bir halk yaratmakla kalmadığını görüyoruz.

Sadece bu değil. Rus devrimi tüm Asya'yı harekete geçirdi. Türkiye, İran ve Çin'deki devrimler, 1905 yılındaki muazzam ayaklanmanın derin izler bıraktığını ve ***yüzlerce*** ve ***yüzlerce*** milyon insanın ilerlemesindeki etkilerinin silinemez olduğunu kanıtlamaktadır.

Rus devrimi dolaylı bir şekilde Batı'daki ülkeler üzerinde de etkisini gösterdi. 30 Ekim 1905'te Çar'ın meşruti manifestosuna dair telgraf Viyana'ya ulaştığında, bu haberin Avusturya'da genel seçim hakkının kesin zafer kazanmasına muazzam katkıda bulunduğu unutulmamalıdır.

Bu telgraf, Avusturya sosyal-demokrasisinin parti kongresi oturumu sırasında Ellenbogen yoldaşın —o zamanlar henüz bir sosyal-yurtsever değil, hâlâ bir yoldaştı— politik grev üzerine konuşması sürerken masasına kondu. Görüşmeler derhal kesildi. Yerimiz sokaklardır! — Avusturya sosyal-demokrasisinin delegelerinin toplantısında bu çağrı yükseldi. Ve sonraki günler hem Viyana'da en büyük sokak gösterilerine, hem de Prag'da kurulan barikatlara tanık oldu. Avusturya'da genel seçim hakkının zaferi belirlenmişti.

Sık sık, Rus devrimi üzerine ahkâm kesen ve bu en geri ülkedeki olayların, süreçlerin, mücadele araçlarının Batı Avrupa koşullarıyla kıyaslanamayacağı, o nedenle de bunların herhangi bir pratik öneme sahip olmadığını söyleyen Avrupalılarla karşılaşıyoruz.

Bundan daha yanlış bir görüş olamaz.

Elbette gelecekteki Avrupa devriminin gelecekteki mücadelelerinin biçimleri ve saikleri bazı açılardan Rus devrimininkilerden farklı olacaktır.

Fakat bütün bunlara rağmen Rus devrimi —daha önce sözünü ettiğim sözcüğün özgül anlamında proleter karakteri nedeniyle— gelecekteki Avrupa devriminin bir ***provası*** olarak kalır. Çünkü bu yaklaşan devrimin ancak bir proleter, —hem de daha derin anlamda, içeriği itibariyle de— ancak bir proleter, sosyalist devrim olabileceği tartışılmazdır! Bu gelen devrim, bir yandan, insanlığı sermayenin boyunduruğundan ancak şiddetli savaşların ve özellikle de içsavaşların kurtarabileceğini, öte yandan, ancak sınıf bilinçli proleterlerin, sömürülenlerin büyük çoğunluğunun önderi olarak sahneye çıkabileceğini ve çıkacağını çok daha kapsamlı bir şekilde gösterecektir.

Avrupa'da şimdiki mezar sessizliğinin bizi yanıltmasına izin vermemeliyiz. Avrupa devrime gebedir. Emperyalist savaşın korkunç vahşeti, pahalılık dehşeti her yerde devrimci bir atmosfer yaratıyor ve egemen sınıflar, burjuvazi, ve onun mutemetleri, hükümetler, son derece büyük sarsıntılar geçirmeden çıkamayacakları bir çıkmaza gittikçe daha çok batıyorlar.

Nasıl Rusya'da 1905 yılında bir demokratik cumhuriyet kurmak amaciyla Çarlık hükümetine karşı proletarya önderliğinde halk ayaklanması ortaya çıktıysa, önümüzdeki yıllar da, süregiden bu fetih savaşıyla bağıntılı olarak, finans kapitalin, büyük bankaların, kapitalistlerin iktidarına karşı proletarya önderliğinde Avrupa'da bir halk ayaklanmasını ortaya çıkaracaktır, ve bu sarsıntılar burjuvazinin mülksüzleştirilmesinden, sosyalizmin zaferinden başka bir biçimde son bulamaz.

Biz yaşlılar belki gelecekteki devrimin bu tayin edici savaşlarını göremeyeceğiz. Fakat ben, İsviçre'de ve bütün dünyada sosyalist hareket içinde böylesine mükemmel biçimde çalışan gençliğin, gelecek proleter devrimde sadece savaşmak değil, aynı zamanda zafer kazanmak mutluluğunu da yaşayacağına olan umudumu büyük bir güvenle ifade edebileceğime inanıyorum.

9 (22) Ocak 1917'den önce
Almanca yazıldı.

İlk kez 22 Ocak 1925'te
"Pravda" No: 18'de yayınlandı.
İmza: ***Lenin***

Eserler, Cilt 23, s. 260–262.

(Seçme Eserler, C. 3, s. 27-29, —İnter Yayınları.)

İNES ARMAND'A

Sevgili arkadaş!

Engels'le ilgili. Eğer Kautsky'nin, "Klassenkämpfe"ye[1] Engels'in Giriş'inin nasıl tahrif edildiğini anlattığı *"Neuen Zeit"* sayısı elinize geçtiyse, benim için olabildiğince ayrıntılı biçimde ayrı bir defterciğe yazmanız iyi olurdu. Eğer bu mümkün değilse, o zaman lütfen bana "Neuen Zeit"ın tam sayısını, yılını, cildini, sayfasını gönderin.

Bence Engels'e saldırılarınız son derece temelsiz. Açık davranışımı bağışlayın: böyle yazmadan önce, çok daha ciddi hazırlanmak gerekir! Yoksa kolayca mahcup olunabilir — günün birinde basında veya bir toplantıda ***böyle*** ortaya çıkabileceğiniz ihtimali karşısında, sizi entre nous[2] uyarıyorum, arkadaşça, başbaşa.

Belçika grevi? Birincisi, bu sorunda, bir olguda, tekil bir sorunda Engels'in yanılmış olması mümkündür. Bu elbette mümkündür. Onun bu konuda yazdığı her şeyi toplamak gerekir. İkincisi, ***genelde*** genel grev üzerine, son zamanların olayları, 1905 yılı kesin olarak Engels'in bilmediği ***yeni*** bir şey getirdi. Engels onlarca yıl, "genel grev" hakkında ***sadece, haklı olarak*** nefret edip küçümsediği anarşistlerin boş laflarını dinlemeye alışmıştı. Fakat daha sonraki olaylar ***yeni*** tipte bir

---

1 *"Klassenkämpfe" (Sınıf Mücadeleleri) Lenin'de Almanca.* —**Red.**

2 *aramızda.* —**Red.**

"kitle grev"ini, ***politik,*** yani kesinlikle anarşist olmayan bir grevi ***gösterdi.*** Bu yeniyi Engels ***henüz*** tanımıyordu ve tanıyamazdı da.

Bunu unutmamak gerekir.

Belçika grevi eskiden yeniye bir ***geçiş*** değil miydi? ***Fakat*** Engels ***o sıralar*** (1891–1892?? Artık 71-72 yaşındaydı; ölümcül hastaydı), bunun eski Belçika (Belçikalılar uzun süre Proudhonistti) teranesi değil, yeniye geçiş olduğunu görebilir miydi? Bunu düşünmek gerekir.

"Anavatan savunması"na gelince, bence soyutlamaya düşüyorsunuz ve tarihsel olmayan bir tarzda davranıyorsunuz. Yuri'ye[1] karşı makalede söylediğimi tekrarlıyorum: Anavatan savunması = ***savaşa*** katılımın haklı gösterilmesi. Başka bir şey değil. Bunu genelleştirmek, "genel ilke" katına yükseltmek ***gülünçtür***, son derece gayri-bilimseldir. (Size SLP'nin[2] bu gülünç genelleştirmeli Amerikan programını göndereceğim.) Savaşlar karmakarışık, çeşitli türde, karmaşık bir meseledir. Buna genel bir şablonla yaklaşmak olmaz.

(I) Üç ana tip: ezilen ulusun ezenle ilişkisi (her savaş politikanın bir devamıdır; politika uluslar, sınıflar vs. arasındaki ***ilişkidir***). Genel kural itibariyle ezilen ulus tarafından verilen bir savaş haklıdır (askeri anlamda bir savunma veya saldırı savaşı olması farketmez).

(II) İki ezen ulus arasındaki ilişki. Sömürgeler, pazarlar vs. uğruna mücadele. (Roma ve Kartaca; İngiltere ve Almanya 1914–1917). Genel kural itibariyle bu tür bir savaş ***her iki*** taraf açısından yağmadır; ve demokrasinin (ve sosyalizmin) ona karşı tavrı şu kurala göre olur: "İki hırsız dövüşüyor, ikisi de gebersin"...

(III) Üçüncü tip. Eşit haklara sahip uluslar ***sistemi.*** Bu sorun **çok daha karmaşıktır!!!!** Özellikle uygar, nispeten demokratik ulusların yanında Çarlık varsa. Avrupa'da 1815'den 1905 yılına dek (hemen hemen) böyleydi.

---

1 *Bkz. elinizdeki cilt, s. 425–461.* ***—Red.***

2 *Socialist Labor Party (Sosyalist İşçi Partisi).* ***—Red.***

1891 yılı. Fransa ve Almanya'nın sömürge politikası ***önemsizdir.*** İtalya, Japonya, Birleşik Devletler ***hiç*** sömürgeye sahip değildi (şimdi sahip). Batı Avrupa'da bir ***sistem*** (bu NB!! bu konuyu düşünün!! bunu unutmayın!! sadece tek tek devletlerde yaşamıyoruz, aksine belirli bir devletler ***sistemi*** içinde yaşıyoruz; anarşistlerin bunu görmezden gelmesi affedilebilir; biz anarşist değiliz), bir devletler ***sistemi,*** genelde meşruti, ulusal devletler sistemi oluştu. Onların ***yanında,*** yüz yıldır herkesi yağmalayan ve ezen, 1849, 1863 yıllarının devrimlerini ezen güçlü, sarsılmamış, devrim öncesi Çarlık.

Almanya (1891) ***ileri*** bir sosyalizm ülkesidir. Ve Çarlık Boulangerizm ile ittifak içinde bu ülkeyi tehdit etmektedir!

Durum, Çarlığın 1905 yılıyla sarsıldığı, Almanya'nın ise dünya egemenliği uğruna bir savaş yürüttüğü 1914–1917 yıllarındakiyle asla aynı değildir. ***Tamamen farklı*** bir müzik!!

1891 ve 1914'teki uluslararası durumları özdeşleştirmek ya da sadece kıyaslamak bile ***son derece*** gayri-tarihidir.

Soytarı Radek kısa süre önce Polonyalıların çağrısında ("Befreiung Polens"[1]) şöyle yazıyordu: "Staatenbau"[2] sosyal demokrasinin mücadele hedefi değildir. Bu aptalcadan da ötedir. Bu yarı anarşizmdir, yarı budalalıktır! Hayır, hayır, biz Staatenbau'a[2], devletler ***sistemine***, onların ***karşılıklı ilişkilerine*** asla kayıtsız değiliz.

Engels "pasif radikalizm"in babasıymış?? Yanlış! Böyle bir şey yok. Bunu asla kanıtlayamazsınız. [Bogdanov ve şürekâsı bunu denediler ve sadece mahcup oldular.)

İki emperyalist koalisyon arasındaki 1914–1917 ***emperyalist*** savaşında, "anavatan savunması"na karşı olmak zorundayız, çünkü 1) emperyalizm sosyalizmin arifesidir; 2) emperyalist savaş hırsızların

---

1 *"Befreiung Polens" (Polonya'nın Kurtuluşu) Lenin'de Almanca.* ***—Red.***

2 *"Staatenbau" (Devlet yapısı) Lenin'de Almanca.* ***—Red.***

ganimet savaşıdır; 3) her ***iki*** koalisyonda da ***ilerici*** bir proletarya vardır; 4) ikisinde de sosyalist devrim ***olgunlaşmıştır***. ***Sadece*** bu yüzden "anavatan savunması"na karşıyız, **sadece** bu yüzden!!

En içten selamlarım ve dileklerimle! Sizin ***Lenin***

Gençlik örgütlerinin adreslerini istedim. Söz verdiler.

Yayınevi planıyla ilgili olarak: Meseleyi ***hızlandırın***. Ya ***pasifizm üzerine*** rapor?

PS. Son iki mektubunuz aynı anda elime geçti, ama sanırım bu sadece benim hatam yüzünden.

19 Ocak 1917'de yazıldı.

Zürih'ten Clarens'e.
İlk kez 1949'da "Bolşevik" dergisi
No:1'de yayınlandı.

Eserler, 4.Baskı, Cilt 35, s. 218–220, Rusça.

İSTATİSTİK VE SOSYOLOJİ[200]

ÖN AÇIKLAMA

Burada okurun dikkatine sunulan yazılar, kısmen daha önce hiçbir yerde yayınlanmamıştır, kısmen savaştan önce çeşitli dergilerde yayınlanmış olan makalelerin yeniden basımıdır. Bu yazılarda ele alınan sorun —ulusal hareketlerin önemi ve rolü, ulusalın ve uluslararasının karşılıklı ilişkisi— bugün elbette özel bir öneme sahiptir. Bu soruna ilişkin tartışmalarda çoğunlukla ve öncelikle eksik olan şey, tarihi bakış açısı ve somutluktur. Çok sık görülen bir alışkanlık, genel lafların bayrağı altında her türlü kontrabandın gizlice sokulmasıdır. Bu yüzden biraz istatistiğin kesinlikle yersiz olmayacağı inancındayız. Savaştan önce söylediklerimizle, savaşın bize öğrettikleri arasında bir karşılaştırma bizce yararsız olmayacaktır. Tüm yazıların ortak yanı yekpare teori ve yekpare bakış açısıdır.

Ocak 1917 *Yazar*

ULUSAL HAREKETLERİN TARİHİ DURUMU

Olgular direngendir, der İngilizler. Bazı yazarların, çeşitli anlamları ve karşılıklı ilişkileri içinde "milliyet ilkesi"nin yüceliği üzerine

paraladığı lügati görünce, insan bunu özellikle sık anımsıyor, oysa bu "ilke"yi uygularken onların durumu çoğunlukla, cenaze alayını görünce, "Allah hep böyle mutlu günler ihsan etsin!" diye bağıran ünlü halk masalının kahramanı gibidir.

Bu tür yazarlar için özellikle katlanılmaz olan, tam olgular, tartışma götürmez olgulardır, ama adım başında kasten karıştırılan karmaşık ve zor bir sorunda doğru yolu bulmak istiyorsanız, bunlar özellikle gereklidir. Fakat olgular nasıl toplanmalı? bağıntıları ve karşılıklı bağımlılıkları nasıl saptanmalı?

Toplumsal olaylar alanında olağanüstü yaygın ve aynı şekilde hatalı bir yöntem vardır, ***tek tek*** olguları çıkarıp almak ve örneklerle hokkabazlık yapmak. Örnekleri öylece bir araya toplamak zor değil, ama bunun hiç önemi yoktur ya da sadece salt negatif bir önemi vardır, çünkü önemli olan tek tek örneklerin ilgili olduğu somut tarihsel durumdur. Olgular ***bütünlüğü*** içinde, ***bağıntıları*** içinde alındığında, sadece "direngen" değil, aynı zamanda kesinlikle kanıt gücüne sahip şeylerdir. Fakat tek tek olgular bütünden ayrı, bağıntılarından ayrı alındığında, veriler eksiktir, keyfi olarak seçilmişlerdir, o zaman bu verilerle yapılan sadece hokkabazlıktır ya da daha kötüsü. Örneğin eskiden ciddiye alınması gereken bir yazar olan ve böyle de kalmayı isteyen bir yazar, 20. yüzyıl Avrupa'sında belirli olayları açıklamaya örnek olarak kullanmak için Moğol boyunduruğu olgusunu seçerse, bu yalnızca olgularla hokkabazlık yapmak diye nitelenebilir, ya da politik şarlatanlıktan söz etmek daha doğru olmaz mı? Moğol boyunduruğu, hiç kuşkusuz ulusal sorunla bağıntılı tarihi bir olgudur, tıpkı 20. yüzyıl Avrupa'sında aynı şekilde kuşkusuz bu sorunla bağıntılı bir dizi olgu gözlemlenebildiği gibi. Ne var ki, ciddiye alınmak isteyen, ama aynı zamanda 20. yüzyıl Avrupa'sında olayların anlaşılması için Moğol boyunduruğu "olgusu" ile iş gören çok kişi —Fransızların "ulusal soytarı" dedikleri türden kişi— çıkmaz.

Bundan çıkan sonuç açıktır: Bugünlerde bazı ülkelerde ölçüsüzce kötüye kullanılan tüm "genel" veya "örneklere dayalı" gözlemlerle

yüzleştirilebilecek ve insanın dayanabileceği eksiksiz ve tartışma götürmez olgulardan bir temel kurmaya çalışmak gerekir. Bunun gerçekten bir temel olabilmesi için, önemli olan, tek tek olguları seçip almak değil, bilakis ***tek bir*** istisna dahi yapmadan, ilgili soruna ilişkin olguların ***genel kompleksini*** incelemektir, çünkü aksi takdirde kaçınılmaz olarak, olguların keyfi bir biçimde seçildiği veya derlendiği, bütünlüğü içinde tarihsel olayların objektif bağıntısı ve objektif karşılıklı bağımlılığının ortaya konmadığı, bilakis belki de kirli bir işi haklı göstermek için "sübjektif" bir "yapıt"ın sözkonusu olduğu kuşkusu, hem de tamamen haklı kuşkusu ortaya çıkar. Bu oluyor... hem de sanıldığından fazla.

Bu düşüncelerden hareketle, istatistikle başlamak istiyoruz; "heyecan verici güzel ham hayalleri" "mütevazı doğrular"a[1] yeğleyen bazı okurlarda ve aynı şekilde enternasyonalizm, kozmopolitizm, nasyonalizm, patriotizm vs. üzerine "genel" gözlemler bayrağı altında gizlice politik kontrabandı içeri sokan bazı yazarlarda istatistiğin ne kadar derin bir antipati uyandırdığının tabii ki tamamen bilincindeyiz.

BÖLÜM 1
BİRAZ İSTATİSTİK

I

Ulusal hareketlerin tüm kompleksi üzerine genel bir bakış sağlamak için, dünyanın ***tüm*** nüfusuna bakmak gerekir. Bunu yaparken iki özellik olabildiğince eksiksiz tespit edilmeli ve olabildiğince özenli incelenmelidir: birincisi, tek tek devletlerde ulusal bileşimin saflığı veya renkliliği; ikincisi, devletlerin (veya eğer sözcüğün gerçek anlamında bir devletten söz edildiği kuşkuluysa, devlet benzeri oluşumların) politik bağımsız ve politik bağımlı olarak ayrılması.

---

1 *A. S. Puşkin'in "Kahraman" şiirinden alıntılar. —Red.*

1916 yılında yayınlanmış en son verileri almak istiyoruz ve iki kaynağa dayanacağız: biri Almanca, Otto Hübner'in "Coğrafi İstatistik Çizelgeler"i, diğeri ise İngilizce "Politik Yıllık" ("The Statesman's Year Book"). İlk kaynağı temel alacağız, çünkü bizi ilgilendiren sorun bakımından çok daha tamdır, ikincisini kontrol için ve çoğunlukla ayrıntılarla ilgili düzeltmeler yapmak için kullanacağız.

Genel bakışımıza, politik olarak bağımsız ve ulusal varlığının homojenliği bakımından "en saf" devletlerle başlayalım. İlk sırayı hemen ***Batı*** Avrupa devletleri, yani Rusya ile Avusturya'nın batısında bulunan devletler alır.

Burada toplam 17 devlet sözkonusudur, ancak bunların beşi ulusal bileşimleri itibariyle gerçi çok homojendir, fakat boyutları itibariyla neredeyse cüce devletlerdir, bunlar birlikte ele alındıklarında topu topu 310.000 nüfusa sahip olan Luxemburg, Monaco, San Marino, Lihtenstein ve Andora'dır. Kuşkusuz bunları, devletlerin içinde saymamak çok daha doğru olacaktır. Geri kalan on iki devletten yedisi mutlak homojen bir ulusal bileşime sahiptir: İtalya, Hollanda, Portekiz, İsveç ve Norveç'te bu devletlerden her birinin nüfusunun %99'u ***bir*** milliyete mensuptur; İspanya ve Danimarka'da nüfusun %96'sı. Sonra nerdeyse homojen ulusal bileşime sahip üç devlet gelir: Fransa, İngiltere ve Almanya. Fransa'da nüfusun sadece %1,3'ü İtalyandır, III. Napolyon bunları halkın iradesini çiğneyerek ve tahrif ederek ilhak etmiştir. İngiltere'de İrlanda bir ilhaktır, 4,4 milyonluk nüfusu toplam nüfusun (46,8 milyon) onda birinden azını oluşturur. 64,9 milyon nüfuslu Almanya'da Polonyalılar (%5,47), Danimarkalılar (%0,25) ve Alsas-Lorenliler (1,87 milyon) yabancı bir milliyete mensuptur, bunların hemen hemen hepsi ulusal olarak İngiltere'deki İrlandalılar gibi ezilmektedir, ancak Alsas-Lorenlilerin belli (tam olarak bilinmeyen) bir kesimi, kuşkusuz sadece dil değil, aynı zamanda ekonomik çıkarları ve sempatileri gereğince kendisini Almanya'ya yakın hissetmektedir. Almanya nüfusunun toplam 5 milyonu yabancı, tam haklara sahip olmayan, evet hatta ezilen uluslara mensuptur.

Batı Avrupa'nın sadece iki küçük devleti karışık bir ulusal bileşime sahiptir: dört milyonu bulmayan nüfusu %69 Almanlardan, %21 Fransızlardan ve %8 İtalyanlardan oluşan İsviçre ve Belçika (nüfusu 8 milyondan biraz azdır; muhtemelen yaklaşık %53'ü Flaman ve yaklaşık %47'si Fransız). Ancak burada bu devletlerin ulusal bileşiminin renkliliğine rağmen, ulusların ezilmesinden söz edilemeyeceği vurgulanmalıdır. Her iki devletin anayasaları gereğince tüm uluslar eşit hakka sahiptir; İsviçre'de bu hak eşitliği gerçekten de tümüyle ve bütünüyle hayata geçirilmiştir; Belçika'da, nüfusun çoğunluğunu oluşturmalarına rağmen Flamanlarla ilgili olarak hukuksal bir eşitsizlik mevcuttur, fakat, adı geçen devletler grubuna dahil olmayan ülkelerde genelde gözlemleneni bir yana bırakalım örneğin Almanya'daki Polonyalıların veya İngiltere'deki İrlandalıların katlandıklarıyla karşılaştırıldığında çok azdır. Bu yüzden, ulusal sorundaki oportünistlerin, Avusturyalı yazarlar K. Renner ve O. Bauer'in takdiminden beri özellikle çok kullanılan "çok uluslu devlet" ifadesi, bir yandan bu tip devletlerin çoğunun tarihsel yeri unutulmadığında (bu konudan daha sonra söz edeceğiz) ve öte yandan bu ifadeyle ulusların gerçek hak eşitliği ve ulusların ezilmesi arasındaki gerçek farkın örtbas edilmesine izin verilmediğinde, ancak çok sınırlı ölçüde doğrudur.

İncelenen ülkeleri toparlarsak, toplam nüfusu 242 milyon kişi olan 12 Batı Avrupa devletinden oluşan bir grup elde ederiz. Bu 242 milyondan sadece yaklaşık 9,5 milyonu, yani en fazla %4'ü ezilen ulustur (İngiltere'de ve Almanya'da). Bu devletlerde, ilgili devletin egemen milliyetine dahil olmayan tüm nüfus katmanlarını toplarsak, o zaman yaklaşık 15 milyon rakamını buluruz, yani %6.

Yani bu devletler grubu geneli itibariyle şu özelliklerle karakterizedir: bunlar en ileri kapitalist ülkelerdir, hem ekonomik hem de politik olarak en gelişmiş ülkelerdir. Kültür düzeyleri de en yüksektir. Bu devletlerin çoğunda ulusal bileşim tamamen veya nerdeyse tamamen homojendir. Özel bir politik olay olarak ulusal hak eşitsizliği çok önemsiz bir rol oynar. Sık sık sözü edilen ve çoğu durumda bu tipin,

insanlığın genel kapitalist gelişimi içinde tarihsel olarak sınırlı ve geçici karakteri unutulan "ulusal devlet" tipiyle karşı karşıyayız. Fakat bu konudan ileride daha ayrıntılı olarak söz edeceğiz.

Peki bu tip, Batı Avrupa devletleriyle mi sınırlı? Öyle anlaşılıyor ki değil. Bu tipin tüm temel özellikleri —ekonomik (kapitalizmin yüksek ve özellikle hızlı gelişimi), politik (temsili devlet biçimi), kültürel ve ulusal— Amerika ve Asya'nın ileri devletlerinde de: Birleşik Devletler'de ve Japonya'da görülür. Japonya'nın ulusal bileşimi uzun zamandan beri istikrar kazanmıştır ve tamamen homojendir; nüfusun %99'undan fazlası Japonlardan oluşur. Birleşik Devletler'de nüfusun sadece %11,1'i, ezilen ulus olarak görülmesi gereken zencilerdir (hakeza melezler ve kızılderililer), çünkü 1861–1865 içsavaşında kazanılmış ve cumhuriyet anayasasıyla garantilenmiş olan eşitlik, zencilerin asıl ikamet yerlerinde (Güneyde) birçok bakımdan, 1860–1870 yıllarının ilerici, tekel öncesi kapitalizminden, sınırları Amerika'da 1898 emperyalist İspanyol–Amerikan savaşıyla (yani ganimetin iki haydut arasında paylaşımı için savaşla) özellikle açık çizilmiş en son çağın gerici, tekelci kapitalizmine (emperyalizme) geçişle bağıntılı olarak fiilen gittikçe daha çok daraltılmıştır.

Birleşik Devletler'deki %88,7 beyaz nüfusun %74,3'ü Amerikalıdır ve sadece %14.4'ü "yabancı doğumlu"dur, yani başka ülkelerden göç edenlerdir. Bilindiği gibi Amerika'da kapitalizmin gelişimi için özellikle elverişli koşullar ve kapitalizmin özellikle hızlı gelişimi, dünyanın başka hiçbir yerinde bu kadar büyük ulusal farklılıkların, buradaki kadar hızlı ve radikal biçimde homojen "Amerikan" ulusu olarak kaynaşması etkisinde bulunmamıştır.

Birleşik Devletler ve Japonya'yı yukarıda sayılan Batı Avrupa ülkelerine katarsak, 394 milyonluk toplam nüfuslu 14 devlet elde ederiz, bunların tahminen 26 milyonu, yani %7'si ulusal olarak eşit haklara sahip değildir. Bu ondört ileri devletin çoğunluğunun 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında, yani tam da kapitalizmin emperyalizme dönüşümü döneminde, sömürge politikası yolunda özellikle hızlı ilerledikleri-

ni hemen belirtelim, öyle ki bu devletler bugün bağımlı, sömürge ülkelerde yarım milyardan fazla bir nüfusa "sahiptir".

II

Doğu Avrupa devletleri grubu —Rusya, Avusturya, Türkiye (bugün coğrafi olarak Asya devletlerine ve ekonomik olarak "yarı-sömürgeler"e saymak gerekirdi) ve altı küçük Balkan ülkesi: Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Arnavutluk— bize hemen öncekinden temelden farklı bir tablo sunar. Burada homojen ulusal bileşimli ***tek bir*** devlet dahi yoktur! Sadece Balkanlardaki küçük devletler ulusal devlet olarak nitelenebilir, ancak buralarda da yabancı milliyetlerin nüfusun %5-%10'unu bulduğu, (ilgili ulus üyelerinin toplam sayısına kıyasla) çok büyük sayıda Romen ve Sırpın "kendi" devletlerinin sınırları dışında yaşadığı, genel olarak Balkanlarda burjuva–ulusal doğrultudaki "devlet kuruluşu"nun deyim yerindeyse "dünkü" 1911/1912 savaşlarıyla bile tamamlanmadığı unutulmamalıdır. Küçük Balkan devletleri arasında İspanya, İsveç vs. ***gibi*** tek bir ulusal devlet yoktur. Ve Doğu Avrupa'nın üç büyük devletinin her birinde "kendi" milliyetinden nüfusun ve üstelik egemen ulusun oranı sadece %43'tür. Nüfusun yarısından fazlası, %57'si, bu üç büyük devletten her birinde "yabancı ulustan" (hakiki Rus ifadeyle: yabancı kökenli) nüfusa mensuptur. Batı Avrupa devletler grubuyla ve Doğu Avrupa devletler grubu arasındaki fark istatistiki olarak şöyle ifade edilir:

Birinci grupta, 231 milyon nüfuslu on adet saf veya nerdeyse saf ulusal devletle, ulusal açıdan "renkli", fakat ulusal baskının olmadığı, ulusların anayasal olarak ve fiilen hak eşitliğine sahip oldukları 11,5 milyon nüfuslu sadece iki devlet vardır.

İkinci grupta, 23 milyon nüfuslu altı adet nerdeyse saf ulusal devlet; 249 milyon nüfuslu üç adet "renkli" veya "karışık, ulusların hak eşitliğinin olmadığı devlet vardır.

Batı Avrupa'da toplam olarak yabancı milliyetli nüfus payı (yani her bir devletin ana ulusuna[1] dahil olmayan nüfus payı) %6.'dır, ve Birleşik Devletler'le Japonya dahil edildiğinde %7'dir. Doğu Avrupa'da ise bu pay %53'tür!

İlk kez 1935'te "Bolşevik" dergisi No. 2'de yayınlandı.

Eserler, Cilt 23, s. 284–291.

1 *Rusya'da Büyük Ruslar, Avusturya'da Almanlar ve Macarlar, Türkiye'de Türkler.*

DEVRİMİMİZDE PROLETARYANIN GÖREVLERİ'NDEN

(Proletarya Partisinin Bir Platform Taslağı)

14) Milliyetler sorununda proletarya partisi herşeyden önce, Çarlık tarafından ezilen, Rus imparatorluğuna zorla dahledilmiş ya da zorla devlet sınırları içinde tutulmuş, yani ilhak edilmiş tüm uluslara ve kavimlere, bağımsızlıklarını ilan etme ve Rusya'dan ayrılma sınırsız hakkının tanınmasını savunmalıdır.

Ayrılma hakkının gerçekten hayata geçirilmesiyle bağlı olmayan ilhaklardan vazgeçme üzerine tüm açıklamalar, deklarasyonlar ve manifestolar, burjuva halk aldatmacası ya da küçük-burjuva yerine getirilemez isteklerdir.

Proletarya partisi, emekçiler için avantajlı olduğundan, mümkün olduğunca büyük bir devletin yaratılmasını amaçlar; hedefi ulusların ***yakınlaşması ve gelecekte kaynaşmasıdır.*** Fakat bu hedefe şiddet aracılığıyla değil, yalnızca tüm uluslardan işçi ve emekçilerin özgür, kardeşçe bir ittifakı yoluyla ulaşmak istiyor.

Rusya Cumhuriyeti ne kadar demokratik olursa, İşçi ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri Cumhuriyeti olarak ne kadar başarılı örgütle-

nirse, ***tüm*** ulusların emekçi kitleleri kendilerini o kadar güçlü bir şekilde böyle bir cumhuriyete ***özgürce*** cezbedilmiş hissedeceklerdir.

Sınırsız ayrılma hakkı, en geniş yerel (ve ulusal) özerklik, ulusal azınlıklar için en ince ayrıntısına kadar hazırlanmış hukuksal güvenceler — devrimci proletaryanın programı işte budur.

İlk kez Eylül 1917'de "Priboi" yayınevi tarafından broşür olarak yayınlandı.
İmza: ***Lenin.***

Eserler, Cilt 24, s. 58.

(Seçme Eserler, C. 6, s. 73, —İnter Yayınları.)

RSDİP(B) Tüm-Rusya Konferansı
(Nisan Konferansı)[201]
24–29 Nisan (7–12 Mayıs) 1917

ULUSAL SORUN ÜZERİNE KONUŞMA

29 Nisan (12 Mayıs)

Partimizin bir programa sahip olduğu 1903 yılından bu yana, sürekli olarak Polonyalıların amansız muhalefetiyle karşılaştık. Eğer İkinci Parti Kongresi'nin tutanaklarını inceleyecek olursanız, Polonyalıların daha o zaman, bugün karşılaştığımız argümanların aynısını ileri sürdüklerini ve ulusların kendi kaderini tayin hakkının kendileri için kabul edilemez olduğunu düşündükleri için bu kongreyi terkettiklerini göreceksiniz. Ve o zamandan bu yana sürekli aynı sorunla karşılaşıyoruz. 1903 yılında da emperyalizm vardı, fakat o zamanlar gerekçeler arasında emperyalizme dikkat çekilmiyordu; aynı o zamanki gibi bugün de Polonya sosyal-demokrasisinin tutumu tuhaf, korkunç bir hatadır: bu kişiler, Partimizin şovenistlerin tutumunu benimsemesini istiyorlar.

Polonya'nın politikası, uzun yıllardan bu yana süren Rusya boyunduruğu nedeniyle kesinlikle milliyetçidir ve bütün Polonya halkı Moskovalılardan öç alma duygusuyla doludur. Hiç kimse Polonyalıları

Rus halkı kadar ezmemiştir. Rus halkı Çar'ın elinde, Polonya özgürlüğünün celladı olmuştur. Rusya'dan Polonyalılar kadar nefret eden başka bir halk yoktur ve bundan tuhaf bir durum ortaya çıkıyor. Polonya, Polonya burjuvazisi yüzünden sosyalist hareket için bir engeldir. Varsın tüm dünya ateşte yok olsun — yeter ki Polonya özgür olsun. Sorunu böyle koymak elbette enternasyonalizmle alay etmektir. Polonya'ya elbette tecavüz edilmektedir, fakat Polonya milliyetçilerinin kurtuluşu Rusya'dan beklemeleri gerektiği — bu, Enternasyonal'e ihanettir. Fakat Polonya milliyetçileri Polonya halkını kendi düşünceleriyle öyle etki altına almışlardır ki, orada mesele böyle görülmektedir.

Polonya sosyal-demokrasisinden yoldaşların büyük tarihsel yararlılıkları, enternasyonalizm şiarını atmaları ve şunu söylemeleridir: Bizim için en önemlisi, diğer bütün ülkelerin proletaryasıyla kardeşçe ittifaktır ve biz Polonya'nın kurtuluşu için bir savaşa asla katılmayacağız. Bu onların büyük hizmetidir ve o nedenle de Polonya sosyal-demokrasisinden sadece bu yoldaşları her zaman sosyalist olarak değerlendirdik. Diğerleri, yurtseverlerdir, Polonyalı Plehanovlardır. Fakat insanların sosyalizmi kurtarmak için azgın, hastalıklı milliyetçiliğe karşı mücadele etmek zorunda oldukları bu orijinal durumdan ortaya tuhaf bir manzara çıktı: Yoldaşlar bize gelip, Polonya'nın özgürlüğünden, ayrılmasından vazgeçmemiz gerektiğini söylüyorlar.

Herhangi bir halktan daha çok sayıda ulusu ezen biz Büyük Ruslar, Polonya'nın, Ukrayna'nın, Finlandiya'nın ayrılma hakkını tanımaktan neden vazgeçelim? Bize şu tavsiye ediliyor: Şovenist olun, böylece Polonya'da sosyal-demokratların durumunu kolaylaştırırsınız. Biz Polonya'nın kurtuluşunu talep etmiyoruz, çünkü Polonya halkı iki savaşçı devlet arasında yaşıyor. Fakat Polonyalı sosyal-demokratlar, Polonyalı işçilere, ancak Polonya halkının özgür olması gerektiğini düşünenler sosyal-demokrat olarak kalabilirler, çünkü sosyalist parti içinde şovenistlere yer yoktur diye düşünmek zorunda olduklarını söyleyecekleri yerde, şunu söylüyorlar: Rus işçileriyle ittifakı yararlı gördüğümüz için, Polonya'nın ayrılmasına karşıyız. Bu onların hakkı. Ne var

ki Polonyalı sosyal-demokratlar, enternasyonalizmi güçlendirmek için aynı sözleri tekrarlamamak gerektiğini, bunun yerine Rusya'da ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünü vurgularken, Polonya'da birleşme özgürlüğünün altını çizmenin zorunlu olduğunu görmüyorlar. Birleşme özgürlüğü, ayrılma özgürlüğünü önşart koşar. Biz Ruslar ayrılma özgürlüğünü, Polonyalılar ise birleşme özgürlüğünü vurgulamalıdırlar.

Burada Marksizmi tamamen terketmeye götüren bir dizi safsata görüyoruz. Pyatakov yoldaşın bakış açısı, Rosa Luxemburg yoldaşın bakış açısının bir tekrarıdır...[1] (Hollanda örneği). Pyatakov yoldaş böyle değerlendiriyor ve bununla kendi kendini vuruyor, çünkü teoride ayrılma özgürlüğünü yadsımaktan yana, oysa halka şunları söylüyor: Ayrılma özgürlüğünü yadsıyan, sosyalist değildir. Pyatakov yoldaşın burada söyledikleri, inanılmaz bir kafa karışıklığıdır. Batı Avrupa'da ulusal sorunun çoktan çözülmüş olduğu ülkeler ağırlıktadır. Eğer ulusal sorunun çözüldüğünden söz ediliyorsa, burada kastedilen Batı Avrupa'dır. Pyatakov yoldaş bunu ait olmadığı bir yere, yani Doğu Avrupa'ya taşıyor ve biz gülünç bir duruma düşmüş oluyoruz.

Böylece ne büyük bir bulamaç ortaya çıktığını bir düşünün! Finlandiya çok yakınımızda. Pyatakov yoldaş Finlandiya ile ilgili olarak somut bir yanıt vermiyor, bu düşünceye bütünüyle saplanıp kalmış. Dünkü "Raboçaya Gazeta"da, Finlandiya'da ayrılıkçı hareketin geliştiğini okudunuz. Finlandiyalılar gelip, Kadetler Finlandiya'ya tam özerklik vermediği için ülkelerinde ayrılıkçılığın geliştiğini söylüyorlar. Orada kriz yaklaşıyor, Genel Vali Rodiçev'e duyulan hoşnutsuzluk büyüyor, "Raboçaya Gazeta"[202] ise, Finlandiyalıların Kurucu Meclisi beklemeleri gerektiğini söylüyor, çünkü orada Finlandiya ile Rusya arasında bir anlaşma sağlanacakmış. Anlaşma ne demek? Finlandiyalılar kaderlerini kendi takdirlerine göre tayin etme hakkına sahip olduklarını söylemek zorundalar ve bu hakkı inkâr etmek isteyecek olan her Büyük Rus bir şovenist olacaktır. Finlandiyalı işçiye şunu

---

1 *Tutanakta eksiklik. —Red.*

söylemek ise başka birşeydir: Senin için hangisi yararlıysa ona karar ver...[1]

Pyatakov yoldaş, bunun sosyalist devrim için bir şiar olmadığını söyleyerek şiarımızı reddetmekle yetiniyor, fakat kendisi de uygun bir şiar vermiyor. "Sınırlar kaldırılsın" şiarı altında sosyalist devrim yöntemi tam bir kafa karışıklığıdır. Bu görüşü "Emperyalist Ekonomizm"[2] diye nitelediğim makaleyi yayınlatmam mümkün olmadı. "Sınırlar kalksın" şiarı altında sosyalist devrim "yöntemi" ne demektir? Biz devletin gerekliliğini savunuyoruz, devlet ise sınırları şart koşar. Devlet elbette bir burjuva hükümete sahip olabilir, bizim ise Sovyetlere ihtiyacımız var. Fakat Sovyetler için de sınırlar sorunu var. "Sınırlar kalksın" ne demek? Bu noktada kargaşa başlar... "Sınırlar kalksın" şiarı altında sosyalist devrim "yöntemi" sadece bir bulamaçtır. Sosyalist devrim olgunlaştığında, gündeme geldiğinde, o başka ülkelere sıçrayacak ve biz ona yardım edeceğiz, fakat bu yardımın nasıl olacağını bilmiyoruz. "Sosyalist devrim yöntemi," içeriği olmayan bir laftır. Burjuva devrimi tarafından henüz çözülmemiş sorunların kalıntıları var olduğu ölçüde, bunların çözümünden yanayız. Ayrılıkçı hareket karşısında kayıtsız, tarafsız bir tutumumuz var. Finlandiya, Polonya ya da Ukrayna Rusya'dan ayrılırsa bunda bir kötülük yoktur. Bunda ne kötülük var? Bunda kötülük olduğunu söyleyen şovenisttir. Çar Nikola'nın politikasını sürdürmek istemek için insan aklını yitirmiş olmalı. Norveç İsveç'ten ayrılmadı mı... Bir zamanlar I. Aleksander ve Napoleon halkları birbirleriyle takas etmişlerdi. Çar'ın bu taktiğini mi sürdürelim? Bu, enternasyonalizm taktiğinden vazgeçmek olurdu, en kötü türden şovenizm olurdu. Finlandiya ayrılırsa bunun neresi kötü? İki halk arasında, Norveç ve İsveç proletaryası arasında karşılıklı güven ayrılıktan sonra güçlenmiştir. İsveçli çiftlik sahipleri bir savaş başlatmak istemişlerdi, fakat İsveçli işçiler buna karşı çıktılar ve şöyle dediler: Biz bu savaşa katılmayacağız.

---

1 *Tutanakta eksiklik.* —***Red.***

2 *Bkz. elinizdeki Cilt. s. 407–462.* —***Red.***

Finlandiyalılar şimdi sadece özerklik istiyorlar. Biz Finlandiya'ya tam özgürlük verilmesinden yanayız, o zaman Rus demokrasisine duyulan güven güçlenecektir, tam da bu uygulandığı zaman ayrılmayacaklardır. Bay Rodiçev onlara gidip özerklik pazarlığı yaparken, Finlandiyalı yoldaşlar bize gelip şunu söylüyorlar: Özerkliğe ihtiyacımız var. Fakat kendilerine tüm toplarla ateş açılıyor ve "Kurucu Meclisi bekleyin" deniyor. Biz ise şunu söylüyoruz: "Finlandiya'nın özgürlüğünü reddeden bir Rus sosyalisti bir şovenisttir."

Biz, sınırlarla ilgili olarak halkın iradesinin karar vermesi gerektiğini söylüyoruz. Rusya, sakın Kurland için savaşmaya kalkışma! Almanya, Kurland'dan birliklerini çek! Ayrılma sorununu biz böyle çözüyoruz. Proletarya zora başvuramaz, çünkü halkların özgürlüğünü engellememelidir. "Sınırlar kalksın" şiarı, sosyalist devrim bir yöntem değil bir gerçeklik olduğunda doğru olacaktır, o zaman, yoldaşlar, diyeceğiz, bize gelin...

Savaş sorunu ise çok farklıdır. Zorunluluk halinde, devrimci bir savaştan kaçınmayacağız. Biz pasifist değiliz... Eğer Milyukov burada oturuyor ve Rodiçev'i Fin halkıyla utanmazca pazarlık etmek için Finlandiya'ya gönderiyorsa, bu durumda biz şunu söylüyoruz: Hayır, Rus halkı, sakın Finlandiya'ya karşı zor kullanmaya kalkma: Başka halkları ezen bir halk özgür olamaz. Borgbyerg üzerine kararda şunu söylüyoruz: Birlikleri geri çekin ve bırakın ulus sorunu bağımsız biçimde çözsün. Demek ki yarın Sovyet iktidarı ele aldığında, bu bir "sosyalist devrim yöntemi" olmayacaktır; o zaman şunu söyleyeceğiz: Almanya, Polonya'dan birliklerini çek, Rusya, Ermenistan'dan birliklerini çek! Bunun dışında herşey aldatmacadır.

Cerjinski yoldaş bize, ezilen Polonyalılar hakkında, orada herkesin şovenist olduğunu söylüyor. Fakat neden hiçbir Polonyalı Finlandiya ve Ukrayna'nın ne olacağı konusunda tek söz etmiyor? 1903'ten beri bu konu üzerinde tartışıyoruz, öyle ki artık bu konuda birşeyler söylemek zor geliyor. Nereye gitmek istediğine kendin karar ver... Kim bu bakış açısını savunmuyorsa o bir ilhakçıdır, bir şovenisttir. Biz bütün

halkların kardeşçe birliğini istiyoruz. Eğer bir Ukrayna Cumhuriyeti ve bir Rus Cumhuriyeti olursa, bu iki Cumhuriyet arasında daha fazla ilişki, daha fazla güven olacaktır. Ukraynalılar bizim bir Sovyet Cumhuriyetimiz olduğunu görürlerse ayrılmayacaklardır, fakat bir Milyukov Cumhuriyetimiz olduğunu görürlerse ayrılacaklardır. Pyatakov yoldaş, görüşlerinin tamamen aksine, bir ulusu zorla devlet sınırları içinde tutmaya karşıyız diyorsa, işte bu, ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınmasıdır. Biz Hiva'daki köylünün Hiva Hanı'nın boyunduruğu altında yaşamasını kesinlikle istemiyoruz. Devrimimizin gelişmesiyle ezilen kitleleri etkileyeceğiz. Ezilen kitleler arasında ajitasyon ancak bu biçimde yürütülebilir.

Fakat Finlandiya ve Ukrayna'nın özgürlüğünü tanımayan her Rus sosyalisti, şovenizme batacak ve bunlar kendilerini hiçbir safsataya, hiçbir "yöntem"e işaret ederek haklı çıkaramayacaklardır.

Kısa bir rapor 15 (2) Mayıs 1917'de "Pravda" No: 46'da yayınlandı.

Tam olarak ilk kez N. Lenin (V. Ulyanov), Bütün Eserler, Cilt XIV, 2. yarı ciltte yayınlandı.

Eserler, C. 24, s. 289-294.

(Seçme Eserler, C. 5, s. 345-350, —İnter Yayınları.)

ULUSAL SORUNDA KARAR

Otokrasinin ve monarşinin bir mirası olan ulusal baskı politikası çiftlik sahipleri, kapitalistler ve küçük burjuvazi tarafından kendi sınıf ayrıcalıklarını korumak ve çeşitli milliyetlerden işçileri parçalamak için korunmaktadır. Zayıf halkların boyunduruk altına alınması çabalarını güçlendiren modern emperyalizm, ulusal baskının şiddetlendirilmesinin yeni bir faktörüdür.

Kapitalist toplumda ulusal baskının ortadan kaldırılması erişilebilir olduğu ölçüde, sadece tüm ulusların ve dillerin hak eşitliğini garantileyen tutarlı-demokratik cumhuriyetçi bir devlet düzeninde ve devlet yönetiminde mümkündür.

Rusya'ya mensup tüm uluslara serbestçe ayrılma ve bağımsız bir devlet kurma hakkı tanınmak zorundadır. Bu hakkın yadsınması ve onun fiilen hayata geçirilmesini garantileyen önlemlerden vazgeçilmesi, fetih ve ilhak politikasının desteklenmesiyle eşanlamlıdır. Sadece ulusların ayrılma hakkının proletarya tarafından tanınması, çeşitli ulusların işçilerinin tam dayanışmasını garanti eder ve ulusların gerçekten demokratik yakınlaşmasını teşvik eder.

Şu anda Finlandiya ile Rus Geçici Hükümeti arasında patlak vermiş olan çatışma, serbestçe ayrılma hakkını yadsımanın Çarlığın politikasını doğrudan sürdürmeye yol açtığını özellikle açık göstermektedir.

Ulusların serbestçe ayrılma hakkı sorunu, şu ya da bu ulusun şu ya da bu anda ayrılmasının amaca uygunluğu sorunuyla karıştırılmamalıdır. Bu sonuncu sorun proletarya partisi tarafından tek tek her durumda tamamen bağımsız olarak çözülmek zorundadır, hem de tüm toplumsal gelişimin ve proletaryanın sosyalizm için sınıf mücadelesinin çıkarları bakış açısından.

Parti kapsamlı bir bölgesel özerklik, yukarıdan denetimin ortadan kaldırılması, zorunlu devlet dilinin kaldırılması ve yerel halk tarafından bizzat saptanacak olan ekonomik koşullar ve yaşam koşulları, halkın ulusal bileşimi vs. temelinde özyönetim bölgeleriyle özerk bölgelerin sınırlarının saptanmasını talep eder.

Proletarya partisi, okul işlerinin vs. devletin yetkisinden alınıp bir tür ulusal diyet meclisinin eline verildiği sözümona "ulusal-kültürel özerkliği" kesinlikle reddeder. Bir ve aynı yerde oturan ve hatta bir ve aynı fabrikada çalışan işçileri, ulusal kültürel özerklik[1] yapay olarak, şu ya da bu "ulusal kültür"e aidiyetlerine göre soyutlar, yani işçilerin tek tek ulusların burjuva kültürüyle bağını güçlendirir, oysa sosyal-demokrasinin görevi dünya proletaryasının uluslararası kültürünü güçlendirmektir.

Parti, ne türden olursa olsun şu ya da bu ulusun ayrıcalıklarını, ulusal azınlıkların haklarına karşı hangi türden olursa olsun ihlalleri geçersiz kılacak temel bir yasanın anayasaya alınmasını talep eder.

İşçi sınıfının çıkarları, Rusya'nın tüm milliyetlerinden işçilerin yekpare proleter örgütlerde: kooperatifsel, kültürel örgütlerde vs. birliğini gerektirir. Çeşitli milliyetlerden işçilerin sadece böyle bir birliği proletaryaya, uluslararası sermayeye karşı ve burjuva milliyetçiliğine karşı muzaffer bir mücadele yürütme olanağı verir.

"Soldatskaya Pravda" No. 13'ün eki,
16 (3) Mayıs 1917.

Eserler, Cilt 24, s. 295/296

---

1 *"Ulusal-kültürel özerklik" sözcükleri J V Stalin tarafından "bu plan" sözcükleri yerine kullanılmıştır. —**Red.***

FİNLANDİYA VE RUSYA

Finlandiya'nın Rusya'yla ilişkisi sorunu yakıcı bir sorun haline gelmiştir. Geçici Hükümet, ***şimdilik henüz*** ayrılma değil, aksine sadece geniş özerklik talep eden Fin halkını memnun etmeyi ***bilememiştir.***

Geçici Hükümet'in gayri-demokratik, ilhakçı politikası bu günlerde "Raboçaya Gazeta" tarafından formüle edilmiş ve "savunulmuştur". Bunu, gözdesini daha iyi "tuzağa düşüremeyeceği" bir tarzda yapmıştır. Bu sorun gerçekten temel bir sorun, tüm devlet için önemli olan bir sorundur ve bu yüzden büyük bir dikkatle incelenmesi gereklidir.

> "Örgütleme Komitesi", diye yazıyor "Raboçaya Gazeta" No. 42, "Finlandiya'yla bir bütün olarak Rus devleti arasındaki karşılıklı ilişkiler sorununun sadece Finlandiya Diyet Meclisi ile Kurucu Meclis arasında bir anlaşmayla çözülebileceği ve çözülmesi gerektiği görüşündedir. O zamana kadar ise Finli yoldaşlar" (Oraganizasyon Komitesi Finli sosyal-demokratlarla bir görüşme yapmıştır) "Finlandiya'da ayrı eğilimlerin güçlenmesinin Rus burjuvazisinin merkeziyetçi çabalarını güçlendirebileceğini unutmamalıdırlar."

Bu kapitalistlerin, burjuvazinin, Kadetlerin bakış açısıdır, ama kesinlikle proletaryanın değil. Sosyal-Demokrat Partinin programını, özellikle de onun devlete dahil tüm uluslara kendi kaderini tayin hakkı tanıyan 9. maddesini Menşevik sosyal-demokratlar bir kenara attılar.

Gerçekte bu programdan vazgeçtiler ve fiilen aynı daimi ordunun yerine halkın genel silahlanmasının geçirilmesi sorununda vs. olduğu gibi burjuvazinin safına geçtiler.

Kapitalistler, burjuvazi, ve bunlar arasında Kadet Partisi de, ulusların kendi kaderini siyasi tayinini, yani Rusya'dan ***ayrılma hakkını*** hiçbir zaman tanımamışlardır.

Sosyal-Demokrat Parti, 1903 yılında kabul edilen programının 9. maddesinde bu hakkı ***tanımıştır.***

Örgütleme Komitesi, Finli sosyal-demokratları, Finlandiya Diyet Meclisi ile Kurucu Meclis arasında bir "anlaşma" ile "avutması", onun bu sorunda burjuvazinin safına geçmiş olduğu demektir. Bundan tam olarak emin olmak için, ***tüm*** ana sınıfların ve partilerin tavrını açıkça gözler önüne sermek yeter.

Çar, sağcılar, monarşistler, Diyet Meclisi'yle Kurucu Meclis arasında bir anlaşmadan yana değil, bilakis Finlandiya'nın Rus ulusuna doğrudan tabi kılınmasından yanalar. Cumhuriyetçi burjuvazi Finlandiya Diyet Meclisi ile Kurucu Meclis arasında bir ***uzlaşmadan*** yana. Sınıf bilinçli proletarya ve programına ***sadık kalmış*** sosyal-demokratlar, tam hak eşitliğine sahip olmayan tüm diğer milliyetler gibi Finlandiya'nın Rusya'***dan ayrılma hakkından*** yanadır. Durumun tartışma götürmez, açık, net tablosu budur. Hiçbir şeyi belirlemeyen bir "anlaşma" şiarı altında —çünkü bir anlaşma ***olmazsa*** ne olacak?— burjuvazi Çarlığın aynı boyunduruk altına alma politikasını, aynı ilhak politikasını gütmektedir.

Ne de olsa Finlandiya, Fransız Devrimi'nin celladı Napoleon ile anlaşmalar vs. gereğince Rus çarları tarafından ilhak edilmiştir. Eğer gerçekten ilhaklara karşıysak, şunu söylemek zorundayız: ***Finlandiya için ayrılma hakkı!*** Bunu söylediğimizde ve gerçekleştirdiğimizde, ***o zaman*** —ve sadece o zaman!— Finlandiya ile bir "anlaşma", gerçekten gönüllü, özgür bir anlaşma, yani bir aldatmaca değil gerçekten bir anlaşma olacaktır.

Anlaşmayı ancak eşitler yapabilir. Bir anlaşmanın sözcüklerle kamufle edilmiş bir boyun eğme değil de gerçek bir anlaşma olabilmesi için, ***her iki*** tarafın gerçek hak eşitliği gereklidir, yani hem Rusya'nın ***hem de Finlandiya'nın*** hemfikir olmama hakkına sahip olması lazımdır. Bu gün gibi açıktır.

Sadece "ayrılma hakkı" bunu dile getirir: sadece ayrılma özgürlüğüne sahip bir Finlandiya, gerçekten Rusya'yla ayrılıp ayrılmama konusunda "anlaşacak" durumda olacaktır. Bu önkoşul ***olmadan,*** ayrılma hakkı tanınmadan, "uzlaşma" üzerine lügat paralayan, kendini ve halkı aldatır.

Örgütleme Komitesi, Finlilere, ayrılma hakkını tanıyıp tanımadığını açık ve net olarak söylemek zorundaydı. Örgütleme Komitesi bu sorunu Kadet tarzında bulandırmış ve böylece ayrılma hakkından vazgeçmiştir. Onun Rus burjuvazisine saldırması gerekirdi, çünkü o ezilen uluslara ayrılma hakkını vermiyor, ve bu ilhakçılıkla ***eşanlamlıdır.*** Bunun yerine, Örgütleme Komitesi Finlilere saldırarak, "ayrı" (ayrılıkçı denmesi gerekirdi) eğilimlerinin merkeziyetçi çabaları güçlendireceği konusunda uyarıyor!! Başka bir deyişle, Örgütleme Komitesi Finlileri, ilhakçı Büyük Rus burjuvazisinin güçlenmesiyle tehdit ediyor — Kadetler daima tam da bunu yaptılar, Rodiçev ve şürekâsı ***kendi*** ilhakçılığını tam da bu bayrak altında yürütüyor.

İşte bugün "herkes"in sözünü ettiği, fakat sorunu dolambaçsız ve özenli koymaktan korktuğu ilhaklar sorununa ilişkin anlaşılır, pratik bir açıklama. ***Ayrılma hakkına karşı olan, ilhaklardan yanadır.***

Çarlar ilhak politikasını diğer monarklarla anlaşma içinde, tıpkı çiftlik sahiplerinin serf köylüleri değiş-tokuş etmesi gibi, bir halkı diğeriyle değiş-tokuş ederek (Polonya'nın paylaşılması, Napoleon'la Finlandiya üzerine anlaşma vs.) kaba saba ve makyajsız yürütüyorlardı. Cumhuriyetçileşen burjuvazi ***tamamen aynı*** ilhak politikasını, ama daha ince, daha gizli bir şekilde, bir "anlaşma" ***vaat ederek, fakat*** uzlaşmada gerçek eşitliğin biricik gerçek garantisini, yani ayrılma hakkı-

nı ***esirgeyerek*** yürütüyor. Örgütleme Komitesi burjuvazinin yedeğinde sürükleniyor ve fiilen onun safında yer alıyor. (Bu nedenle, "Raboçaya Gazeta"nın makalesinden önemli olan her şeyi tekrar basan ve Örgütleme Komitesi'nin Finlilere yanıtını öven "Birjovka"[203], bu yanıtı Finlilere verilen bir "Rus demokrasi dersi" olarak nitelemekte tamamen haklıdır. "Raboçaya Gazeta" "Birjovka"nın bu kardeş öpücüğünü haketmiştir.)

Proletarya Partisi ("Bolşevikler"), konferansında —ulusal sorunda kararda— ayrılma hakkını yeniden onaylamıştır.

Sınıfların ve partilerin gruplaşması nettir.

Küçük-burjuvalar, ürkmüş burjuvazinin umacısıyla kuru gürültüye pabuç bırakıyorlar — Menşevik sosyal-demokratların ve Sosyal-Devrimciler'in politikasının bütün özü burada yatmaktadır. Ayrılmaktan "korkuyorlar". Sınıf bilinçli proleterler bundan korkmaz. 1905'te Norveç özgür kararıyla İsveç'ten ayrıldığında, hem Norveç hem de İsveç kazançlı çıktı: her iki ulusun birbirine güveni arttı, gönüllü olarak birbirine yakınlaştılar, saçma ve zararlı sürtüşmeler ortadan kalktı, her iki ulus arasında ekonomik, politik ve kültürel bakımdan ve günlük yaşamda ***çekim gücü*** arttı, her iki ülke işçilerinin kardeşçe ittifakı daha da sağlamlaştı.

İşçi ve köylü yoldaşlar! Rus kapitalistlerinin, Guçkovların, Milyukovların, Geçici Hükümet'in Finlandiya, Kurland, Ukrayna vs.ye karşı ilhak politikasını kabullenmeyin! Bütün bu uluslar için ayrılma hakkını tanımaktan korkmayın. Diğer halklar Büyük Ruslarla birliğe şiddet yoluyla değil, bilakis sadece, ayrılma hakkı olmadan ***olanaksız*** olan gerçekten gönüllü, gerçekten özgür bir anlaşmayla kazanılmalıdır.

Rusya ne kadar özgür olursa, cumhuriyetimiz Büyük Rus olmayan uluslar için ayrılma hakkını ne kadar kararlı tanırsa, diğer uluslar bizimle bir ittifak için o kadar güçlü ***çaba göstereceklerdir,*** o kadar az sürtüşme olacaktır, fiili ayrılma o kadar ender gündeme gelecektir, bazı ulusların ayrılacakları zaman dilimi o kadar kısa olacaktır, son tah-

lilde proleter–köylü Rusya Cumhuriyeti'nin herhangi başka ulusların cumhuriyetleriyle kardeşçe ittifakı o kadar sıkı ve sağlam olacaktır.

"Pravda" No. 46,
15 (2) Mayıs 1917.

Eserler, Cilt 24, s. 329–332.

FABRİKALARDA VE ALAYLARDA İŞÇİ VE ASKER TEMSİLCİLERİ SOVYETİNE SEÇİLECEK TEMSİLCİLER İÇİN GÖREV

1— Temsilcimiz mutlaka şimdiki emperyalist fetih savaşına karşı olmalıdır. Bütün ülkelerin —gerek Rusya'nın, gerekse de Almanya ve İngiltere'nin— kapitalistleri, bu savaşı, kendi kârları uğruna daha güçsüz halkları köleleştirmek için yürütüyorlar.

2— Rusya halkının başında kapitalist bir hükümet olduğu sürece, bir fetih savaşı yürüten bu hükümete en küçük bir destek, tek kuruş yok!

3— Temsilcimiz, eski Çar Nikola'nın İngiliz, Fransız vs. kapitalistleriyle yapmış olduğu (İran'ın köleleştirilmesi, Türkiye, Avusturya vs.nin paylaşılması üzerine) gizli anlaşmaların derhal açıklanmasını savunmalıdır..

4— Temsilcimiz, tüm bu anlaşmaların derhal feshedilmesini savunmalıdır. Rus halkı, işçiler ve köylüler tek bir halkı bile ezmek istemiyorlar ve ezmeyecekler; Rus olmayan (Büyük Rus olmayan) tek bir halkı bile zorla Rusya sınırları içinde tutmak istemiyorlar ve tutmaya-

caklar. Tüm halklara özgürlük, tüm halkların işçi ve köylülerinin kardeşçe birliği!

5— Temsilcimiz, Rus hükümetinin, herhangi bir kaçamak yapmadan ve hiç gecikmeden, derhal ve kayıtsız-şartsız, ***tüm*** savaşan ülkelere açıkça ***istisnasız tüm*** ezilen ya da haklardan yoksun halkların kurtuluşu temelinde barış önermesini savunmalıdır.

Bunun anlamı şudur: Büyük Ruslar ne Polonya'yı, ne Kurland'ı, ne Ukrayna'yı, ne Finlandiya'yı, ne Ermenistan'ı, ne de başka bir halkı zorla tutmayacaklardır. Büyük Ruslar bütün halklara kardeşçe bir ittifak ve tek tek her bir halkın gönüllü rızası temelinde ortak bir devletin kurulmasını öneriyorlar, fakat kesinlikle dolaylı ya da doğrudan zor yoluyla değil. Böyle bir barışın hükümleri gereğince Büyük Ruslar Galiçya, Ermenistan ve İran'dan birliklerini derhal çekmeyi ve ayrı bir devlet çatısı altında mı, yoksa başkalarıyla birlikte bir federal devlette mi yaşamak istediklerine özgürce karar vermeyi bu halkların ve istisnasız ***tüm*** halkların kendisine bırakmayı taahhüt eder.

Almanya, böyle bir barışın hükümleri gereğince, sadece, savaşın başlangıcından bu yana ele geçirdiği istisnasız ***tüm*** bölgeleri değil, aynı zamanda Danimarkalılar (Schleswig'in kuzey illeri), Fransızlar (Alsas-Loren'in bir bölümü), Polonyalılar (Poznan) vs. gibi zorla Almanya sınırları içinde tutulan halkları da serbest bırakmalıdır. Almanya, işgal ettiği ve yukarıda anılan bölgelerden birliklerini derhal, Rusya'yle eşzamanlı olarak geri çekmeyi ve ayrı bir devlet olarak mı, yoksa ***başkalarıyla birlikte*** federal bir devlette mi yaşamak istediğini bir plebisitle özgürce kararlaştırmayı her halkın kendisine bırakacağını taahhüt etmelidir. Almanya mutlaka ve kayıtsız-şartsız tüm sömürgelerini bırakmalıdır, çünkü sömürgeler, ezilen halklar demektir.

İngiltere, böyle bir barışın hükümleri gereğince, sadece savaşın başından beri ele geçirdiği yabancı bölgeleri (Afrika'daki Alman sömürgeleri vs.; Türk bölgeleri, Mezopotamya vs.) değil, aynı zamanda ***tüm sömürgelerini*** de derhal ve kayıtsız-şartsız bırakmalıdır. İn-

giltere derhal, aynı Rusya gibi ve aynı Almanya gibi, işgal ettiği bütün bölgelerden, bütün sömürgelerinden ve İrlanda'dan birliklerini çekmeli ve ayrı bir devlette mi, yoksa başkalarıyla birlikte federal bir devlette mi yaşamak istediğini özgür oylamayla kararlaştırmayı her halkın kendisine bırakmalıdır.

Ve devamla: İstisnasız tüm savaşan ülkelere böyle tam olarak tanımlanmış koşullarla barış yapma önerisi götürülmelidir. ***Tüm*** ülkelerin kapitalistlerinin, sözde "ilhaksız barış" (yani şu ya da bu bölgeyi fethetmeden) vaat ederken, gerçekte ***kendi*** ilhaklarını sürdürerek, düşmanın ilhak ettiği bölgelere konmak için savaşa devam ederek halkı kandırmasına izin verilmemelidir.

6— Temsilcimiz, derhal bütün halklara derhal bir barış için bu hükümleri önermeyen ve önerisini ***iki gün*** içinde kamuoyunun bilgisine sunmayan ***hiçbir*** hükümeti desteklememeli, hiçbir borç için oy kullanmamalı, hiçbir hükümete halkın parasından tek kuruş bile vermemelidir.

7 (20) Mayıs 1917'den önce kaleme alındı.

İlk kez 1925'te Lenin Derlemesi Cilt IV'te yayınlandı.

Eserler, Cilt 24, s. 349–351.

BOLŞEVİKLER DEVLET İKTİDARINI KORUYABİLECEK Mİ?'DEN[204]

...Ulusal sorun ve tarım sorunu bugün Rusya nüfusunun küçükburjuva kitleleri için asıl sorunlardır. Bu tartışma götürmez. İki sorunda da proletarya "tecrit olmuş ***değildir***", hem de ender görülen bir ölçüde. Halkın çoğunluğu onun arkasındadır. Bu iki sorunda ***sadece*** proletarya, proleter devlet erkine sadece halkın çoğunluğunun desteğini değil, aynı zamanda kitleler arasında gerçek bir devrimci coşku fırtınası yaratmayı garanti edebilecek böylesine kararlı, gerçekten "devrimci-demokratik" bir politika yürütebilir, çünkü birincisi, kitleler bu hükümet altında, Çarlık altında olduğu gibi köylülerin çiftlik sahipleri tarafından, Ukraynalıların Büyük Ruslar tarafından acımasızca ezilmesiyle, büyük lafların ardına gizlenmiş aynı politikayı cumhuriyetçi rejim altında sürdürme çabasıyla, eziyet, haksızlık, entrika, oyalama, engelleme ve bahanelerle (Kerenski'nin köylülere ve ezilen uluslara tümünü bahşetmiş olduğu şeylerle) karşılaşmayacak, tersine eylemle kanıtlanmış sıcak bir sempati, çiftlik sahiplerine karşı derhal ve devrimoi önlemler, Finlandiya, Ukrayna, Beyaz Rusya için, Müslümanlar vs. için ***tam*** özgürlüğün derhal yeniden tesisini bulacaklardır.

Sosyal-Devrimci ve Menşevik beyler bunu pekâlâ biliyor ve bu nedenle kitlelere ***karşı*** kendi ***gerici***-demokratik politikaları için yar-

dımcı güç olarak kooperatifçilerin yarı-Kadet üst kademesini kayırıyorlar. O nedenle hiçbir zaman halka sormayı, bütün yerel Sovyetlerde, bütün yerel örgütlerde pratik politikanın belli sorunları üzerine, örneğin bütün toprak beyi arazilerinin derhal Köylü Komitelerine devredilip devredilmemesi, Finlandiyalıların ya da Ukraynalıların şu ya da bu taleplerinin yerine getirilip getirilmemesi gibi sorunlar üzerine bir plebisit ya da bir oylama dahi yapmayı göze alamayacaklardır.

Ve şimdi de bugünkü yaşamın en önemli sorunu olan barış sorunu. Proletarya "diğer sınıflardan tecrit olmuş" durumdaymış...

Burada proletarya gerçekten de ***tüm*** ulusun temsilcisi, ***tüm*** sınıfların diri ve dürüst unsurlarının temsilcisi olarak, küçük-burjuvazinin ezici çoğunluğunun temsilcisi olarak ortaya çıkıyor, çünkü sadece proletarya, iktidarı aldıktan sonra, ***derhal*** tüm savaşan halklara adil bir barış önerecektir, sadece proletarya, mümkün olduğunca çabuk mümkün olduğunca adil bir barış sağlamak için gerçekten ***devrimci*** önlemler (gizli anlaşmaların açıklanması vs.) almaya hazır olacaktır.

Hayır. Proletaryanın tecrit edilmişliği üzerine yaygara koparan "Novaya Jizn"den[205] beyler, bununla sadece, kendilerinin burjuvazi tarafından sübjektif olarak yıldırıldığını dile getiriyorlar. Rusya'da nesnel durum hiç kuşkusuz, proletaryanın ***tam da şimdi,*** küçük-burjuvazinin çoğunluğundan "tecrit" ***olmadığı*** yönündedir. Tam da şimdi, üzücü koalisyon deneyiminden sonra proletarya, halkın ***çoğunluğunun*** sempatisini kazanmıştır. Bolşeviklerin iktidarı korumasının ***bu*** koşulu mevcuttur...

Eylül sonu ile 1 (14) Ekim 1917 arasında yazıldı.

Ekim 1917'de "Prosveşçeniye" dergisi No. 1–2'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 26, s. 74-75, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 6, s. 268-269, —İnter Yayınları.)

PARTİ PROGRAMININ REVİZYONUNA İLİŞKİN'DEN

Son olarak burada bazı yoldaşlarda ortaya çıkan, fakat bildiğim kadarıyla basında ortaya atılmayan bir soruya ilişkin yanıt vermek zorundayım. Bu, programın 9. maddesi, yani ulusların kendi kaderini tayin hakkı maddesi sorunudur. Bu madde iki kısımdan oluşur: Birinci kısım kendi kaderini tayin hakkının yeni bir formülasyonununu verir, ikinci kısım ise bir talep değil, bir deklarasyon içerir. Bana sorulan soru burada bir deklerasyonun yeri olup olmadığı sorusuydu. Genelde deklarasyonların programda yeri yoktur. Fakat bana göre burada bir istisna kaçınılmazdır. Çoğu kez yanlış yorumlara yol açan kendi kaderini tayin yerine gayet tam bir kavram koyuyorum: "Özgürce ayrılma hakkı". 1917 devriminin yarım yıllık deneyimlerinin ardından Rusya'nın devrimci proletaryasının partisinin, faaliyetlerinde Büyük Rus dilini kullanan partinin, ayrılma hakkını tanımakla yükümlü olduğu sanırım hiç inkâr edilemez. İktidarı ele geçirdikten sonra bu hakkı hem Finlandiya için, hem Ukrayna için, Ermenistan için, Çarlık (ve Büyük Rus burjuvazisi) tarafından ezilen her halk için tanımamız gerekirdi. Oysa biz ayrılmayı hiç istemiyoruz. Biz mümkün olduğunca büyük bir devlet, Büyük Ruslara komşu olarak yaşayan mümkün olduğunca çok sayıda ulusun mümkün olduğunca sıkı birliğini istiyoruz; bunu, de-

mokrasi ve sosyalizmin çıkarları için, çeşitli uluslardan mümkün olduğunca çok sayıda emekçiyi proletaryanın mücadelesine çekmenin çıkarları için istiyoruz. ***Devrimci-proleter*** bir birlik, ***birleşme*** istiyoruz, parçalanma değil. Fakat biz ***devrimci*** bir birleşme istiyoruz. O nedenle tüm devletlerin birleşmesi şiarını atmıyoruz, çünkü sosyal devrim ***sadece*** sosyalizme geçmiş ve geçmekte olan devletlerin, kurtulan sömürgelerin vs. birleşmesini gündeme getirir. Biz ***özgür*** bir birleşme istiyoruz. Ve bu nedenle ayrılma özgürlüğünü tanımakla yükümlüyüz (ayrılma özgürlüğü olmadan birleşme özgür olarak nitelenemez). Çarlık ve Büyük Rus burjuvazisi uyguladığı baskıyla komşu uluslarda Büyük Ruslara karşı çok büyük öfke ve güvensizlik yarattığı ölçüde, ayrılma özgürlüğünü tanımakla bir o kadar daha yükümlüyüz; bu güvensizlik lafla değil, ancak ***eylemle*** ortadan kaldırılabilir.

Fakat biz birleşme istiyoruz, ve bunu söylemek gerekir. Çok uluslu karma bir devletin parti programında bunu söylemek o kadar önemlidir ki, bunun uğruna alışılmışın dışına çıkıp bir deklarasyona yer vermek zorunludur. Biz, Rus (hatta Büyük Rus diyebilirim, zira bu daha doğru olacaktır) halkının cumhuriyetinin diğer ulusları ***cezbetmesini*** istiyoruz. Peki ama nasıl? Zorla değil, yalnızca gönüllü anlaşma yoluyla. Yoksa bütün ülkelerin ***işçilerinin*** birliği ve kardeşçe ittifakı bozulur. Burjuva demokratlardan farklı olarak bizim şiarımız halkların kardeşliği değil, bütün milliyetlerin ***işçilerinin*** kardeşliğidir, çünkü biz bütün ülkelerin burjuvazisine güvenmiyor, onu düşman olarak görüyoruz.

O nedenle burada bir istisna yapılmalı ve 9. maddede bir ***prensip açıklamasına*** yer verilmelidir...

6–8 (19–21) Ekim 1917'de yazılmıştır.

Ekim 1917'de "Prosveşçeniye" dergisi No. 1–2'de yayınlanmıştır.
İmza: ***N. Lenin.***

Eserler, 4. Baskı, Cilt 26, s. 148–149, Rusça.

II. Tüm-Rusya İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri Kongresi[206]

25–26 Ekim (7–8 Kasım) 1917

BARIŞ ÜZERİNE KONUŞMA

26 Ekim (8 Kasım)

Barış sorunu bugünün acil ve sancılı bir sorunudur. Bu soruna ilişkin çok şey yazılıp söylendi ve sizler de herhalde az tartışmadınız. O nedenle izninizle, sizler tarafından seçilen Hükümet'in yayınlamak zorunda olduğu deklarasyonu okumaya geçiyorum.

Barış Üzerine Kararname

24–25 Ekim devriminin yarattığı ve İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetlerine dayanan İşçi-Köylü Hükümeti, savaşa katılan tüm halklara ve hükümetlerine, adil bir demokratik barış üzerine görüşmelere derhal başlama önerisi yapar.

Savaşın bitkin düşürdüğü, acı çektirdiği, zulmettiği tüm savaşan ülkelerin işçi ve emekçi sınıflarının büyük çoğunluğunun hasretle beklediği ve Rus işçi ve köylülerinin Çarlık monarşisini yıktıktan sonra kararlılıkla ve ısrarla talep ettikleri adil ya da demokratik bir barış, Hükümetin düşüncesine göre ilhakların (yani yabancı bölgelerin gaspedilmesi, yabancı milliyetlerin zorla ilhak edilmesi) ve savaş tazminatlarının olmadığı derhal yapılacak bir barıştır.

Rusya Hükümeti savaşa katılan bütün halklara, derhal böyle bir barış yapmayı önerir ve en küçük bir gecikmeye meydan vermeden, böyle bir barışın bütün koşullarının, bütün ülkelerin ve bütün ulusların halk temsilcilerinin yetkili meclisleri tarafından kesin onaylanmasına kadar tüm tayin edici adımları atmaya hazır olduğunu açıklar.

Hükümet ilhak ya da yabancı toprakların gaspından, genelde demokrasinin, özelde emekçi sınıfların hukuk anlayışıyla uyum içinde, küçük ve güçsüz bir milliyetin, bu milliyetin bu yöndeki rıza ve arzusunun açık ve gönüllü ifadesi olmadan güçlü ve büyük bir devlete dahledilmesini anlar; bu, ilhakın ne zaman olduğu, zorla ilhak edilen ya da bir devletin sınırları içinde zorla tutulan ulusun ne kadar gelişkin ya da geri olduğu, söz konusu ulusun Avrupa'da ya da denizötesi uzak ülkelerde bulunmasından bağımsızdır.

Eğer herhangi bir ulus zorla bir devletin sınırları içinde tutuluyorsa, bu ulusa, ifade ettiği isteklerinin tersine —bu isteğin basında, halk toplantılarında, partilerin kararlarında ve ulusal baskıya karşı isyan ve ayaklanmalarda ifadesini bulması önemli değildir— devlet olarak varoluşunun biçimi üzerine, ilhakı gerçekleştiren ya da genelde güçlü ulusun askeri birliklerinin tam olarak çekilmesinden sonra, en küçük bir baskı olmadan özgür bir seçimle karar verme hakkı verilmiyorsa, bu dahledilme bir ilhaktır, yani bir istila ve saldırıdır.

Hükümet, güçlü ve zengin ulusların ilhak ettikleri güçsüz milliyetleri kendi aralarında nasıl paylaşacaklarına karar vermek için bu savaşı sürdürmelerini, düşünülebilecek en büyük insanlık suçu olarak görür ve bu savaşı yukarıda sözü edilen, istisnasız bütün milliyetlere karşı aynı adil koşullarla sona erdirecek bir barışın koşullarını vakit geçirmeksizin imzalama kararlılığını resmen beyan eder.

Aynı zamanda Hükümet, yukarıda sözü edilen barış koşullarını kesinlikle ültimatif koşullar olarak görmediğini, yani tüm diğer barış koşullarında incelemeyi kabul ettiğini ve sadece, savaşan ülkelerden herhangi birinin barış koşullarını mümkün olduğunca çabuk ve tüm açıklığıyla, herhangi bir belirsizlik ve gizli diplomasiye yer vermeden ileri sürmelerinde ısrar ettiğini açıklar.

Hükümet gizli diplomasiyi kaldırır ve bütün görüşmeleri tamamen açık, tüm halkın önünde yürütmeye kararlı olduğunu açıklar. Hükümet, çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin hükümetinin Şubat'tan 25 Ekim 1917'ye kadar teyit ettiği ya da karar altına aldığı tüm gizli anlaşmaları derhal açıklamaya koyulacaktır. Çoğu durumda olduğu üzere, bu gizli anlaşmalar Rus çiftlik sahipleri ve kapitalistlerine üstünlük ve ayrıcalık sağlamayı, Büyük Rusların ilhaklarını muhafaza etmeyi ya da genişletmeyi amaçladığı ölçüde, bu gizli anlaşmaların tüm içeriği Hükümet tarafından mutlaka ve derhal geçersiz ilan edilir.

Hükümet, tüm ülkelerin hükümetlerine ve halklarına bir barış anlaşması yapmak üzere derhal açık görüşmelere başlamayı önerirken, bu görüşmeleri gerek yazılı yoldan, telgrafla, gerekse de çeşitli ülkelerin temsilcileri arasındaki müzakerelerde ya da böyle temsilcilerin konferanslarında sürdürmeye hazır olduğunu açıklar. Bu müzakereleri kolaylaştırmak üzere Hükümet, tarafsız ülkelerde yetkili temsilcilerini atar.

Hükümet, savaşan tüm ülkelerin hükümetlerine ve halklarına derhal bir ateşkes yapmayı önerir; kendi payına, bu ateşkesin en azından üç aylık bir süre için, yani gerek bu savaşa çekilmiş olan ya da savaşa katılmak zorunda bırakılan istisnasız tüm milliyetlerin ya da ulusların temsilcilerinin de katılımıyla barış görüşmelerinin yapılması için, gerekse de barış koşullarını nihai olarak onaylamak üzere tüm ülkelerin yetkili halk temsilcileri meclislerinin toplanması için tamamen yeterli bir süre için ilan edilmesini diler.

Rusya'nın Geçici İşçi-Köylü Hükümeti, tüm savaşan ülkelerin hükümetlerine ve halklarına bu barış önerisini sunarken, aynı zamanda özellikle insanlığın en ileri üç ulusunun ve bugünkü savaşa katılmış olan en büyük üç devletin: İngiltere, Fransa ve Almanya'nın sınıf bilinçli işçilerine de hitap eder. Bu ülkelerin işçileri ilerleme ve sosyalizm davasına en büyük yararlılıklarda bulunmuş ve ona mükemmel örnekler sunmuşlardır: İngiltere'de Çartist hareket; Fransız proletaryasının hayata geçirdiği dünya çapında tarihi öneme sahip bir dizi dev-

rim; ve nihayet Almanya'da Sosyalistler Yasası'na karşı kahramanca mücadele ve proleter kitle örgütlerinin yaratılması için, bütün dünyanın işçilerine örnek teşkil eden uzun soluklu ve yorulmak bilmez disiplinli çalışma. Proleter kahramanlığın ve tarihsel yaratıcılığın tüm bu örnekleri, bizim için, anılan ülkelerdeki işçilerin, bugün önlerinde bulunan insanlığı savaşın dehşetinden ve sonuçlarından kurtarma görevini de kavrayacaklarının teminatıdır; çünkü bu işçiler, çok yönlü, kararlı, kayıtsız şartsız enerjik eylemleriyle barış davasını ve böylelikle halkın emekçi ve sömürülen kitlelerinin her türlü kölelik ve sömürüden kurtuluşu davasını da başarıyla sonuna kadar götürmemize yardım edeceklerdir.

24–25 Ekim devriminin yarattığı ve İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetlerine dayanan İşçi-Köylü Hükümeti, vakit geçirmeksizin barış görüşmelerine başlamalıdır. Hem hükümetlere, hem de halklara hitap etmeliyiz. Hükümetleri görmezden gelemeyiz, çünkü aksi takdirde olası bir barış ertelenecektir ve bir halk hükümeti bunu yapmamalıdır. Fakat aynı zamanda halklara hitap etmekten vazgeçmeye de hiç hakkımız yok. Her yerde hükümetlerle halklar arasında bir uzaklaşma var ve bu nedenle halklara savaş ve barış sorunlarına müdahale etmeleri için yardım etmeliyiz. Elbette biz, ilhakların ve savaş tazminatlarının olmadığı tüm barış programımızı her biçimde savunacağız. Bundan vazgeçmeyeceğiz, ama düşmanlarımızın elinden, kendi koşullarının değişik olduğunu ve bu nedenle bizimle görüşmelere girmelerinin hiçbir yarar getirmeyeceğini söyleme olanağını almalıyız. Hayır, ellerinden bu kozu almalıyız ve koşullarımızı ültimatif bir şekilde ileri sürmemeliyiz. O nedenle, bütün barış koşullarını, bütün önerileri inceleyeceğimiz cümlesini de koyduk. İncelemek kabul etmek anlamına gelmez. Bunları görüşülmek üzere, hangi hususlarda esnek davranılabileceği, hangi hususlarda davranılamayacağı konusunda karar verme yetkisine sahip olacak Kurucu Meclis'e sunacağız. Biz, hep barış ve adaletten söz eden, fakat gerçekte haydutça fetih savaşları yürüten hükümetlerin sahtekârlığına karşı mücadele ediyoruz. Hiçbir hükümet

düşündüklerinin tümünü söylemiyor. Biz ise gizli diplomasiye karşıyız ve faaliyetlerimizi bütün halkın önünde gerçekleştireceğiz. Biz zorluklara asla gözümüzü kapamıyoruz ve kapamadık. Savaşa, savaş yürütmekten vazgeçmekle son verilemez, savaş taraflardan ***biri*** tarafından sona erdirilemez. Biz üç aylık bir ateşkes öneriyoruz, fakat bitkin düşmüş ordunun hiç olmazsa bir süre soluk alması için daha kısa bir süreyi de reddetmeyiz; ayrıca, tüm uygar ülkelerde, koşulları görüşmek üzere halk temsilciliklerinin toplanması mutlak gereklidir.

Vakit geçirmeksizin bir ateşkes yapılmasını önerirken, proleter hareketin gelişmesi için çok şey yapmış olan ülkelerin sınıf bilinçli işçilerine hitap ediyoruz. Çartist hareketin yaşandığı İngiltere işçilerine, güçlü sınıf bilinçlerini birden fazla ayaklanmayla kanıtlamış Fransa işçilerine, Sosyalistler Yasası'na karşı mücadeleyi kazanmış ve çok güçlü örgütler kurmuş Almanya işçilerine hitap ediyoruz.

14 Mart Manifestosu'nda bankerleri devirme çağrısı yapmıştık. Fakat kendimizinkileri o zamanlar devirmemiş, tersine onlarla ittifak bile kurmuştuk. Şimdi bankerlerin hükümetini devirdik.

Hükümet ve burjuvazi birleşmek ve işçi-köylü devrimini kanla boğmak için her türlü çabayı gösterecektir. Fakat üç yıllık savaş kitleleri yeterince eğitti. Başka ülkelerde de bir Sovyetler hareketi görüyoruz, Wilhelm celladının junkerleri tarafından bastırılan Alman donanmasının ayaklanmasını görüyoruz. Ve nihayet, Afrika'nın ortasında değil, herşeyin hızla öğrenildiği Avrupa'da yaşadığımızı unutmamalıyız.

İşçi hareketi üstünlük sağlayacak, barışın ve sosyalizmin yolunu açacaktır. *(Uzun süren alkışlar.)*

"İzvestiya ZİK" (MYK Haberleri) No. 208, 27 Ekim 1917;
"Pravda" No. 171, 10 Kasım (28 Ekim) 1917.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 26, s. 217–221, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 6, s. 411-415, —İnter Yayınları.)

DONANMANIN BİRİNCİ TÜM-RUSYA KONGRESİ'NDE KONUŞMA'DAN[207]

22 Kasım (5 Aralık) 1917
Tutanak Kayıtları

Ulusal sorunu aldığımızda, dedi Lenin, Büyük Rusların sadece yaklaşık %40'ı oluşturduğu, geriye kalan çoğunluğun ise diğer milliyetlere mensup olduğu Rusya milliyetlerinin özellikle renkli bileşimini vurgulamak zorundayız. Çarlık yönetimi altında bu halklara korkunç vahşi ve anlamsız ulusal baskı yapılıyordu ve bu durum eşit haklara sahip olmayan halklar arasında monarklara karşı en şiddetli nefreti uyandırıyordu. Anadilini kullanmayı bile yasaklayan ve halk kitlelerini cehalete mahkûm edenlere karşı bu nefretin, bütün Büyük Ruslara da yayılmasına şaşmamak gerekir. Ayrıcalıklı ulus olarak Büyük Rusların II. Nikola ve Kerenski'nin büyük bir gayretle koruduğu bu ayrıcalıkları sadece kendileri için muhafaza etmek istediklerine inanılıyordu.

Bize Rusya'nın paramparça olacağı, tek tek cumhuriyetlere dağılacağı söyleniyor, fakat bundan korkmamıza gerek yok. Ne kadar çok bağımsız cumhuriyet kurulursa kurulsun bundan korkmamıza gerek yok. Bizim için devlet sınırının nereden geçtiği önemli değil, bizim

için önemli olan, tüm ulusların burjuvazisine karşı mücadele için tüm uluslardan emekçileri arasındaki ittifakın muhafaza edilmesidir.

Finlandiya burjuvazisi kendi işçilerine karşı kullanmak üzere Almanlardan silah alıyorsa, biz bu işçilere Rus emekçileriyle ittifak öneriyoruz. Burjuvazi sınırlar için utanç verici, zavallı kavga ve pazarlığa başlarsa başlasın, bütün ülkelerin ve bütün ulusların işçileri bu tür utanç verici meseleler nedeniyle kendilerini birbirinden ayırtmaya izin vermeyeceklerdir.

Biz şimdi Finlandiya'yı "fethediyoruz" —bu iyi bir sözcük değil—, fakat uluslararası haydutların, kapitalistlerin yaptıkları gibi değil. Finlandiya'yı, ona bizimle ya da başkalarıyla birlikte yaşama tam özgürlüğü tanıyarak ve bütün ülkelerin burjuvazisine karşı tüm milliyetlerden emekçilerin tam desteği güvencesini vererek fethediyoruz. Bu ittifak anlaşmalara değil, sömürülenlerin sömürenlere karşı dayanışmasına dayanıyor.

Bugün Ukrayna'daki ulusal hareketi izliyor ve şöyle diyoruz: Biz kesinlikle Ukrayna halkının tam ve sınırsız özgürlüğünden yanayız. Kapitalist zalimlerin Rusya'sının diğer halklara karşı cellat rolünü oynadığı eski, kanlı ve kirli geçmişten kopmalıyız. Bu geçmişi ortadan kaldıracağız. Bu geçmişten taş üstünde taş bırakmayacağız.

Ukraynalılara şunu söylüyoruz: Ukraynalılar olarak hayatınızı istediğiniz gibi kurabilirsiniz. Fakat Ukraynalı işçilere kardeş elimizi uzatıyor ve şöyle diyoruz: Sizinle birlikte sizin ve bizim burjuvazimize karşı mücadele edeceğiz. Sadece bütün ülkelerin emekçilerinin sosyalist ittifakı ulusal nefret ve kavganın temellerini ortadan kaldıracaktır...

"İzvestiya ZİK" No. 235,
25 Kasım 1917.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 26, s. 308–310, Rusça.

EMEKÇİ VE SÖMÜRÜLEN HALKIN HAKLARI BİLDİRGESİ[208]

Kurucu Meclis şunları kararlaştırır:

I— 1) Rusya bir İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri Cumhuriyeti ilan olunur. Tüm merkezi ve yerel iktidar bu Sovyetlere aittir.

2) Rusya Sovyetler Cumhuriyeti, özgür ulusların özgür birliği temelinde Ulusal Sovyet Cumhuriyetlerinin Federasyonu olarak kurulur.

II— Kurucu Meclis, başlıca görev olarak önüne, insanın insan tarafından her türlü sömürüsünü, toplumun sınıflara bölünmesini tamamen ortadan kaldırmayı, sömürücülerin direnişini acımasızca bastırmayı, toplumun sosyalist örgütlenmesini yaratmayı, sosyalizmin bütün ülkelerde zaferini koyar ve bu nedenle şunları kararlaştırır:

1) Toprakta özel mülkiyet kaldırılır. Üzerindeki tüm binalar, tüm demirbaş ve tarımsal üretime ait tüm diğer aksamla birlikte tüm toprak, tüm emekçi halkın malı ilan olunur.

2) Halkın sömürücüler üzerinde iktidarını güvence altına almak üzere ve fabrika, işletme, maden ocağı, demiryolları ve diğer üretim ve taşıma araçlarının tamamen işçi-köylü devletinin mülkiyetine geçmesinin ilk adımı olarak, Sovyetler tarafından çıkarılan İşçi Denetimi Üzerine ve Yüksek Ulusal Ekonomi Konseyi Üzerine yasalar teyit olunur.

3) Emekçi kitlelerin sermayenin boyunduruğundan kurtulmasının önkoşullarından biri olarak tüm bankaların işçi-köylü devletinin mülkiyetine geçtiği teyit olunur.

4) Toplumun asalak katmanlarını bertaraf etmek üzere genel çalışma yükümlülüğü yürürlüğe konur.

5) Emekçi kitlelere tüm iktidarı güvencelemek, sömürücülerin iktidarını restore etmenin her türlü olasılığını ortadan kaldırmak üzere emekçilerin silahlanması, sosyalist bir İşçi-Köylü Kızıl Ordusu'nun kurulması ve mülk sahibi sınıfların tamamen silahsızlandırılması kararlaştırılır.

III— 1) İnsanlığı, savaşların en caniyanesi olan bu savaşta dünyayı kan gölüne çeviren mali sermayenin ve emperyalizmin pençesinden kurtarma sarsılmaz kararlılığının ifadesi olarak Kurucu Meclis, Sovyet iktidarının izlediği; gizli anlaşmaları yırtma, savaşan orduların işçi ve köylüleriyle en geniş kardeşleşmeyi örgütleme, hakeza halklar arasında ne pahasına olursa olsun ve devrimci önlemler aracılığıyla demokratik bir barış sağlama, ulusların kendi kaderini özgürce tayin etmesi temelinde ilhakların ve savaş tazminatlarının olmadığı bir barış sağlama politikasını tamamen onaylar.

2) Aynı amaçla Kurucu Meclis, birkaç seçkin ulusun sömürücülerinin refahını, Asya'nın, genelde sömürgelerin ve küçük ülkelerin yüz milyonlarca emekçisinin köleleştirilmesi üzerine inşa eden burjuva uygarlığın barbar politikasıyla ipleri tamamen koparmayı talep eder.

Kurucu Meclis, Finlandiya'nın tam bağımsızlığını[209] ilan eden, askeri birlikleri İran'dan çekmeye[210] başlayan ve Ermenistan'ın kendi kaderini tayin özgürlüğünü[211] açıklayan Halk Komiserleri Konseyi'nin politikasını selamlar.

3) Kurucu Meclis, Çar'ın, çiftlik sahiplerinin ve burjuvazinin hükümetleri tarafından imzalanan istikrazların iptali (batıl ilan edilmesi) üzerine Sovyet yasasını, uluslararası banka sermayesine ve mali sermayeye indirilen ilk darbe olarak görür ve Sovyet iktidarının, serma-

yenin boyunduruğuna karşı uluslararası işçi ayaklanmasının tam zaferine kadar bu yolda şaşmadan yürüyeceğine olan inancını ifade eder.

IV— Kurucu Meclis'in, halkın henüz sömürücülere karşı kitlesel olarak ayaklanabilecek durumda olmadığı, sömürücülerin sınıf ayrıcalıklarını savunmada gösterecekleri direnişin tüm gücünü bilmediği ve sosyalist bir toplumun inşasına pratikte henüz başlanmamış olduğu bir dönemde, Ekim Devrimi'nden önce hazırlanan aday listelerine dayanarak seçildiğini gözönüne alarak, Kurucu Meclis, Sovyet iktidarına karşı çıkmayı biçimsel açıdan bile temelden yanlış bulur.

Meselenin özü itibariyle Kurucu Meclis, bugün, halkın kendisini sömürenlere karşı giriştiği son savaş anında, devlet iktidarının tek bir organında bile sömürücülere yer olamayacağı görüşündedir. İktidar tümüyle ve yalnızca emekçi kitlelere ve onların yetkili temsilciliklerine — İşçi, Köylü ve Asker Temsilcileri Sovyetleri'ne ait olmalıdır.

Kurucu Meclis Sovyetler iktidarını ve Halk Komiserleri Konseyi'nin kararnamelerini destekler ve toplumun sosyalist dönüşümünün önemli esaslarının saptanmasıyla kendi görevlerinin bitmiş olduğu görüşündedir.

Rusya'nın tüm uluslarından emekçi sınıfların gerçekten özgür ve gönüllü ve bu nedenle de bir o kadar sıkı ve sağlam ittifakını kurma uğraşında Kurucu Meclis, aynı zamanda kendi görevini Rusya Sovyet Cumhuriyetleri Federasyonu'nun bellibaşlı ilkelerini saptamakla sınırlar ve her ulusun işçi ve köylülerine, federal hükümete ve diğer federal Sovyet kurumlarına katılıp katılmayacaklarına ve hangi temelde katılacaklarına, kendilerinin tam yetkili Sovyetler Kongresi'nde bağımsızca karar verme hakkını tanır.

Ocak 1918 başında yazıldı.

17 (4) Ocak 1918'de
"Pravda" No: 2'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 26, s. 385–387, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 6, s. 468-470, —İnter Yayınları.)

"SOVYET İKTİDARININ EN YAKIN GÖREVLERİ" MAKALESİNİN İLK TASLAĞI'NDAN

Stenografik Tutanak

Biz demokratik merkeziyetçilikten yanayız. Ve demokratik merkeziyetçiliğin bir yandan bürokratik merkeziyetçilikten, diğer yandan anarşizmden ne kadar farklı olduğu konusunda iyice açıklığa kavuşulmalıdır. Merkeziyetçilik karşıtları hep özerklik ve federasyona işaret ederek, bunları merkeziyetçiliğin arazlarına karşı mücadele aracı olarak gösteriyorlar. Gerçekte demokratik merkeziyetçilik hiçbir biçimde özerkliği dışlamaz, bilakis daha çok bunu şart koşar. Gerçekte federasyon bile (ekonomik açıdan) makul sınırlarda uygulandığında, gerçekten belli bir devletsel ayrılığı gerekli kılan önemli ulusal farklılıklara dayandığında, demokratik merkeziyetçilikle çelişmez. Kural olarak federasyon, gerçekten demokratik bir düzen çerçevesinde, özellikle de devlet yapısının Sovyet örgütlenmesi gözönüne alındığında, gerçekten demokratik bir merkeziyetçiliğe sadece bir geçiş adımıdır. Rus Sovyet Cumhuriyeti örneğinde, uyguladığımız ve uygulayacağımız federasyonun, Rusya'nın çeşitli milliyetlerini demokratik merkeziyetçi bir Sovyet devleti içinde en kalıcı biçimde birleştirmenin en emin yolu olduğu açıkça görülmektedir.

Ve nasıl demokratik merkeziyetçilik özerklik ve federasyonu kesinlikle dışlamazsa, yine aynı şekilde o, gerek devletsel gerekse de toplumsal ve ekonomik hayatın değişik biçimleri geliştirilirken, devletin değişik bölgelerinin ve hatta değişik beldelerinin tam özgürlüğünü de kesinlikle dışlamaz, bilakis daha çok bunu şart koşar. Demokratik merkeziyetçiliğin bürokratizm ve şablonculukla karıştırılması kadar hatalı bir şey yoktur. Şimdi görevimiz, tam da ekonomi alanında demokratik merkeziyetçiliği gerçekleştirmek, demiryolları, posta, telgraf, diğer ulaşım araçları gibi iktisadi girişimlerin tamamen pürüzsüz ve koordineli çalışmasını sağlamaktır, fakat gerçek demokratik anlamda anlaşılan merkeziyetçilik, aynı zamanda, sadece yerel özelliklerin değil, ortak hedefe ulaşmak için yerel inisiyatiflerin, değişik yolların, yöntemlerin ve araçların, tarih tarafından ilk kez yaratılan tam ve engelsiz gelişimini şart koşar. O nedenle, yarışmayı örgütleme görevinin iki yanı vardır: bir yandan o, demokratik merkeziyetçiliği yukarıda anlattığımız gibi gerçekleştirmeyi gerektirir, öte yandan Rusya'nın ekonomik düzeninin reorganizasyonu için en doğru, en tutumlu yolu bulma olanağı anlamına gelir. Genel konuşulduğunda, bu yol bellidir. Bu yol makineli sanayi üzerinde inşa edilmiş büyük işletmeye geçiştir, sosyalizme geçiştir. Fakat bu geçişin somut koşulları ve biçimleri kaçınılmaz biçimde ve zorunlu olarak, sosyalizmin inşasını amaçlayan hareketin içinde bulunduğu koşullara göre çeşitlidir. Gerek yerel farklılıklar, gerek iktisat tarzının özellikleri, halkın gerek yaşam biçimi, gerek kültürel seviyesi ve aynı şekilde, şu ya da bu planı uygulama çabaları — bütün bunlar devletin şu ya da bu çalışma komününde sosyalizme giden yolun özelliğine etkide bulunur. Bu çeşitlilik ne kadar büyük olursa —elbette orijinallik hırsına dönüşmemesi koşuluyla—, hem demokratik merkeziyetçiliği, hem de sosyalist ekonomiyi o kadar güvenli ve hızlı gerçekleştireceğiz. Şimdi sadece yarışmayı örgütlememiz, yani devletin tüm beldelerine çeşitli yörelerde ekonomik gelişmenin nasıl gittiği konusunda bilgilenme olanağı veren bir aleniyet sağlamamız, ikincisi, devletin şu ya da bu komününde sosyalizme yürüyüşün sonuçlarının birbiriyle karşılaştırılabilmesini sağlamamız, üçüncüsü,

bir beldede edinilen deneyimlerin diğer beldelerce pratikte tekrarlanabilmesini, ulusal ekonominin ya da devlet yönetiminin ilgili alanlarında en iyi yanlarını göstermiş olan maddi ve insani güçlerin değiş-tokuşunu mümkün kılmayı sağlamamızdır. Kapitalist sistemin belini büktüğü bizler, emekçi kitleler içinde, büyük bir devletin çeşitli çalışma komünleri içinde, şimdiye kadar kapitalistlerin talimatlarının iradesiz ve sessiz icracıları olan aydın güçler içinde hangi güçlerin bulunduğunu, daha hangi güçlerin olduğunu ve bunların sosyalist toplum düzeninde nasıl geliştirileceğini bugün daha tam olarak tasavvur bile edemeyiz. Görevimiz sadece bütün bu güçlerin yolunu açmaktır. Ve yarışmanın örgütlenmesini devlet görevimiz yaparsak, o zaman —devlet düzeninin Sovyet prensiplerinin uygulanması, toprağın, fabrikaların, tesislerin vs. özel mülkiyetinin kaldırılması koşuluyla— sonuçlar kaçınılmaz olarak ortaya çıkacak ve bize insanın daha başka biçimlerini de gösterecektir...

28 Mart 1918'de yazdırılmıştır.

İlk kez 14 Nisan 1929'da
"Pravda" No. 86'da yayınlandı.

Eserler, Cilt 27, s. 196–198.

RKP(B) PROGRAM TASLAĞI'NDAN[212]

RUSYA'DA PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN ANA GÖREVLERİ BÖLÜMÜNDEN

Ulusal sorunda RKP'nin politikası, emperyalizm koşullarında gerçekleştirilemez olan ulusların eşitliğinin burjuva-demokratik ilanından farklı olarak, yolundan dönmeden, burjuvaziyi devirmek için devrimci mücadelede tüm uluslardan emekçi kitlelerin ve proleterlerin yakınlaşması ve birleşmesi için çalışmaktır. Büyük Ruslara karşı güvensizlik —Çarlık ve burjuva Büyük Rus emperyalizmi zamanından kalan bir miras— eski Rus imparatorluğundaki ulusların emekçi kitlelerinde hızla kayboluyor, onlar Sovyet Rusya'yı tanıdıkça kayboluyor, fakat bu güvensizlik henüz bütün uluslarda ve emekçilerin bütün kesimlerinde kaybolmuş değil. Bu nedenle ulusal duygulara karşı özel bir dikkat gereklidir, bu güvensizliğin zeminini ortadan kaldırmak ve tüm ulusların Sovyet Cumhuriyeti'nin gönüllü sıkı ittifakını sağlamak için ulusların eşitliği ve ayrılma özgürlüğü pratikte itinayla korunmak zorundadır. Geri ve güçsüz uluslara yardım, ortaçağ kalıntısı ve burjuva baskıya karşı mücadelede her ulusun işçi ve köylülerinin bağımsız örgütlenmesi ve aydınlatılmasının desteklenmesi ve aynı şekilde bugüne kadar ezilmiş ve eşit haklara sahip olmayan ulusların dil ve edebiyatının gelişmesinin teşviki yoluyla mutlaka güçlendirilmelidir...

ULUSAL İLİŞKİLERE İLİŞKİN PROGRAM MADDESİ

Ulusal sorunda, siyasal iktidarı ele geçirmiş olan proletaryanın politikası, emperyalizm koşullarında gerçekleştirilemez olan ulusların eşitliğinin burjuva-demokratik biçimsel ilanından farklı olarak, burjuvaziyi devirmek için devrimci mücadelelerinde tüm ulusların işçi ve köylülerinin yakınlaşmaları ve birleşmelerini yolundan sapmadan pratikte hayata geçirmektir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi, sömürgelerin ve şimdiye kadar ezilen ve eşit haklara sahip olmayan diğer ulusların tam kurtuluşunu gerektirir; bu uluslar, kapitalizmden miras kalan çeşitli ulusların emekçi kitleleri arasındaki güvensizliğin ve ezilen ulusların işçilerinin ezen ulusların işçilerine duyduğu öfkenin tamamen ortadan kalkması ve yerini bilinçli ve gönüllü bir birliğin almasının güvencesi olarak ayrılma özgürlüğüne kavuşurlar. Bu, kapitalizmde ezen ulus olan ulusların işçilerinden, ezilen ulusların ulusal duygusuna karşı özel bir dikkat gerektirir (örneğin Büyük Ruslar, Ukraynalılar ve Polonyalıların Yahudilere karşı, Tatarların Başkırlara karşı vs.), bunlar sadece fiili hak eşitliğini desteklemekle kalmamalı, aynı zamanda kapitalizm döneminden kalan güvensizlik ve yabancılaşmanın her türlü izini yoketmek için eskiden ezilen ulusların emekçi kitlelerinin dil ve edebiyatını geliştirmeye de yardım etmelidir.

ULUSAL SORUN ÜZERİNE PROGRAM MADDESİNİN SON TASLAĞINA EK

Ayrılma konusunda ulusal iradenin sahibinin kim olduğu sorusunda RKP tarihsel-sınıfsal bakış açısında durur; ilgili ulusun tarihsel gelişiminin hangi aşamasında bulunduğunu gözönüne alır: Ortaçağdan burjuva demokrasisine giden yolda mı, yoksa burjuva demokrasisinden Sovyet ya da proleter demokrasiye vs. giden yolda mı. Her halükârda...[213]

Eserler, 4. Baskı, Cilt 29, s. 90, 107, 108, Rusça.

RKP(B) VIII. Parti Kongresi[214]
18–23 Mart 1919

PARTİ PROGRAMI ÜZERİNE RAPOR'DAN

19 Mart

...Diktatörlüğe ulaştığımızı söylüyoruz. Fakat bunun ***nasıl*** olduğunu bilince çıkarmalıyız. Geçmiş bizi sımsıkı tutuyor, bin koldan yakalıyor, bir adım ilerlememize izin vermiyor ya da bizi bu adımları mümkün olduğunca kötü atmak zorunda bırakıyor. Ve biz şunu diyoruz: Hangi duruma düştüğümüzü anlamak için, hangi yoldan yürüdüğümüzü, neyin bizi sosyalist devrimin eşiğine kadar yaklaştırdığını söylemek gerekir. Bizi buraya kadar yaklaştıran emperyalizmdir, meta üretiminin orijinal biçimleriyle kapitalizmdir. Bütün bunları anlamak gerekir, çünkü ancak gerçekliği hesaba kattığımızda, diyelim ki orta köylülüğe karşı tutumumuz gibi sorunları çözebiliriz. Gerçekten de katıksız emperyalist kapitalizm çağında orta köylüler nereden geldi? O bazı basit kapitalist ülkelerde bile yoktu. Eğer bu katıksız ortaçağ olgusuna (orta köylülük) karşı tutumumuz sorununu tamamen emperyalizm ve proletarya diktatörlüğü bakış açısından karara bağlarsak, o zaman kesinlikle başa çıkamaz ve başımızı duvara vururuz. Fakat orta köylülere karşı tutumumuzu değiştireceksek, o zaman programın teorik bölümünde de lütfen gayret edip orta köylünün nereden çıktığını, ne olduğunu söyleyin. Orta köylü küçük meta üreticisidir. Bu, kapitalizmin abc'sidir, bunu ifade etmek zorundayız, çünkü hâlâ bu abc'nin

ötesine geçemedik. Fakat bunu bir el hareketiyle küçümseyip: "Mali sermayeciliği bile incelediğimize göre abc'ye ne gereksinimimiz var!" demek büyük ciddiyetsizliktir.

Ulusal sorunda da aynı şeyi söylemek zorundayım. Buharin yoldaş burada da arzulananı gerçeklik sayıyor. Ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımamak gerektiğini söylüyor. Ulus, proletaryayla birlikte burjuvazidir diyor. Biz proleterler herhangi bir değersiz burjuvazinin kendi kaderini tayin hakkını tanıyacakmışız! Bu kesinlikle uygunsuzdur! Hayır, kusura bakmayın, bu var olanla uygundur. Bunu atarsanız, hayali bir şey ortaya çıkar. Ulus içinde gerçekleşen ayrışma sürecine, proletaryayla burjuvazinin ayrışma sürecine atıfta bulunuyorsunuz. Ama bu ayrışmanın nasıl gerçekleştiğini göreceğiz.

Örneğin, ileri kapitalist ülkelerin bir örneği olan, kapitalizmin, mali sermayeciliğin örgütlenmesinde Amerika'yı geçmiş bulunan Almanya'yı alın. Başka birçok bakımdan, teknikte ve üretimde olduğu gibi politik olarak da Amerika'dan geride bulunuyordu, fakat mali sermayeciliğin örgütlenmesinde, tekelci kapitalizmin devlet tekelci kapitalizmine dönüşümünde Almanya Amerika'dan ilerideydi. Almanya'nın bir örnek olduğu sanılabilir. Ve orada neler olup bitiyor? Alman proletaryası burjuvaziden ayrıştı mı? Hayır! Sadece birkaç büyük kentte, işçilerin çoğunluğunun Scheidemannlara karşı olduğu bildirildi. Peki bu nasıl oldu? Spartakistlerin, üç kez lanet olası Alman Menşevikleriyle, her şeyi birbirine karıştıran ve Sovyet sistemini Kurucu Meclis'le birleştirmek isteyen bağımsızlarla ittifakı sayesinde oldu! Almanya'da olup biten budur! Ve Almanya ileri bir ülkedir.

Buharin yoldaş şöyle diyor: "Ulusların kendi kaderini tayin hakkına ne gerek var?" 1917 yazında asgari programdan vazgeçmeyi, sadece azami programı muhafaza etmeyi önerdiğinde ona verdiğim yanıtı tekrarlamak zorundayım. O zaman şu yanıtı vermiştim: "Savaşa giderken değil, savaştan dönerken öğün". İktidarı ele geçirip sonra bir süre bekleyince bunu yapacağız.[1] İktidarı ele geçirdik, biraz bekledik ve

---

*1 Bkz. V. İ. Lenin: Eserler, 4. Baskı, Cilt 26, s. 142-146, Rusça. —**Red.***

şimdi bunu yapmayı kabul ediyorum. Sosyalist inşanın ta ortasındayız, bizi tehdit eden ilk saldırıyı püskürttük — şimdi bu yerinde olacaktır. Aynı şey ulusların kendi kaderini tayin hakkı için de geçerlidir. "Ben sadece emekçi sınıfların kendi kaderini tayin hakkını tanımak istiyorum", diyor Buharin yoldaş. Yani siz sadece, gerçekte Rusya dışında hiçbir yerde ulaşılmamış olan şeyi tanımak istiyorsunuz. Bu gülünç.

Finlandiya'ya bakın: demokratik, bizden daha gelişmiş, kültürel seviyesi daha yüksek bir ülke. Orada proletaryanın kristalizasyonu, ayrışması süreci gerçekleşiyor; bu süreç orada son derece kendine özgü, bizden daha sancılı bir seyir izliyor. Finlandiyalılar Almanya'nın diktatörlüğünü tattılar, şimdi Antant'ın diktatörlüğünden geçiyorlar ve bizim ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımamız gerçeği sayesinde orada ayrışma süreci kolaylaştı. Orada cellat rolü oynayan Finlandiya burjuvazisinin temsilcisi Svinhufvud'a —Rusça "domuzbaş" demektir— Smolni'de[215] belgeyi nasıl teslim ettiğimi çok iyi anımsıyorum. Svinhufvud elimi nazikçe sıkmış, birbirimize karşılıklı iltifatlar yapmıştık. Ne kadar nahoştu! Fakat bunu yapmak zorundaydık, çünkü bu burjuvazi o zaman halkı, emekçi kitleleri Moskofların, şovenistlerin, Büyük Rusların Finlandiyalıları boğmak istediğini anlatarak aldatıyordu. Yani bunu yapmak zorundaydık.

Ve aynı şeyi dün Başkır Cumhuriyeti'ne[216] karşı yapmak zorunda kalmadık mı? Buharin yoldaş, "Bazıları için bu hak tanınabilir" derken, Buharin'in listesinde Hotantolara, Buşmanlara, Hindulara bile yer verdiğini not ettim. Sayılanları duyduğumda kendi kendime şunu sordum: Buharin yoldaş küçük önemsiz bir şeyi, Başkırları nasıl unuttu? Rusya'da Buşmanlar yok, Hotantoların özerk cumhuriyet talebinde bulunduklarını da duymadım, fakat ülkemizde Başkırlar, Kırgızlar ve daha birçok halk var ve biz bu halkları bu haktan mahrum bırakamayız. Eski Rus imparatorluğunun toprakları üzerinde yaşayan halkların hiçbirini bu haktan yoksun bırakamayız. Hatta Başkırların sömürücüleri devirdikleri ve bizim bu işte onlara yardım ettiğimizi varsayalım. Fakat bu ancak devrimin tamamen olgunlaşmış olduğunda mümkün-

dür. Ve bunu, müdahalemizle aslında hızlandırmamız gereken proletaryanın ayrışma sürecini durdurmamak için dikkatle yapmak gerekir. Fakat Kırgızlar gibi, Özbekler, Tacikler, Türkmenler gibi, bugüne kadar mollalarının etkisi altında bulunan böyle halklarla ilgili olarak ne yapabiliriz? Rusya'da halk papazlarla yaşadığı uzun yılların deneyiminden sonra, onları devirmek için bize yardım etti. Fakat medeni nikâh üzerine kararnamenin bile ne kadar kötü yerleştiğini biliyorsunuz. Bu halkların karşısına çıkıp şöyle diyebilir miyiz: "Sömürücülerinizi yıkmak istiyoruz"? Bunu yapamayız, çünkü onlar tamamen mollalarının etkisi altında bulunuyorlar. Burada bu ulusların gelişmesini, proletaryanın burjuva unsurlardan kaçınılmaz ayrışmasını beklemek zorundayız.

Buharin yoldaş beklemek istemiyor. Tamamen sabırsız: "Neden? Burjuvazimizi yıktığımıza, Sovyet iktidarını ve proletarya diktatörlüğünü ilan ettiğimize göre neden böyle hareket edelim?" Bu coşkulu bir mesaj etkisi yapıyor, izlememiz gereken yola işaret ediyor, fakat programımızda sadece bunu ilan edersek, bu bir program değil, bir ilan olur. Sovyet iktidarını, proletarya diktatörlüğünü ve burjuvazinin binlerce kez haketti̇ği horlanmasını ilan edebiliriz, fakat programımızda olanı mutlak doğrulukla ifade etmeliyiz. O zaman programımız tartışılmaz olacaktır.

Sıkı sınıf bakış açısında duruyoruz. Programda yazdıklarımız, ulusların kendi kaderini tayini hakkında genel bir şekilde yazmış olduğumuz dönemden sonra gerçekte olup bitenin saptanmasıdır. O zamanlar henüz proleter cumhuriyetler yoktu. Bu cumhuriyetler ortaya çıktıktan sonra ve ancak çıktıkları ölçüde burada yazdıklarımızı yazabilirdik: "***Sovyet tipine*** göre örgütlenmiş devletlerin federatif birliği". Sovyet tipi, Rusya'da var olduğu biçimiyle Sovyetler demek değildir, fakat Sovyet tipi enternasyonal olacaktır. Sadece bunu söyleyebiliriz. Daha ileri gitmek, bir adım, küçücük bir adım ileri gitmek yanlış olacaktır ve o nedenle programda yeri yoktur.

Biz şöyle diyoruz: İlgili ulusun ortaçağdan burjuva demokrasisine ve burjuva demokrasisinden proleter demokrasiye gelişimin hangi aşamasında bulunduğunu dikkate almak gerekir. Bu kesinlikle doğrudur. Bütün ulusların kendi kaderini tayin hakkı vardır — özel olarak Hotantolar ve Buşmanlardan sözetmeye değmez. Ezici çoğunluk, dünya nüfusunun kesinlikle onda dokuzu, hatta yüzde doksanbeşi bu özelliğe uygundur, çünkü bütün ülkeler ortaçağdan burjuva demokrasisine, ya da burjuva demokrasisinden proleter demokrasiye geçiş yolunda bulunuyorlar. Bu yol kesinlikle kaçınılmazdır. Bundan fazlası söylenmemelidir, çünkü yanlış olacak, olanı ifade etmeyecektir. Ulusların kendi kaderini tayin hakkından vazgeçmek ve bunun yerine emekçilerin kendi kaderini tayin hakkını koymak temelli yanlıştır, çünkü böyle bir tasarım, tek tek uluslar içinde ayrışmanın dolambaçlı yollarını dikkate almaz. Bu süreç Almanya'da bizdekinden farklı: Bazı bakımlardan daha hızlı, bazı bakımlardan daha yavaş ve kanlı seyrediyor. Sovyetlerle Kurucu Meclis'i birleştirme gibi korkunç bir düşünce bizde hiçbir parti içinde ortaya çıkmadı. Biz bu uluslarla yan yana yaşamak zorundayız. Ve hemen Scheidemannlar ortaya çıkıp bizim Almanya'yı fethetmek istediğimizi söylüyorlar. Bu elbette gülünç ve saçma. Ne var ki burjuvazinin bundan çıkarı var ve bu saçmalığı yüzmilyonlarca nüsha halinde bütün dünyaya yayan basını var ve Wilson da bunu kendi çıkarı için destekliyor. Bolşeviklerin büyük bir ordusu olduğu ve Almanya'yı fethederek Bolşevizmi oraya aşılamak istedikleri söyleniyor. Almanya'nın en iyi insanları, Spartakistler, bize, Alman işçilerinin komünistlere karşı nasıl kışkırtıldığını anlatıyorlar: Bakın, Bolşeviklerin durumu ne kadar kötü! Fakat bizde de işlerin pek iyi gittiğini söyleyemeyiz. Ve böylece kitleleri Almanya'da proleter devrimin Rusya'daki gibi olumsuzluklar anlamına geldiği yolundaki argümanla etkilemeye çalışıyorlar. Olumsuzluklarımız bizim uzun süreden bu yana devam eden hastalığımızdır. Ülkemizde proletarya diktatörlüğünü kurarken korkunç zorluklarla savaşmamız gerekiyor. Burjuvazi ya da küçükburjuvazi, hatta Alman işçilerinin bir bölümü "Bolşevikler ülkemize zorla Bolşevizmi yerleştirmek istiyorlar" kuruntusundan etkilendikleri

sürece, "emekçilerin kendi kaderini tayin hakkı", durumu kolaylaştırmayacaktır. Alman sosyal-hainlerinin elinden, Bolşeviklerin, Kızıl Ordu askerlerinin süngülerinin ucunda Berlin'e taşınabilecek evrensel bir sistemi zorla dayatmak istediklerini söyleme olanağını alabilecek şekilde hareket etmeliyiz. Ulusların kendi kaderini tayin hakkı reddedilirse, bu gerçekten de böyle anlaşılabilir.

Programımız emekçilerin kendi kaderini tayininden söz etmemelidir, çünkü bu yanlıştır. Programımız olanı ifade etmelidir. Uluslar ortaçağdan burjuva demokrasisine, burjuva demokrasisinden proleter demokrasiye gelişimde farklı aşamalarda bulunduklarına göre programımızın bu cümlesi tamamen doğrudur. Ülkemizde bu yolda çok fazla zikzaklar yaşandı. Her ulus kendi kaderini tayin hakkına sahip olmalıdır. Bu, emekçilerin kendi kaderini tayinine katkıda bulunur. Finlandiya'da proletaryanın burjuvaziden ayrışması süreci dikkat çekici bir netlik, yoğunluk ve derinlikte cereyan ediyor. Her halükârda orada her şey bizdeki gibi olmayacak. Fin ulusunu değil, sadece emekçi kitleleri tanıdığımızı söylersek, bu tüyler ürpertici bir saçmalık olacaktır. Olan bir şeyi tanımamazlık edemeyiz: O kendisinin tanınmasını dayatacaktır. Çeşitli ülkelerde burjuvaziyle proletaryanın ayrışması kendine özgü yollardan gerçekleşiyor. Bu yola ancak en ihtiyatlı biçimde etkide bulunabiliriz. Çeşitli uluslara karşı özellikle çok ihtiyatlı olunmalıdır, çünkü bir ulusa karşı güvensizlikten daha kötü bir şey yoktur. Polonya'da proletaryanın kendi kaderini tayini gerçekleşiyor. İşte Varşova İşçi Konseyi'nin bileşimi[217] üzerine son rakamlar: Polonyalı sosyal hainler 333, Komünistler 297. Bu, Polonya'da bizim devrimci takvimimize göre Ekim'in artık çok uzak olmadığını gösteriyor. Ağustos ya da Eylül 1917'de gibiyiz. Fakat birincisi, henüz bütün ülkelerin Bolşevik devrimci takvime uymak zorunda olduklarını bildiren bir kararname yayınlanmamıştır; ve yayınlanmış olsa bile buna uyulmayacaktır. İkincisi, bizim işçilerimizden daha ileri ve kültürel olarak daha gelişmiş olan Polonyalı işçilerin çoğunluğu "sosyalist" anavatan savunması görüşünde, sosyal-yurtseverlik görüşündedir. Bu noktada beklemek gerekir. Bu noktada emekçi kitlelerin kendi kaderini tayininden söz

edilemez. Bu ayrışmayı propaganda etmeliyiz. Bunu yapıyoruz, fakat Polonya ulusunun kendi kaderini tayinini derhal tanımak gerektiğine hiç kuşku yoktur. Bu açık. Polonya proleter hareketi aynı bizim hareketimizin yöneldiği hedefe, proletarya diktatörlüğü hedefine yöneliyor, fakat Rusya'daki gibi değil. Orada da işçiler, Moskofların, Polonyalıları her zaman ezmiş olan Büyük Rusların Büyük Rus şovenizmini komünizm maskesi altında Polonya'ya taşımak istemesiyle korkutuluyor. Komünizm zor yoluyla kök salmayacaktır. Polonyalı komünist yoldaşların en iyilerinden birine "Siz başka türlü yapacaksınız" dediğimde bana şu yanıtı verdi: "Hayır, aynısını yapacağız, ama sizden daha iyi yapacağız". Böyle bir argümana karşı hiçbir itirazda bulunamazdım. Sovyet iktidarını bizdekinden daha iyi yapma yönündeki bu mütevazı dileğin yerine getirilmesine olanak verilmelidir. Orada izlenecek yolun biraz kendine özgü olduğu gözönüne alınmalı ve şöyle denmemelidir: "Kahrolsun ulusların kendi kaderini tayin hakkı! Biz sadece emekçi kitlelere kendi kaderini tayin hakkını tanıyoruz". Bu kendi kaderini tayin çok karmaşık ve zor bir yol izliyor. Rusya dışında hiçbir yerde yok ve diğer ülkelerdeki bütün gelişme aşamalarının öngörüsüyle, hiçbir şeyi Moskova'dan emretmemeliyiz. İşte bu nedenle bu önerge ilkesel olarak kabul edilemez...

(Seçme Eserler, C. 8, s. 354-360, —İnter Yayınları.)

PARTİ PROGRAMI ÜZERİNE RAPORA SONSÖZ'DEN

19 Mart

...Şimdi de ulusların kendi kaderini tayini sorununa geçiyorum. Bu sorun eleştirimizde aşırı bir önem kazandı. Eleştirimizin zaafı burada görüldü. Programımızın genel yapısı içinde, program taleplerimizin toplamı içinde aslında tali bir öneme sahip bu sorun eleştirimizde özel bir önem kazandı.

Pyatakov yoldaş konuşurken hayretler içinde kaldım: bu nedir, bir program tartışması mı, yoksa iki örgütlenme bürosu arasında kavga mı? Pyatakov yoldaş Ukraynalı komünistlerin RKP(B) MK'sının direktiflerine göre hareket ettiklerinden sözederken, hangi tonda konuştuğunu anlayamadım. Yazıklanıyor muydu? Pyatakov yoldaşı suçlamıyorum, ama konuşmasının anlamı şuydu: Moskova'da mükemmel bir Merkez Komitesi olduğuna göre bütün bu kendi kaderini tayin niçin! Bu çocukça bir bakış açısı. Olağanüstü koşullar sonucunda Ukrayna Rusya'dan ayrıldı ve ulusal hareket orada derin kökler salamadı. Su yüzüne çıkar çıkmaz Almanlar tarafından yok edildi. Bu bir olgudur, fakat bir istisnadır. Hatta orada dil konusunda da durum öyle ki, Ukraynaca kitlelerce konuşuluyor mu, bu bile bilinmiyor. Diğer ulusların

emekçi kitleleri Büyük Ruslara karşı, bir Kulaklar ulusuna, bir ezen ulusa karşı büyük bir güvensizlik içindeydiler. Bu bir olgudur. Finlandiyalı bir temsilci bana Büyük Ruslardan nefret eden Finlandiya burjuvazisi içinden şöyle seslerin duyulduğunu anlatmıştı: "Almanlar ne kadar büyük bir canavar olduklarını gösterdiler, Antant da öyle. En iyisi Bolşevikler gelsin." Ulusal sorunda Finlandiya burjuvazisine karşı kazandığımız muazzam bir zaferdir bu. Bu durum bizi, sınıf düşmanlarımız olarak onlara karşı uygun araçlarla mücadele etmekten alıkoymamalıdır. Çarlığın Finlandiya'yı ezdiği bir ülkede oluşan Sovyet Cumhuriyeti, ulusların bağımsızlık hakkına saygılı olduğunu açıklamak zorundadır. Kısa süre yaşayan Kızıl Finlandiya Hükümeti'yle bir anlaşma yapıp, toprak konusunda bazı tavizler verdik ve ben bu nedenle hiç de az şovenist itirazla karşılaşmadım, örneğin: "Orada son derece iyi balıkçılık alanları var ve siz buraları bıraktınız." Bunlar öyle itirazlardı ki şöyle dedim: Bazı komünistleri biraz kazı, altından bir Büyük Rus şovenisti çıkar.

Bu Finlandiya örneği ve hakeza Başkır örneği, ulusal sorunda ne pahasına olursa olsun ekonomik birliği kendine kılavuz edinmemek gerektiğini gösteriyor gibi geliyor bana. Elbette bu ekonomik birlik gereklidir! Fakat bunu propaganda, ajitasyon ve gönüllü ittifakla gerçekleştirmeye çalışmalıyız. Başkırlar Büyük Ruslara güvensizlik besliyorlar, çünkü Büyük Ruslar kültürel olarak daha gelişkinler ve kültürlerini Başkırları yağmalamak için kullandılar. O nedenle bu uzak yörelerde "Büyük Rus" sözcüğü, Başkırlara, "zalim", "dolandırıcı" sözcüğüyle eşanlamlı geliyor. Bunu hesaba katmak gerekir. Buna karşı mücadele etmek gerekir. Fakat bu uzun süreli bir iştir. Bu durum bir kararnameyle ortadan kaldırılamaz. Bu hususta son derece dikkatli olmalıyız. Tüm diğer uluslarda amansız bir nefret uyandırmış Büyük Rus ulusu gibi bir ulus özellikle dikkatli olmak zorundadır. Bu utancı bertaraf etmeyi ancak şimdi öğrenebildik. Yine de son derece kötü biçimde. Örneğin Halk Eğitim Komiserliği'nde ya da onun çevresinde şunu diyen komünistler var: Tek tip okul, o nedenle Rusçadan başka dile yer yok! Bana göre böyle bir komünist ancak bir Büyük Rus şovenistidir. Bü-

yük Rus şovenisti birçoğumuzun içinde yaşıyor, ve onunla mücadele etmek zorundayız.

İşte bu nedenle, diğer uluslara tutarlı enternasyonalistler olduğumuzu ve bütün ulusların işçi ve köylülerinin gönüllü ittifakını hedeflediğimizi açıklamalıyız. Bu kesinlikle savaşı dışlamaz. Savaş emperyalizmin özünden kaynaklanan başka bir sorundur. Eğer Wilson'la savaşıyorsak ve Wilson küçük bir ulusu bu savaşa alet etmişse, bu alete karşı savaşacağımızı söylüyoruz. Hiçbir zaman buna karşı çıkmadık. Sosyalist Cumhuriyetin askeri güç olmadan yaşayabileceğini hiçbir zaman söylemedik. Savaş belli koşullar altında zorunlu olabilir. Fakat milliyetlerin kendi kaderini tayin sorununda asıl mesele, çeşitli ulusların aynı tarihi yolu izlemesi, fakat olağanüstü çok çeşitli zikzaklardan ve patikalardan geçmesi, ve kültürel olarak daha gelişkin ulusların, bu yolu kültürel olarak daha geri uluslardan kuşkusuz çok farklı biçimde katetmesidir. Finlandiya farklı bir yol tuttu. Almanya bir başka yol izliyor. Birliğe gereksinmemiz olduğu konusunda Pyatakov yoldaş bin kez haklıdır. Fakat bu birlik için propaganda yoluyla, Partinin etkisiyle, birleşik sendikaların yaratılması yoluyla mücadele edilmelidir. Fakat burada da bir şablona göre hareket edilemez. Eğer bu maddeyi silseydik, ya da başka biçimde düzeltseydik, programımızdan ulusal sorunu çıkarmış olurduk. Eğer ulusal özelliklere sahip olmayan insanlar mevcut olsaydı bunu yapabilirdik. Fakat bu tür insanlar yok ve biz sosyalist toplumu başka türlü kesinlikle inşa edemeyiz.

Mart-Nisan 1919'da "Pravda"da yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 29, s. 148–154, 171–173, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 8, s. 380-382, —İnter Yayınları.)

YAHUDİLERE KARŞI POGROM TAHRİKLERİ ÜZERİNE

Yahudilere karşı düşmanlığın yaygınlaşmasına anti-semitizm denir. Kahrolası Çarlık monarşisi son saatlerini yaşarken bilinçsiz işçi ve köylüleri Yahudilere karşı kışkırtmaya çalışmıştı. Çiftlik sahipleri ve kapitalistlerle birlikte Çarlık polisi, Yahudi pogromları düzenliyordu. Sefalet içindeki işçi ve köylülerin toprak sahipleri ve sömürücülere karşı nefretini Yahudilere yöneltmeye çalışıyorlardı. Başka ülkelerde de sık sık kapitalistlerin işçilerin kafasını bulandırmak ve dikkatlerini emekçilerin gerçek düşmanı olan sermayeden saptırmak için Yahudi düşmanlığı kışkırttıkları görülüyor. Yahudi düşmanlığı ancak çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin işçi ve köylüleri kölelik koşullarında derin bir cehalet içinde tuttukları yerlerde sürekli olabilir. Yahudilere karşı yayılan yalan ve iftiralara ancak çok cahil ve çok ezilmiş insanlar inanabilir. Bu ortodoks papazların kâfirleri diri diri yaktırdıkları, köylülerin köleliğinin sözkonusu olduğu, halkın ezildiği ve sesini çıkaramadığı serflik dönemlerinin kalıntısıdır. Fakat serfliğin karanlığı ortadan kalkıyor. Halk gözünü açıyor.

Emekçilerin düşmanı Yahudiler değildir. İşçilerin düşmanı bütün ülkelerin kapitalistleridir. Yahudiler arasında işçiler, emekçiler var, bunlar çoğunlukta. Onlar bizim kardeşlerimiz, sosyalizm için mücade-

lede yoldaşlarımızdır, çünkü onlar da sermaye tarafından eziliyorlar. Yahudiler arasında Kulaklar, sömürücüler, kapitalistler var, Ruslar arasında ve tüm diğer uluslar arasında da olduğu gibi. Kapitalistler çeşitli inançlara sahip, çeşitli uluslardan, çeşitli ırklardan insanlar arasında düşmanlık yaratmaya çalışıyorlar. Çalışmayanlar, sermayenin iktidarı ve zoruyla ayaktalar. Zengin Yahudiler, zengin Ruslar ve diğer ülkelerin zenginleri gibi birlik halinde işçileri, eziyor, baskılıyor, sömürüyor ve parçalıyorlar.

Yahudilere eziyet eden ve ezen kahrolası Çarlığa lanet olsun! Yahudilere ve başka uluslara karşı düşmanlık tohumu ekenlere lanet olsun!

Yaşasın bütün ulusların sermayenin devrilmesi için mücadelede kardeşçe güveni ve mücadele birliği!

1919 Mart sonunda plağa alınan konuşma.[218]

Eserler, 4. Baskı, Cilt 29, s. 227/228, Rusça.

TÜRKİSTAN'DAKİ KOMÜNİST YOLDAŞLARA[219]

Yoldaşlar! Sizlere Halk Komiserleri Konseyi ve Savunma Konseyi[220] Başkanı olarak değil, parti üyesi olarak seslenmeme izin verin.

Türkistan halklarıyla doğru ilişkiler kurulması bugün, abartmaksızın söylenebilir ki Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti için çok önemlidir ve dünya tarihi açısından büyük öneme sahiptir.

Bütün Asya için ve dünyanın bütün sömürgeleri için, binlerce ve milyonlarca insan için işçi ve köylülerin Sovyet Cumhuriyeti'nin güçsüz, şimdiye kadar ezilmiş halklarla ilişkisi pratik önemi haiz olacaktır.

Sizlerden bu soruna büyük bir dikkatle eğilmenizi, örnek yoluyla, fiil yoluyla, Türkistan halklarıyla dostça ilişkiler kurarak, onlara, başta İngiliz emperyalizmi olmak üzere uluslararası emperyalizme karşı feragatli mücadelenin çıkarı için Büyük Rus emperyalizminin tüm izlerini ortadan kaldırmayı içtenlikle istediğimizi eylemle kanıtlamak için her türlü çabayı göstermenizi rica ediyorum; sizlerden, Türkistan Komisyonu'muza en büyük güveni göstermenizi ve bu komisyonun Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nden bu doğrultuda aldığı talimatlara sımsıkı uymanızı rica ediyorum.

Bu mektubu yanıtlayıp, meseleye ilişkin görüşünüzü açıklarsanız, çok müteşekkir olacağım.

Komünist selamlar ***V. Ulyanov (Lenin)***

"Turkestanski Komünist", "İzvestiya ZIK Sovyetov Turkestanskoi Respubliki" ve "Krasni Front" (jübile sayısı), 7–10 Kasım 1919.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 30, s. 117, Rusça.

DOĞU HALKLARI KOMÜNİST ÖRGÜTLERİ II. TÜM-RUSYA KONGRESİ'NDE RAPOR[221]

22 Kasım 1919

Yoldaşlar! Komünist yoldaşların, Doğu'nun müslüman örgütlerinin temsilcilerinin kongresini selamlamaktan ve bugün Rusya'nın ve dünyanın durumuna ilişkin bazı şeyler söyleyebilmekten büyük kıvanç duyuyorum. Raporumun konusu bugünkü durumdur ve bana öyle geliyor ki, burada en önemli şey, bugün Doğu halklarının emperyalizme karşı tutumu ve bu halkların devrimci hareketidir. Doğu halklarının bu devrimci mücadelesinin ancak Sovyet Cumhuriyetimizin uluslararası emperyalizme karşı devrimci mücadelesiyle doğrudan ilişki içinde başarılı bir gelişme kaydedebileceği ve sonuca ulaşabileceği kendiliğinden anlaşılır. Çeşitli koşullar yüzünden, başka şeylerin yanı sıra Rusya'nın geriliği, topraklarının genişliği ve Avrupa ile Asya, Doğu ile Batı arasında sınır oluşturmasıyla bağıntılı olarak, emperyalizme karşı evrensel mücadelenin başlatıcısı olmak gibi zor bir görevi üstlenmek zorunda kaldık — ve bundan büyük şeref duyuyoruz. Bu nedenle önümüzdeki dönemdeki olayların tüm seyri uluslararası emperyalizme karşı daha da kapsamlı ve inatçı bir mücadele vaat ediyor ve bu müca-

dele kaçınılmaz olarak Sovyet Cumhuriyeti'nin birleşik emperyalizmin: Almanya, Fransa, İngiltere ve Amerika'nın güçlerine karşı mücadelesiyle bağlantılı olacaktır.

Sorunun askeri yanına gelince, bugün bütün cephelerde durumun ne kadar lehimize döndüğünü biliyorsunuz. Bu konu üzerinde daha uzun durmayacağım, sadece uluslararası emperyalizmin bize zorla dayattığı içsavaşın, Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'ne iki yıl boyunca büyük acılar getirdiğini ve işçilerle köylülerin omuzlarına, sık sık altında yıkılıp gideceklerini sandıkları büyük yükler bindirdiğini belirtmek istiyorum. Fakat aynı zamanda bu savaş, hoyrat zorbalıklarıyla, daha sosyalist devrim başlamadan önce bizi yağmalayan hayvanlaşmış "müttefikler"imizin vahşi saldırılarıyla, bir savaşa daha katlanamayacakmış gibi görünen savaş yorgunu insanları, sadece savaşa iki yıl dayanmakla kalmayıp savaştan galip çıkan savaşçılara dönüştürerek bir mucize gerçekleştirmiştir. Bugün Kolçak, Yudeniç ve Denikin'e karşı kazandığımız zaferler, dünya emperyalizminin kurtuluşları için savaşmak amacıyla ayağa kalkmış ülkeler ve halklara karşı mücadele tarihinde yeni bir safhanın başlangıcı anlamına gelmektedir. Bu açıdan iki yıllık içsavaşımız, tarihin çoktan bu yana gözlemlediği, bir savaşın karakteri ve başarısının çoğu kez savaşa giren ülkenin iç düzenine bağlı olduğu, savaşın bu ülkenin savaştan önce yürüttüğü iç politikanın bir yansıması olduğu gözlemini tümüyle ve bütünüyle pekiştirmiştir. Bütün bunlar zorunlu olarak savaş yönetimi üzerinde etkili olmaktadır.

Savaşı hangi sınıfın yürütmüş olduğu ve sürdürdüğü son derece önemli bir sorudur. İçsavaşımız sadece, kurtuluşlarına kavuşan işçiler ve köylüler tarafından yürütüldüğü için, emekçilerin, gerek kendi ülkelerinin, gerekse de bütün dünyanın kapitalistlerinden kurtulmak için yürüttükleri politik mücadelenin devamı olduğu içindir ki, dört yıl süren emperyalist savaş yüzünden bitap düşmüş Rusya gibi geri bir ülkede, bu savaşı eşsiz zorluktaki iki yıl boyunca sürdürecek irade gücüne sahip insanlar çıkmıştır.

İçsavaşın tarihi bunu, Kolçak örneğinde özellikle açık göstermiştir. Dünyanın en güçlü devletlerinin destek verdiği, aralarında uluslararası emperyalizmin en iyi birliklerinin, örneğin emperyalist savaş için donanmış, fakat savaşa neredeyse hiç katılmayarak yıpranmamış Japon birliklerinin bulunduğu yüzbin yabancı asker tarafından korunan bir demiryolu hattına sahip, Sibirya'nın serfliği bilmeyen, dolayısıyla da komünizme herkesten daha uzak olan köylülerine dayanan Kolçak gibi bir düşmanın yenilemeyeceğine inanılırdı, zira Kolçak'ın birlikleri uluslararası emperyalizmin öncü birliğini oluşturmaktaydı. Bugün hâlâ Sibirya'da Japon, Çekoslovak ve başka emperyalist ulusların birlikleri faaliyet halindedir. Buna rağmen, Kolçak'ın doğal zenginlikler bakımından öylesine zengin Sibirya'daki bir yılı aşkın rejim denemesi; başlangıçta II. Enternasyonal'in sosyalist partileri tarafından, Kurucu Meclis Komitesi Cephesini oluşturan Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler tarafından desteklenen ve bu koşullar altında gerek küçük-burjuvalar, gerekse de tarihin olağan seyri açısından kalıcı ve yenilmez sayılan bu deney gerçekte şunu göstermiştir: Kolçak Rusya içlerine girdikçe, güçleri o kadar zayıf düşmüştür ve sonuçta Sovyet Rusya'nın Kolçak üzerinde tam zafer kazandığını görüyoruz. Hiç kuşku yok ki burada, kapitalist boyunduruktan kurtulan işçi ve köylülerin birleşik güçlerinin gerçek bir mucize yarattığının pratik kanıtını görüyoruz. Burada, devrimci bir savaşın, eğer gerçekten ezilen emekçi kitleleri peşinden sürüklüyor, onlara sömürücülere karşı savaştıkları bilincini veriyorsa, böyle bir devrimci savaşın, mucize yaratma enerjisi ve yeteneği uyandırdığının pratik kanıtını görüyoruz.

Ben, Kızıl Ordu'nun gerçekleştirmiş olduğu şeylerin, onun mücadelesinin ve zafer tarihinin, Doğu'nun bütün halkları için devasa, dünya çapında öneme sahip olacağına inanıyorum. Bu örnek, Doğu halklarına, ezilen halkların yürüttüğü devrimci bir savaşın, bu halklar ne kadar güçsüz, savaşta tekniğin ve savaş sanatının bütün mucizelerini kullanan Avrupalı zalimlerin gücü ne kadar yenilemez olursa olsun, eğer gerçekten de milyonlarca emekçi ve sömürülenin uyanmasını sağlıyorsa, sadece uluslararası devrim perspektifi açısından değil, aynı za-

manda Asya'da, Sibirya'da, emperyalist büyük güçlerin saldırısına maruz kalan Sovyet Cumhuriyeti'nin edindiği gibi doğrudan edinilmiş askeri deneyimin bakış açısından da, Doğu halklarının kurtuluşunu bugün pratikte tamamen gerçekleştirebilme olanağı ve mucizesini içinde barındırdığını gösterecektir.

Bunun da ötesinde, Rusya'da bu içsavaş deneyi bize ve tüm ülkelerin komünistlerine, içsavaşın ateşi içinde devrimci coşkunun gelişimiyle birlikte güçlü bir iç sağlamlığın da yaratıldığını göstermiştir. Savaş her ulusun bütün ekonomik ve örgütsel güçlerinin sınavdan geçmesidir. Nihayet iki yıllık deneyimin ardından, her ne kadar savaş açlık ve soğuk altında inleyen işçi ve köylüler için olağanüstü ağır olsa da, zaferin bizim olduğu, bizim olacağı, çünkü sağlam bir cephe gerisine sahip olduğumuz, köylülerin ve işçilerin açlık ve soğuğa rağmen birlik içinde oldukları ve her ağır darbeye güçlerini ve ekonomik gücünü daha da birleştirerek yanıt verdikleri ve Kolçak, Yudeniç ve müttefikleri, yani dünyanın en güçlü büyük devletleri üzerinde zaferin ancak bu sayede mümkün olduğu söylenebilir. Geçen iki yıl bize bir yandan bir devrim savaşının gelişme olanaklarını, öte yandan Sovyet iktidarının, amaçları, devrim ocağını hızla yıkmak, uluslararası emperyalizme savaş ilan etme cesaretini gösteren işçi ve köylülerin cumhuriyetini yıkmak olan yabancı saldırganların ağır darbeleri altında güçlendiğini göstermektedir. Ne var ki yabancı saldırganlar Rus işçi ve köylülerini yıkmak yerine onları sadece çelikleştirmişlerdir.

Bugün içinde bulunduğumuz durumun esas sonucu, esas içeriği budur. Denikin üzerinde, topraklarımız üzerindeki son düşman üzerinde nihai zafere yaklaşıyoruz. Kendimizi güçlü hissediyoruz ve cumhuriyetin içsel olarak sağlamlaştığını, Denikin'le savaştan çok daha güçlü ve sosyalist yapının inşası için daha iyi hazırlanmış olarak çıkacağımızı söylerken yanılmadığımızı binlerce kez yineleyebiliriz. İçsavaş sürerken sosyalist yapının inşasına pek fazla zaman ve güç ayıramadık; önümüzde yolun açık olduğu bugün, hiç kuşkusuz tamamen bu işle uğraşabileceğiz.

Batı Avrupa'da emperyalizmin nasıl çözüldüğünü görüyoruz. Biliyorsunuz, bir yıl önce, gerçek durumu kavramayan sosyalistlerin ezici çoğunluğu gibi, Alman sosyalistleri de mücadelenin dünya emperyalizminin iki grubu arasında cereyan ettiğini sanıyorlardı, ve bu mücadelenin tarihin tüm içeriğini oluşturduğuna, başka bir şey sunabilecek başka güçler bulunmadığına inanıyorlardı; onlara, sosyalistlerin bile dünyanın bu iki haydut grubundan birine katılmaktan başka çaresi yok gibi görünüyordu. 1918 yılının Ekim sonlarında durum böyle görünüyordu. Oysa biz o zamandan beri dünya tarihinde altı ay içinde eşi görülmedik olayların, emperyalist savaş sırasında yurtsever olan ve tutumlarını düşmanla karşı karşıya bulunduklarını söyleyerek savunan pekçok sosyalistin gözünü açan kapsamlı ve derin olayların gerçekleşmiş olduğunu görüyoruz; onlar, İngiliz ve Fransız emperyalistleriyle ittifakı, güya bunların Alman emperyalizminden kurtuluşu getirdiğini söyleyerek savunuyorlardı. Bakın bu savaş ne kadar çok hayali yıktı! Alman emperyalizminin sadece cumhuriyetçi devrime değil, sosyalist devrime de yol açan çözülüşünü gördük. Almanya'da sınıf mücadelesinin bugün daha da şiddetlendiğini ve içsavaşın, Alman proletaryasının cumhuriyetçi renk değişimine rağmen emperyalizmin temsilcisi olarak kalmış olan Alman emperyalistlerine karşı savaşının gittikçe yaklaştığını biliyorsunuz.

Herkes Batı Avrupa'da sosyal devrimin her gün, hatta her saat olgunlaştığını, aynı şeyin kültür ve uygarlığın sözde temsilcileri ve Hunlara —Alman emperyalistleri— karşı savaşın galipleri Amerika ve İngiltere'de de cereyan ettiğini biliyor. Fakat Versay Barış Anlaşması yapılınca herkes, Versay Anlaşması'nın Alman haydutlarının bize dayattığı Brest Barışı'ndan yüz kez daha haydutça olduğunu ve Versay Barışı'nın bu uğursuz galip devletlerin kapitalistleri ve emperyalistlerinin kendilerine vurabilecekleri en ağır darbe olduğunu gördü. Versay Barışı tam da galip ulusların gözlerini açmış, kültür ve uygarlığın temsilcileriyle değil, İngiltere ve Fransa şahsında, gerçi demokratik olan, fakat emperyalist haydutlar tarafından yönetilen devletlerle karşı karşıya olduğumuzu göstermiştir. Bu haydutlar arasındaki iç mücadele öyle

hızlı gelişti ki, bundan sevinç duyabiliriz; Versay Barışı'nın sadece galip emperyalistlerin zahiri zaferi olduğunu, gerçekte ise tüm emperyalist dünyanın çöküşü ve emekçi kitlelerin, savaş sırasında çürük emperyalizmin temsilcileriyle ittifak yapan ve savaşan haydutların şu ya da bu grubunu savunan sosyalistlere kararlı biçimde sırt çevirmesi anlamına geldiğini bilerek. Emekçilerin gözü açılmıştır, çünkü Versay Barışı bir soygun barışıdır ve Fransa ile İngiltere'nin Almanya'ya karşı sömürgeler üzerinde egemenliğini sağlamlaştırmak ve emperyalist gücünü artırmak için savaştıklarını göstermiştir. Bu iç mücadele ne kadar uzarsa o kadar gelişmektedir. Bugün, hiçbir şekilde devrimcilere sempati duymakla suçlanamayacak Amerikalı muhabirlerin, Amerikalılar Versay Barış Anlaşması'nı onaylamayı reddettikleri için Fransa'da Amerikalılara karşı şimdiye kadar görülmemiş bir nefretin gözlendiğini açıkladıkları 21 Kasım tarihli bir telsiz haberini görme olanağım oldu.

İngiltere ve Fransa galip geldiler. Fakat boğazlarına kadar Amerika'ya borçlu durumdalar ve Amerika, Fransızlar ve İngilizler kendilerini ne kadar galip zannederlerse etsinler, işin kaymağını yeme ve savaş sırasında yaptığı yardımları fahiş faizlerle geri ödetme kararı almıştır. Halen inşa edilmekte olan ve büyüklük bakımından İngiliz donanmasını geride bırakacak Amerikan donanması bunun teminatı olacaktır. Ve haydut Amerikan emperyalizminin ne kadar kaba hareket ettiği, Amerikan ajanlarının canlı meta, yani kadın ve kız satın alarak bunları Amerika'ya götürmeleri ve böylece fahişeliği teşvik etmelerinden anlaşılmaktadır. Özgür, uygar Amerika, genelevlerin canlı meta ihtiyacını karşılıyor! Polonya ve Belçika'da Amerikan ajanlarıyla çatışmalar oluyor. Antant yardımı almış her küçük ülkede dev boyutlarda yaşananların küçük bir tablosudur bu. Örneğin Polonya'yı alalım. Bugün bağımsız bir devlet olmakla övünen Polonya'nın zenginliklerini satın almak için oraya Amerikan ajanları ve spekülatörlerinin geldiğini görüyorsunuz. Polonya Amerikalı ajanlar tarafından satın alınıyor. Orada Amerikalıların eline geçmemiş tek bir fabrika, tek bir tesis, tek bir sanayi dalı yoktur. Amerika, önceleri bir tefeciler ülkesi olan, fakat

bugün iktisaden güçten düştüğü için Amerika'ya aşırı borçlanmış olan "büyük özgür muzaffer ülke" Fransa'yı köleleştirmeye başlayacak kadar küstahlaşmıştır; ne kendi tahılı, ne de kendi kömürü ona yetmiyor ve maddi güçlerini bolca geliştiremiyor, Amerika ise haracın zamanında ödenmesini talep ediyor. Fransa'nın, İngiltere'nin ve güçlü devletlerin ekonomik çöküşü, süreç ne kadar uzarsa o kadar açık biçimde gün ışığına çıkmaktadır. Fransız seçimleri dincilerin üstünlüğü sonucunu verdi. Özgürlük ve demokrasi adına Almanya'ya karşı bütün güçlerini harekete geçirmek zorunda bırakılarak aldatılan Fransa halkı, şimdi ödül olarak muazzam bir borçlanmayla, haydut Amerikan emperyalistlerinin alaylarıyla, ardından da en azgın gericiliğin temsilcilerinden oluşan dini bir çoğunlukla karşı karşıya kalmıştır.

Bütün dünyada durum kıyaslanamayacak kadar daha karmaşıklaşmıştır. Kolçak ve Yudeniç üzerindeki, dünya sermayesinin bu uşakları üzerindeki zaferimiz büyüktür, fakat açıkça görülmese bile, uluslararası ölçekte elde ettiğimiz zafer bundan daha da büyüktür. Bu zafer, birliklerini bize karşı sevkedemeyen emperyalizmin içten çözülmesidir. Antant bunu anladı, fakat hiçbir şey yapamadı, çünkü birlikleri bizim birliklerimizle temasa geçtikleri ve anadillerine çevrilmiş olan Sovyet anayasasıyla karşılaştıkları gibi çözülüyorlar. Çürük sosyalizmin liderlerinin etkisine karşılık bizim anayasamız emekçi kitlelerin sürekli sempatisini kazanıyor. Bugün "Sovyet" sözcüğünü herkes anlıyor, Sovyet anayasası bütün dillere çevrildi ve her işçi tarafından biliniyor. İşçiler bu anayasanın emekçilerin anayasası olduğunu, bu rejimin uluslararası sermayeye karşı zafer çağrısı yapan emekçilerin politik rejimi olduğunu, bunun uluslararası emperyalizmden zorla koparıp aldığımız bir kazanım olduğunu biliyorlar. Bu zaferimiz etkisini her emperyalist ülkede gösterdi, çünkü emperyalizmin kendi öz birliklerini onun elinden aldık ve kendi tarafımıza kazandık, bu birlikleri Sovyet Rusya'ya karşı kullanma olanağını ortadan kaldırdık.

Emperyalistler savaşı yabancı birliklerle, Finlandiya, Polonya ve Letonya birlikleriyle sürdürmeye çalıştılar, fakat bundan da birşey çık-

madı. İngiliz bakan Churchill, haftalar önce Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada —ve bunun üzerine bütün dünyaya telgraflar gönderilmiştir— Sovyet Rusya'ya karşı ondört ulusun seferinin örgütlendiğini ve bunun yeni yıla kadar Rusya üzerinde zafer getireceğini söylemişti. Ve gerçekten de bu sefere birçok ulus katıldı: Finlandiyalılar, Ukraynalılar, Polonyalılar, Gürcüler, Çekler, Japonlar, Fransızlar, İngilizler ve Almanlar. Fakat bunun nasıl bir sonuç verdiğini biliyoruz! Estonyalıların Yudeniç'in birliklerini yarı yolda bıraktıklarını biliyoruz; ve şimdi gazetelerde, Estonyalıların ona yardım etmek istemedikleri üzerine şiddetli bir polemik yürütülüyor. Hakeza Finlandiya da, burjuvazi istemesine rağmen, Yudeniç'e yardım etmedi. Böylece bize karşı ikinci saldırı denemesi de boşa çıktı. İlk safha savaş tekniğinin tüm kurallarına göre donatılmış Antant birliklerinin gönderilmesiydi ve bu birlikler sanki Sovyet Cumhuriyeti'ni yenecekmiş gibi görünüyordu. Oysa şimdiden Kafkasya, Arhangelsk ve Kırım'dan çekildiler, sadece Murmansk'ta bulunuyorlar, Sibirya'da Çekoslovakların bulunduğu gibi; fakat bunlar küçücük adacıklar. Antant'ın bizi kendi birlikleriyle yenilgiye uğratma yönündeki ilk denemesi bizim zaferimizle sonuçlandı. İkinci girişim ise, mali açıdan tamamen Antant'a bağlı bize komşu ulusları, bize karşı harekete geçirmek ve sosyalizmin merkezi olarak işimizi bitirmeye zorlamak oldu. Fakat bu girişim de başarısızlıkla sonuçlandı: Bu küçük devletlerden hiçbirinin böyle bir savaşı yürütebilecek durumda olmadığı ortaya çıktı. Ve bunun da ötesinde bu küçük devletlerde Antant'a karşı nefret arttı. Eğer Finlandiya, Yudeniç Krasnoye Selo'yu ele geçirdiğinde Petrograd'ı almak için harekete geçmediyse, bunun nedeni, yalpalaması ve Sovyet Rusya'nın yanında bağımsız yaşayabilecekken Antant ile barış içinde yaşayamayacağını kavramasıdır. Bütün küçük halklar aynı şeyi yaşadılar. Bugün aynı şeyi, azgın bir şovenizm hüküm sürmesine rağmen, sömürüsünü daha da ağırlaştıran Antant'a karşı nefretin varolduğu Finlandiya, Litvanya, Estonya ve Polonya yaşamaktadır. Bugün biz olayların seyrini tam değerlendirerek, hiç abartmaksızın söyleyebiliriz ki, Sovyet Cumhuriyetine karşı yürütülen uluslararası savaşın ikinci safhası da fiyaskoyla

sonuçlanmıştır. Sadece, zaten yarı yarıya yenilmiş olan Denikin birliklerini yenmemiz gerekiyor.

Raporumda kısaca belirttiğim bugünkü Rusya'nın durumu ve uluslararası durum böyledir. İzninizle, son olarak Doğu'nun milliyetlerinde nasıl bir durumun ortaya çıktığına değinmek istiyorum. Sizler çeşitli Doğu halklarının komünist örgütleri ve komünist partilerinin temsilcilerisiniz. Burada şunu söylemeliyim ki, Rus Bolşevikleri eski emperyalizmde bir gedik açmayı, olağanüstü zor, fakat aynı zamanda olağanüstü soylu bir görev olan devrime yeni yollar açma görevini üstlenmeyi başarabildiyse, Doğu'nun emekçi kitlelerinin temsilcileri olan sizlerin önünde daha da büyük ve daha da yeni bir görev durmaktadır. Bütün dünyayı ayağa kaldıran sosyalist devrimin, kesinlikle bir ülkenin proletaryasının kendi burjuvazisi üzerinde zaferinden ibaret olmayacağı açıkça görülüyor. Eğer devrimler kolay ve hızlı gelişseydi bu mümkün olurdu. Fakat biz, emperyalistlerin buna izin vermeyeceklerini, bütün ülkelerin kendi iç Bolşevizmlerine karşı donandıklarını ve sadece ülkelerindeki Bolşevizmi nasıl yenilgiye uğratabileceklerini düşündüklerini biliyoruz. O nedenle her ülkede içsavaş olgunlaşıyor ve burjuvazi kendi safında yer alsınlar diye eski sosyalist uzlaşmacılara el attı. Böylece sosyalist devrim, sadece ve esas olarak, bir ülkenin devrimci proleterlerinin kendi burjuvazilerine karşı savaşı değil, emperyalizm tarafından baskı altında tutulan bütün ülkelerin ve sömürgelerin, bütün bağımlı ülkelerin uluslararası emperyalizme karşı savaşı olacaktır. Partimizin geçen yılın Mart ayında kabul edilen programında biz, yaklaşan sosyal dünya devrimini karakterize ederken, bütün ileri ülkelerde emekçilerin emperyalistlere ve sömürücülere karşı içsavaşının uluslararası emperyalizme karşı ulusal savaşla birleşmeye başladığını açıklamıştık. Devrimin bütün seyri bunu doğrulamaktadır ve gittikçe daha çok doğrulayacaktır. Bu Doğu'da da gerçekleşecektir.

Orada Doğu'nun halk kitlelerinin yeni hayatın bağımsız ortakları, yaratıcıları olarak ayağa kalkacaklarını biliyoruz, çünkü bu yüzlerce milyon halk, bugüne kadar sadece emperyalizmin uluslararası politika-

sının objesi, kapitalist kültür ve uygarlığın gübresi olan, tam haklardan mahrum bağımlı uluslardı. Sömürgeler için manda dağılımından sözedildiğinde, bunun, yağma ve soygun, dünyanın yok denecek kadar az bir kesiminin dünya çoğunluğunu sömürme hakkı için manda dağılımı olduğunu biliyoruz. Bağımsız devrimci güç olarak ortaya çıkacak durumda olmadığı için şimdiye kadar tarihsel ilerlemenin tamamen dışında kalan bu çoğunluk, bildiğimiz gibi, 20. yüzyıl başında bu pasif rolü oynamayı bırakmıştır. 1905'ten sonra Türkiye'de, İran'da ve Çin'de devrimler, Hindistan'da devrimci bir hareket geliştiğini biliyoruz. Emperyalist savaş da devrimci hareketin büyümesini teşvik etmiştir, çünkü sömürge halklardan alayları Avrupalı emperyalistlerin savaşına çekmek zorunda kalmıştır. Emperyalist savaş Doğu'yu da uyandırdı, Doğu halklarını uluslararası politikanın içine çekti. İngiltere ve Fransa sömürge halkları silahlandırdılar ve onların savaş tekniğini ve modern makineleri öğrenmesine yardım ettiler. Onlar şimdi bu bilgiyi emperyalistlere karşı kullanacaklar. Doğu'nun uyanışı döneminin ardından şimdiki devrimde bütün Doğu halklarının sadece bir kâr objesi olmamak için tüm dünyanın kaderinin belirlenmesine katıldıkları bir dönem başlıyor. Doğu halkları, her halkın, tüm insanlığın kaderini birlikte belirlemesi için pratikte harekete geçmeye uyanıyor.

Ve bu nedenle ben, önünüzde, başlangıcına bakarak karar vermek gerekirse, uzun yıllar sürecek, büyük çabalara malolacak dünya devriminin gelişme tarihinde büyük bir rol oynama görevinin, devrimci mücadele içinde, devrimci hareket içinde büyük bir rol oynama ve bu mücadelede bizim uluslararası emperyalizme karşı savaşımızla kaynaşma görevinin bulunduğuna inanıyorum. Uluslararası devrime katılımınız sizi karmaşık ve zor bir görevle karşı karşıya bırakacaktır; bu görevin çözümü genel başarının temelini oluşturacaktır, çünkü burada ilk kez halkın çoğunluğu bağımsız harekete geçmiş ve dünya emperyalizminin yıkılması için mücadelede aktif bir faktör haline gelmiş olacaktır.

Doğu halklarının çoğunluğu, Avrupa'nın en geri ülkesi olan Rusya'dan daha kötü durumdadır. Fakat biz feodalizmin kalıntılarına ve

kapitalizme karşı mücadelede Rus köylülerini ve işçilerini birleştirmeyi başardık; köylüler ve işçiler feodalizme ve sermayeye karşı birleştiği için mücadelemiz kolay oldu. Burada Doğu halklarıyla bağ özellikle önemlidir, çünkü Doğu halklarının çoğu emekçi kitlelerin tipik temsilcileridir — kapitalist fabrika ve atölye okulundan geçmemiş, ortaçağ baskısı altında inleyen sömürülen köylülerin, emekçilerin tipik temsilcileridir. Rus devrimi, kapitalizm üzerindeki zaferlerinin ardından proleterlerin milyonlarca dağınık emekçi köylü kitlesiyle nasıl birleştiğini ve nasıl ortaçağ kalıntısı baskıya karşı ayağa kalktığını göstermiştir. Bugün Sovyet Cumhuriyetimizin görevi uyanmakta olan tüm Doğu halklarını etrafında toplamak ve dünya emperyalizmine karşı mücadeleyi onlarla birlikte yürütmektir.

Burada önünüze, bundan önce tüm dünya komünistlerinin önünde olmayan bir görev çıkıyor: genel komünist teori ve pratik temelinde, bu teori ve pratiği, Avrupa ülkelerinde olmayan özgül koşullara uyarlayarak, köylülüğün esas kitleyi oluşturduğu, sermayeye karşı savaşın değil, ortaçağ kalıntılarına karşı savaşın gündemde olduğu yerlerde uygulamayı başarmanız gerekiyor. Bu zor ve özgül, fakat bir o kadar da etkili bir görevdir, çünkü henüz savaşa katılmamış kitleler savaşa çekilecektir, öte yandan Doğu'da komünist hücrelerin kurulması sayesinde III. Enternasyonal ile en sıkı bağ kurma olanağına kavuşuyorsunuz. Tüm dünyanın ileri proletaryasının, çoğu kez ortaçağ koşulları altında yaşayan Doğu'nun emekçi ve sömürülen kitleleriyle bu ittifakının özgül biçimlerini bulmak zorundasınız. Sizin büyük ölçekte, büyük ülkelerde gerçekleştireceğiniz şeyi biz kendi ülkemizde küçük ölçekte gerçekleştirdik. Ve öyle umuyorum ki, bu ikinci görevi başarıyla yerine getireceksiniz. Burada temsilcileri olarak bulunduğunuz Doğu'nun komünist örgütleri sayesinde ileri devrimci proletarya ile bağ kurmuş bulunuyorsunuz. Önünüzde bundan böyle de her ülkede komünist propagandayı halkın anlayabileceği bir dille yürütme görevi duruyor.

Elbette nihai zaferi dünyanın tüm ileri ülkelerinin proletaryası kazanabilecektir, ve biz Ruslar İngiliz, Fransız ya da Alman proletaryası-

nın sağlam bir temele dayandıracağı esere başladık. Fakat biz, onların, tüm ezilen sömürge halkların, özellikle de Doğu halklarının emekçi kitlelerinin yardımı olmadan zafere ulaşamayacaklarını görüyoruz. Sadece öncünün komünizme geçişi gerçekleştiremeyeceğini bilmeliyiz. Görev, inisiyatif geliştirebilmeleri ve bulundukları seviyeden bağımsız olarak örgütlenebilmeleri için emekçi kitlelerin devrimci aktivitesini uyandırmak, daha ileri ülkelerin komünistleri için saptanmış gerçek komünist öğretiyi her halkın kendi diline çevirmek, mutlaka yerine getirilmesi gereken pratik görevleri gerçekleştirmek, ortak savaşta diğer ülkelerin proleterleriyle kaynaşmaktır.

Bunlar, çözümünü hiçbir komünist broşürde bulamayacağınız, fakat Rusya'nın başladığı ortak mücadelede bulabileceğiniz görevlerdir. Bu görevi önünüze koymak ve kendi bağımsız deneyiminizle çözmek zorundasınız. Bu işte size bir yandan, diğer ülkelerin tüm emekçilerinin öncüsüyle içinde bulunduğunuz sıkı ittifak, öte yandan burada temsil ettiğiniz Doğu halklarına doğru yaklaşma yeteneğiniz yardımcı olacaktır. Bu halklarda uyanan, uyanmak zorunda olan ve tarihi olarak haklı burjuva millyetçiliğine dayanmak zorunda kalacaksınız. Aynı zamanda her ülkenin emekçi ve sömürülen kitlelerine giden yolu bulmalı ve onlara kendi dillerinde, kurtuluş için tek umudun uluslararası devrim olduğunu, emekçi ve sömürülen yüzmilyonlarca Doğu halkının tek müttefiğinin dünya proletaryası olduğunu söylemelisiniz.

Önünüzde duran ve —buna hiç kuşku yoktur— Doğu'nun komünist örgütlerinin devrimci dönem ve devrimci hareketin gelişmesi sayesinde birleşik güçleriyle başarıyla çözeceği ve uluslararası emperyalizm üzerinde tam zafere kadar sürdüreceği olağanüstü büyük görev budur.

"İzvezstiya RKP(B) MK"
(RKP[B] MK Haberleri) No. 9,
20 Aralık 1919.

Eserler, 4. Baskı 30, s. 130–141, Rusça.

RKP(B) MK'NIN UKRAYNA'DA SOVYET İKTİDARI ÜZERİNE BİR KARAR TASARISI[222]

1) RKP MK, Denikin çetelerinin geçici işgalinden kurtulan emekçi Ukrayna halkıyla ilişkiler sorununu görüşmüştür. O, ulusların kendi kaderini tayin ilkesine sımsıkı bağlıdır ve RKP'nin Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını tanıma bakış açısında durduğunu bir kez daha teyit etmeyi gerekli görür.

2) RKP, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin 1 Haziran 1919 ve Ukrayna Merkez Yürütme Komitesi'nin 18 Mayıs 1919 tarihli kararları[223] temelinde RSFSC ile Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti arasında federatif ilişkiler kurulması yönünde çaba sarfedecektir (Karar ektedir).

3) Ukrayna kültürünün (dil, okullar vs.) yüzyıllardan beri Rus Çarlığı ve sömürücü sınıflar tarafından baskı altında tutulduğunu dikkate alan RKP MK, tüm Parti üyelerini, Ukrayna dili ve kültürünün özgürce gelişmesi için her türlü engeli ortadan kaldırma çabasına tüm araçlarla katılmakla yükümlendirir. Yüzyıllar süren baskı sonucunda Ukrayna halkının geri kesiminde milliyetçi eğilimler gözlemlendiği için, RKP üyeleri, bunları en büyük dikkatle karşılama ve bu kesimleri

Ukrayna ve Rusya'nın emekçi kitlelerinin çıkarlarının aynı olduğu konusunda dostça aydınlatma görevine sahiptir. Ukrayna'daki RKP üyeleri, emekçi kitlelerin anadilde eğitim görme ve tüm Sovyet kurumlarında bu dili kullanma hakkını pratikte gerçekleştirmek ve bu dili emekçi kitleler arasında komünist aydınlatmanın silahı haline getirerek tüm Ruslaştırma çabalarına, Ukrayna dilini geri plana itme çabalarına karşı çıkmak zorundadırlar. Tüm Sovyet kurumlarında Ukrayna dilini bilen yeterince hizmetli bulunması ve böylece gelecekte tüm hizmetlilerin Ukrayna diliyle anlaşabilmesi için vakit geçirmeksizin tüm önlemler alınmalıdır.

4) Sovyet kurumlarının ülkenin yerli köylü halkıyla en sıkı bağını teminat altına almak zorunludur; bu nedenle daha ilk başlarda, devrimci komiteler ve Sovyetler kurulurken, bunlarda çoğunluğun emekçi köylülerde olması kural haline gelmeli ve yoksul köylülüğün tayin edici etkisi güvence altına alınmalıdır.

5) Ukrayna'da nüfusun Rusya'da olduğundan daha büyük bir kesiminin köylülerden oluşması nedeniyle, sadece yoksul köylülerin değil, özbeöz çıkarları gereğince Sovyet iktidarına sımsıkı bağlı olan orta köylülüğün geniş kesimlerinin de güvenini kazanmak Ukrayna'da Sovyet iktidarının görevidir. Özellikle gıda maddesi temini politikası (devletin sabit fiyatla tahıl alması) prensipte korunmalı fakat uygulama yöntemleri değiştirilmelidir.

Ukrayna'da ikmal politikasının en yakın görevi, tahıl fazlasını ancak Ukrayna kır yoksullarının, işçilerin ve Kızıl Ordu'nun ikmal ve iaşesinin gerektirdiği sınırlı kapsamda almak olmalıdır. Tahıl fazlasının alımında orta köylülüğün çıkarlarına özel dikkat gösterilmelidir. Bunu yaparken bu köylülerle Kulak unsurlar titizlikle birbirinden ayrılmalıdır. Ukrayna köylülüğünü, Sovyet Rusya'nın görevinin Ukrayna'dan Rusya için tahıl ve diğer gıda maddeleri sızdırmak olduğuna ikna etmeye çalışan karşı-devrimci demagoji, pratik örnekler temelinde teşhir edilmelidir.

Merkezi kurumların temsilcileri, tüm parti fonksiyonerleri, eğitmenler vs., yoksul ve orta köylülüğü yönetime en geniş biçimde çekmekle yükümlendirilmelidir.

Aynı amaçla, yani emekçilerin gerçek iktidarını kurmak için, geniş köylü kitlelerinin yaşam koşullarına yabancı ve çoğu kez kendilerini bir komünist adıyla maskeleyen Ukrayna kent küçük-burjuvazisinin Sovyet kurumlarına dolmaması için gecikmeden önlemler alınmalıdır.

Bu tür unsurların gerek Parti saflarına, gerek Sovyet kurumlarına kabulünün şartı, çalışmaya uygunluklarının ve pratikte, özellikle de cephede ve ordu saflarında emekçilerin çıkarlarına gösterdikleri sadakatin önceden sınanması olmalıdır. Bu tür unsurlar her yerde ve her halükârda proletaryanın sıkı sınıf denetimine tabi olmalıdırlar.

Ukrayna'da kırsal nüfusun elinde olan çok sayıda silahın, deneyimin gösterdiği gibi, yoksul köylülerin örgütsüzlüğü sonucunda kaçınılmaz olarak Kulak ve karşı-devrimci unsurların elinde toplanması nedeniyle, ki bu emekçilerin diktatörlüğü yerine kaçınılmaz biçimde fiiliyatta haydut Kulaklığın egemenliğine yol açar, Ukrayna'da Sovyet inşasında en öncelikli görev bütün silahları toplayarak bu silahları İşçi-Köylü Kızıl Ordusu'nun elinde yoğunlaştırmak olmalıdır.

6) Aynı şekilde, toprak politikası uygulanırken, yoksul ve orta köylülüğün toprak iktisadının çıkarları dikkate alınmak zorundadır.

Ukrayna'da toprak politikasının görevi şunlar olmak zorundadır:

1— Denikin tarafından yeniden tesis edilen çiftlik beyi toprak mülkiyetinin tamamen tasfiye edilmesi ve çiftlik sahibi arazilerinin topraksız ve az topraklı köylülere verilmesi.

2— Sovyet iktisatları ancak son derece sınırlı sayıda ve sınırlı kapsamda oluşturulacak, her durumda çevre köylülerin çıkarları en tam şekilde dikkate alınacaktır.

3— Köylülerin komünlerde, artellerde vs. birleşmesiyle ilgili ola-

rak, bu hususta hiçbir zorlamayı kabul etmeyen, meseleyi sadece bizzat köylülerin özgür kararına bırakan ve bu işe cebir unsuru katmaya yönelik tüm girişimleri şiddetle cezalandıran parti politikasına sımsıkı uyulacaktır.

*

2— RKP, dünya emperyalizminin tehdit eden güçlerine karşı mücadelede tüm Sovyet Cumhuriyetleri'nin mümkün olduğunca sıkı bir ittifakının zorunluluğunun her komünist ve her işçi tarafından tartışmasız tanınacağını varsayar ve bu ittifakın biçimlerinin nihai olarak Ukrayna işçi ve emekçi köylüleri tarafından belirleneceği görüşünü savunur.

Kasım 1919'da kaleme alınmıştır.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 30, s. 142–144, Rusça.

DENİKİN'E KARŞI ZAFER NEDENİYLE UKRAYNA İŞÇİ VE KÖYLÜLERİNE MEKTUP

Yoldaşlar! Dört ay önce, 1919 Ağustos sonunda Kolçak üzerinde elde edilen zafer nedeniyle işçi ve köylülere bir mektupla seslenme olanağı elde etmiştim.

Şimdi Denikin üzerinde zafer vesilesiyle bu mektubu Ukraynalı işçi ve köylüler için kısaltmadan yayınlatıyorum.

Kızıl Birlikler Kiev, Poltava, Harkov'u aldılar ve zaferle Rostov üzerine ilerliyorlar. Ukrayna'da Denikin'e karşı ayaklanma alevleniyor. Çiftlik sahiplerinin ve kapitalistlerin iktidarını yeniden kurma girişiminde bulunan Denikin birliklerini tamamen yenmek için bütün güçleri toplamak sözkonusudur. En ufak bir yeniden saldırı olasılığına karşı güvence sağlamak için Denikin'i yoketmek sözkonusudur.

Ukrayna'nın işçileri ve köylüleri, Sibirya'nın Kolçak tarafından ele geçirilmesi ve çiftlik sahipleriyle kapitalistlerin aylar süren baskılarından sonra Kızıl birlikler tarafından kurtarılması dolayısıyla tüm Rus köylüleri ve işçilerinin bilincine çıkan dersleri iyice bellemelidirler.

Ukrayna için Denikin'in iktidarı, Kolçak'ın Sibirya'daki iktidarı kadar ağır bir sınavdı. Bu ağır sınavın derslerinin, aynen Ural ve Sibirya işçileri ve köylüleri gibi, Ukraynalı işçilerin ve köylülerin Sovyet

iktidarının görevlerini daha iyi anlamalarını ve Sovyet iktidarını daha kararlı biçimde savunmalarını sağlayacağına kuşku yoktur.

Büyük Rusya'da çiftlik beyi toprak mülkiyeti tamamen kaldırılmıştır. Ukrayna'da da aynı şey yapılmalıdır ve Ukraynalı işçi ve köylülerin Sovyet iktidarı, çiftlik beyi toprak mülkiyetinin tamamen kaldırılmasını, Ukraynalı işçi ve köylülerin çiftlik sahiplerinin her türlü baskısından ve bizzat çiftlik sahiplerinden tamamen kurtulmasını sağlamalıdır.

Fakat aynı şekilde Büyük Rus ve Ukraynalı emekçi kitlelerin önünde duran bu ve bir dizi başka görevin dışında, Ukrayna'da Sovyet iktidarının özel görevleri bulunmaktadır. Bu özel görevlerden biri günümüzde olağanüstü bir dikkat gerektirmektedir. Bu, ulusal sorundur, daha doğrusu Ukrayna'nın Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti ile birlik (federasyon) içinde bağımsız bir Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti mi olacağı, yoksa Ukrayna'nın Rusya ile yekpare bir Sovyet Cumhuriyeti halinde mi birleşeceği sorusudur. Tüm Bolşevikler, tüm aydınlanmış işçiler ve köylüler bu sorun üzerinde dikkatle düşünmelidirler.

Ukrayna'nın bağımsızlığı gerek Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi, gerek Rus Komünist Partisi Bolşevik tarafından tanınmıştır. Bu nedenle, Tüm-Ukrayna Sovyet Kongresi'nde, Ukrayna'nın Rusya ile mi birleşeceği, yoksa Ukrayna'nın bağımsız bir cumhuriyet olarak mı kalacağı ve ikinci durumda bu cumhuriyetle Rusya arasında hangi federatif bağların kurulacağı sorununa sadece Ukraynalı işçilerin ve köylülerin karar verebileceği ve kesinlikle vereceği son derece açıktır ve herkes tarafından kabul edilmektedir.

Bu sorun, emekçilerin çıkarları açısından, emeğin sermayenin boyunduruğundan tamamen kurtuluşu mücadelesinin başarısı açısından nasıl çözülmelidir?

Birincisi, emeğin çıkarları çeşitli ülkelerin, çeşitli ulusların emekçileri arasında en tam güveni, en sıkı ittifakı gerektirmektedir. Çiftlik

sahiplerinin ve kapitalistlerin, burjuvazinin yandaşları, işçileri zayıflatıp sermayenin iktidarını sağlamlaştırmak için, işçileri bölmeye, ulusal nefret ve ulusal düşmanlığı tırmandırmaya çalışıyorlar.

Sermaye uluslararası bir güçtür. Onu yenmek için işçilerin uluslararası ittifakına, uluslararası kardeşçe birliğine gereksinim vardır.

Biz ulusal düşmanlığın, ulusal kavganın, ulusal soyutlanmanın karşısındayız. Biz enternasyonalistiz. Dünyanın tüm uluslarından işçilerin ve köylülerin, tüm dünyayı kapsayan homojen bir Sovyet Cumhuriyeti'nde en sıkı birliğini ve tam olarak kaynaşmasını hedefliyoruz.

İkincisi, emekçiler, kapitalizmin ulusları, az sayıda ezen, tüm haklara sahip, ayrıcalıklı büyük güçlerin (emperyalist güçlerin) uluslarıyla, çok sayıda ezilen, bağımlı ve yarı-bağımlı, eşit haklara sahip olmayan uluslara böldüğünü unutmamalıdır. 1914–1918'deki en caniyane ve en gerici savaş bu bölünmeyi daha da derinleştirdi, bu temelde öfke ve nefreti daha da şiddetlendirdi. Yüzyılların seyri içinde, tam haklardan yoksun ve bağımlı uluslarda, büyük devlet uluslarına, ezen uluslara karşı, örneğin Ukrayna gibi uluslarda Büyük Rus ulusu gibi uluslara karşı öfke ve güvensizlik birikti.

Biz ulusların ***gönüllü*** ittifakını istiyoruz, bir ulusun başka bir ulusa tecavüzüne asla izin vermeyen bir ittifak, en tam güven üzerine, kardeşçe birliği açıkça kavrama üzerine, tamamen gönüllü anlaşma üzerine kurulu bir ittifak. Böyle bir ittifak birdenbire gerçekleştirilemez; bu davaya zarar vermemek, güvensizliğe yol açmamak için, çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin yüzyıllardır sürdürdükleri baskının, özel mülkiyetin, onun paylaşımı ve yeniden paylaşımı nedeniyle ortaya çıkan düşmanlığın miras bıraktığı güvensizliğin ortadan kalkmasını sağlamak için, bu yönde büyük bir sabır ve dikkatle çalışmak gerekir.

Bu yüzden ulusların birliğini sağlamaya yönelik azimli çabalarımızda, ulusları bölen herşeyi acımasızca kovuştururken, ulusal güvensizliğin kalıntılarına karşı çok dikkatli, sabırlı ve hoşgörülü olmak zorundayız. Sermayenin boyunduruğundan kurtuluş için mücadelede emeğin temel çıkarlarına dokunan her şeye karşı hoşgörüsüz, uzlaşmaz

olmak zorundayız. Bugün devlet sınırlarının geçici olarak —çünkü biz devlet sınırlarının tamamen kaldırılmasını hedefliyoruz— nasıl belirleneceği sorusu ise temel, önemli bir sorun değil, tali bir sorundur. Bu sorunda beklenebilir ve beklenmelidir, çünkü köylülerin ve küçük mülk sahiplerinin geniş kitleleri arasında ulusal güvensizlik çoğunlukla yedi canlıdır ve acele edilirse bu güçlendirilir, yani nihai ve tam birlik davasına zarar verilebilir.

Rusya'da işçi-köylü devriminin, Ekim-Kasım 1917 Devrimi'nin deneyimi, uluslararası kapitalistlerin ve Rus kapitalistlerinin saldırısına karşı iki yıllık muzaffer mücadelesinin deneyimi, kapitalistlerin zaman zaman Polonyalı, Letonyalı, Estonyalı, Finlandiyalı köylülerin ve küçük mülk sahiplerinin Büyük Ruslara karşı ulusal güvensizliğini oyuna sokmayı başardıklarını, böylece zaman zaman onlarla aramıza nifak sokmayı başardıklarını apaçık göstermiştir. Deneyim, bu güvensizliğin ancak son derece yavaş aşılabildiğini ve ortadan kalktığını gözler önüne sermiştir ve uzun süre ezen ulus olan Büyük Ruslar ne kadar dikkat ve sabır gösterirlerse bu güvensizlik o kadar kesin biçimde aşılabilecektir. Polonya, Letonya, Litvanya, Estonya, Finlandiya devletinin bağımsızlığını tanıdığımız içindir ki, komşumuz olan küçük devletlerin en geri, kapitalistler tarafından en fazla aldatılmış ve ezilmiş emekçi kitlelerinin güvenini yavaş fakat emin biçimde kazanıyoruz. İşte bu yolla onları "onların" ulusal kapitalistlerinin etkisinden kurtarıyor, en emin biçimde tam güvene, geleceğin birleşik uluslararası Sovyet Cumhuriyeti'ne götürüyoruz.

Ukrayna Denikin'den tamamen kurtulmadıkça, Tüm-Ukrayna Sovyet Kongresi'ne kadar, onun hükümeti Tüm-Ukrayna Devrimci Komitesi, Tüm-Ukrayna Dev-Kom'udur. Bu Dev-Kom içinde Ukraynalı komünist Bolşeviklerin yanısıra Ukraynalı komünist Borotbistler de hükümet üyesi olarak çalışmaktadır. Borotbistler Bolşeviklerden, Ukrayna'nın mutlak bağımsızlığını savunamakla ayrılıyorlar. Bolşevikler bundan, ayrılmayı, bölünmeyi gerektirecek bir mesele yapmıyorlar, onlar ***bunda*** ortak proleter çalışma için bir engel görmüyorlar. Ulusal sınırlar, devletler arasında federatif mi, yoksa başka bir bağ mı

sorunu nedeniyle komünistler bölünmemelidir, yeter ki sermayenin boyunduruğuna karşı, proletarya diktatörlüğü için mücadelede birlik olsun. Bolşevikler arasında Ukrayna'nın tam bağımsızlığından yana olanlar, az çok sıkı bir federatif ilişkiden yana olanlar, Ukrayna'nın Rusya ile tamamen birleşmesinden yana olanlar vardır.

Bu sorunlardan dolayı parçalanma caiz değildir. Bu sorunları Tüm-Ukrayna Sovyet Kongresi karara bağlayacaktır.

Büyük Rus komünist, Ukrayna'nın Rusya ile birleşmesinde ısrar ettiğinde, Ukraynalılar kolaylıkla onu, böyle bir politikayı sermayeye karşı mücadelede proletaryanın birliğinin çıkarlarını gözeterek değil, eski Büyük Rus milliyetçiliğinin, emperyalizminin önyargıları gereğince savunmakla suçlayabilir. Böyle bir güvensizlik belli bir dereceye kadar elbette kaçınılmaz ve haklıdır, çünkü çiftlik sahiplerinin ve kapitalistlerin baskısı altında Büyük Ruslar yüzyıllar boyunca Büyük Rus şovenizminin utanç verici ve alçakça önyargılarını benimsemişlerdir.

Ukraynalı komünist, Ukrayna'nın mutlak devletsel bağımsızlığını savunduğunda, kolaylıkla o, böyle bir politikayı, sermayenin boyunduruğuna karşı mücadelede Ukraynalı işçilerin ve köylülerinin geçici çıkarları açısından değil, küçük burjuvanın, küçük mülk sahibinin ulusal önyargılarından hareketle savunmakla suçlanabilir. Çünkü deneyim, çeşitli ülkelerin küçük-burjuva "sosyalistleri"nin —yani bütün o Polonyalı sahte sosyalistlerin, Letonyalı, Litvanyalı, Gürcü Menşeviklerin, Sosyal-Devrimcilerin ve diğerlerinin—, sırf, devrimci işçilere karşı "kendi" ulusal burjuvazileriyle uzlaşma politikasını saflara sızdırmak amacıyla hileyle nasıl renk değiştirdiklerini, nasıl proletarya yandaşlarına dönüştüklerini bize yüzlerce kez göstermiştir. Bunu Rusya'da Şubat–Ekim 1917 dönemindeki Kerenski rejimi örneğinde gördük, bunu bütün ülkelerde gördük ve görüyoruz.

Demek ki Büyük Rus komünistleriyle Ukraynalı komünistler arasında karşılıklı güvensizlik çok kolay doğmaktadır. Peki bu güvensizlikle nasıl mücadele edilecektir. Bu güvensizlik nasıl aşılacaktır ve karşılıklı güven nasıl sağlanmalıdır?

Bunun en iyi yolu, bütün ülkelerin çiftlik sahipleri ve kapitalistlerine karşı, onların egemenliklerini yeniden kurma çabalarına karşı mücadele içinde proletarya diktatörlüğünü ve Sovyet iktidarını savunmak için birlikte çalışmaktır. Böyle bir ortak mücadele, devlet bağımsızlığı ya da devlet sınırları sorununun herhangi bir çözümünde, Büyük Rus ve Ukraynalı işçilerin mutlaka sıkı bir askeri ve ekonomik ittifaka ihtiyaç duyduklarını pratikte açıkça gösterecektir, zira aksi halde "Antant" kapitalistleri, yani en zengin kapitalist ülkeler olan İngiltere, Fransa, Amerika, Japonya, İtalya'nın birliği bizi tek tek yenip boğazlayacaktır. Bu kapitalistler tarafından para ve silahla desteklenen Kolçak ve Denikin'e karşı mücadelemizin örneği bu tehlikeyi açıkça göstermiştir.

Büyük Rus ve Ukraynalı işçi ve köylülerin birliğini ve en sıkı ittifakını ihlal eden, Kolçak'a, Denikin'e, kapitalistlere, bütün ülkelerin haydutlarına yardım eder.

Bu nedenle, biz Büyük Rus komünistleri, aramızda görülecek Büyük Rus milliyetçiliğinin en ufak tezahürünü en sıkı biçimde izlemeliyiz, çünkü bir bütün olarak komünizme ihanet olan bu tezahürler, bizi Ukraynalı yoldaşlarımızdan ayırdığı ve böylece Denikin'in ve Denikin çetelerinin değirmenine su taşıdığı için son derece zararlıdır.

O nedenle biz Büyük Rus komünistleri, Ukrayna'nın devlet olarak bağımsızlığı, Rusya ile birliğinin biçimi, genel olarak ulusal sorun ile ilgili olarak, Ukraynalı komünist Bolşeviklerle Borotbistler arasındaki görüş ayrılıklarında yumuşak olmalıyız. Proleter mücadelenin esas, temel, bütün uluslar için aynı nitelikte olan sorunlarında, proletarya diktatörlüğü, burjuvaziyle uzlaşmanın izin verilemezliği, bizi Denikin'e karşı savunan güçlerin parçalanmasının izin verilemezliği sorunlarında — gerek Büyük Rus ve Ukraynalı komünistler gerekse de herhangi bir diğer ulusun komünistleri katı ve uzlaşmaz olmak zorundayız.

Denikin'i yenmek, onu yok etmek, böyle bir saldırının yinelenmesini olanaksız kılmak — gerek Büyük Rus, gerekse de Ukraynalı işçilerin ve köylülerin temel çıkarı budur. Bu uzun ve zorlu bir mücadele-

dir, çünkü tüm dünyanın kapitalistleri Denikin'e yardım ediyor ve Denikin gibilerine yardım edeceklerdir.

Bu uzun ve zorlu mücadelede biz Büyük Rus ve Ukraynalı işçiler en sıkı ittifak içinde hareket etmeliyiz, çünkü tek başımıza kesinlikle başa çıkamayız. Ukrayna ve Rusya'nın sınırları ne olursa olsun, onların karşılıklı devletsel ilişkilerinin biçimi ne olursa olsun, bu o kadar önemli değildir, burada tavizler verilebilir ve verilmelidir, burada şunu, bunu, bir üçüncü şeyi deneyebiliriz, işçilerin ve köylülerin davası, kapitalizm üzerinde zaferin davası bundan yok olmaz.

Fakat aramızda en sıkı ittifakı, Denikin'e karşı ittifakı, ülkelerimizin ve bütün ülkelerin kapitalistleri ve Kulaklarına karşı ittifakı korumayı bilemezsek, o zaman emeğin davası, gerek Ukrayna'nın gerekse de Sovyet Rusya'nın kapitalistler tarafından ezilip yok ***edilebilmesi*** anlamında uzun yıllar için mahvolacaktır.

Ve bütün ülkelerin burjuvazisi, bütün küçük-burjuva partiler ve işçilere karşı burjuvaziyle ittifaka izin veren bütün "uzlaşmacı" partiler, herşeyden önce, çeşitli milliyetlerin işçilerini bölme, güvensizlik yaratma, işçilerin sıkı uluslararası ittifakını, uluslararası kardeşçe dayanışmasını yok etme çabası içindedir. Burjuvazi bunu başarırsa, o zaman işçilerin davası kaybedilmiş olacaktır. Rusya ve Ukrayna komünistlerinin, sabırlı, dayanıklı, ısrarlı ortak çalışmalarıyla her burjuvazinin milliyetçi entrikalarını, her türlü milliyetçi önyargıları aşmayı ve tüm dünya emekçilerine Sovyet iktidarı için, çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin boyunduruğundan kurtulmak için, dünya çapında federatif Sovyet Cumhuriyeti için mücadelede çeşitli uluslardan işçi ve köylülerin gerçekten sağlam ittifakının bir örneğini göstermeyi başarmasını dileriz.

28.XII.1919 ***N. Lenin***

"Pravda" No. 3,
4 Ocak 1920.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 30, s. 267–273, Rusça.

HİNDİSTAN DEVRİMCİ BİRLİĞİ'NE[224]

İşçi ve köylü cumhuriyetimiz tarafından ilan edilen kendi kaderini tayin ve ezilen halkların yabancı ve yerli kapitalistlerin sömürüsünden kurtuluşu ilkelerinin, özgürlükleri için kahramanca mücadele eden siyasi bilinçli Hintliler arasında böyle canlı bir yankı bulmuş olduğunu duymaktan sevinç duyuyorum. Rusya'nın emekçi kitleleri Hintli işçi ve köylülerin uyanışını büyük bir dikkatle izliyor. Nihai başarının garantisi emekçilerin örgütlülüğü ve disiplini, sebatı ve tüm dünya emekçileriyle dayanışmasıdır. Müslümanlarla müslüman olmayanlar arasındaki sıkı ittifakı memnuniyetle karşılıyoruz. Bu ittifakın Doğu'nun tüm emekçilerine yayılmasını samimiyetle istiyoruz. Ancak Hintli, Çinli, Koreli, Japon, İranlı ve Türk işçi ve köylüler birbirlerine ellerini uzatıp, kurtuluş ortak eseri için birlikte işe giriştiklerinde, ancak o zaman sömürücülere karşı tayin edici zafer kesinleşecektir. Yaşasın özgür Asya!

"Pravda" No. 108,
20 Mayıs 1920.

Eserler, Cilt 31, s. 126.

ULUSAL VE SÖMÜRGESEL SORUNA İLİŞKİN TEZLERİN İLK TASLAĞI

(Komünist Enternasyonal II. Kongresi İçin[225])

Komünist Enternasyonal II. Kongresi için ulusal ve sömürgesel soruna ilişkin tezlerin bu taslağını yoldaşların tartışmasına sunarken, tüm yoldaşlardan, özellikle de bu gayet karmaşık sorunlardan birinde, veya diğerinde, özellikle aşağıdaki maddeler hakkında somut bilgi sahibi olan yoldaşlardan görüş belirtmelerini ya da düzeltme, ek ve somut açıklamalarını ***en kısa biçimde (iki sayfayı geçmemeli)*** iletmelerini rica ediyorum:

Avusturya deneyimi.
Polonya-Yahudi ve Ukrayna deneyimi.
Alsas-Loren ve Belçika.
İrlanda.
Danimarka-Almanya ilişkileri. İtalyan-Fransız ve İtalyan-Slav ilişkileri.
Balkan ülkelerinin deneyimleri.
Doğu halkları.
Panislamizme karşı mücadele.
Kafkasya'da koşullar.
Başkır ve Tatar Cumhuriyeti.
Kırgızistan.
Türkistan'daki deneyimler.
Amerika'da zenciler.
Sömürgeler.
Çin – Kore – Japonya

N. Lenin

5 Haziran 1920

1— Genelde eşitlik ve ulusal eşitlikle de ilgili olarak sorunu soyut ya da biçimsel koymak burjuva demokrasisinin tüm özüne özgüdür. Bir bütün olarak insan kişiliğinin eşitliği görüntüsü altında burjuva demokrasisi, mülk sahibiyle proleterin, sömürenle sömürülenin biçimsel ya da hukuki eşitliğini ilan eder ve böylece ezilen sınıflara karşı en korkunç aldatmacayı gerçekleştirir. Bizzat meta üretimi koşullarının bir yansıması olan eşitlik düşüncesi, burjuvazi tarafından, insan kişiliğinin güya mutlak eşitliği bahanesiyle sınıfların kaldırılmasına karşı mücadelenin bir aracına dönüştürülür. Eşitlik talebinin ise ancak sınıfların kaldırılması talep edildiği takdirde gerçek bir anlamı vardır.

2— Proletaryanın burjuvazinin boyunduruğunu atma mücadelesinin bilinçli ifadesi olan Komünist Partisi, temel görevi olan burjuva demokrasisine karşı mücadele ve bu demokrasinin yalancılığı ve ikiyüzlülüğünü teşhir etme görevine uygun olarak, ulusal sorunda da soyut ve biçimsel ilkelerden değil; birincisi, somut tarihsel ve özellikle ekonomik durumun tam bir değerlendirmesinden; ikincisi, ezilen sınıfların, emekçilerin, sömürülenlerin çıkarlarının, egemen sınıfların çıkarlarıyla eşanlamlı olan halkın çıkarları genel kavramından açık bir biçimde ayrılmasından; üçüncüsü, mali sermaye ve emperyalizm dönemine özgü olan dünya nüfusunun ezici çoğunluğunun, bir avuç en zengin ileri kapitalist ülke tarafından köleleştirilmesini gizlemeye yarayan burjuva-demokratik yalan dolanın tersine, ezilen, bağımlı, eşit haklara sahip olmayan uluslarla, ezen, sömüren, tam haklara sahip uluslar arasında aynı şekilde açık bir ayrım yapılmasından hareket etmelidir.

3— 1914–1918 emperyalist savaşı, burjuva-demokratik safsataların tüm yalancılığını tüm dünyanın bütün ulusları ve ezilen sınıfları önünde çok açik bir biçimde ortaya çıkarmış ve pratik, kötü ünlü "Batı demokrasileri"nin Versay Anlaşması'nın, güçsüz uluslar üzerinde, Alman Junkerlerinin ve Alman imparatorunun Brest-Litovsk Anlaşmasından çok daha vahşi ve kötü bir zor uygulaması olduğunu kanıtlamıştır. Milletler Cemiyeti ve Antant'ın tüm savaş sonrası politikası bu

gerçeği çok daha büyük bir açıklık ve kesinlikle gözler önüne sermekte, böylece gerek ileri ülkelerin proletaryasının, gerek sömürge ve bağımlı ülkelerin emekçi kitlelerinin devrimci mücadelesini her yerde güçlendirmekte ve kapitalizmde ulusların barış içinde birarada yaşaması ve eşitliği imkânına dair küçük-burjuva ulusal hayallerin çöküşünü hızlandırmaktadır.

4— Anlatılan ilkelerden, ulusal ve sömürgesel sorunda Komünist Enternasyonal'in tüm politikasının, ilk planda, tüm ulusların ve tüm ülkelerin proleterlerinin, çiftlik sahiplerini ve burjuvaziyi devirme ortak devrimci mücadelesinde birliğini amaçlamak olduğu sonucu çıkar. Çünkü ancak böyle bir birlik kapitalizm üzerinde zaferi garantileyebilir, bu olmadan ulusal baskı ve haksızlığı yok etmek olanaksızdır.

5— Dünyanın politik durumu şimdi proletarya diktatörlüğünü gündeme getirmiştir ve dünya politikasındaki bütün olaylar zorunlu olarak bir tek ağırlık merkezinde yoğunlaşmaktadır: dünya burjuvazisinin, bir yandan kaçınılmaz olarak bütün ülkelerin ileri işçilerinin Sovyet hareketini, öte yandan kendi acı deneyimleriyle kendileri için Sovyet iktidarının dünya emperyalizmi üzerinde zaferinden başka bir kurtuluş olmadığını gören sömürgelerin ve ezilen halkların bütün ulusal kurtuluş hareketlerini çevresinde toplayan Rus Sovyet Cumhuriyeti'ne karşı mücadelesi.

6— Dolayısıyla şimdi, sadece çeşitli ulusların emekçilerinin yakınlaşmasının kabul ya da ilan edilmesiyle yetinilemez, bilakis bütün ulusal ve sömürgesel kurtuluş hareketlerinin Sovyet Rusya'yla en sıkı ittifakını gerçekleştirme ve bu ittifakın biçimlerini ilgili ülkenin proletaryası içinde komünist hareketin ya da geri ülkelerde veya geri uluslarda işçilerin ve köylülerin burjuva-demokratik kurtuluş hareketinin gelişme seviyesine göre saptama politikası izlenmelidir.

7— Federasyon, çeşitli ulusların emekçilerinin tam birliğine bir geçiş biçimidir. Federasyon; gerek Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nin diğer Sovyet Cumhuriyetleriyle (geçmişte Macaris-

tan, Finlandiya, Letonya, bugün ise Azerbaycan, Ukrayna), gerekse de Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti içindeki, eskiden ne kendi devleti, ne de özerkliği olmayan (örneğin 1919'da ve 1920'de Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nde kurulan Başkır ve Tatar özerk cumhuriyeti) uluslarla ilişkilerde, amaca uygunluğunu pratikte kanıtlamıştır.

8— Bu bakımdan Komünist Enternasyonal'in görevi, bu yeni, Sovyet düzeni ve Sovyet hareketi temelinde oluşan federasyonların deneyimlerini gerek daha da geliştirmek, gerekse de incelemek ve sınamaktır. Tam birliğe geçiş biçimi olarak federasyonu kabul ederek, gittikçe daha sıkı bir federal ittifak hedeflenmeli ve birincisi, Sovyet cumhuriyetlerinin çok sıkı bir ittifakı olmadan onların varlığını savunmanın imkânsız olduğu, çünkü tüm dünyanın askeri açıdan kıyaslanmaz biçimde daha güçlü emperyalist devletleriyle çevrili oldukları; ikincisi, Sovyet cumhuriyetlerinin sıkı bir iktisadi ittifakının gerekli olduğu, çünkü emperyalizmin yok ettiği üretici güçleri restore etmenin ve emekçilerin refahını güvence altına almanın başka türlü imkânsız olduğu; üçüncüsü, daha kapitalizm altında gayet açık biçimde gün yüzüne çıkmış olan ve sosyalizm altında mutlaka daha da geliştirilip mükemmelleştirilmesi gereken, genel bir plan uyarınca tüm ulusların proletaryası tarafından düzenlenecek bir bütün olarak yekpare bir dünya ekonomisi yaratma eğilimi göz önünde bulundurulmalıdır.

9— Devletlerarası ilişkiler alanında Komünist Enternasyonal'in ulusal politikası, burjuva demokratlarının —ister dürüstçe burjuva demokratları olduklarını kabul etsinler, ister II. Enternasyonal sosyalistleri gibi "sosyalist" adının ardına sığınsınlar, hiç farketmez— yetindikleri çıplak, biçimsel, sadece deklaratif ve pratikte hiçbir yükümlülük getirmeyen ulusların hak eşitliğini tanımakla yetinemez.

Komünist partileri tüm ajitasyon ve propagandalarında —gerek parlamento kürsüsünden, gerekse de parlamento dışında—, "demokratik" anayasalarına rağmen tüm kapitalist devletlerde sürekli bir olgu olan ulusların hak eşitliğinin ve ulusal azınlıkların hak garantilerinin

sürekli ihlal edilişini durmadan teşhir etmekle kalmamalı, aynı zamanda birincisi, sadece Sovyet düzeninin burjuvaziye karşı savaşta önce proleterleri, sonra da tüm emekçileri birleştirerek, uluslara gerçek hak eşitliği verebileceği konusunu sürekli aydınlatmalı; ikincisi, bütün komünist partileri, bağımlı ya da eşit haklara sahip olmayan ulusların (örneğin İrlanda'da, ABD'nin zencileri arasında) ve sömürgelerin devrimci hareketlerini doğrudan desteklemelidir.

Bu özellikle önemli son önkoşul olmadan, bağımlı ulusların ve sömürgelerin ezilmesine karşı mücadele ve onların ayrı devlet kurma hakkının tanınması, II. Enternasyonal partilerinde gördüğümüz gibi, sahte bir yafta olacaktır.

10— Enternasyonalizmin sözde kabul edilmesi, gerçekte ise bütün propaganda, ajitasyon ve pratik çalışmada onun yerine küçük-burjuva milliyetçiliği ve pasifizmin geçirilmesi, sadece II. Enternasyonal partileri içinde değil, bu Enternasyonalden ayrılmış, hatta şimdi kendilerine komünist diyen partiler içinde bile gayet olağan bir olgudur. Proletarya diktatörlüğünü (sadece bir tek ülkede var olan ve dünya politikası üzerinde belirleyici bir etki sağlayamayan) ulusal bir diktatörlükten uluslararası bir diktatörlüğe (yani bütün dünya politikası üzerinde tayin edici bir etkide bulunabilecek olan en azından birkaç ileri ülkenin proletarya diktatörlüğüne) dönüştürme görevi güncel hale geldiği ölçüde, kökleri çok derinde bulunan küçük-burjuva, ulusal önyargılara karşı, bu kötülüğe karşı mücadele ön plana çıkmak zorundadır. Küçük-burjuva milliyetçiliği, ulusların hak eşitliğinin salt kabulünü enternasyonalizm olarak ilan eder ve (bunun sadece dil ucuyla kabul etmek olduğunu bir yana bırakırsak) ulusal egoizme hiç değinmez; oysa proleter enternasyonalizmi şunları talep eder: birincisi, bir ülkenin proleter mücadelesinin çıkarları uluslararası proleter mücadelenin çıkarlarına tabi olmalıdır; ikincisi, burjuvazi üzerinde zafer kazanan ulus, uluslararası sermayenin yıkılması için en büyük özveride bulunmaya hazır ve yetenekli olmalıdır.

Bundan dolayı, gerçekten proletaryanın öncüsü olan işçi partileri-

nin var olduğu tamamen kapitalist devletlerde, enternasyonalizm kavramının ve politikasının oportünist ve küçük-burjuva pasifist tahrifine karşı mücadele ilk ve en önemli görevdir.

11— Feodal ya da ataerkil ve ataerkil-köylü ilişkilerin hakim olduğu daha geri devletler ve uluslarla ilgili olarak özellikle şu noktalar göz önünde bulundurulmalıdır:

Birincisi, bu ülkelerdeki burjuva-demokratik kurtuluş hareketinin tüm komünist partiler tarafından desteklenmesi gerekliliği; ilk planda, geri ulusun sömürgesel ya da mali bakımdan bağımlı olduğu ülkelerin işçileri en enerjik desteği vermekle yükümlüdürler;

İkincisi, geri ülkelerde nüfuz sahibi olan din adamları ve diğer gerici ve ortaçağ kalıntısı unsurlara karşı mücadelenin gerekliliği;

Üçüncüsü, Avrupa ve Amerikan emperyalizmine karşı kurtuluş mücadelesini, hanların, çiftlik sahiplerinin, mollaların vs. konumlarının güçlendirilmesiyle birleştirmek isteyen panislamizm ve benzeri akımlara karşı mücadelenin gerekliliği;

Dördüncüsü, geri ülkelerde çiftlik beylerine, büyük toprak mülkiyetine, feodalizmin bütün tezahürlerine ya da kalıntılarına karşı özellikle köylü hareketini destekleme gerekliliği; köylü hareketinin mümkün olduğunca devrimci bir nitelik almasına çalışmak ve Batı Avrupa'nın komünist proletaryasıyla Doğu'da, genel olarak sömürgelerde ve geri ülkelerde köylülerin devrimci hareketi arasında mümkün olduğunca sıkı bir ittifak oluşturmak gereklidir. Özellikle de, Konsey sisteminin temel ilkelerini, kapitalizm öncesi ilişkilerin egemen olduğu ülkelerde, "Emekçi Konseyleri" vs. kurarak uygulamak için tüm çabalar gösterilmelidir.

Beşincisi, geri ülkelerde burjuva-demokratik kurtuluş akımlarına komünist kisve giydirme girişimlerine karşı kararlı bir mücadelenin gerekliliği. Komünist Enternasyonal, sömürgelerdeki ve geri ülkelerdeki burjuva-demokratik ulusal hareketleri ancak bütün geri ülkelerde

geleceğin proleter partilerinin, sadece adı itibariyle değil, gerçekten komünist partilerin, unsurlarının biraraya getirilmesi ve özel görevlerinin, kendi ulusu içindeki burjuva-demokratik hareketlere karşı mücadele görevinin bilinciyle eğitilmeleri koşuluyla destekleyebilir. Komünist Enternasyonal, sömürgelerin ve geri ülkelerin burjuva-demokrasisiyle geçici bir ittifaka girmeli, fakat onunla kaynaşmamalı, proleter hareketin bağımsızlığını —çekirdek halinde de olsa— korumalıdır;

Altıncısı, bütün ülkelerin, özellikle de geri ülkelerin en geniş emekçi kitleleri arasında, emperyalist güçlerin sistemli olarak yaptıkları, siyasi olarak bağımsız devletler yaratma görüntüsü altında gerçekte ekonomik, mali ve askeri olarak tamamen kendilerine bağımlı devletler yaratma aldatmacasını durmadan aydınlatma ve açığa çıkarmanın gerekliliği; bugünkü uluslararası durumda bağımlı ve güçsüz uluslar için Sovyet Cumhuriyetleri Birliği'nden başka bir kurtuluş yoktur.

12— Sömürge halkların ve güçsüz kavimlerin emperyalist devletler tarafından yüzyıllardır ezilmesi, ezilen ülkelerin emekçi kitlelerinde genelde ezen uluslara karşı, özelde bu ulusların proletaryasına karşı da sadece öfke değil, aynı zamanda güvensizlik yaratmıştır. Bu proletaryanın resmi önderlerinin çoğunluğunun, sosyal-şoven "anavatan savunması" bayrağı altında "kendi" burjuvazilerinin sömürgeleri ezme ve mali bakımdan bağımlı ülkeleri talan etme "hakkı"nı savunduğu 1914–1918 yıllarında sosyalizme karşı giriştikleri alçakça ihanet, bu son derece haklı güvensizliği kaçınılmaz olarak daha da şiddetlendirecekti. Öte yandan, bir ülke ne kadar geriyse, orada, kaçınılmaz olarak, kökleri çok derinde olan küçük-burjuva önyargıların, yani ulusal egoizmin ve ulusal dargörüşlülüğün özel bir güç ve sağlamlık kazanmasına yol açan tarımsal küçük işletme, ataerkil ilişkiler ve taşra zihniyeti o kadar güçlüdür. Bu önyargılar ancak ileri ülkelerde kapitalizm ve emperyalizmin yok olmasından ve geri ülkelerin ekonomik yaşamının tüm temeli köklü bir değişikliğe uğradıktan sonra ortadan kalkabileceği için, bu önyargılar zorunlu olarak çok yavaş yok olur. Buradan bütün ülkelerin sınıf bilinçli komünist proletaryasının, en uzun süre

ezilmiş olan ülkelerin ve kavimlerin ulusal duygu kalıntılarına karşı özel bir titizlik ve özel bir dikkat gösterme, aynı zamanda bu güvensizliği ve önyargıları daha çabuk aşabilmek için belli tavizler verme görevi çıkar. Proletaryanın, sonra da tüm dünyanın bütün ülke ve uluslarının emekçi kitlelerinin bir ittifak ve birlik için gönüllü çabası olmadan, kapitalizm üzerinde zaferin eseri başarıyla tamamlanamaz.

Haziran 1920'de yayınlandı.

Eserler, C. 31, s. 132-139.

(Seçme Eserler, C. 10, s. 254-261, —İnter Yayınları.)

KOMÜNİST ENTERNASYONAL'E KABUL ŞARTLARI'NDAN

8— Burjuvazileri sömürge sahibi olan ve başka ulusları ezen ülkelerin partileri, sömürgeler ve ezilen milliyetler sorununda özellikle açık ve berrak bir tutum almalıdırlar. III. Enternasyonal'e katılmak isteyen her parti "kendi" enperyalistlerinin sömürgelerdeki hilelerini amansızca teşhir etmek, sömürgelerdeki her özgürlük hareketini sözle değil eylemle desteklemek, kendi emperyalistlerinin bu sömürgelerden kovulmasını talep etmek, kendi ülkesindeki işçilerin yüreğinde sömürgelerin ve ezilen milliyetlerin emekçi halkı için gerçekten kardeşçe duygular uyandırmak ve kendi ülkesinin ordusu içinde sömürge halklarının her türlü ezilmesine karşı sistemli bir ajitasyon yürütmekle yükümlüdür.

Temmuz 1920'de yayınlandı.

Eserler, Cilt 31, s. 196.

(Seçme Eserler, C. 10, s. 224-225, —İnter Yayınları.)

Komünist Enternasyonal II. Kongresi
19 Temmuz - 7 Ağustos 1920

ULUSLARARASI DURUM VE KOMÜNİST ENTERNASYONAL'İN ANA GÖREVLERİ ÜZERİNE RAPOR'DAN

19 Temmuz

...Yoldaşlar! Son olarak bir noktaya daha işaret etmek istiyorum. Başkan, Kongre'nin dünya kongresi adını hakettiğinden söz etti. Başkanın özellikle şu sebepten dolayı haklı olduğuna inanıyorum ki, aramızda sömürge, geri ülkelerin devrimci hareketinin az temsilcisi yok. Bu elbette güçsüz bir başlangıç, fakat önemli olan bu başlangıcın yapılmış olmasıdır. İleri kapitalist ülkelerin devrimci proleterlerinin, hiç ya da hemen hemen hiç proletaryası olmayan ülkelerin devrimci kitleleriyle, Doğu'nun sömürge ülkelerinin ezilen kitleleriyle birliği bu Kongre'de gerçekleşiyor. Bu birliği sağlamlaştırmak bize bağlıdır — bunu yapacağımızdan eminim. Her ülkede sömürülen ve ezilen işçilerin devrimci saldırısı, küçük-burjuva unsurların direnişini ve işçi aristokrasisinin yok denecek kadar küçük üst kesiminin etkisini aşarak, bugüne kadar tarihin dışında kalmış ve sadece onun nesnesi sayılmış

olan yüz milyonlarca insanın devrimci saldırısıyla birleşir birleşmez dünya emperyalizmi çökmek zorunda kalacaktır.

Emperyalist savaş devrime yardım etti. Burjuvazi, sömürgelerden, geri ülkelerden, en ücra bölgelerden askerler getirip bu emperyalist savaşa kattı. İngiliz burjuvazisi Hint askerlerine, Almanya'ya karşı İngiltere'yi savunmanın Hint köylülerinin görevi olduğunu; Fransız burjuvazisi, Fransız sömürgelerinden gelen askerlere siyahların görevinin Fransa'yı savunmak olduğunu telkin etti. Onlara silah kullanmayı öğrettiler. Bunlar son derece yararlı bilgilerdir ve bunlar için burjuvaziye en derin şükranlarımızı, bütün Rus işçilerinin ve köylülerinin ve özellikle de Rus Kızıl Ordusu'nun şükranlarını sunmamız gerekirdi. Emperyalist savaş bağımlı halkları dünya tarihinin içine çekti. Ve şimdi en önemli görevlerimizden biri, kapitalist olmayan ülkelerde bir Sovyet hareketi örgütlemek için temel taşı nasıl koyacağımız üzerine düşünmektir. Oralarda Sovyetler mümkündür: Bunlar işçi Sovyetleri değil, köylü Sovyetleri ya da emekçi Sovyetleri olacaktır.

Yapılacak çok iş olacak, hatalar kaçınılmaz olacak, bu yolda birçok zorluklarla karşılaşacağız. II. Kongre'nin ana görevi, şimdiye kadar yüzlerce milyon insan arasında örgütsüz olarak yapılan çalışmanın örgütlü, homojen, sistemli bir karakter alması için pratik yönergeler hazırlamak ya da planlamaktır.

Komünist Enternasyonal'in I. Kongresi'nden beri bir yılı biraz aşkın zaman geçti ve II. Enternasyonal üzerinde muzaffer olduk: Sovyet düşünceleri artık sadece uygar ülkelerin işçileri arasında yaygın değil, sadece onlar için anlaşılır ve tanış değil; aralarında kendilerine sosyalist diyenlerin pek az olmadığı, sistematik Almanların ifade etmeyi tercih ettikleri gibi Sovyet "sistemi" ya da İngiliz "lonca sosyalistleri"nin ifade ettikleri gibi Sovyet "düşüncesi" üzerine bilgece ya da sözde bilgece değerlendirmeler yapan çok bilmişlere bütün ülkelerin işçileri gülüyorlar; Sovyet "sistemi" ya da Sovyet "düşüncesi" üzerine bu gevezelikler işçilerin bilincini bulandırmıyor da değil. Fakat işçiler bu ukalaca safsatayı bir kenara atıp Sovyetlerin verdiği silaha sarılıyorlar.

Sovyetlerin rol ve öneminin anlaşılması artık Doğu ülkelerine de yayıldı.

Tüm Doğu'da, tüm Asya'da, tüm sömürge halkları arasında bir Sovyet hareketinin başlangıcı yapıldı.

Sömürülenlerin sömürücülere karşı ayaklanması ve kendi Sovyetlerini kurması gerektiği düşüncesini kavramak pek zor değil. Deneyimlerimizden sonra, Rusya'da iki yıl Sovyet Cumhuriyeti'nden sonra, III. Enternasyonal'in I. Kongresi'nden sonra bu düşünce, tüm dünyada sömürücüler tarafından ezilen yüzlerce milyon insan için anlaşılır hale gelmektedir ve şimdi biz Rusya'da, uluslararası emperyalistlerden daha güçsüz olduğumuz için sık sık tavizler vermek ve beklemek zorunda kalsak da, bu 1 milyar 250 milyon insanın, çıkarlarını savunduğumuz kitleyi oluşturduğunu biliyoruz. Önümüzde hâlâ saatten saate azalan engeller, önyargılar ve cehalet var, fakat olaylar geliştikçe gerçekten de dünya nüfusunun bu yüzde 70'ini, bu emekçi ve sömürülen kitleyi daha fazla temsil ediyor ve savunuyoruz. Şunu gururla söyleyebiliriz: I. Kongre'de esas olarak sadece propagandacılardık, sadece tüm dünya proletaryası önünde temel düşünceleri geliştirdik, sadece mücadele çağrısı yaptık, sadece şunu sorduk: bu yolda yürüyebilecek insanlar nerede? Şimdi her yerde proletaryanın öncüsü bizimle birlikte yürüyor. Bazen kötü örgütlenmiş olsa ve bir reorganizasyona gereksinim duysa da her yerde bir proleter ordu var ve eğer yabancı yoldaşlar şimdi yekpare bir ordu örgütlememize yardım ederlerse, hiçbir zaaf bizi eserimizi tamamlamaktan alıkoyamayacaktır. Bu eser proleter dünya devrimidir, bir Dünya Sovyet Cumhuriyeti yaratmaktır. *(Uzun süren alkışlar)*

(Seçme Eserler, C. 10, s. 217-220, —İnter Yayınları.)

ULUSAL VE SÖMÜRGESEL SORUN KOMİSYONU'NUN RAPORU

26 Temmuz[226]

Yoldaşlar, sadece kısa bir girişle yetineceğim. Sonra Komisyonumuzun sekreteri Maring yoldaş size, tezlerde yaptığımız değişiklikler hakkında ayrıntılı bir rapor sunacak. Ondan sonra ek tezleri kaleme almış olan Roy yoldaş konuşacak. Komisyonumuz gerek değişikliklerle birlikte ilk tezleri, gerekse de ek tezleri oy birliğiyle kabul etmiştir. Tüm önemli sorunlarda tam oybirliği sağlamayı başardık. Şimdi bazı kısa açıklamalarda bulunmak istiyorum.

Birincisi: tezlerimizin en önemli, temel düşüncesi nedir? Ezilen ve ezen halklar ayrımıdır. IĮ. Enternasyonal'in ve burjuva demokrasisinin aksine biz bu ayrımı öne çıkarıyoruz. Proletarya ve Komünist Enternasyonal için, emperyalizm çağında somut ekonomik gerçekleri saptamak ve tüm sömürgesel ve ulusal sorunların çözümünde soyut önermelerden değil, somut durumun olgularından hareket etmek özellikle önemlidir.

Emperyalizmin karakteristik özelliği, bütün dünyanın —gördüğümüz gibi— bugün çok sayıda ezilen halkla, devasa servetlere ve muazzam askeri güçlere sahip çok az sayıda ezen halktan oluşmasıdır. Dün-

ya nüfusunun muazzam çoğunluğu, bir milyardan fazlası, dünya nüfusunu 1 milyar 750 milyon olarak tahmin edersek, muhtemelen 1 milyar 250 milyonu, yani yaklaşık yüzde 70'i, ya doğrudan sömürgesel bağımlılık içinde bulunan, ya da örneğin, İran, Türkiye, Çin gibi sömürge sınırındaki devletler olan, ya da büyük bir emperyalist devletin ordusu tarafından yenilgiye uğratılmış olup anlaşmalarla ona bağımlılık içine girmiş olan ezilen halklara dahildir. Bu ayrım düşüncesi, halkları ezen ve ezilen halklar olarak ayırma düşüncesi, tüm tezlerin, benim imzamla çıkan ve daha önce yayınlanmış bulunan sadece ilk tezlerin değil, Roy yoldaşın tezlerinin de ana fikrini oluşturur. Bunlar [yani Roy'un tezleri —ÇN], esas olarak Hindistan'ın ve İngiltere tarafından ezilen diğer büyük ulusların durumu bakış açısından kaleme alınmıştır ve bizim için çok büyük önemi de burada yatar.

Tezlerimizin ikinci ana fikri, dünyanın bugün içinde bulunduğu durumda, emperyalist savaştan sonra, halkların karşılıklı ilişkilerinin, devletlerin tüm dünya sisteminin, küçük bir grup emperyalist ulusun, başını Sovyet Rusya'nın çektiği Sovyet hareketine ve Sovyet devletlerine karşı mücadelesiyle belirlendiğidir. Bunu gözardı edersek, dünyanın en ücra köşesinde de olsa bir tek ulusal ya da sömürgesel sorunu bile doğru koyamayız. Komünist partiler ancak bu bakış açısında dururlarsa uygar ya da geri ülkelerle ilgili tüm siyasi sorunları doğru koyabilir ve bu soruları yanıtlayabilirler.

Üçüncüsü, geri ülkelerdeki burjuva-demokratik hareket sorununu özellikle öne çıkarmak istiyorum. Tam da bu sorun bazı görüş ayrılıklarına yol açtı. Komünist Enternasyonal'in ve komünist partilerin, geri ülkelerdeki burjuva-demokratik hareketleri desteklemesi gerektiğini açıklamamızın ilkesel ve teorik olarak doğru olup olmadığı üzerine tartıştık. Bu tartışma sonucunda oybirliğiyle, "burjuva-demokratik hareket" yerine "ulusal-devrimci hareket" demeyi kararlaştırdık. Her milliyetçi hareketin ancak burjuva-demokratik bir hareket olabileceğine en küçük kuşku yoktur, çünkü geri ülkelerde nüfusun esas kütlesini burjuva-kapitalist ilişkilerin temsilcisi olan köylülük oluşturur. Eğer

bu gibi ülkelerde ortaya çıkabilmişlerse bile, proleter partilerin, köylü hareketiyle belli ilişkilere girmeden, bu hareketi aktif biçimde desteklemeden bu geri ülkelerde komünist bir taktik ve komünist bir politika izleyebileceğine inanmak hayal olurdu. Bu noktada, eğer burjuva-demokratik hareketten söz edecek olursak, reformist hareketle devrimci hareket arasındaki her türlü farkın silineceği yönünde itirazda bulunuldu. Bu fark ise son zamanlarda geri ve sömürge ülkelerde çok açık bir biçimde su yüzüne çıkmıştır, çünkü emperyalist burjuvazi bütün gücüyle ezilen halklar arasında da reformist bir hareket yaratmaya çalışıyor. Sömürücü ülkelerin burjuvazisiyle sömürge ülkelerin burjuvazisi arasında belli bir yakınlaşma oldu, öyle ki, ezilen ülkelerin burjuvazisi çoğu kez —belki de çoğunlukla—, ulusal hareketi desteklemesine rağmen, aynı zamanda emperyalist burjuvaziyle anlaşma halinde, yani onunla birlikte tüm devrimci hareketlerle ve devrimci sınıflarla mücadele etmektedir. Komisyonda bu çürütülemez biçimde kanıtlanmıştır, o nedenle biz, bu farkı dikkate almayı ve hemen her yerde "burjuva-demokratik" kavramının yerine "ulusal-devrimci" kavramını geçirmeyi biricik doğru şey olarak gördük. Bu değişikliğin anlamı, komünistler olarak bizim, sömürge ülkelerdeki burjuva özgürlük hareketlerini ancak, bu hareketler gerçekten devrimciyse, temsilcileri bizim köylüleri ve geniş sömürülen katmanları devrimci düşünceyle eğitip örgütlememizi engellemezlerse desteklememiz gerektiği ve destekleyeceğimizden ibarettir. Eğer bu koşullar bile mevcut değilse, bu ülkelerde komünistler, II. Enternasyonal kahramanlarının da dahil olduğu reformist burjuvaziyle mücadele etmek zorundadırlar. Sömürge ülkelerde şimdiden reformist partiler var ve bunların temsilcileri bazen kendilerini sosyal-demokratlar ve sosyalistler olarak adlandırıyorlar. Sözünü ettiğim ayrım bütün tezlerde uygulanmıştır ve ben bu sayede görüşümüzün çok daha tam olarak formüle edilmiş olduğuna inanıyorum.

Ayrıca Köylü Sovyetleri üzerine bir açıklama yapmak istiyorum. Rus komünistlerinin Çarlığın eski sömürgelerindeki, Türkistan vb. gibi geri ülkelerdeki pratik çalışması, bizi, komünist taktik ve politikanın kapitalizm öncesi ilişkilere nasıl uygulanması gerektiği sorusuyla karşı

karşıya bıraktı, çünkü bu ülkelerin en önemli özelliği, oralarda hâlâ kapitalizm öncesi ilişkilerin hüküm sürmesidir ve bu nedenle orada saf proleter bir hareketten söz edilemez. Bu ülkelerde neredeyse hiç sanayi proletaryası yoktur. Buna rağmen orada da önderlik rolünü üstlendik ve bunu yapmamız gerekiyor. Çalışmamız bize, bu ülkelerde aşılması gereken dev engellerin bulunduğunu gösterdi, fakat çalışmamızın pratik sonuçları, bu zorluklara rağmen, neredeyse hiç proletaryanın olmadığı yerlerde de, kitleler arasında bağımsız siyasi düşünce ve bağımsız siyasi davranış özlemi uyandırmanın olanaklı olduğunu gösterdi. Bizim için bu çalışma, Batı Avrupa ülkelerinden yoldaşlar için olduğundan daha zordu, çünkü Rusya'da proletarya, devletin inşası işiyle çok meşgul. Yarı-feodal bağımlılık içinde yaşayan köylülerin Sovyet örgütlenmesi düşüncesini çok iyi kavrayıp gerçekleştirebilecekleri çok açıktır. Sadece ticaret sermayesi tarafından değil, aynı zamanda feodaller ve devlet tarafından da feodal temelde sömürülen ezilen kitlelerin bu silahı, bu tür bir örgütlenmeyi kendi koşullarına uygulayabilecekleri de çok açıktır. Sovyet örgütlenmesi düşüncesi basittir ve sadece proleter değil, köylü, feodal ve yarı-feodal koşullara da uygulanabilir. Bu alandaki deneyimlerimiz şimdilik çok büyük değil, fakat, birçok sömürge ülke temsilcisinin katıldığı Komisyondaki tartışmalar bize, Komünist Enternasyonal'in tezlerinde, köylü Sovyetlerinin, sömürülen Sovyetlerinin sadece kapitalist ülkeler için değil, kapitalizm öncesi ilişkilerin bulunduğu ülkeler için de uygun bir araç olduğunu söylemek gerektiğini ve her yerde, gerek sömürgelerde gerekse de geri ülkelerde Köylü Sovyetleri, Emekçi Sovyetleri fikri için propaganda yapmanın komünist partilerin ve onlara katılan unsurların mutlak görevi olduğunu tartışmaya meydan vermeyecek biçimde kanıtlamıştır; oralarda da komünist partiler, koşulların izin verdiği ölçüde, emekçi halk Sovyetlerini kurma çabası içinde olmalıdırlar.

Burada önümüzde, pratik çalışmanın çok ilginç ve önemli bir alanı açılıyor. Şimdilik, bu bakımdan genel tecrübemiz pek büyük değil, fakat yavaş yavaş elimizde bu soruna ilişkin malzeme birikecek. İleri ülkelerin proletaryasının geri emekçi kitlelere yardım edebileceği ve

etmesi gerektiği ve Sovyet Cumhuriyetlerinin muzaffer proletaryası bu kitlelere elini uzatır ve onları destekleyebilirse geri ülkelerin gelişimlerinin bugünkü durumundan kurtulabileceği kesinlikle tartışma götürmez.

Bu sorun üzerine Komisyon'da oldukça hararetli tartışmalar oldu, sadece altında benim imzamın bulunduğu tezlerle değil, aynı zamanda özellikle Roy yoldaşın burada savunacağı ve bazı değişiklik önergelerinin oybirliğiyle kabul edildiği tezleriyle de bağıntılı olarak.

Soru şöyle kondu: Yeni kurtulan ve savaştan sonra içlerinde ilerici bir hareket gözlemlediğimiz geri halklar için ekonominin kapitalist gelişim aşamasının kaçınılmaz olduğu iddiasını doğru kabul edebilir miyiz? Bu soruya "hayır" yanıtı verdik. Muzaffer devrimci proletarya bu halklar içinde sistematik propaganda yürütür ve Sovyet hükümetleri ellerindeki bütün araçlarla onların yardımına koşarsa, geri halklar için kapitalist gelişim aşamasının kaçınılmaz olduğunu varsaymak yanlıştır. Bütün sömürgelerde ve geri ülkelerde sadece bağımsız savaşçı kadrolar, parti örgütleri kurmakla, köylü Sovyetleri örgütlemek için propaganda yapmak ve bunları kapitalizm öncesi ilişkilere uydurmaya çalışmakla kalmamalıyız, aynı zamanda Komünist Enternasyonal, en ileri ülkelerin proletaryasının yardımıyla geri ülkelerin kapitalist gelişim aşamasından kaçınarak Sovyet düzenine geçebilecekleri, sonra da belli gelişim aşamalarından geçerek komünizme ulaşabilecekleri tezini ileri sürmeli ve bunu teorik olarak temellendirmelidir.

Bunun için hangi araçların gerekli olacağı önceden söylenemez. Bunu bize pratik deneyim gösterecektir. Ne var ki en uzak halkların emekçi kitleleri arasında Sovyet düşüncesinin bilindiği, bu örgütlerin, Sovyetlerin kapitalizm öncesi toplum düzeninin koşullarına uydurulması gerektiği, tüm dünyada komünist partilerin bu yöndeki çalışmasının derhal başlamak zorunda olduğu kesindir.

Komünist partilerin sadece kendi ülkelerindeki değil, sömüren ulusların sömürge halkları kendi egemenlikleri altında tutmasına yar-

dımcı olan birlikleri arasındaki devrimci çalışmasının da ne kadar önemli olduğuna dikkat çekmek istiyorum.

Britanya Sosyalist Partisi'nden Quelch yoldaş Komisyonumuzda bu konudan söz etti. Vasat İngiliz işçisinin, köleleştirilmiş halkların İngiliz egemenliğine karşı ayaklanmasının desteklenmesini ihanet sayacağına işaret etti. İngiltere ve Amerika'nın jingoist ve şoven ruhlu işçi aristokrasisinin sosyalizm için en büyük tehlike ve II. Enternasyonal'in en büyük desteği olduğu, burada burjuva Enternasyonal'in lider ve işçilerinin en kötü ihanetiyle karşı karşıya bulunduğumuz doğrudur. Hakeza II. Enternasyonal de sömürgeler sorunuyla ilgilenmişti. Basel Manifestosu da bundan gayet açık biçimde söz etmişti. II. Enternasyonal partileri devrimci davranacaklarını vaat etmişlerdi, fakat II. Enternasyonal partilerinde ve görüşümce, II. Enternasyonal'den ayrılmış ve III. Enternasyonal'e girmek isteyen partilerde de gerçek bir devrimci çalışma ve sömürülen ve ezilen halkların ezenlere karşı mücadelesine gerçek bir destek göremiyoruz. Bunu bütün dünya önünde açıklamak zorundayız ve bu çürütülemez. Çürütmeyi deneyip denemeyeceklerini göreceğiz.

Kararlarımızın temeline de bu düşünceleri koyduk; bu kararlar hiç kuşkusuz çok uzun, ancak ben buna rağmen yararlı olacaklarına ve ulusal ve sömürgesel sorun alanında gerçekten devrimci bir çalışmanın geliştirilmesi ve örgütlenmesine katkıda bulunacaklarına inanıyorum. Bu ise en önemli görevimizdir.

Tam haliyle ilk kez 1921'de
"Komünist Enternasyonal II. Kongresi.
Stenografik Rapor"
adlı kitapta yayınlandı.
Komünist Enternasyonal Yayınevi,
Petrograd.

Eserler, Cilt 31, s. 220–222, 228–233.

(Seçme Eserler, C. 10, s. 262-268, —İnter Yayınları.)

VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi[227]

22–29 Aralık 1920

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ'NİN FAALİYETİ ÜZERİNE RAPOR'DAN

22 Aralık

Ayrıca, yoldaşlar, Doğu'da izlediğimiz politikanın bu yıl büyük bir başarıya ulaştığını belirtmem gerekir. Sadece bağımsızlıklarına tamamen yeniden kavuşmakla kalmayıp, aynı zamanda iktidarı işçi ve köylülerin eline veren Buhara, Azerbaycan ve Ermenistan Sovyet Cumhuriyetlerinin kurulmaları ve sağlamlaşmalarından memnunluk duyabiliriz. Bu cumhuriyetler, Sovyet iktidarı düşüncelerinin ve ilkelerinin sadece sanayi bakımından gelişmiş ülkelerde, sadece proletarya gibi sosyal bir dayanakla değil, aynı zamanda köylülük gibi bir temelle de anlaşılır ve tez elden uygulanabilir olduğunun kanıtı ve doğrulanmasıdır. Köylü Sovyetleri düşüncesi muzaffer olmuştur. Köylülerin elinde iktidar güvence altındadır; toprak onların elinde, üretim araçları onların elindedir. Köylü Sovyet Cumhuriyetleri ile Rusya Sosyalist Cumhuriyeti arasındaki dostluk ilişkileri politikamızın pratik sonuçları sayesinde şimdiden sağlamlaşmış bulunuyor.

Emperyalizmin boyunduruğu altında inleyen tüm halkların yaşam çıkarlarının birbiriyle çakışmasıyla güvence altına alınan dostluk ilişkilerimizin bulunduğu İran'la önümüzdeki günlerde imzalanacak olan anlaşmayı da selamlamalıyız.

Ayrıca Afganistan ve daha da çok Türkiye ile dostluk ilişkilerimizin giderek iyileştiğini ve sağlamlaştığını saptayabiliriz. Türkiye hususunda Antant devletleri, Türkiye ile Batı Avrupa ülkelerinin ilişkilerinin bir ölçüde normalleşmesini olanaksız kılmak için her şeyi yaptılar. Bu durum, Sovyet iktidarının sağlamlaşmasıyla bağ içinde, burjuvazinin bütün karşı etkilerine ve entrikalarına rağmen, Rusya'yı çepeçevre saran burjuva ülkelerin varlıklarını sürdürmelerine rağmen, Rusya'nın Doğu'nun ezilen uluslarıyla ittifakının ve dostluk ilişkilerinin güçlenmesini gittikçe daha çok garanti ediyor, çünkü tüm politikadaki en önemli olgu, muzaffer devletler arasına girme şansını elde edememiş halklara karşı emperyalist şiddet kullanımıdır ve emperyalizmin bu dünya politikası bütün ezilen halkların yakınlaşmasına, ittifakına, dostluğuna yol açmaktadır. Bu bakımdan Batı'da daha Avrupaileşmiş devletlerle ilgili olarak da elde ettiğimiz başarı, dış politikamızın bugünkü temellerinin doğru olduğunu ve uluslararası durumumuzun iyileşmesinin sağlam bir zemine sahip olduğunu göstermektedir. Barışseverlik politikamızı sürdürür ve belli tavizler verirken (ve bir savaştan kaçınmak için bu tavizleri vermek zorundayız), elbette her zaman şu ya da bu devletle aramızı açabilecek olan emperyalistlerin bütün entrikaları ve planlarına rağmen politikamızın temel çizgisi ve emperyalist politikanın en içsel özünden kaynaklanan başlıca çıkarların kendi paylarına düşeni yapacağından ve RSFSC'ye artan sayıda komşu devletle daha sıkı ilişkiler kurmak için daha çok vesile sunacağından eminiz...

Halk Komiserleri Konseyi'nin Faaliyeti Üzerine Rapor ilk kez 1921'de "VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi. Stenografik Rapor" adlı kitapta yayınlandı.

Eserler, Cilt 31, s. 486–488.

11. ORDU DEVRİMCİ SAVAŞ KONSEYİ'NE TELGRAF

Bir kopyası Kafkasya Cephesi Devrimci Savaş Konseyi'ne
Bir kopyası Gürcistan Devrimci Komitesi'ne
Bir kopyası Orkonikidze Yoldaşa

Onbirinci Ordu birlikleri Gürcistan bölgesinde bulunduklarından, Gürcistan Devrim Komitesi'yle tam temas kurmanızı, Devrim Komitesi'nin direktiflerine tam olarak uymanızı, Gürcistan Devrim Komitesi ile anlaşmadan halkın çıkarlarına zarar verebilecek hiçbir önlem almamanızı rica olunur. Gürcistan'ın bağımsız organlarına özel bir dikkatle muamele edilmeli ve Gürcistan halkına özel özen ve dikkat gösterilmelidir. Derhal ordunun bütün organlarına, Özel Bölüm'e de gerekli talimatları veriniz. Bu talimatlara karşı gelenlerden hesap sorun. Talimatların ihlal edildiği her durum ve yerel halkla meydana gelebilecek en küçük sürtüşme, anlaşmazlık üzerine bizi mutlaka bilgilendiriniz.

Savunma Konseyi Başkanı ***Lenin***

10 Mart 1921'de kaleme alındı.

"Pravda Grusii" (Gürcistan Pravdası) No. 13, 17 Mart 1921.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 35, s. 408, Rusça.

AZERBAYCAN, GÜRCİSTAN, ERMENİSTAN, DAĞİSTAN VE DAĞ CUMHURİYETİ'NDEKİ KOMÜNİST YOLDAŞLARA

Kafkasya Sovyet Cumhuriyetlerine sıcak selamlarımı iletirken, kurduğunuz sıkı ittifakın, burjuvazinin yönetimi altında hiçbir zaman gerçekleşmemiş ve burjuva toplum düzeninde olanaksız olan bir ulusal barış örneği yaratacağına olan umudumu ifade etmek istiyorum.

Fakat Kafkasya milliyetlerinin işçileri ve köylüleri arasındaki ulusal barış ne kadar önemli olursa olsun, sosyalizme geçiş olarak Sovyet iktidarını korumak ve geliştirmek kıyas kabul etmeyecek kadar daha önemlidir. Görev zordur, fakat kesinlikle uygulanabilir. Onu başarıyla çözmek için en önemli şey, Transkafkasya komünistlerinin, kendi ***durumlarının,*** RSSFC'nin durum ve koşullarından farklı olarak kendi cumhuriyetlerinin durumunun özgünlüğünü kavramaları, bizim taktiğimizi kopya etmek değil, bilakis onu somut koşulların değişikliğine uygun olarak düşünüp taşınarak değiştirme zorunluluğunu kavramalarıdır.

Rusya'da Sovyet Cumhuriyeti hiçbir yerde politik ve askeri destek görmedi. Tersine yıllar boyunca Antant'ın askeri istilalarına ve ablukasına karşı mücadele etmek zorunda kaldı.

Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleri RSSFC'nin politik ve az da olsa askeri desteğine sahip oldu. Bu temel bir farktır.

İkinci olarak: Antant'tan şu an herhangi bir istila ve Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan, Dağıstan ve Dağ'lı halkların Beyaz Muhafızlarını askeri olarak desteklemesi tehlikesi yok. Antant Rusya'da "elini yaktı" ve bu onu bir süre daha ihtiyatlı olmaya zorlayacaktır.

Üçüncüsü: Kafkasya Cumhuriyetleri Rusya'dan daha büyük ölçüde köylü ülkeleridir.

Dördüncüsü: iktisaden Rusya ileri kapitalist ülkelerden koparılmıştı ve halen de büyük ölçüde öyledir: Kafkasya kapitalist Batı'yla "birlikte yaşama"nın ve mal mübadelesinin yolunu daha hızlı ve kolay biçimde açabilir.

Farklar hepsi bu değil. Fakat saydıklarımız bile bir başka taktiğin zorunluluğunu görmeye yeter.

Küçük-burjuvaziye, aydınlara ve özellikle köylülüğe karşı daha yumuşak, özenli ve uysal davranmak. İmtiyazlar ve mal mübadelesi politikasıyla kapitalist Batı'dan iktisaden her biçimde enerjik ve hızlı bir tarzda yararlanmak. Petrol, manganez, kömür (Tkvarçeli maden ocakları), bakır — büyük maden zenginliklerinin hepsi bu değil. Yurtdışıyla imtiyaz politikası ve mal mübadelesini geniş kapsamda geliştirme olanağı mevcut.

Bunu cömertçe, sağlam biçimde, beceriyle, itinayla yapmak ve bundan her biçimde işçilerin ve köylülerin durumlarını iyileştirmek, aydınları ekonomiyi inşa çalışmasına çekmek için yararlanmak gerekir. Bütün gücümüzle, İtalya, Amerika ve diğer ülkelerle mal mübadelesinden yararlanarak, bu zengin bölgenin üretici güçlerini, beyaz kömürü, sulamayı geliştirmek gerekmektedir. Sulama, tarımı ve hayvancılığı ne pahasına olursa olsun geliştirmek için özellikle önemlidir.

Sosyalizme daha yavaş, daha ihtiyatlı, daha sistemli geçiş — RSSFC'den farklı olarak Kafkasya Cumhuriyetleri için bu mümkün ve

zorunludur. Bunu kavramak gerekiyor ve bizim taktiğimizden farklı olarak bunu uygulamayı bilmek gerekir.

Dünya kapitalizminde ilk gediği bizim açmamız gerekiyordu. Gedik açıldı. Uyguladığı ablukayla, verdiği askeri yardımla tüm Antant tarafından desteklenen Beyazlara, Sosyal-Devrimcilere, Menşeviklere karşı şiddetli, insanüstü, zor ve ağır, acılarla dolu sert savaşta kendimizi koruduk.

Siz Kafkasyalı komünist yoldaşların gedik açmasına artık gerek yok, daha büyük bir dikkat ve sistematikle, 1921 yılında sizin için elverişli uluslararası durumdan yararlanarak, yeni bir şey yaratmayı bilmelisiniz. Gerek Avrupa, gerekse de tüm dünya 1921'de artık 1917 ve 1918'de olduğu gibi değil.

Bizim taktiğimizi kopya etmeyin, bilakis onun özelliklerinin nedenlerini, önkoşullarını ve sonuçları bağımsızca düşünün, ülkelerinizde onun lafzını değil, ruhunu, anlamını, 1917-1921 yıllarının deneyiminin derslerini uygulayın. İktisaden derhal kapitalist yurtdışıyla mal mübadelesine atılın, düzinelerce milyon en değerli madencilik ürünlerini cebe indirse de, cimri davranmayın.

Köylülerin durumu derhal iyileştirilmeli ve elektrifikasyon ve sulama için büyük ölçekli çalışma başlatılmalıdır. Sulama her şeyden daha acildir ve bölgeyi herşeyden daha çok değiştirecek, yeniden canlandıracak, geçmişi gömecek ve sosyalizme geçişi sağlamlaştıracaktır.

Mektubu kaleme alıştaki özensizlikten dolayı özür dilerim: Myaznikov yoldaşa elden vermek için alelacele yazmak zorunda kaldım. Bir kez daha Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleri işçilerine ve köylülerine en iyi dileklerim ve selamlarımla.

Moskova, 14 Nisan 1921 ***N. Lenin***

"Pravda Grusii" No. 55, 8 Mayıs 1921.
Eserler, 4. Baskı, Cilt 32, s. 295–297, Rusça.
(Seçme Eserler, C. 9, s. 230-232, —İnter Yayınları.)

Komünist Enternasyonal III. Kongresi[228]

22 Haziran - 12 Temmuz 1921

KOMÜNİST ENTERNASYONAL III. KONGRESİ'NDE RKP'NİN TAKTİĞİ ÜZERİNE RAPORA İLİŞKİN TEZLER'DEN

(İlk Taslak)

2— Uluslararası Ölçekte Sınıf Güçlerinin Karşılıklı İlişkisi

Bu durum nedeniyle uluslararası ölçekte sınıf güçlerinin karşılıklı ilişkisi şöyle biçimlenmiştir:

Sovyet Rusya'ya karşı açık savaş yürütme olanağına sahip olmayan uluslararası burjuvazi ihtiyatlı davranıyor, koşulların yeniden savaşa başlamasına izin vereceği anı gözlüyor.

İleri kapitalist ülkelerin proletaryası her yerde, her ülkede proletaryanın çoğunluğu kazanma yolunda ilerleyen ve eski trade-unionist bürokratlarla, Amerika ve Avrupa'da işçi sınıfının emperyalist ayrıcalıklarla bozulmuş üst kesiminin etkisini kırmakta olan giderek büyüyen öncüsünü, komünist partileri kurmuştur.

İleri kesimi İkinci Enternasyonal ve İkibuçukuncu Enternasyonal'de temsil edilen kapitalist ülkelerin küçük-burjuva demokrasisi, bir devrim durumunda emperyalist ayrıcalıkların yarattığı nispi küçük-burjuva refahını kaybedeceklerinden korkan sanayi ve ticaret alanında çalışan işçi ve hizmetlilerin çoğunluğu, daha doğrusu önemli bir bölümü onun etkisi altında olduğu ölçüde, şu an kapitalizmin ana dayanağıdır. Fakat artan ekonomik kriz her yerde geniş kitlelerin durumunu kötüleştiriyor; bu durum ve hakeza, kapitalizm varoldukça, yeni emperyalist savaşların kaçınılmazlığının iyice açığa çıkması, bu dayanağı giderek daha fazla sarsıyor.

Dünya nüfusunun ezici çoğunluğunu oluşturan sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin emekçi kitleleri, 20. yüzyılın başından beri, özellikle Rusya, Türkiye, İran ve Çin'deki devrimler sayesinde politik hayata uyanmıştır. 1914–1918 emperyalist savaşı ve Rusya'daki Sovyet iktidarı bu kitleleri nihai olarak dünya politikasının ve emperyalizmin devrimci yıkılışının aktif bir faktörüne dönüştürüyor; aralarında İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal liderlerinin de bulunduğu Amerika ve Avrupa'nın kültürlü küçük-burjuvazisi bunu görmek istemese de bu böyledir. Bu ülkelerin başında İngiliz Hindistanı gelmektedir; burada devrim, bir yandan sanayi ve demiryolu proletaryası daha çok önem kazandıkça, öte yandan giderek daha fazla kitle katliamına (Amritsar)[229], aleni kırbaçlamalara vs. başvuran İngilizlerin terörü vahşileştikçe, daha hızlı olgunlaşmaktadır.

N. Lenin

Moskova, Kremlin, 13.VI.1921

RKP'NİN TAKTİĞİ ÜZERİNE RAPOR'DAN[230]

5 Temmuz

Burada bir de sömürgelerdeki hareketin önemini vurgulamak istiyorum. Bu soruna ilişkin olarak tüm eski partilerde, İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in tüm burjuva ve küçük-burjuva işçi partilerinde, hâlâ eski duygusal anlayışların kalıntılarını görüyoruz: ezilen sömürge ve yarı-sömürge halklar için sempatiyle dolular. Sömürge ülkelerdeki hareket hâlâ küçük ulusal ve tamamen barışçıl bir hareket olarak görülüyor. Fakat bu böyle değildir. 20. yüzyılın başından beri bu hususta büyük bir değişiklik oldu: Milyonlarca ve yüz milyonlarca insan —fiilen dünya nüfusunun çok büyük çoğunluğu— şimdi bağımsız, aktif, devrimci faktörler olarak ortaya çıkıyor. Ve dünya devriminin yaklaşan tayin edici savaşlarında, dünya nüfusunun çoğunluğunun başlangıçta ulusal kurtuluşa yönelik hareketinin kapitalizme ve emperyalizme karşı döneceği ve beklediğimizden çok daha büyük bir devrimci rol oynayacağı apaçıktır. Enternasyonalimiz içinde ilk kez bu savaş için hazırlığı başlattığımızı vurgulamak önemlidir. Elbette bu büyük alanda zorluklar çok daha büyüktür, fakat her şeye rağmen hareket ilerliyor. Ve emekçi kitleler, sömürge ülkelerin köylüleri, henüz geri olmalarına rağmen dünya devriminin sonraki safhalarında çok büyük bir devrimci rol oynayacaklardır... *(Yoğun alkışlar)*

1921'de broşür olarak yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 32, s. 430/431, 457/458, Rusça.

BİR TRANSKAFKASYA CUMHURİYETLERİ FEDERASYONU KURULMASI ÜZERİNE ÖNERİ TASLAĞI[230]

28.XI.

1— Transkafkasya Cumhuriyetleri Federasyonu ilke olarak tamamen doğru ve mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir önlem olarak tanınır; fakat derhal hayata geçirilmesi henüz erken olarak değerlendirilir, yani görüşülmesi, propagandası ve Sovyetler tarafından tabandan yukarıya uygulanabilmesi için belli bir süre gerektirmektedir;

2— Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan Merkez Komitelerine (Kafkasya Bürosu üzerinden) federasyon sorununun Parti ve ***işçi-köylü kitleleri*** tarafından en geniş kapsamda görüşülmesini sağlamak, enerjik biçimde federasyon **lehine** propaganda yapmak ve bunu cumhuriyetlerin Sovyet Kongreleri aracılığıyla ***uygulamak*** yönünde talimat verilir; güçlü bir muhalefet durumunda RKP MK Politbürosu'na zamanında ve eksiksiz bilgi verilecektir.

Lenin

İlk kez kısmen 1923 yılında
"RKP (Bolşevik) Onikinci Parti Kongresi.
Stenografik Rapor" adlı kitapta yayınlandı.
Moskova, "Kraznaya Nov" (Kızıl Yeni Ülke) yayınevi.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 33, s. 103, Rusça.

"PRAVDA"NIN ONUNCU YILDÖNÜMÜ İÇİN

Legal "Pravda"nın, —***Çarlık*** yasalarına göre— legal Bolşevik günlük gazetenin kuruluşundan bu yana 10 yıl geçti. Ve bu on yıldan önce bir on yıl daha var: Bolşevizmin ortaya çıkmasından başlayarak hesaplandığında dokuz yıl (1903–1912), yönelimi itibariyle tamamen "Bolşevik" eski "Iskra"nın kuruluşundan (1900) başlayarak hesaplandığında ise onüç yıl (1900–1912).

Rusya'da yayınlanan Bolşevik bir günlük gazetenin onuncu yıldönümü... O zamandan beri anca on yıl geçti! Fakat bu süre mücadelenin ve hareketin içeriği bakımından yüz yıla eşdeğerdir. Son beş yılda toplumsal gelişmenin hızı, eski ölçülerle ölçülecek olursa; İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal kahramanları gibi Avrupalı darkafalıların; sömürgelerdeki, yarı-bağımlı ülkelerdeki ve çok yoksul ülkelerdeki yüz milyonlarca insanın (tam olarak bir milyardan fazla) onlara Hintlilere ve Çinlilere davranıldığı gibi davranılmasına katlanmasını, korkunç bir sömürüye ve doğrudan yağmaya, açlık, şiddet ve aşağılanmaya katlanmasını ve bütün bunların "uygarların", ganimetin —dün Almanya ile İngiltere arasında, yarın (Fransa ve İngiltere'nin belli bir katılımıyla) Japonya ile Amerika arasında— barışçıl biçimde mi, yoksa emperyalist ganimetin on, yirmi milyon insanı katlederek mi paylaşılacağı sorununu "özgür", "demokratik" ve "parlamenter" biçimde karara bağlamaları için yapılmasını "doğal" karşılamaya alışmış bu uygar darkafalıların eski ölçüleriyle ölçülecek olursa doğa üstüdür.

Uluslararası gelişmenin bu kadar çok hızlanmasının ana nedeni, yeni yüz milyonlarca ve yüz milyonlarca insanın bu gelişmenin içine çekilmiş olmasıdır. Kendini dünyanın merkezi sanmaya alışmış eski burjuva ve emperyalist Avrupa çürümüş ve birinci emperyalist katliamda kötü kokulu bir çıban gibi patlamıştır. Ona hayranlık besleyecek (ya da en azından onunla ilgilenecek) durumda olan Spenglerler ve tüm küçük-burjuvalar bu nedenden dolayı ne kadar sızlansalar da, eski Avrupa'nın bu çöküşü, dünya halklarının çoğunluğunun emperyalist yağmalanması ve ezilmesinde karnını tıka basa dolduran dünya burjuvazisinin çöküş tarihinde sadece ***bir*** episoddur.

Bu çoğunluk artık uyanmış ve öylesine harekete geçmiştir ki, onu en güçlü ve "en büyük" güçler bile durduramaz. Nasıl durdurabilsinler ki! Birinci emperyalist katliamın bugünkü "galipleri" küçük, küçücük İrlanda'yı bile yenebilecek, aralarında mali ve döviz sorunlarında ortala çıkan karışıklığı bile aşabilecek durumda değiller. Hindistan ve Çin kaynıyor. Bu insanların sayısı 700 milyondan fazladır. Buna buralara komşu ve benzer koşullara sahip Asya ülkelerini de sayarsak, ortaya çıkan rakam dünya nüfusunun yarısından fazlasıdır. Orada karşı konulamaz biçimde ve giderek daha hızlanarak 1905 yılı yaklaşıyor; şu özsel ve dev farkla ki: 1905 yılında Rusya'da devrim (en azından başlangıçta) yalıtılmış, yani başka ülkeleri hemen devrime çekmeden seyredebilmişti. Hindistan ve Çin'de olgunlaşan devrim ise devrimci mücadelenin, devrimci hareketin, uluslararası devrimin içine çekilecektir ve daha şimdiden çekilmiştir.

Legal Bolşevik günlük gazete "Pravda"nın onuncu yıldönümü, büyük dünya devriminin muazzam hızlanmasının dönüm noktalarından birini gözlerimizin önüne sermektedir. 1906/1907 yıllarında Çarlık, devrimi, görünüşe göre, nihai olarak çökertmişti. Bolşevik Parti birkaç yıl sonra —***bir başka biçimde, bir başka tarzda***— düşmanın iç kalesine sızmayı ve günlük, "legal" faaliyet ile kahrolası Çarlık ve çiftlik sahipleri otokrasisini içten dinamitlemeye başlamayı başarmıştı. Ve birkaç yıl daha geçtikten sonra Bolşevizmin örgütlediği proleter devrim muzaffer oldu.

1900 yılında eski "Iskra" kurulduğunda katılan devrimci sayısı bir düzine bile değildi. Bolşevizm ortaya çıktığında, 1903 yılında Brüksel ve Londra'da yapılan illegal Parti Kongresi'ne yaklaşık kırk devrimci katılmıştı.

1912/1913 yıllarında legal Bolşevik "Pravda" kurulduğunda arkasında kuruş kuruş toplanan paralarıyla gerek Çarlık boyunduruğunun, gerekse de sosyalizme ihanet eden küçük-burjuva hainlerin, Menşeviklerin rekabetini aşan onbinlerce, yüzbinlerce işçi vardı.

Kasım 1917'de Kurucu Meclis seçimlerinde 36 milyon oydan 9 milyonu Bolşeviklere verilmişti. Gerçekte ise, oylamada değil, mücadelede, Ekim sonu ve Kasım 1917'de proletaryanın ve siyasi bilinçli köylülüğün ***çoğunluğu,*** II. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi delegelerinin şahsında, emekçi halkın en aktif ve en bilinçli kesiminin, yani o zamanki oniki milyonluk ordunun çoğunluğunun şahsında Bolşeviklerden yanaydı.

Bu, son yirmi yılda uluslararası devrimci hareketin "hızlanması"nın rakamlarla küçük bir örneğidir. Sadece yüzelli milyonluk bir halkın tarihinin sadece genel hatlarıyla anlatıldığı son derece küçük, son derece eksik bir örnek, oysa son yirmi yıl içinde devrim nüfusu bir milyarı aşan ülkelerde (tüm Asya ve yakınlarda köle değil ***insan*** olma isteğini, hem de gayet "parlamenter" olmayan bir "tarzda" gösteren Güney Afrika) başlamış ve yenilmez bir güç haline gelmiştir.

Ve herhangi bir, bu ifadeden dolayı özür dilerim, "Spenglercik" bundan (İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in "süper zeki" liderlerinden her aptallık beklenmelidir) bu hesapla Avrupa ve Amerika proletaryasının devrimci güçlere dahil edilmediği sonucunu çıkarırsa yanıtımız şu olacaktır: sözünü ettiğimiz "süper zeki" liderler hep şu şekilde argüman yürütüyorlar; gebe kaldıktan dokuz ay sonra doğumun olması gerektiği gerçeğinden, gerek doğum saati ve dakikasını, gerek doğum sırasında anne ve çocuğun durumunu ve anne ile çocuğun doğum sırasında maruz kalacakları tehlike ve acıların derecesini tam olarak belirleme olanağı çıkar. "Süper zeki" insanlar! Bunlar, uluslararası

devrimin gelişimi açısından Çartizmden burjuvaziye yaltaklanan Henderson'a, ya da Varlin'den Renaudel'e, ya da Wilhelm Liebknecht ve Bebel'den Südekum, Scheidemann ve Noske'ye geçişin, bir arabanın dümdüz ve yüzlerce kilometre uzunlukta bir şoseden, aynı şose üzerindeki küçük, pis kokan bir çamur birikintisine "geçiş"inden başka bir şey olmadığını kesinlikle kavrayamıyorlar.

İnsanlar tarihlerini kendileri yaparlar. Çartistler, Varlin ve Liebknechtler tarihi beyinleri ve yürekleriyle yapıyorlar. II. ve İkibuçukuncu Enternasyonal liderleri ise onu tamamen farklı organlarla "yapıyorlar": toprağı yeni Çartistler, yeni Varlinler ve yeni Liebknechtler için gübreliyorlar.

Bugünkü ***olağanüstü zor*** durumda kendi kendini aldatmak devrimciler için çok zararlıdır. Bolşevizm uluslararası bir güç haline ***gelmiş*** olsa da, ***tüm*** uygar ve ileri ülkelerde legal (on yıl önce Çarlık altında "Pravda"nın olduğu gibi legal) komünist partiler olarak gelişen yeni Çartistler, yeni Varlinler, yeni Liebknechtler olsa da, uluslararası burjuvazi hâlâ sınıf karşıtından kıyaslanmayacak ölçüde güçlüdür. Doğumu zorlaştırmak, Rusya'da proleter iktidarın doğum tehlike ve acılarını on kat artırmak için elinden gelen herşeyi yapmış olan bu burjuvazi, hâlâ milyonlarca ve on milyonlarca insanı, beyaz muhafız savaşları ve emperyalist savaşlarla vs. eziyete ve ölüme mahkûm edebilecek durumdadır. Bunu unutmamalıyız. Taktiğimizi şu anki durumun bu özelliğiyle ustalıkla uyum içine sokmalıyız. Burjuvazi şimdilik hâlâ engellenmeksizin acı çektirebilir, işkence edebilir, öldürebilir. Fakat devrimci proletaryanın kaçınılmaz ve dünya tarihi açısından bakıldığında yakın olan zaferini engelleyemez.

2.V.1922

"Pravda" No. 98,
5 Mayıs 1922.
*İmza: **N. Lenin.***

Eserler, 4. Baskı, Cilt 33, s. 312–315, Rusça.

BÜYÜK GÜÇ ŞOVENİZMİNE KARŞI MÜCADELE ÜZERİNE POLİTBÜRO İÇİN NOT[231]

Büyük Rus şovenizmine karşı ölüm kalım savaşı ilan ediyorum. Kahrolası dişten kurtulur kurtulmaz, bütün sağlıklı dişlerimle onun üzerine çullanacağım.

Birliğin Merkez Yürütme Komitesi'nde ***mutlaka*** sırasıyla
bir Rus
bir Ukraynalı
bir Gürcistanlı'nın **vs.**
başkanlığı yürütmesinde ısrarlı olunmalıdır.
Mutlaka!

Sizin ***Lenin***

6 Ekim 1922'de kaleme alındı.

İlk kez 21 Ocak 1937'de "Pravda" No. 21'de yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 33, s. 335, Rusça.

"OBSERVER"[232] VE "MANCHESTER GUARDİAN"[233] MUHABİRİ FARBMANN İLE RÖPORTAJ'DAN

Başka ülkelerde bulunması pek mümkün olmayan çoklukta milliyeti içinde barındıran bir devlette ulusal sorunun çözümünde edindiğimiz beş yıllık deneyimler, böyle durumlarda ulusların çıkarları konusunda tek doğru tavrın bu çıkarların azami biçimde karşılanması ve bu zeminde doğabilecek her türlü çatışmayı ortadan kaldıracak koşulların yaratılması olduğu inancımızı pekiştirmiştir. Deneyimlerimize temelinde, ancak çeşitli ulusların çıkarlarına en büyük dikkat göstermenin böylesi çatışmaların zeminini, karşılıklı güvensizliği ve herhangi bir entrika korkusunu ortadan kaldırdığı ve o olmadan ne halklar arası barışçıl ilişkilerin, ne de modern medeniyetlerde değerli olan şeylerin az çok başarıyla gelişemeyeceği özellikle çeşitli diller konuşan işçi ve köylülerde güven oluşturduğu yönünde sarsılmaz bir inanç oluşturmuştur...

27.X.1922

"Pravda" No. 254,
10 Kasım 1922.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 33, s. 348/349, Rusça.

MİLLİYETLER YA DA "OTONOMİZASYON" SORUNU ÜZERİNE[234]

Resmen, öyle sanıyorum ki, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin sorunu olarak nitelenen otonomizasyon[235] sorununa yeterli enerji ve güçle müdahale etmediğim için, Rusya işçileri önünde suçluyum.

Yazın bu sorun ortaya çıktığında hastaydım, sonbaharda ise, iyileşeceğimden ve Ekim ve Aralık Plenumlarının[236] bana bu sorunu ele alma olanağı tanıyacağından çok umutluydum. Oysa ne Ekim Plenumunda (bu maddede), ne de Aralık Plenumunda hazır bulunamadım ve sorun nerdeyse tamamen ben olmadan ele alındı.

Sadece Kafkasya'dan gelmiş olan ve sorunun Gürcistan'da ne durumda olduğunu anlatan Cerjinski yoldaşla konuşabildim. Zinovyev yoldaşla da bu konuya ilişkin bir şeyler konuşup kaygılarımı ifade etme olanağı buldum. Merkez Komitesi tarafından Gürcistan olayını "araştırmak"la görevlendirilen komisyonun başında bulunan Cerjinski yoldaşın anlattığı şeyler nedeniyle kaygılarım çok arttı. Eğer mesele, Cerjinski yoldaşın anlattığına göre, Orkonikidze'nin fiziki şiddet kullanma noktasına sürüklendiği aşamaya geldiyse, hangi çamura battığımızı düşünebilirsiniz. Besbelli tüm bu "özerkleştirme" teşebbüsü temelden yanlış ve zamansızdı.

Aygıtın birliği zorunluydu deniyor. Bu iddiaların kaynağı ne? Günceme yazdığım daha önceki bir notta saptadığım gibi Çarlıktan devraldığımız ve üzerine sadece birazcık Sovyet yağı sürdüğümüz aynı Rus aygıtı olmasın?

Kuşkusuz bu önlem için, aygıtımızdan kendimizden olduğumuz gibi emin olduğumuzu söyleyebileceğimiz zamana kadar beklemeliydik. Oysa şimdi, eğer dürüst olmak istiyorsak, tersine, gerçekte bize son derece yabancı olan, burjuva-Çarlık karışımı bir görüntü veren aygıtı bizim aygıtımız olarak tanımlamak zorundayız; bunu ne kadar istesek de başka ülkelerin desteğinden yoksun kaldığımız ve ağırlıklı olarak askeri "işlerle" uğraştığımız ve açlıkla mücadele ettiğimiz beş yıl içinde aşamazdık.

Bu koşullar altında, ileri sürerek kendimizi savunduğumuz "birlikten ayrılma özgürlüğü", Rusya'nın Rus olmayan sakinlerini, hakiki Rusların, Büyük Rusların, şovenistlerin, gerçekte alçakların ve zorbaların —tipik Rus bürokratı böyledir— saldırısından korumaya tamamen elverişsiz değersiz bir kağıt parçası olarak görünmesi çok doğaldır. Sovyet işçilerinin ve Sovyetleştirilmiş işçilerin son derece küçük oranının şovenist Büyük Rus birliğinin denizi içinde süt bardağı içinde boğulan bir sinek gibi boğulacağına kuşku yoktur.

Bu önlemi savunmak için, ulusal mentalite, ulusal eğitim ile doğrudan ilişkili olan Halk Komiserliklerinin tamamen ayrıldığını söylüyorlar. Ne var ki burada bu halk komiserliklerinin tamamen ayrılması mümkün mü sorusu ve ikinci olarak da bizler Rus olmayanları gerçekten gerçek Rus Derjimordalardan[1] korumak için gerekli itinayı göstererek önlem aldık mı sorusu ortaya çıkıyor. Bu önlemi almadığımızı sanıyorum; oysa bu önlemi alabilirdik ve almak zorundaydık

Bana öyle geliyor ki burada Stalin'in aceleciliği, yönetme tutkusu ve netameli "sosyal milliyetçiliğe" duyduğu öfke vahim bir rol oynamıştır. Politikada öfke genellikle son derece kötüdür.

---

1 Derjimorda (Kapa çeneni) — Gogol'ün "Müfettiş"inde bir figür, zorba polis tiplemesi. —Red.

Kafkasya'ya bu "sosyal milliyetçiler"in "suçları"nı araştırmak için giden Cerjinski yoldaşın da burada hakeza hakiki Rus düşüncesiyle öne çıkmış (bilindiği gibi Ruslaştırılmış gayri-Ruslar hakiki Rus mentalitesi bakımından her zaman daha abartılıdırlar) ve tüm komisyonunun tarafsızlığının, Orkonikidze'nin "kapışması"yla yeterince gözler önüne serilmiş olmasından da korkarım. Ben bu Rus kapışmasının hiçbir provakasyonla, hatta hiçbir hakaretle mazur gösterilemeyeceğini düşünüyorum ve Cerjinski yoldaş bu kapışmada düşüncesizce davrandığı için telafisi mümkün olmayan bir suç işlemiştir.

Orkonikidze Kafkasya'daki tüm diğer yurttaşlar karşısında devlet iktidarını temsil ediyordu. Orkonikidze'nin, onun ve Cerjinski'nin mazeret olarak gösterdiği hırçınlığa hakkı yoktu. Tam tersine Orkonikidze herhangi bir sıradan yurttaşın ve özellikle de "politik" bir suçtan yargılanan birisinin olamayacağı kadar ihtiyatlı davranmakla yükümlüydü. Sosyal milliyetçiler esasında politik bir suçtan yargılanan yurttaşlardı ve bütün koşullar davanın ancak böyle nitelendirilmesini gerektiriyordu.

Burada şu önemli ilkesel soru karşımıza çıkıyor: Enternasyonalizm nasıl anlaşılmalıdır?

Lenin

30.XII.1922
Kaydeden: M.V.

Notların devamı
31 Aralık 1922

MİLLİYETLER YA DA "OTONOMİZASYON" SORUNU ÜZERİNE

(Devam)

Ulusal sorun üzerine yazılarımda milliyetçilik sorununu soyut ve genel olarak ortaya koymanın mümkün olmadığını yazmıştım. Ezen bir ulusun milliyetçiliği ile ezilen bir ulusun milliyetçiliğini, büyük bir ulusun milliyetçiliği ile küçük bir ulusun milliyetçiliğini birbirinden ayırmak zorunludur.

İkinci türden milliyetçilikle ilgili olarak, büyük bir ulusun üyeleri olan bizler tarihsel pratik içinde neredeyse her zaman çok sayıda zorbalık suçu işledik, bunun da ötesinde kendimiz bile farkında olmadan diğerlerini sayısız zorbalık ve hakarete maruz bırakıyoruz. Volga'da geçirdiğim dönemi düşünmem ve orada Rus olmayanlara nasıl davranıldığını, Polonyalılara hep "Polaklar" dendiğini, Tatarlarla "prensler" diye alay edildiğini, Ukraynalıların "Hohol" takma ismiyle çağrıldığını, Gürcü ve diğer Kafkasyalı kabilelerle "Kapkazlar" diye alay edildiğini hatırlamam yeter.

Bu nedenle ezen ya da "büyük" (zorbalıklarıyla büyük, bir Derjimorda ne kadar büyükse o anlamda büyük olsa da) ulusun enternasyo-

nalizmi sadece ulusların biçimsel eşitliğine riayet etmek değil, aynı zamanda, fiilen hayatta ortaya çıkan eşitsizliğin ezen ulus, büyük ulus tarafından dengelendiği bir eşitsizliği tanımaktır. Bunu kavramayan, ulusal sorunda gerçek proleter anlayışı kavramamış demektir, o esasen küçük-burjuvazinin bakış açısında takılıp kalmıştır ve bu nedenle kaçınılmaz olarak sürekli burjuva bakış açısına sürüklenecektir.

Proleter için önemli olan nedir? Proleter için sadece önemli olmakla kalmayan, aynı zamanda hayati önemi haiz olan mesele, proleter sınıf mücadelesinde kendine Rus olmayanların azami güvenini sağlamaktır. Bunun için gerekli olan nedir? Bunun için gerekli olan sadece biçimsel eşitlik değildir. Bunun için Rus olmayanlara karşı tutumuyla ya da verdiği tavizlerle, bu ya da başka biçimde, güvensizliği, kuşkuyu ortadan kaldırmak, tarihsel geçmişte "büyük güç" ulusu hükümeti tarafından yapılan incitmeleri telafi etmek gerekmektedir.

Ben Bolşevikler için, komünistler için bunu daha uzun ve ayrıntılı açıklamanın gereksiz olduğunu düşünüyorum. Ve ben, Gürcü ulusunun söz konusu olduğu verili durumda, gerçek proleter anlayışın bizim en büyük özenle, nezaketle ve yumuşaklıkla davranmamızı gerektirdiği tipik bir örnekle karşı karşıya olduğumuzu düşünüyorum. (Kendisi gerçek ve hakiki bir "sosyal milliyetçi", evet dahası, çok daha vahşi bir Büyük Rus Derjimordası iken) meselenin bu yanını küçümseyen, sağa sola düşüncesizce "sosyal milliyetçi" suçlamaları yağdıran bir Gürcü, aslında proleter sınıf dayanışmasının çıkarlarını çiğnemektedir, çünkü proleter sınıf dayanışmasının gelişmesi ve sağlamlaşmasını hiçbir şey ulusal eşitsizlik kadar engellemez ve "incinmiş" ulusal azınlıklar, hiçbir şeye eşitlik kadar ve bu eşitliğin kendi proleter yoldaşları tarafından ister kayıtsızlıktan, ister şaka yollu ihlâl edilmesi kadar duyarlı değildir. Bu nedenle bu durumda ulusal azınlıklara karşı tavizkârlık ve yumuşaklığın fazla olması az olmasından iyidir. Bu nedenle bu durumda proleter dayanışmanın ve dolayısıyla proleter sınıf mücadelesinin de çıkarları, ulusal soruna karşı hiçbir zaman biçimsel tutum almamamızı, bilakis her zaman ezilen (ya da küçük) bir ulusun prole-

terinin davranışıyla ezen (ya da büyük) bir ulusun proleterinin davranışı arasındaki zorunlu farkı dikkate almamızı gerektirir.

Kaydeden: M.V.
31.XII.1922

Lenin

Notların devamı.
31 Aralık 1922

Ortaya çıkmış olan bu durumda alınması gereken pratik önlemler nelerdir?

Birincisi, Sosyalist Cumhuriyetler Birliği sürdürülmeli ve sağlamlaştırılmalıdır: bu önlem hakkında kuşkuya yer olamaz. Buna aynen, dünya burjuvazisine karşı mücadele için ve onun entrikalarına karşı kendini savunmak için komünist dünya proletaryasının ihtiyacı olduğu gibi bizim de ihtiyacımız var.

İkincisi, diplomatik aygıtla ilgili olarak, Sosyalist Cumhuriyetler Birliği sürdürülmelidir. Geçerken belirtelim ki, bu aygıt devlet aygıtımız içinde bir istisna oluşturmaktadır. Oraya eski Çarlık aygıtında herhangi bir biçimde etkili olan tek bir şahsı bile sokmadık. Herhangi bir biçimde yetkili olan tüm aygıt orada komünistlerden oluşuyor. O nedenle bu aygıt şimdiden (bu kesinlikle söylenebilir), eski Çarlık aygıtından, burjuva ve küçük-burjuva aygıttan, diğer halk komiserliklerinde kullanmak zorunda kaldığımız aygıtla kıyaslanamayacak, ölçülemeyecek derecede temizlenmiş, kendisini kanıtlamış komünist bir aygıt olarak ünlenmiştir.

Üçüncüsü, Orkonikidze yoldaş ibret olsun diye cezalandırılmalı (bunu üzülerek söylüyorum, çünkü şahsen onun dostlarından biriyim ve yurtdışında, göçmenlikte onunla birlikte çalıştım) ve Cerjinski Komisyonu'nun bütün belgeleri, orada hiç kuşkusuz bulunan bir sürü yanlışı ve önyargılı yargıları düzeltmek için bir kez daha gözden geçirilmeli, daha doğrusu yeniden araştırılmalıdır. Bütün bu gerçek anlamda Büyük Rus milliyetçi kampanyadan politik olarak Stalin ve Cerjinski sorumlu tutulmalıdır.

Dördüncüsü, Birliğimizin içinde bulunan Rus olmayan cumhuriyetlerde ulusal dilin kullanılmasına ilişkin son derece sıkı talimatlar çıkarılmalı ve bunlara uyulup uyulmadığı dikkatle kontrol edilmelidir. Hiç kuşkusuz bizde, aygıtımızın bugünkü haliyle, birleşik demiryolu işletmeciliği bahanesiyle, birleşik devlet hazinesi bahanesiyle vs. hakiki Rus tarzında bir sürü suiistimal ortaya çıkacaktır. Bu suiistimallere karşı mücadele için, bu mücadeleye girişenlerin çok becerikli ve son derece samimi olmaları gerekir. Burada, ancak ilgili cumhuriyette yaşayan ulusun üyelerinin bir ölçüde başarıyla derleyebilecekleri ayrıntılı bir kodekse ihtiyaç vardır. Bu yapılırken, tüm bu faaliyete dayanarak bir sonraki Sovyet Kongresi'nde yine bir adım geri atılması, yani Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni sadece askeri alanda ve diplomasi alanında sürdürerek, diğer alanlarda tek tek halk komiserliklerinin tam bağımsızlığının yeniden tesisi olasılığı daha baştan kesinlikle dışlanmamalıdır.

Halk Komiserliklerinin ayrılması ve Moskova ve diğer merkezlerle çalışmasında görülecek koordinasyon eksikliği, Parti otoritesi tarafından, eğer bu otorite bir ölçüde dikkatli ve tarafsız uygulanırsa, yeterince telafi edilebilir; devletimizin, ulusal aygıtların Rus aygıtıyla birleşmiş olmamasından göreceği zarar, sadece bizim değil, tüm Enternasyonal'in, bizden sonra tarih sahnesine çıkacak olan sayıları yüzmilyonları bulan Asya halklarının da göreceği zarardan çok daha azdır. Doğu'nun bu sahneye çıkışının arifesinde, uyanışının başlangıcında, orada sahip bulunduğumuz otoriteyi bizim kendi gayri-Rus halklarımı-

za karşı en küçük bir kabalık ve adaletsizlik yüzünden sarsmamız affedilmez bir oportünizm olacaktır. Kapitalist dünyayı savunan Batılı emperyalistlere karşı birleşme zorunluluğumuz bir şeydir. Buna hiç kuşku olamaz ve bu önlemleri onayladığımı söylememe bile gerek yok. Bizzat kendimizin küçük meselelerde de olsa ezilen halklarla emperyalist ilişkiler içine kaymamız ve böylece bütün ilkesel samimiyetimizi, emperyalizme karşı mücadelenin bütün ilkesel savunusunu yok etmemiz başka şeydir. Çünkü dünya tarihinin yarınki günü, şimdiden hareketlenmeye başlayan emperyalizm tarafından ezilen halkların kesin olarak uyanacakları, kurtuluşları için zorlu ve uzun nihai savaşın başlayacağı gün olacaktır.

Lenin

31.XII.1922
Kaydeden: M. V.

1956'da "Komünist" dergisi
No. 9'da ve broşür olarak yayınlandı.

Eserler, 4. Baskı, Cilt 36, s. 553–559, Rusça.

AZ OLSUN, İYİ OLSUN'DAN

...Pratik yaşamımızın genel özelliği şimdi şudur: kapitalist sanayiyi yıktık, ortaçağ kurumlarını ve toprakbeyi toprak mülkiyetini tamamen yıkmaya çalıştık ve bu zemin üzerinde, devrimci çalışmasının sonuçlarına güven duyduğu için proletaryanın peşinden giden bir küçük ve cüce köylülük ortaya çıkardık. Fakat daha gelişmiş ülkelerde sosyalist devrimin zaferine dek bu güvenin yardımıyla dayanmak bizim için kolay değil, çünkü ekonomik zorunluluk, özellikle Yeni Ekonomik Politika altında, küçük ve cüce köylü ekonomisinde emek üretkenliğini çok düşük bir düzeyde tutmaktadır. Fakat uluslararası durum da, Rusya'nın çok gerilere itilmesi, ulusal emek üretkenliğinin bir bütün olarak şimdi bizde savaş öncesine göre önemli ölçüde azalması sonucunu doğurdu. Batı Avrupalı kapitalist güçler, kısmen bilinçli, kısmen de kendiliğinden, bizi geri itmek için, Rusya'da içsavaş unsurlarından ülkeyi mümkün olduğunca yıkmak amacıyla yararlanmak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Emperyalist savaşın tam da böyle sonuçlanması elbette önemli avantajlar sunuyor gibi görünüyordu: Rusya'da devrimci rejimi deviremesek de, her halükârda sosyalizme doğru gelişmesini engelleyeceğiz — bu güçler aşağı yukarı böyle düşünüyorlardı ve kendi bakış açılarından hareketle başka türlü düşünemezlerdi de. Sonuçta, görevlerini yarı yarıya çözdüler. Devrimin ya-

rattığı yeni rejimi deviremediler, ama ona derhal sosyalistlerin öngörülerini haklı çıkaracak, onların üretici güçleri büyük bir hızla geliştirmesini sağlayacak, sosyalizm olarak şekillenecek tüm olanakları geliştirecek bir adım atma olanağını da vermediler; böyle olsaydı, sosyalistler tüm dünyaya sosyalizmin dev güçleri içinde barındırdığını ve insanlığın şimdi yeni, son derece parlak olanaklara açılan bir gelişme aşamasına girdiğini anlaşılır bir şekilde kelimenin tam anlamıyla kanıtlarlardı. Şimdi öyle bir uluslararası ilişkiler sistemi oluşmuştur ki, Avrupa'da bir devlet, yani Almanya, muzaffer devletler tarafından boyunduruk altına alınmıştır. Ayrıca bir dizi devlet, hem de Batı'nın en eski devletleri, kazandıkları zaferle, bu zaferden yararlanarak kendi ezilen sınıflarına bir dizi önemsiz tavizler verebilecekleri bir duruma gelmişlerdir — en azından bu ülkelerde devrimi geciktiren ve "sosyal barış" gibi bir şey yaratan tavizler.

Aynı zamanda bir dizi ülke: Doğu, Hindistan, Çin vs., tam da son emperyalist savaşın sonucunda kesin olarak uykudan uyandılar. Bunların gelişimi kesin olarak Avrupa'nın genel kapitalist rayına oturdu. Bu ülkelerde tüm Avrupa'daki kaynamanın aynısı başladı. Ve şimdi, zorunlu olarak tüm dünya kapitalizminin krizine yol açacak olan bir gelişmeye çekilmiş oldukları tüm dünya için açıktır.

Yani bugün şu soruyla karşı karşıyayız: küçük ve cüce köylü üretimimiz göz önüne alındığında, mahvolmuş durumumuz göz önüne alındığında, Batı Avrupalı kapitalist ülkeler sosyalizme doğru gelişimlerini tamamlayana dek dayanabilecek miyiz? Fakat onlar bu gelişimi, bizim önceden beklediğimiz gibi tamamlamıyorlar. Bu ülkelerde sosyalizmin eşit "olgunlaşması" yoluyla değil, aksine bazı devletlerin diğerleri tarafından sömürülmesi yoluyla, emperyalist savaş sırasında yenilmiş ilk devletin, tüm Doğu'nun sömürülmesiyle bağıntılı sömürülmesi yoluyla tamamlıyorlar. Öte yandan Doğu, bu ilk emperyalist savaş sonucunda kesin olarak devrimci bir hareketin içine girdi ve kesin olarak devrimci dünya hareketinin genel girdabının içine çekildi.

Böyle bir durum ülkemiz için hangi taktiği emrediyor? Açıktır ki

şu taktiği: işçi iktidarımızı korumak, küçük ve cüce köylülüğü onun otoritesi ve önderliği altında tutmak için en büyük dikkati göstermeliyiz. Şimdi artık tüm dünyanın, sosyalist dünya devrimini üretmek zorunda olan bir harekete adım atması gibi bir artı bizden yanadır. Fakat emperyalistlerin tüm dünyayı iki kampa bölmeyi başarmaları gibi bir eksi de bizimdir, ve bu bölünme, gerçekten ileri kapitalist bir kültürel gelişmeye sahip bir ülke olan Almanya için belini yeniden doğrultmanın şimdi son derece zor olmasıyla daha da karmaşıklaşmıştır. Batı'nın tüm kapitalist devletleri Almanya'nın başının etini yiyor ve yeniden doğrulmasına izin vermiyorlar. Ve öte yandan, yüz milyonlarla sayılan, sömürülen, son derece aşırı, insani sefalete itilmiş emekçi halkıyla tüm Doğu, fiziksel ve maddi güçlerinin, çok daha küçük herhangi bir Batı Avrupa devletinin fiziksel, maddi ve askeri güçleriyle hiç karşılaştırılamayacağı durumlara düşürülmüştür.

Bu emperyalist devletlerle yaklaşmakta olan çarpışmadan kendimizi kurtarabilir miyiz? Batı'nın gelişen emperyalist devletleriyle, Doğu'nun gelişen emperyalist devletleri arasındaki iç çelişkilerin ve çatışmaların, Rus karşı-devrimini desteklemek amacıyla girişilen Batı Avrupa karşı-devriminin seferi, Batı'nın ve Doğu'nun karşı-devrimcilerinin kampında, Doğulu ve Batılı sömürücülerin kampında, Japonya'nın ve Amerika'nın kampındaki çelişkiler sonucunda başarısızlığa uğradığı ilk defasında olduğu gibi, bize ikinci kez bir nefes molası vermesi umudu var mı?

Bana öyle geliyor ki, bu soru şu şekilde yanıtlanabilir: burada mesele pekçok koşula bağlıdır ve mücadelenin sonucu bir bütün olarak yalnızca, dünya nüfusunun dev çoğunluğu uzun vadede bizzat kapitalizm tarafından mücadele için eğitilip yetiştirildiğinden önceden tahmin edilebilir.

Mücadelenin sonucu son tahlilde, Rusya, Hindistan, Çin vs.'nin, dünya nüfusunun dev çoğunluğunu oluşturduğuna bağlıdır. Tam da nüfusun bu çoğunluğu, son yıllarda alışılmamış bir hızla kendi kurtuluşu uğruna mücadeleye çekiliyor, böylece bu anlamda, dünya müca-

delesinin nihai sonucunun nasıl olacağı konusunda bir kuşku kırıntısı bile olamaz. Bu anlamda sosyalizmin kesin zaferi tamamen ve kesin olarak güvencededir...

2 Mart 1923

"Pravda" No. 49,
4 Mart 1923.
İmza: N. Lenin

Eserler, 4. Baskı, Cilt 23, s. 455–458, Rusça.

(Seçme Eserler, C. 9, s. 433-435, —İnter Yayınları.)

NOTLAR

[1] ***"Sosyal Demokrat Parti Programı'nın Taslağı ve Açıklaması"***nı Lenin Petersburg'da hapishanede yazmıştır: "Bir Program Taslağı"nı 9 (21) Aralık 1895'ten sonra ve "Programa İlişkin Açıklama"yı Haziran–Temmuz 1896'da. (s. 21.)

[2] ***PPS — Polonya Sosyalist Partisi*** (Polska Partia Socjalistyczna)— 1892 yılında kurulmuş olan küçük-burjuva milliyetçi bir parti. Programında bağımsız bir Polonya için mücadeleyi temel alan PPS, Polonya'nın işçileri arasında ayrılıkçı, milliyetçi bir propaganda yürütüyor ve onları Rus işçileriyle birlikte otokrasiye ve kapitalizme karşı mücadeleden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Birinci Rus Devrimi'nin etkisi altında PPS 1906'da "Lewica"–PPC ve "Prawica–PPS ("Fracy") olarak bölündü. Birinci Dünya Savaşı'nda "Lewica" çoğunluğu enternasyonalist bir tavır aldı ve Polonya Sosyal-Demokrat Partisi'ne yakınlaştı. Sonra Aralık 1918'de birlikte Polonya Komünist Partisi'ni kurdular.

Başında Pilsudski'nin bulunduğu ***"Prawica"*** ulusal şovenist bir politika yürütüyordu; daha sonra tekrar PPS olarak yapılandı. 1918'de Polonya burjuva devleti ortaya çıktığında, PPS iktidar partisi oldu. Anti-Sovyet bir politika yürütüyor ve Polonya'ya ilhak edilmiş olan Batı Ukrayna ve Batı Belo Rusya halklarının boyunduruk altına alınmasını destekliyordu. İkinci Dünya Savaşı sırasında PPS iki gruba bölündü. PPS'nin gerici, şovenist bölümü faşistlerle işbirliği yaptı. Kendisine "Polonya Sosyalistlerinin İşçi Partisi" diyen diğer bölüm, Polonya İşçi Partisi'nin etkilemesiyle Hitler işgalcilerine karşı birleşik mücadele cephesine katıldı, Polonya'nın faşist kölelikten kurtuluşu için mücadele yürüttü ve SSCB ile dostça ilişkilerin kurulmasını savundu. 1944'te

tekrar eski Polonya Sosyalist Partisi (PPS) adını almış olan bu parti Aralık 1948'de Polonya İşçi Partisi ile (PPR) Polonya Birleşik İşçi Partisi adı altında birleşti. (s. 24.)

[3] ***"Revolutsionnaya Rosiya"*** (Devrimci Rusya) — Sosyal-Devrimcilerin 1900 sonundan 1905'e dek yayınlanan gazetesi. Ocak 1902'den itibaren Sosyal-Devrimciler Partisi'nin merkez organıydı. (s. 25.)

[4] ***"Neue Rheinische Zeitung"*** — 1 Haziran 1848'den 19 Mayıs 1849'a dek Köln'de Karl Marx ve Friedrich Engels'in idaresi altında yayınlandı. Şef redaktörü Marx'tı. "Hiçbir Alman gazetesi", diye yazıyordu Engels, "ne daha önce ne de daha sonra, asla 'Neue Rheinische' gibi bir güce ve etkinliğe sahip olamamış, proleter kitleleri elektriklendirmeyi başaramamıştır." (Bkz. Karl Marx ve Friedrich Engels: İki Ciltte Seçme Eserler, Cilt II, Berlin 1958, s. 313.) (s. 26.)

[5] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: 1848 Devrimi, Berlin 1955, s. 157, 130. (s. 27.)

[6] ***Dombrovski*** (Jaroslav Dabrovski) ve ***Vrublevski*** (Valery Vróblevs-ki) — 1863–1864 Polonya devrimci hareketinin olağanüstü liderleri. Polonya ayaklanmasının yenilgisinden sonra Fransa'ya göç ettiler. 1871'de Paris Komünü'nün generalleriydiler. (s. 27.)

[7] Lenin, Mehring tarafından 1902'de yayınlanan "Karl Marx ve Friedrich Engels'in Toplu Yazıları, 1841–1850"nin üçüncü cildine Franz Mehring'in önsözünü alıntılıyor. (Stuttgart, J. H. W. Dietz Selefleri Yayınevi, 1902.) (s. 28.)

[8] ***"Bund"*** ("Litvanya, Polonya ve Rusya'da Genel Yahudi İşçi Birliği") 1897'de kuruldu ve esas olarak Rusya'nın batı bölgelerinde Yahudi zanaatkârları birleştirdi. RSDİP'in Mart 1898'deki I. Parti Kongresi'nde "Bund" RSDİP'e katıldı. 17 (30) Temmuz'dan 10 (23) Ağustos 1903'e dek yapılan RSDİP II. Kongresi'nde, Bundçular, Yahudi proletaryasının tek temsilcisi olarak "Bund"un tanınması gerektiği talebinde bulundular. Kongre, Bundçuların örgütsel milliyetçiliğini reddedince, "Bund" Parti'den ayrıldı.

1906'da, IV. ("Birlik") Kongre'den sonra "Bund" RSDİP'e geri döndü. Bundçular hep Menşevikleri desteklemiş ve Bolşeviklere karşı kesintisiz bir mücadele yürütmüşlerdir. Resmen RSDİP'e dahil olan "Bund" burjuva–ulusal karakterde bir örgüttü. (s. 31.)

[9] Sözkonusu belge, 1905 yılında Yidiş dilinde yayınlanmış olan "RSDİP III. Kongresi'nin Raporu Üzerine" broşürüne yazı kurulunun önsözüdür. (s. 33.)

[10] ***Stuttgart'taki Uluslararası Sosyalistler Kongresi*** (II. Enternasyonal'in VII. Kongresi) 18–24 Ağustos 1907 tarihleri arasında toplandı. RSDİP 37 delegeyle temsil ediliyordu. Kongre'ye Bolşeviklerden katılanlar şunlardır: V. İ. Lenin, A. V. Lunaçarski, M. M. Litvinov, Meşkovski (I. P. Goldenberg), Ruben (B. M. Knunyanz), J. B. Bosch ve diğerleri. Gündemde: 1. Militarizm ve uluslararası çatışmalar; 2. Politik partiler ve sendikalar arasındaki ilişkiler; 3. Sömürge sorunu; 4. İşçilerin içeriye ve dışarıya göçü ve 5. Kadınlara oy hakkı vardı.

Esas çalışma, genel kurul oturumları için karar taslaklarının hazırlandığı komisyonlarda yapılıyordu. Lenin, "Militarizm ve uluslararası çatışmalar" sorunuyla ilgili komisyonun çalışmalarına katıldı. (Bkz. "Uluslararası Sosyalistler Kongresi. Stuttgart, 18–24 Ağustos 1907", Berlin 1907.) (s. 39.)

[11] Bu makaleyi basan "Proletari" No. 17'de Stuttgart Uluslararası Sosyalistler Kongresi'nin kararları da yayınlandı. (s. 39.)

[12] Bkz. Karl Marx: Das Kapital, C. I, Dietz Verlag, Berlin 1959, s.625. (s. 41.)

[13] ***Lyahov, V. P.***— Çarlık ordusunda Albay, 1908'de İran'da ulusal-devrimci hareketi bastıran Rus birliklerinin komutanı. (s. 43.)

[14] ***Jöntürkler*** — 1889'da İstanbul'da kurulan Türk burjuva–çiftlikbeyi milliyetçi partisi "İttihat ve Terakki"nin üyeleri. Jöntürkler, oluşmakta olan Türk burjuvazisinin pozisyonunu güçlendirmeyi ve Osmanlı İmparatorluğu'nu burjuva meşruti bir monarşiye dönüştürmeyi hedefliyorlardı. Jöntürk devrimi denen burjuva devrimiyle (Temmuz 1908) Türkiye'de meşruti monarşi kuruldu. Temmuz 1912'de Jöntürkler İngiltere yanlısı feodal komprador parti "Hürriyet ve İtilaf" tarafından devrildi. 1913'te Jöntürkler tekrar iktidara geldiler; ülkede "İttihat ve Terakki" partisi liderlerinin — Jöntürk triumvirasının (Enver Paşa, Talat Paşa, Cemal Paşa) diktatörlüğü kuruldu. Birinci Dünya Savaşı'nda (1918) Türkiye'nin yenilgisinin ardından Jöntürk Partisi kendi kendini feshetti, liderleri göç etti. 1922 yılında Jöntürkler Partisi faaliyetine yeniden başladı, ancak Türkiye'nin politik yaşamında artık bağımsız bir rol oynamıyordu. 1926'da, Kemal'e karşı suikaste karışan Jöntürkler

partisinin liderleri idam edildi ve parti kesin olarak varlığını yitirdi. (s. 43.)

[15] ***"Justice"*** — Haftalık dergi, 1884'te Londra'da İngiliz Sosyal-Demokrat Federasyonu'nun merkez organı olarak kuruldu; 1911'den itibaren Britanya Sosyalist Partisi'nin organı haline geldi. 1916 yılındaki bölünmeden sonra "Justice" sosyal-şoven azınlığın organı oldu. 1925'e kadar yayınını sürdürdü.

1902 ve 1903 yıllarında "Justice"in matbaasında Leninist "Iskra" basılmıştır. (s. 44.)

[16] ***"l'Humanite"*** — Günlük gazete, 1904'te J. Jaures tarafından Fransız Sosyalist Partisi'nin organı olarak kuruldu. Sosyalist Parti'nin Aralık 1920'deki parti kongresinde bölünmesinin ve Fransa Komünist Partisi'nin kurulmasının hemen ardından gazete onun organı oldu; o zamandan beri "l'Humanite" Komünist Parti'nin organı olarak Paris'te yayınlanmaktadır. (s. 46.)

[17] ***"Leipziger Volkszeitung"*** (Leipzig Halk Gazetesi) — Alman sosyal-demokrasisinin sol kanadının organı; 1894'te kuruldu. (s. 52.)

[18] ***Berlin Anlaşması,*** 13 Temmuz 1878'de 1877/1878 Rus–Türk savaşından sonra Rusya, İngiltere, Avusturya–Macaristan, Almanya, Fransa, İtalya ve Türkiye hükümetlerinin temsilcilerinin kongresi tarafından imzalandı. (s. 53.)

[19] ***Kadetler (Meşruti-Demokratik Parti)*** — Burjuvazinin Rusya'da Ekim 1905'te kurulan ana partisi. Kadetler Çarlığın meşruti bir monarşi biçiminde korunmasını amaçlıyorlardı. Ulusal sorunda Çarlık otokrasisinin formülünü devraldılar: "Birleşik, bölünmez Rusya." (s. 54.)

[20] ***"Sozialistische Monatshefte"*** (Aylık Sosyalist Dergi) — Dergi, Alman sosyal-demokrasi içinde oportünistlerin en önemli organı ve uluslararası oportünizminin organlarından biri. 1914–1918 emperyalist dünya savaşı sırasında sosyal-şoven bir tavır almıştır. Dergi Berlin'de 1897'den 1933'e kadar yayınlanmıştır. (s. 55.)

[21] ***"Vorwärts"*** (İleri) — 1876'da kurulmuş günlük gazete, Alman sosyal-demokrasisinin merkez organı; Wilhelm Liebknecht redaktörlerinden biriydi. Friedrich Engels gazetede oportünizmin tüm biçimlerine karşı mücadele yürütmüştür. Doksanlı yılların ikinci yarısından başlayarak, Friedrich Engels'in ölümünden sonra "Vorwärts", Alman sos-

yal-demokrasisine ve II. Enternasyonal'e egemen olan oportünistlerin makalelerini sistematik olarak verdi. Birinci Dünya Savaşı sırasında "Vorwärts" sosyal-şovenizmin borazanlığını yaptı ve Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nden sonra Sovyet düşmanı propagandanın merkezi haline geldi; Berlin'de 1933'e kadar yayınlandı. (s. 55.)

[22] ***"Novoye Vremya"*** (Yeni Zaman) — Günlük gazete, 1868'den Ekim 1917'ye dek Petersburg'da yayınlandı. Başlangıçta ılımlı liberal, 1876'dan itibaren gerici soylu ve bürokrasi çevresinin organı haline geldi. Gazete sadece devrimcilere karşı değil, burjuva–liberal harekete karşı da mücadele ediyordu. 1905'ten itibaren Kara-Yüzler'in bir organı haline geldi. Lenin "Novoye Vremya"yı satılmış bir gazetenin tipik örneği olarak niteliyordu. (s. 56.)

[23] ***"Frankfurter Zeitung"*** (Frankfurt Gazetesi) — burjuva gazete; Frankfurt am Main'da 1856'dan 1943'e kadar yayınlanmıştır. (s. 56.)

[24] ***"Sovremenik"*** (Çağdaş) — Aylık edebiyat ve siyaset dergisi; 1911'den 1915'e kadar Petersburg'da yayınlandı. Derginin çevresinde Menşevik tasfiyeciler, Sosyal-Devrimciler, Halkçı Sosyalistler ve sol liberaller toplanmıştı. Derginin işçi kitleleriyle hiçbir bağı yoktu. Lenin 1914'te dergide temsil edilen görüşleri halkçılıkla Marksizmin bir karışımı olarak niteliyordu. (s. 61.)

[25] ***"Reç"*** (Konuşma) — Günlük gazete, Kadet partisinin merkez organı; Şubat 1906'dan itibaren Petersburg'da yayınlandı. Ekim 1917'de Petrograd Sovyeti Devrimci Askeri Komitesi tarafından yasaklandı. (s. 61.)

[26] ***"Naşa Zarya"*** (Şafağımız) — Menşevik tasfiyecilerin legal aylık dergisi; 1910'dan 1914'e kadar Petersburg'da yayınlanmıştır. Rusya'daki tasfiyecilerin çekirdeği "Naşa Zarya" çevresinde gruplaşmıştı. (s. 62.)

[27] ***"Mysl"*** (Düşünce) — felsefi ve sosyo-ekonomik sorunlara ilişkin legal Bolşevik aylık dergi; 1910'dan itibaren Moskova'da yayınlanmıştır. Dergi Lenin tarafından tasfiyecilerin dergilerine karşı ağırlık olarak ve onlara karşı mücadele için kurulmuştur. Lenin dergiyi yurtdışından yönetiyordu. Derginin en yakın çalışanları V. V. Vorovski, M. S. Olminski, İ. İ. Skvorzov-Stepanov idi. Dergide, partiyi savunan Menşevikler de (G. V. Plehanov ve diğerleri) çalışmaktaydı. Dergi Nisan 1911'e dek yayınlanmış; 5 sayı çıkmıştır. Sonuncusuna, beş numaraya el konulmuştur. (s. 62.)

[28] ***"Zvezda"*** (Yıldız) — legal Bolşevik gazete; 16(29) Aralık 1910'dan 22 Nisan (5 Mayıs) 1912'ye dek (başlangıçta haftalık, Ocak 1912'den itibaren haftada iki kez ve Mart'tan itibaren üç kez) yayınlanmıştır. Gazetenin çalışanları J. V. Stalin, V. M. Molotov, M. S. Olminski, N. N. Baturin, N. G. Poletayev, K. S. Yeremeyev, A. İ. Yelizarov, V. İ. Nevski, Demyan Bedni ve A. M. Gorki idi. 1911 sonbaharına kadar "Zvezda"da Partiyi savunan Menşevikler de (Plehanovcular) çalışmışlardır. Gazete Lenin tarafından ideolojik olarak (yurtdışından) yönetilmekteydi. Lenin "Zvezda"da yaklaşık 30 makale yayınladı.

"Zvezda" Bolşevik günlük gazete "Pravda"nın (Gerçek) yayınını hazırladı; "Pravda"nın yayınlandığı gün hükümet tarafından yasaklandı. (s. 62.)

[29] Lenin herhalde, 1908 yılında Granat kardeşlerin leksikonu için yazdığı ***"19 Yüzyılın Sonunda Rusya'da Tarım Sorunu"*** çalışmasını kastetmektedir. Sansür nedeniyle bu çalışma leksikonda yayınlanmamıştır ve Lenin, mektuptan da anlaşıldığı gibi, onu "Znaniye" (Bilgi) yayınevinde bastırmayı amaçlıyordu. O zamanlar çalışmayı yayınlamak mümkün olmadı. İlkin 1918'de Moskova'da "Jizn i Znaniye" (Yaşam ve Bilgi) yayınevinden broşür olarak yayınlandı. (Bkz. Eserler, 4. Baskı, Cilt 15, s. 53–125, Rusça.) (s. 64.)

[30] ***RSDİP Altıncı ("Prag") Tüm-Rusya Konferansı*** 5–17 (18–30) Ocak 1912 tarihleri arasında yapıldı. Konferansta yirmiden fazla parti örgütü —Rusya'da mevcut olan örgütlerin neredeyse hepsi— temsil edilmekteydi, bu yüzden bir kongre önemine sahipti.

Konferansın gündeminde 15 madde vardı: ROK (Rus Organizasyon Komisyonu) raporu, yerel örgütlerin raporları, Merkez organın raporu, mevcut durum ve Parti'nin görevleri, IV. Devlet Duması seçimleri, Duma fraksiyonunun çalışması, tasfiyecilik, organizasyon sorunları ve diğerleri.

Prag Konferansı Menşevik tasfiyecileri RSDİP'ten uzaklaştırdı ve bağımsız Bolşevik Parti'yi oluşturdu.

Konferans, başkalarının yanısıra V. İ. Lenin, G. K. Orkonikidze ve S. S. Spandarian'ın dahil oldukları Merkez Komitesi'ni seçti. MK oturumunda, o sıralarda sürgünde bulunan J. V. Stalin yokluğunda MK üyeliğine seçildi, daha sonra Y. M. Sverdlov seçildi. Merkez Komite üyelerinin tutuklanması durumunda MK'ya seçilmeleri için şunlar öneril-

di: M. İ. Kalinin, S. G. Şaumyan, J. D. Stasova, A. S. Bubnov. Rusya'da parti çalışmasının yönetimi için G. K. Orkonikidze, J. V. Stalin ve S. S. Spandarian dahil olduğu MK Rusya Bürosu oluşturuldu. Merkez Komitesi Rusya Bürosu'nun faaliyetini Lenin yönetmekteydi. (s. 65.)

[31] ***Tüm-Rusya Köylü Birliği*** — 1905'te ortaya çıkan devrimci–demokratik örgüt. Köylü Birliği, politik özgürlük ve derhal bir Kurucu Meclis'in toplanmasını talep etmekteydi; I. Devlet Duması'nı boykot taktiğini izliyordu. Köylü Birliği'nin tarım programı, toprakta özel mülkiyetin kaldırılması ve manastır, kilise, tımar, hükümdarlık ve devlet arazilerinin köylülere bedelsiz devri talebini içermekteydi. Köylü Birliği'nin politikasında eksiklikler ve kararsızlıklar vardı. Gerçi derebeylik topraklarının tasfiyesini talep ediyordu, ama toprak sahiplerinin kısmen tazmin edilmesini onaylıyordu. Köylü Birliği faaliyetinin en başından beri polis tarafından izlendi. 1906 sonunda kendi kendini feshetti. (s. 70.)

[32] 1– Karl Marx: Felsefenin Sefaleti (bkz. Karl Marx/Friedrich Engels, Cilt 4, s. 165–175); 2– Karl Marx: Das Kapital, III. Cilt, Dietz Verlag, Berlin 1959, s. 699–724; 3– Karl Marx: Artı-Değer Teorileri Üzerine, Cilt II, Bölüm I, 1936, s.192–202, Rusça, kastedilmektedir. (s. 74.)

[33] ***"Pravda"*** (Gerçek) — legal Bolşevik günlük gazete, Nisan 1912'de Petersburg işçilerinin inisiyatifiyle kurulmuş ve Petersburg'da yayınlanmıştır.

"Pravda" işçilerin bir kitle gazetesiydi; finansmanı için para bizzat işçiler tarafından toplanıyordu. Gazetenin çevresinde büyük bir işçi muhabirleri ve işçi yazarları çevresi oluştu. Tek bir yıl süresince "Pravda"da onbir binden fazla işçi yazısı yayınlandı. "Pravda"nın günlük tirajı ortalama 40.000'di ve bazı aylarda 60.000'e varıyordu.

V. İ. Lenin "Pravda"yı yurtdışından yönetmekteydi. Hemen hemen her gün gazete için yazıyor, redaksiyona talimatlar veriyor ve Parti'nin en iyi yazarlarını gazeteye kazanıyordu. Gazetenin redaksiyonunda V. M. Molotov, Y. M. Sverdlov, J. V. Stalin ve M. İ Kalinin aktif olarak çalışmaktaydılar. Sürekli çalışanlar arasında M. S. Olminski, N. G. Poletayev, K. N. Samoilova, N. N. Baturin, A. İ. Yelizarova, K. S. Yeremeyev v.d. bulunuyordu. IV. Devlet Duması'nın Bolşevik milletvekilleri A. Y. Badayev, G. İ. Petrovski, M. K. Muranov, F. N. Samoilov ve N. R. Şagov da "Pravda"da faal olarak çalışmaktaydılar.

"Pravda" sürekli polis takibatı altındaydı. Kuruluşunun birinci yılında 41 kez toplatıldı, toplam 47,5 ay hapis cezası yatmak zorunda kalan redaktörlere karşı 36 dava açıldı. İki yıl üç ay içinde "Pravda" Çarlık hükümeti tarafından sekiz defa yasaklandı, ama her seferinde başka bir isim altında çıkarıldı: "Raboçaya Pravda" (İşçi Pravdası), "Severnaya Pravda" (Kuzeyin Pravdası), "Pravda Truda" (Emeğin Pravdası), "Sa Pravdu" (Pravda İçin), "Proletarskaya Pravda" (Proleter Pravda), "Put Pravdi" (Pravda'nın Yolu), "Raboçi" (İşçi), "Trudovaya Pravda" (Emekçilerin Pravdası). 8 (21) Temmuz 1914'te, Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcından kısa süre önce gazete tekrar yasaklandı.

"Pravda"nın yeniden yayınına ancak Şubat devriminden sonra başlanabildi. 5 (18) Mart 1917'den itibaren "Pravda" RSDİP merkez organı olarak çıktı. 5 (18) Nisan'da, yurtdışından geri dönen Lenin, redaksiyonda çalışmaya başladı ve "Pravda"nın yönetimini üstlendi. 5 (18) Temmuz 1917'de "Pravda"nın redaksiyon binası Kazak subay öğrencileri tarafından tahrip edildi. Temmuz'dan Ekim 1917'ye dek, Geçici Hükümet'in baskıları altında "Pravda" birçok kez adını değiştirdi ve "Listok 'Pravdi'" ("Pravda" Yaprağı), "Proletari" (Proleter), "Raboçi" (İşçi), "Raboçi Put" (İşçinin Yolu) olarak yayınlandı. 27 Ekim'den (9 Kasım) beri gazete eski adı ile "Pravda" olarak yayınlanmaktadır. (s. 78.)

[34] ***"İşçi Temsilcilerinin Bazı Konuşmalarına İlişkin"*** tezler "Pravda" redaksiyonu tarafından 7 (20) Kasım 1912'de kabul edildi ve IV. Duma'nın sosyal-demokrat fraksiyonunun deklarasyonuna temel teşkil etti. Deklarasyonun kabulünden önce Bolşevik vekillerin Menşevik Yedi'ler fraksiyonu ile amansız bir mücadelesi yaşandı. Bolşevik vekiller deklarasyona Bolşevik platformun temel taleplerinin alınmasını sağladılar, ancak Menşevikler ulusal-kültürel özerklik talebini kabul ettirmeyi başardılar. Deklarasyon 7 (20) Aralık 1912'deki Duma oturumunda sosyal-demokrat fraksiyon adına ilan edildi. (s. 79.)

[35] ***II. Enternasyonal'in Olağanüstü Uluslararası Sosyalistler Kongresi*** 24 ve 25 Kasım 1912'de Basel'de toplandı. Kongrenin açılacağı gün büyük bir savaş karşıtı gösteri ve savaşa karşı uluslararası bir toplantı yapıldı. Kongre'nin 25 Kasım 1912'deki oturumunda, işçileri, savaş tehlikesine karşı proletaryanın örgütlülüğünden ve gücünden yararlanmaya çağıran bir manifesto oybirliğiyle kabul edildi. (s. 79.)

[36] Gizlilik nedeniyle "Şubat" Konferansı denilen ***RSDİP Merkez Komi-***

tesi'nin Parti İşçileriyle Konferansı 26 Ekim 1912'den 1 Ocak 1913'e dek (8–14 Ocak 1913) Krakov'da yapıldı. Konferansta 14 kişi hazır bulunuyordu, aralarında MK üyeleri ve IV. Devlet Duması'nın Bolşevik vekilleri de vardı: V. İ. Lenin, J. V. Stalin, G. İ. Petrovski, A. Y. Badayev, N. R. Şagov ile N. K. Krupskaya, A. A. Troyanovski, Y. F. Rosmiroviç, V. N. Lobova ve diğerleri.

Konferans, işçi hareketinin en önemli sorunlarına ilişkin kararlar aldı, çeşitli yörelerden temsilcilerin parti örgütlenmesinin durumu üzerine raporlarını ve "Pravda" ile "Prosveşçeniye" dergisi redaksiyonunun çalışmalarını görüştü. Konferansın kararları MK tarafından onaylandı. A. M. Gorki'ye yazdığı bir mektupta Lenin, konferansın "çok başarılı geçtiği ve bir rol oynayacağı"nı vurguluyordu. (s. 81.)

[37] Ağustos 1912'de Viyana'da yapılan ve Parti düşmanı Ağustos Bloku'nun oluştuğu ***tasfiyecilerin Ağustos Konferansı*** kastedilmektedir. Blokun organizatörü Troçki'ydi. Konferansta "Bund"un, Kafkasya Bölge Komitesi'nin, Letonya sosyal-demokrasisinin ve yurtdışında bulunan tasfiyeci grupların, "Golos Sosyal-Demokrata", Troçki'nin Viyana "Pravda"sı ve "Vperyod" grubu redaksiyonunun temsilcileri hazır bulunuyordu. Tasfiyecilerin Petersburg ve Moskova "İnisiyatif Grupları", tasfiyeci organlar "Naşa Zarya" ve "Nevski Golos" (Neva'nın Sesi) redaksiyonları Rusya'dan delegeler yollamışlardı, ayrıca "Spilki"nin Yurtdışı Komitesi'nden de bir temsilci vardı. Delegelerin ağırlıklı çoğunluğu yurtdışında yaşayan ve Rusya işçi sınıfıyla bağlarını yitirmiş olan kişilerden oluşmaktaydı.

Konferans sosyal-demokrat taktiğin tüm sorunlarına ilişkin parti düşmanı kararlar aldı ve illegal bir partinin varlığına karşı olduğunu ifade etti. Ulusal sorunda Konferans, ulusal-kültürel özerklik şiarını kabul edilebilir buldu.

Farklı unsurlardan bir araya gelmiş olan Ağustos Bloku daha Konferans'ta yeniden parçalanmaya başladı. Tasfiyeciler bir MK seçecek durumda değillerdi ve bir Organizasyon Komitesi kurmakla yetindiler. Parti düşmanı Ağustos Bloku kısa süre içinde kesin olarak parçalandı. (s. 81.)

[38] ***"Prosveşçeniye"*** (Aydınlanma) — teorik Bolşevik dergi, Aralık 1911'den Haziran 1914'e dek legal olarak Petersburg'da yayınlandı. Birinci Dünya Savaşı'nın arifesinde dergi hükümet tarafından yasaklandı. 1917 sonbaharında "Prosveşçeniye" yeniden yayına başladı;

ancak sadece bir çift sayı çıkabildi. Bunun ardından yayın durduruldu. (s. 84.)

[39] ***"Luç"*** (Işın) — Menşevik tasfiyecilerin legal gazetesi, Eylül 1912'den Temmuz 1913'e dek Petersburg'da yayınlanmıştır. Gazete ***"burjuvazi içinden zengin dostların*** olanakları ile" ***(Lenin)*** varlığını sürdürmekteydi. Temmuz 1913'ten itibaren "Luç"un yerine "Jivaya Jizn" (Canlı Hayat), daha sonra "Novaya Raboçaya Gazeta" yayınlanmıştır. (s. 85.)

[40] IV. Devlet Duması Bolşevik vekillerinin, tasfiyeci gazete "Luç"un çalışanları kadrosundan ayrılmaları üzerine mektubu kastedilmektedir. (s. 85.)

[41] V. İ. Lenin J. V. Stalin'in "Ulusal Sorun ve Sosyal-Demokrasi" ("Marksizm ve Ulusal Sorun") makalesi üstünde çalışmasını kastetmektedir. (s. 86.)

[42] ***"Znaniye"*** yayınevinin yöneticisi olarak K. P. Pyatnizki'nin bazı çirkin davranışları sözkonusudur. Mahkemeye intikal etmemiştir. (s. 86.)

[43] ***"Letonya Sosyal-Demokratlarının IV. Parti Kongresi'ne Bir Platform Taslağı"*** Lenin tarafından Mayıs 1913'te Letonyalı Bolşevikler için sözkonusu Kongreye hazırlık vesilesiyle kaleme alınmıştır. Bu dönemde Letonya sosyal-demokrasisi saflarında Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki mücadele keskinleşmişti. 1913 yılı dolaylarında Menşevik tasfiyecilerle uzlaşmacılar tüm merkezi kurumları ele geçirmişlerdi. Letonyalı Bolşevikler, Bolşevik görüşlü işçilere dayanarak kendi fraksiyonlarını oluşturmuşlardı. Lenin onlara tasfiyeci yönetime karşı mücadelelerinde yardımcı oluyordu.

Yurtdışında kendi merkezlerini –Yurtdışı Grupları Bürosu– oluşturmuş olan Letonya Bolşeviklerinin liderleri, Lenin'in platformunu Kasım 1913'te, "Bülten"lerinin 8. sayısında özel baskı olarak, "Letonya Sosyal-Demokrasisinin IV. Kongresi'ne İlişkin Platformumuz" başlığı altında yayınladılar. "Bir Platform Taslağı" "Bülten" No. 9/10'da tekrar yayınlandı. "Bülten"in redaksiyonu, içindeki uzlaşmacıların etkisiyle, Lenin'in metnini yayınlarken, ulusal soruna ayrılmış bir bölümü çıkardı ve başka bölümlerde de kısmen kısaltmalar ve değişiklikler yaptı. Lenin'in eserlerinin üçüncü ve dördüncü baskısında "Bir Platform Taslağı" Lenin'in korunmuş olan Rusça elyazmalarından tam olarak basılmıştır. (s. 100)

[44] Avusturya Sosyal-Demokrat Partisi'nin Eylül 1899 Brünn Kongresi'nde ulusal soruna ilişkin programı kastedilmektedir. (s. 102.)

[45] ***II. Enternasyonal'in Kopenhag Kongresi*** 28 Ağustos'tan 3 Eylül 1910'a kadar yapılmıştır. RSDİP Kongre'de V. İ. Lenin, G. V. Plehanov, A. V. Lunaçarski, A. M. Kollontay, İ. P. Pokrovski ve diğerleri tarafından temsil edilmiştir.

"Militarizme ve Savaşa Karşı Mücadele" gündem maddesine uygun olarak, 1907 Stuttgart Kongresi'nin kararını onaylayan Kongre, tüm sosyalistleri parlamentolarda savaş kredilerine karşı oy vermekle yükümlü kıldı ve sosyalist vekiller için savaşa karşı mücadelelerinde parlamentolarda sunacakları bir dizi başka talepler saptadı.

Kooperatifler sorununun tartışılmasıyla bağıntılı olarak Kongrede devrimci ve revizyonist akımın yandaşları arasında bir mücadele alevlendi. RSDİP delegasyonu adına, kooperatifler üzerine bir karar hazırlayacak komisyona dahil olan Lenin, kooperatiflerin tarafsızlığı teorisi yandaşlarına karşı yönelen bir karar taslağı sundu, bu taslak Kongre kararının temelini teşkil etti. Lenin Kongre'den sonra şöyle yazıyordu: "Bu arada —ne kendimizin ne de işçilerin önünde kararın eksikliklerini örtbas etmeksizin— Enternasyonal'in temel hatları itibarıyla proleter kooperatiflerin görevlerinin doğru bir tanımını yaptığını söylemek zorundayız." (V. İ. Lenin, Eserler, 4. Baskı, Cilt 16, s. 257, Rusça.)

Çek–Avusturya bölünmesi sorununun tartışılmasında Kongre, Çek ayrılıkçılarının Bundçu-milliyetçi görüşlerine karşı çıktı ve sendikaların ulusal prensibe göre ayrılmasını mahkûm etti. (s. 102.)

[46] ***"Ulusal Soruna İlişkin Tezler"*** Lenin tarafından, 9, 10, 11 ve 13 Temmuz 1913'te Zürih, Cenevre, Lozan ve Bern'de ulusal soruna ilişkin yaptığı fortraklarla bağıntılı olarak kaleme alınmıştır. Lenin Derlemesi Cilt XVII ve XXX'da, fortrak planı, plana ilişkin notlar ve bu fortraklara ilişkin tartışmaların ayrıntılı tutanağı yayınlanmıştır. Lenin bu fortraklara S. G. Şaumyan'a yazdığı mektubunda değinmiştir. (Bkz. elinizdeki cilt, s. 118.) (s. 104.)

[47] IV. Devlet Duması'nda ***"İlerlemeciler"*** — Oktobristlerin feodal–burjuva partisinden kendilerini soyutlamış olan büyük burjuvazinin partisi. Lenin "İlerlemeciler"i Oktobristlerle Kadetlerin kırması olarak adlandırıyordu. (s. 105.)

[48] ***"En kötü tipte federasyon"*** — RSDİP'te 1907'den 1911'e dek ulusal sosyal-demokrat örgütlerin karşılıklı ilişkileri 1912 Prag Konferansı'nın kararlarında böyle karakterize ediliyordu. Polonya, Litvanya, Le-

tonya'nın sosyal demokrat örgütleri ile "Bund" RSDİP'e dahil olmalarına rağmen pratikte dışta duruyorlardı. Temsilcileri tüm-Rusya parti çalışmalarına katılmıyordu; doğrudan ya da dolaylı olarak tasfiyecilerin parti düşmanı faaliyetini destekliyorlardı. (Bkz. elinizdeki cilt, s. 65/66 ve V. İ. Lenin, Eserler, 4. Baskı, Cilt 18, s. 381–383, Rusça.) (s. 111.)

[49] ***"Ruskaya Molva"*** (Rus Sesi) — 1912'de kurulan günlük gazete, "İlerlemeciler"in 1912/1913'te Petersburg'da yayınlanan burjuva partisinin organı. (s. 111.)

[50] ***Ulusal Demokratlar*** (Narodova Demokracya, Narodovzen, Endecy) — Polonya burjuvazisinin gerici, şovenist partisi, 1897'de kuruldu. Başlangıçtaki Polonya'nın bağımsızlığı talebinin yerine Narodovzenler devrimci hareketin gelişimi karşısında korkudan otokratik rejim çerçevesinde özerklik talebini koydular 1905–1907 devrimi sırasında Narodovzenler Polonya karşı-devriminin, Lenin'in deyişiyle Polonya Kara-Yüzler'inin ana partisi haline geldiler. Devlet Duması'nda Oktobristleri desteklediler.

1919'da Ulusal Demokrasi adını "Ulusal Halk Birliği" (Zviazek Ludovo-Narodovczy) olarak değiştirdi ve 1928'den itibaren kendisine "Ulusal Parti" (Stronnictvo Narodove) dedi. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Polonya'da kendi legal partileri olmayan Endecy unsurları Mikolayczik'in gerici partisine —Polonya Halk Partisi"ne (Polske Stronnictvo Ludovo)— katıldılar. (s. 112.)

[51] Burjuva-milliyetçi "ulusal-kültürel özerklik" programının temel talebini oluşturan, okul eğitiminin milliyetlere göre ayrılması kastedilmektedir. (s. 112.)

[52] ***RSDİP MK'nın Parti İşçileriyle Danışma Konferansı*** (gizlilik nedenleriyle "Yaz" ya da "Ağustos" Konferansı denmiştir) 23 Eylül'den 1 Ekim (6–14 Ekim arası) 1913'e dek Lenin'in o zamanlar yaşadığı Poronin köyünde (Krakov yakınlarında) yapıldı.

Konferansa şu örgütlerin temsilcileri katıldı: Merkez Komitesi, Merkez Organ Redaksiyonu, "Prosveşçeniye" Dergisi, Devlet Duması Sosyal-Demokrat Fraksiyonu, Petersburg, Moskova, Harkov, Yekaterinoslav, Kostroma, Kiev, ve Ural sosyal demokrat örgütleri. İstişari oylarıyla Polonya sosyal-demokratlarının temsilcileri de hazır bulundu. Konferansa toplam 22 kişi katıldı, bunların arasında V. İ. Lenin, A. A. Troya-

novski, N. K. Krupskaya, A. Y. Badayev, J. F. Armand, M. K. Muranov, J. F. Rozmiroviç, G. İ. Petrovski, N. R. Şagov, F. N. Samoilov, J. A. Balaşov, J. S. Hanecki, G. Kamenevski vardı.

Konferans: 1. yerel örgütlerin raporlarını, Polonya ve Litvanya sosyal-demokrasisinin çalışması üzerine raporu, MK'nın çalışması üzerine hesap verme raporunu, 2. ulusal sorunu, 3. Duma'da sosyal-demokratların çalışmasını, 4. örgütlenme sorununu, kongre sorununu ve diğer sorunları ele aldı.

Konferansı Lenin yönetti. Bir selamlama konuşmasıyla konferansı açtı, MK çalışması üzerine hesap verme raporunu sundu ve ulusal sorunla Viyana'daki Sosyalistler Kongresi hakkında konuşma yaptı. Ayrıca Lenin gündemin hemen hemen tüm maddelerine ilişkin konuştu, öneriler getirdi, karar taslaklarını kaleme alıp redakte etti. (s. 113.)

[53] Lenin tasfiyecilerin, "ulusal-kültürel özerklik" şiarını RSDİP'in programıyla bağdaşır ilan eden 1912 Ağustos Konferansı'nın kararını kastetmektedir. (s. 113.)

[54] Lenin Engels'in "1891 Sosyal-Demokrat Program Taslağının Eleştirisi Üzerine" makalesine atıfta bulunuyor, Dietz Verlag, Berlin 1955, s 74–87.) (s. 117.)

[55] Lenin ve Bolşeviklerin federasyon sorununa ilişkin görüşleri bir gelişme geçirdi. 1917'ye dek Parti federatif devlet inşasına olumsuz bakıyordu. Somut tarihsel koşullardan hareket ederek ve ulusların birliği yollarının karmaşıklığı gözönüne alınarak Bolşevik Parti daha sonra federasyona ilişkin tavrını değiştirdi. 1917 yazında Lenin ilk kez federasyonun kabul edilebilirliğinden sözetti. 1. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'ndeki açıklamalarında Lenin: "Rusya özgür cumhuriyetlerin birliği olsun" diyordu (Bkz. Eserler, 4. Baskı, Cilt 25, s. 23, Rusça.) Sosyalist Ekim Devrimi'nden sonra Parti, devlet yapısı olarak federasyonu, Sovyet Cumhuriyetleri'nin birliğinin biçimi olarak kabul etmeye geçti. (s. 118.)

[56] Lenin'in, 1913'te "Prosveşçeniye" dergisinde yayınlanan "Ulusal Soruna İlişkin Eleştirel Notlar" makalesi kastedilmektedir. (Bkz. eldeki Cilt, s. 135–168.) (s. 118.)

[57] Lenin'in Zürih, Cenevre, Lozan, ve Bern'de 9, 10, 11 ve 13 Temmuz 1913'te yaptığı fortraklar sözkonusu edilmektedir. (s. 118.)

[58] ***Çeşitli uluslardan küçük-burjuva, sol halkçı partilerin konferansı*** 16 Nisan'dan 20 Nisan 1907'ye dek Finlandiya'da yapıldı. Konferansa Sosyal-Devrimciler Partisi'nin, Polonya Sosyalist Partisi'nin (PPS), PPS devrimci fraksiyonunun ("Fracy"), Belorus Hromada'nın. Sosyalist Yahudi İşçi Partisi'nin ("SERP"), Ermeni partisi "Daşnakzutyun"un ve Gürcü federalist sosyalistler partisinin temsilcileri katıldı. Konferans delegelerinin çoğunluğu ulusal-kültürel özerklikten yana olduklarını ifade ettiler. (Bkz. elinizdeki cilt, s. 154.) (s. 123.)

[59] ***"Sa Pravdu"*** (Pravda İçin) — "Pravda" 1 (14) Ekim'den 5 (18) Aralık 1913'e dek bu isim altında yayınlanmıştır. (s. 124.)

[60] J. V. Stalin'in, 1912 sonunda — 1913 başında Viyana'da yazılmış ve "Ulusal Sorun ve Sosyal-demokrasi" adı altında "Prosveşçeniye" dergisinin 1913 yılı 3, 4, ve 5. sayılarında yayınlanmış olan "Marksizm ve Ulusal Sorun" çalışması kastedilmektedir.

J. V. Stalin'in bu eseri 1914 yılında "Ulusal Sorun ve Marksizm" adı altında broşür olarak yayınlandı. Ekim Devrimi'nden sonra birçok kez yeniden basıldı; J. V. Stalin, Eserler'in 2. cildine alınmıştır. (s. 125.)

[61] ***"Novaya Raboçaya Gazeta"*** (Yeni İşçi Gazetesi) — Menşevik tasfiyecilerin legal günlük gazetesi; Ağustos 1913'ten itibaren Petersburg'da yayınlandı. 30 Ocak (12 Şubat) 1914'ten itibaren onun yerine "Severnaya Raboçaya Gazeta" ve onun ardından "Naşa Raboçaya Gazeta" çıkarıldı. Lenin gazeteyi birçok kez "Yeni Tasfiyeci Gazete" diye adlandırmıştır. (s. 128.)

[62] Lenin Plehanov'un, Ağustos 1902'de "Zarya" dergisinin 4. sayısında yayınlanan "Rusya Sosyal-Demokrat Partisi'nin Program Taslağı" makalesini kastetmektedir.

"Zarya" (Şafak) — "Iskra" redaksiyonu tarafından 1901 ve 1902 yıllarında Stuttgart'ta çıkarılan Marksist bilimsel-politik dergi. Toplam dört sayı yayınlanmıştır (üç defter)). (s. 130.)

[63] "Sosyal-Demokrat", RSDİP'in merkez organı, Şubat 1908'den Ocak 1917'ye dek illegal gazete olarak çıkarıldı. 58 sayı yayınlandı: birincisi Rusya'da, diğerleri yurtdışında, önce Paris'te ve sonra Cenevre'de. Merkez organın redaksiyonu RSDİP MK'nın kararına göre Bolşeviklerin, Menşeviklerin ve Polonya sosyal-demokratlarının temsilcilerinden oluşmaktaydı. "Sosyal-Demokrat"ta Lenin'in seksenden fazla makalesi ve notu yayınlanmıştır. Redaksiyon içinde Lenin tutarlı Bolşevik çizgi-

nin mücadelesini veriyordu. Redaktörlerin bir kısmı (Kamanev ve Zinovyev) tasfiyeciler karşısında uzlaşmacı davranıyorlar ve Leninist çizgiyi akamete uğratmaya çalışıyorlardı. Redaksiyonun Menşevik üyeleri, Martov ve Dan, merkez organ içinde çalışmayı sabote ediyorlar ve aynı zamanda fraksiyon gazeteleri "Golos Sosyal-Demokrata"da (Sosyal-Demokratların Sesi) tasfiyeciliği açıkça savunuyorlardı. Lenin'in tasfiyecilere karşı uzlaşmaz mücadelesi Haziran 1911'de Martov'la Dan'ın "Sosyal-Demokrat"ın redaksiyonundan ayrılmasına yol açtı. Aralık 1911'den itibaren "Sosyal-Demokrat" V. İ. Lenin tarafından redakte edildi. (s. 131.)

[64] ***An*** — Kafkas Menşeviklerinin lideri N. N. Jordaniya'nın takma adı. (s. 133.)

[65] II. Parti Kongresi'nde kabul edilen RSDİP programının 8. maddesi sözkonusudur. (Bkz. Parti Kongrelerinin, Konferansların ve MK Plenum Toplantılarının Kararlarında SBKP, 7. Baskı, Bölüm I, 1954, s. 40.) (s. 133.)

[66] ***"Proletarskaya Pravda"*** (Proleter Pravda) — legal Bolşevik gazete "Pravda" 7 (20) Aralık 1913'ten 21 Ocak (3 Şubat) 1914'e kadar bu isim altında yayınlanmıştır. (s. 134.)

[67] ***"Ulusal Soruna İlişkin Eleştirel Notlar"*** makalesini Lenin Ekim'den Aralık 1913'e dek yazmıştır. Aynı yıl legal Bolşevik dergi "Prosveşçeniye" No. 10, 11 ve 12'de yayınlanmıştır.

Makalenin kaleme alınması öncesinde Lenin'in ulusal sorun üzerine 1913 yazında İsviçre'nin bir dizi kentinde —Zürih, Cenevre, Lozan ve Bern— yaptığı fortraklar vardır.

1913 sonbaharında Lenin RSDİP MK'nın parti işçileriyle "Ağustos" ("Yaz") Konferansı'nda ulusal soruna ilişkin bir fortrak yaptı. Lenin'in fortrakından sonra onun kaleme aldığı karar kabul edildi. Konferansın sona ermesinden sonra Lenin "Ulusal Soruna İlişkin Eleştirel Notlar" makalesi üzerinde çalışmaya başladı". (s. 135.)

[68] ***"Severnaya Pravda"*** (Kuzeyin Pravdası) — Bolşevik günlük gazete "Pravda" 1 (14) Ağustos'tan 7 (20) Eylül 1913'e kadar bu isim altında yayınlanmıştır. (s. 135.)

[69] ***"Zait"*** (Zaman) — "Bund"un haftalık gazetesi, Aralık 1912'den Haziran 1914'e dek Petersburg'da yayınlanmıştır. (s. 135.)

[70] ***"Dsvin"*** (Çan) — Menşevik doğrultuda legal milliyetçi aylık dergi, Ukrayna dilinde Ocak 1913'ten 1914 ortalarına dek Kiev'de yayınlanmıştır. (s. 136.)

[71] ***"Ruskoye Slovo"*** (Rus Sözü) — 1895'ten itibaren Moskova'da yayınlanan burjuva-liberal günlük gazete. (s. 136.)

[72] ***SERP*** (Sosyalist Yahudi İşçi Partisi) — 1906'da kurulan küçük-burjuva milliyetçi örgüt. SERP'in programına, Yahudilerin ulusal özerkliği talebi —exteritoryal Yahudi parlamentolarının (Seymler) oluşturulması, bunlar Rusya'daki Yahudilerin politik düzene ilişkin sorunlarını tam yetkili olarak çözerler— temel teşkil etmekteydi. SERP Sosyal-Devrimcilere yakındı ve onlarla birlikte RSDİP'e karşı mücadele etmekteydi. (s. 152.)

[73] ***Beilis Olayı*** — 1913'te Çarlık hükümeti tarafından Kiev'de, Yuşçinski isimli hristiyan bir delikanlıyı kurban niyetine katletmekle haksız yere suçlanmış olan (gerçekte cinayet Kara-Yüzler tarafından örgütlenmiştir) Yahudi Beilis'e karşı örgütlenen provokatörce dava. Bu davayı sahneleyerek Çarlık hükümeti, kitlelerin dikkatini ülkede büyümekte olan devrimci hareketten uzaklaştırmak için anti-Semitizmi alevlendirmeyi ve Yahudi pogromlarına yol açmayı hedefliyordu. Dava kamuoyunda büyük heyecan yarattı, bir dizi kentte işçiler protesto gösterileri yaptılar. Beilis mahkemede beraat etti. (s. 154.)

[74] ***Sosyal-Devrimciler*** — küçük-burjuva parti, 1902'de çeşitli halkçı grupların birleşmesiyle Rusya'da kuruldu. Sosyal-Devrimcilerin ulusal programı belirsizliklerle karakterizeydi. Sosyal-Devrimciler federasyon ilkesini ortaya attılar, fakat aynı zamanda ulusların kendi kaderini tayin hakkı sorununa belirli bir yanıt vermiyorlardı. Sık sık ulusal-kültürel özerkliği savunuyorlardı. (s. 154.)

[75] Lenin J. V. Stalin'in ***"Marksizm ve Ulusal Sorun"*** makalesine atıfta bulunuyor, bu metnin dördüncü bölümünde Avusturya Sosyal-demokrat Partisi'nin Brünn Kongresi'nde kabul edilen ulusal program alıntılanmıştır. (Bkz. J. V. Stalin, Eserler, Cilt 2, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 295.) (s. 156.)

[76] Lenin'in verdiği veriler, "18 Ocak 1911 'de Yapılan, İmparatorluktaki İlkokulların Günlük Sayımı, I. Baskı, 2. Bölüm, St. Petersburg Okul Bölgesi, Eyaletler: Arhangelsk, Vologda, Novgorod, Olonez, Pskov ve St. Petersburg" istatistiğinden alınmıştır, St. Petersburg 1912, s. 72, Rusça. (s. 161.)

[77] ***Dragomanov,*** M. P. (1841–1895) — Ukraynalı tarihçi ve yazar, Ukrayna burjuva ulusal-liberalizmi ideolojisinin temsilcisi. (s. 163.)

[78] ***"Przeglad Socjaldemokratyczny"*** (Sosyal-demokrat Panorama) — Polonyalı sosyal-demokratlar tarafından Rosa Luxemburg'un yakın katılımıyla Krakov'da 1902'den 1904'e dek ve 1908'den 1910'a dek çıkarılan dergi. (s. 163.)

[79] ***"Vestnik Yevropi"*** (Avrupa Kuryesi) — 1866'dan 1918 ilkbaharına dek Petersburg'da yayınlanan aylık dergi. Dergi Rus liberal burjuvazisinin görüşlerini temsil etmekteydi; doksanlı yılların başlangıcından itibaren Marksizme karşı sistematik bir mücadele yürüttü. (s. 166.)

[80] ***"Den"*** (Gün) — Burjuva–liberal akımın günlük gazetesi, 1912'den itibaren Petersburg'da yayınlanmıştır. Menşevik tasfiyeciler de gazeteye katılıyorlardı, Şubat 1917'den sonra gazete tamamen onların eline geçti. Petrograd Sovyeti Devrimci Askeri Komitesi tarafından 26 Ekim (8 Kasım) 1917'de yasaklandı. (s. 170)

[81] ***"Ruskaya Mysl"*** (Rus Düşüncesi) — Liberal burjuvazinin aylık dergisi; 1880'den itibaren Moskova'da yayınlandı. 1905 devriminden sonra Kadet partisinin sağ kanadının organı haline geldi. Bu dönemde V. İ. Lenin dergiyi "Kara-Yüzler düşüncesi" diye adlandırıyordu. 1918 ortalarında yasaklandı. (s. 170.)

[82] ***Belorus Hromada*** (Belorus Sosyalist Hromada) — 1903 yılında bu adı alan küçük-burjuva milliyetçi örgüt. 1902'de "Belorus Devrimci Hromadası" adı altında ortaya çıktı. "BSH"nin programına ve faaliyetine burjuvazi ve toprak sahipleriyle uzlaşma, devrimci sınıf mücadelesinin reddi ve Belorus halkının devrimci Rus işçi sınıfından soyutlanmasının propagandası temel teşkil etmekteydi. 1905–1907 devrimi sırasında "BSH" "ulusal-kültürel özerklik" denen şeyi talep etti. 1917 burjuva-demokratik Şubat devriminden sonra "BSH", Belorusya'nın devrimci Rusya'dan ayrılmasını talep eden Belorus milliyetçilerinin şiarıyla ortaya çıktı, Sosyalist Ekim Devrimi'nden sonra "BSH" çöktü. (s. 174.)

[83] ***Daşnakzutyun*** (Daşnaklar) — Ermeni burjuva milliyetçi örgüt, 19. yüzyılın doksanlı yıllarında ortaya çıkmıştı ve Ermeni burjuvazisinin çıkarlarını temsil ediyordu; halklar arasında ulusal nifak yaratıyor, Ermenistan'ın ulusal tecridi politikasını güdüyor ve Ermeni halk kitlelerini tüm-Rusya devrimci hareketinden uzak tutmak istiyordu. 1918–1920

yıllarında Daşnaklar Ermenistan'ın burjuva-milliyetçi hükümetinin başındaydılar ve ülkeyi Sovyet iktidarına karşı mücadelede İngiliz ve Fransız müdahalecileriyle Rus Beyaz Muhafızlar'ın üssü haline getirdiler. (s. 174.)

[84] ***Gürcü Federalist Sosyalistler*** — 1904'te kurulan burjuva-milliyetçi parti, feodal-burjuva Rus devleti çerçevesinde Gürcistan'ın ulusal özerkliği talebini temsil etmekteydi. Gericilik yıllarında federalist sosyalistler devrimin açık karşıtları haline geldiler.

Rusya'da Ekim Devrimi'nin zaferinden sonra, federalist sosyalistler, Gürcü Menşevikler, Daşnaklar ve Musavatistlerle birlikte, Alman-Türk ve daha sonra İngiliz-Fransız müdahaleciler tarafından desteklenen karşı-devrimci bir blok örgütlediler. (s. 174.)

[85] ***"Fracy"*** (Polonyaca frakcja = fraksiyon'dan türeme), Polonya Sosyalist Partisi'nin (PPS), 1906'da PPS'nin bölünmesinden sonra bağımsız bir örgüt olarak yapılanan sağ kanadı "Pravica" böyle adlandırılıyordu. (s. 174.)

[86] ***"Put Pravdi"*** (Pravda'nın Yolu) — legal Bolşevik "Pravda" 22 Ocak'tan (4 Şubat) 21 Mayıs (3 Haziran) 1914'e kadar bu isim altında yayınlandı. (s. 174.)

[87] ***"Şahtyorski Listok"*** (Maden İşçilerinin Gazetesi) — 16 (29) Mart 1914'te "Put Pravdi"nin 38. sayının eki olarak yayınlandı. Maden işçilerinin inisiyatifiyle ve onlar tarafından toplanan olanaklarla yayınlanıyordu. İkinci "Şahtyorksi Listok" "Put Pravdi"nin 4 Mayıs 1914 tarihli 77. sayısında basıldı.

"Ukraynalı İşçilere Çağrı" Ukrayna dilinde, "Trudovaya Pravda"nın 29 Haziran 1914 tarihli 28. sayısında Oksen Lolo imzasıyla yayınlandı. "Çağrı"ya "Redaksiyondan" notunu Lenin yazdı. (Bkz. eldeki Cilt, s. 267.) (s. 175.)

[88] Lenin'in ***"Ulusal Politika Sorununa İlişkin"*** çalışması, Devlet Duması'ndaki Bolşevik vekillerden birinin yapacağı bir konuşmanın taslağıydı. 22 Nisan (5 Mayıs) 1914 tarihli oturumda Duma'dan solcu vekillerin kovulmasıyla bağıntılı olarak bu konuşma yapılamadı. (Bkz. Eserler, 4. Baskı, Cilt 20, s. 251–253, Rusça.) Taslağın elyazmaları tam olarak korunamamıştır, metinde eksik olan yerler dipnotlarla işaretlenmiştir. (s. 180.)

[89] ***"Grajdanin"*** (Yurttaş) — 1872'den 1914'e kadar Petersburg'da yayınlanan gerici haftalık dergi. 19. yüzyılın seksenli yıllarından itibaren aşırı monarşistlerin organı olmuştur. Derginin varoluş kaynağı esas olarak, Çarlık hükümetinden aldığı parasal yardımlardı. (s. 180.)

[90] ***Mazepaistler*** — Ukraynalı milliyetçiler ve ayrılıkçılar, Ukrayna'nın Moskova devletinden ayrılmasını amaçlayan Ukraynalı Hetman Mazepa'ya (yaklaşık 1644–1709) atfen böyle adlandırılıyorlardı. (s. 182.)

[91] ***"Kiyevskaya Mysl"*** (Kiyevli Düşünce) — Aralık 1906'dan Aralık 1918'e kadar Kiev'de yayınlanan burjuva-liberal günlük gazete. Menşevik tasfiyeciler gazeteye yakinen katılıyorlardı. (s. 184.)

[92] Lenin'in, "Prosveşçeniye" dergisinde yayınlanan "Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı" eseri sözkonusu edilmektedir. (Bkz. elinizdeki cilt, s. 201-266.) (s. 192.)

[93] S. G. Şaumyan'ın, 1913/1914 yıllarında Ermenice yazdığı "Ulusal-Kültürel Özerklik Üzerine" broşürü sözkonusu edilmektedir. Bu broşür, Ermeni burjuva milliyetçisi D. Ananun'un (An-n) makalesi "Ulusal Sorun ve Demokrasi" makalesine yanıttı.

Yazarın broşürü üzerine açıklaması "Prosveşçeniye" dergisinde yayınlanmamıştır. Şaumyan'ın broşürünün çevirisi için bkz. S. G. Şaumyan, "Makaleler ve Konuşmalar (1908–1918)", 1924, s. 39–79, Rusça. (s. 192.)

[94] Bu mektupta açıklanan yasa tasarısı planı, Lenin tarafından kaleme alınan ***"Ulusların Hak Eşitliği Üzerine ve Ulusal Azınlıkların Haklarının Korunması Üzerine Yasa Tasarısı"***na temel oluşturdu (Bkz. elinizdeki cilt, s. 194–195.) (s. 192.)

[95] "Ulusların Hak Eşitliği üzerine ve Ulusal Azınlıkların Haklarının Korunması Üzerine Yasa Tasarısı" Bolşevik fraksiyon tarafından Devlet Duması'na sunulacaktı.

Lenin 6 (19) Mayıs 1914'te S. G. Şaumyan'a yazdığı bir mektupta "Tasarı" planını açıkladı. Bu "Tasarı"nın Duma'ya sunulacak olması gerçeğine özel bir önem vermekteydi: "Bana öyle geliyor ki", diye yazıyordu, "bu şekilde ulusal-kültürel özerklik ahmaklığı popüler bir biçimde açıklanabilir ve bu aptallığın taraftarları kesin olarak halledilebilir." Yasa tasarısı Duma'ya sunulamadı. (s. 194.)

[96] ***"Severnaya Raboçaya Gazeta"*** (Kuzey'in İşçi Gazetesi) — Menşevik

tasfiyecilerin Ocak–Mayıs 1914 arasında Petersburg'da yayınlanan legal günlük gazetesi. (s. 199.)

[97] Bkz. Karl Marx: Das Kapital, Cilt I, Dietz Verlag, Berlin 1959, s. 804. (s. 205.)

[98] ***L. Vl.*** – L. Vladimirov (M. K. Scheinfinkel'in takma adı). (s. 219.)

[99] ***"Raboçaya Pravda"*** (İşçi Pravdası) — "Pravda" 13 (26) Temmuz'dan 1 (14) Ağustos 1913'e kadar bu isim altında yayınlanmıştır. (s. 223.)

[100] ***"Şlyahi"*** (Yollar) — Ukrayna Öğrenci Birliği'nin Nisan 1913'ten Mart 1914'e kadar Lvov'da yayınlanan organı. (s. 223.)

[101] ***"Semşçina"*** (Zemtsvo Hareketi) — Kara-Yüzler'in günlük gazetesi, Devlet Duması'nın aşırı sağcı vekillerinin organı, Temmuz 1909'dan Şubat 1917'ye dek yayınlandı. (s. 226.)

[102] Polisin keyfiliğini tanımlayan bir ifade. Rus yazarı Gleb Uspenski'nin, polis Mimrezov tipinin anlatıldığı "Polis Karakolu" öyküsünden alınmıştır. Aşırı gayretkeş Mimrezov "Tutukla ve bırakma" şiarına göre hareket eder. (s. 226.)

[103] Lenin A. S. Griboyedov'un "Mantık Acı Verir" komedisinden bir ifade kullanmaktadır. (s. 230.)

[104] Galiçya ve Silezya Polonya Sosyal Demokrat-Partisi'nin Krakov'da 1892'den itibaren yayınlanan merkez organı ***"Naprzod"*** (İleri) sözkonusu edilmektedir. (s. 232.)

[105] Lenin, Wilhelm Liebknecht'in Marx'la ilgili anılarını kastediyor. (Bkz. Karl Marx'a İlişkin Anılar, Dietz Verlag, Berlin 1953, s. 116.) (s. 244.)

[106] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Mektuplaşma, IV. Cilt: 1868–1883, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 399. (s. 244.)

[107] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Mektuplaşma, I. Cilt: 1844–1853, Dietz Verlag, Berlin 1949, s. 251, 252. (s. 244.)

[108] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Seçme Mektuplar, Dietz Verlag, Berlin 1953, s. 210. (s. 246.)

[109] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Mektuplaşma, III. Cilt: 1861–1867, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 469. (s. 246)

[110] ***Fenianizm*** — 1857'de ortaya çıkan, İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasına yönelik bir hareket. Fenianların devrimci örgütü aynı zamanda İrlanda ve Amerika'da etkinlik gösteriyordu. (s. 246.)

[111] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Mektuplaşma, III. Cilt, 1861–1867, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 552/553. (s. 247.)

[112] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Mektuplaşma, IV. Cilt, 1868–1883, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 153, 277 ve 269. (s. 248.)

[113] Bkz. a.g.e., s. 288. (s. 249.)

[114] Bkz. a.g.e., s. 309/310. (s. 249.)

[115] Lenin Plehanov'un, 1902'de "Zarya"nın 4. sayısında yayınlanmış olan "Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Program Taslağı" makalesinden alıntı yapıyor. (s. 253.)

[116] ***"Borba"*** (Mücadele) — Troçki'nin Şubat'tan Temmuz 1914'e dek Petersburg'da yayınlanan dergisi. Troçki gazetede "fraksiyonsuzluk" tabelası altında Lenin'e karşı, Bolşevik Parti'ye karşı mücadeleyi sürdürdü. (s. 257.)

[117] ***"Donsuz Çocuk"*** — Saltıkov-Şçedrin'in "Yurt Dışında" eskizlerinden figür. (s. 259.)

[118] Rus yazarı Pomyalovski'nin, önceki yüzyılın ellili ve altmışlı yıllarında Rus ruhani okullarında egemen olan yanlış eğitim sistemini ve barbarca koşulları hicveden ünlü eseri "Bir Rahip Seminerinden Eskizler" eseri kastediliyor. (s. 259.)

[119] Kırım savaşı sırasında söylenen bir asker türküsünden dizeler. Şarkı Leo Troçki'ye atfedilmektedir. General Read'ın komutası altındaki Rus birliklerinin başarısız operasyonuna imada bulunmaktadır. (s. 261.)

[120] Rus Çarı I. Nikola'nın birliklerinin yardımıyla 1849'da gerçekleştirilen Macar devriminin bastırılması ve 1863 Polonya ayaklanmasının Çarlık hükümeti tarafından bastırılması kastedilmektedir. (s. 263.)

[121] ***"Ruskoye Bogatstvo"*** (Rus İmparatorluğu) — 1876'dan 1918'in ortalarına dek Petersburg'da çıkan aylık dergi. Doksanlı yılların başında liberal halkçıların organı haline geldi. 1906'dan başlayarak dergi fiilen yarı-Kadet "Halkçı Sosyalistler" partisinin organı olmuştur. (s. 264.)

[122] ***"Ukraynalı İşçilere Çağrı"***, Oksen Lola imzasıyla Ukrayna dilinde "Trudovaya Pravda"nın 19 Haziran 1914 tarihli 28. sayısında yayınlandı ve işçileri ulusal ayırım gözetmeden sermayeye karşı mücadelede birleşmeye çağırıyordu. "Çağrı" "Trudovaya Pravda"da "Listok Ukra-

inskih Raboçih"in çıkarılması için çağrı yapıyordu. "Çağrı"nın taslağı Lenin tarafından 1914 ilkbaharında Rusça yazıldı ve İnes Armand tarafından Oksen Lola'ya gönderildi. "Listok Ukrainskih Raboçih"in yayını gerçekleştirilemedi. (s. 267.)

[123] ***Raznoçinzen*** — din adamları, memurlar, küçük-burjuvazi ve köylülük arasından çıkan enteli jansiya üyeleri. (s. 269.)

[124] Bkz. Friedrich Engels: "Volksstaat"tan Enternasyonal Konular (1871–1875), Dietz Verlag, Berlin 1957, s. 46. (s. 270.)

[125] ***"Berner Tagwacht"*** — Günlük gazete, İsviçre sosyal-demokrat partisinin organı, 1893'te Bern'de kurulmuştur. 1914–1918 emperyalist dünya savaşının başlangıcında gazetede Karl Liebknecht, Franz Mehring ve diğer sol sosyal-demokratların makaleleri yayınlanmıştır. 1917'de gazete açıkça sosyal şovenistleri desteklemeye başladı. Bugün hâlâ yayınlanmaktadır; anti-komünist ve anti-demokrat yönelimlidir. (s. 273.)

[126] ***A. P.*** — Anton Pannekoek, Hollandalı bir sol sosyalist. (s. 273.)

[127] ***Savaş Sanayii Komiteleri*** 1915'te Rusya'da emperyalist büyük burjuvazi tarafından kuruldu. İşçileri etkilemeyi ve anavatan savunmasını onlar için çeşnilemeyi amaçlayan burjuvazi, bu komitelerde "işçi grupları" oluşturma fikrini geliştirdi. Bu gruplar için, işçiler arasında savaş sanayii işletmelerinde emek üretkenliğinin yükseltilmesi için ajitasyon yürütecek temsilcileri kazanmak burjuvazi için avantajlıydı. Menşevikler burjuvazi tarafından hayata geçirilen sahte yurtsever işletmelere aktif olarak katıldılar. Bolşevikler Savaş Sanayii Komiteleri'ne boykot ilan ettiler ve işçilerin çoğunluğunun desteğiyle bu boykotu başarıyla gerçekleştirdiler. (s. 285.)

[128] ***"Devrimci Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı"*** makalesini Lenin 1915 sonunda (olasılıkla Kasım'da) Almanca yazdı; Almanca elyazmasının yanısıra N. K. Krupskaya tarafından yazılmış, Lenin'in el yazısıyla düzeltmeler yapılmış Rusça çevirisi mevcuttur. (s. 288.)

[129] ***Parabellum*** — Karl Radek. (s. 288.)

[130] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Mektuplaşma, III. Cilt, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 403 ve 525; IV. Cilt, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 309. (s. 291.)

[131] ***Dreyfus Olayı,*** Fransız askeri kliğinin gerici monarşist çevreleri tarafından tezgâhlanmış provokatörce bir olaydı, Yahudi kurmay subay Dreyfus 1894'te, casusluk ve vatana ihanetle suçlandığı açıkça haksız bir iddiayla ömür boyu sürgüne mahkûm edildi. Fransa'da gelişen Dreyfus davasının yeniden görülmesine yönelik genel hareket, cumhuriyetçilerle monarşistler arasında amansız bir mücadele içinde yürüyordu ve sonuçta 1906'da Dreyfus'un suçsuzluğunun kanıtlanmasını sağladı.

Lenin, Dreyfus davasını "askeri kliğin sayısız onursuz manipülasyonlarından biri" olarak adlandırmıştır. (s. 299)

[132] ***Zabern Olayı*** Alsas'ta Zabern kentinde Kasım 1913'te oldu. Nedeni Alsaslıların Prusyalı bir subay tarafından alaya alınmasıydı. Ağırlıkla Fransız olan yerel halk arasında bu, Prusyalı asker güruhunun boyunduruğuna karşı bir öfke dalgası yarattı. Zabern Olayı üzerine bkz. Lenin'in "Zabern" makalesi (V. İ. Lenin: Almanya ve Alman İşçi Hareketi, Dietz Verlag, Berlin 1958, s. 290–292). (s. 299.)

[133] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Mektuplaşma, III. Cilt, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 525 ve 543. (s. 300)

[134] Bkz. Friedrich Engels: "Volksstaat"tan Enternasyonal Konular (1871–1875), Dietz Verlag, Berlin 1957, s. 46. (s. 303.)

[135] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Eserler, Cilt 5, s. 81. (s. 303.)

[136] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Mektuplaşma, III. Cilt, Dietz Verlag, Berlin 1950, s. 525. (s. 303.)

[137] ***"Die Glocke"*** (Çan) — dergi; önce Münih'te sonra Berlin'de 1915'ten 1925'¬e kadar Alman sosyal-demokrat partisinin üyesi, sosyal-şovenist Parvus (Helplan) tarafından çıkarıldı. (s. 303.)

[138] Bkz. Karl Marx /Friedrich Engels: Eserler, Cilt 6, s. 270–286. (s. 304.)

[139] Lenin, kendisinin yazdığı ve RSDİP MK'nın, yeni takvimle 6–14 Ekim 1913 tarihleri arasında Poronin'de (Krakov yakınları) yapılan parti işçileriyle konferansı tarafından kabul edilen ulusal soruna ilişkin kararı kastetmektedir. (Bkz. eldeki Cilt, s. 113–115.) (s. 308.)

[140] ***"Bern Uluslararası Sosyalist Komisyon. Bülten",*** enternasyonalistlerin 5–8 Eylül 1915'te Zimmerwald'de birinci sosyalist konferansında kurulmuş olan USK'nın organının adıydı. Bülten Bern'de Almanca, Fransızca ve İngilizce olarak çıkarılıyordu. Eylül 1915'ten Ocak 1917'ye dek toplam altı sayı yayınlandı. (s. 309.)

[141] ***"Vorbote"*** — dergi, Zimmerwald Solu'nun teorik organı; 1916'da Bern'de Almanca olarak yayınlandı. İki sayı çıktı: No. 1 Ocak'ta ve No. 2 Nisan 1916'da. Dergide Lenin'in "Oportünizm ve II. Enternasyonal'in Çöküşü" ile "Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı (Tezler)" çalışmaları yayınlandı. (Bkz. V. İ. Lenin: İki Ciltte Seçme Eserler, Cilt I, Dietz Verlag, Berlin 1960, s. 697–708, ve elinizdeki cilt, s. 296–310.) (s. 310.)

[142] ***"Sbornik Sosyal-Demokrata"*** (Sosyal-demokrat Derleme) RSDİP merkez organı "Sosyal-Demokrat"ın redaksiyonu tarafından, doğrudan Lenin'in yönetimi altında yayınlandı. İki sayı çıktı: 1. sayı Ekim 1916'da ve 2. sayı Aralık 1916'da. (s. 310.)

[143] ***"Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Emperyalizm"*** kitabı 1916'nın ilk yarısında yazıldı. Emperyalizm üzerine dünya literatürünün incelemesine Lenin daha Bern'deyken 1915 yılında başlamıştı, kitabı yazmaya Ocak 1916'da başladı.

19 Haziran (2 Temmuz) 1916'da Lenin çalışmasını bitirip elyazmasını "Parus" yayınevine gönderdi. Yayınevindeki Menşevik unsurlar kitaptan Kautsky ile Rus Menşeviklerinin (Martov vs.) oportünist teorilerinin keskin eleştirisini çıkardılar. Lenin'in (kapitalizmin kapitalist emperyalizme) "doğru gelişimi" sözcüğünün yerine, "dönüşüm" sözcüğünü, ("ultra-emperyalizm" teorisinin) "gerici karakteri" sözcüğünün yerine "geri karakteri" sözcüğünü vs. koydular. "Kapitalizmin En Son Aşaması Emperyalizm" başlığı altında kitap 1917 başında Petersburg'da "Parus" yayınevinde basıldı.

Lenin Rusya'ya geldikten sonra, 1917 yılı ortalarında yayınlanan kitaba önsöz yazdı. (s. 311.)

[144] Spectator — Menşevik S . M. Nahimson. (s. 326.)

[145] Bkz. Karl Marx: Das Kapital, III. Cilt, Dietz Verlag 1959, s. 142, Friedrich Engels'in 16. notu. (s. 328.)

[146] ***Boxer*** (tam olarak I-ho-twan) ***ayaklanması*** — 1899–1901 yıllarında Çin'de anti-emperyalist halk ayaklanması. Daha sonra "I-ha-twan" adını alan gizli teşkilat "I-ho-tjüan" ("Adalet ve Barış Adına Yumruk") tarafından yönetiliyordu. Ayaklanma emperyalist devletlerin, başında Alman generali Waldersee bulunan birleşik "sefer kolordusu" tarafından vahşice bastırıldı. Ayaklanmanın bastırılmasına Alman, Japon, İngiliz, Amerikan ve Rus emperyalistleri katılmışlardı. 1901'de Çin sö-

zümona "Boxer protokolü"nü imzalamak zorunda kaldı, bunun sonucunda ülkeye dev bir savaş tazminatı yüklendi ve Çin yabancı emperyalizmin bir yarı-sömürgesine dönüştü. (s. 334.)

[147] ***Junius*** — Rosa Luxemburg'un takma adı. (s. 338.)

[148] Lenin, 1 Ocak 1916'daki, sol sosyal-demokratların bütün Almanya konferansı olan ve Karl Liebknecht'in evinde yapılan görüşmeyi kastediyor. Konferans "Enternasyonal" grubunun Rosa Luxemburg tarafından hazırlanan tezlerini (Yönergeler) kabul etti. Rosa Luxemburg, o sırada hapishanede bulunduğu için konferansa katılamadı. (s. 338.)

[149] ***"Bremer Bürger-Zeitung"*** — Günlük gazete, Almanya Sosyal-Demokrat Partisi'nin Bremen organı; 1890'dan 1919'a kadar yayınlanmıştır. 1914 ve 1915 yıllarında gazete fiilen Alman sosyal-demokrasisi içindeki solların organı olmuştur; 1916'da Kautskycilerin eline geçti. (s. 340.)

[150] ***"Volksfreund"*** (Halkın Dostu) — Braunschweig'da sosyal-demokrat günlük gazete, 1871'de kurulmuştur. 1914 ve 1915 yıllarında gazete fiilen Alman sosyal-demokrasisi içindeki solların organıydı; 1916'da Kautskycilerin eline geçti. (s. 340.)

[151] ***"Internationale Sozialisten Deutschlands"*** (ISD) (Almanya Enternasyonal Sosyalistleri) — Almanya'da 1914–1918 emperyalist dünya savaşının başında oluşan sol sosyal-demokratlar grubu (Borchardt vs.). ISD grubu Zimmerwald Solu'na katıldı ve sosyal-şovenistler ve merkezcilerle arasına sınır çekme konusunda Rosa Luxemburg yandaşlarından daha tutarlıydı. Fakat grubun kitlelerle yeterli bağı yoktu ve kısa süre içinde dağıldı. (s. 340.)

[152] Bkz. Karl Marx ve Friedrich Engels: İki Ciltte Seçme Yazılar, Cilt I, Dietz Verlag, Berlin 1959, s. 513. (s. 347.)

[153] ***"Priziv"ciler*** — aşırı sosyal-şovenist bir tavır takınan bir grup Menşevik ve Sosyal-Devrimci tarafından 1915'ten 1917'ye kadar Paris'te yayınlanan "Priziv"(Çağrı) gazetesinin adından hareketle. (s. 349.)

[154] ***"Menşevik aşamalar teorisi"*** — işçi sınıfı mücadelesinin güya basamak biçiminde geliştiğini savunan bir "teori": proletarya önce sadece ekonomik mücadeleye yeteneklidir, daha sonra —yeterince deneyim edindiğinde— politik ajitasyona ve sonra da politik mücadeleye geçebilir. (s. 352.)

[155] ***Zimmerwald Solu*** — Lenin tarafından, 5–8 Eylül 1915 tarihleri arasında Zimmerwald'da (İsviçre) yapılan enternasyonalistlerin birinci sosyalist konferansında oluşturuldu. Lenin bu konferansı, savaşa kaşı uluslararası hareketin gelişiminde "ilk adım" olarak niteliyordu. Başta Lenin olmak üzere Bolşevikler Zimmerwald Solu grubu içinde tek doğru ve tamamen tutarlı bakış açısını savundular. Gruba tutarsız enternasyonalistler de dahildi. Lenin onları "Junius Broşürü Üzerine", "Kendi Kaderini Tayin Tartışmasının Sonuçları" yazılarında eleştirdi. (Bkz. elinizdeki cilt, s. 338–352 ve 353–395.) (s. 353.)

[156] ***"Gazeta Robotnicza"*** (İşçi Gazetesi) — Polonya ve Litvanya sosyaldemokrasisinin Mayıs'tan Ekim 1906'ya dek yayınlanan illegal organı. Gazetenin çıkarılmasına 1912'de tekrar başlanmış ve Ocak 1916'ya dek sürdürülmüştür. 1912'deki bölünmenin ardından Polonya sosyaldemokrasisi içinde paralel komiteler ortaya çıkmıştır. İki Varşova Komitesi vardı ve "Gazeta Robotnicza" adı altında iki organ yayınlanıyordu: bir tanesi Varşova'da resmi yönetim kurulu yandaşları tarafından, diğeri ise Krakov'da Varşova muhalefet komitesi tarafından, 24. ve 25. sayı (bir ekle birlikte) 1915/1916'da Zürih'te yayınlandı. (s. 353.)

[157] ***"Emperyalizm Ve Ulusal Baskı Üzerine Tezler"*** "Gazeta Robotnicza" redaksiyonu tarafından öne sürülmüş ve Ekim 1916'da "Sbornik Sosyal-Demokrata"nın 1. sayısında yayınlanmıştı. (s. 353.)

[158] Lenin 1903'te, II. Parti Kongresi'nde kabul edilmiş olan RSDİP programının hazırlanışıyla bağıntılı tartışmayı (bkz. Eserler, Cilt 6, s. 1–63, 313–329 ve elinizdeki cilt, s. 23–32) ve "ulusal-kültürel özerklik" sorunu üzerine bir yanda Bolşevikler ile diğer yanda tasfiyeciler, Troçkistler ve "Bund" yandaşları arasındaki 1913 tartışmasını (bkz. elinizdeki cilt, s. 135–168 ve 201–266) kastediyor. (s. 354.)

[159] Bkz. Karl Marx ve Friedrich Engels: İki Ciltte Seçme Eserler, Cilt II, Dietz Verlag, Berlin 1958, s. 24/25. (s. 356.)

[160] Bkz. Friedrich Engels: "Po ve Ren". Marx/Engels/Lenin/Stalin:Alman Tarihi Üzerine, Cilt II, 1. Yarıcilt, Dietz Verlag, Berlin 1954, s. 729. (s. 357.)

[161] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Eserler, Cilt 6, s. 270–286. (s. 374.)

[162] Bkz. Friedrich Engels: What have the working classes to do with Poland? (Emekçi Sınıfların Polonya'yla Ne İşi Var?) Karl Grünberg: Sosyalizm ve İşçi Hareketi Tarihi Arşivi, Yıl VI, 1, Leipzig 1916, s. 215. (s. 376.)

[163] ***"Lichtstrahlen"*** (Işık Huzmeleri) — Aylık dergi, bir grup sol sosyaldemokratın, "Almanya Enternasyonal Sosyalistleri"nin, J. Borchardt'ın redaksiyonunda çıkan organı. Dergi 1913'ten 1921'e dek Berlin'de düzensiz olarak yayınlanmıştır. (s. 383.)

[164] Rosa Luxemburg'un, "Przeglad Socjaldemokratyczny" dergisinin 1908 ve 1909 6, 7, 8/9, 10, 12 ve 14/15. sayılarındaki "Ulusal Sorun ve Özerklik" makalesi kastedilmektedir. (s. 384.)

[165] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Seçme Mektuplar, Dietz Verlag, Berlin 1953, s. 420/421. (s. 387.)

[166] ***"Naşe Slovo"*** (Sözümüz) — Menşevik-Troçkist günlük gazete; Paris'te Ocak 1915'ten Eylül 1916'ya kadar yayınlandı. Onun yerini "Golos" aldı. (s. 388.)

[167] ***K. R.*** — Karl Radek. (s. 389.)

[168] "Politik Devrimi Kim Gerçekleştirecek?" yazısı kastedilmektedir. 1899'da "Uralh Sosyal-demokrat Grup" tarafından çıkarılan "Proleter Mücadele" derlemesinin 1. sayısında yayınlanmış ve aynı yıl Kiev Komitesi tarafından tekrar basılmıştır. Bu yazının "Ekonomizm" zemininde duran yazarı A. A. Sanin, işçi sınıfının bağımsız bir politik partisinin gerekliliğini reddediyordu ve Rusya'da politik devrimin silahlı ayaklanma olmadan, genel grev aracılığıyla gerçekleştirilebileceği görüşündeydi. (s. 396.)

[169] Lenin, RSDİP yurtdışı seksiyonunun, 27 Şubat'tan 4 Mart 1915'e kadar gerçekleştirilen konferansını kastediyor. "Savaş ve Parti'nin Görevleri" raporunda Lenin, bu konferansta Bolşevik Parti'nin emperyalist savaş sırasında en önemli strateji ve taktik sorunlarını tartışmaktaydı.

Konferansta kendi tezlerini sunan Buharin, anti-Marksist, parti düşmanı anlayışlar savundu. Lenin bu anlayışları "emperyalist ekonomizm" akımı olarak tanımladı.

Konferans V. İ. Lenin tarafından kaleme alınan kararları kabul etti: "Savaşın Karakteri Üzerine", "'Anavatan Savunması' Şiarı Üzerine", "Devrimci Sosyal-Demokrasinin Şiarları", "Diğer Parti ve Gruplarla İlişki" ve diğerleri. (Bkz. Eserler, 4. Baskı, Cilt 21, s. 137, Rusça.) (s. 397.)

[170] Pyatakov ve Boş kastedilmektedir. (s. 397.)

[171] 29 Şubat 1916'da Uluslararası Sosyalist Komisyon Bülteni No. 3'te yayınlanan, "Devrimci Sosyalist Birliğin ve Hollanda Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin Program Taslağı" kastedilmektedir. (s. 397.)

[172] Lenin, Fransız işçi partisinin 1880 programını ve Alman sosyal-demokrasisinin programları: 1875 Gotha programı ile 1891 Erfurt programını kastetmektedir. (s. 400.)

[173] "Sosyalizm ve Savaş" broşürü sözkonusudur. (Bkz. Eserler, 4. Baskı, Cilt 21, s. 267–307, Rusça) (s. 404.)

[174] Zimmerwald'deki birinci Uluslararası Sosyalist Konferans'ta (1915) Polonya sosyal-demokratlarının delegasyonunun açıklaması kastedilmektedir. Açıklamada, Alman ve Avusturya hükümetlerinin Polonya bölgelerini fethedilmiş bir sömürge olarak görmeleri ve Polonya halkına kendi kaderini tayin olanağını vermemeleri protesto ediliyordu. (s. 406.)

[175] P. Kiyevski'nin (J. Pyatakov'un) ulusların kendi kaderini tayin hakkı üzerine makalesi sözkonusu edilmektedir, Lenin bu makaleyi "Sbornik Sosyal-Demokrata" No. 3'te yayınlamak istemiştir. "Sbornik"in aynı sayısında Lenin'in, Pyatakov'un oportünist pozisyonunu açığa çıkaran "Marksizmin Bir Karikatürü ve 'Emperyalist Ekonomizm' Üzerine" makalesi yayınlanacaktı. Ancak "Sbornik Sosyal-Demokrata"nın 3. sayısı yayınlanmadı. (s. 408.)

[176] Daha sonra kendini "Spartaküs Birliği" olarak adlandıran "Internationale" grubu savaşın başında Alman sol sosyal-demokratları Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg, Franz Mehring, Clara Zetkin vs. tarafından kurulmuştur. Ocak 1916'da, sol sosyal-demokratların imparatorluk konferansında grup, Rosa Luxemburg tarafından hazırlanmış olan, uluslararası sosyal-demokrasinin görevleri üzerine yönergeleri kabul etti. "Internationale" grubu kitleler arasında savaşa karşı devrimci propaganda geliştirdi, Alman emperyalizminin yağma politikasının yüzünü ve sosyal-demokrasi liderlerinin ihanetini açığa çıkardı. Ancak teori ve politikanın en önemli sorunlarında yarı-Menşevik hatalardan kendini kurtaramamıştı: böylece yarı-Menşevik bir emperyalizm politikası geliştirdi, ulusların Marksist anlamda (yani ayrılmaya ve bağımsız devet kurmaya varan) kendi kaderini tayin hakkı ilkesini reddetti, emperyalizm çağında ulusal kurtuluş savaşları olasılığını yadsıdı, devrimci partinin rolünü küçümsedi ve hareketin kendiliğindenliğini savundu. Lenin, Alman solunun hatalarını, "Junius Broşürü üzerine", "Proleter

Devrimin Askeri Programı" (bkz. elinizdeki cilt s. 338–352 ve 463–466) ve diğer yazılarda eleştirdi. 1917'de "Internationale" grubu merkezci Almanya Bağımsız Sosyal-Demokrat Partisi'ne katıldı, ancak bu parti içinde örgütsel bağımsızlığını korudu. 1918 Alman Kasım devriminden sonra "Bağımsızlar"la ipleri kopardı ve aynı yılın Aralık ayında Almanya Komünist Partisi'ni kurdu. (s. 417.)

[177] ***V. İlyin*** — V. İ. Lenin, (s. 419.)

[178] Bkz. Karl Marx ve Friedrich Engels: İki Ciltte Seçme Yazılar, Cilt II, Berlin 1958, s. 298. (s. 428.)

[179] Bkz. Friedrich Engels: "Bay Eugen Dühring'in Bilimi Altüst Edişi" ("Anti-Dühring"), Berlin 1958, s. 49. (s. 437.)

[180] Friedrich Engels'in 12 Eylül 1882'de Kautsky'ye yazdığı bir mektup sözkonusu edilmektedir. (Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Seçme Mektuplar, Berlin 1953, s. 420/421.) Lenin ilkönce "Sbornik Sosyal-Demokrata"nın Ekim 1916 tarihli 1. sayısında yayınlanan bu mektubu "Kendi Kaderini Tayin Tartışmasının Sonuçları" makalesinde alıntılıyor (bkz. elinizdeki cilt, s. 386/387). (s. 442.)

[181] ***OK*** (Organizasyon Komitesi) — Menşeviklerin, 1912'de Menşevik tasfiyecilerle tüm parti düşmanı grup ve akımların Ağustos konferansında kurulan önde gelen merkezi. (s. 458.)

[182] ***"Golos"*** (Ses) — Eylül 1914'ten Ocak 1915'e kadar Paris'te yayınlanan Menşevik-Troçkist günlük gazete. Gazete merkezci bir bakış açısı savunmaktaydı. (s. 458.)

[183] ***"Proleter Devrimin Askeri Programı"*** makalesi Eylül 1916'da, 1914–1918 emperyalist dünya savaşı sırasında sosyal-demokrat programın "halkın silahlanması" maddesine karşı çıkan ve "silahsızlanma" yanlış şiarını ortaya atan İskandinav sol sosyal-demokratların basını için Almanca olarak yazıldı.

Aralık 1916'da makale "Sbornik Sosyal-Demokrata" No. 2'de değiştirilmiş metniyle "Silahsızlanma Şiarı Üzerine" adı altında yayınlandı. (Bkz. Eserler, Cilt 23, s. 91–101.)

Nisan 1917'de Lenin Rusya'ya gidişinden kısa süre önce, Almanca yazılmış ilk makaleyi "Gençlik Enternasyonali" redaksiyonuna verdi. Makale 1917'de derginin 9. ve 10. sayılarında yayınlandı. (s. 463.)

[184] ***"Gençlik Enternasyonali"*** — Sosyalist gençlik örgütlerinin uluslara-

rası bağlantı organı, Zimmerwald Solu'na katılmıştır. Dergi Eylül 1915'ten Mayıs 1918'e kadar Zürih'te yayınlanmıştır. "Gençlik Enternasyonali"nin bir değerlendirmesi "Gençlik Enternasyonali" notunda bulunabilir. (Bkz. Eserler, Cilt 23, s. 163–167). (s. 463.)

[185] İsviçre Sosyal-Demokrat Partisi liderlerinden R. Grimm'in 1916 yazında, İsviçre sosyal-demokrat partisinin olağanüstü kongresine hazırlıkla bağıntılı olarak kaleme aldığı askeri soruna ilişkin tezler kastedilmektedir. Kongre ilkin Şubat 1917 için hazırlanmıştı ve İsviçre sosyalistlerinin savaşa ilişkin tavrını kararlaştıracaktı. (s. 463.)

[186] ***"Neues Leben"*** (Yeni Yaşam)— Aylık dergi, İsviçre Sosyal-Demokrat Partisi'nin organı; Bern'de Ocak 1915'ten Aralık 1917'ye kadar yayınlandı. Dergi sağ Zimmerwaldcilerin görüşlerini temsil etmekteydi; 1917 başında sosyal-şovenist bir pozisyon aldı. (s. 463.)

[187] Bkz. Karl Marx/Friedrich Engels: Seçme Mektuplar, Berlin 1953, s. 420–421. (s. 465.)

[188] Alman ve Avusturya hükümetlerinin, 5 Kasım 1916'da yayınlanan, Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın himayesi altında bir monarşist-meşruti Polonya devletinin kurulması üzerine deklarasyonu sözkonusudur. (s. 469.)

[189] Lenin, Rosa Luxemburg'un Krakov'da yayınlanan Polonya sosyal-demokratlarının dergisi "Przeglad Socjaldemokratyczny"de geliştirdiği ulusal sorun üzerine görüşlerini kastetmektedir. (Bkz. bu konuda elinizdeki cilt, s. 201–266.) (s. 469.)

[190] Friedrich Engels'in "Emekçi Sınıfların Polanya'yla Ne İşi Var?" makalesi sözkonusu edilmektedir. (Bkz. Not 162.) (s. 470.)

[191] ***N. K.*** — Nadejda Konstantinovna Krupskaya. (s. 470.)

[192] İ. Armand tarafından gerçekleştirilmiş olan "Sol Radikallerin (Veya Sol Zimmerwaldcilerin) İsviçre Sosyal-Demokrat Partisi İçindeki Görevleri" tezlerinin Fransızcaya çevirisi kastedilmektedir. (Bkz. Eserler Cilt 23, s. 135–147.) (s. 471.)

[193] V. İ. Lenin'in "Sol Radikallerin (Veya Sol Zimmerwaldcilerin) İsviçre Sosyal-Demokrat Partisi İçindeki Görevleri" tezleri kastedilmektedir. (Bkz. Eserler, Cilt 23, s. 135–147.) (s. 473.)

[194] 1908'de "Karl Marx (1818–1883)" derlemesinde basılmış olan "Marksizm ve Revizyonizm" makalesi kastedilmektedir. (Bkz. V. İ. Lenin:

İki Ciltte Seçme Eserler, Cilt I, Dietz Verlag, Berlin 1959, s. 17–25.) (s. 475.)

[195] Bkz. Friedrich Engels: Sosyalizm ve Almanya. Marx/Engels/Lenin/Stalin: Alman Tarihi Üzerine, Cilt II, 2. Yarıcilt, Dietz Verlag, Berlin 1954, s. 1137–1145. (s. 476.)

[196] İsviçre Sosyal Demokrat Partisi'nin kongresi sözkonusu edilmektedir. (s. 478.)

[197] "Sbornik Sosyal-Demokrata" kastedilmektedir. (s. 480.)

[198] ***"Volksrecht"*** — İsviçre Sosyal-Demokrat Partisi'nin günlük gazetesi; 1898'den beri Zürih'te yayınlanmaktadır. 1914–1918 emperyalist dünya savaşında gazete Sol Zimmerwaldcilerin makalelerini yayınladı, bunların arasında Lenin'in "H. Greulich'in Anavatan Savunmasını Savunması Üzerine Oniki Kısa Tez", "Rus Devrimi'nde RSDİP'in Görevleri", "Cumhuriyetçi Şovenistlerin Entrikaları" makaleleri vardı. Gazete hâlâ çıkmaktadır; anti-komünist ve anti-demokratik yönelimlidir. (s. 483.)

[199] V. İ. Lenin ***"1905 Devrimi Üzerine Konferans"***ı 9 (22) Ocak 1917'de Zürih Halkevinde İsviçre işçi gençliğinin bir toplantısında Almanca olarak verdi. (s. 484.)

[200] Lenin ***"İstatistik ve Sosyoloji"*** yazısını P. Piryuçev takma adı altında legal broşür olarak yayınlamayı amaçlıyordu. Fakat çalışmayı sonuçlandıramadı.

Broşürün hazırlanmış olan materyal ve planları Lenin Derlemesi Cilt XXX, 1937, s. 280–300'de, Rusça yayınlanmıştır. (s. 491.)

[201] ***RSDİP(B)'nin Yedinci Tüm-Rusya Konferansı (Nisan Konferansı)*** 24–29 Nisan (7–12 Mayıs) 1917'de Petrograd'da yapıldı. Konferansa 80.000 parti üyesini temsilen 133 karar oyuna ve 18 istişari oya sahip delege katıldı. Bu Bolşeviklerin, önemi itibariyle bir parti kongresine denk düşen ilk legal konferansıydı.

Lenin gündemin temel sorunlarına ilişkin raporlar sundu ve konuşmalar yapı. Konferans Lenin'in savaş üzerine, Geçici Hükümet'in tavrı üzerine, politik durum üzerine, parti programının revizyonu üzerine, tarım sorunu üzerine, enternasyonalistlerin küçük-burjuva anavatan savunucuları karşısında birleşmesi üzerine, Sovyetler üzerine, ulusal soruna ilişkin ve Borgbjerg'in önerisine ilişkin kararların taslaklarını kabul etti.

Ulusal soruna ilişkin raporu Stalin sundu. Lenin, Konferansta sosyalist devrime karşı çıkan Kamenev ve Rikov'un teslimiyetçi Menşevik pozisyonunu açığa çıkardı; ulusal sorunda Parti politikasına karşı çıkan ve daha savaş sırasında Buharin ile birlikte milliyetçi şovenist bir tavır takınmış olan Pyatakov'un görüşlerini yok edici bir eleştiriye tabi tuttu. Pyatakov ile Buharin ulusların kendi kaderini tayin hakkına karşıydılar. Lenin, Bolşeviklerin Zimmerwaldcilerle işbirliğinden yana ve yeni bir Komünist Enternasyonal'in örgütlenmesine karşı olan Zinovyev'in sahneye çıkışını kesinlikle mahkûm etti.

Nisan Konferansı çalışmasına Lenin'in Nisan Tezleri'ni temel aldı. Devrimin tüm temel sorunlarında parti çizgisini belirledi ve partiyi burjuva-demokratik devrimden sosyalist devrime doğru gelişim için mücadeleye yöneltti.

Konferans MK'ya başkalarının yanı sıra şunları seçti: V. İ. Lenin, Y. M. Sverdlov, J. V. Stalin, V. P. Nogin, V. P. Milyutin; aday olarak seçilenler: A. S. Bubnov, İ. A. Teodoroviç, N. P. Glebov-Avilov, A. Pravdin. (s. 501.)

[202] ***"Raboçaya Gazeta"*** (İşçi Gazetesi) — Menşeviklerin merkez organı, Mart 1917'den Kasım'a kadar Petrograd'da günlük gazete olarak yayınlanmıştır. (s. 503.)

[203] ***"Birjeviye Vedomosti"*** (Borsa Haberleri) — 1880'den itibaren Petersburg'da yayınlanan burjuva günlük gazete. Kısa adı "Birjovka" cins adı haline geldi ve burjuva basının ilkesizliği ile satın alınabilirliğini karakterize ediyordu. 1917 Ekim sonu gazete Petrograd Sovyeti Devrimci Askeri Komitesi tarafından yasaklandı. (s. 512.)

[204] ***"Bolşevikler Devlet İktidarını Koruyabilecekler mi?"*** makalesi ilk kez Ekim 1917'de "Prosveşçeniye" dergisi No. 1/2'de yayınlandı. (s. 517.)

[205] ***"Novaya Jizn"*** (Yeni Yaşam) — Menşevik doğrultuda günlük gazete, Martov'un Menşevik yandaşlarıyla yarı-Menşevik entelektüel tekil şahısları birleştiren sözümona "Enternasyonalist" bir grup sosyal-demokratın organı. "Novaya Jizn" Nisan 1917'den itibaren Petrograd'da yayınlandı; Ekim devriminden sonra Sovyet iktidarına karşı düşmanca bir tutum aldı ve Temmuz 1918'de yasaklandı. (s. 518.)

[206] ***İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri II. Tüm-Rusya Kongresi*** 25 Ekim (7 Kasım) 1917'de akşam saat 10.45'te Smolni'de açıldı. 649 de-

legeden 390'ı Bolşevikti. Kongredeki temel sorunlar şunlardı: Sovyet hükümetinin yaratılması ve barış ile toprak kararnamelerinin kabulü. Barış ile toprak üzerine raporları Lenin sundu.

II. Sovyet Kongresi iktidarın Sovyetlerin eline geçtiğini açıkladı, barış ve toprak kararnamelerini kabul etti ve ilk Sovyet hükümetini, Halk Komiserleri Konseyi'ni oluşturdu. — Halk Komiserleri Konseyi Başkanlığına Lenin seçildi.

Kongre 101 üyeli Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'ni seçti. Komite 62 Bolşevik, 29 Sol Sosyal-Devrimci ve diğerlerinden oluşuyordu. Kongre 27 Ekim (9 Kasım) 1917'de sona erdi. (s. 521.)

[207] ***Savaş Filosu'nun Birinci Tüm-Rusya Kongresi*** 18–25 Kasım (1–8 Aralık) 1917 tarihleri arasında toplandı. Gündemde başka konuların yanı sıra şu maddeler bulunmaktaydı: mevcut durum ve iktidar; merkez filonun faaliyeti; bahriye yönetiminde reform. Kongre'de Lenin mevcut durum üzerine konuşmayı yaptı. (s. 526.)

[208] "Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Bildirgesi" 3 (16) Ocak 1918'de Lenin tarafından Tüm-Rusya MYK'sının bir oturumunda sunuldu, bu oturumda taslak metin bazı değişikliklerle oybirliğiyle kabul edildi. 4 (17) Ocak 1918'de "Bildirge" "Pravda"da yayınlandı. 5 (18) Ocak'ta "Bildirge" Bolşevik fraksiyon tarafından Sovyet iktidarı adına tartışılması için Kurucu Meclis'e sunuldu. Karşı-devrimci Kurucu Meclis "Bildirge"yi artışmayı reddetti, bunun üzerine Bolşevik fraksiyon Kurucu Meclis'i terketti. 12 (25) Ocak 1918'de "Bildirge" III. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi tarafından onaylandı. (s. 528.)

[209] Tüm-Rusya MYK'sı 22 Aralık 1917'de (4 Ocak 1918) Finlandiya'nın bağımsızlığı üzerine bir açıklamayı kabul etti. (s. 529.)

[210] Sovyet hükümeti 1917 Aralık ayının ikinci yarısında İran hükümetine, İran'dan Rus birliklerinin çekilmesi için ortak bir plan hazırlanmasını önerdi. (s. 529.)

[211] "Türk Ermenistanı" üzerine kararname Halk Komiserleri Konseyi'nin 23 Aralık 1917 (5 Ocak 1918) tarihli bir oturumunda tartışıldı ve Halk Komiserleri Konseyi tarafından 29 Aralık 1917'de (11 Ocak 1918) onaylandı. Kararname "Pravda"nın 31 Aralık 1917 (13 Ocak 1918) tarihli 227. sayısında yayınlandı. (s. 529.)

[212] ***"RKP(B) Program Taslağı"***na şu belgeler dahildir: "Bir Program Tas-

lağının İlk Eskizi" ve bu program taslağının Lenin tarafından önerilmiş bazı değişikliklerle birlikte bazı bölümleri ve maddeleri. Bir Program Taslağının İlk Eskizi'nin "Rusya'da Proletarya Diktatörlüğünün Temel Sorunları" bölümü ilkin tam olarak V. İ. Lenin Eserler 4. Baskı'da yayınlandı.

Ayrıca V. İ. Lenin Eserler 4. Baskı'da şunlar yayınlanmıştır: Lenin tarafından eklenmiş olan değişiklikler ve tamamlamalarla birlikte "Program Taslağının İlk Eskizi"nin bölümlerini içeren "RKP(Bolşevik) Program Taslağı" ve "Ulusal Sorun Üzerine Program Maddesinin Kesin Taslağına Ek".

RKP(B) VII. Parti Kongresi'nde seçilmiş olan Parti Programını Hazırlama Komisyonu, parti programını kaleme alma çalışmasına temel olarak RKP(B) Parti programı taslağı için Lenin tarafından önerilmiş olan materyali ve belgeleri aldı. (s. 534.)

[213] Ek tam olarak, RKP(B)'nin VII. Parti kongresinde kabul edilmiş olan programa, ulusal ilişkiler bölümünün dördüncü maddesi olarak alındı. (Bkz. "Kongre, Konferans ve MK Plenum Toplantılarının Kararlarında SBKP", 7, Baskı, Bölüm I, 1954, s. 417, Rusça) (s. 536.)

[214] RKP(B) VIII. Parti Kongresi Moskova'da 18–23 Mart 1919 tarihleri arasında toplandı. Kongrede: 313.766 parti üyesini temsilen karar oyuna sahip 301 delege ve istişari oya sahip 102 delege vardı. Kongrenin gündeminde şu konular vardı: Merkez Komitesi'nin hesap verme raporu, RKP(B)'nin programı, Komünist Enternasyonal'in kuruluşu, askeri durum ve askeri politika, kırda çalışma, örgütlenme sorunları ve diğer. Kongrede yeni parti programı kabul edildi. Programın tartışılması sırasında Kongre, programa ulusların kendi kaderini tayin hakkı üzerine maddenin alınmasına karşı, ulusların eşitliğine karşı çıkmış olan Buharin'le Pyatakov'un ulusal sorundaki anti-Bolşevik görüşlerini reddetti. VII. Parti Kongresi orta köylülükle ilgili yeni bir parti çizgisi saptadı, orta köylülerin tarafsızlaştırılması politikasından, ittifak içinde proletaryanın öncü rolü korunarak onunla sağlam bir ittifaka geçilmesini önerdi.

Askeri soruna ilişkin Kongre, Kızıl Ordu'nun sağlamlaştırılmasına yönelik bir karar aldı. Kongre "askeri muhalefet"in bir dizi önerisini reddetti ve aynı zamanda Troçki'nin ihanetçi çizgisine yok edici bir darbe indirdi.

Kongre Parti ve Sovyet inşası üzerine bir karar aldı ve Sovyetlerin çalışmasında Parti'nin öncü rolünü yadsıyan Sapronov-Ossinski oportünist grubuna reddiye çıkardı.

Parti inşası sorununda Kongre, parti üyelerinin genel olarak yeniden kaydedilmesi ve Parti'nin sosyal bileşiminin iyileştirilmesi kararını aldı.

Kongre 19 MK üyesi seçti, bunların arasında: V. İ. Lenin, F. E. Cerjinski, M. İ. Kalinin, M. K. Muranov, J. V. Stalin, J. D. Stasova, L. P. Serebryakov, P. İ. Stuçka ve diğerleri bulunmaktaydı. MK adayları olarak: Artyom (F. A. Sergeyev), A. S. Bubnov, M. F. Vladimirski, J. M. Yaroslavski ve diğerleri seçildi. (s. 537.)

[215] 18 (31) Aralık 1917'de Lenin Fin burjuva hükümetinin şefi, Svinhufvud'a, Halk Komiserleri Konseyi'nin, Finlandiya'nın bağımsızlığını tanıma kararını iletti. 22 Aralık 1917'de (4 Ocak 1918) bu karar Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin toplantısında onaylandı. (s. 539.)

[216] Lenin, Mart 1919'da Moskova'da bir Başkır delegasyonuyla, özerk bir Sovyet Başkıristan'ının kurulması sorunu üzerine yapılan görüşmeleri kastetmektedir. "Merkezi Sovyet İktidarının Başkır Hükümeti'yle Özerk bir Sovyet Başkıristan'ı Üzerine Anlaşması" Halk Komiserleri Konseyi Başkanı Lenin tarafından ve Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi tarafından onaylandı. Anlaşma özerk Başkır Sovyet Cumhuriyeti'nin Sovyet anayasası temelinde organizasyonunu belirledi, cumhuriyetin sınırlarını ve idari taksimatını saptadı. (s. 539.)

[217] ***Varşova İşçi Konseyi*** 11 Kasım 1918'de oluşturuldu. İşçi Konseyleri Polonya'nın birçok başka kentinde ve sanayi merkezlerinde de oluşturuldu. Varşova İşçi Konseyi fabrikalarda sekiz saatlik işgününü fiilen yürürlüğe soktu, işverenlerin sabotajına karşı mücadeleye başladı, devrimci Rusya ile ilişki üzerine bir karar aldı. 1919 yazında Konseyler Polonya burjuva hükümeti tarafından dağıtıldı. (s. 542.)

[218] Lenin'in konuşmalarının plaklara kaydedilmesi Zentropeçat (Baskı işlerinin satışı ve dağıtımı için Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi Merkezi) tarafından örgütleniyordu. 1919–1921 arasında Lenin'in 13 konuşması kaydedildi. (s. 548.)

[219] ***"Türkistan'daki Komünist Yoldaşlara"*** mektubunu Lenin, Ekim 1919'da Tüm-Rusya MYK'sı ile Halk Komiserleri Konseyi'nin bir komisyonunun Türkistan'a gönderilmesi vesilesiyle yazdı. Başkalarının

yanısıra komisyon üyeleri şunlardı: S. S. Eliava (Başkan), M. V. Frunse, V. V. Kuibyşev ve J. S. Rudsutak. Komisyonun görevi, Türkistan'da ulusal politika hayata geçirilirken fonksiyonerlerin yaptıkları hataları düzeltmekti.

RKP(B) MK, daha komisyon gönderilmeden önce, Türkistan yöneticilerini, yaptıkları yanlışların düzeltilmesi yolunda uyarmıştı.

Devlet faaliyetinin sürdürülmesinde yerel halkın katılımı sorunu RKP(B)'nin Türkistan Hükümeti'ne gönderdiği 12 Temmuz tarihli bir telsiz mesajında vurgulanmıştı.

Lenin'in mektubu Ocak 1920'de yapılan Türkistan Komünist Partisi Bölge Genel Parti Konferansı'nda görüşüldü. Konferans, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Halk Komiserleri Konseyi Komisyonu ile birlikte, yapılan hataların düzeltileceği taahhüdünü içeren bir yazıyla Lenin'e seslendi. (s. 549.)

[220] Savunma Konseyi (İşçi-Köylü Savunma Konseyi) Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin 30 Kasım 1918 tarihli kararıyla Sovyet Cumhuriyeti'nin savunması için kuruldu. Konseyin başkanı Lenin'di. Savunma Konseyi savunma için bütün güçleri ve araçları harekete geçirme hususunda sınırsız yetkiye sahipti. Konsey, Cephenin ihtiyat, donanım, iaşe ve giyim ihtiyaçlarını sevk ve idare ediyordu.

1920 Nisan başlarında ana cephelerin tasfiye edilmesinden sonra Savunma Konseyi Çalışma ve Savunma Konseyi'ne dönüştürüldü. İçsavaşın bitiminden sonra Çalışma ve Savunma Konseyi 29 Aralık'ta yapılan VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'nin kararıyla Halk Komiserleri Konseyi'nin komisyonlarından birinin haklarına kavuştu; 1936 sonuna kadar varlığını sürdürdü. (s. 549.)

[221] ***Doğu Halkları Komünist Örgütleri II. Tüm-Rusya Kongresi*** 22 Kasım–3 Aralık 1919 tarihleri arasında Moskova'da toplandı. Kongre'ye yaklaşık 80 delege katılmıştı; bunlar Türkistan, Azerbaycan, Hiva, Buhara, Kırgızistan, Tataristan, Çuvaşistan, Başkuristan, Kafkasya ve diğer bölgelerin müslüman komünist örgütlerinin temsilcileriydi. Lenin Kongre'nin ilk gününde, yani 22 Kasım'da mevcut durum üzerine bir rapor sundu.

Lenin'in raporuyla ilgili kabul edilen karar "Doğudaki faaliyetin esasını teşkil edecek temel tezlerin somutlaştırılması ve geliştirilmesi için" Başkanlığa sunuldu. Aynı gün Doğu'nun Komünist Örgütleri Merkez

Bürosu yıllık faaliyet üzerine bir hesap raporu sundu. 23 Kasım'da rapor tartışıldı ve Vekalet Komisyonu raporunu sundu. Sonraki gün, çalışmanın bir sürü eksikliğini gözler önüne seren çeşitli yörelerin raporlarına ayrılmıştı. Bu eksiklikler, genel çalışma planının yokluğu, yerel seksiyonların Merkez Büro'yla ilişkilerinin gevşekliği, Parti örgütçüleri ve literatürünün azlığı gibi eksikliklerdi. 26 ve 27 Kasım tarihlerinde Kongre gündemin ana sorunu olan Doğu sorununu görüştü. Bu sorunla ilgili kabul edilen kararda uluslararası sosyal devrim sorununun çözümünde Doğu'nun önemi vurgulanmış, Doğu'nun komünist partilerinin devrimci çalışmalarının yönü ve hareketin devrimcileştirilmesi için alınacak bir dizi önlem gösterilmişti: Doğu'da çalışma için parti ve Sovyet kadrolarının yetiştirilmesi, uluslararası bir Doğu Kızıl Ordusu oluşturmak ve Doğu halkları proletaryası saflarından kızıl komutanlar yaratmak (bkz. "Jizn Nasyionalnostej" "Milliyetlerin Yaşamı) No. 47, 14 Aralık 1919). 1 Aralık'ta Kongre'de kurulan seksiyonların raporları okundu: Devletin örgütlenme sorunu ve partinin örgütlenme sorunu üzerine, Doğunun kadınları ve gençliği içinde çalışma üzerine rapor. Merkez Büro'nun raporuna ilişkin alınan kararda Büronun çalışmasındaki zaaflar saptandı. Doğu Halkları Komünist Örgütleri yeni Merkez Bürosu'nun seçiminin ardından Kongre son buldu. (s. 551.)

[222] Lenin tarafından kaleme alınan ***"RKP(B) MK'nın Ukrayna'da Sovyet İktidarı Üzerine Bir Karar Tasarısı"***, RKP(B) MK Polit Bürosu'nun 21 Kasım 1919 tarihli oturumunda ilke olarak kabul edildi ve redaksiyon için bir Komisyona devredildi.

Komisyonun düzeltileri ve Lenin'in eklediği ikinci maddeyle birlikte karar tasarısı 29 Kasım 1919'da RKP(B) MK Plenumu tarafından kabul edildi ve yayınlandı. Bu karar 3 Aralık 1919'da RKP(B) VIII. Tüm-Rusya Konferansı tarafından onaylandı. (s. 563.)

[223] 18 Mayıs 1919 tarihli ***Orduların Birleştirilmesi Üzerine Karar***, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Merkez Yürütme Komitesi'nin bir oturumunda kabul edildi. Kararda, Sovyet Cumhuriyetlerinin bütün güçlerini Sovyet iktidarının düşmanlarına karşı silahlı mücadelede birleştirme ve bunun için gerekli bütün maddi olanakları yoğunlaştırma görevi konmuştu; benzer teklifler Letonya, Litvanya ve Belo-Rus Sovyet hükümetleri tarafından da getirildi.

Bu tekliflere uygun olarak 1 Haziran 1919'da Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin ***"Dünya Emperyalizmine Karşı Mücadele İçin***

Rusya, Ukrayna, Letonya, Litvanya ve Belo-Rus Sovyet Cumhuriyetlerinin Birleşmesi Üzerine" kararnamesi çıkarıldı. Kararnamede, Sovyet iktidarının düşmanlarını püskürtmek için sözü edilen cumhuriyetlerin askeri birliğinin zorunluluğuna dikkat çekilmekteydi. Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi, Sovyet Cumhuriyetlerinin askeri örgütlerinin, askeri komutanlığının birleştirilmesinin ve ekonominin başlıca dallarının idaresini birleşik bir idari organa devretmenin zorunlu olduğu görüşündeydi. (s. 563.)

[224] Lenin'in ***"Hindistan Devrimci Birliği"***ne selam mesajı İngilizceye çevrildi ve telsizle iletildi. Bu mesaj, 4 Mart 1920'de Hindistanlı devrimcilerin kabul ettikleri ve Lenin'e Rusya'ya ilettikleri bir karara yanıttı. Hindistanlı devrimciler Sovyet Rusya'ya, ezilen sınıf ve halkların kurtuluşu için verdiği büyük mücadele nedeniyle duydukları derin minnettarlığı dile getiriyorlardı. (s. 574.)

[225] ***Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi*** 19 Temmuz–7 Ağustos 1920 tarihleri arasında yapıldı. Kongre Petrograd'da açıldı, sonraki oturumlar Moskova'da gerçekleştirildi. II. Kongre'ye 37 ülkeden işçi örgütlerinin 200 delegesi katıldı. Komünist Parti ve örgütlerin temsilcilerinin (31 ülkeden) yanısıra Kongre görüşmelerine bağımsız Almanya Sosyal-Demokrat Partisi, İtalya ve Fransa Sosyalist partileri, Dünya Sanayi İşçileri (Avustralya, İngiltere, İrlanda), İspanya Ulusal İşçi Konfedarasyonu ve diğer örgütlerin temsilcileri katılmıştı. RKP(B)'nin II. Kongre delegasyonu içinde şunlar vardı: V. İ. Lenin, M. İ. Kalinin, F. E. Cerjinski, A. A. Andreyev, Artyom (F. A. Sergeyev), D. S. Manuilski, S. İ. Gopner, J. M. Yaroslavski, A. V. Lunaçarski. M. N. Pokrovski, N. K. Krupskaya, A. M. Kollontay, İ. F. Armand, M. S. Olminski ve başkaları — toplam 64 kişi.

Kongre'nin bütün ön çalışmasını Lenin idare etmişti. Lenin birinci oturumda uluslararası durum ve Komünist Enternasyonal'in Temel Görevleri üzerine bir rapor sundu. Lenin Kongre'de III. Enternasyonal'e sızmaya çalışan oportünist, merkezci partilere karşı acımasız bir mücadele yürüttü. Aynı zamanda anarko-sendikalist eğilimleri ve bir dizi komünist örgüt içinde "sol"un sekterizmini şiddetle eleştirdi. Lenin sadece defalarca rapor sunmak ve tartışma konuşmaları yapmakla (bkz. Eserler, Cilt 31, s. 201–252) kalmamış, aynı zamanda uluslararası durum ve Komünist Enternasyonalin Görevleri, Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, Tarım Sorunu ve Komünist Enternasyonal'e kabul koşulları için kurulan komisyonların çalışmalarına katılmıştı. Lenin'in Ko-

münist Enternasyonal II. Kongresi'nin Temel Görevleri, Tarım Sorunu ve Komünist Enternasyonal'e kabul koşulları üzerine tezlerini Kongre karar olarak kabul etti. Lenin RKP(B) delegasyonu tarafından Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'ne seçildi.

İkinci Kongre Komünist Enternasyonal'in programının ana hatlarını, örgütlenme prensiplerini, strateji ve taktiğini saptadı. (s. 575.)

[226] ***Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu Komisyonu*** Komünist Enternasyonal II. Kongresi'nde şu ülkelerin temsilcileri arasından oluşturuldu: Rusya, Bulgaristan, Fransa, Hollanda, Almanya, Macaristan, ABD, İngiliz Hindistanı, İran, Çin, Kore, İngiltere vs. Komisyona Lenin başkanlık ediyordu. Lenin'in Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorununa ilişkin tezleri Kongre'nin dördüncü ve beşinci oturumlarında tartışıldı ve 28 Temmuz'da kabul edildi. (s. 587.)

[227] ***VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi*** 22–29 Aralık 1920 tarihleri arasında Moskova'da yapıldı. Kongre'ye 2537 delege katılmıştı; bunlardan 1728'i karar oyuna, 809'u istişari oya sahipti. Lenin'in Halk Komiserleri Konseyi'nin faaliyeti üzerine raporundan sonra, Kongre oybirliğiyle Sovyet hükümetinin faaliyetini onayladı.

VIII. Sovyet Kongresi Lenin'in inisiyatifiyle hazırlanmış ülkenin elektrifikasyonu için raporu —GOELRO (Rusya'nın Elektrifikasyonu için Devlet Komisyonu) planı— ve elektrifikasyon üzerine Lenin'in kaleme aldığı kararı kabul etti (bkz. Eserler, Cilt 31, s. 529–530). Kongre'nin önüne köylü işletmelerinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi için önlemler üzerine yasa sunulmuştu.

VIII. Sovyet Kongresi Rus Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti ile Ukrayna Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti arasındaki birlik anlaşmasını onayladı. (s. 593.)

[228] ***Komünist Enternasyonal III. Kongresi*** 22 Haziran–12 Temmuz 1921 tarihleri arasında Moskova'da toplandı. Kongre çalışmalarına 48 ülkeden komünist, sol sosyalist ve sosyalist partilerin 603 temsilcisi ve aynı zamanda uluslararası gençlik ve kadın örgütlerinin delegeleri katıldı. Kongre'ye Komintern'e yakın grupların temsilcileri de çağrılmıştı.

Rusya Komünist Partisi (Bolşevik) Kongre'de 72 delegeyle temsil ediliyordu. Delegeler arasında V. İ. Lenin, F. E. Cerjinski, J. V. Stalin, K. B. Radek, J. E. Rudsutak, S. A. Losovski, A. M. Kollontay bulunuyordu. Lenin delegasyon başkanıydı.

Lenin Kongre'nin şeref başkanlığına seçildi. Kongre'nin bütün çalışmalarını o sevk ve idare etti. "Komünist Enternasyonal III. Kongresi'nde RKP'nin Taktiği Üzerine Rapora İlişkin Tezler" Lenin tarafından geliştirilmişti. Lenin Kongre'de İtalyan Sorunu, Komünist Enternasyonal'in Taktiği'nin savunulması üzerine bir konuşma yaptı, RKP(B)'nin Taktiği üzerine bir rapor sundu ve 11 Temmuz'da Kongre delegasyonlarının bazı temsilcilerinin bir toplantısında konuştu.

III. Kongre Lenin'in RKP(B)'nin Taktiği üzerine raporunu oybirliğiyle kabul etti, aynı zamanda RKP(B)'nin proletarya diktatörlüğünü sağlamlaştırmaya dönük ekonomik politikasını onayladı ve bütün dünya proletaryasına, Sovyet Cumhuriyeti işçi ve köylülerinin yanında yer almaları ve onun yolundan yürümeleri çağrısı yaptı. (s. 599.)

[229] Sözkonusu olan 13 Nisan 1919'da Amritsar'da silahsız Hintli kitlelerin İngiliz birlikleri tarafından kurşunlanmasıdır. Bu katliam sonucunda 400 ölü ve 1200 yaralı vardı. Benzer kurşunlamalar Hindistan'ın başka kentlerinde de yaşandı. (s. 600.)

[230] Bir Transkafkasya Cumhuriyetleri Federasyonu oluşturulması sorunu Parti Merkez Komitesi Transkafkasya Parti ve Sovyet organının girişimiyle Kasım 1921'de ortaya atılmıştı. Böyle bir federasyonun oluşturulması Transkafkasya'nın bütün halklarının birbirine daha çok yakınlaşmasını sağlayacaktı. ***"Transkafkasya Cumhuriyetleri Federasyonu Kurulması Üzerine Bir Teklif Taslağı"*** MK Politbürosu tarafından 29 Kasım 1921'de kabul edildi.

Transkafkasya Federasyonu kurulması üzerine karar Transkafkasya Cumhuriyetleri Merkez Yürütme Komitesi Konferansı'nda kabul edildi; Konferans 12 Mart 1922'de Tiflis'te yapıldı ve bu cumhuriyetler arasındaki anlaşmayı onayladı. 13 Aralık 1922'de 1. Transkafkasya Sovyet Kongresi Bakû'da Transkafkasya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti kurulması kararını aldı. (s. 601, 602.)

[231] ***"Büyük Güç Şovenizmine Karşı Mücadele Üzerine Politbüro İçin Not"***, RKP(B) MK'nın Ekim Plenumu'nda görüşülen SSCB'nin kuruluş sorununun tartışılması vesilesiyle kaleme alındı. Lenin hastalığı nedeniyle Plenum çalışmalarına katılamamıştı. MK Plenumu Sovyet Cumhuriyetleri'nin birleşmesi için ön hazırlık çalışmalarını sevk ve idare edecek bir Komisyon kurdu. 18 Aralık 1922'de toplanan Plenum Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kurulması üzerine bir anlaşma taslağı üzerine raporu dinledi. Anlaşmada Lenin'in Birlik Cum-

huriyetlerinin sayısına uygun olarak Birlik Merkez Yürütme Komitesi'ne dört başkan seçilmesi üzerine teklifi kabul edildi. (RSFSC, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Belo-Rus Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Transkafkasya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, — Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan). (s. 607.)

[232] "The Observer"— muhafazakâr İngiliz pazar gazetesi; 1791'den bu yana Londra'da yayınlanır. (s. 608.)

[233] "The Manchester Guardian"— İngiliz burjuva gazetesi; 1821'den bu yana Manchester'de yayınlanır. (s. 608.)

[234] ***"Milliyetler ya da 'Otonomizasyan' Sorunu Üzerine"*** mektup, Lenin tarafından Aralık 1922'de yazdırılan notların —"Parti Kongresi'ne Mektup" ("Vasiyet" adıyla bilinir) ve "Gosplan'ın Yasal İşlevlerle Donatılması Üzerine" notların devamıdır. Bu eser, Lenin'in, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin asıl yaratıcısı ve esin kaynağı olduğunu, onun ulusal politikanın doğru uygulanması ve SSCB'nin sağlamlaşmasına ilişkin kaygılarını karakterize eder.

SBKP MK'nın kararıyla Lenin'in bu çalışması (yukarıda sözünü ettiğimiz diğer iki dokümanla birlikte) SBKP XX. Kongresi delegelerine dağıtıldı, parti örgütlerine gönderildi, daha sonra "Komünist" No. 9/1956'da ve yine aynı yıl broşür olarak basıldı. (s. 609.)

[235] ***"Otonomizasyon"***— Sovyet Cumhuriyetlerinin RSFSC'ye katılarak özerklik temelinde birleştirilmesi planı. Bu düşünce J. V. Stalin tarafından önerilen ve Eylül 1922'de bir MK Komisyonu tarafından kabul edilen "RSFSC ile Bağımsız Cumhuriyetler Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir karar Tasarısı"nın temelini oluşturmaktaydı. Sözkonusu MK Komisyonu, RSFSC ile, Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Belo-Rus Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ve Transkafkasya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin bundan sonraki ilişkileri sorununu MK Plenumuna hazırlamak için kurulmuştu. Lenin 27 Eylül 1922'de Politbüro üyelerine yazdığı mektubunda bu tasarıyı ciddi biçimde eleştirdi. Lenin sorunun çözümü için ilkesel olarak farklı bir çözüm önermekteydi. Bu çözüm, RSFSC de dahil bütün Sovyet Cumhuriyetleri'nin, tam eşitlik temelinde yeni bir devlet yapısı içinde gönüllü birliğiydi. Lenin şunları yazıyordu: "Biz kendimizi ve Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ni ve diğerlerini eşit görüyoruz ve biz onlarla birlikte aynı anda yeni birliğe, yeni federasyona adım atacağız..." MK Komisyonu, karar tasarısını Lenin'in talimatları doğrultusunda değiştirdi. Lenin'in talimatla-

rından hareket eden tasarı Ekim 1922'de Parti MK Plenumu tarafından onaylandı. Cumhuriyetlerin birleştirilmesi için hazırlık çalışmaları MK kararı temelinde başladı. 30 Aralık 1922'de Sovyetler I. Birlik Kongresi, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin kurulması üzerine tarihi kararı aldı.

Ulusal politikanın doğru uygulanması ve Sovyet Kongresi tarafından kabul edilen deklarasyon ve anlaşmanın pratikte gerçekleştirilmesine büyük önem veren V. İ. Lenin, 30 ve 31 Aralık 1922'de "Milliyetler ya da 'Otonomizasyan' Sorunu Üzerine" mektubu yazdırdı. Lenin'in mektubu RKP(B) XII. Parti Kongresi delegasyonlarının başkanlarının Nisan 1923'te yapılan toplantısında okundu. Parti Kongresi Leninist ilkelere dayanan "Ulusal Sorun Üzerine" kararı kabul etti. (s. 609.)

[236] Kastedilen RKP(B) MK'nın, Ekim ve Kasım 1922'de yapılan Plenum toplantılarıdır. Plenum toplantılarının gündeminde SSCB'nin kurulmasıyla bağıntılı sorunlar bulunuyordu. (s. 609.)

ISBN 975-7349-71-2

inter
yayınları